

ಸಂಪಾದಕರು
* ಎಚ್.ಜೆ.ಸೈ

ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ದಾಸ ನಾಹಿತ್ಯ
ದರ್ಶನ

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

- 1 ಕೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೈಲಂ-1974
ಲೆ ಎಂ ಎಸ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ
- 2 ಹಣ್ಣು ಸವಾಜದ ಕಣ್ಣು
ವಿವಿಧ ಲೇಖನಗಳು-1975
(ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಿಳಾ ಮೂಲದ ಕೊಡುಗೆ)
- 3 ಹೃದಯ ವೀಣೆ-1976
ಲೆ ಬಿ ಜೆ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ
- 4 ಬಾರ್ ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಸರಸ-1979
ಲೆ ಎಂ ಎಸ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಂಪಾದಕರು
ಎಚ್.ಜೈಸಿಂಹ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ಮೈಸೂರು-೪

DASASAHITYA DARSHANA A collection of Essays by
different authors Edited by Sri H S Krishnaswamy Iyengar
Published by Mangala Bharati Prakashana Mysore-4
Pages 622 + xvi First Edition 1984 Price Rs 75/-

ಪ್ರಕಟಣೆ 1984

ಹಕ್ಕು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ*

ಬೆಲೆ ರೂ ೭೫/-

ಮಂಜುಚಿತ್ರ ಎಂ ಮೋಹನ್

ಮಂಜುಚಿತ್ರ
ಲೋಕೆಟ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ರಾಜಾಜಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 010

* ಆದರೂ ಅಂತಹ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಸಂವಾದಕರ ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂಟೊಂಟಿಯಾಗಿ ಹರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಚ್ಚು ಮನೋರಂಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮನೋವಿಕಾಸವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು.

ಹರಿದಾಸರು ಮಂಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು. ವಿಷ್ಣುಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿದವರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ದ್ವೈತಮತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇವರು. ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರು. ಅದನ್ನು ನಂಬಿದವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ತಾವು ನಂಬಿದ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಒಲವುಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಧರ್ಮವೇ ಇವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಮೂಲ.

ಆದರೆ ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದದ್ದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲಂಥದ್ದು. ಧರ್ಮವೇ ಎಂದು ಇವರು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಜೀವನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು. ಇದ ಹಾನಿ ಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ರಗಳಿರಾ! ಎಂಬಂಥ ನಿಲುವು ಹರಿದಾಸರದು. ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮಾನವಾನುಕಂಪ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಆವೇಗ ಕೊಂಕು ಹೊಂಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಶ್ರೋಧನೆಗೆ ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಉದಾತ್ತವಾದದ್ದನ್ನು ಭವ್ಯವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ-ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಗಲ್ಭ ಪಂಡಿತರು. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದವರು. ಇವರಲ್ಲನೇಕರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮಂಖ್ಯವಾಗಿ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿದ್ದದ್ದು ಜನತೆಯ ಕಡೆಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಗಲ್ಭ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜನರಿಗಾಗಿ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರೆಯೆರೆದರು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅನುಭವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇವರು ಹಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಯಿಕು.

ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ರಚಿಸಿದಂತೆ ರೂಪಿತ
ಅದೊಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಾವ್ಯ

ಹರಿದಾಸರು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಒಂದು
ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವರು ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ
ಹಾಗಿ ಭಾರತದ ದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಛಾಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು
ಹರಿದಾಸರು ಇದು ಇತಿಹಾಸದ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಹರಿದಾಸ
ರಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಶಿವಶರಣರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ನಮ್ಮ
ದೀರ್ಘ - ಮಿಥಿ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಾತ್ತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಜನತೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ
ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾ ರರೂ ಅಲ್ಲಾರರುಗಳೂ ಜನತೆಯ
ಭಾವಿಸುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಕೆನ ಡನಾಡಿನ ಶರಣರೂ
ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾ ರರೂ ಶಿವಭಕ್ತರು ಅಲ್ಲಾರರು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರು ಶಿವ
ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಭೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಈ ಎಲ್ಲರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲಾ
ಅನೇಕ ಸಮಾಜ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿ, ಎತ್ತಿ, ಪಂಥದ
ವಿಷಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಆರಾಧನೆ ಅಮೃತಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ
ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದ ಹೇಳಿಕೆ ಈಶ್ವರ
ನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಿಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುರಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ತ್ವರಿತ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ತನ್ನ ನನ್ನ ತಾನು
ಮರೆಯುವಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮರೆತದಂಥ ಪ್ರೇಮವೇ ಎತ್ತಿ ಎಂಬುದು ಭಾಗವತದ
ವಿವರಣೆ ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ರಾಮಾಯಣದ ಮಾತು
ಅಂಗುಲಮಾ ಸೇತುಪರ್ವತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಎತ್ತಿಯೆಂದು ರಾಮನಾ
ನುಜರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ವಹಿವೆಯನ ರಿತು ಎಲ್ಲಾಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇದೊಂದೇ
ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬುವುದೂ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ದು ಮಧ್ಯರ ಮತ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿರಾಕಾರ
ನಿಗೆ ಇಂ ಎಂಬ ಭವನಗಿಂತ ಪರಮಪುರ ಪನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ
ಪಡಿಸುವುದೇ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ದೇವರು
ಕರಣವಾರಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂಬ ಭಾವದ
ತಳೆಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾವ್ಯವು ಮೂರು ಭಕ್ತಿಯ
ಅವಿಶದಿಂದಾಗಿ ಮಾನವಜನುಕಂಪದಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ
ಗಿಂದಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಗೆ ಯ ಗಣಪತ್ಯದ್ವಯ ಸ್ತುತಿ,
ಪಲವೇಳೆ ಆಳವಡುವಂಥದೂ ವಿವಿಧ ಬೆಂದೂ ಬದ್ಧವಾದ್ದೂ ಜನತೆಯ ನಡುವೆ
ನಲ್ಲೇ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ
ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ್ದಾಯಿತು

ಅಸ್ತಿಭಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಬಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬಂತು ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೇ ಸೊಡರತ್ತಿದ್ದಾರೆ ರಾಮಾನುಜರೂ ಮಧ್ವರೂ ಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಜ್ಞಯಜ್ಞಾದಿಗಳ ಅಂಧಾಚರಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡುವಾದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಮತಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಮೂಲ ಸಲೆಯನ್ನು ಮರೆತು ದೂರ ಸರಿದಿೞ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮೃತ್ಯವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪುನರಂಜ್ಞೇವನವಾಯಿತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವರು ಬಂದದ್ದು ಶಂಕರರು ಅದ್ವೈತಿಗಳಾದರೂ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಗೀತಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವರ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಬಕ್ತರನ್ನೇಕೆರಂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು ಅವರಿಗೆ ದೇವರು ನಿರಾಕಾರತ್ವ ಬಲು ದೂರ ವಾದವೆನೂ ಅಲ್ಲ ಇವರು ದೇವರನ್ನು ಜನರ ನಡು ಮೆರೆಯಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ದೇವರ ಬಾಯಿಂದ ಆಡಿಸಿದರೂ ಈ ಸಂದರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನೆರಮನೆಯವನಂತೆ ಪರಿಚಿತನಾದ ಅವನು ಮಗುವಾದ ತಂದೆಯಾದ ಗುರುವಾದ ಸುಂದರ ತರುಣಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಅಳಿಯನಾದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನವ್ಯರಾದ ರೇಷ್ಮೆಯ ದಾರದಿಂದ ದೇವರೂ ಬತ್ತರಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ಅವರ ಹಾಡಿಗೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕಂಠದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿ ಹಿಂದೆ ಮಹಾಪುರ ವಾಗಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಈ ಮಹಾಪುರವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರೂ ಇವರ ಅನಂತರದ ಮೂರನೆಯ ಅವಧಿಯೇ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅರವಿಂದ ರವೀಂದ್ರ, ಗಾಂಧಿ—ಇವರು ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಿದ ರೆನ ಬಹುದು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಂಪು ಮುಖಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಇದರ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳೂ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳು ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಗೀತ ಸೃಷ್ಟಿ ಗಳಿಗೂ ಹರಿದಾಸರು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಹೇವನ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಕ ರಿತ ಲೇಖನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ಹರಿದಾಸ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಈ ಕೃತಿ ಇದೂ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವವರಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರೂ ಅಥವಾ ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿರುವವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಗಾಗಿಯೇ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟು ಇವರಿಗಲ್ಲ ನನ ಹೃತ್ತೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ದ ಸಂಪಾದಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಕಾಶಕರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಈ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಬೊದಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಈ ಕೆಲಸ ವನು ನನಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲವರಿದ್ದಾರೆಂಬುದೇ ಇವರಿಗೆ ಕಾರಣ ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪರವಾಗಿ ವಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿಯವರ ಒತ್ತಾಯ ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಿ ಬೇಕಾಯಿತು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಿರಿದಾದ ಕಾಲಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯಿಸುವುದೂ ಸುಲಭವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಮ್ಮ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಮೌನವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಯೆಂದಾಗಲಿ ನಿರಾಕರಣೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಲಾಗದ ಸಂದಿಗ್ಧಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿ ಒಂತು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಲೇಖನ ಬರೆಯಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿಯೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಗದೆಂದೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಒಡಿದ ಕೆಲಸ ಬಡಬಾರದೆಂಬ ಹಟದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಯೇ ಬೇಕಾಯಿತು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿಜವಾದ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು ತರುಣರನೇಕರು ಉತ್ಸಾಹ ದೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ವತ್ಪನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಕನಾದ ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆ ನನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಗೆಳೆಯರ ದ ಶ್ರೀ ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟರ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು ಈ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ನನಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಬಡಿಯಿತು ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಾಗಿ ಅಸಹಕರ ಚಳವಳಿ ಹೊಡಿತು ಅರಗುರ ಡನಾಗಿ ಜೊತೆಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ವೇದನೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯ ವಶಾಡಲಾರನೆನಿಸಿತು ಅಗ ನನಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರು ಶ್ರೀ ಬಿಟ್ಟರು ನನಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ನನ್ನ ಬೇನೆ ಪರಿಹರವಾಗದಂಥದಲ್ಲ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದವರು ವೈದ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಿ ಆರ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯಾರ್ಯರು ನಾನು

ಲೇಖನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓದಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ್ನು ಓದಿ ನನ್ನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿದವರು ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಗಳು, ಮಗ ಮತ್ತು ಸೋಸಿ ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ನೆರವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಈ ಗ್ರಂಥಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೂ ಬಹು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಫವಾಹವನ್ನು ಮೆರೆದ ಲೋಟಸ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅವರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು

— ಎಚ್.ಕೆ.ಸೈ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನೂತನ

ಮಂಗಳಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ದಶಕ ಆಗುತ್ತ ಬಂತು ಈ ಸಂದೀರ್ಭ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆವೂತ್ತ ತೀರ ಕಡಿಮೆ

1975 ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾವರ್ಷದ ಅಂಗವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕರಕೊಟ್ಟು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣು ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆವು

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ತಿರುಮಲೆ ರಾಜಮ್ಮ ಶ್ರೀಮತಿ ಚಿ ನಾ ಮಂಗಳ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಿತ್ರಾ ರಾಮಣ್ಣ ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿರಾಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ ಜಯಂತಿ ಬಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕಿಯರೂ ಹಾಗೂ ವಿದುಷಿಯರ ಲೇಖನಗಳಿವೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿ ಖರ್ಚಾಗಲೂ ಐದಾರಂವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾದಾಗ ಈ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದೈಯಕ್ಕೆ ತನ್ನೆರೆರೆಚಿದಂತಾಯಿತು

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೈಚಾರಿತ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥ ಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಕಾಲ ಬರಲೂ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಬೇಕೋ ?

ಈಚೆಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಖರೀದಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಗಳೂ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇತರ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಗಟು ಖರೀದಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಅವಿವೇಕವನ್ನೊಡ್ಡದೆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾರಾಟ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶಗಳಿಲ್ಲ ದಂಥ ನಮ್ಮಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿವಿರತ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪಾಡಂತೂ ಹೇಳತೀರದು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿ-ಮಿತಿ ತಪ್ಪಿದ ಕಾಗದದ ಬೆಲೆ ಅಷ್ಟೊಬೋಡಣೆ ಮಂದ್ರೂ ಮತ್ತು ರಟ್ಟುಹಾಕುವಿಕೆಯ ಬೆಲೆಗಳಂತೂ ತೀರ ಮಬಾರಿಯಾಗಿ ಸಾಲ-ಸೂಲ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಿಸಿದರಂತೂ ಅಂತಹವರ ಸ್ಥಿತಿ ಬಡ್ಡಿಗೆ ಮಿಸು

ಈ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶ ನಕ್ಕೂ ಕೈ ಹ ಕದೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನೇ ನಟ್ಟಿ ಕೊಂಡ

ನಮ್ಮಂಥವರ ಬೇವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯೂ ದುರ್ಭರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೂ ಯಾರಮಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವಹಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾಗತಗೊಳಿಸಲು ಸನ್ನಾಹ್ಯ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸೈ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಅವರೇನೋ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಲೇಖಕರಗಳಿಗೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬರೆಸಲಾಯಿತು ಆದರೆ ಕಾಲಾವಕಾಶ ತೀರಕವಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಲೇಖಕರೂ ಯಾರೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಕನ್ನಡ ವಂಶ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಪಲವು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳಲು ವಂದೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸೈ ಅವರಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬಿಗಿ ವಿನಾದರೂಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಎಲ್ಲ ಇವು ಕಾರ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ನಿಜವಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಸ್ವತಃ ಕತೆ ಗಾರರೂ ನಾಟಕ ಕರ್ತೃಗಳೂ ಕವಿಗಳೂ ಕಾದಂಬರಿಗಾರರೂ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆದ ಇವರ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳೇ ನಮ್ಮ ಚೇತನ

ನಮ್ಮ ವೇಲಿನ ಕರಣೆಯಿಂದಲೋ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೋ ಅಂತೂ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸೈ ಅವರು ಎರಡನೆಯಾರಿಯೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಲು ಒಪ್ಪಿ ಈ ಮಹತ್ವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೇ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಸಾ ತೋತ್ತರ ಪದವೀಧರರು ದಾಸಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಕೆಲಸವೂಂಡು ತಿರುವವರು ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವವರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥದೊಂದು ಆಚಾರ್ಯಕೃತಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಅನ್ನುವ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವೂ ನಮಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂಳಗೊಂಡ ಇಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೊರಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ಸಂಪಾದಕರು ಲೇಖಕರುಗಳೂ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ನ. ನಾ. ಕರಾವಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಶಸ್ಸು ಸೇರಬೇಕು

ನೂರಾರು ಅಡೆ-ತಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಮ್ಮ ದುರಾದ್ವೈತದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣುಬೀನೆ ಒಂದಂ ಒಂದಂ ತಿಂಗಳಕಾಲ ಈಶ್ವರ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

ಇನ್ನು ಮಂದ್ರಣದ ವಿಚಾರ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಯಾವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕಾದರೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಧುಮ್ಕಿಕ್ಕಿಬಿಡುವುದು ಆದರೆ ಗ್ರಂಥ ಮಂದ್ರಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ

ಇಂಥ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತವರೂ ಲೋಟಿಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೂಲಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರೂ ಅವರೇನೋ ಮಂದ್ರಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಆದರೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಒದಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಮಾರಕಚಟ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದರೂ ವೈಸೂರೂ ಮಿಲ್ಲಿನ ಡೆವಿಂ ಬಳಿ ಕಾಗದ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಹೋಡಿಸುವರು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ತಾಪತ್ರಯ ತಲೆನೋವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ಕರಡು ತಿದ್ದುಕೊಡುವುದಿಂದುವಾಗಿ ಮೂರೂ-ನಾಲ್ಕು ಘಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೋ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರೋ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಂದ್ರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಬಂತು ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರೂ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಲೇ ಹೆದರುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರೂ ಮುಂದೆ ಒಂದಂ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಮಂದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಅವರ ಪುತ್ರ ಚಿ|| ಸೋಮಶೇಖರಿಗೂ ಮಂದ್ರಣಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಹೂವಲ್ಲದೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವೂ ಚಲಿಸದ ಈವತ್ತಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಯೋಜನೆ ಹೂವನ್ನೂ ನಮ್ಮಂಥ ಪ್ರಕಾಶಕರು ತರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ? ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಒಂದಂ ಪೈಸೆ ಹುಟ್ಟದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಾರಿಕಾಣದೆ ತಲೆಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತು ಕೂತಾಗ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ನಿಂತವರೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀ ಎಸ್ ಆರ್ ಗೋವಿಂದರಾವ್ ದಂಪತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಆತ್ಮೀಯ ಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಆದರು

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಬೃಹತ್ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಲೇಖಕಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಮಂದ್ರಣರಿಗೂ ಮುಖಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದರಿಗೂ ಮತ್ತೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ತಮ ವಿಶ್ವಾಸ

ವೈಸೂರು-೨

ಎಂ ಎಸ್ ಲೀಲಾಮೂರ್ತಿ

ಪ ರಿ ವಿ ಡಿ

ಸಂಪಾದಕರ ನಂದಿ		v
ಪ್ರಕಾಶಕರ ವಸಾತು		xj
೧ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥ	ಸೀತಾರಾಮ ಚಾರ್‌ದಾರ್	೧
೨ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ	ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ	೩೨
೩ ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ	ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ	೬೫
೪ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು	ಎಸ್ ರವಿವರ್ಮ	೭೨
೫ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ		
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು	ಜಿ.ಜಿ. ವರದರಾಜರಾವ್	೧೦೩
೬ ಸಂತಕವಿ ಅನಂಭಾವಿ ಕನಕದಾಸರು	ಜಿ. ಎಸ್. ಭಟ್ಟ	೧೩೯
೭ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೂ	ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕಂಡಿ	೧೬೧
೮ ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು	೨ ಎಸ್. ಭಟ್ಟ	೧೯೨
೯ ಮಹಿಮಾಪೀಠದಾಸರು	ಎಂ. ಜಯಂತಿಬಾಯಿ	೨೦೪
೧೦ ವಿಜಯದಾಸರು	ಎಚ್. ಎಂ. ನಾಗರಾಜರಾವ್	೨೩೭
೧೧ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು	ವೈ. ಸಿ. ಭಾನುಮತಿ	೨೬೬
೧೨ ಗೋಪಾಲದಾಸರು	ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ	೨೮೪
೧೩ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು	ಕೆ. ಆರ್. ಶೇಷಗಿರಿ	೩೧೧
೧೪ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು	ಜಯಂತ	೩೩೭
೧೫ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು	ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ	೩೪೪
೧೬ ವ್ಯಾಸರಾಯರು	ಜಿ. ಜಿ. ಮಂಜುನಾಥ್	೩೫೮
೧೭ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ-ಪ್ರಕಟಣೆ	ಜಿ.ಟಿ. ಎಸ್. ಹಾಗರತ್ನ	೩೬೯
೧೮ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಸಿ. ಪಿ. ಕೆ.	೩೮೧
೧೯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ		
ಮೌಲ್ಯಗಳು	ಬಿ. ಎಸ್. ಸಣ್ಣಯ್ಯ	೩೯೨
೨೦ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ	ಆರ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣ	೪೦೩

೧೦	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿ	ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುಬತ್ಯ	೪೧೮
೧೧	ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದವು	ಡಾ ಕೆ. ಬಿ. ನಂಜಯ್ಯಾಚಾರ್ಯ	೪೧೯
೧೨	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಮೈ ಹರಿದಾಸರ ಶೋಧ	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ	೪೨೭
೧೪	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ	ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಮದಾ	೪೪೯
೧೫	ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಬಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ	೫೧೪
೧೬	ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು	ಡಾ ಆರ್ಪಿಯಸ್	೫೫೯
೧೭	ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಬಿ. ನಂಜಯ್ಯಾಚಾರ್ಯ	೫೫೫
೧೮	ಅಷ್ಟಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು	ಡಾ ಬಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲ್	೫೮೫

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಂಘ

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್

ಹರಿನಾರಾಯಣ್ ಹರಿನ ರಾಯಣ
ಹರಿನಾರಾಯಣ ಎನು ಮನವೆ
ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬ ನಾವ ದ ಬೀಜವೆ
ನಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಭರೆಯೊಳಗೆ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು

ಭಾರತದ ತದಂತರ್ಗತ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇಶೋಪಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕಾಲದಿಂದ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಸ್ರನಾಮ ಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು

ಅಶಾಲಃ ಶರಭೋ ಭಿ ಮಃ ಸಮಯಚ್ಛೋ ಹವಿರ್ಹರಿಃ |
ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಮಣಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಸಮಂತಜಯಃ ||

ವಿಷ್ಣು ದೇವತೆಯನ್ನೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುವವರೆ, ವೈಷ್ಣವರು¹ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಷ್ಟು ಪುರಾತನ

- 1 ಮಹಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣೋ ಸುಮಂತಿ ಭಜಾಮಹೇ (ಋ 1-156 3)
- 2 ವಿಷ್ಣುಸಸಾರಥಿಯಾಸ್ತು ಮನಃ ಪ್ರಗ್ರಹವಾನ್ಮರಃ |
ಸೋಽಪ್ಪನಃ ಪಾರಮಾಪ್ನೋತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮಂ ||

(ಕರೋಪನಿಷತ್ತು)

ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಥವಾ ಹರಿಯನ್ನು ದಾಸ್ತು ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ ಯಾವನು ಭಜಿಸುವನೋ ಆತ ಹರಿದಾಸ ಪ್ರತಿಯೊಂದಂ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಛೋಕೋಲಾರಿಜ್ ಕವಿಯ (Coleridge s The Ancient Mariner)

1 ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಭಿನ್ನಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿದ್ದು ಹಾತ್ಮಿಕ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಹರಿಯ ಹಿರಿಯದೇವತೆ ,

- (a) ತಸ್ಮಾದ್ ಆಹುಃ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಾನಾಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ (ಶತಪಥ XIV 1)
- (b) ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ಕಮ ಹರಿಯೇ ಪರದೇವತೆ |

ಹರಿ ಸರ್ವವಿಶ್ವಮಯಂ ಜಗತ್ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ದರೆ ಜಾರ್ಗನ್ (Jargon) ಹೇಳಿಕೆಗಳು² ಇರುವುದುಂಟು. ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ಹಾಗೂ ಹರಿದಾಸಪಂಥ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಸದ್ಯ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿಕೀರ್ತರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ³ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ⁴. ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ ಬರೆದಿರುವ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಾಧು ಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗದು.

ಈ Fಟಕದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮಗ್ರಿಯು (Source Material) ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಯಾರು ಬರೆಯುವ ಇತಿಹಾಸವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಗಳು ತುದ್ದವಾಗಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗದ ಕಾಲದ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆ ಗೋದಾವರಿ ವರೆಗಿನ⁵ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರೆಗಳನ್ನು ಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ತುದಿಯಿಂದ ಈ ತುದಿಯವರೆಗಿನ ಸು ಮಂಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು. ಇದಾದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವತೆಯ ಆಕಾರ ಮೂಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಮೊದಲು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಇರಲಿ.

ಕ್ರಿ.ಶ 959 ರಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನುಳ್ಳ ಯಶಸ್ವಿಲಕ ಚಂಪೂ

- 2 Jargon Vocabularies artificial or Confused statements
ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ನುಡುಗುಗಳು ಪದವುಂಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಮುಖ ಜಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸಮಾಜಸವಲ್ಲ (Their face value cannot be taken as a source for writing history)
- 3 (a) ವಿದ್ವಾನ್ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚದತ್ತಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೧ ೫೨
(ಕ ಸಾ ಪ ಪತ್ರಿಕೆ ನಂ ೩೩ ೩೪)
(b) ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಪು ೨೫೩ (೦ ೫೩)
- 4 ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಗೋಡಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್) ಪೀಠಿಕೆ ಪು viii xix
- 5 ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ

ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ

ದಾವರಿ ವರಮಿದ್ವರ್ಗ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳಗೆ ।

ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸಾ

ಧಾವಳಯ ವಿರೀನ ವಿತದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ || 136 (KBP)

ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸೊ ಮದೆ ವಸೂರಿಯು ಅದರ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬಾದ್ವ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪಂಥಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ

ಜೈನಮೇಕಂ ಮತಂ ಮುಕ್ತಾ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಸಮಾಶ್ರಯೌ |

ಮಾರ್ಗೌ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಾಭ್ಯುಪಗಮಾಗಮಾಃ ||

[ಜೈನ ದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಕ್ಕ ದರ್ಶನಗಳು (ಜೈನೇತರ ಮತದ) ಅಗಮಗಳು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನಗಳ ವರ್ಗಾವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ]

(Somedeva seems to say that excepting the Jaina doctrine all other systems favour either the path of duality (dvaita) or that of non duality (advaita) ⁶ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತವಾಗಲಿ ಬಾದ್ವ ಮತವಾಗಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತವಾಗಲಿ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಿಯಾದರೆ ಆಗ ಇದ್ದು ಇತರ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಮತದನ್ನೇ ದ್ವೈತಮತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯೇ ಆಗಲೂ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗ ತ್ತದೆ ಅವರ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ

ಶ್ರೀ ಪಂಸಂ ಪರಮಾತಾ ನಂ ವಿರಂಚಿಂ ನತಾದಿಕಾಂ

ದುರ್ವಾಸನೇನ ಜ್ಞಾನನುಧೀನಿಂ ದ್ರಾವಾಪತ ತೀರ್ಥಕಾಂ ||

ಶೈಲಬ್ಧ ತೀರ್ಥಾನ್ ಜ್ಞಾನೇಕಾಂ ಪರತಿ ಥಾರ್ನ್ ನಮಾಮ್ಯಹಮು

ತ್ಯಪ್ರಜ್ಞಾನ್ ಪೂಜ್ಯತೀರ್ಥಾನ್ ಅನ್ಯಾನ್ ತದಂಶಜಾನು ||೨||

ಪುರೈವ ಕ ಪ್ತ ಸಿದ್ಧಾಪ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೋಧಿತ ಮಾನಸಂ

ಅಪ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ತೀರ್ಥಂಜ ಮಧ್ವಾರ್ಯಾಣಾಂ ಗುರುಂ ಭವೇ ||೩||

೪ ಶು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥೇಂದುನೋಃ ಪೃಥುಬರೇ

ಯದ್ವಚ್ಚಂದ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾಂತ ಸಂತಾಪಂ ವಿವಿಕ್ಯತತಿ ||೪||

ದುರ್ವಾಸರವರೆಗಿನ ಪೌರಾಣಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಮುಂದಿನವರ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅವರಂದರೆ ಜ್ಞಾನನುಧಿ ಯತಿಗಳಿಂದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ಯತಿಗಳವರೆಗೆ

6 Dr K K Handiqui Yasastilaka and Indian Culture PP 371 372

7 ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ-೧ ಪೂಜಾತತ್ವ (ಸಂ ಬುಗೇಂ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಹುಚ್ಚರಾಯರು) ಪು ೧೮೨

ಇರುವ ಎಂಟು ಜನ ಯತಿಗಳು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲವು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಕೂರ್ಮರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ* ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276 ಎಂದು ಡಾ|| ಆರ್ ಜೆ ಭಂಡಾರ್ಕರ್ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸೂಚಿಸಿರುವದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಈ ಯತಿಗಳ ಜೀವನಾವಧಿಯ ಕಾಲಗಡುಗಳು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ (tentatively) ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತವೆ (ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯತಿಯು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಿದು ಅನಂತರವೇ ಉತ್ತರ ದಿ ಮರಕ್ಕೆ ಹೀರವನ್ನು ಲಂಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ವಯೋಮಾನದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಾಸರಿ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಎಂದು ಹಿಡಿದಿರ ವೆ)

ಶ್ರೀಹಂಸ (ಶ್ರೀಮೆನ್ನಾರಾಯಣ)

ವಿರಿಂಟಿ (ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು)

ಸನಕಾದಿಗಳು (ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರು)

ಮಾರ್ಗಸರು

x x x x x

ಜ್ಞಾನನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 799-849)

ಇಂದ್ರವಾಹನತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 849-899)

ಕೈವಲ್ಯತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 899-949)

ಜ್ಞಾನೇಶತಿ ಧರರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 949-999)

ವರತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 999-1049)

ಸತ್ಯಪ್ರಜ್ಞತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1049-1099)

ಪ್ರಾಜ್ಞತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1099-1149)

ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1149-1199)

ಅನಂದತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276)

ಈಗ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ದ್ವೈತಪಂಥದ ಜ್ಞಾನನಿಧಿತೀರ್ಥರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ 2ನೆಯ ಗೋವಿಂದ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪುತ್ರ ನೃಪತುಂಗ ಇಬ್ಬರೇ ಆತನ ತಂದೆ ಧ್ರುವ ಧಾರಾವರ್ಷನ — ಇವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ ಇದೇ ಧ್ರುವ ಹಾಗೂ ಗೋವಿಂದರ ಸಮಕಾಲೀನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ವೆಂಕಟಾಕವಿ⁶ ಬಿಜಾಪೂರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೀಮಾಕೀರದ ಸೆಂಟೆವಾಡದ (ಶಂಭುವಾಡ > ಸ್ವಯಂಭೂ ವಾಡ) ನಿವಾಸಿಯಾದ ಸ್ವಯಂಭೂ ತನ್ನ ಭಂದಲಕ್ಷ್ಮಣ ಗ್ರಂಥ (ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂದಸ್) ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪದ ವೇಲೆ ಇನಿತು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಪಂಥದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ರಾಧೆಯ ಹೆಸರು ಮೊದಲು ಕಂಡುಬರುವುದು ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಹು ಈಚಿನ ದಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೂತನ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಜಯದೇವ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಚೈತನ್ಯದೇವ ಮುಂತಾದವರ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಯಿತು⁷ ಮತ್ತು ರಾಧೆಯ ಹೆಸರಂತೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ 9ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದು ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ⁸ ಅವರ ಪೇಳಿಕೆ⁹ — ಇಷ್ಟು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಈಗ ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಸ್ವಯಂಭೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ (ಸಿಲ + ಕಿಯ ಗಣಗಳು)

ಸೀಹವಿಕ್ಕುಂ ತೋ ಸ ದ್ವೈತಪೂವಸ [ಸೀಹವಿಕ್ಕಾಂತಃ ಶುದ್ಧೈ ಭಾವಸ]—

ಉಲ ಸರತನಿಗಾವಾ ರಮಂತೋ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋವೀರಿಂ* ರಾಹಾಳಳಣ್ಣೋ
ಕರಿ ಪುಂಡಿತಂ ಧೂಲಿಪುಂಜಂ

ಲಲಿತಲಹಲ ಹತೇನ ಪಚ್ಚಾಳಲೂಣಾಚ್ಚಿವಂ ಇಂ*ನೆ ಓ ಸಲಂ

ಜಾವಕೇ ಆ ಕೇಲೀ ಪದಂ ।

- 6 ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಡಿತ ನಾಥರಾಮ ಪೇರಿದಾ (ಜೈನ ಸಂಹಿತ ಔರ್ ಇತಿಹಾಸ ಪು ೧೧) ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತ ರಾಜುಲ ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನ (ವಲುಮೆಟರಿಯ ಉಪೊ ದ್ವಾತ ಪು ೮) ಅವರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ ನೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಯಂಭೂಕವಿಯ ಕಾಲ ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೭೫೦ ರ ೪
- 10 (a) ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಕ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಶ್ರೀಶ ಚ ಚಿಂತ್ಯ (ಕನ ಡಾನ್ಯವಾದ ಆರ್ ವ್ಯಾಸರಾವ) ಪು ೧೫೫
(b) ಕನ ಚ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪು ೧೬೬ (F&L)
- 11 ಅದೇ ಗ್ರಂಥ (ಕ ಶಾ ಸಾಂ ಅ) ಅ ಟಿ 41 Puuskar Studies in Epics and Puranas of India p 81

ವಿಫಲಿತ ಕರರೂ ಪೋ ಪರೋವಿಞ್ಞಾಪಾ ಪುರೋ ಪುಣ್ಯ ಮೂಲಂದೋದೋದೀ
 ಉದೋದೀವರಾಕ್ಷೀ ಕಿವಂಗೀ
 ವಿಷುಲ ಸವಿವಾಂ ಪುಣೋ ಲಲ ಸೋ ಗಾಥಮಾಲಿಂಗಿ ಸ ಅರಂ ಚುಂಬಿ
 ಲಿಟ್ಟುಂ ರಾಮಿಲ ಅ || 75 1
 ಪ್ರಶ್ನ ಶರಣಿ ಶಾಯಾಂ ರವಾಮೋಃ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋಪೀಭಿಃ ರಾಘವಾಕೃಷ್ಣಃ
 ಪುಂಜಿತಂ ಧೂಲಿಪುಂಜಂ
 ಲಲಿತೋಭಯ ಹೂ ಭಾಂ ಪ್ರಣ್ಯಾನ್ಯಾಕ್ಷಿಪತ್ಯೇ ನೀತಃ ಸ ಯಂ ಯಾವತ್
 ಸಂಕೇತಕೇಲೀ ಪ್ರವೇಶಮ್ |
 ವಿಫಲಿತ ಕರರೋಧಃ ಪ್ರೇಲೋಕಯತಿ ಯಾವತಾ ವತ್ ಪುರಃ ಪೂರ್ಣಮೂಲಂದ್ರ
 ಮುಖೀ ನವೋದೀವರಾಕ್ಷೀ ಕೃತಾಂಗೀ
 ವಿಷು ಸವಿವಾಂ ಪುನಶ್ಚಯಾ ಸ ಗಾಥಮಾಲಿಂಗತಃ ಸಾದರಂ ಚುಂಬಿತೋ
 ನಿರ್ಭರಂ ರಮಿತ ||-75 1||

ನೋಡು ಶರಣಿ ಶಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಡುವ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ರಲ್ಲಿ ರಾಧೆ
 (ಕೃಷ್ಣನ) ಎರಡೂ ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಮಲರಿನ ರಾಕಿಯನು ಕುಂಬಿ (ಆತನ) ಕಣ್ಣನು
 (ತನ) ಲಲಿತಪ್ರಕೃತಿಯ ಮುಖ ಕೇಲಿಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿಡಲು ಸ ಯಂ ಲಡಿಸಿಕೊಂಡು
 ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಕ ಶಾಂಗಿ ನವೋದೀವರ ಸ್ತ್ರ ಪೂರ್ಣಮೂಲಂದ್ರಮುಖಿ ಆ ಕಡೆ
 ಈಕಡೆ ವಿಶೇಷವೋಡಿ (ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣನು) ಮುಖಿ ಹಿಡಿದ (ತನ) ಕಿಗಳನು ಬಿಟ್ಟು
 ಬಿಡಲು (ಕೃಷ್ಣನು) ಆಕೆಯನು ಹಿಡಿದು ಕುಂಬಿದನು ಗಾಥವಾಗಿ ಆಲಂಗಿಸಿದನು
 ಮತ್ತು ರಮಿಸಿದನು ಅದನು ಕಂಡ (ಅದಗಿ ಕಿ) ಇತರರು ವಿಲಾಸಭರಿತ ರೀತಿ
 ಯಲಿ ಹಾಸ್ಯವರು]

ನವಂಗಿ ಸದ್ಯ ಈ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು ಒಂದು
 ಪೂತಂ ಸತ್ಯ ಆತ ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಆ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು ಇದರಿಂದ ದೃಕ್ತವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ
 ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯ ರಾಧಾ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ
 ಪ್ರಾಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಾಗೂ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾವ್ಯ ನಾಯ ಕಿ
 ಯಾಗಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಭಕ್ತಿಯು-ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ, ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ

12 (a) ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂಭಸ (ಸಂ ಪರಿಪಾಪೋದರ ವೇಲಜಕಂ)

೧ ಉತ್ಪಾದಿವಿಞ್ಞಾ ಪು ೩೬

(b) ಬಿಹಾಳರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ
 ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ತುಲಸೀ ವಂದಾವನದ ವೇಲಿ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ತಿಕ ರಾಧಾ ದಾಮೋದರ
 ಪ್ರಸನ್ನ ಎಂದು ಬರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ ಇದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ವಿಂಬುದರ್ಶಿ
 ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದು ಅವರ ವಿವಾಹ ಮಂಜೋತ ವನನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರಣ
 ಈ ಪಂಥ (cult to worship) ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿ
 ವಿಶೇಷ ವಿಧವೆ

ತನ್ಮಯತಾಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಯೆಂಬ ದು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡುವ ಕಾತುರ ಸಂಕೇತಸ್ಥಲ ಸುಕ್ಷೇಮಕರ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿತಿ ಲಿಸುವಷ್ಟು - ಇನಿತು ತಲುಪುವಷ್ಟು - ಕಾಯ ಗೊಡಲಿಲ್ಲ! ಅಷ್ಟು ಆಕೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ರತಿಯ ಅವೇಶ ಆ ರಾಧಾರತಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ನದ ಆತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾಗರ ಆತನನ್ನು ಕೂಡ ಬಯಸಿದ ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಾಧೆಯೆಂಬ ರಾಸಗಂಗೆಗೆ ಸೇರಿದ ಉಪನದಿ ಗಳು ಆ ರಾಸರಸವಂತೀಶ್ವರವಂತಿ ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹವಣಿಸಿ ಹರಿದುದೇ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆತ್ಮನಿವೇದನ¹³ ಈ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ನಾರದಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದಂ ಬಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆಯೆಂದೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಗುಣಮಹಾಸಕ್ತಿ-ರೂಪಾಸಕ್ತಿ ಪೂಜಾಸಕ್ತಿ ಸ ರಹಾಸಕ್ತಿ ದಾಸ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಸಖ್ಯಾಸಕ್ತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ ತನ ಯತಾಸಕ್ತಿ ಪರಮವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪಾ ವಿಕರಾ ಅಪಿ ವಿಕಾರಶಛಾಭವತಿ¹⁴

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಭಾರತದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ದ್ವೈತ ದರ್ಶನ ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ - ಇವು ಪರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಬೇರುಗಳು ಈ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಭೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದವಿಯ ಅನುಭಾವ ಶರಣಾಸಕ್ತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಗೂ ಮೂಲ¹⁵ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸ್ಥವನು ಆತನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬದುಕುವುದೇ ಪರಿದಾಸರ ಪರಮಗಂಧ

ಕೃಷ್ಣಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ ಏ ಮನುಜ

ಕೃಪ ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸೊ

ವೈಷ್ಣವೋತ್ಸವವಾಗಿ

ವಿಷು ಬೇ ಗತಿಯೆಂದು || (ಪುರಂದರದಾಸರು)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರವಿದ್ದಂತೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟು ಆದರೆ ಅವು ಅಷ್ಟು ಒನರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮೇಯ ರಕ್ಷಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು ಮೊದಲನೆಯದು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ

13 ಶ್ರಮಣಂ ತೀರ್ತನಂ ವಿಷ್ಣುಃ || ಸ ರಣಂ ಪಾವನೇವನಂ | ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || ಭಾಗ 7-5 23

14 ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರ ೮೨ (ಗ್ರ ೪ ಸೋಮನ ಥಾನಂದ) ಪು ೧೧೩

15 ರಾಧಾ ಭಕ್ತಿಗೂ ಶಿವಶಂಕೆ ಆಶ್ರಮಣ ದೇವಿಯ ಭಕ್ತಿಗೂ ಮತ್ತೆ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ ನವರ ಭಕ್ತಿ ಗೂ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಮಣಾದೇವಿಯ ಒಳ್ಳೆಯ ನಿರ್ದರ್ಶನ

ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಲಿಕ್ಕೇ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವು ಎರಡನೆಯದು ಬಂದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವು ಆದರೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗದು ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಅಂಗಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೂ ಒಂದು ಅಂಗದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ಆ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ದಾಸಕೂಟ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೆಸರುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿವೆ ¹⁶ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಒಂದಿದೆ ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯು ಏರ್ಪಡಲಾರದು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದಯ ಹೊಂದದ ಕಿತನ ಕೀರ್ತನವಲ್ಲ ಪೂಜೆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲ ಶ್ರೀಮದನಂದಕೀರ್ತಕರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಸು ಸಂದೃಢ ಸರ್ವಕೋಧಕಃ

ಸ್ನೇಹನೇ ಭಕ್ತಿಂಕಿ ಪೂರ್ವಕ ಸ್ತಯಾ ಮು ಕ್ಷಿಣ್ವಾನ್ಮಥಾ || 17

[ಭಗವಂತನ ವ ಹಾತ್ಮ್ಯ ಸಂದೃಢವೂ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವೂ ಆಗಿ (ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ) ಜನ್ಮ ತಳೆಯಬೇಕು ಅದರಲ್ಲೂ ಆತ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನವ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು ಸ್ನೇಹವೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ] ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯು ಚಿಜ್ಞಾನ ಸಮಾಧಿ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ

(a) ಸಾತ್ತ್ವಿ ನೌ ಪರಮ ಪ್ರೇಮರೂಪಾ || ಸೂ ೨

[ಅದು (ಭಕ್ತಿ) ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು]

(b) ಅನೈಕ್ಯಾನ್ಯಾತ್ರಯತ್ಸಮಿತ್ಯತೇ || ಸೂ ೨೯

[(ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತೂ ಜ್ಞಾನ) ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಅತ್ರಯಿಸಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು] ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಒಂದೊಂದೆ ಆಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

(c) ತಸ್ಯಾಃ ಸಾಧನಾನಿ ಗಾಯತ್ರಾ ಚಾರ್ಯಾಃ || ಸೂ ೩೪

[(ಭಕ್ತಿಯನ್ನು) ಪಡೆಯಲು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹಾಡುವರು] ಆದರೂ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ

16 ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚನು ಬಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೩೭ (ಕ ಸಾ ಪ ಪ)

17 ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ೧ ೮೬/೧೦೭

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಂಘ

(d) ಅನಿರ್ವಚನೀಯಂ ಪ್ರೇಮಸ ರೂಪವ || ಸೂ ೪೨

ಅನಿರ್ವಚನೀಯಂ ಎಂದ ವಶಾತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನುಭವಿಸಲೂ, ಅಸಾಧ್ಯ ವೆಂದಲ್ಲ ವಿಷಯ ಸಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಅನ್ಯಾದ್ಯತ ಭಜನಾತ್ || ಸೂ ೩೬

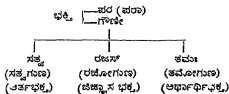
[ನಿರಂತರ ಭಜನೆಯಿಂದ ಆ ಪರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು] ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಏಕಂತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದೂ ಗುಣಕೀರ್ತನಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಗಾಯನದ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಜಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣು ವಶವಾಗುತ್ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ನಾರದರ ಪಾಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ಮನೋಗತಿರವಿಚ್ಛಿಣಾ ಹೌ ಪ್ರೇಮ ಪರಿಪ್ಲುತಾ
ಅಭಿಸಂಧಿರ್ವಿಮುಕ್ತಾ ಭಕ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣು ವಶಂಕರೇ ||

[ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಗತಿ ಸಂತತವಾಗಿ ನಿತ್ಯಲವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನವೇ ಭಕ್ತಿ ಅದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಶಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ] ಅರ್ಥಾತ್ ಭಕ್ತಿಯು ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿಸು ತ್ತದೆ ಭಕ್ತನ ಪ್ರೇಮವೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಪ್ರೇಮವಾಗಿರಬೇಕು ಇದನೆೇ ನಾರದರಂ ತ್ರಿರೂಪವಾಗಿರುವ (ಸತ್ಯ ರಜಸ್ ತಮೋಗುಣಗಳ) ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಧೀನ ವಾಗದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕು ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿತ್ಯದಾಸನಂತೆ ನಿತ್ಯಕಾಂತೆ ಯಂತೆ ಭಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದೇ ಉದ್ದೇಶವು ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ತ್ರಿರೂಪಭಂಗವೂರ್ವಕಂ ನಿತ್ಯದಾಸ್ಯ ನಿತ್ಯಕಾಂತಾ ಭಜನಾತ್ಮಕಂ
ಪ್ರೇಮಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರೇಮೈವಕಾರ್ಯಮ್ || ಸೂ ೬೬

ಆ ಭಕ್ತಿಯ ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ

ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಬೇಕು
ಎಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತ ಪ್ರಿಗುಣಾತೀತ ಭಕ್ತನಾದವನು

ನಾ ನಗೇಶ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ
ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳ ನೆಲಸಿರು ಹಂಯೇ ||

ಎಂದು ಹಾಡಬೇಕು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು
ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ
ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ತಂಬೂರಿಯ ತಂತಿ ಮೀಟಿದರು ತಮ್ಮ
ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಚಿಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಲಗಿಸಿದರು ಕಾಲ್ಗಲ್ಲಿಯ ಗೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಫಿಲ್ ಫಿಲ್
ಎಂದು ಕುಣಿಸಿದರು

ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೊ ಎನ ಇಷ್ಟು
ಗಾಸಿಮಾಡುವುದೇಕೆ ದಯ ಸಂಪನ

ಎಂದು ಮೊಲೆಯಿಟ್ಟರು

ನಾಂ ಯಾ ನನ ನಾಮದ ಸ ರಣೆಯ
ಸಾರಾಮೃತವ ನಾಲಿಗೆ ಬರಲಿ

ಅಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯ ನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರು

ಹರಿಸ ರಣೆ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ
ಪರಗತಿಗೆ ಇದು ನಿರ್ಧಾರ

ಕಟ್ಟಾಸೆಯಿಂದ ಗೀತ ನರ್ತನದಿಂದ ಸೂಸಿ ಪೂಟಿಸಿದರು ಎಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮುಂದೆ
ನಿಂತಿತ್ತು

ಸರ್ವೋಪಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ನ ವೇ ದೇವೋಽಸ್ಮಿ ನ ಪ್ರಿಯಃ |
ಯೇ ಭಜಂತಿ ತು ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಿತೇ ತೇಮಹಿ ಪುಷ್ಪವಃ ||

(ಗೀತಾ IX-29)

ಆಶೀರ್ವ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾದ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ ಪುನಃ ಪುನಃ
ಇದಮೇಕಂ ಸಂಪನ್ನಂ ಧ್ಯಾಯೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸದಾ || (ಮಾ ತಾ ೧)

ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹುಕ್ ಯಂಬುಸ್ ಸಾಮ ಹಾಗೂ
ಅಭರ್ಪಣ ವೇದಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳ ಸಂಗಮ
ವಿದೆ¹⁸ ಸಾಮವೇದವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಇಲ್ಲವೆ ? ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡೂ

18 ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳು ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ಜಾರ್ಜ್‌ಜ್
ಹೇಳಿಕೆ

ಸಂಗೀತವೆಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಎರಡೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ ರೂಪಗಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಇನ್ನೇನು ? ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯದೆ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಬಿಂಬದ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಇರದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಬಿಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ವಿನಾಶ್ವಾನಂ ಕುತೋಭಕ್ತಿಃ ಕುತೋಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾಚತಕ್ (ಗೀ ಛಾ IX 31)
ಪರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರಾ ಪುತ್ರ ಮಹಿದಾಸನ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನಿದೆ ? ದಾಸರ ಸಂಗೀತಭರಿತ ಕಿರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾದರೂ ಏನು ? ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ

ಕೇಳೆನೊ ಪರಿ ತಾಳೆನೋ
ತಾಳಮೇಳಗಳಿದು ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ||೫||
ತಂಬೂರಿ ಮೊದಲಾದ ಅಖಿಲ ವಾದ್ಯಗಳಿದು
ಕೊಂಬುಕೊಳಲು ಧ್ವನಿಪುರಗಳಿದು
ತುಂಬುರು ನಾರದರ ಗಾನ ಕೇಳುವ ಪರಿ
ತಂಬಲಾರ ಈ ದಂಬಕದ ಕೂಗಾಟ ||೭||
ನಾನಾಬಗೆಯ ಛಾವರಾಗ ತಿಳಿದು ಸ ರ
ಜ್ಞಾನ ಮನೋಧವ ಿ ಜಾತಿಯದು
ದಾಸವಾರಿಯ ದಿವ್ಯನಾಮ ರಹಿತವಾದ
ಹೀನ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮನವಿತ್ತು ||೯||
ಅಡಿಗಡಿಗಾನಂದ ಬಾಷ್ಪಪುಳಕದಿಂದ
ನುಡಿಸುಡಿಗೂ ಶ್ರೀಹರಿಯೆನು ತ
ದೈವಭಕ್ತರನು ಕೂಡಿ ಪರಿಕೀರ್ತನೆಯಪಾಡಿ
ಕಡೆಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲನೆಂದರೆ ಕೇಳು ||೧೩||

ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೆಲಿನ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುರಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ನಾರದರ ಸಾತ್ವಸ್ಥಿನ್ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸದ್ಯ ಇದು ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು ಮೂಡು ಪುಡೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ - ಭಗವಂತನ ಸೇವೆ - ಎಂದೇ ಮಾಡಬೇಕು ಪ್ರಾಯಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪಂಚರಂಗಿಯ (ಪಂಥರಪುರದ) ವಿಟಲನ ಪರಮಭಕ್ತ

ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀಮದಭಂಗ ವಿಹಿತ ಪದಾಂಭೋಜ ವಂತ್ಯ ಮಧುಕರ ಕನ್ನಡ ಕವಿ
ಚೌಂಡರಸ (ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೧೩೦೦) ತನ್ನ ಕೃತಿ ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಯಲ್ಲಿ

ಸಕಲಾಂಶರೂಪಿ ಜೀವಪ್ರಕರ ಚೈತನ್ಯರೂಪಂ ಜಗದಾ
ಪಕಭಾವಂ ವಿಷ್ಣು ಭೇದಾಗಮತಃ ಸತತಂ ಸಾರ್ವಸಂಖ್ಯಂಧದಿಂ ಕೌ
ತುಕದಿಂದಾನಾವೃದಂ ಬದ ಸಿದ್ಧೋದದು ಹರಿಸ್ತೋತ್ರಮೋದೀಗಣಿ ಚಿ
ತ್ರಕಥಾವಿಸಾ ರವಂ ಒದ ಸಲಿಸಿದರಿಸಿದಂ ಸತ್ಯವಿಶ್ವೇನ ಮೇಜ ಲಾ ||

ಎಂದು ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವ ಭಾವದಿಂದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದುದು
ದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಎಲ್ಲಾ
ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಭಕ್ತ ನೋಡುವನು ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕೇಳುವನು ಅವನ ವಿಷಯ
ವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವನು
ಮತ್ತೆ ಆತನನ್ನು

ಶ್ರೀಗೆ ನಿರಂತರಂ ಬಯಸು ದುರ್ನಾರದಂ ಸಲಿಸೇದೇಗಿಯಂ ಬೆ
ಳ್ಳಾಗಿ ದುರಾಸಯಿಂದಹ ಪರಕೃತಿನಿಂದಿತು ಗಿ ತೀವ್ರದೈ
ನ್ಯಾಗಮದುಂ ಕಟ್ಟು ನಿಜವಾದ ಪಯೋರುಪಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯಸಂ
ಯೋಗದೊಳರ್ಪ ಚಿತ್ತಮನಲಂಕುಸೊಳ ವೃದಭಂಗವಿಟ ಲಾ ||
ನಿಜಗುಣನ ಮಮಂ ಭುವನ ಬೋಪನಮಂಗಮೂರ್ತಿಯೆಂದಮಂ
ಭಜಿಸುವೆಂಬ ಪೋಟ್ಟು ಭವೈತ್ಯಕಳತ್ರಾನಾಸಚಿಂತೆಯಂ
ಬಜಗದಮೆಯ ನುಂಗಿ ನರೆ ದುರ್ಗತಿತ್ಯವದಂ ಖಗೇಶ್ವರ
ಭ ಜ ಬಿಜಗತ್ತಿ ನಿಜ ಧಿಕಭಕ್ತಿಯನೀವುದಭಂಗವಿಟ ಲಾ ||

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಅರ್ಪಣಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಭಾವೇನ
ನಿತಿಂತ್ಯ ಭಗವಾನೇವ ಭಜನೀಯಃ || ಎಂಬುದೇ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯದ
ಆಶಯ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಗರಿಯೇ ಅದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿದಾಗ-ಕೀರ್ತಿಸಿದಾಗ-ಆ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಲಟ್ಟಿ
ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಮದ ಅನುಭವವನ್ನು
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೋ
ಅವನಿಲ್ಲದೇ ಬಾಳು ವ್ಯರ್ಥ ನಿನ್ನಾರ ಶೂನ್ಯ-ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೋ
ಅವನ ಸಾನಿ ಭಕ್ತಿ ಪರಿತಪಿಸ ತಾನೋ ಆಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಮೈದೋರ ವನು

ಸಕೀರ್ತ್ಯಮಾನಃ ಶೀಘ್ರಮೇವಾವಿರ್ಭವತಿ

ಅನಿ ಭಾವಯತಿ ಚ ಭಕ್ತಾನ್ || ಸಾ ಭ ಸೂ ೮೦

ಭಜನೆ ಯಜನೆ (ಪೂಜನೆ) ಕೀರ್ತನೆ ಅನುಭಾವನೆ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ

ಸಂಬಂಧ ಚತುಷ್ಟಯಗಳು²⁰ ಈ ಸಂಬಂಧ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಬಂಧ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಚತುರ್ವಿಧವಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಗಳಿರಬಾರದು

ನಾಸ್ತಿ ತಿ ಸು ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ

ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಃ || ನಾ ಭ ಸ್ತೂತಿತಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ನು ನೋಡಿ

ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿ ಇವರವರಲ್ಲ

ಹೊಲಗೇರಿಯೊಳು ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿಯಲ್ಲ ||ಪ||

* *

ಅಜಾತುತ ಪುರಂದರವಿರಲನ ದಾಸರ

ಭಜನೆಯ ದಾರಿಯು ಬಿಟ್ಟವ ಹೊಲೆಯ !

ನಿಜವರ್ಯರಾದ ಸದಾ ಸರ ಪದಪದ ಪ

ಭಜಿಸದಿರುವಳೆ ಸುದ್ದ ಹೊಲತಿ ||೩||

ಹರಿದಾಸಪಂಥವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವ ನಾಡ ಡಿಗಳ ಗುಂಪಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಡೆ, ನುಡಿ ರೀತಿ ನೀತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

20 ಭಕ್ತಿ ಕೀರ್ತನ ಅನುಭಾವ—ಇವು ಬಹಳ ಪುರಾತನ ಸಂಗತಿಗಳು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದವು ಭಜಾ ಸೇವಾಯಾಮ —ಈ ಬಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಜನೆ— ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಜನೆ ಎಂದರೆ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಆಗಿ ಬಹುದು ತಾರತಮ್ಯೋಕ್ತಿ ಭಜನಾಮೆ ತೆ ಎಂದರೆ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಂದರ್ಥ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜಾತಿರ ಮತ್ತು ರೂಪರ ಇವು ಸಮಿ ಳತವಾದಂತೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಭಜನೆ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಮಿ ಳತವಾಗಿಯೂ ವರ್ತಿಸುವುದುಂಟು

21 ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೧ ಲೋಕನೀತಿ ಪದ್ಯ ರತಿ ಪು ಸರ ೫೯ ಈ ಬಗೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ದಾಸರನ್ನೂ ನೋಡಿದೇನೆ ಅವರು ಸದೈಕ್ಯ ಸದಾಚಾರ ಭಗವಂತನಿಲೀಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಮಂತ್ರಗಳ ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಜೀವನದತ್ತ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಲಕ್ಷಣರೂಪವಾದ ಸತ್ಪಥಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಹೊಲಿದಾಸರು ಹೊಸಹೊಸದಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಬಹುದು ಅದರ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯೂ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಸಹಜವೇ ಜನರ ಜಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮವನ್ನು ತರುವುದು ಅದರ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಆಗಿತು ಅಂತಹವರ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ರಲ್ಲಿ ಅಲಾಳ ಮೆಕವು ಒಬ್ಬ

ಕೇಳಲೊಲ್ಲವೆ ಎನ ಮೂಕನು ರಂಗ !
 ಕಾಳಮರ್ದನನಿಗೆ ಬೇಳೆ ಗೊ ಪಮ ಬುದ್ಧಿ ||೨||
 ಏಟ ಕಂಗಳ ಮುಚೆ ಲೊಲ್ಲನೆ ಬೇಗ !
 ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆನೊ ದಿ ಏಂತನೆ ||
 ಸಿಕ್ಕುವೆ ಕೋರೆಯು ಮೋಬೊನೆ ಬೇಗ !
 ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನ ಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ ರಂಗ ||೧||
 ಮೂರಡಿಭೂಮಿ ಯು ಬೇಡಿದನೆ—ಸ್ವಪರ
 ಬೇರ ತಡಿದ ಲು ಕೊಡಲಿ ತಂದನೆ ||
 ನಾರೋರೆಯನುಟು ಕೊಂಡನೆ ಬೇಗ
 ಬೋರತನದಿ ಹರವಿಹಾಲ ಕುಡಿದನಮ್ಮ ||೨||
 ಬತ್ತಲೆ ನಾರಿಯರನಮ್ಮದ ಬೇಗ !
 ಉತ್ತಮದ ಅತ್ತವ ಹತ್ತಿದ ||
 ಹಕ್ಕಾವತಾರವನಿತ್ತಿದ ನಮ
 ಸತ್ಯಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯ ||೩||೨೨

ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂವಂ²³ ಪರಾಹ ಸ್ಯಸಿಂಹ ಪಾಮನ ಪರಶ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಬೌದ್ಧ
 ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ — ಇವು ದಶಾವತಾರಗಳಾದರೆ ರಂಗ ಇದು ಇವುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು
 ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳ ಆಚೆಗಿನದು ! ಮತ್ಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆಯಿರದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
 ಮಲಗಿಸಿದರೆ ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾನೆ ಎತ್ತಣಿಂದ ಎತ್ತಣ ಸಂಬಂಧ ? ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು
 ಅವತಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ವಿರೋಧ ಗುಣಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದೆ
 ಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿ ಅದು ಸಮಯ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ — ಎಲ್ಲದರ ಪೂರ್ಣ
 ನಿರಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ (annihilation of place time and action) ಅದ್ಭುತ
 ವಾಗಿದೆ²⁴ ಅದು ಭಕ್ತಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ! ಭಕ್ತಿಪಂದದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಕುಮಾರ
 (ಸನತ್ಕುಮಾರ), ವ್ಯಾಸ ಶುಕ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ²⁵ ನಾರದ ಗರ್ಗ ವಿಷ್ಣುಕೌಂಡಿನ್ಯ
 ಶೇಷ ಉದ್ಭವ ಆರುಣಿ ಅಕ್ಕೂರ ವಿದುರ ಬಲಿ ಹನುಮಾನ್ ವಿಭೀಷಣ
 ಅಂಬರೀಷ ಭೀಷ್ಮ ಸನಕಸನಂದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನ ಪರಾಶರ ಮೈತ್ರೇಯ
 ಮಹಿದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದುವೆ ಮುಂದಿನವರು
 ಅನುಸರಿಸಿದ ದಾರಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ
 ದವರು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಕೀರ್ತಕರು

23 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೪ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಪದ್ಯ ೫ ಪು ೨೫ ೨೬

24 ತರ್ಕಕರ್ಣಾಂಕುಶಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಅತೀತ

25 ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ಎಷ್ಟುಜನ ಎಂಬ ಸದುಸ್ಮೆ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ ನೋಡಿ
 Sandilya Bhakti sutras (Ed Swami Harashananda)
 Introduction pp xvi xix

ಅರ್ಥಾತ್ ಮಂಧಾಚಾರ್ಯರು ಕಾರಣ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಹರಿದಾಸವಂಥ ಮಂಧಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಮನ್ವಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವೇದಗಳೂ ಭಾರತ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮ ಮೂಲರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದುವು ಭಾಗವತ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಹರಿವಂಶ ೧ ತಾ — ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಗಮ ಇಲ್ಲಿದೆ ತಾರಕಮೃದ ಜ್ಞಾನ ದ್ವೈತದ ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಮಂಧಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾನ್ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಭಾರತದ ಸಾಧ್ಯಂತ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ದ್ವೈತದ ಮುದ್ರೆಯ ನೊ ಪ್ರಿತು ಆ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಎಂದರೆ ಮಂಧಾಚಾರ್ಯರ ವಂತ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅನ್ನೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು ದ್ವೈತ ಇಲವೇ ಮಧ್ಯ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿವು 1) ಹರಿಃಪರತರಃ (—ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ) 2) ಸತ್ಯಂಜಗತ್ 3) ತತ್ತ್ವತೋಭ ದಃ 4) ಜೀವಗಣ ಹರೇರಂ ಚರಾಃ 5) ನೀಚೋಚ್ಛ ಭಾವಂಗತಾಃ 6) ವಂಕ್ಶಿರ್ನೈಜಸಃ ಪಾಪುಭೂತಿಃ 7) ಅಮರಾಭಕ್ತಿಃ 8) ಅಕ್ಷಾದಿಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಿತಯಂ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನ) ಮತ್ತು 9) ಅಮ್ನಾಯೈಕ ವೇದೋಹರಿಃ (ವೇದಗಳೆಲ್ಲದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಷ್ಣು) — ಇವನ್ನು ನವರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮನ ಧೈವತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂಜಗತ್ ತತ್ತ್ವತೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀಚೋ ಚ್ಛ ಭಾವಂಗತಾಃ
ಮಂಕ್ಶಿರ್ನೈಜಸಃ ಪಾಪುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ತ್ವಧನಂ
ಹ್ಯಕ್ಷಾದಿಪ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಾಮಾ ಯೈಕವೇದೋಹರಿಃ ||

ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಸತ್ಯ ಜಗತಿದ ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯ ತಿಳಿದು ತಾರಕಮೃದಿ ಕೃಷ್ಣನಧೀನರು ಸಾರಿರ |
ಜೀವ ಈಶಿಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಜೀವಜೀವಕ ಭೇದವು |
ಜೀವ ಜವರೂಳು ಭೇದ ಜವರೂಳು ಭೇದ ಜವ ಪರಮಾತ ಗೆ ||೧||

ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ತನಕ ಕಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಂಧಾಚಾರ್ಯರ

ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರಿಹೋಗಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಹೊಸಪಂಥ ಎನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ವಾಚ್ಯಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇನಿತು ಅನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಸಿದರೆ ನವ ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಂದ ರಂಕರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕರು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗೀತ (—song) ವ ತ್ತು ಪಂಥ (—cult) ಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಗೀತೆಗಳು ವೃತ್ತಗಳು ಶ್ಲೋಕಗಳು ದೇಶೀಯ ಕವಿತೆಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತರ ವರ್ಣನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅದೃತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ

ಐತರೇಯ ತೈತ್ತಿರೀಯ ಮುಂತಾಗಿ ಆರಣ್ಯಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ ಮೇ ವಾಸುದೇವಾಯಧೀಮಹಿ ತನೂ
ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ (ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕ x ಪ್ರಪಾ)

ಮಸಂದೇವ ದೇವಕೀಯ ರ ಪುತ್ರನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆತ ಘೋರ ಅಂಗಿರಸನ ಹಿಪ್ಪು ಎಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತದ್ವೈತದ್ ಘೋರ ಅಂಗಿರಸಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ದೇವಕಿ ಪುತ್ರಾಯ ಉಕ್ತ್ವಾ ಇತ್ಯಾದಿ (ಛಾ viii) ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆಯೆಂದು ಸು ಕ್ರಿ ಪೂ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ವಾಸು ದೇವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಣಿನಿಯೇ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯ ಯೂ ಒಂದು ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ದ ಕಾರಣದ ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರ ಬಹುದು ಪುಾಣಿನದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಣ್ಣನ್ನು ನೆಟ್ಟರೆ ಗೋದಾವರಿಯಿಂದ ಕಾವೇರಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆಳಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಸಾತವಾಹನರು ವಾಕಾಟಕರು ಕದಂಬರು, ವಿಷ್ಣುಕುಂಡಿನರು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಳಚುರ್ಯೂರು ಸೇಳುಣರು ಗಂಗರು ಬಾಣರು ನೊಳಂಬರು ಹೊಯ್ಸಳರು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಕೀರುತೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಗಳನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ Cult—To worship ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಥ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಸಾತವಾಹನರು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟಾ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಇಮ್ಮಡಿ ಸಾತಕರ್ಣಿಯ ನಾನಾಭಾಟ (ನಾಣೇಭಾಟ) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ವಾಸದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರ ಸ್ತುತಿಗಳಿವೆ

ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ²⁶ ವಾಕಾಟಕರ ಎರಡನೆಯ ರ ದ್ರಸೇನ ತನ ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರಭಾವತೀ ಗುಪ್ತ, ಇವಳ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾದನೆ ನಳವಂಶದ ಭವತ್ಸವರ್ಮನ ಪುತ್ರ ಸ್ವಂಧವರ್ಮನು ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನೆಂಬ ಅಜಂತೆಯ ಒಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥವಿರಾಚಲ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷು ಕೃಷ್ಣ ಮೊದಲು ಮೌಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಾಯಂತಿದ್ದಾರೆ ಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ²⁷ ಅರ್ಥಾತ್ ಆಗ್ನಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ವರಾಹ ಲಾಂಛನವನ್ನು ತಳೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಮ ಭಾಗವತರೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಪೋಗದಿರೆಲೋರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಭಾಗವತರು ಕಂಡರೆತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ದರೊ || ಎಂಬುದನ್ನು ಇವಿತು ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಭಾಗವತರು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರೆ! ಅದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಹರಿ ದಾಸರೂ ಭಾಗವತರೇ ಮತ್ತೆ ಭಾಗವತರೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿರೂ ಹರಿದಾಸರೆ ಈ ಚಾಲುಕ್ಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಾಸಾದಿತರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡದೆ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ, ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅದು ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಮಂಗಳೀಶನು ತನ್ನನ್ನು ಮಹಾಕೂಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ಪ್ರತಿಮೆ ಪ್ರಭಾವ ರಾಮ ಇವಾಪರಾಚಿತಃ ವಾಸ ದೇವ ಇವ ಶ್ರೀಮಂತಃ ಎಂದು ಮಂತಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನಲ್ಲದೆ²⁸ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗ ಹಾಂತ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕದಂಬ ರವಿವರ್ಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೊರಮಂಗ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೌಸ್ತುಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮಕ್ಕು ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ²⁹ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ರಾಜನಿಗೂ ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಪೂಜನೀಯ ಗೌರವಯುತ ಭಾವನೆಯೇ ಇದ್ದಿತೆಂದ ಮೃತ್ಯುವಾಗಂ ತ್ತದೆ ಕದಂಬ ದೊರೆ ಕಾಕತ್ಸತ್ತ್ವವರ್ಮನ ಕಾಲದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 450 ರ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನವಾದ ಹಲ್ಮಿಡಿಯ ಶಾಸನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತಿಯಿದೆ

26 Early History of the Deccan (Yazdani) Vol I p 141

27 ibid p 198

28 Sources of Karnataka History (Dr S Srikantha Sastri) p 36

29 MAR 1933 1

ಜಯತಿ ಶ್ರೀ ಪರಿಷತ್ ಆಂಗ್ಲ ಶಾಖಾಂಗ [ರಚಿತ]

ದಾಸರ ಕೃತಿ Foreword ಗಾಂಧೀ [ಶಿಷ್ಯನಾಸ್ತು] ಸುದರ್ಶನಃ || 40

[ದಾಸರ ಕಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸುದರ್ಶನ ನಂತೆಯೂ (ಸುದರ್ಶನ ಚಿತ್ರದಂತೆಯೂ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನು ಧರಿಸಿಯೂ (ಇರುವ) ಅಚ್ಯುತನು ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ] ಎಂದು ಮೂಲಕವೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಅದಂದರೆ ರಾಜರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಭಕ್ತಿರಸ ದೇವತೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು ಅಚ್ಯುತನ ಸ್ತುತಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ತುತಿಯೂ ಅಂತೆಯೇ ಪರಿಯ ಪೂಜನ ಆಗ್ನ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿದ್ದಿತು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವಾಗ ದಾ|| ವಿಲ್ ಬಸವರಾಜು ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಅಮೋಘವಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯ ಪ್ರೊ|| ಡಿ|| ವಿಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

The present work comprising as it does the musical compositions of writers who were anterior to Purandara by about three centuries sets the scholars to think afresh and review the position ³¹

ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಸಕಲೇಶವರಾದರಸನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನವೇ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಅದು ಹೀಗಿದೆ

ತಂಗಾಳಗಿರು ಮರಣ ಎ

ನಂಗಮೂರ್ತಿ ಶಿವಲಿಂಗಮರಣೆ || ಪಲ್ಲವ ||

ಸಂಪಿಗೆಯ ಮರಣಗೇಟು ಪರಿಮಳದ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ವಿ)

ಕಂಪಗೊಯ್ದನಾರಲೊ ? ಇಂಪುಳು (ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ+ವಿ)

ಜಾನ್ಮಲ್ಲಮ ಕಾಣೆ ಕೆಳದಿ ! (ವಿ+ಬ್ರ+ವಿ)

ಎಲೆಯಲ್ಲದರಿವ ಮರಣೆ ನಿಲಲಾಂಟಿ (ದ+ಬ್ರ+ಗು+ವಿ)

ನಳರಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ ಮರಣೆ ? ನಿನ್ನ ಹೊಲಬ (ವಿ+ಬ್ರ+ವಿ+ವಿ)

ತಲೆ ಹೊಲದಲ್ಲಿಕಂಡೆ ನಾ ಮರಣೆ ! (ವಿ+ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ ?)

ಪುಟ್ಟಿದೆಯೆ ಬಿಟ ಮರನೆ ಕೈವಲ್ಯಕೆ (ಎ + ಎ + ಎ + ಎ)
 ದ ಪ್ಲವಾದ ಹೆವು ರನೆ | ಮುಟ್ಟಿತ್ತಿ (ಬ್ರ + ಬ್ರ + ರು + ವಿ)
 ಪುಟಿಯ ಕೀಲ ಬಿಟ ದ ಮರನೆ | (ಬ್ರ + ವಿ + ರು)
 ಏಟ ಇಳಿಯಲಟ ಯದ ಅಲ್ಲಮಗೆ ಹೋ (ಎ + ಎ + ಎ + ಬ್ರ)
 ಮಾಣಿ ಹೋದ ಮರನೆ | ಆಣಿ (ಬ + ಬ್ರ + ಬ್ರ + ಬ್ರ)
 ದರ್ಶನಾರೂಢದ ಮರನೆ | (ಎ + ಬ್ರ + ರು)
 ಸುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿದ ಮಾಯೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ
 ಕರ್ಪು ಶಿವನೊಬ್ಬ ಕಾಣೆ | ಎನೆ
 ಚಿತ್ತಶುದ್ಧವ ಮಾದು ಸಕಲೇಶ ಕಳದಿ [32]

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವ ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಐದು (ಸ್ಥೂಲರೂಪದ) ತ್ರಿಪದಿಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಈಗ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸು ಕ್ರಿ ಶ ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಪ್ಪೇ ಅರಭಟ್ಟನ ಗುಣೀಕರ್ತನೆಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಶಾಸನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಲೇಖ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸನದ ಪಾರವನ್ನು ಕವಿತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿಸುವೆ.

ಕಪ್ಪೇ ಅರಭಟ್ಟನ್ ಶಿಷ್ಯಜನಪ್ರಿಯನ್
 ಕಪ ಜನ ವರ್ಣಿತನ್ ಕರಿಯಾಗ ವಿಪರೀತನ [೩೩]*
 ವರನೆ ಒಟ್ಟುನೋ ಮೃತ್ಯುರ್ನಾತು ಮಾಣಾವೂಣ ನಮ್
 ಮೃತ್ಯುಸ್ತತ್ ಸ್ವಕೋದ್ವಿಮೃತ್ಯುನಭಂಗದ್ವಿನೇ ದಿನ [೩೪]
 ಸಾಧನಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧೂರ್ಯನೇ ಮಾಧೂರ್ಯಂ
 ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕರಿಗೆ ಕರಿಯಾಗ ವೀರೀತ
 ನಾರ್ಥವನೀತನ ಹಿನ್ನೆಲ್ಲ [೩೫]
 ಒಳ್ಳಿತು ಗೌರಿಯ ರಾಪೊ [೩೬] ಧ್ವಿದುಮರನೆ
 ಬದ್ಧಿತ್ತು ಕರಿಗೆ ವಿಪರೀತಾ ಪ್ರರಾಕೃತ
 ಮಿಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತಮದು ಬಂದು [೩೭]
 ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಘವ ನೈತೂ ದೇವಮಗನು
 ಬಿಟ್ಟುಪೊಲ್ಕಲಿಗೆ ವಿಪರೀತಂಗಿತರ್ಕ
 ಲೈಟ ಮೇಣ ಸ್ವರವಿಚಾರಮಾ [೩೮]**

32 ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಶಗಣದ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ (ಸ್ಥೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ) ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಬಹುದು. ಗಾಳಿರಿವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಗದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕನ ಗೋಚಿತ ಲಯದರ್ಶನವು ಮುಖ್ಯ ಅದರದ.

33 Ind Ant Vol X p 61 (ಶಾಸನದ ಪಡಿಯಚ್ಚನು ನೋಡಿ)

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಕ್ರಿಪೆದಿಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯಾಗಿಯೂ ಬಿಡಿಯಾಗಿಯೂ ದೇಶೀಯ ಪದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿದರ್ಶನವೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂ ಆಗಿ ಅವು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಸುಂದರ ವಚನವನ್ನೂ ನೋಡಿ.

ಆದುರಿತು ಬ ದಾಢ ತದಿಂದ ಧರೆ
ಬಿಡಿರಿದುವು ಮುಕುಟ ತಾಗಿ ತಾರಕೆಗಳು
ಉದುರಿದುವು ಕೈತಾಗಿ ಲೋಕಂಗಳಿಲ್ಲಾ |
ಮಹೀಬಾದಾಘಾತಾದ್ ವೃಜತಿ ಸಹಸಾಸಂತಯ ಪದಂ
ಪದಂ ವಿಶ್ವೋರ್ ಬ್ರಾಮ್ಯದ್ ಭುಜಪರಿಭರಾಗ ಗ್ರಹಗಂ
ಮ ಪ ರ್ ದೌ ದೌ ಸ್ಯಂ ಯಾತ್ಯನಿಭೃತ ಜಟಾ ತಾದಿತ ತಟಾ
ಜಗದ ರಕ್ಷಾಯೈತ್ಯಂ ನಟಿ ನನು ವಾಮೈವ ವಿಭುತಾ ||
ನಮ್ಮ ಕೊಡಲ ಂಗಮದೇವನೊಂದು ನಾಟ್ಯವನಾಡೆ ||೫೪||³⁴

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯದ ಅಕರ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯವು ಈಗ ವೈಷ್ಣವಂತನ ಶಿವಮಹಿಮೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನದು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಾಗಿದೆ³⁵. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟನ ಗುಣಕೀರ್ತನ ವ್ಯಳ ಹಾಡೇ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನ. ಯಾವುದೂ ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೋ ಅದು ಕೀರ್ತನ. ಕೀರ್ತನವೆಂಬುದೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂದವಲ್ಲ. ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳ ರಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಕ್ರಿ. ಶ 1007ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಂಚೈಯ ಲಕ್ಕುಂಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಗೀತಿ ಮನೋಹರರೂ ಇದ್ದುದಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ³⁶. ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ರಿ. ಶ 1244 ರಲ್ಲಿ

34 ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ ಪುಣೆ ಶಿ ಶಿ ಬಸವಣ್ಣ) ಪುಟ ೧೪೧

ಶಿವನ ನಾಟ್ಯದ ಪದಗತಿ ವಿಷು ಪದದ ಭ್ರಮೆಯನುಂಟುಮಾಡಿತು ಎನ್ನುವುದು ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಳಂಗಮದರ್ಶನ ಇಲ್ಲವೇ ಭೂದಿಯನು ಅಳಿದ ವಾಮನನ ಪದಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಬಹುದು ನೋಡಿ. ಶಂ ನೋ ವಿಷ್ಣುರುರುಕ್ರಮಃ ಇತ್ಯಾದಿ

35 ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ ಚಿ ಸುಂದರೇಶನ್)

36 BK Insp Vol I pt 1 No 52

ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಗಾವಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷ್ಣವ ನೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ³⁷ ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚು ಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾದ ಪಾರಕಾರಿಗಳ (ಪಂಡರಂಗಿಯ ಪಾರಿಯರ) ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ³⁸ ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರೀವಿಠಲ ದೇವರ ಶ್ರೀಹರಿ ದಿನಗಳ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಈ ವಿಷಯದೇವರೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಸಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ವೈಷ್ಣವರೆಂದರೆ ಮಾಧ್ವರೆ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೇಕಡ 99 ಉಳಿದವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾದರೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಬಹುದು ಎಲ್ಲ ದಾಸರೂ ವಿಟಲ > ವಿಠಲ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತೆ ಯಾವುದ ದರೂ ಹೆಸರನ್ನೇ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ (ಕನಕದಾಸರು) ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ (ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು) ಮುಂತಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ತಳೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಎಟಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ವಿಶೇಷ ಈ ವಿಟಲ ಅಥವಾ ಪಂಡರಾದ್ರೀಶ ಮಸುಧಾಧಿಪತಿ ರಂಗ ಮಹಾನಪುರದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆ ಅವಿಧ ಯನ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ³⁹ ಮಳಬೇಡ (ಮಾನ್ಯ ಬೆಟ) ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಯದುವಂತೀ ಯರು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಿರುದಗಳು ಗರುಡಧ್ವಜ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಕೇತವುಳ್ಳವುಗಳಿ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ವೀರನಾರಾಯಣ ಇಂದ್ರನಾರಾ ಯಣ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೈಪ್ಪ ಗೋವಿಂದ ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಧ್ರುವನ ಪತ್ನಿ ಶೀಲ ಮಹಾದೇವಿ ಪೂರ್ವ ಚಳುಕ್ಕ ವನೇಶನದ ರಜ ವಿಟ್ಟರಸನ (ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನನ) ಮಗಳು ವಿಟಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಬಹಳ ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷ್ಣು—ವಿಷ್ಣು— ವಿಟಲ—ಲ+ವಿಠಲ—ವಿರು—ವಿಟು—ಇಟಾ ಹೀಗೆ ಹಲವು ರೂಪವನು ತಳೆದಿದೆ ಈ ಶ್ಲೋಕ ಧ್ರುವಧಾರಾವರ್ಷನ ಪುತ್ರ ಕಂಬಯ್ಯನ ಸಾದಂತನೊಟ್ಟನ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟರಸ ಈತ ಕೋಲಾರ ಒಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಬಿಟ್ಟದೇವ ಎಂದೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿಠಲ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾತನ ? ಈಗಿನ ಮೂರ್ತಿಯು ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆ

37 S I I Vol XV No 178 p 221

38 ibid No 187 p 230

39 MAR 1929 ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನ ಈ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯೆಂದರೆ ಪಂಡರ ಪುರವೇ ಪಾಂಡುರಂಗನೇ ದೇವತೆ

ಎಂದು ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಗೋಲಾಪುರ್ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ (ಕರವೀರ ಪುರ) ಈಗಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥಳಗಳೇ ! ನೋಡಿ ಗೋಲಾಪುರ ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂವತ್ಸರ ಫುಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು —

|| ಪಂಚಮೋ ಗೌಡದೇಶೇ ಧಾರಾತೀರ್ಥೇ ಸಾಗಾರ್ಜುನಸ್ತಸ್ಯ ಶತಃ ಚತುರ್ಲಕ್ಷವರ್ಷಾಣಿ |
ಪುಷ್ಕ : ಕರವೀರಪತ್ನೀ ಕರ್ನಾಟಕೇ ಕಲ್ಯಾಣವತುರಾ ತಸ್ಯ ಶತ ವಿಕವಿಂಶತ್ಕಾಶ್ವಶತಮಿಹಾಬಾ ||

X X X X X
ಸಹುವಾ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ ಪ್ರಾಂತಾಂತ (ಕರ್ನಾಟಕಾಂತ) ಕರೀ ಹೋಯೀಲ್ ತಾಚಾ
ಶತ ರತಿಂ ವರ್ಷೇ 40

ಗೋಲಾಪುರ್ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ ನಗರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪಂಥರಪುರ ಪ್ರದೇಶ ಹ ಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯ ಎಲ್ಲವೂ ಹಿಂದೂಮೈ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದವು ಪಂಥರಪುರದ ಅಭಂಗವಿಟ ಲ ಅನೇಕರ ವ ನಯ ಮನದ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದಿತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತರಾದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರು ವಿಟ ಲನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಾನದಾ ಹೋ ವಿಟ ಲು ಕರ್ನಾಟಕ
ಯೇಣೇ ಮಹಲಾದಿಯಲಾ ವೇಧು
ಮೋಲಬುಂಧೀ ಫೇಶಾನಿ ಮಿಹಾಟಿ ಪಾಲವೀ
ಅಳವಿಲ್ಯಾ ನೇದೀ ಸಾಧು || 41 (a)

[ನೀ ಕನ ಡ ವಿಟ ಲ ಕರ್ನಾಟಕದವ | ನನ ಮನವ ವೇಧಿಸಿರುಮಿ
ಗಂಟನು ಬಿಟ್ಟು ಮೀನವ ರಕ್ಷಿಸಲು | ಓ ಸಾಧನಕೆ ಆಸಾಧ್ಯ ||]

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಟ ಲನ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಹ ಡಗಳೆಂ ವಿಟ್ಟಲನ ಸುತ್ತ ಮಂತ್ರ ಕನ್ನಡದ ವಾತಾವರಣ ವಿಶೇಷ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಹೀಗೆ ವಿಟ್ಟಲನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಕಾಲಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಸುತ್ತಮಂತ್ರಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣ ವಾಯಿತು ! ಸಾಕಾರ ಭಕ್ತಿಯ ವಸ್ತು ನಿರಾಕಾರ ವಸ್ತುವಾಯಿತು || ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅದಂದರೆ ದ್ವೈತವಂತದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ

40 ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆ ಪುಷ್ಕಿಯನೀಯಲಾ ತಮ್ಮದಿದ್ದ ಪಂಚಾಂಗದ ಪುಟಗಳನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಎಂ ಪಿ ಜೋಶಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಬರೆತ ಗೋಲಾಪುರ್ ಪಂಚಾಂಗ 1980 81 ರೊದ್ದಿನಾಮ ಸಂವತ್ಸರ ಸಂವತ್ಸರಫಲ ಪು 3

41 (a) ಸಾಧು ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನದೇವ ಅಭಂಗ ಗಾಥಾ (ಸಂ ೨೩) ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನರಹರ ಜೋಶಿ ಅಭಂಗಸಂಖ್ಯೆ 20 ಪು 15

ಯತಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನೇಶ ತೀರ್ಥರ ಹೆಸರೇ ಇನ್ನಾವದೇವನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅನೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉತ್ತರಾದಿಗುರದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಜ್ಞಾನೇಶರು ಆ ವರದ ಪೂರ್ವ ಪಿಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾನುಭಾವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಡುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ರೂಢಿಯೆ ಕೆಲವು ಸುದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು

ವಲೋಡದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ಒಯತೀರ್ಥರ (ಟೀಕಾರಾಯರು)
ತಿರುಕೋಯಲೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ರಘೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ
ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ
ಸವಣೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದ ಸತ್ಯಬೋಧರ —

ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಇಟ್ಟುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಅಂತೆಯೆ ಜ್ಞಾನೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ತಂದೆ ತಾಯಿ — ವಿಟಲ ವರುಕ್ಟಿಣಿಯಾಯಿ — ಆತನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರಲು ಸಾಧ್ಯ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಯಾವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೆ ಗೋಕುಲದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಆತ ಬಹು ಸಂದರವಾಗಿ ಎವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ಸ್ಮರಣಪ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಮರಾರಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದಮಿತ್ಥಂ ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ^{41(b)}

ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಡರಪುರದ) ವಿಟಲನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನ ಆತನನ್ನು ಕರಿತು ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಯತಿಗಳು — ಸಂತರು — ದಾಸರು — ಆರಾಧ್ಯರು ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮಗಂತವೆಂದು ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾರೆ ತೆಲುಗಿನ ಪದಕವಿ ಪಿಶಾಮಹ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಕೀರ್ತನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಎಟಲನೇ ವಲುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಅವರು ಪಂಡರಂಗನನ್ನು ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಜನ ಆದ್ಯರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಸಿಕ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಆವಾಡ್ನಿಯಲ್ಲ ಪರಿಣತರ ಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ಗೋರಬಾಳ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಅರವತ್ತು ಜನ ಆದ್ಯರು ಆರಾಧ್ಯರು ಆಗಿಹೋಗಿರುವರೆಂದು ಬರೆದುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ೫೦ ಪದಗಳು ೨೦ ಸಂಭಾದಿಗಳು ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಶೋಧನೆ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಕೆಲವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ⁴² ಈ

41 (b) ಅದೇ ಗ್ರಂಥ ಮುನ ದಿ ಪುಟ ೯

42 ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸ ಪರಂಪರೆ ಪು ೨೭೦

ಸಾಹಿತ್ಯ ಈಗವದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋರಿದೀ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಾವು ಅವುಗಳ ಯಥಾ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಜನರಿಗೆ (ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ) ಹರಿದು ಬರುವಾಗ ಆ ವಾಣಿಯ ತನ್ನ ಸುಷು ರೂಪವನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ಕೀರ್ತನದ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನೇ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇದು ಪ್ರಾಚೀನ ಇದು ಆರ್ಮಾಚೀನ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಆಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಆಚಲಾನಂದದಾಸರು ಕ್ರಿ.ಶ 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂದು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯವೊಂದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಕಾಶೀಶಿ ಸಂಖ್ಯಾ ಶತಕಾಲಾಬೇ
ವಿಳಂಬಿ ವರ್ಷೇ ಕಲಿ ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲೇ
ಪಕ್ಷೇ ದಶಮಾಂ ದಿನಮಧ ಕಾಲೇ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೋ ಭೂವಗ್ನುರಾ ವಿರಲಾಖ್ಯಾ ||

ಇದು ಶಾ.ಶ ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದಶಮಿಯಂದು ಆಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿರಲನ ದರ್ಶನವಾದುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ⁴³ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೊಟಗಲನ್ನು ಕರಿತು ಬರೆಯುತ್ತ ಹುಲಗೂರ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಆಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಆಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಶಾ.ಶ ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ ಶಾ.ಶ ೧೨೮೦ರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ ೮೭೯ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩೫೯) ಇದ್ದರು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ⁴⁴ ಈ ಇಬ್ಬರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಡಾ|| ವರದರಾಜರಾಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಆಚಲಾನಂದರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ⁴⁵ ಈ ಊಹೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು (ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ) ನಲ್ಲೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ 15-16 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಆಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಶಾಸನವು

43 ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಪು. ೫೭ (1974)

44 ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತವು ದಾಸಕೊಟಗವು ಪು. ೫೯-೬೦ (೧೯೫೦)

45 ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಹೀರಿಕೆ ಪು. vii

ಶೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ⁴⁶ ಆದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲದಾಸರು ಅಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಪೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಕ್ರಿ.ಶ 15 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದರೇ ಆಗಿರಬಹುದು ಅವರೇ ಹುಲಗೂರು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಶೀರ್ತನಗಳ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗಬೇಕು

ಶಾ.ಶ ೮೦೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು ಆ ಮನೆತನದವರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ನಂಬುವಂತಿದೆ ಈ ಅಚಲಾನಂದರ ವಂಶಜರು ಇನ್ನೂ ತುರುವೇಕೆರೆ ತಿಪಟೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ವರಲ್ಲ ಆದರೆ ತಾವೂ ಮಹಾಧ್ವರಂತೆ ಮುದ್ರೆ ಹಾಗೂ ನಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ ಇವರ ಕುಲದೇವತೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಟ ಒಯಿಂಬ ದೂ ಮಿಶಾರಣೀಯ ಅಂಶ ಈ ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿಟ ಒನು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ - ಎಂದರೆ ಅಚಲಾನಂದರು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಾದಾನಕ್ಕಿಂದು ಹೋದಾಗ ಪ್ರಾರಾಧನಾ ಕಾಲಂ ಜ ರಿಯೊ ಇಲ್ಲವೇ ಸೆಳುಗೆ ಸಿಕ್ಕೊ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗು ತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಯಂ ವಿಟ್ಟಲನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದತ್ತಿ ಕಾಯ್ದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಬರೆದಂತಿದೆ

ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ||೪||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ರಮಣ ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ||೫||

ಹಿರಣ್ಯನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪೃತ್ಯಾದನ

ಪರಿಪರಿಧುರಿತಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ || ೧ ||

ಬೀಜುರಥಿಯೊಳಗೊಬ್ಬದಾಸ ಮುಣುಗಿ ಪೋಗಿರಲು

ಹೂಮಾಬೆ ಪೀತಾಂಬರವನು ತೋಯ ದೆ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ ||೨||

46 Ep car Vol VIII (1984) ಅಲೂರು 38 ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಿಹ್ನೆಗಳ ಚಿತ್ರವಿದು ಇದು ವೆಷ್ಣುವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆಯೆನು ವುಧದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಶಾಸನವು ಕೀವಲ ನ ಮ ಭವೋಪವಸ್ತು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರ ವುಧರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳು ವಂತಿಲ್ಲ

ಇತ್ಯಾದಿ⁴⁷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಗತಿಯ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ದಾಸನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರು ಹೇಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ತಾ ಶಾಸನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪುನಃ ರಚಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ ಅದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವರು ದಾಸವಾಚ್ಛಯದ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಚಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬಯಸುವವರು ಶಾ ಶ ೮೦೧ (ಕ್ರಿ ಶ ೮೭೯) ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರನ್ನೂ ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯಂಧಿಯ ಶಾಸನದ ವೈಷ್ಣವಗೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇಂತಹರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು ಹರಿದಾಸ ಪಂಥವು ಆಗ ಇದ್ದಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಸೋಮದೇವ ಸೂರಿಯು ಹೆಳಿದ ದ್ವೈತಮತದ ಅನೇಕ ಯೋಗಗಳು ಇಂತಹರು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಾಗದು

ಕಪ್ಪಕರ್ಣಾಮೃತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ವಕ್ತೃ ರೀಲಾಶುಕ⁴⁸ ಅಪರನಾಮಧೇಯ ಬಿಲ್ಲುಮಂಗಲ ಕ್ರಿ ಶ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು⁴⁹ ಈ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ

ಯಂ ಶೈವಾಸ್ತಮುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಪುನಃ ಕಿ ವೇದಾಂತಿನೋ

ಮೌದ್ವಾಬುದ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಣಾಃ

ಅಧ್ವನಿತ್ಯಥ ಜೈನಶಾಸನತಃ ಕರ್ತೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಣಾಃ

ಸೋಕ್ತಯಂ ಸೋ ವಿಧವಾತು ಪಾಂಥತಫಲಂ ಪ್ರೀದೇವಕೇ ಸಂವತ್ಸಃ ||

ಇದೇ ಪದ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾರಭೇದಗಳಿಂದ ಬೇಲೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅದು ಇಂತಿದೆ

- 47 (a) ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು (ಸಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮ) ಪು ೪೫ (೧೯೮೨)
 (b) ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಭಾಗ ೩ ಪದ ೩೩ ಪು ೧೩ (ಪ್ರಾಮಂಜರಿ ಸಂ ೨೦೪ ರಣ)
 (c) ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಹೀರಿಕೆ ಪು || ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕ ಗದಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು
- 48 History of Sanskrit Literature (M Winternitz and Subhadra Iha, Vol III Pt I p 140 (MD)
 ಬಿಲ್ಲುಮಂಗಲ ಎಂದೇ ಕವಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆದರೆ ಬಿಲ್ಲು ಮಂಗಲ ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರು ರೀಲಾಶುಕ ಕವಿಯು ಹೆಸರೂ ಅಥವಾ ಯತ್ಕಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರೂ ಇದ್ದು ಸ್ವಪ್ನವಿಲ್ಲ ಈತ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಕರ್ನಾಟಕದವನು ಆದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು

ಯಂ ಶೈವಾಸ ಮುಪಾಸತೇ ಶಿವೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ ದಾಂತಿನೋ
ಬೌದ್ಧಾ ಬ ದ್ವೈತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯ್ಯಾಯಿಕಾಃ
ಅಪೌತೇತಿತಃ ಜೈನಶಾಸನಮಿತಿ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಾಃ
ಸೋಪಾಯಂ ವೇದ ವಿಧಧಾತು ವಾಂಛಿತಫಲಂ ಶ್ರೀಕೇಶವೇಶಸ್ವದಾ ||೩೩

ಕ್ರಿ. ಶ ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕವಿಯು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ದೇವಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿಸಿರುವುದು ತುಂಬ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಆತನ ನುಡಿ ಕನ ಡ ಪಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶಾಸನಸ್ಥವಾಗಿರುವುದು ಅವನ ಯಾವುದೋ ಸಂಬಂಧದ ಎಳೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಕಿನಂದನನ ಹಿರಿಮೆ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ೩ನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೧೨೯-೧೧೩೯) ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೃತಿ ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ (ಅಭಿಘಟಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತತ್ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರೊ|| ಡಿ ಎಲ್ ಎನ್ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ^{೪೨}. ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸದ ಕರ್ತೃ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಆತನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಹಲವಾರು ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆತ ಆ ಮೂಲಕ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯವೆನೇ ಎಸಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಬರೆದ ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಕಂದ ಪದ್ಧದಿ ಏಲಾ ಮುಂತಾಗಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಾಗಿವೆ. ಏಕಾ ಛಂದಸ್ಸೇ ಸೂಳಾದಿಗಳ ಮೂಲ.

ಶುದ್ಧಾ ಯಾ ಲಗನ್ನೇತಿ ದಿ ವಿಧಃ ಸೂಡ ಉಚಿತೇ
ಏಲಾದಿ ಶುದ್ಧ ಇತು ಕೋ ಧೃವಾದಿ ಸಾಲಗೋ ಮತಃ ||

ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಕನ್ನಡಿಗನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು ಎನು ವುದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

- (ಅ) ಮೇದಿಧಿ ವರ್ತಿಸಲ್ಪಾದಿಯೋಳ್ ಮೀನಾಗಿ
ಮೇದವೊತ್ತಗಿಯನೆತ್ತಿ ತಂದಿತ್ತವನ
ಪಾದಂಗಳೇಗೆ ದ ಹಿಮೆಯಂ ||
- (ಆ) ಗಡಗದಿಂಬುರಗನ
ಪೆಡೆವಡೆಗಳ ದೀಪ್ತ
ಗಡಗೊಂದು ತಮಗೆಹುವಾರತಿಯಾ |

ಸೋದರ್ಗಲೈಲಿ ಪಾ
ಲ ದಲೊಳದಾಳ ವಿಷ್ಣು
ಕುಡುಕಿತಿ ಪರಗಿಪ್ಪ ಸಿದಿ ಯಂ||

- (೧) ಜನಿತಕಮಲಾನಂದ ಪ್ರಣತ ಸುರಗೋದಿಂದ
ದನುಜಕುಲ ಸಂಹಾರ ಅಭಿಕಮಲ ನೀಹಾರ
ಭಕ್ತ ಜನ ಭಯಹರಣ ಸುರಸಂಘಾತ ಹರಣ
ಪೂಂಚಯ ಸದನ ಸರಸಿರುಹನಿಭ ಪದನ
ನೀಲಜಲಧರವರ್ಣ ಮಹರಕಂಠಲ ಕರ್ಣ
ತರುಣರವಿನಿಭಕೃತ್ ಸ್ವಭುಜಪಾಲಿತ ಚಕ್ರ
ಹತದ್ವಿತಗಾದರ್ಪ ದಮಿತ ಕಾದಿಯ ಸರ್ಪ
ಕಂಠುಜಬಲಾಂತಧನ್ || (ಪದ್ಯ ೬೦-ಕನ ದ)

ಮೊನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರ ಪಲವು ವಿಲಾಸಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಎಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳು
ನಾರಾಯಣ ಪರವಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಯಾಗಲಿ
ಎರಡೂ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ
ಒಂದು ವಿಲಾ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ

ಯೌವನ | ಭೂಷಿತ | ಗೋಪಪ | ಭೂಮುಖ | ಪದ ಮ | ಭೂಕರ
ಶ್ಯಾಮಲ ವಿಗ್ರಹ ಕಾಂತಿ ವಿನಿರ್ಜಿತ ಸಮೃದ್ಧಲಧರ
ದೇವಕಿನಂದನ ~ ರಸರೋರುಹ ಸಂಜಯ ಹಿಂಬರ
ತೊ ಭಸ ವಸನ ಕಲಿತ ಸತ್ಯಮಲಾನಯನಾಂಬುಜ ವಿಭ್ರಮ ಭವನ
ಪ್ರದುಗ್ಧಾಬ್ಜಿತ ತತಯ ಪದಲಿತ ಪುಂಡರೀಕನಯನ
ಕೌಸು ಭರತ ಮರೀಚಿಕದಂಬಕ ಭಾಸುಪರನ ಪಾಂಪುರಂದರಗೀತಕ
ವಿರುದ್ಧೇಷು ಕುಸುಮ ತರಜನ ವಿವೋಹಿತ ನಿಲಿಲಭುಜನ
ಉತ ಸ್ತಿ ಸ್ತುತಿಕಾರಣ ಪ್ರಸೋನ ರಾಯಣ ||೩೧||

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಭಾಗವತಪುರಾಣ ಮಹಾ
ಭಾರತ ಐತರೇಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕರೋಪನಿಷತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮ ಮುಖ್ಯ
ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ
ವಿಜಯ ಕಾವ್ಯದ ರುದ್ರಭಟ್ಟ ಚೌಂಡರಸ ಮೊದಲಾದವರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ

- 51 ಪೂ| ದಿ ಎಲ ಎನ್ ಮೊನಸೋಲ್ಲಾಸದಲ್ಲಿ ಭಂದ್ಯ
ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೪೩ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪು ೨೩ ೩೩ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾರಾಂತ್ಯರಗಳು
ಇವಯಂಬುದರ ಅರಿವು ನನಗಿದೆ ಏನೆ ಇದ ರೂ ಕವಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ
ಎನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೧೫೦ ಕೂ
ಮಂಚೆಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವನು ಪಾಗಿತ ಸ್ವವುದು ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ
ಸಂಗತಿ

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಕುವಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಸುರನರೋದಗವಂದ ನಿಗಮೋ

ತ್ವರ ಕಲಾಪಾನಂದ್ಯ ವಿಶ್ವಂ

ಭರಪದಾಂಬ ಜಘಂ ಭೂನುತ ಮುನಿಜನೋತಂ

ಶರಣಜನ ಸುರಪಾಲನಾಯತ

ಪರಿಧಿ ನಿರುಪಮ ತತ್ತ್ವವಿದ್ಯಾ

ಶರಧಿ ಸಲಹುಗೆ ನಮ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಗುರುಂ ಯ ||೨೨

ಸುಮಾರು ಇದೇ ಸವ ಯದಲ್ಲಿ ನರಹರಿತಿ ಥರರು ಶೀರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯೂ ಇದೇ ಸುವಾರಿಗೆ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೩೯೨) ಹುಟ್ಟಿತು ಆತನ ಅಭಂಗ ಗಳೂ ಅದೇ ಕಾಲದವೆಂದ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಆತನ ಮೂತನ್ನು ನಂಬುವು ದಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ವಿಟಲನ ಸ್ತುತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಿತು ದುದ್ದೇವ ಅದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ ಶ 1281) ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ 1422-1480) ವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ 1447-1539) ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ ಶ 1480-1600) ಪುರಂದರದಾಸರು (ಸು 1480 1564) ಕನಕದಾಸರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕರು ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳದಿ ಹಾಡುಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳು ಕೊರವಂಜಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳ ಪದಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರು ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೂ ಹಬ್ಬಿಸಲು ಗೆಯ್ಯ ಗೆಯ್ಯರು ಹರ್ಮಿಡಿ ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷ್ಣು (ಅಚ್ಯುತ) ಮಾರ್ಥವರೇ ಹತ್ತಾರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹರಿದಾಸರ ಅರಾಧ್ಯ ದೇವರು ಆ ದೇವರ ಕಥೆಯ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವದೊಳಗಿನ ಜೀವ ಅವನ ಪ್ರೇಮವೇಸರ್ವಸ್ವ

ಎಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗವೋ |

ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ಯಮುನೆ ಗೋದಾ ಸರಸ ತಿ ಸಿಂಧು |

ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳು ಬಂದು ಎಣೆಯಾ ನಿಲ್ಲುವುವು |

ವೈಭವ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲ ಮೆಚ್ಚುವನು ||

ಆ ವಿಟಲನ ಪಾದದುಂಗುಟದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಭಕ್ತಿರಸ ಗಂಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಹರಿದಿ ದ್ದಾಳೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಆದ್ಯಂತ ಅಮೃತದ ಸೇಚನೆ ಗೈದಿದ್ದಾಳೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ

—ಕಾಲಿನಿ ರಸುನಾಥ

ಮಧ್ಯಕಾಲಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೂ ಆದುದು ರಾಜಕೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ವಿರಳಿತಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಗೋಚರಿಸಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸುವ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಫಲಗಳೆ ಆಗಿವೆ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಾ ಪೂರದ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆಯಾದರೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೆಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಗವತ್ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಧ್ಯವ ತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಭದ್ರ ತಳಹದಿ ಇದೂ ದೇ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾನಾರೂಪಗಳ ಪರ್ವನೆ ಭಕ್ತನ ಅಂತರ ಗತೋಧನ ಕಳವಳ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವವಿರೂಪಣೆಯೂ ಕಂಡು ಬರ ತ ದೇ ಅನೇಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಳಕಳ ವಿಚಂಬನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಯಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಯನ್ನಬಹುದು ಇವು ವ್ಯಕ್ತಿವಾದದ್ದು ಸಹಜವಾದ ಅಡುನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮತತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ತಾಯು ಡಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ವಾಗಿ ಬೆಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಆಡುಭಾಷೆ ಗೆ ದೇವಭಾಷೆ ಯ ಸ್ಥಾನವೊನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ, ವೃತ್ತ, ನಾಮ ದಂಡಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಗೇಯಗುಣ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಪಾಮರ ರನ್ನು ಬಿಳಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು

ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿರಾಣಿಕಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಈ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಪರಿರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಮಹಿದಾಸನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗು ತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂದಿ ಆದ್ಯರು ಒಂಟಿತ್ತು ಜನ ಆರಾಧ್ಯರು ಪ್ರಮುಖರೆಂದೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ^೩ ಆದರೆ ಈ ಆರಾಧ್ಯರು ಧರ್ಮದ ಶತಮಾನದವರೆಂದೂ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ *

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದು ದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ^೪ ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಉಳಿದ ವರ ಕೃತಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಿದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟೇ ಇದೆ ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವುದೆಲ್ಲ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದವು ಸಾಕಷ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ದಾಸರು ಎಷ್ಟು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ಹೊಕ್ಕಿಗಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬೇಕು ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪಲೋಕಿಸುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸ ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತಿತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಆ ಭಾಷೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ಮುಖ್ಯ ವಾಗಿ ಅವರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಗಳಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳಿವೆ ಅದರ ಉಗಮವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ ಕ್ರಿ ಶ ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾಸಂದರು ದೊಡಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೆಲವರದ್ದು * ಆದರೆ ಅಚಲಾಸಂದ ವರಚಿತ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳೋ ಬೇವನವೆ ನೀ ಮಧ್ಯಮತವನನಸರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಲೋಲನಂಕ್ಷಿಗಳ ನೆನೆದು ಸುಖಿಸೋ ಎಂದು ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚಲಾಸಂದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅಚಲಾಸಂದವಿರಲು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅವು ಈ ಎರಡನೆಯ ಆಚಲಾನಂದದಾಸರ
ರದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕೆಲವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ * ಇಂತು ಮರುಳಾದ ನಾ ಇಂತು ಮರುಳಾದ ತಿಳಿಕೊ ನಿನೊಳಗೆ - ಎದುರಾರೊ ಗುರುವೆ ಸಮರಾರೋ ಮಕ್ಕೂ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೇ ಈ ನಾಲ್ಕು ರಚನೆಗಳು ಅವರದ್ದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಮೂಲಪಾರದ ಒಗ್ಗು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾರಗಳ ಹಾಗೂ ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಆನುಪಲ್ಲವಿ ಗುಣನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ದೊಂದಿಗೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಫುಟಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದಿವ್ಯ ಮೌನತಳೆದಿರುವುದು ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಒಗಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಠಗ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆದಿಪತ್ಯವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದೇ ನಂಬಲಾಗದ ಸಂಗತಿ ಒಮ್ಮೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಲವೇ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತರಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಬೊತೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರನು ಸ್ಫುಟಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ* ಅವರ ನಂತರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲ ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರಿಗೆ ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಹೆಸರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಕಂಡುಬಾರದಿರುವುದು ಅವರ ಸಂತಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಹದಿನೈದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋರಬಾಳ ಹಣವಂತರಾಯರು ತಾವು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹದಿನೇಳು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳು ದೊರೆಯದೆ, ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳ ಮೂಲದ ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ, ಈ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಾದ ಹೊರತು ಗುಣನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ನಮಸ್ಕೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಅಥವಾ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜಗುರು

ಪರಂಪರೆ ಯೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖವಿಧವಾಗಿ ವಂಶ್ಯ ದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಅದರ ರಚನಾಕಾಲವೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಂ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ವೈತಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೇ ಆಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ವೈತಪ್ರವರ್ತಕರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವುವೋ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದೇ ಈ ವೇದಿಕೆ ವಾದಗಳ ತಿರುಳು.

ಕೆಲ ಆರಾಧ್ಯ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿ ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೇಂಬ ಅಖ್ಯಾಯಿಕೆ ಇದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಅದ್ವೈತ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಅದ್ವೈತ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಶ್ರೀಗೋರವಾರ ಹೇಮಂತರಾಯರು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದವರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು. ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆ ಆರಾಧ್ಯರೂ ಅದ್ವೈತರೂ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಇಡೀ ಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ದೊರೆಕಿ ದ್ದರೂ ಅವರ ಒಲವಿನ ಮತ್ತಿತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭಾದ್ಯಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕೆಲವು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ೧೨ ೧೩ ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೯ ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ೧) ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೂ ಜಯ ತೀರ್ಥರೂ ೧೨ ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಜನತೆ ಗೋಸ್ಕರ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದು.
- ೨) ೧೩ ರಿಂದ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪು ಉದಯಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿದ್ದು.
- ೩) ವಿಜಯದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದ ದಾಸವೃಂದವು ರಚಿಸಿದ್ದು.

೪) ಪ್ರಾಣೇಶರಾಯರು ಗರುಪ್ರಾಣ ಶರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ಧಿ

ಅವರಾದ ಮೇಲೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿರೋಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸ, ಗಳ ಬೇರೂರುಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿ ಬಾಡುತ್ತಿವೆ^೧ ಎನ್ನುವ ಪಂಚಮುಖಿಯವರೂ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ವಹೀನವಾದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಡಾ ಎಚ್ ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಕಾಂ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ವತ್ತು ಅವನತಿಯಕಾಲ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಎಚ್ ಕೆ ತಿಪ್ಪೇರುಬ್ರಹ್ಮಾವಿಯವರು ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದದ್ದೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸಯುಗ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ^೨ ಡಾ ಕೆ ಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡೇ ಘಟ್ಟಗಳು ನರಹರಿಕೀರ್ತರಿಂದ ಪುರಂದರ ಕನಕದಾಸರವರೆಗೆ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟ ನರಹರಿಕೀರ್ತರೆ ನಂತರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರೆಗಿನ, ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ವರೆಗಿನ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಎರಡೂ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಅಜ್ಞಾತಕಾಲಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ^೩ ಕೊನೆಯ ರೀತಿಯ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೂ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಲ್ಲದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ನರಹರಿಕೀರ್ತರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದೂ ಒಮ್ಮೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರವರೆಗೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ನಂತರ ಕುಂಟುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಂಪಿ ಅಥವಾ ವಿಜಯನಗರ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ರಾಯಚೂರು ಪಂತ್ರಾಲಯಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗುತ್ತವೆ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ಪಂಡರಿಗೆಯ ವಿಠಲ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟರಮಣ ಕೀರ್ತಿಸಂಪ ಮುಖ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಜೊತೆಗೆ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಮುಖ

ಪರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವಂತ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತಿನ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಓರೆ-ಕೋರೆಗಳ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ದೊರಕಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಪರಿದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರದ ಹಲವು ವಿಪರಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಮಧ್ಯವಂತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗಳೇ ಹೊರತಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇಡೀದಾಗಿ ಒಂದೇ ಅದೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಣಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಿಸಿದ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಸಂದೇಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಶರಣರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಘಟಿಸ್ಥಳದಿಂದಂತೆ ದಾಸಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವನಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು ಸ್ವರೂಪಸುಖಾನ ಭವವೇ ವಂಕ್ತಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮಂಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ. ಅನ ಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ ನು—ಎಂಬುದ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿದಾಸರಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಕರಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಜೀವನದ ನಶ್ವರತೆ ಭೋಗದ ಅನುಪಯಂಕೃತಗುನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹೀಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯರ ದಲ್ಲಿ ಗುರುಂನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆನೀಡಿ ಅಂತಹ ಸೂಚಿಸಿ ಪರಿದಾಸರ ನಾ ಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಪರಿದಾಸರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಗೈದು ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಲೋಕ ನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತರಂಗದ ಶೋಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ ಅನುಭವ ಅನುಭಾವಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಅವರು ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತಾರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ತ್ವಾರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ವಹಣಾ ಆಯಾ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಅಥವಾ ಗುರು ಕರುಣಿಸಿದ ಅಂಕಿತದ ಮುದ್ರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇರುತ್ತದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಯಾದವ ಹರಿದಾಸನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಅಂಕಿತದೊರೆಯಬೇಕು ಯತಿಯೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸನಾದರೆ ತನಗಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿತದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇರುವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ನಾನಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವೂ ಆಗಬಹುದು ಆಗ ದಾಸರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದೆ ನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೀಗ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೈಕುರ ದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮೂವ್ವಿ ಹರಿದಾಸರನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದುದನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲ ಸು ೧೪೫೦ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮರಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಲೆಯ ಸ್ಥಾವಿಗಳು ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾವ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಂಗದಿಂದ ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮರವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ ಅದನ್ನೊಂದು ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಗೌರವ ದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೋಯುತ್ತ ಹಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮಿಳು ಅಲ್ಪಾರರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಬಹುದು ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಮತಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಆಲಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ವಶವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನವುಗಳೂ ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯರಂಪರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೊಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ರಂಗವಿಠಲನಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೂಗ ವ್ಯತ್ಯನುವ ದಂಡಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಹೆಚ್ಚುಹಾಕಿರಲೂಬಹುದು ಅನೇಕ ಬಿಡಿ

ರಚನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅವರು ಗೋಪಿಗೀತಾ ನೇಣುಗೀತಾ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾಧುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ರುಕ್ಮಿಣೀಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ಮಧುನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪರಮಸ್ತುತನನ್ನು ಪ್ರೇಮರಸದಲ್ಲಿ ಮೆಳುಗಿಸಿ ಅವನ ಕಲ್ಪು ಹೃದಯವನ್ನು ಮೃದುಮಾಡಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಅಂತೆಯೇ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿಪಾರಮ್ಯ ನೀತಿಬೋಧ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಪದ ಲಾಲಿತ್ಯ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಶೃಂಗಾರ ಶಾಂತಿ ಭಕ್ತಿರಸಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೃದಯಂಗವ ವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾಧುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಭಕ್ತಿರಸಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ಗೀತೆಗಳು ಗೀಯಗುಣಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಕವನ್ನಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೊ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಗೀಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ನರ್ತನಗಳ ಮೂಲಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮನು ಮೀರಿಸಬಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಕನ್ನಡ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೪೭-೧೫೩೯) ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಗುರುಪಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಪರ್ವಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದು ಹರಿದಾಸರ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರದೆಯನೆ ತಯಾರು ಮಾಡಿದರನ್ನಬಹುದು ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಮಧ್ಯಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದಕ ತರ್ಕತಾಂಡವ, ನ್ಯಾಯದ್ವೈತ ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರೆದು ದಾಸಕೂಟದ ಒಳಮಗ್ಗಿಗೆ ಕಾರಣ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾಮ ದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೊಂದೇ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ದೇವಭಾಷೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲವೆಂದು ಕನಡ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸುವ ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನು ಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕರಿತು ಹುಟ್ಟುಗೂಟಕ್ಕಿವೆ ಪಂಡಿತವರ್ಗ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಿರಲು ಸಾಕು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವರ ತರುವಾಯದವರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರದ ಹೊರಗೂ ತಂದಿದ್ದು ಕೆಲಕಾಲ ಮಡಿವಂತರ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ಸಮಾಜದ ಬಹುಪಾಲು ಜನರಿಗೆ ವೈರಾ ಉಪನಿಷತ್ತು ಮಧ್ಯಮತಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವ ಗುವ ಸ ಲಭಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಹರಿದಾಸರು ಕೈಗೊಂಡರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಪತ್ರಿಕೆಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗಾಗಿ

ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಹಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಜತೀರ್ಥರು ಕ್ರಾಂತಿಕ ರಕ್ತರೂ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನುಳ್ಳವರೂ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾದವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರಾಸ್ಥಿತಗಳೆಂದೂ ತುಚ್ಛವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಈ ಪಂಡಿತ ಯಶಿವರೇಣ್ಣರವರೂ ಇತರ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದವರ ಅಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಾರಣರಾಗಿರಬಹುದು ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಇವರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಊಹೆಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಅಧ್ಯಯರ್ಥತನವನ್ನು ಇಂಥ ಮರಾಠೀಶರು ಕೆ ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಅಗಾಧವಾದದ್ದೂ, ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದೂ ಆಯಿತು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯನಗರದ ಐವರು ಅರಸರಿಗೆ ಕುಲಗುರುವಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಂ ದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ವರ್ಣನೆ ಭಕ್ತನಮೋ ಅಂತರಂಗದ ಕಳವಳ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆ ಜನತಾದ್ವೈತ ವಲಂತಾದುವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶೈಲಿ ಪದವಿನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಪ್ರಯೋಗ ಭಾವರಸಪುಷ್ಪ ಮಂ ತಾದವಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢತ್ವವಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊಳಲು ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನೆಗೆ ಬೆಲುವ ಮೋಹನಾ ಎಂದೂ ಹಾಡಿರುವ ಗೀತೆ ತುಂಬಾ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಾಗ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವ ಹುಟ್ಟುಕುರುಡೆನ್ನೋ ವಲಂತಾಗಿ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗೈಯ್ಯುತ್ತಲೇ ಮಂಡಿತವಾದಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾಮದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಅನ್ನೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಅಭಿಮಾನಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು ಇದೇ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಗುರುವೊಮ್ಮೆಯನ್ನು ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ದಾಸರಿಂದ ದಾಸರಿಗೆ ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರೂ ಒಬ್ಬರು ಸಾಸಿರ ಹಿಡ್ಡೆಗಳಂಥ ಶೇಷನೇ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು ವ್ಯಾಸವ ಎನಿರಾಯರ ಸಂನ್ಯಾಸದಿರವ ಎಂದೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ

ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಆಕಾಶಯನ ಒಲುವೆಯಿಂದ ಮಹಿಮೆಯೊಳೊಪ್ಪಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರ ಎಂದೂ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದಕ್ಕೂ ದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರೇ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಆದರೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಸುದೀರ್ಘ ಗುರು ದಾಸಪರಂಪರೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಶಿಷ್ಯ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರಷ್ಟೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವಸಿದ್ಧಿಯ ಶ್ರೀ ಸಾಧಿಸಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದೂ ಕೀರ್ತನೆ ಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವಾದರೂ ದೊರೆಯಲಿ ಆದರೆ ಈ ಗುರು ವ ಹಿಮಗಳ ಕೀರ್ತಿಸುವಿಕೆ ಸಮರ್ಥ ಶಿಷ್ಯರ ಕೊಂಡಾಡುವಿಕೆ ಇವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಂತೂ ಅದರ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬಹ ಧಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ರಚನೆ ಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದವು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನ ಗಂಡರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹತ್ವ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರತಿಭೆ ಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕುಲಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದ ಹಾಗೂ ಮಡಿವಂತರ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಶಿಷ್ಯನನು ಪ್ರೋತ್ಸಾ ಹಿಸಿದ ಧೀರರು ವ್ಯಾಸರಾಜರನ ಬೇಕು ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕೃತಿರಚನೆನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತಲ್ಲದೇ ವಸ್ತು-ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಕೀರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶಕೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸು ೧೫೫೦) ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬ ಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರೆಯೊಳು ವಿಜಯೇಂದ್ರ-ವಾದಿರಾಜರೆಂಬ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪಡೆದು ಮೆರೆದ ಕೀರತಿಯ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದು ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಆದರೆ ವಾದಿರಾಜರೂ ತಾವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಸೋದೆಯ ಮೊರೆದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವರೂ ಹಿರಿಯ ಕವಿ ಗಳಾದ ಅದರ್ಶಧವ F ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶರಾಗಿ ರಾಜನೀತಿ ಚತುರರಾಗಿ ದೀರ್ಘ

ಕಾಲಬಾಳಿದವರು ಸಕಲ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚಿತಂಷ್ಠಿತಿ ಕಲೆಯನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹದಿನರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಸ್ವಪ್ನಪದ ಕೀಚಿಕವಧ ಕೀಶವನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸಾಂಗತ್ಯಕೃತಿಗಳನಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮದಾಚಾರ್ಯರ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿರ್ಣಯವನು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಹಾಡಿರುವರು ತ ಳುಭ ವೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸ್ವರ್ಣಕಾರರಿಗೆ ಶೋಟೀಶ್ವರದವರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಹೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಮಾತುಗಳನೆ ಗ್ರಾಮ್ಯ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಲರನಿ ಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮೂಡಬೇಕು ಎಂಬುದೂ ಅವರ ಹಂಬಲ ಅಂತೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯಭಿರವೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅಳವಡು ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆಯೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತರ್ಕಶುದ್ಧವಾಗಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶ ಕೊನೆಡೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ

‘ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ವೆಂಬಲವ ।

ಸೃಷ್ಟಿಗೋಡೆಯನ್ನ ಸೇರಿಸುಖಿಸಬನ್ನಿರೋ ||

ಎಂದು ಕರೆದು ಭಕ್ತಿ ಜೀವನದತ್ತ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರು ಹಾಗೆ ಮನಸೋತವರು ತ ಳ್ಳಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಂಖಿ ಪಡೆಯ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಕುರಿತ ಅವರ

ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಡವು ಇಲ್ಲ

ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನುಸೊಲ್ಲ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಇವರ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹೇಳುವದನ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ಮುಂದೆ ಒಂದ ವಿಷಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿದ್ದಾರೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೂ ಒಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಇವರು ಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದರು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ೧೦೪ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲವು ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇದು ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ಪದವು ಮಾತ್ರ ದೊರಕಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಕಳಲೋಬ್ಬರಾದ ಗುರು ಮಂಧ್ಯಪತಿದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾದಂ ರಂತಹ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಬಾಯಂತುಂಬ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ದಾಸವರೇಣ್ಯರಿವರು ಪುರಂದರಲೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಸತ್ವದಲ್ಲೂ ಮಹತ್ವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವರಾದರೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನದ ಇತರ ಮಗ್ಗುಲಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವಂತಾದುದು ಇವರ ಅಮೃತವಾಣಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜನರ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಇರಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿದರು ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಾಗಿಯೂ ಮೇಲ್ನುಟ್ಟದಲ್ಲಿವೆ ಈಸರ್ವೇಳು ಇದ್ದು ಜೈಸರ್ವೇಳು ಆನಂ ಗಾಲವ್ವು ಚಿಂತೆ ಜೀವಕೆ ತನ್ನ ಮನವು ಪ್ರೀರಂಗಳನೊಳ ಮೊಟ್ಟದ ತನಕ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ ಹ ಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ ಹೀಗೆ ಆನೇಕ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಹರಿಸಬಹುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕ ರಿತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳೂ ನೇರಚುಚ್ಚುಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪದಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ ಪದುಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶಭಕಂತಿ ಇಲ್ಲ ಡೊಂಕುಬಾಂವದ ನಾಯಕರೆ ನೀವೇನೂಟವ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆಯ ಗೀತೆಗಳಂತೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು, ಹೀಗೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣೆ ಹರಿಗೆ ರುಗಳಸ್ತರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗ ನಿವೇದನೆ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಸಮಾಜಮಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜಬೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸನ ವ ಧ್ವಮತವು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಅಚರಣೆಯಲ್ಲಿಳಿದ ಜೀವನದ ದರ್ಶನ ವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೇ ಅದು ಮತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಜೀವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಮ ಗುಳಿಯವರ ಮಾತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಭಾಷ್ಯವ ಗಿದೆ ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಉದ್ಧಾರ ಮತವೈರಿಗಳ ಪರಿಹಾರ ಪಂಚವಂದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೋಜ್ಜೀವನ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದ್ಧಾರ ಇವನ್ನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವ ದಾಸರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ^೨ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೇ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಗಾಧವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದುದು ತಬ್ಬ- ಅರ್ಧ ಸಂಗೀತ ಇವು ಮೂರರ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಜೀವಾಳ ಅವು

ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಅವರು ಹಾಡಿದ್ದೇರಾಗ ಹೇಳಿದ್ದೇ ಪದಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಅದರ ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿದ ವಂತೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಹಲವು ದಾಸರೂ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಗಡದ ಭೂಪರಾಗಿದ್ದು ಮೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಎಂಪನೂ ತೃಪ್ತಿಸಿ ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ನಟ್ಟಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲನನ್ನೆ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅವನ ಅನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನೆ ಜನತೆಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನೆ

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ರಂಪದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನು ಕುರಿತ ನಾನಾರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಭಕ್ತಿ-ಭಗವಂತರ ನಡುವಿನ ಪಂಚವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಬಹುದು ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ಕಳೆ ವಳ ಬೇಗುದಿ ಅಸೆ-ನಿದಾಸೆ ತೃಪ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಲವಾರು ಸಂಚಾರೀಭಾವಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇನ್ನೊಂದೆ ತಮಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇದನ್ನು ನಾವು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತವುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಸಮಾಜದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕರಿತಾದ ಅಪಾರಕಳಕಳೆ ಮಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಟದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದು ಉತ್ತಮಗಿರಬಹುದು ಮೃಗ ಮೊನಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಸಮಾಜದ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಧನೆಗೆ ಅವು ಸಹಾಯಕಾರಿ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅವರ ಮೊದಲ ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಪ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತುತಿಕೆ ವರ್ಣನೆ ಲೀಲ ವಿನೋದಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ನೋವು ನಲಿವುಗಳನ್ನೂ ಉತ್ಕಟಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಜಾತಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ದುರಜರ ಪಂತದ ವನ್ನೂ ಕಟುವಾಗಿ, ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಲು ದಾಸರು ಹಿಂದು-ಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದರೂ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಿ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರೆಲ್ಲರನ್ನಿಗ್ಗುರಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕದಾಸರ (೧೫೦೯-೧೬೭೭) ಹೆಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಪೂರ್ವಕವಾದ್ದು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮತದ ಒಗ್ಗಿ ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಂ ಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು

ಮಂಗಳಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಯಾವೊಂದು ಮತದ ಪಡಿಯಟ್ಟಿಗಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯದೆ ಎಲ್ಲಮತದ - ರಾಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಪರಮಜಕ್ಕರು¹⁴ ಅಂತೆಯೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗುತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ತಮ್ಮನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರಶಿಷ್ಯರಾದ ಮೇಲೂ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳಂ ಬಂದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣದೇವಾಯದಲ್ಲೂ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಇಂತಹ ಘಟನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇರಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರೇಮ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ನೇಹ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದೆಯೇನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಕಂಡಾಚಾರ ಪೊಸ್ಮಿನಂಬಿಕೆ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಎದುರಿಸುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಕಳಕಳ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೂ ಹರಿದುಬಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎನ್ನಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರವು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವರ ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಅವು ಕಡಿಮೆಯವೇನಲ್ಲ ಕನಕದಾಸರು ಅದಿಕೇಶವ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಹರಿಬಕ್ತಿಸಾರ,¹⁵ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ,¹⁶ 'ನಳ ಚರಿತ್ರೆ,' 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ' 'ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ' ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು, ಅವರ ಮಂಡಿಗೆಗಳು ತತ್ತ್ವ ಗರ್ಭಿತ ಒಗಟುಗಳಾಗಿದ್ದು ಮಂಡಿಕಂಗೊ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ವೆನಿಸುತ್ತವೆ, ಹರಿಬಕ್ತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ ಹೃದಯದ ನಾನಾರೀತಿಯ ಮೊರೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದಕೃತಿ ದೇವನು ಬಡವರ ಒಂಥುವೂ ಭಕ್ತರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬ ದನ್ನು ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತ ಇವುಗಳ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಸಾಂಕೆ ತಿಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಗಮನಾರ್ಹ ನಳಚರಿತ್ರೆ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾಜಕೀಯಧ್ವನಿಯ ಮತ್ತು ತತ್ಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ಪೌರಾಣಿಕಕಾವ್ಯ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಮಧಾನ್ಯನಚರಿತ್ರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಬಲ್ಲದು ಅಂತರಂಗದ ಆಳ ಭಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಭರತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡ ನಿಮಾಯ ಯೋಳಗೋ ಮುಂತಾದುವು ಪ್ರೇಮ ಭಾವಗಿ ತಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತವೆ ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದು ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಕಲ-ಕುಲವೆಂದು ಹೋರಾಡದಿರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಹೇವನದರ್ಶನ ಸಮಾಜದಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕಾನುಭವ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೊರ-ಹೊಮ್ಮಿವೆ ಕನಕದಾಸರು ಜಾನಪದ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನ್ನೀರೆ ಮುಂತಾದ ಗೀತೆಗಳ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆ ನೋಡಿದರೆ, ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವನೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋವೈಶ್ವತ್ಯಯ ಕೆಟ್ಟಿದೆಯೆ ಹರಿದಾಸನೊಬ್ಬ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವುದು ವಿದಿತವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯಂವರು ಅವನ ವಾಣಿಯಲಿ ಸಹಜಬೋಗ್ಯು ದೇಸಿಯ ಸವಿಕಿರುಳು ಮೈಗೊಂಡಿದೆ ಅವನು ಮಹಾಭಕ್ತನಾದಂತೆ ಮಹಾಕವಿಯ ಸತ್ತ್ವವುಳ್ಳವನು ಅವನ ಬೇವನವೇ ಮಹಾಕೃತಿಯಾಗಿತ್ತು ^{1*} ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹೆಸರು ಕನಕದಾಸರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವ ಮಟ್ಟದನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದೇ ಈ ಇವರೂ ದಾಸವರ್ಯರ ಕೃತಿರಚನೆಗಳಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೊಡೇಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದೆನ್ನಬೇಕು ಅವರ ರಚನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವೇ ದೊರಕಿತು ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರು ಭಕ್ತಿರಸ ಪ್ರಭಾಸವಾದ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬರುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಾಲ್ಕುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಬೇವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರಚನೆಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಗೆರು ಮಧ್ವ ಪತಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸಯುಗದ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಗೆ ಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯಕಾರಣವನ್ನೂ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆಭಾವವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ^{1*} ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೆ ಅವು ಉಳಿದುಬರುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರ ಪ್ರಭಾವಯುದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿರಚಿಸುವುದೂ ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲ ಆದ ದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೂ ಅವು ಆ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುವಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಒಳಿತು ಜೊತೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದ ನಂತರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟುದು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿನ ಗೊಂದಲಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿವೆ ಶೈವ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ವೀರಶೈವ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಧರ್ಮದ ವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಿನಾಶದ ಅಂಚನ್ನು ಸವಿಸಾಟಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವಂತಾ ಯಿತು ಮತ್ತೆ ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಿವಾರ್ಯವೇ ಆಯಿತು ಆಷ್ಠಾಂಗಾಂಗೀ ವಿಜಯನಗರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಕೂಟ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಂತಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘ ವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸೇವ ಧರಿಸುವ ಹಾಗೂ ವಿವರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈ ಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಗೀತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಸುಲಭವಾದ ಅರ್ಥಗಂಭೀರವಾದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ವಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆನ್ನ ಬಹುದು ಶೈವಾದ್ವೈತ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣದೀಕ್ಷಿತರನು ಮಾಡದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಯರದ್ದು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಕೈಕೊಂಡರು ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಏನೋ ರಾಯಚೂರು ಆದವಾನಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಎನ್ನ ಗೋವಿಂದ ಎಂಬ ವಿರಕ್ತಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಹಾಡೊಂ ದು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಕೆಲವರು ಇದು ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ರಚನೆಯನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮಂದಿರ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ದಾಸರದೆಂದೂ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ¹⁷ ಅದುದರಿಂದ ಈ ಕುರಿತು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ವಿನೂ ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸಾದಿ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸ ಕೂಟಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಮುಂದಿನಭಕ್ತ ವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಜೀವನಳಿಕೆಯಂತಿದ್ದರು¹⁸ ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ

ಹರಿದಾಸರಂಗಳೆಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವದಾಗುತ್ತಾರೆ ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗ್ರಂಥಿಕದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪಂಚನಾಮದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರು ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವ ತೀರ್ಥರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಇವರೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಈ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಪಂಡರಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರ ಕೈಗೆ ಸೇರಿಹೋಗಿತ್ತು ಆ ತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ಎರಲದರ್ಶನ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸಂಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗದಾಯಿತು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ಎರಲನಿಂದ ತಿರುಪತಿಯಂತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರೇನೋ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಲನಿಗಿಂತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಣಿತನಾದ ಆದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ಘಟ್ಟದ ಅನೇಕ ದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತವು ಪಂಡರಿಗೆಯ ಶ್ರೀವಿರಲನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ದೊರಕಿದೆಯೆಂಬ ದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆ ಎರಲನ ಅಂಕಿತದೊರಕಿದ್ದರೂ ಅವರು ವೆಂಕಟೇಶ ನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ(ಕ್ರಿಶ್ಣರೌಢಿ ೧೭೫೫) ಸ್ಥಾನ ಹಿರಿದಾದುದು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನೆಗೊಳಿಸಿದವರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿ ಅವರದ್ದು ಸಮಕಾಲೀನ ದಾಸರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೋಹನ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರ ಗುರುಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಅವರ ಜೀವನ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ವಿಷಯ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೇಲ್ವಿಂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಸಾವಿರ ಪದ ಸಂಖ್ಯಾ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಐದುಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರಭಾಗ್ಯವಿದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೃತತ್ತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಹರಿಯಧ್ಯಾನ ಅವನ ಲೀಲೆ ಹರಿನಾಮ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂಖ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತುತಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಕೈಪ್ಪ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಬಂದ

ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಹರಿದಾಸರಾದ ಇವರು ಮುಖ್ಯತಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಸ ಫಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏಕೋ ಸುಳಾದಿದಾಸರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಇವರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ

ಮಧ್ಯತತ್ತ್ವಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಳಾದಿ ಮಾಡಿ ಹಾಡಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಾಗವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಒಂದು ಸ ಧನೆಯಾದರೆ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸರನ್ನಾಗಿಸಿ ದಾಸಕೂಟದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕ ರಣರಾಮರು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು (1728 - 1765) ಅವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿಭರಿತವಾದ ಕ ತಿಗಳೆಂದು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಲಭ್ಯ ವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಬರ ದೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ದೊರೆತಿದೆ ಬಾಗಣ್ಣ—ಎಂಬುದು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಅವರದು ನಿಷ್ಕಾವ ಬಕ್ತಿ ಏನ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀನಿತ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಜವಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬೇಡದಂದದಿ ಪಾರು ಮಾಡ ಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಂತೆ ಇವರೂ ದೃಢತೆಗಾಗಿ ವ ಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಹಾಡ ಬೇಕಾಯಿತು ಆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ಹರಿಪ ರಮ್ಯ ಹರಿದಾಸ ತ ರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿಗರಣೆ ವೈರ ಗ್ಯ ವರ್ಣನೆ ಗ ರುಸ್ಮೋತ್ತಾದಿ ಗಳು ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಗೋಪ ಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಕಲೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲಿದವರ ಗಿದ್ದು ಆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಾಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಹಳಸಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ರಂಗೋಲಿ ಚಿತ್ರರಂಗವನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಅವಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಆಯ ಪ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದರನ್ನೆಲಾಗುತ್ತಿದೆ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಒಡವೊಡಿದೆ ನಾವ ಮಾಧುರ್ಯ ಅರ್ಥಗ ಣಭೀರ ಭಕ್ತಿಯ ಸೇತ ಗೂಢಾರ್ಥ ಭರಿತ ಭಾವಗಳ ಔನ್ನತ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ವ ಕೃತಿಗಳು ಮಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿವೆ ಹೀಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪ್ರವಂಖಿ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನು ಪುನರಂಜ್ಜೀವಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಾಧ್ಯ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರವಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರ ಬಳಿಗವೂ ಸಾಕಷ್ಟು

ದೊಡ್ಡದೇ ತಲ್ಲೀರ ಸ ಬೃಣಾಚಾರ್ಯ ಕೊಂಡಿ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ವೇದಾಂತ ಪಂಡಿತರೂ ಪಂಗನಾವ ದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಮೊದಲಕ್ಕಿಂತೇಪಚ್ಚ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಭಾಗ್ಯದಾಸರಂತಹ ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಾರರೂ ಗೋಪಾಲದಾಸ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು, ಹರಿದಾಸ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅಹಮಹಿಷಿಯಿಂದ ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು (೧೭-೮-೧೮೦೯) ಮೊದ ಮೊದಲು ದಾಸಕೂಟವನು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಒಲುಹೀನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಸಹಿಸಲಾರದ ಉದರಬೇಸೆಯ ನೆಪವಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸ-ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೋವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಮೆರೆದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವ ತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ದಾಸ ಚಳುಪ್ಪೆಯರೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಲಾದಿ, ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇವರು ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಪುರಂದರದಾಸ-ಕನಕದಾಸರ ಕರುಮಾಯ ದಾಸ ಕೂಟದಪರಂಪರೆಯನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಜಗನಾ ಥನು ಹಿರಿಯನು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯದೊಡನೆ ಕನ್ನಡ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಪ ಯೊಡನೆ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದ ವು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ವಸುವ್ಯಾಲಿ ಮತ್ತೂ ತಂತ್ರಸಾರಗಳು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕಾವ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಹರಿದಾಸ ವಾಣ್ಮಯ ದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಗ್ರಂಥ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ದ್ವೈತವ ತಾನುಗುಣ ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಸಾಧನೆ-ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥವದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣತರ್ಮರು ವೇದ ಅಗಮಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ತೂತಿಗಳು ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳು ಶ್ರೀಮದಾ ಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೇರ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಭಕ್ತಿರಸಾಮೃತವೇ ಹರಿ ಕಥಾಮೃತಸಾರವಾಗಿದೆ^{೨೦} ಇದು ಭಾವಿನಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿ ೩೨ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಅವರು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಮಹತ್ವ ದೊರೆತು ಅದು ದ್ವೈತ ನಿಪ ವೈಷ್ಣವರಿಗಲ್ಲ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ ಅಪರ ತತ್ತ್ವಸುವ್ಯಾಲಿ ಒನಕೆನಾಡಿನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯದಾಗಿದೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಾನುಸಾರಿಯಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಂವ್ವಾಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಜಾನಪದೀಯ ವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಉದಾ ಉಂಡ ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆ ನ್ನಿ ಕಂಡ
ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೆ ನ್ನಿ | ಮೂರ್ಛಾರೋಕಕ್ಕೆ
ಪಾಂಡವ ಪ್ರಯನೇ ದೊರೆಯೆನ್ನಿ

ತತ್ತ್ವ ಸಂವ್ವಾಲಿ ಅರ್ಪಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಫಲ ಶ್ಲೋಕ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ತಂತ್ರಸಾರ ವನ್ನು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಬರೆದ ಒಗ್ಗ ಇನ್ನೂ ಸಂಶಯವೇ ಇದೆ. ಬೆಟಗೇರಿ ಶೈಷ್ಣವರ್ಮರ ಕವಿಚರಿತೆ ರರ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅದರ ಭಾಷೆ ರೀತಿಗಳು ದಾಸರ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಂತ್ರಸಾರವು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹದಿನಾರು ಅಂಕಗಳು.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 150 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗರುಸ್ತುತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟಾರ್ವ ಪದಬಂಧ ನಿರರ್ಗಳ ಶೈಲಿಯ ಓಟ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಮರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇವು ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢವನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಜಗನಾಥದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯ—ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತರು. ಶಂಭೋಸುರ ಗಂಗಾಧರನೆ. | ಪಾಲಿಸಂಬಾರಮಣಲಿಂಗಾ | ಎಂಬ ಪದ ರಚನೆಯ ರೀತಿ—ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ಸಂಗಿತಜ್ಞರನ್ನೂ ಒತ್ತರ್ಮಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಷ್ಟ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿ—ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಪಾಲಿಸನ್ನ ಗೋಪ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅವ ಛಾಯವಿಲ್ಲವೋ ಅವ ಭಯವಿಲ್ಲ ಬಲರಾಮವಾಗಿದೆ ಹರಿಯ ಮಂಜು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ಚಂದ್ರವಾಸಾ ನಿನ್ನ ಸೇವ ಮಸೇವಕರ ದಾಸ ಎನಿಸಿ ಜೀವಿಸುವ ನರಗೆ ಆಯಾಸ ಯಾಕೆ ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನಯ್ಯ ಎನ್ನರಸ ಎನಕಲದೈವ ಸುವಿದೋರೊ ಮಂತಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಭಾಷೆ ಲಯಗಾರಿಕೆ ಅರ್ಥ ಎಲ್ಲವೂ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವರೂಪಿ ಭಗವಂತ | ವಿರಾಟರೂಪದ ಪೂಜೆ ಯನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹನದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಇವರು ಅವರ ಸಾಕುಮಗನೂ ಹೌದು ಗುರುಕರುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪಾತ್ರರಾದ ಮೋಹನದಾಸರು ಮೋಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಲಂಪದ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೇ ಬರೆಯುವ ಸುಲಭ ಶೈಲಿ ಇವರದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಂತೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಹರಿಗುರುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗವೇವೆನಿಸಿ ಭಾಗವತ-ಭಾರತ ಕಥೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮೋಹನದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ತಾವು ಬದುಕಿ ಉಂಟಾದುದರಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ೨೦೭ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ ಕೋಲಂಪಾದ ಮೋಹನದಾಸರ ಮಹತ್ವದ ರಚನೆ ದೇಶೀಯ ಬಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು ಕೃಷ್ಣಾಜ್ಞಾನರ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸಚ್ಚಂದ್ರಿಯರ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಯುಕ್ತಿಯಲಿಮೋಹನ ಎಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮೋಹನದಾಸರು ಆಡುಭಾಷೆಯ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಗಾದೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅರಿಯದ ಗೂಢಗೊಳಿಗೆ ಆಗಸರ ಮಾಳಿಯೇ ಮುಕ್ತೈದೆ ಈಸು ಬುರುಡೆಬಿಟು, ಬಿ ಸೋಕ್ಕನು ಕಟ್ಟಿ ಈಸುವ ತೆರನಂತೆ ಮುಂತಾದ ನ ಣ್ಣುಡಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಹಜವೆಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಲ್ಲರು ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರ ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಿದವರು ಮೋಹನದಾಸರು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀನರಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ೧೦ನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಾಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯ ಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಾಲಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ಶ್ರೀಮಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ, ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾಸುದೇವ ವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹರಿದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನವರನ್ನು ಪಂಗಡಾನುಸಾರ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ರೆಂದೇ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ವೇಣು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು 'ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯರಾಶ್ರಯ ವೇಕೋ | ತಂದೆ ಗುರುವಿಜಯರಾಯನಾ ಎಂದಂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರೇ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಾಣೇಶ

ವಿರಲ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಮ ಯ್ಯದಪದ ಗಾಲವಚರಿತ್ರೆ ಮುಂತಾಗಿ ಹದಿನೇಳಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿವೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಿಷ್ಟ ಕನ್ನಡಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗವನವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪುರಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಾಷೆ, ತತ್ತ್ವ ಎರಡೂ ಕೈಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ದಾಸರ ಮಗ ಗುರುಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಸೋದರಳಿಯ ರಾವೆ ದಾಸರು ಶ್ರೀಶ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಪದಗಳನ್ನು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಜಗಿ ದಾಸಪ್ಪನವರು ದೊಡ್ಡ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಯರ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಪದಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ದಾಸಕೂಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರು ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವು ದಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರಷ್ಟು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಕೃತಿರಚಿಸಿದ ವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ನೆರೆಪುರಂದರವಿರಲ ತಂದೆಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಒದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ದೊರೆತ ಹೊರತು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ರಚನೆಗಳು ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತವೆ

ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿಯವರು ತಮ್ಮ ಕನಕಕುಟದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಹತ್ತು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಮತಾನುಸಾರಿಗಳು ಏನು ವಂತಿಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಹೊದ ಸೂಳುತ್ತಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ ಇಂಥವರಿಗೆ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯಹಾಗಲೇ ಅಂಕಿತವಾಗಲೀ ದೊರೆ ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ಪೆಯಿದೆ ಆದ ದ ರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ಯನವರು ಬಾಗಮ್ಮ ಹೆಳವನಚಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಭೀಮವ್ವ ಓರಬಾಯ್ಕಟ್ಟೀ ದೇವಮ್ಮರನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ಯನವರು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂಥವರು ರಾವೇಶ ಎಂಬ ಪದ್ಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹಡಗುಗಳು ಶೃಂಗಾರ ತರತಮ್ಮ ಬೀಗರ ಹಡಗುಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳೆನ್ನಲಾಗಿದೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ತಾರತಮ್ಮ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕೃತಿ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಶೃಂಗರದ ವರ್ಣನೆಯ ನೂ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಯನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸ

ಲಾಗಿದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳು ದೊರೆ
ಯ ವೃದರಿಂದ ಅವುಗಳ ತ ರತಮ್ಯಜ್ಞಾನವೂ ಒಂದೆಡೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತಿದೆ ಎನ್ನ
ಬಹುದು ಅವ್ವನವರ ಉಳಿದಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇ ಕವ ಗಿ ವಿವಾಹ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ
ಹಾಡುವಂತಹವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶ ವತ ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಾವ
ತಾರ ಕೃಷ್ಣವತಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಂಡಂ
ಬರುತ್ತವೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಇಡಿ ಛಾರತದ ವರ್ಣನೆ
ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವ್ವನವರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆಂದು
ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಭಕ್ಯಾತಿಶಯ ದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ವಿಕಾಸದಿಂದ ಆಡುಮಾತಿನ
ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು

ಅವ್ವನವರ ಶಿಷ್ಯ ಭ ಗಮ್ಮ ಕೂಡ ಸ ಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದು ಅವಳ ತೃತೀಯ
ಸ್ಕಂಧ ಬಾಗವತ ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಬೆಗವನಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ತನ್ನೂಲಕ
ಅವನ ಲೀಲೆಯಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ
ವಾದುದು

ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಪರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಮಹತ್ವದ
ಮಹಿಳೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಪಲತೃಪ್ತಿ ಇದ್ದ ಅವಳು ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿ
ರಂಗನಾಥನ ಭಕ್ತಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತ ನು ಬಿಡಿಸಿದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ
ಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗ ಾಧನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಳು ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು
ರಚಿಸಿದ ವಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಂಡ ಮಂಜಾತಾಯಿ
ಇವಳು ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರ
ವಂಜೆ ಲವ ಕ ಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ಬಾಲಕನ ಹಾಡು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಕಥೆಯ ಹಾಡು
ಕೃಷ್ಣಕೀರವಂಜೆ ಮುಂತ ದ ಕಥನಕ ವ್ಯಗನೂ , ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತ ಸೀತಾ
ಕಲ್ಯಾಣಗಳೆಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಣೇಂದ್ರ ಮೊ ಕ್ಷ ಗಿಳಿ
ಪಾರಿಜಾತಗಳನ್ನು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒರೆದಿದ್ದಾಳೆನು ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯೇ
ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ ತಾನು ದಾಸರದಾಸರದಾಸಿ ಎಂಬ ನವ್ರತೆಯ ನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ
ಮೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿತವಳಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ
ಕೃತಿಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭಾವರಸಪುಷ್ಪ ಒಲಂಕಾರ ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಸಹಜ
ವಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿಬಂದು ಅವಳ ಕೃತಿಗಳನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಸಿವೆ

ಉಳಿದ ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗೈದವಳು
ಪ್ರಾಯ ಶಃ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ (೧೮೨೨ ೧೯೦೨) ಭೀಮೇಶಕ ಪ್ಪ ಎಂಬ
ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದ ನವ್ರತ ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ರತಿಕಲ್ಯಾಣ ಮುಯ್ಯದ
ಹಾಡು ನಳಚರಿತ್ರೆ ಶಾಕುಂತಲ ಚರಿತ್ರೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆ ಸುದಾಮಚರಿತೆ ಸ್ತುತಿಮಣಿ
ಮಾಲಿಕೆ ಮಂಗಳ ಇವಲ್ಲದೆ ಶ ಕೃವಾರ-ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬದು ಶುಕ್ರವಾರದ

ಹಾಡು ಮುಂತಾದವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೇವಂತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಹಿಷಯವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜ್ಞಾನಪಡೆಯಲು ಅಸಹ್ಯರ್ಥರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ವರ್ಣನೆ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ಒಗಟು ಒಡಕೆ ಏಕೆ ಜಾನ ಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಒಗಟುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ತ ನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ

ಓರಬಾಯ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ (೧೮೯೦) ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಗುರುರಾಘವೇಂದ್ರ ರನು ಕುರಿತು ಅಂಕಿತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಸರಸಿಹವಿರಲ ಇವಳ ಅಂಕಿತ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸುವ ಶೈಲಿ ಇವಳದ್ದು

ಅನಂದದಾಸರ ಪ ಗಳು ತುಂಗಮ್ಮ ಕೆಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚಿಕ್ಕಿರೂರಿನ ಹಾಡಿನ ಹುಟ್ಟಿಮ್ಮ ಜಯಪರಾಶ್ವರ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದನೆನ್ನುವ ಇವಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಂಗುವೆಂದೇ ಛಾವಿಸಿ ಭಕ್ತಾತ್ಮಿತೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಬೆಣ್ಣೆಪುಲು ಮೊಸರು ಚೆನ್ನಿನ ಕೈಯೊಳಿಟ್ಟು
ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣಲೆ ನೋಡುವೆ
ಬುತ್ತಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ತುತ್ತಾ ವಾಡುಣಿಸುವೆ
ಎತ್ತಿಕೊಂಬೆ ಹೊಸ ಮುತ್ತಾ ವರ್ಣಕ್ಕಂಬೋ

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವಳ ಕೊಡುಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿಯೇ ಇರ ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ನಿತ್ಯ ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆವ ಅಷ್ಟಮರದ ಯತಿಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಅವಳು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪರಿದಾಸರ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮ ಶಿವಮ್ಮ ಬೇವಮ್ಮ ಪ ಜಮ್ಮ ಮುಂತಾದವರ ಹೆಸರಿದ್ದು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವರಗಳಾವವೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ

ವಿಜ ಪರಚೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಕ ಪಂಡಿತಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗ ರೂಪಿನಿಂದ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ್ತಿವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಂಧ್ಯಮತಸ್ತ ರಾವ ಅವರ ದೇವರನಾಮಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳಂತೆ ಯೋಗಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಹಿತ್ತ ದೊರಕಿದೆ ಬೇಲೂರುಕೇಶವದ ಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ ಇವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ವುದೆಲ್ಲಾ ಯೋಗದ ಅನ ಭವಗಳು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಒಳನಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ! ೫

ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆಗೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಷ್ಟನ್ನೇ ಗೆ ರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಅಂತೆಯೇ ಲಾವಣಿ ಕೋಲುಪದ ಸುಗಿ ಯಪದ ಕೋರವಣಿಯಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದಮಟ್ಟಿಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಮಗ ಗೆ ರ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ವೆಂಬ ಗಂಥವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಅಣ್ಣಾವಧೂತರು ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲದರಾಗಿದ್ದು ವಿರಲ ವ್ಯಾಸ ಮಂದಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಉರ್ದು ಈ ಮೂರೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ಖಿರಶೇಷಾಣಿ ಯೆ ಫರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆ ಸುರಪುರದ ಅನಂದದಾಸರು ಕಮಲೇಶವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರಲ್ಲದೆ ಕದರು ಮಂಡಲಗಿ ಭಿ ಮಣಜಾಯಫರು ಆದವಾನಿಯ ರಮಾಸುಂದರ ವಿರಲದಾಸರು ಸ್ವಾಮಿ ರಾಯಣ ಚಾರ್ಯರು ಅಸಗಿಪಾಳ ಗೋವಿಂದದ ಸರೂ ಪ ಣ್ಣಾರುಪನುವಂ ದಾಸರೂ ಮಣನದಿ ಗಂಡ ಚಾರ್ಯರು ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ದೇವರನ ಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಇವರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವೇಣ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ದಾಸರು ಕ ತಿರಚಿಸುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಗೋಪ ಲದಾಸರಿಂದ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೮ ೨೦ ಹಲದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೊಂಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರೂಪ ಶ್ರೀದವಿರಲರ ಶೀಲಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವೇಣ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ತಂದೆ ಮುದ್ದು ಮೋಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರು ನೂರಾರು ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಗುರು ಗೋವಿಂದ ವಿರಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು

ದೀಕ್ಷೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಗಳೆನ್ನೂ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ನಂತರ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ದಾಸರು ಒಂದಂತೆ ತೋರ ವುದಿಲ್ಲ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸ ವುದಿಲ್ಲ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಪೂರ್ವದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವುನಃ ಪಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು

ಪೂರ್ತಿಮಾಯವಾಗದೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೊಂದಿಗೆ ದ ಸರೂ ಮಹತ್ವದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾವಂತಿ ಗುರುರಾಯರು ಗೋರ ಬಾಳ ಹನುಮಂತರ ಯ ರು ಸಂಚೋದರಾಮರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರ ಇವ ರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿ ದಾಸಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಲಬ್ಧಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಾದ ಸಂಪಾದನೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಾಗ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಚ್ಚಳವ ದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೂ ಕೊಂಡರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರ ವೆನ ಬಹುದು

೧) ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ನ್ನೇ ತನ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಸ್ವರೂಪ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆನ್ನಬೇಕು ಆದರೆ ತೀವ್ರಾನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಾಮೋಗ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ತನ್ನಿರುವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸದೇ ಇರದು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರದ ರದಾಸರ ಕನಕದ ಸರ ರಚನೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುವು ಜಗನಾ ಥ ದಾಸ ಮತ್ತಿತರ ಕೆಲವು ದಾಸರ ಕ ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ ಳ್ದಿದೆ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

೨) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಶೈಲವದಲ್ಲಿ ಭಗವನಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗೋ ಸೀಮಿತವ ಗಿ ಪ್ರೌಢಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪುಷ್ಟಗೊಂಡು ಕಾರಾಣಾಂತರದಿಂದ ರೋಗಪೀಡಿತ ರಾದಂತೆ ಕುಗ್ಗಿ ಮಧ್ಯಮತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸಾರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ನವಜೀತನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಮಿಡುಗಿಸಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಬರಬರ ತ್ತು ಮೊದಲಿನ ಸತ್ವ ಚೈತನ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೇ ಸೊರಗ ತ್ತು ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

೩) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇವಲ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೇ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳ

ಅದನ್ನು ಮತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನ ವಾಗಿಸಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಸರ್ವಜನಾ ದರಣೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಿ ಸಿಕೊಂಡಿತು ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಕೆಳವರ್ಗದವನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸನಾದುದು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸ್ಕೂರ್ತಿ ಬಂದುದೂ ಇವೆಲ್ಲ ದಾಸಕೂಟದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾತವ ಗಳನು ಒದಗಿಸಿ.

೪) ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮರ ಪರಂಪರೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಲದಾಸರಿಂದ ರಚಿತ ವಾಗಿರ ವುದು ಕಂಡುಬರ ತ್ತದೆ ಅದರ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರವ ದ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದುದ ರಿಂದಲೋ ಏನೋ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಯತಿದರೇಣೂರಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ ನಡೆ ಸಲು ಸಾಧ್ಯವ ಯಿತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸೊತ್ತಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇಂಥ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಕೆಲವಾದರೂ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಗ ರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯಾದಿಷ್ಟೀತ್ ಪರಾ ಜಯಂ ಎಂಬಂತೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ದಾಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ಅದರ ಮರ ಸ್ಥಾನಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ದೀಕ್ಷೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಯಿತು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಡಿಮೆ ಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿಂತೂ ಹರಿದಾಸರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶಃ ವ ತತತ್ತ್ವಗಳ ಸವರ್ಧನೆ ಪ್ರಸಾರದತ್ತ ಹೊ ಯಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ಗ ರುಸ್ತುತಿ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ತುತಿ ಪದ್ಯಗಳು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಗ ರುವೇ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ

೫) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹ ಡುತ್ತಾ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕ ಣಿಯಂ ತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಉದದಾಸರೂ ಅದೇ ಪದ್ಧತಿ ಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬೇಕು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಗೇಯಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಗ-ತಾಳ-ಲಯ ಗಳಿಂದ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವ ನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಉದ್ದೇಶ ಹರಿದಾಸರದ್ದು ಅದುದರಿಂದ ಒಂದು ಹ ಟ್ಟಿ ಬಂದ ಸಂಧರ್ಭ - ಉದ್ದೇಶಗಳೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿವೆ ಅಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಲ್ಪವಿಲ್ಲ

೬) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನೂ

ನೀಡಿದಂತೆ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅತಿವ ಹೆಚ್ಚದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಮೂಢಸೂರ್ತಿ ದೊರಕಿದ್ದು ಅವರಿಂದಲೇ

೭) ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉಗಮ ಎಂದಿನಿಂದ ಎಂಬುದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರ ವ ಸಂಘಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗ ದಂಡಕ ವ್ರತ್ತನಾಮ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರ ವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಂದೋರೂಪ ಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವನ್ನು ಕೃಷಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತೆ. ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗಲೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಜನಪದಘಟೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರ ವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೮) ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಭಾಷೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವ ಧ್ಯಮತತತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾರಿ ಭಾಷಿಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆ ಆಡುಭಾಷೆ ಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ದಾಸರಂತೂ ಜನಪದದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನುಡುಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ನಾಣ್ಣುಡಿಗಳನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಚ್ಚೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೯) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಗಿದ್ದ ಹೆ ಪಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಾಲಯಗಳೂ ಆ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲೇ ಇದ್ದದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

೧೦) ವ ಧ್ಯಕಾಲಿನ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣಗಳ ಅಧ್ಯಯ ನಕ್ಕೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವ ಹೆಚ್ಚದ ಆಕರವ ಗಬ್ಬುದು. ಕನಕದಾಸರ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾವ ಧ ನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕನಕದಾಸ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೧೧) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಾತ್ಮಿಕತೆಯವೇ ಎಲ್ಲರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರುವ ಮೆಚ್ಚು ಅಂಶ

(೧೨) ಪರಿವಾಸರಂ ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೈತಿಕ ಎಷ್ಟರವನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿಕೊಂಡರು ತಾವು ರಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳಿಯಿತ್ತು ಮನೆಯೊಳಗೂ ಅವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಕ ರ್ಯವನ್ನೂ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೆ ಮಾಡಿದರು ಅದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ವ ತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಾರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗಿರ ವುದು ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- ೧ ಗೋರವಾಳ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸರ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಲಿಂಗನೂರು ೧೯೫೬ ಖೇರಿಕೆ ಪು ೫
- ೨ ಶ್ರೀ ಕವಿರಾಜ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಪರಿವಾಸ ಪರ ಪರಿ ಪ್ರಬ ದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂ ೪೬ ಸಂ ೧
- ೩ ಶ್ರೀ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ೦೨ ಪರಿವಾಸರ ಪಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಕೆ ಬಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಷೆಯ ಹೀಕ ಲೆಯೊದಗಿಸುತ್ತಾ ಒಬ್ಬ ದಾಸರ "ಎಚ್ ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಾರವೇನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದು
- ೪ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾಲ್ವಾ ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದೂ ಮೊಂಡೆ ಅವರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಾಂಶಿತರಾದ ವಿಷಯದಾ ರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ಪುಟಗಳಿಗೂ ಮೀರಿದರೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ
- ೫ ಬೆಲೂರು ಕೆ ಶರದಾಸರು ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ ಮೈಸೂರು ದಿ ಮಂ ೧ ಲಂ ಪು ೩೫
- ೬ ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶವ ಲೂತಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೫ ಪು ೫
- ೭ ಕೆ ವರದರಾಜರಾವ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩ ಖೇರಿಕೆ ಪು VII—XVI
- ೮ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಶ್ರೀ ಪರಿವಾಸಪರಂಪರೆ ಪ್ರಕಟಣೆ ೧೨ ೧೯೪೪ ಪು ೬ ೭
- ೯ ದಾ ಸ್ವಾ ಮಂಜುಮ ಖಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨ ಪು ೪೯ ೫೦
- ೧೦ ಎಚ್ ಕಿವೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮೈಸೂರು ಪು ೩೫೫
- ೧೧ ಡ || ಕೆ ಬಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಷೆಯ ಹೀಕಲೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಷೆಯ ಸಾಧನೆ ಧ ರವಾಡ ೧೯೭೦ ಪು ೪

- ೧೨ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಲ ಕಸ್ತೂರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮ ಸೂರು ನಾಲ್ಕನೇ ಮು ೧ ೭೪
ಫು ೨೪೯
- ೧೩ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೩ ಫು ೨೨ ೨೩೦
- ೧೪ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಲ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಫು ೨ ೧
- ೧೫ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಲ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಫು ೨೯೫
- ೧೬ ಶ್ರೀ ಕವಚರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಫು ೧೦೦
- ೧೭ ಡಾ ವ ಆ ದಿವ ಲಜ ಪ್ರಸಾದಯೋಗ ಮೈಸೂರು ೧೯೨೨ ಫು ೦೪೫
- ೧೮ ರಂ ಸ್ವಾಮಿ ಮಂಜುಬಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಫು ೬೮
- ೧೯ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಲ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಫು ೨೯೭
- ೨೦ ಒಟ್ಟೇರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮಾ ಒಗಸಾ ಭದ್ರ ರಂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦ ಫು ೬೫
- ೨೧ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ನಾ ಮು ೧೯೭೩
ಫು ೨೪೩

ಸಹಾಯಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

- ೧ ಕವಚರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೋಶನೆ
೧ ೭೦
- ೨ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ (೨) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦
- ೩ ಕೊರಟೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೮೨
- ೪ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಕೆ ಎಂ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮ ಸೂರು ೧ ೫
- ೫ ಗೋರಬಾಳ ಹನುಮಂತರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಮ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಂಘಡಿಗಳು ಲಿಂಗಸೂರು ೧೯೬೭
- ೬ ಕಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಜ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮ ಸೂರು ೧೯೬೮
- ೭ ದಿವಾಣಿ ವ ಆ ಪ್ರಸಾದಯೋಗ ಮೈಸೂರು ೧೯೭೨
- ೮ ಮಂಜುಬಿ ರಂ ಸ್ವಾಮಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨
- ೯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೪
- ೧೦ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಂಧು ಅವಲೋಕನ ಮೈಸೂರು
ಹರಿಪ್ಪ ತ ದ್ವಿ ಮು ೧೯೮೦
- ೧೧ ಮಹಿಷ ಸರೋಜಿನಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಧ ರವಾಡ ೧ ೬೫
- ೧೨ ಮಂಗಲ ರಂ ಶ್ರೀ ಕಸ್ತೂರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು ೧೯೬೮
- ೧೩ ಪರದರಾಜರಾವ ಜಿ ಹರಿದಾಸಹೃದಯ ಮೈಸೂರು ೧ ೬೭
- ೧೪ ಪರದರಾಜರಾವ ಜಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩

- ೧೫ ವಲದರಾಜರಾವ್ ಜಿ ಹರಿಭಕ್ತವಾಹಿನಿ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೦೦೩
 ೧೬ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿವಾಸರು ನಂಜನಗೂಡು ೧೯೬೩
 ೧೭ ಮೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಎಚ್ ಎಸ್ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೦೭೫
 ೧೮ ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ಯಾ ದ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕೆ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ
 ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೯

ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ

— ೬೩ — ಇಂದುಬಾಯಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಅವಳಿ ಸಮಾಜ ಪದಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪಡೆದಿವೆ. ದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ದಾಸರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಎನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಸಮಾಜ ಪದದ ಪೂರ್ವ ಪದವಾದ ದಾಸ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೇ ವಿವಿಧ ಅರ್ಥಭಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ವೈತಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮ ಒಬ್ಬನೇ ಆತನೇ ಶ್ರೀಹರಿ ಉಳಿದವರಲ್ಲರೂ ಆತನ ದಾಸರೇ! ಹರಿನಿತ್ಯ ಚೇವರೂ ನಿತ್ಯರೇ ಎಂದರೆ ಈ ಹರಿ ದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವರೇ ಎಂದ ಯಿತು ಈ ದ್ವೈತಿಯಿಂದ ದಾಸಕೂಟ ಅನಾದಿಯಾದದ್ದು ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ ಒಂದದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯು ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ ಶೇಷ ಗರುಡ ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.

(ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೩)

ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದಾಸಕೂಟ ಈ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ನಾರದ ಮಹಾಕವಿ ನಿಯಿಂದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಪಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವಸಿಷ್ಠ ಲವಕುಶರು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿ ಶುಕಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಕ್ಕುವುದು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಾಚಾರ್ಯರೇ ಆನಂದಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರ ಬರೆದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು "

(ಗುಂಡ್ಲು, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳ್-'ದಾಸಕೂಟ' ಎಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ? ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂ ೫೧ ಸಂ ೫)

ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೆರೆತು

ಪನ್ನಂಗಶಯನ ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ದಾಸರೋಳು

ನಿನ ಪೊ ಲುವರುಂಟಿ ಮಧ್ವ ಮುನಿರಾಯ — ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ದಾಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದೆಡೆ ಇದ್ದರೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ವಿಶಿ ಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕನಡೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಮಧ್ವರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಳೆಹದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ದಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಸೇವಕ ಎಂದೂ ಕೂಟ ಎಂದರೆ (ಪಂಥ) ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರ ಗುಂಪು ಎಂದೂ ಅರ್ಥ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚರದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಎಂದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು.

— (ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೯)

ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಜಲಾನಂದ ವಿರೂಪಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಜಲಾನಂದದಾಸರ ಗಲಿ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ನರಹರಿತೀರ್ಥ ರಾಗಲಿ ಆದ್ಯರೆಂಬವರಾಗಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗಳೆದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಮತವು ಉದಿಸಿ ಈ ವೇಳೆಗೆ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಇನೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿದ್ದವು. ಮೊದ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅದು ವಿದ್ವಜ್ಞನರ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಮಿಸಲಿಡೆಯಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ ಅದರ ಸಾರ ದೊರೆಯ ಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಸಾಲದ ದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಆಚಾರರ ಪ್ರಸಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸ ವರ್ಧನೆಗೆ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮ

ಮೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಇದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡವಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶರಣರು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವೇ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರನ್ನುವುದೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಾದ ಕಾಲ ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕುಣಿದು ಮೇದಂ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಕ ಹಾಕಿದರು ಗರುವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಉದಿಸಿ ಬಂದು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂಂದುವರಿದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಲ ರಂಭಿಸಿತು

— (ಜಿ ವರದರಾಜರ ವ್ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪು xix)

ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ವಾಹಿನಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದೆ ಅದರ ದ ಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಯಾರು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯೇನೂ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಯಾವ ದಾಸರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಹೇಳದಿರುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಗುಂಡ್ವಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳರು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲರ ಒಂದಂ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಈ ಪದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಂದರೆ ಂನಿ ಂನಿ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭ ರತದಾದ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವವಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ ಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವೇದ ಂತಗ್ರಂಥಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಇವು ಎಟುಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ಕೀಳರಿಮೆಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು ಸ್ನಾನಾಂತರ ಪ್ರಾಶಸ್ತಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದೂ ಶಿಷ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರ ದ್ಧವೆಂದಂ ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಕಾಲ ಹೀಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಪಂಥಗಳೂ ಶೈವ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪಾಶಂಪತಾದಿ ಮತಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ

ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಜನತೆಯ ಆದರಣೆ ಅನುಸರಣೆ ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮಧ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಳುಬಾಗಿಲು ಪರದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಹೀರಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಾರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಜಾಸಮುದಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ನರ್ತಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಗಳಾದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದವು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಇದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ ಬೆಳೆದರು. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರು ಹರಿದಾಸ ಕೂಟವನ್ನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆನಾ ೧ ಬೆಳೆಸಿ ಉನ್ನತಿಗೇರಿಸಿದರು. ಇದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟ. ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೮೭-೧೭೫೫) ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಬಲಗೊಂಡು ಮುಂದುವರೆದದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಗಂರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟ ಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನುಳ್ಳ ಈ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ "ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿಯೂ ಗಣ್ಯವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತಿಗಳು ಮರಾಠಿಪತಿಗಳು ಇವರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಇವರನ್ನು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ. ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರನ್ನು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದರೂ ದಾಸ ಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಕೈ ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹರಿಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಲಾರರು.

ವಿಜಯದಾಸರು 'ಹರಿದಾಸ' ಲಕ್ಷಣ ಸುಳಾದಿ ಎಂಬ ಒಂದು ಸ ಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸನಾಗುವವನು ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ

- ೧) ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ
- ೨) ಸಾಲ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಸಾಲದೆಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ
- ೩) ಹರಿದಿನ ಪ್ರತಾಪರಣೆ ಬಡುವುದಿಲ್ಲ
- ೪) ದೈವನಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ ಆತ್ಮತುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ
- ೫) ಹರಿಸೇವೆಗೇ ಈ ಜೀವನ ಮೀಸಲು

ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನೆನಿಸಿದರೆ ಅಂಕಿತ ಪನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಪಡೆದ ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಅಂಕಿತದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಇದು ಈ ದಾಸರ ಕೃತಿ ಎ ದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುವಾಗ ಗುರುಗಳು ಅಂಕಿತ ಪದ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಂಕಿತಪದ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಗ ರುಗಳ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲರಿಗೆ ಅಂಕಿತಕೊಟ್ಟಾಗ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಅಂಕಿತಪದ ಹೀ ಗಿದೆ

ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲ ನೀನೆ ಸಂತೈಪುದು

ಶ್ಲೇಶನಾಶನ ನಿನ್ನ ದಾಸರವನೆಂದರಿತು

|| ಪ ||

ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ನಾಯಕ ಾವಗೆ ಹೇಯ ಲೌ

ಕಿಕ ವರ್ಣಾವನೆ ಬಿಡಿಸಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಕಟವನೆ ಗೈಸು ಸದ್ವರ್ವ ಕರ್ಮಗಳ ದೇ

ವಕಿತನಯ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ಒಲಿದು

|| ೩ ||

ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ ಶ್ರೀ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರ ದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮನಾಮವಾದ ಆನಂದಕೀರ್ಥ ವೆಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಂಗವಿಠಲ ವೆಂಬ ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಕೃಷ್ಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎನ್ನುವ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದರು

ಹೀಗೆ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಗುರುಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರ ದಾಯ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೊದಲಿಗರು ಇವರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದವರು ದೇವರನಾಮ

ಗಳನಂ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಗುರ ದತ್ತವಾದಂ
ದಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದುದು (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೩) ಇವರ ನಂತರ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರ
ಸಂಪ್ರದಾಯದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲ ನೇ ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲ
ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಕಾರಣ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಸರ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಎಂಬ
ಪದ ಸೇರಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಉಪಾಸನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆದವು
ಈ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತಾರೂಪ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲ ಈಗಲೂ
ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕಾಂಚನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲನನ್ನು ನಾದಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಹೇಳುವ ರೂಢಿ
ಯಿದೆ (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೪)

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಕೃಷ್ಣ
ವಿರಲ - ಎಲ್ಲರೂ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳಾದರು ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ವಸನ ಭವಾಂಡದೊಳು ಹರಿದಾಸತ್ವ ದೀಕ್ಷೆ
ಬಲಂ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಕಾಣೊ
ಮನ ಚಾಧಮಗೆ ಇದು ಸ ಲಭವಲ್ಲವೊ ಪ್ರಾಣಿ

ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿದಾಸರು ಹೀಗಿರಬೇಕು

ತಪ್ಪ, ಮುದ್ರಾಂಕಿತ ಧರಿಸಬೇಕು ಭುಜದಿ
ಸಿರಿಬೊಮ್ಮ ಭವಾದ್ಯರಿಗೆ ತರತಮಭೇದದಿಂದೆರಿಗೆ
ಪೂರೆಯಿಂದಾದಲಿಬೇಕು
ಅನ್ನಪಾನಕ್ಕೆ ಅವಸರ ಬೀಳದಿರಬೇಕು
ಅಂದವರು ತನಗೆ ಬಹಳ ಬಂಧುಗಳು ಎನಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು
ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಲಿ ನಿತ್ಯ ತಿರುಗಬೇಕು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ —

ಅಸೆಯನು ನಿಜದಾಸಗೈದಿಹ ಪುಂಸರೆಲ್ಲರು ದಾಸರೆನಿಸುವರು

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಹರಿಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಸಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಕೃತಿರಾಶಿಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ

ಕೀರ್ತಿವಂತರಾದವರು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಇವರ ಕೂಟವೇ ದಾಸಕೂಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅರುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ದಾಸಕೂಟ ದ ಅವಳಿ ಪದದಂತೆ ತೋರಿದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವನು ಅರ್ಥೈಸು ಪಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವುಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ತೋರಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ —

ವ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು—ಬಾದರಾಯಣರು ಈ ವ್ಯಾಸಶ್ರುತ ವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಒಲ್ಲವರು ಪಂಡಿತರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೆಂತಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ದಾಸಾರ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞರು ದಾಸಕೂಟದವ ರಂತಲೂ ಪ್ರತೀತಿ (ಹಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥರು ಪು ೫೭)

ಶ್ರೀಬಾದರಾಯರ ಕಾಂದಿಂದಲೇ ದಾಸವರ್ಗದ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಕ್ಕಿ ಕೂಟ ದ ಸ್ವರೂಪ ಬಂದಿರ ಬೇಕು ದೀಕ್ಷೆಯ ಕ್ರಮ ಅಂಕಿತ ಪ್ರಧಾನಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮೊದಲಿಗಿರನ್ನ ಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರೇ ಅದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಪು vi)

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪದದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಪದ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಎರಡನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಪದ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತ್ವಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪಂಡಿತರ ಯತಿಗಳ ವರ್ಗವನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟ ಗಳೆಂಬ ಪ್ರಚೇದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾದವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

The words Dasaru and Vyasaru first came into vogue in the time of Purandara Dasa and his religious preceptor Vyasa raja Later on the disciples of Purandara Dasa were called Dasakutastas But afterwards the words Vyasakuta and Dasa kuta aquired a different meaning altogether Vyasakuta meant Those who were well versed in Sanskrit and conversant with the knowledge of the Vedas and the different branches of philosophy And on the other hand Dasakutastas meant

Those who conveyed the message of the Dvaita philosophy and religion through the Vernaculars

(Karnataka Historical Review—Vol IV
Jan July 1937 Pp 87 95)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿ ನಂತವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಗುರಿ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ವೇದವಿಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ನಿರ್ವಹಿತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪೋಷಣೆಗಳನು ಪಡೆದರೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೇ ದಾಸಕೂಟದ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಭೆ ದವೇನೂ ಈ ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಇಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಹೇಳುವುದು ಒಂದನೇ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತದ ಶಾಖೆಗಳು ಇವು. ಭಾವ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಆದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸಕೂಟಸ್ವರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟಸ್ವರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು, ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪಾದಿರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಕೈಕರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮಹನೀಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅನ್ನೋನ, ಮೈತ್ರಿಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ.

ವ್ಯಾಸಕೂಟವು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ದಾಸಕೂಟವು ಬಂದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವೆನ್ನಬಹುದು. ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಸಮ್ಮಿಶನವಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

(ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೮ ೫೯)

— ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿದ್ದರೂ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ಅನ್ನೋನ, ಅವೇಳೆನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಭಾಗವತ

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯವಾದ ಶಾಖೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಜನಸಂಮುಖವಾದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶಾಖೆ ದಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ ತತ್ವತಃ ವಿರೋಧವಿರದಿದ್ದರೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಹೀಯಾಳಿಕೆ ತೋರಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟದವರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಗಿತ್ತು ? ಮೊದಲು ಹಾದಿಕವಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ವಿರಸ ಮೂಡಿತೆ ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೊದಲಾದದ್ದು ಯಾವಾಗ ? ಹೇಗೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಓದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದಿರುವ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಸಾರ ಹೊರಟ ಇವರ ನಡುವೆಯೇ ಹೀಗಾದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

—ಎಸ್ ರಮಾನುಜ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬಿತ್ತಿದ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಬೀಜ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಿತಾದರೂ ಅದು ಚಿಗುರಿ ಹಮ್ಮರವಾಗ ತೊಡಗಿದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡ ಡ ವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನೀಡುವ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಭ್ಯವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರವ ದಿಂದ ಇಟ್ಟ ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಲಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಅವರ ಧೈಯವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ದಿಶೆಯ ಲ್ಲಿ ತ ಮೇ ಸ್ವತಃ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀವಾಸರಾಯರಂತಹ ಶಿಷ್ಯರುಗಳನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿಸೆ ಲೆ ತಮಿಳು ಆಳ್ವಾರರಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿನೀಡಿತು ಕನ ಡ ವೆಂದರೆ ಮೂಗುಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಭ ವಯನಾ ಡುವುದು ಉಪಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ವಂತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುವಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ನಡೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗಂಡೆಯನ್ನು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಗಳ ಪ್ರಬಂಧ ನೀಡಿತೆನ್ನಬಹ ದು ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ವೇದಉಪನಿಷತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಸಾರ ತಿಳಿಯಲು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬೆಂಬಲವೂ ದೇಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರ್ಷಣೆಯೂ ಇವರ ನಡೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದರಬಹುದು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ ರದೇ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಬದಲಾವಣೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನತೆ ಇಂತಹದೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಸಾಧನೆ ಅವರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಪಿತಾಮಹ ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದೆ ಇತರ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿಲ್ಲರೂ ಇವರನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿ

ಹೋಗಲಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕ ರಣದಿಂದಲೇ ಇರಬಹುದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧೃವಾಂಶ ಸಂಭೂತರೆಂದೂ ಪ್ರಮ್ನಾತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರನ್ನೂ ಮೊದಲೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಲಾಗಿದೆ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಂ | ನಮ ಸ್ತೈ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ |

ನಮಃ ಪುರಂದರ ಯರ್ಯಾಂ | ವಿಜಯಂ ಜಾಯಂ ನಮಃ |

ಇವರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಕಲಕಷ್ಟಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಲಭಿಸಿ ವೃದ್ಧಿ ಪುನಃ ಶ್ರೀಶಯೋಂದು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಅಂತೂ ಇವರೂ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಜನತೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ

ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಪ ರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು ರಚಿಸಿದ ಏ ಲನೇಕ ರಚನೆಗಳು ವಾದಿರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಗ ರುರಾಜ ಸ್ತೋತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ರಚಿಸಿ ರುವ ಶ್ರೀಪ ದರಾಜರ ಸುಳಾದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿ ರುತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಿಧಿ ತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಪ ದರ ಜಾಪುಕ ಮತ್ತು ಭೀಮಶಾಖ ಯ ರರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಬೋಧ ಗುರುವಂಶ ಕಲ್ಪತರು ವ ಂತಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಹ ಅವರ ಯತ್ನಾತ್ಮವಾದ ನಂತರದ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗನು ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಬಿತ್ತಿಸಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರು ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮುಂಚಿನ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದನ್ನು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವನದಾಸರು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಚರಿತ ಯ ಳ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರ ಸ ರಾಂತವಷ್ಟನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಗಳೆವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮ ದ ಹೆಸರು ತಂದೆ ಶೇಷಗಿರಿಯ ಪ್ಪ ಹಾಗೂ ತಾಯಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚಿನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿ ದ್ದರು ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಒಮ್ಮೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ ದನಕರ ಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟದ್ದನು ಅದೇ ಸಮ ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿನ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ರನ್ನೂ ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಬಾಲಕನನ್ನು ಕರೆದು ಮಗು ಅಬ್ಬೂರು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದೆಯ ಪ್ರ ಎಂದೂ ಕೇಳಲು ಬಾಲಕನು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಇಗೋ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ದನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಷ್ಟು ದೂರವೋ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದ

ಜಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಉತ್ಪರಿಸಿದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಬ್ಬೂರಿನ ದಾರಿ ತೋರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು ಆದರೆ ಆ ಬಾಲಕ ಅದು ನನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವಿತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಸುರುವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಬರುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೆದರಿಯಾಳು ಎಂದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಾಲಕ ನಿಂದ ಅವನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟವರ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆಂದು ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಹರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಅನಂತರ ಪುರ ಮೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಾಲಯತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತಮಗೂ ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರು ಹರಿಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ದೋರೆಯಬಹುದೆಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತರು ನಂತರ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನ ಭೇಟಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಾಯಿ ತಂಬ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಆ ಬಾಲಕನಾರಿರಬಹುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರು

ಇತ್ತ ಮಗನು ಬಂದದ್ದು ತಡವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿ ಕಾಯಂತ್ರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವನ ತಾಯಿ ಬಂದ ಕ್ಷಣವೇ ಏಕಪಾ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಲಾಯಿತವರ್ಯಾರ ಭೇಟಿಯ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದನು ಆಕೆಯ ಮಾತು ಹೃದಯ ಮುಂದೇನು ಕಾದಿದೇಯೋ ಎಂದು ಆತಂಕಗೊಂಡಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾದನೇ ದಿನವೇ ಶೇಷಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಪುರ ಮೋತ್ತಮರಿಂದ ಆದೇಶಬಂತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಪತಿಗಳು ಅವಾಕ್ಯಾದರು ಆದರೆ ಗುರುವಾಚ್ಛೆ ಮೀರಲಾರದೆ ಪುತ್ರಸಮೇತರಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡರು ಅವರು ಶೇಷಗಿರಿಯನ್ನು ಕರಿತು ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅವನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಸುವರ್ಣ ತೀರ್ಥರು ಸಿದ್ಧರಿರುವರು ಎಂದು ಅವನನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಮನಬಲಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಅವರ ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಇರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು

ಸುವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಅಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನು ದಿನೇ ದಿನೇ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಲ್ಲಗಳ ನಂತರ ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೀಠಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವೇದಾಂತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಂದದ ಪೂರ್ವಪೀಠಗಳಿಗೆಯ ವಿಬ ಭೇದ, ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಲಿತು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು

ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೊಪ್ಪ ಎಂಬ (ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ದೇವಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಂದರು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿವರದ ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರೂ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಇಬ್ಬರೂ ಯತಿವರರು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಸಮಾಗಮ ದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು ನಂತರ ವಿಬುಧೇಂದ್ರರು ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರನಿದ್ದ ರಘುನಾಥರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವನ ವಿದ್ಯಾಪರಿಶ್ರಮ ವನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅತೀರ್ಪದಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದರು ಅಂತೆಯೇ ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ವಸಾರನೆಯಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಟೆಯೊಂದು ನಡೆಯಿತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರ ನ್ಯಾಯಸುಧೆಯಲ್ಲಿನ ಕರಣವಾದ ವಾಕ್ಯವೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿತೋರಿಸಿದರು ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ನಾನೊಬ್ಬ ಬಾಲಸಂನ್ಯಾಸಿ ತಾವಾ ದರೋ ವ ಹಾಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳು ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ನನಂಥವನ ಗುಣಕಥೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ನಮ್ರರಾಗಿ ನುಡಿಯಲು ರಘುನಾಥರು ವೆಚ್ಚಗಿಯಿಂದ ನಾವು ಬರೇ ಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಾವು ಇದನ್ನು ಮನು ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾದರೂ ಸಂಚಾರದನಂತರ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತಿರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪೂರೈಸಿದ್ದರಿಂದ ವಾಪಸ್ಸಾದರು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾಗಲು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಮರದ ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದಾಯಿತು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು ಅಂಚರ ಹೊರಟು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವವರಿತು ಅಲ್ಲಿಯ ವರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮುಳುಬಾಗಿಲು ವಿಜಯ ನಗರದ ಅರಸರ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಇವರ ಆಗಮನದಿಂದ ದ್ವೈತದರ್ಶನವನ್ನು ಕಲಿಸಿ ವ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮರಾಢಿಪತ್ಯವನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಕೂಡಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಭಾಗವತದ ಕಥೆಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕನಡೀಕರಿಸಿ ಹಾಡಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರ ಮಂಜೀನ ಹಾಡಿಸಿ ವ ಪದ್ಧತಿಯ ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಾವು ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (147) ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಅರಸನಾದ ನರಸಿಂಹರಾಜನು ಇವರ ಗಣಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕನಕಾಭಿ

ಮೇಲೆ ಮೂಡಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರಕೀತಿ ಇದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜ ವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಒಂದು ದೇವರನಾಮ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಉತ್ತರ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಿ ಬರಲು ಅಲೋಚನೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣ ಕೈಗೊಂಡು ಹೋದಲಿಲ್ಲಾ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾಗವತ ಧವಳವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಕಾಶಿಯ ಕೊಬ್ಬಿದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕಾಶೀರಾಜನ ಸವಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸೋತ ಪಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಬಿಟ್ಟು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ವಾಗ್ವಿಂಧ ಮಾಡಲು ಹಯಗ್ರೀವ ವಂಶೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಅವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ಪಡೆದು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಒಂದಾವನಕ್ಕೆ ರಾದರು

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಚನ ಪಟ್ಟಣದ ಅಬ್ಬೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಾಕ್ಷೀರ್ಥರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಲವು ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವರದಿಶತ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜಾರಾಯರ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ತೊಂಬತ್ತೆಯ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ 1404-1502 (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಯರು ಪು. xii) ಬಿ. ಎನ್. ಕೆ. ಶರ್ಮಾರವರು ಇವರ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ 1420-1486 ಎಂದು ಬೇಳೆ ತ್ತಾರೆ (ಪುಟ 250) ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಒಂದಾವನಕ್ಕೆ ರಾದುದು ಕ್ರಿ. ಶ 1486 (ಪುಟ 37) ಇದು ಮೇಲಿನ ಶರ್ಮಾರವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ ಅಂತೂ 15 ನೇ ಶತಮಾನದ ಅದಿಯಲ್ಲಿ ಒನಿಸಿ ಆ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅಹಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತೋರಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಅಹಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ

ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ

ಅಹಿಮೆಯನ್ನ ಒಲುವೆಯಿಂದ | ಮಹಿಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ
ಮುತ್ತಿನ ಕವಚ ಮೇಲ್ಕೊಲುವಿ | ರತ್ನ ಕಿತ್ತಿದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ |

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಶ್ರೀಗಂಧಲೇಪನ | ವಿಷ್ಣುರದಿಂದ ಮೆರೆದು ಬರುವ ರಿ

1 ಶ್ರೀಮದ್ವೀರನ ಸಂಪರಾಜನ ಪತೇಭೂದೇವತಾಪ್ರಾಂ |

ದೂರೀಕೃತ್ಯ ರೂಪತೋಜ್ವಲ ಪಪಾಸಿಂಪಾಸನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ||

ಶ್ರೀಮಹಾದೇವತಾಪಾಟ ನಾಮಕವಚೇ ಸರ್ವೇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಃ |

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದಯೋಗಿಂದ ಶೇಖರ ದುರ್ವಿಭೂಯಾತ ನಾ ಶ್ರೀಯೋ ||

ವಿಪ್ರಹತ್ಯ ದೋಷ ಬರಲು | ಕ್ಷಿಪ್ರ ಶಂಖೋ ದಕದಿ ಕಳೆಯು |
 ಅಪ್ರಬುದ್ಧರು ದೂಷಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆ | ಕಪ್ಪು ವಸನವ ಶುಭ್ರಮಾಡಿದ ೨
 ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ನಾನಾ | ಪರಿಯ ಶಾಕಗಳನು ಭುಂಚಿಸಿ |
 ನರರು ನಗಲು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ | ಕರಣದಿಂದ ಹಸೆಯ ತೋರಿದ ೩

ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ | ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗದೆ ಅವರ ವಹಿವುಗಳನ್ನು
 ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ನಂತರ ಅವರ ಕೃತಿಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುವ

1) ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಭಕ್ತಜನರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಗಂಗೆಯನು ಸ್ತೋತ್ರ
 ಮಾಡಿ ನೈಸಂಹ ತಿರ್ಥದಲಿ ೯ ಅಕೆ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ
 ಮಾಡಿಸಿದರು

2) ಶಂಖೋ ದಕ ಪೋಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಕಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ನೊಬ್ಬನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು | ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಗುಸು ಗುಸು
 ಮಾತುಗಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಧವಳ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತರಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಸಿ ಅದನ್ನು
 ಶುಭ್ರಮಾಡಲು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು | ಅವರಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು 7
 ದಿನಗಳು ನಿತ್ಯ ಶಂಖೋದಕವನು ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಕ್ಷಿಸಿ ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು

3) ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ಪುರಜೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರ ಗುಹೆ
 ಯ ಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಮಲಗಿರಲು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಜಗರವು ಅವರನ್ನು ನುಂಗುವುದಕ್ಕೆ
 ಬಂತು | ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಸರ್ವಭಾಷೆಯಿಂದ ಅಜಗರದೊಡನೆ
 ಮಾತನಾಡಿ ಅದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು

4) ಭೀಮರಥೀತೀರದಲ್ಲಿ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸ್ವರ್ಣಪೀಠಿಕೆಯೊಂದನ್ನು
 ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ರಂಗವಿರೂಪದೇವರನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ
 ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು

5) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅರುವತ್ತಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥ
 ಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷಾಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು | ಪರಿಣಾರ್ಥ
 ವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ರಾಜನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಒಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ
 ಏನೂ ಸಿಗದಂತೆಮಾಡಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಗವತ್ಪೀಠೆಯಿಂದ
 ಯಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಂದಂಕೊಟ್ಟರು | ಎಂದಿನಂತೆ
 ಪೂಜಾಭಿಕ್ಷೆಗಳು ನೆರವೇರಲು ರಾಜನು ನಾಟಿ ಪತ್ಯ ತ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಪರಣಾದನು

6) ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ನಿವಾರಣೆ

7) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಖಿ ಪಾರಬ್ಧದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ
 ವರು | ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವು ಅಸುಯೋವರರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು | ಈ ಸುಖಿಭೋಗ

ಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲೆಂದೆಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ-ಯೆ ಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆಗ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ತಾವು ತಂದ ಆಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಸೂಯಾಪರರ ಎದುರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದಿಡಲು ಆಗ ಅದು ಅವರಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಾಗದೆ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತಂತೆ

8) ಮುಸ್ಲಿಮನೊಬ್ಬನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೋಸುಗ ಮುಚ್ಚಿದ ಹರಿವಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮಾಂಸವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟು ನಿಯಮ ಭಂಗಮಾಡಿದನೆಂದು ಹಿಗ್ಗೂತ್ತಿರಲು ರಾಯರ ಮಂತ್ರಪರನದಿಂದ ಅದು ಹೊವು ಪಣ್ಣಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾದ ದು

ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರೆದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮುಷಾತ್ಕರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಇವುಗಳ ನಿಜಾಂಶ ಬಿಜೇ ಇರಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕ ಲಾನಂತರ ಪಡೆದ ಜನಾದರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಸಹಾಯಕವಾದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಈ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದೂ ನಿಜವೇ

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜ್ಞ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಗಿರುವ ಇವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಸಿದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರ 101 ರಚನೆಗಳಿವೆ ಇಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಸಿದ್ಧದಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಇವರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪಣೆ ಉಪದೇಶ ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪಣೆ

ಭಗವಂತನ ಅನಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವೂ ಸುಲಭವೂ ಪ್ರಿಯವೂ ಅದ್ದರಿಂದಲೂ ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ (ನ ರದ) ಭಕ್ತಭಗವಂತನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಭಕ್ತಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇಂತಹ ಭಕ್ತರೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ರಾದವರೆಂಬುದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಭಕ್ತಿಯ ನವವಿಧಮಾರ್ಗಗಳ ಹಾಗೂ ಪಂಚಭಾವಗಳ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ

ಸಖ್ಯೆ ಮಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಎರಡ ನೆಯದೂ ಭಕ್ತ-ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಯುತವೂ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವೂ ಆಗಿದೆ ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ತನಗೆ ತೀರ ಪರಿಚಿತವಾದ ಒಡೆಯ ಗಳೆಯ ನಲ್ಲ ಎಳೆಯ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಭವಮಾನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ರೀತಿ ಸುಮಧುರ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಈ ಭಾವಗಳನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಶ್ರೀಪದರಾಜರು

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶಾಂತ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ದೇವನ ರೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ತಪ್ಪು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಾಂತಿ ನೆಲಸುತ್ತದೆ ಈ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ

ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಚಲುವನ್ನು ಹಲವು ಉಪಮಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದ ಪರವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಂಗ ವಿರಲನ ಶ್ರೀ ಮುಕುಟಕಿ ಶರಣು

ಸೊಂಪು ನೋಡ ಬೆಲುವ ಸೋಗಿಗಣ್ಣಿಗೆಶರಣು

ಸಂಹಿಗೆಯ ಕುಸುಮ ಸಮ ನಾಸಿಕಕಿ ಶರಣು

ಗುಂಪುರತ್ನದ ಕರ್ಣ ಕಂಡಲಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಇಂಪುದರ್ಪಣ ನಿಭ ಕಪೋಲಗಳಿಗೆ ಶರಣು (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ತಾವು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ವಣತೃಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲ ಇತರರು ಆ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೆಂದು ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಬನ್ನಿ ದಿವ್ಯವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹನ (48) ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾರೆ

ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಂತು ಪಿತನೆ ನಿನ್ನ ಎಂತು ವರ್ಣಿಪೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಪಾಲಿಸನ್ನೆನು ನಿರಂತರದಲಿ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6) ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅವನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅಡಿತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಎಚ್ಚರವಿರುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಅವನನ್ನು ನೆನೆದು ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಈ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಅವನ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯೇ

ಇಂದಿನಿರುಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಮುಂದೆ ಎಂದಾದ ಕಂಡೆನೆ ಗೋವಳನ

ಅಣಿ ಮುಕ್ತಿನ ಪೆಂಡೆಯ ಕಾಲುದುಗೆ ಗೆಚ್ಚೆ
 ಜಾಣನಂಗಜನ ಪಿತನ ಕೈಯ ವೇಣು
 ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಕಂಕಣ ಹೊನ್ನುಡಿ ಘಂಟೆ
 ವಾಣಿಯ ರಚನೆ ಎಲ್ಲಿ (ಯು) ಈ ಗೋವಳನಾ (ಅನು 3 ಕೀ 1)

ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಹಿಗುವ ಆನಂದವನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಸದಾ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದವನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಾಣಿಸಬಹುದು ಯಾರಾದರೂ ಇದೇನು ಹಂಚ್ಚಿ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದ ವಾಗಿದೆ

ಆಕಾಶದ ಆಳವನ್ನು ಕೂರ್ಯುಚ್ಚಿದ್ರಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಲ್ಲವೆ —————
 ————— ಕೊಳದ ಆಳವನ್ನು ತಾವರೆ ಬಲ್ಲದ್ದದೆ ದಡದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ
 ಗಿಡಮರ ಬಳ್ಳಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆಂದು ಇಂತಿವೇ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಅರಿತವರಿಗಷ್ಟೆ ಅದರ ತೀವ್ರತೆ ಅರಿವಾಗುವುದು (ಅನು 2 ಕೀ) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಪಾಶ್ಯ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರದು ಎತ್ತಿದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ವನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ದೊರಕಿರುವುದೇ ಹಿರಿತನವೆಂಬುದು ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನದಾಸನಿಸುವುದು ಆ ಜನ್ಮ ಸ ಕೃತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನರಿಯದೆ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೆನೋ
 ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಬಂದಂ ಇಂದಂ
 ನಿನ್ನವನನಿಸಿದೆ ಅದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆನ ಮನ
 ನಿನ ಲೈದರಿಗತೋ ನೋಯ ದಂತೆ
 ಎನ್ನ ಪೊರೆದು ಪಾಲಿಸೋ ದೀನನಾಥ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲ (12)

ಒಮ್ಮೆ ತನುಮನಧನವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಬಳಿಕ ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾಡಲಾರರು

“ಕರುಣದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು
 ನಿನ ಚರಣ ಕವಲ ಕೊಪ್ಪಿಸಿದ ಒಳಿಕೆ
 ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಮರಳುವಣಡುವರೆ
 ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೂಲೆ ಸುಂಕಉಂಟೇ ದೇವಾ (ಉಗಾಭೋಗ 14)
 ಕರಣಾಕರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಡಿಯೊಳಿಟ್ಟುಕಾಯೋ ರಂಗವಿರಲ

ಸರ್ವವೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವೇನ್ನುತಾ, ಆತನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗೆ ಶರಣಾಗಿ ದ್ವಾರಿ, ಶರಣಾಗಿ ಬಂದ ತನ್ನ ಗುಣದೋಷವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೂ ಭಗ

ವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನೂ ಭಗವಂತನನ್ನ ಮಿಂಡಿಕಾ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಎರ್ಪರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನಾ ಧೀನ ಶರೀರ ಕರಣ ಚಿ ಪೈಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷ ನಿರಯಗಳು
ಅಂತರಾತ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ
ಎಂತೋ ಚಿತ್ತವಿನ್ನಂತೋ ಪಾಲಿಸೋ ರಂಗವಿರಲ

(ಸ ೪೦)

ಪನ್ನಗೇಶಶಯನ ಪ್ರಹರೇ
ಇನ್ನು ಬಿಡೆನೊ ಬಿಡೆನಯ್ಯಾ ಸಂಪನ್ನ
ಎನ್ನ ಗುಣ ದೋಷವರಸದೆ
ಇನ್ನು ಕಾಯೋ ರಂಗವಿರಲ

ಕೆಲವರಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಧನದಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ
ಸಂತೋಷ ಉಂಟ ದರೆ ಈ ದಾಸರಿಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುವುದೇ ಸಂತಸದ
ವಿಚಾರ ಉಗಾಘೋಗ (40) ಅವನ ನಾಮ ಜಪದಿಂದ ದೊರೆಯ ವಂತ ಸುಖಕ್ಕೆ
ಸಮನ ದದ್ದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುವ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಸಖ್ಯ ಈ ಭಾವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನರ ಸಂಬಂಧ
ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಭಾವವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನನು ಲಭುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತ
ನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೋಟಿ ಹೂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನೊಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ನಿಂದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು
ಯಶ ಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿವಿ ನೀ ಸಾಕಲ ರದೆ ಜಗದೇಕ ಕಾರಣ ಪುರ ಪನೆ ಕೃಷ್ಣ (ಕೀ
47) ಎಂದು ಆತನನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸ ವ ಧೈಯ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಪಾರ್ಥನ ರಥಕ್ಕೆ
ಸಾರಥಿಯಾದುದನು ಬಲಿಂ ಮನೆ ಕಾದುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನೆನಪಿಸ ತ್ತಾ
ನೀನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆಳಾದಮೇಲೆ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಪ್ಪಾ ನೀನೋ ನಿನ್ನ ದಾಸರೋ
ಎಂದು ಲಭುವ ಗಿ ಭೇಡಿಸ ತ್ತಾರೆ ಈ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ
ವಿನೂ ಅಗಬಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ ನೀನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೋ

ನಾನಾ ತೆರದಿ ನಿಧಾನಿಸಿ ನೋಡುಂ ನೀನೇ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾದ ಮೇಲೆ
(ಕೀ 31)

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತೆಪ್ಪನೆ ಪಾಸಮಾಡ ಶ್ರೀಯೋ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ
ಅಟಗನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರಲೋ ಎಂಬ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ

ಹಾಕಿರುವ ರೀತಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಲಿಗೆಯ ಮಟ್ಟಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲೋ

ಬೇಸರದ ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ

ಪಾಸವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೋ

(ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ಮಧುರ ಮಧುರ ಭಾವಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಗೋಪಿಯರು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣರು ಇವರ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಬೇವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವುದನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಈ ಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರಚನೆ ಇವರ ಮಧುರ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಕರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು

ಸದ್ವೈರಾಡಲು ಬೆಡವೋ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು (ಕೀ 55) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆತನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನನ್ನ ಕೈ ಎಳೆದು ಬಳೆಗಳನ್ನು ವರಗಳೆಂದು ಪದಕಗಳೆಂದು ಸದ್ವೈರಾಡಬೇಡ ನೆರಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಡಾಬಿನ ಗಟ್ಟಿ ಸದ್ವೈರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ ಈಗ ನನ್ನ ಅಧರಾಮೃತವನು ನಿನ್ನ ಸವಿರಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದರೆ ಅತ ಮತ್ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭೇಟಿಗೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನೊಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರ ಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಳಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸದ್ದಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತದೆ ಆ ಸದ್ದಿ ಕೇಳಿದಾಗಿನ ಗೋಪಿಯರ ಕಳವಳ ಕೇಳಿದ್ದಾ ಕೊತುಕ ಕೇಳಿದ್ದಾ (ಕೀ 16) ದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ

ನಂತರ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಹೊ ಗೆರೆ ದ ನಿನ್ನನ್ನೆಗಲಿ ಇರಲಾರವೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅತ ನನಗೂ ನಿಮ್ಮನ್ನೆಗಲಿರುವುದು ಕಷ್ಟ ಹೋಗಿ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡುವೆ ನನ್ನ ಮಾವ ಮಲ್ಲಯ್ಯಂದ ನೋಡಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತರೂ ಇವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗಿನ್ನಾರು ಇಲ್ಲ ರತಿವತಿಕುತ ಎಲ್ಲವೂ ನಾನೇ ಎಂದು ಗೊ ಳಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಳ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು ಒಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಶಂಕೆ ಆತನು ಇವರನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾಣೆ ಇಡಲು ಒಬ್ಬ ಮಗ ಮನ್ನಥ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯೇ

ಇಲ್ಲ ಇವರ ಮೇಲೆ ಅಣೆಯ ಟ್ಟರೂ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟರೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ ನೋಂದೂ ಕೊಂಡು ಕಡೆಗೆ ದಾರಿಕಾಣದೆ ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 43) ಕೃಷ್ಣಗೋಪಿಯರ ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ನೀಳವಾದ ವೈತ್ಯನಾಮ ಚತುರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ ಸೋಗಸಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ತಿರುಳುಗಳು ಇಂತಿವೆ

ಮೂರನೆಯನೆ ಕೇಳು ಅಲಿರುತಿಹ ನಾರೇರು ಬಲು ನಿಪುಣರೋ
ನೀರಜಾಂಬಕ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನವ ನಿಮಿಷಾರ್ಧದೊಳು ಸೆಳೆವರೋ
ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳು ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯರಿಶ್ಚು
ಬಿಲ್ಲಿನುತ್ಸವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ
ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ರೂರನನು ಕಳುಹಿ ಕರೆಸಿದರಲ್ಲಿ
ವಲ್ಲಭಿಯರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮಿಲ್ಲರನು ಮೆರೆವೆ
ನಾರೀಹಾರಕಿರೀಟ ಕಂಡಲಯುಗ
ಮೂರಕೆ ಧಯ ಮಹಾಲಿಂದಲದರೆ ಮನಸೆಮ್ಮಳೊಂದಾಗದೆ
ನಾರೇರೊಲುಮೆಯುಂಟೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ನನ್ನಾತ್ಮಕೆ ದೂರ್ವರೇ
ಮಿಲ್ಲಯುದ್ಧವ ನೋಡಬೇಕೆನುತ ನಮ್ಮಾವ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸಲದಕೆ
ಇಲ್ಲದವವಾದ ಈ ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀ
ವೆಲ್ಲಿ ಸೈದಿಸಿದಿರಿ ಸರಿಯಲ್ಲ ನಿಮಗಿಳಿಯೊಳಗೆ

ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಬೆಂದೂ ಬಸವಳಿದು ನಡೆಯಲಾರಳು ನುಡಿಯಲಾರಳು ಆತನ ಕಾಣದೆ ಕಾತರಿಸುವ ಮನದಿಂದಾಗಿ ಒಬ್ಬಸೇರದು ನಿರ್ದ್ರ ಬಾರದು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆ ಅನ ಭವಿಸುತ್ತಾ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಸಾಕವ್ವ ಎಂದು ಉದ್ಗಾರಮಾಡುತ್ತಾಳೆ (17) ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಬಲ್ಲಿನವ್ವಾ ಲಕುಮಿಯ ನಲ್ಲ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತನುಹೊರೆಯನೊಲ್ಲನವ್ವಾ (11) ಶರೀರದ ಭಾರ ತಡಿಯಲಾರೆ ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಈಡುಮಾಡಿ ಹೊರಟಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಮಂದಾನಿಲ ಶ ಕಪಿಕಗಳ ಕಲರವ ಚಂದ್ರಕಿರಣ ಎಲ್ಲವೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಲಿವೆಯೆಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ ಅವನು ನನಗೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ವನಿತೆಯರನ್ನು ಕಾಣಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಇವನಿಂದ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಶಪ್ತತಪ್ಪದ್ದೆಲ್ಲ ಎಂದು ಮರಗುತ್ತಾಳೆ ಮಗದೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ವಿಹರಿಸಿರುವ ಜಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ನೆನಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ವಿರಹತಾಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ಸುತ್ತಿವೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯದ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ವನದಡೆಗಳು ಈ ಲತೆವುಗಳು
 ಈ ನದಿಪುಳಿನಗಳು ಶಶಿಲೆಗಳು
 ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲು ಶುಕುಕರವ
 ಯಾಕೆ ಮಾದವನ ಮರೆಯಲೀಯದಿವೆಕ್ಕಿದಿ (ಕೀ 7)*

ಕೃಷ್ಣ ಮದುರಗೊತ್ತಾದ ನಂತರ ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿರಹ ತಾಪವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಈ ತರಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣ ಅಂತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ಮರಾಠಿಪತಿಯೊಬ್ಬರು ಇಷ್ಟು ಸಂದರವಾಗಿ ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲರೇ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡೆದಂತಿದೆ

ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕಾಯಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸುಮಧುರವಾದುದು ಮಿಗಿಲಾದುದು ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲಾಕ್ಷಿ ಯಿಲ್ಲದೆ ತೋರುವ ಪ್ರೀತಿ ಅಸದೃಶವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯತೋದಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮುಂದಾಡುವುದು ಅವನ ಒಗ್ಗು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವುದು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಉಪಲಬ್ಧವಾದುದು ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದ ಗೋಪಿಯರ ಹತ್ತಿರ ಅವನನ್ನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾಕಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತುಂಬ ವರ್ಣೋಚ್ಛವಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತಗಾಗಿ ಆ ದಾಸ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಅಳಿದ ಅರಿವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಕೃಷ್ಣ ಯ ತೋದಯ ಕಣ್ಣು ವಂದಾಡದೇ ಎಲ್ಲೋ ದೂರದಲ್ಲಿ ಆಡುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಸಹಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲೂ ಅರಸಿ ಸುಸ್ವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಟ್ಟಿದ ಬೆರಳು ಉಂಗುರ ಪದಕ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಿದೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸರಿಸಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆ ದುರಿಗೆ ಇದೆ ದೂರವೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ? ಎಂದು ಮುನಿದು ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಸಂದರ ಚಿತ್ರಣ (ಕೀ 9 10) ಮೋಹಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಇವರ ಎರಡು ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿದರೆ ಬೆಲುವಾದ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕೆ ತೆಂಬ ಭಯ ಬೇರೆ ಯತೋದಿಗೆ ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೋ ಎಂದು (24) ಹಲುತ್ತಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಮುಂಯೇ ಕುಳಿತು ಬೇಸರವಾದೀತೆಂದು ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣೂಬಾರೋ ರಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯು

- 2 ಅಂಡಾಳ್ ನಾಟಿಯಾರ್ ತಿರುಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತೆಯೇ ವಿಲಾಸುತ್ವಾಳಿ 10ನೆಯ ತಿರುಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಹೂಗಳು ಪಕ್ಷಿಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಾವಯವದ ಶೋಭೆಯನ್ನೂ ನುಡಿಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿರಲು ಅವುಗಳಿಂದ ಬಹಳ ವಾಗಿ ನೋಡ ನಾಯಕಿ ಇನ್ನೂ ಬೀದಿಸುವ ಆಶೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರೂಪಣಾತ್ಮಕ ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳಾರರ ತಿರುನಡುಂದಾಂಡಹಂ ನ 25ನೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲು ಕೂಡದು

ತ್ವಾಳಿ (33) ಇಲ್ಲಿನ ಪೋಪು ಬಾಲಬಾಪೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಅತ್ಯೀಯತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತ ಬೆಗವಂತನನ್ನು ಅರೆಗಳಿಗೆಯೂ ಕಾಣದೆ ಇರಲಾರನೆಂದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಈ ಕೃತಿಗಳು ವ ನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ

ಯಶೋದಯ ಮಹಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೇ ? ಮತ್ತು ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಟಕೊಡುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಕುಡಿದು ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ನೀರ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಹೆಂಗಸರು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆಸಿಡುತ್ತಾನೆ ನಿನ್ನೆ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರಂತೆ ಬಂದು ಮೋಸಮಾಡ ತಾನೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಅವನ ಆಟಗಳು ಯಶೋದಯ ಹತ್ತಿರ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ವ ಗುಗೆ ಬ ದ್ವಿಕರಿಸಬಾರದೇ ಎಂದು ಬೈಯುತ್ತಾರೆ ಆ ಹೆಂಗಸೆಯರು (ಅನು 3 ಕೀ 15)³ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಯಶೋದೇ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರ ರಂಗಯ್ಯನ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರ

ಸಾಕು ನಿಮ್ಮ ದೂರಬಲ್ಲೆನು

ಈ ಕುವರನಾಕೃತ್ಯ ಮೂಳ್ವನೆ (ಅನು 3 ಕೀ 3)

“ಏನು ಸುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ನನ ಮಗನನ್ನು ದೂರುತ್ತೀರಿ ಅಂತಹುದನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕಂದ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂದು ಛಿ ಮೂರಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ

ಅವಳಿಗೂ ಗೊತ್ತು ತನ್ನ ಮಗ ತುಂಬನೆಂದು ಹಾಗೆಂದು ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಅತ್ತ ಕಳುಹಿ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಮಗನನ್ನು ಒಣಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯಪ್ಪಾ ಸಾಕಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂದು ಗದರುತ್ತಾಳೆ

ಹೀಗೆ ಗರಗಿದರಿ ಸಾಗುವ ಕ್ಷನೆಯ ಬರೆಹಗಳು ಆತ್ಮಂತ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ ಓದುಗರ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತುವಂತಿವೆ

ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಲಾಲಿ ಹಾಡುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಖಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ (21 50) ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆ ಗುಮ್ಮ ಬಂದನೆಂದು ಪೊ ರ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೆದರಿ

3 ಪರಿಯಾಳ್ವಾರರ ಪರಿಯಾಳಾರ ತಿರ ಮೂಳ ಯಲ್ಲಿ ಇಂಹ ಮರ್ಣಿಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಉದಾ ಎಲಿ ಗಣತಾರಿಯ ಯಶೋದಯೇ ನಿನ್ನ ಮಗ ಮಾಡಿದ ತುಂಬತನ ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನ್ನ ಹೇಳದೇ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗದು ಹ ತುಂಬತನಗಳನ್ನು ಮಾಡ ವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಎಂದು ಅವನ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ಮೋಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿದೆ (ಅನು 3 9) ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹರಿಗೆ ಮಂಗಳ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಅನು 3 ಕೃ 11)

ಅತ್ಯಶೋಭನೆ

ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಶೋಭನೆಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ (ಬಕ್ತ) ಈ ಹಂತ ದಾಟಿಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗುವುದು ಹಿಂದೆ ದೇವನನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಹಲವಾರು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ನೋಂದು ಬೆಂದು ಕಾಲಕಳೆದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸಿ ತಾ ಹತ್ತು ಹಂಪಾರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಆತನನ್ನೇ ನೆನೆಸೆದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ದಯಾಮಯನಾದ ಆತ ದಯೆಗೈಯದಿರಲು ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಆತ ನಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಭವ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವು ಮೂಡಿ ಆತನನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭಜಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ನೋಂದು ಬೆಂದು ಪರಿಪಕ್ವನಾಗುವವರೆಗೂ ಕಾಯುತ್ತಾನೆ ಒಮ್ಮೆ ಒಲಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಎನನಾ ದರೂ ಮಾಡುವನು ಆ ಜಗನ್ನಿರಾಕವ ಕೆ

ಶ್ರೀಪಾದರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರುವೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೂ ಮೊರೆಯಿಡುವುದನ್ನು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ನೀ ಕರುಣೆಯೆಂದು ನಿನ್ನ ನಾ ಪ ರೆಹೊಕ್ಕಿ

ನೀಕರಿಗೆದೆ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಯಯ್ಯ

ನಿನ್ನವನೆಂಬೆ ನಾನು ಮತ್ತನೂವನರಿಯೆ ನು

ನಿನ ವನೆಂಬೆ ನಾನು

ಕಂದರ್ಪನೆಂದೆಂದು ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡೋ

ಮೃಂದಾರಕಾಧೀಶ ರಂಗವಿರಲ (ಸುಳಾದಿ 2-4)

ನೀ ಕರುಣಾಕರನೆಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನರಿಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ ಮೃತ ಜಪ ತಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವ ನೆಮನಿಸಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಕೈಬೆದೋರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ

ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂಟಿ

ಮನುಲೋಕದಲ್ಲೊಂಟಿ ತನ ಪರೀವಲ್ಲಭ

ಅಮೃತ ಒಸೆರುವ ಪದಪದುವಂದ

ನೆಳಲ ನೆಲೆವನೆಯಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸೊ ರಂಗವಿರಲ (ಸು 2 7)

ಬೆಂದ ಸಂಸಾರದಿ ಬಂದು ನೋಂದು ಬಳಲಿದನಯ್ಯ
ನಂದನಂದನ ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

ಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯ ದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಜಪಕಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ಡಂಭಾಚಾರ ತೋರುವವರಿಗೆ
ವ ನೆಮನೆ ಆಲಿಯುವವರಿಗೆ ಏನೂ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ
ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಪ್ಪುಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ವೃದ್ಧಿಲ್ಲ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ
ವಿಲ್ಲ ವ ನವು ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ ಅದರಿ ನೀ ಈ ಅವಗಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ
ನನ್ನನ್ನು ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ ಆಜಾಮಿಕನಿಗೆ ಮ ಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟಿ ಪ್ಯಾತಿಯ ನ್ನು
ಕೇಳಿ ನಾ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿರುವೆ (ಕೀ 22) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಭಗವಂತನನು ಎಂದೂ ತಿಳಿದೇನು ? ದಾಸರ ಸಂಗವೆಂದೂ ದೊರಕಿತು ?
ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ (58) ನೀನಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನಾರು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ? ನಿ ಸ್ವಲ್ಪದ
ಅನ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ದುರಿತ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ
(61) ಹರಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆದರೆ ಸಾಕು ನರಕ ಬಯವಿಲ್ಲವೆಂದಿರ ವಾಗ (30-5)
ತಾನೆಷ್ಟು ಭಾರಿ ನೆನೆದರೂ ಹರಿಯೇಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ
ನಾನೇನು ಬೋಗಭಾಗ್ಯ ಬೇಡಿಬಂದಿರುವೆನೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯ ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಕಥಾ
ಮೃತಕೊಡು ನೀ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಕೊಡು ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯದೆ
ಭಾಗ್ಯಕೊಡು ಸಾಕು (5) ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು
ನಾನೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸು (27) ಎಂದು
ಒಡೆ ತ್ತಾರೆ ಅವನು ಒಲಿಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ನಾನೇ
ಸಜ್ಜನನಾದರೇ ಇಂತ ಹೀನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆಗರಗುವೆನೇನಯ್ಯ ? (28) ಗೊತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಏಂತಹ ತಪ್ಪುಗಳನು ಮಾಡ ತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನ
ತಪ್ಪನು ಮನಿ ಸಿ ಕಾಯ ಬೇಕೆಂದು ಅಗ್ರಹವಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತವ ರ ಸಂಗ ಎನ
ಗಿತ್ತು ಸುತೋ (8) ಎಂದು ಮೊರೆಯಿ ಡುತ್ತಾರೆ ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ತನ್ನ
ಭವದಾಖಿ ಹಿಂಗಿ ಬಗವಂತನ ದರ್ಶನವಾಗಬಹ ದೆಂಬ ಹಂಬಲ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ
ವ ನೆಗೆ ಬಾ ನೀನೇ ಗತಿ ಬೇಗನೆ ಉದ್ಧರಿಸು ನಾನಿನ್ನ ಸೇವಕ (35) ಎಂದು
ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಆಹ್ವಾನನೀಡುತ್ತಾರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಯ ರು ತಮ್ಮ ಕಂದನ ಅ ಸಂಗಣ
ವನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಿಡುವುದು ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ
ಘನತೆಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ (ಅನು 3 17) ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನ ದಿದು ಬೇಡುವ ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಬೆಗವಂತನು
ಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನದ ಚಿತ್ರಣವಾಗಿದೆ ಅನ ಬವದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ
ತಯಾರಾಗಿ ಬಂದ ಈ ರಚನೆಗಳು ಉನ ತ ವ ಟ್ಪಿದ್ದವಾಗಿವೆ

ಕಡೆಗೆ ಇಟ್ಟಾಂಗೆ ಾರುವೆನೋ ಹರಿಯ ಎನ ದೊರೆಯೇ (4) ಹಾಲ
ಲ್ಲಾದರೂ ಅದು ನೀರಲ್ಲಾದರೂ ಅದ್ದು ನಿನ್ನನೇ ನಂಬಿರುವೆ (32) ಎಂದು
ಹಿತಾಶೆಯಿಂದ ನ ದಿಯುತ್ತಾರೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆತ ಒಲಿಯ ದಿದ್ವಾಗ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ
ಮಾಡ ವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾಯಲಿ

ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಕರೀರಮು ಕಳೆಯ ಲೋ

ವರಂವತವನೇರ್ಮರ ಲಲೋ ಕೃಷ್ಣ

ಗರಳ ಮಡ ವನೆ ಧುಮುಕಿ ಉರಗ ಫಣ ತ ಕಿಯಲೋ ()

ಎಂದು ಕೇಳ ತ್ತಾರೆ

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪುನೀತರಾಗಿ ಬೇರೆಯ ವರಿಗೂ
ಅವನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಹರಿಯಗುಣ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರೋ (ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 8)

ಕಿರಾತನನ್ನು ಒಲಿದ ಅಹಲ್ಯೆಯ ನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶಬರಿಯ ಎಂಜಲನ್ನು ತಿಂದು
ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ನಾನಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ

ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರ ಮತ್ತೆ ತಾ

ನನ್ನಂಗೊಟ್ಟಿಸದೆ ಮುನ್ನಿನ ಘನವೆ ಕಳೆದಿನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ

ಘನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಶ್ರೀ ರಂಗ ವಿರಲನ್ನು

ಎಂದೂ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರೆನ್ನೆಂದು ಸಲಹದೆ ಬಿಡನೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಸಂಪಾದಿಸಿದನಂತರ ಆತ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಭಕ್ತ
ನನ್ನು ಕೈಬಿಡ ವುದಿಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತ ಅರಿತು ಪಾವಮಾಡ ವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆತ
ಅರಿಯ ದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಹರಿ ಎಣಿಸ ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು (ಅನು 3 ಕೀ 28)
ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ಉಪದೇಶವಾಣಿ

ತಾವು ಪಡೆದ ಸಂತೋಷವನು ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಹಂಚುವ ಆಸೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಅಂತೆಯೇ ಇತರ ಮನ ಜರಿಗೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ಹರಿಯ ನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕೆಡ
ಬೇಡಿರೆಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರು ಇದಕ್ಕೆ
ಹೊರತಲ್ಲ ತಾವು ಕಂಡ ಸತ್ಯವನು ಇತರರು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಾನವ
ಕೋಟಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತವರೆಲ್ಲರ ಸಹಜ ಗುಣ

ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬ್ಬಾಡೆ

ವಿಕಟದಲಿ ಮಾನವರು ಕೆಟರಲ್ಲರುನಿಜ (ಕೀ 1) ಎಂದು ನರಕಾಸಂರ ಅಂದು 1 600ಮಂದಿ ಹೆಂಗಳೆಯರನ್ನು ತಂದೂ ಸತ್ತವರೇ ಒಬ್ಬಳನ್ನೂ ಒಯ್ಯಲಿಲ್ಲ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ದುರ್ಯೋಧನ ನಕುಷ ಇವರನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಏನೆಲ್ಲ ಮರೆದರೂ ಏನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಿಭೀಷಣ ಧೃವ ಹನುಮಾದಿಗಳು ಹರಿಯನು ಭಟಿಸಿ ಸಕಲ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದರು ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಯಶಾರೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯ ಪರಿಶ್ಚಂದ್ರ ರಂಥವರು ಪಾಡುಪಡಬೇಕಾಯಿತು ವ ನುಷ್ಯನು ಸ್ಥಿತಿವಂತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಬರುವರು ದರಿದ್ರನಾದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಕೊಡ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ (ಕೀ 15) ಎಂದು ಸಂಸಾರದ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಿಗಳ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ಯಾರೂ ಯಮನಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತಡಮಾಡದೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯ ದೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 19) ಮಾನವ ಜನ್ಮ ಹೊಂದಿದ್ದು ಪರಿಯ ಚರಣಕ್ಕೆ ತರಣಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಜನ್ಮ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (54)

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಯಾರೂ ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡದಿರಲು ಏನು ಭ್ರಮೆ ಈ ಜನರಿಗೆ ಏನು ಪಾಂಥಲ್ಯ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಾಣವನ ಂಗಿ ಮೀನು ಮೋಹ ಹೋಗುವಂತೆ ಇವರು ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ

ಏನು ಭ್ರಮೆ ಮನಂಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ

ಮಾನು ಗಾಣ (೪) ವ ನುಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತೆರನಂತೆ

(ಅನು 3 ಕೀ 4)

ನನ್ನ ಮನೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನನ ವ ಕ್ಕಳು ಎಂದು ಸಂಸಾರ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಾ ಮಾಡುವಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಒದ್ದಾಡುವ ವನುಜರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೇ ಅವರನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತ ವೆಂದು ಪ ಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾ ರಂಗವಿರಂಜನ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ವಿಗಡ ಸಂಸಾರ ಹಗರಣ ನೀರುಗ ಳೈಯಂತೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಉಪದೇಶಮಾಡ ತ್ತಾರೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಲ ಕೀರ್ತಿ ಧೈರ್ಯ ಅರೋಗ ಆನಂದ ಆಜಾಡ್ಯ ವಾಕ್ಯಟುತ್ವ ಮುಂತಾದ ವೈ ರಂಗವಿರಲನನ್ನು ಹನುಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂದು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಂಸಾರ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದೇ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಬೆಕ್ಕಿ ಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು ಸರ್ವ
ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮೊಂದೆ ಮಂತ್ರಿಯ ಬಯಸುವಗೆ
ಸತಿ ಅನುಕೂಲ ಬೇಕು ಸುತನಲಿ ಗ ಇಬೇಕು
ಮಂತ್ರಿವಂತನಾಗಬೇಕು ಮತ ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು
ಜಪದ ಜಾಣುವೆ ಬೇಕು ತೃಪ್ತನೇಮುವೆ ಬೇಕು
ಉಪವಾಸ ವ್ರತ ಬೇಕು ಉಪಶಾಂತವಿರಬೇಕು
ಸುಸಂಗ ಹಿಡಿಯಲಿಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗ ಬಿಡಲಿಬೇಕು
ರಂಗವಿರಲನ್ನು ಬಿಡದೆ ನೆರೆ ನಂಬಿರಬೇಕು (ಕೀ 37)

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವವನಿಗೆ ಸುತ ಮಂತ್ರಲ ವಾತಾವರಣ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಒತ್ತಿಣುವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ, ಮತ್ಸರ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿರಬೇಕು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗ ಇರಬೇಕು ಜಪ ತಪ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನೇಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತ ಕೆಟ್ಟ ಸಂಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ ಜನರನ್ನು ನೀತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಫಲವೃದ್ಧಿ ತನ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಕ್ಷಾಂಕ್ಷೆ ಇವರದು ಇವರ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಮಿಡಿಯುವ ಹೃದಯದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ ಓದುಗರಿಗೆ

ಕತ್ಯಾಪ್ರತಿಪಾದನೆ

ಗುರು ಮಧ್ವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಪರಮತಗಳ ವಿಂಡನೆ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ತಾರತಮ್ಯ ಮೊದಲ ದ ವಿಷಯಗಳು ಶ್ರೀಪದರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ ಇವರ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಮಾಧ್ವ ತತ್ತ್ವ ಪಚಾರವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿದೆ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರು ಪ್ರಿಪಾದರ ಒಗ್ಗಿ ಬರೆಯ ತ್ತಾ ಶ್ರೀ ಪಾದರು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮುದ್ರದ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಣಿಮುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗ ವೈಶ್ವನಾಮಗಳೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಚಿನ್ನದ ಬೆಕ್ಕಟಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಪೂರ್ವ ಕಂಠ ಹಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಹದೇವಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ—ಯಾವುದೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರು ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭೈಗುಮನಿಯ ವೃತಾಂತದ ಮೂಲಕ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭೈಗುಮನಿಯು ಹರಿ, ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಮುನಿಜನಗಳಲ್ಲಿ ತರ್ಕ ಮೊದಲಾಗಲು ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಅರಿಸಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು

ಹೊರಟು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಭೈಗುಮುನಿಯು ತನಗೆ ವಂದಿಸದಿರಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನಿಂದಿಸಲು ಅವನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಹರನನ್ನೂ ಕಾಣಲು ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ ಹರನು ಭೈಗುಮುನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೆಂದು ತಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳಬರುತ್ತಾನೆ ಮುನಿ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿ ಇವನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಾನೆ ಈಶ್ವರನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಗುಣಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಾನೇ ಕಾಲುಕೆರೆದು ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಆಂಗವಾಗಿ ಅವನ ಎದೆಗೆ ಒದೆಯುತ್ತಾನೆ ವಿಷ್ಣುವು ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುನಿಯು ಕಾಲಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಭೈಗುವು ಮುನಿಯ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೇಲ್ಮೆಯನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ ಉದಾ ಸಮುದ್ರವ ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯನ್ನು ಪರಿಸಿದ್ದು ಗಣೇಂದ್ರನನು ವಿಷ್ಣು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು ರಾಜಸೂಯೆಯಾಗದಲ್ಲಿ ಭಿಷ್ಣುನು ಕೃಷ್ಣನೇ ಅಗ್ರಭೃಚೆಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪೊಡವಿವಾನುಜರಲ್ಲ

ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗತಿ ರಂಗವಿರಲ(36)

ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನ ಶೈಲಿ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ

ಹಲವಾರು ಪ್ರರಾಣದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಹರಿಹರರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ತಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರಳು ಜನರು ಹರಿಹರರ ಚರಿತೆಯನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವುದು (60) ಎಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಹಾಗೆಂದು ಇವರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತಾರೆಂದಲ್ಲ ಅದರ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೊಂಡಾಡ ವ ರಿ ತಿ ಮೊದ್ದು ಮತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ ಮೊದಲು ಹರಿ ನಂತರ ಈಶ್ವರ ಹರಿ ಶಾತ ಹರ ಮೊಮ್ಮಗ ಹಸಳೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜಟಾಮಂಡಲಧಾರಿ ಕೈಲಾಸ ಗಿರಿಯ ದೊರೆ ಪುಣ್ಯಭೂಷಣ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಹರನನ್ನು ವೇಶಿಸುತ್ತ ಹರಿಯ ದಯೆ ದಿಂದ ವಿಷವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿಯೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡ ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದೇ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರ ನಡುವಿನ ಒಂದು ರಸ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ತಾತನಾದ ಹರಿಯೊಬ್ಬಗೆ ಬಂದಂ ಮೋಹಿನೀರೂಪ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಾನೆ ಮಾರನೇ ದಿನ ಮೋಹಿನೀವೇಷ ಧರಿಸಿ ಹರಿ ಬರಲು ತಾನೇ ಮೋಹಪರ ವತನಾಗಿ ಹಿಡಿಯ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಕಡೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವೆಂದರಿತು ನಾಟಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ

ಇಂತ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹರಿಯನೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಹೋಗಲಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನೊರೆತು ಪೊರವ ದೈವದಲ್ಲಿ ಎಂದು ನಾರಾಯಣನನ್ನು (29) ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ಜೋಡದ (12) ಎಂದು ಶ್ರೀರಂಗವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಾಯ್ದುನಿಮ್ಮ ಸೂರ್ಯನೇ ಈ ಪ್ರಭಾವ ಸುರಮುನಿಗಳ ಸಂಜೀವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ನಮ್ಮ ಪೊರೆವ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಶಾವತಾರವನ್ನಂತೂ ನಾನಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ನರ ಸಿಂಹಾವತಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ವಾಂಛೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ಇದು ಪಡೆದಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಪಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ (31-50 ಪೊದಲಾದವುಗಳು) ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ನೈಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದಂಡಕ ವೆಂಬ ದೀರ್ಘ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನೈಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ವೆಂಡಕೆ ಶ್ರೀ ವದ್ವಾಗತದ ವಿಳನೆಯ ಸ್ತಂಭ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕನಡ ಅನುವಾದವಿದು ವೀರ ರಸ ಪ್ರಧಾನ ವಾಗಿರುವ ಇದು 546 ಸಾಲಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುವು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಾಗಿದೆ ಅನುವಾದವಾದರೂ ಅಂಧಾನುಕರಣೆಯಾಗಿದ್ದಿರುವುದು ಇದರ ಗುಣವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೋರಿ ಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆರಗು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೂಲಕ "ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳು ಮಹಾವೈರಿಗಳು ದೇಹ ವೆಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವರು ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನೆಂದು ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ತಾನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ನೈಸಿಂಹ ಹಾಗೂ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವಿನ ಕಾಲಗ ರುದ್ರರವ ಣೀಯವಾಗಿದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ನರಸಿಂಹನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿ ರ ವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬಂದವನೋ ಇನು ನನಗೆ ಮೃತ್ಯು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆಯೇ ಎಂದು ಕೊಂಡರೂ ವೀರನಾದ್ದರಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದೆ ಪತಂಗದ ಹೆಳು ಜ್ವಾಲೆಯ ಮಹತ್ವವರಿತೂ

ಪುತ್ರ ಸಂಹಾರಕುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿಪ್ಪೊಡೇ

ವಿನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲದೆ ಬಂದನೋ

ಇನ್ನು ಮೇಲೀನಂದನ್ನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ತಾ

ಸಿದ್ಧವಾಂತಿಪ್ಪೊದೇನೋ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸ

ದೋಷಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತೇನಬೋ ಎಂದು ಮಾ
ತಾಡುತಾ ನಿಂತು ಉದ್ಯದ್ವದಾಧಾರಿ ತ
ತ್ತೇಜ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೇ ಶ್ವವಾ ಕ್ಷಣಭುಕ್
ಜ್ವಾಲೆಯೋಳೆ ಬಿದ್ದುಡೆನ್ನೇ ಸಮುದ್ಯದ್ವಸ
ನದ್ವನಂತಾಗಿ ನೃಸಿಂಹನಲ್ ಹಾರಿದಂ

ಅದನು ಸಮೀಪಿಸುವಂತೆ ನೃಸಿಂಹನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದ್ದಾನೆ

ಹರಿಯಾದರೋ ಹಿರಣ್ಯಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನನ್ನು ಸ ಹರಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
ರೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಅದನನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾನೆ

ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಸಾರ ಕ್ರಿಯಾ
ಕಾರಿಯಾಗಿಪ್ಪ ನೃಸಿಂಹನ ದ್ಯದ್ವದಾ
ಧಾರಿ ತಾನಾಗಿ ಸದ್ವಿದ್ಯದಾಭೋದ್ಯದಾ
ದ್ವೇಗವೇಗೋರು ಸಂಪದ್ವದಾದಂಡವಂ
ಕೊಂಡು ಯದ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಹೊ ಮಹಾದ್ವೈತ್ಯವ
ಯನ್ನ ತಾ ನೋಡಿ ರೂ ಪೋಚ್ಚಲ ಜ್ವಾಲೆಗಳ್
ತೇಲಿ ಹಾನೋಲ್ಲಸಜ್ಜಿಹ್ವಯಿಂದಲ್ ಪ್ರಕಾ
ಶ್ಯಸ ತಾ ಚೀರ ತಾಗಾಟ್ಟಹಾಸ ಕ್ರಮ
ನ್ಯಾಸದಿಂ ಹಾರುತಾ ಕೊ ಟಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ
ಬೀರುತಾ ಆ ಗುರ ತ್ವಂತ ಕಾಳಾಹಿನಂ
ಪಿಡಿವನಂತೊಪ್ಪಿ ತಾ ದಿಶೀಪುತ್ರನಲ್
ದೂಕಿದಂ

ಮೂಲ ಶೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ
ಕನ ಡಧಾಟಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತುಗಳು ಕನ ಡಕ್ಕೆ
ಒಗ್ಗಿ ಬಂದರೆ ಹಾಗೆ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ನಿರರ್ಗಳ ಸರಳ ಶೈಲಿ
ಮನಸ್ಸಿಗಾನಂದ ನೀಡುತ್ತದೆ

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮಿ ಸಲಾಗಿರುವ
ಒಂದಂ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ವೂಡಿದ
ಪೂಜಾ ವಿವರಗಳ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಧಾನ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ
ತಂತ್ರಸಾರ ವೆಂಬ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಪೋಲುವುದಂ
ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷ ಅಂತೂ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ
ತಮಗಿರುವ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೇ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ವ ಮಧ್ವನಾಮ (20) ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದುದು 27 ಸುಡಿಗಳನ್ನು ಈ ಶ್ರುತಿ (+3 ಫುತ್ರುತಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸ ರಿಂದ) ಒಂದು ಜಯ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ಪ್ರಾಣ ಅಖಿಳ ಗುಣಸದ್ವಾಯ ಮಧ್ವನಾಮ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ ವಾಯದೇವರ ಅವತಾರಿಗಳಾದ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಂಬ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತನ ಪಲವಾರು ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನೇ ತಿತ್ತಿ ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ

ಅಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆನೆ ಹನುಮಂತ

ನಿಜ ಭಕ್ತಿಯನ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದೆ

ರಾಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಂದಾದರೆ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿ ದಾಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶನಾದವನು

ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಾಗಿ ಹಿಡಿಂಬ ಬಳಿ ಕೀಚಕ ಕೌರವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವೀರ ಸರಪರಿಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮರೆದ ಭೀಮ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳ ಸಂಕೀರ್ತ ಇವನ ಚಿತ್ರಣ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖನಾದವು ಅಸ್ಥಿರ ಮತವು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಮುನಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಸುಧೆಯನ್ನಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಂತೂ ಇವರ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ

ಈ ಮಧ್ವನಾಮದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಫುತ್ರುತಿ ಯಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು

ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವರು ಸತ್ಪುತ್ರರೈದುವರು

ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯವಹುದು ಸಕಲ

ಶತ್ರುಗಳು ಕಿಡುಗರಪಮೃತ್ಯು ಬರಲಂಜುವುದು

ಸೂತ್ರನಾಮಕನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾತ್ರದಿ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಪೇಳಿದ ಮಧ್ವನಾಮ ಸಂ

ತಾಪ ಕಳೆದಖಿಳ ಸೌಖ್ಯವನೀವುದು

ಶ್ರೀಪತಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಾನ ತೋರಿ ಭವ

ಕೊಪದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವುದು

ಮಧ್ವನಾಮ ಪರನೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವೆಂದು ಸುಡಿಯುತ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮಧ್ವನಾಮ ದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅದರ ರಚನಕಾರರಿಗೆ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮೌಢ್ಯಮತ ನಿಜೆ ಮರುದಂತ ಮತ ಹಿಡಿಯದೆ ಇಹ ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅರಿತು ವಿವೇಕದಿ ಪರೆಯದೆ ನಮ್ಮ ಗುರ ರಾಯರ ನಂವ ಬದುಕಿರೋ (41) ಎಂದು ನಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣ ತ್ತದೆ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ ಏನು ಜಪಿಸಲು ಫಲಕೊಡದಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಗರುಪದೇಶ ವಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಸರ ವಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೋದದೆ ಗುರು ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪುಟದಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲನ ಭಜಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪರಮಗತಿ ದೊರಕದೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆಯಂತೂ ಅವಿ ತ ವಿಶ್ವಾಸ ಅದ್ವೈತ ಮತ ಮೂರಿದಂ ದ್ವೈತ ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಅವರನ್ನು ವಂದಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದಂ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ⁴

ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಸಾರದ ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಂಥ
ಅದ್ವೈತ ಪಂಥ ಮೂರಿದು ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದಂಥ
ರುದ್ರ, ಪಂದೂ ಪೂರುತಿ ರಂಗವಿರಲ ಪದ
ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುನೀಂದ್ರರ
ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೈ

(ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 22)

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರವತ ಖಂಡನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಧ್ವವತದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಮೌಯಾಮತ[ವೈ]ಕತೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ನಾಯಿ ಜನ್ಮವು ಬಾರದೆ ಒಡೆಲ್ಲ (41) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾತಿಭೇದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ವಯೋಭೇದ ವಾವೆ ಭೇದ ಇಂತಿವೆ ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭೇದವಂತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ವ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿರೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ನೀನಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕ್ಷುಲ್ಲಕರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವ ನನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಲ್ಪು ಗೋವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಒದ ಸಿದ ಕರು ಹೆಣ್ಣುಮೂರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದಂತಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪಮೆ ಸಹಿತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸುಮ್ಮನೆ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (58) ನರರು ಸುರರು, ಸುರೇಂದ್ರರು ಪರವಿರಿಂತೆ ಸಿರಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಾದವನು ಹರಿ ಜಗತ್ತು

4 ಈ ಕೃತಿ ತನು ಗುರು ಕಥಾನಾಥಕೀರ್ತನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಸತ್ಯವೆಂದು ಅರಿವು ಪಂಡ ಭೇದವ ತಿಳಿದು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ನಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ವೈಷ್ಣವನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (6) ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಯತಿಗಳೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದದವರುಗಳ

ಪ್ರತಿಗಾಣೆನು ಈಕ್ಷತಿಯೊಳು ಯತಿರಾಯಾ

ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರರನ್ನು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರು ನಾವೋ ಬರಿ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬು ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವದಿಲ್ಲದೇ ಹೊಟ್ಟೆ ಕಿಚ್ಚಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗುವ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ

ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾವಣಾ ಸಂವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾದಾರ್ಪಣದಂಡಕ ಹಾಗೂ ಮಧುನಾಮ ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘವಾದ ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು ಕೊನೆಯದೆರಡರ ಪರಿಚಯ ಈಗಾಗಲೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲೆರಡರತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸೋಣ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ (39) ಭಾಗವತದಲ್ಲಿನ ಭ್ರಮರಗೀತೆ (x ಅ 47) ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ತೂರ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಹಲವರು ಸ್ವಂತ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರ ಭಾವ ಸೂಸುವ ರಮ್ಯಗೀತೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಲ್ಲಿ 17 ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ 8 ನುಡಿಗಳಿವೆ ಗೋ ಕುಯರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಗೋವಿಂದನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನುಂಬಿಸಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಹರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾವು ಅವನನ್ನೇ ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದರ ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯ ರೊಂದಿಗೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವನ ಅಂತಾರವನ್ನು ಬಿಡ್ಡಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಸಂತಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೂ ತಮಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಟಿ ಎಂಬುದರ ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ತಪ್ಪೇನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಲಹುವಂತೆ ಭೃಂಗದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣನವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮ ಗೊಲ್ಲತೇರಾವು
 ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊಮ್ಮೊಂಡವನಗೆ ಮುಕ್ಷಿಗಳಂತಿವೈವು
 ಮೊ ಕ್ಷದರಸನು ಅವ ಗೋಕ್ಷೀರದಿ ತೃಪ್ತರಾವು
 ಲಕ್ಷಿಸುವುದಂತೋ ಎಮ್ಮನು ಶ್ರೀಪರಿಯು
 ರಕ್ಷಿಸುದಿಸಿ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಪ್ಯಣ್ಯಯ
 ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಷಿಗೆ ಹಬ್ಬವನುಗೊ
 ಈ ಕ್ಷೋಣಿ ಚರಾಚರ ದೀಕ್ಷಿಗೆ ನರರ ಸಾಮ್ಯ
 ವಕ್ಷ [ಮ]ಣರಾದವೋ ಮೂರ್ಖರೋ ಹೇ ಕತನಾ

ಅಂದಮೊಳು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಬಂದಪರಾರ್ಥವ
 ನೊಂದನೇನದೆ ಸಲಹೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಸಾಪ್ತಾಂಗದಿಂದ
 ವಂದಿಪೆವೋ ಭಕ್ತ ಬಂಧುವಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ
 ಮಂದಿರದೊಳಿಂದಂದಿರೆಂದು ಹೇ ಕತವಾ

ಗೋಪಿಯರ ಮೊರೆಯೇ ಉದ್ವಕ್ಕೂ ಕೇಳುವ ಈ ವೃತ್ತವಾಮ ಗೀತಗೋವಿಂದದ
 ಶ್ಲೋಕ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸ್ಪಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯೂ
 ಹೇ ಕತವಾ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂದರ ಕವಿ
 ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುವ ಈ ಕೃತಿ ಅಪೂರ್ವ ಕವಾಕೃತಿಯನ್ನವುದರಲ್ಲಿ
 ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ (13) ಕುಂಜರೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಗಳ
 ಗಾತ್ರ ಎಂದು ಶುರುವಾಗುವ ಈ ಕೃತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ನಡುವಿನ
 ಬಿರುಸು ವ ಗಾಢವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾರು ಅಪ್ಪರು ಎನ್ನುವುದೇ
 ಇವರ ಸಂವಾದದ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣ ರ ಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು
 ವಿವಾಹವಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸತ್ಪಾಜಿತ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ
 ತಾನೇ ಇಬ್ಬರ ಸಂವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಮಿಣಿ ಗೆಲುವಿನ ಪತಾಕೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ
 ಭಾವೆ ಯ ಮೋರೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿ ಒಳೆಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಛಾಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರವೇಶ
 ವಾಗಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದು ಅಲಿಂಗಿಸಿ ಸಂತಪಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಯ ತುಣುಕುಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ನಿಜಳೆಂದು ರಂಗನು ಎನ್ನ
 ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ
 ಭುಜಗಳಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದ
 ಸುಜನ ರ ಕ್ಷ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ
 ಅರಸರ ಸ್ವಭಾವ ತಮ್ಮ

ಅರೇಬ್ ಮನೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು
 ಇರಸೆ ದಾಸೀರಿಂದ್ವೇಗೋದಂ
 ಸ್ವರಿಸೆ ಭಾಮಿನಿ ಸುಗಂಧ ಕಾಮಿನಿ

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಭಾಮಿ ಬಿ ಗಿದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಅರಸಿಯರನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡ ಕೋಗ ವೃದ್ಧಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಎಂದು ಭಾಮಿಯನ್ನು ಪೆಚ್ಚು ಹಿಡಿಸು ತ್ತಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭ ವಿನಿ ಸುಗಂಧ ಕಾಮಿನಿ ಎಂದು ಭಾಮಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ ಬಾಮಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ವಗಂಧಿನಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕದನೋತ್ಸಾಹಿಗರಾಗಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೆಟ್ಟ ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸ ಮೋಧಿಸದೆ ಇರ ವುದು ಎತಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ

ಇಲ್ಲಿನ ಸಂವಾಹಣೆ ಸರಸಮಯವಾಗಿಯೂ ಹೀವಂತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಉತ್ತಮ ಕುಂದದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಸವಳಿ ವಶಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಮಂತ್ರರಾಗದೇ ಕಾರಣವಿದ್ದು ಹೇಗೆ ಸತಿಯರು ಜಗಳವಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ದಕ್ಕ ಉತ್ತಮ ಎದರ್ಶನವಿದೆ

ವಾಗ್ವಜ್ರ ವ ಗ್ವಜ್ರವೆನು ವುದು ಇವರದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂತೋಧನಾಲಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇದರ ಹೆಸರು ಪ್ರತಿ ಯೊಂದನು (೧ 1560) ವಲಬ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಭಾಮಿನಿ ಪಂಡಿತರ ಪರಿಶೋಧನೆ ಗೊಳಪಡಿಸಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥ ಮುಳೆ ಬಾಗಿಲಿನ ಮಂಥೇಶರು (ರಾ ಭೀ ವಣಧಪರಾವ್) 1974 ರಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಜ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥಾತ್ಮೀಯತೇತ್ವರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹಃ
 ವಾಗ್ವಜ್ರಾಖ್ಯಂ ಮಹಾಗ್ರಂಥಂ ನಿರ್ಮಾತುಂ ತರ್ಕ ಸಂಗ್ರಹಮ್

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ವೇದ ಪೌರಾಣೀಯತ್ವವನ್ನು ಸವ ಧಿಸುತ್ತಾ ಕಾರ್ಯತಾವಾದ ಚಾರ್ವಾಕ ಮತ ಹಾಗೂ ಅರ್ಹತ ಮತ ಖಂಡನ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ತತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಯ ಸ ಧಾ ವಿಯದಧಿಕರಣ ಮತ್ತು ತೃತೀಯಾಭ್ಯಾಸದಂತಹ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯದ 2 ಪಾದಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಿದ ನುಡಿ ತಥ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ

ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಗ್ರಂಥದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ತತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಕರಣ ಪಾಟವಂ ಎಂದೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ * ()

ಗ್ರಂಥವು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಗದ್ಯವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಬಿ ಎಸ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇದು 300 ಗ್ರಂಥ (ಶ್ಲೋಕ ?)ಗಳ ಲೈ ಸ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವ ತ್ವ ಚಿತ್ಪ್ರಕರ್ಷಕವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥ ವಿಹಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅಕಷ-ಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ *

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಗೆ ಕನ್ನಡವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಘು ನಾಥ ತಿ ಥರ್ ಭೆ ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭ ಇವರ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸತ್ಯವೆಂದು ಸ ರುತ್ತದೆ

ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಶೈಲಿ

ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ವೃತ್ತನಾಮ ಹಾಗೂ ದಂಡಕ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಇದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಭ್ರಮ ರ ಗೀತೆ ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಗಣ ಮಿಂಚಿದ್ದರೂ ಪುರಂದರ ಕನಕರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಗೋದಿವಾಗ ಇವು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೈಋತ್ಯನು ಪಾಮರರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಇವಾದ್ದರಿಂದ ಸರಳವಾಗಿವೆ ಭಕ್ತ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಇರುವಷ್ಟು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅಂತರ ಚಪತ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲ ಅನುಭವ ಗಾಢವಾದಾಗ ಭಕ್ತನ ವಶಾತು ಗಾದೆಯಂತೆ ರಸವತ್ತಾಗಿಲ್ಲವು ಮೊದಲೆಯೆ ಕರೆ ಮೀರಿದಾಗ ಮಾತುಗಳು ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವು ತಿವಿಗೆ ಇಂಬಾದ

4a ಈ ವಿವರಗಳು ವಾಗ್ವ್ಯ ಪುಸ್ತಕದ ಮುನು ದಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ

5 A History of Dvaita School of Vedanta and Its Literature Vol II 1961 pp 251 252

ಕನ್ನಡಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯರು

6 ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯ್, p xiv (ಚನಪ್ರಿಯಾ ಆವೃತ್ತಿ)

ಪ್ರಾಸ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಕಾಣಬಹುದು * ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯದ ಮಾತು

ಇವರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು ಗಾದೆ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಉದಾ. ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಹುಚ್ಚರಾದರೆ ತಾಯ್ಯಂದೆ ಎತ್ತದೆ ನೆಲಕೆ ಬಿಸುಡುವರೆ ಗೋವಿಂದ ಸರಳು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮ್ಮಾಲೆ ಸುಂಕಿ ಉಂಟೇ ದೇವಾ

ಅರಸು ಮುಟ್ಟಲು ದಾಸಿ ರಂಭೆಯಾದಳು ದೇವ ಪರುಶು ಮುಟ್ಟಲು ಲೋಹ ಸ್ಪರ್ಶ ಗೋವಿಂದ

ನರಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡೆಕದ್ದಲ್ಲಿನ ವೀರರಸ ಭ್ರಮರ ವೇಣು ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ದವತೆ ಇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ ತುರುಗಾಯಬಂದ ಗೋಪಿಯಕಂದ ಆನಂದದಿಂದ ಎಂದೂ ಆರಂಭವಾಗುವ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ (ಅನು 3 ಕೀ 12) ಹಾಸ್ಯದಹೊಸಲನೇ ಪರಿಸಿದ್ಧಾರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವೇಣುಗಾನವನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಆತುರದಲಿ ಗೋಪಿಯರ ಆಭಾಸಗಳು ನಗು ಉಕ್ಕಿಸುತ್ತವೆ

ತಂದೆಯ ಕಂದನಂದು ಕೊಂಕುಳೊಳಿಟ್ಟ
ಕಂದನ ಕೆಳಗಿಟ್ಟ
ಅಂದಿಗೆ ಗಿಜ್ಜೆ ಕಿವಿಗಳಿಟ್ಟ
ಮುತ್ತಿನ ಬಟ್ಟು
ಹೊಂದಿಸಿ ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟ

1

ಮೂರುಳಿಯ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ
ಕರುಗಳನು ತಂದೂ
ಕರದಿಂದಲಿತ್ತಿ ತೊಟ್ಟಲೊಳಗೆ
ಇರಿಸುತ್ತ ಪಾಲ
ಬೆರೆಸುತ್ತ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮೊಸರಿನೊಳಗೆ
ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನೆದು
ಹೊರಟರು ಬಿಸಿಲು ಚಳಿ ಮಳೆಯೊಳಗೆ
ಮನೆಮನೆಯೊಳಗೆ
ತರಳರ ಬೆದರಿಸಿ ವರ್ತಮಾಲಿಕೆ ಮೊಲೆ
ತ್ವರಿತದ ಉಣಿಸುತ ಸರಿಸರಿಯನುತಲಿ

ಪೂರ್ವ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪಂಚಾನವೃಂಶವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾ, ದೈಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕಳೆಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇವರ ರಚನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೇ ವಿವಾದವಿದ್ದರೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಒದಗಿಸದವೆಂಬುದು ನಿರ್ಮಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಆತ್ಮವನು ಹೆಚ್ಚುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹೃದಯವನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಇಂಪಿನ ತಂಪನ್ನು ಗಾಳಿಯೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗೆ ತಾಕಿಸುವ ಅಂತಃ ಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಜ್ಞಾನದ ಹೊಂಗಿರಣಗಳನ್ನು ನೆರನಾಡಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಧೂಮ್ಪಿತ್ತಿಸುವ ಭಕ್ತಿರಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನವ ವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ನೃಪಂಥವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಪಾಹೇಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ? ಆರಳು ವಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯವರು

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರೆ ಸ್ಥಾನ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿದಾದುದು ಅವರ ಸಾಧನ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ್ಯ ಗೌರವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ತಮ್ಮ ಪೌಥಿವ ಯನ್ನು ಬೆರೆದಿರ ವರು ಸಂಗೀತದ ಮೌಲ್ಯವರಿತು ಅದನ್ನು ತತ್ವಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಮಾದ್ಯವ ವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹರಿದಾಸರದಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕರಣ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು ಕಲಿಯಾಗದಿ ಗಾನದಲಿ ಕೀತವಯೆನಲು ಕೈಗೊಡುವನು ವಿರಲ ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಗಾನದಿಂದಲೇ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸುಭೋಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಲೋಚನೆಯಿಂದ ಇವರು ನಡೆಸಿದ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ವೃತ್ತನಾಮ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಭಾರಿಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಂಥ ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತಳಪಾಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿ ಪಾಕಿಕೊಟ್ಟವರು ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸುತ್ತಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ನೀತಿಬೋಧೆ

ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಪ್ರಜ್ಞೆ ರಂಗಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೂ ಕಾರಣರಾದವರು ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಿಂದ ಇದಕ್ಕಿಂಥ ಇನ್ನೇನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು

ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

- 1 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕ ಕಿಗಳು (ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿ) ಸಂ ಡಾ|| ಟಿ ವರದರಾಜರಾಜ್ ಕನ್ನಡ ಅಭ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1973 ಪ್ರಕಟಣೆ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, 1982 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಡೆ ಗಳು, ಸೇವಾ ದಳ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧಾರವಾಡ 1977
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ಎಚ್ ಕೆ ಬೆ ದೆವ್ವಾಸಾಚಾರ್ಯ, 1965
- 4 ರಂಗವಿರಂ, ಸಹ ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
- 5 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು, ಅರಳುವ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
- 6 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೈಭವ, ಅರಳುವ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಬೇಲಿನ ವನೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ 5ನೇ ಶತಮಾನದ ತೃಪದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜವಂದ, ಮಂಗಳವಾಗಿಲು, 1982
- 7 ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ದಾಸರು, ಬೇವಿನ ವ ಮತ್ತು ಕ ಕಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್, ಸಂಧ್ಯಾಶಯನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1978
- 8 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ, ವಿಜಯ, ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಉಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ, ಪುಸ್ತಕರು 4ನೇ ಆವೃತ್ತಿ, 1974
- 9 ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಅಚಾರ್ಯಾ ಡೆ ಎಚ್ ಟಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ? ?
- 10 A History of the Dvalta School of Vedanta and Its Literature Vol II Dr B N K Sarma Booksellers Publishing Co Bombay 1961

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ - ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಡಾ|| ಜಿ ವರದೇರಾಒರಾವ್

ವ್ಯಾಸಬೋಧಿತ ಶಿಷ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕುಮಾರ,
ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿದೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಡುವುದೆ ಶುಭಕಾರ್ಯ

೧ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭಾಧೀನ ಕಂಡ ಒರತ್ತಾರೆ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಪಂಪ ರಗಳೆಯು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಹರಿಹರ ಸ್ವಾದಿ ಎರಡು ರಕ್ಕೆ ಕುವಾರವ್ಯಾಸ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ತ್ರಿವದಿಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಮೊದಲ ದವರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಸವೇಶ್ವರರೂ ಪೂರ್ವಜ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾರೂ ತಾವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಪ್ರಥಮತಃ ದೈವಭಕ್ತರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೆ ವತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಭೃಶಚಿಂತೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ತ್ವವಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಸಹೃದಯರು ಅವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಕವಿಗಳಂತೆ ಅವರು ಹಲಗೆ ಬಳಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಧಾನವೂ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೊಬ್ಬನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಪೈಪ್ಪಿಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಇತರರೂ ಅತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈ ಎನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದ ಕೂಡಲೇ ನಮಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಆ ಮಾಧ್ಯಮದ ಉತ್ಪಾದನೋತ್ಸವ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಆದರ್ಶ ಪುರುಷನೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವರನ್ನು ವುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಅಂ ತವನ್ನೂ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದ ಸರಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದೂ ಮಂತ್ರಕಂಡಿಂದ ಹೊಗಳಿರ ತ್ತಾರೆ. ಈ ಹೊಗಳಿಕೆಯ

ದಾಟಿಯೂ ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ವೇದ ತೊಟ್ಟು ನಟಿಸು
ತ್ತಿದ್ದವರ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು ಕಾಡಿ ಬೀಡಿ
ಬಳಸಿಂತ ಕ ಸು ಗಳಿಸುವ ಪುರುಷ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಅಂಬುಜೋದ್ಭವ ಒತನ
ಆಗಮಗಳಿರಿಯದೆ ತಂಬೂರಿ ಮಿಟುಕುವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಮಾಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
ಮಮತೆ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಟ್ಟು ಗಾಯನವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಗೂಟನಾಮವ
ನಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರಿಯ ತಾನೆನುತಿ ಕೂಟಕವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಎಂದು
ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಾಳಿ ಒದಕಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ
ನವಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತು ಬೇಲೂರಿನ ವೈಕುಂಠದಾಸರನ್ನು
ವವರು ಇಬ್ಬರೂ ಕನಕದಾಸರಂತೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ
ರಾದವರು ವೈಕುಂಠದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಲಿದಿದ್ದನೆಂದೂ ಆತನ ಬಾಲಲೀಲೆ
ಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿ
ರ ಒರು ಈ ದಾಸರನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗು
ತ್ತದೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಸಹ ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಮನೆಯ ಕೂಳಿಗೆ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ
ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣ
ಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು
ಯತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೀಲಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಪುರಾಯರಾಗಿ
ದ್ದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮಾಡಿರುವ ಅಕ್ಷೀಪಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ
ಕೆಲವರು ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವಾದ ಬಳಿಕ ಸಂವಸಾರು 118 ವರ್ಷ
ಗಳ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀ
ವನವಾಯಿತು ಆಗ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ನ್ನು ತಾಳಿದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ
ಎಲ್ಲರೂ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಪುರಂದರದಾಸರ
ಹಿರಿಮೆ ಹೇಗೆ ಶತವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಳೂ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗು
ತ್ತದೆ ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು
ಹೇಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿರುವರು ಕ್ಷುವದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ವಿಜಯವಿರಲನೆಂಬುದಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನಾಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ
ವಿಜಯದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಈಗ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು
ಕಂಠಿತ ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ
ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗರು ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಒಂದು
ನೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಅಪಾರ
ವಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ
ಇತಿಹಾಸಕೃಂತಿಲೂ ಐತಿಹ್ಯದ ಅಂಶ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅಷ್ಟರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ವಿಚಾರವಂತಿ

ಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನವನು ಪುನರ್ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಅವರು ಹೇಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸಲು ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ವರದಪ್ರನಾಯಕನೆಂದೂ ಅವರು ಚಿನ್ನವಾರದವರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳುವರೇ ಎನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವನಾಮವನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದು ಹೇಗೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕರೆಂದೋ ಕೃಷ್ಣಪ್ರನಾಯಕರೆಂದೋ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸಹ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಸರು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವರ ಪೂರ್ವನಾಮವಲ್ಲ ಅವರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ಅಂದಿನ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಕರಿತೇ ಒಂದು ವಾರ್ಧಕ ಪಟ್ಟಿದಿಯನ್ನೂ ರಚಿಸಿರ ವರು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಷ್ಟು ತನ ಪರಿವರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಲು ಆಗ ನಾರದರು ಮೂವತ್ತೆರಡು ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ನಾರದರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರೀತನಾದ ಹರಿ ನಾರದರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಭಕ್ತಶ್ರೀಲೋಕ ಜಗದಾದ ನಾರದರು ಅಚ್ಚಗು ಕಿರಮಣ ದೀನನನು ವ ನಿ ಪುರು ನಿಚ್ಚಟಿನ ಯ ಕೂಡ ಬಿಡದೆ ಆಡು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ವಕ್ರವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಕಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಲಿಸುತೆನು ಕೀರ್ತಿಗಳ ಬಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುವೆನು ಎಂದು ವಾಗ್ದಾನವಿತ್ತನು ಆ ಮೇರೆಗೆ ನಾರದರು ಪುರಂದರವೆಂಬ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು ಕೆಲವು ಕಾಲದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲಿದರು ಅನಂತರ ವೈರಾಗ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧನಗರಿಯಿರುವ ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದರು ದೇವರು ಆದಂ ಭಕ ತಗೆ ಇತ್ಯ ಭಾಷೆ ತಪ್ಪಿರಿದಾರದೆಂದು ಇಂದಿರಾಪತಿ ದಯದಿಂದ ಒಲಿದವರ ಮುಂದೆ ಒಂದರೆಫಳಿಗೆ ತೊಲಗದಲೆ ಕುಣಿಕೆದಾನಂದವನೆ ತೋರಿಕೊಳುತ ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿದನು ಪುರ ದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಂಕರೈವನ್ನೂ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು ಅವರಂದ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ವೇದಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನಿಯೊಳು ತುಂಬಿಹುದು ಎಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ನುಡಿದಿರುವರು ಆ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪುನಃ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೇರೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವರದಪ್ರನೇ ಸೋಮ ಗುರುರಾಯ ದಿನಕರನು ಗುರುಮಧ್ವಪತಿಯೇ ಭೃಗು ಅಫಿಫವೇ ಜೀವ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ನ್ನಾರು ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರೂ ಸಹ ದೈವಾಂಶರನ್ನು

ವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿ.ಶ 1687-1755) ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರ ವಕ್ರಳೂ ಸಹ ದೇವಾಂಶ ಪುರುಷರೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಸಂಗತಿ ಯ ವಿವರಣೆಯಿದೆ (ಇಲ್ಲಾದರೂ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು) ಸ ಛಾದಿ ಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕೆಲವು ಆದ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಆ ಸಮೂಹದವರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರ ಸಮೇತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಪ್ರಕೃತ ಸುಳಾದಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಕೂಡಿದಾಸರು ಬೇರೂರು ವೈಕುಂಠದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವ ಹರಿದಾಸರೆಂದರೆನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಈ ಆದ್ಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗಿರಬಹುದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು ಪುರಂದರದಾಸರಾಗಲಿ ಕನಕದಾಸರಾಗಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಯಾಗದ ಮೊದಲಾಗಿ ಗಳಾದ ವಿಜಯದಾಸರಾಯ ರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ಹೆಸರು (ಅಂತಃ)ಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅವರು ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃವಸು ಹಾಕಿ ಅವನೆಯೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ತ್ರಿಲಿಂಗಿತ್ವಲು ಭವದೂರರಾಗಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ತರೋಡನೆ ವಿರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರ ವರದ ಅಭಿನವ ಗುರುಮಂಧಪತಿ ಎಂಬಂತದಿಂದ ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುಪರಿಣಿತರಾದ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಪುರಂಥ ಕಾಂತ್ಯ ಸೇರಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆದ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ವ ಪರ ಪರೆಯ ಸ್ಪೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಂತಿದೆ ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವಿಠಲೋಳೆಂದೂ ವ್ಯಾಸಮುನಿ ನಿತ್ಯ ಮೊದಮುನಸು ಉಳ್ಳ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಂ ಬಲಂ ಜನ ಆದ್ಯರು ಭೆದಿಸಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಯೋಗಿ ವೇದ ವೇದಾಂತರು ಇವರಿವರು ಕಾಣೋ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವತ್ಸು ಆದ್ಯರನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸ ರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಪುನರಾಲೋಚಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ ಈ ವಿಷಯ ಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಅವರು ಬರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ 75 000 ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೊಂಡಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಇಂಥ ಹರಿದಾಸರು ವಿ ಗಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಸಾದ
ಇಂತು ಎನಗೆ ಬಂದಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲೆ
ಚಿಂತೆ ಯಾತಕೆ ಮನವೆ ಅನಂದತೀರ್ಥರ
ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿಪ್ಪುದಂ
ಪಂಥವಾಡುವ ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಅವರ
ಪಂಥ ಪೋಗದಲಿರು ಕಂಡರೆ ಕೆಲ ಸಾರು
ಕಂತು ಜನಕ ರಂಗ ವಿಜಯವಿರಂ ತಾನೆ
ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವ ತನ್ನ ನನಸಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಆಪ್ತ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆ ರಿದವರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹ ದಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶಿಲಿಸಿದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವೇನಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಥಮ ತಃ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರ ತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಣಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಗಳೆಂದು ಹರಿಭಟನೆನಿಸುವೆ ಎಂದಂ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಹತ್ವವನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿರುವರು

ಗಂರು ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಚರಣಾಜ್ಞ ಭಟಿ ಚರಣ
ವಿರತಿ ಭಕುತಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವನ
ವರ ಉಪನಿಷದ್ವಾರಿಂಧಿಗೆ ತಿಮಿಂಗಿಲನಪನ
ಧರೆಯ ಕವಿಕುಲ ಶಿಖಾವ ಣೆ ಎನಿಪನ

ಇದೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು

ಗೀತ ರಾಯಂ ಸುಳ್ಯಾದುಗಾಘೋಗ ಪದ ಪದ್ಯ
ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರಂನ
ಪ್ರೀತಿ ಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ನಲಿವ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಿಯನ

ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳೆಂದು ತೋರುವುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಎಷ್ಟರವ ಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ನೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಿರ್ತನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೊಗಳಿರುವರು

ಅಗಮಾರ್ಥಗಳ ಅನುವ ಗಿ ಸಾರವ ತೆಗೆದು, ರಾಗ ಪದ ಕಾವ್ಯದಿಂದ
ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಮತವ ಪೊಂದಿ ಬಲು ಭಾಗವತ ದರ್ಮ ವಹಿಸಿ
ನಾಗತಯನನ ಗುಣವ ಕೊಂಡಾಡಿ ಜಗದೊಳಗೆ ಯೋಗಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಮೆರೆದ
ಯೋಗದಲಿ ಚರಿಸಿ ಒಳಗಾಗದೆ ಕಲಿಯ ಗೆದ್ದ

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ರಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಕಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಗೆದ್ದರೆನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ಬಹು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೂ ನಾರದನೂ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿಯಾಗದ ದೋಷನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಈ ಮೊದಲು ಪೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಆಯುರ್ದಾಸ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಾದರೋ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಪೇಳಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಹರಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತ ನೀನಾದ್ಯೊ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಗ್ಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವರು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರ್ಯತಃ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಕೆಲಸವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು

ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವ ಹರಿದಾಸರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿ ಗೆಯೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಹರಿದಾಸರೂ ಮೊದಲು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಕೈವಾಗಿದು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಕ್ತರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಭಕ್ತವರ್ಗದವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸ್ತುತಿ ಮಾಲಿಕೆ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಸರಿ (ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನಾಗಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯೂ ಈವರೆಗೂ ಲಭಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ಸೋಚಿಗವೇ ಸರಿ !)

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪರಿಲ್ಪವನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರಂತೆಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಷಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ವಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಿ ಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲಬ ಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ
 ಭೂಪತಿಯೆಂದಂ ಗರ್ವಿಸುತ್ತಿದ್ದ
 ಆ ಪಕ್ಷೀಕುಲ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ
 ಗೋಪಾಲಬುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ
 ತಂಗಳೂಮಾಲೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ
 ಅರಸನೆಂದಂ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದ
 ಸರಸಾಚಾರ್ಯ ಪುರಂದರವಿರಂಸು
 ತ ಳ್ಳೂವಣಾಲೆ ಹಾಕಿಸಿದನು

೩

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿವಾಗುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಚಿತ್ರ ಅವರ ಜೀವನದ ಮಾರ್ಪಾಟಿನ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿ ರುವಂತಿದೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟು ರಿ ಏಯಿಂದ ಗತ್ತಿನಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರನ್ನುವ ವಿವರವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರನು ವುದು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರ ತ್ತದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರ ತಂದೆ ವರದಪ್ಪನಾಯಕನು ಚಿಕ್ಕಾರನಾಗಿದ್ದನೆಂದ ಬಳಿಕ ಅವರ ಮಗನೂ ಶ್ರೀವಂಶನಾಗಿದ್ದರಬೇಕು ಎನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ರಚನೆ ಅವರ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಜೀವನದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು

ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಪಾರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರು ಎನ್ನು ವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ರಚನೆ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತಿದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸರಣಿ ಇಂತಿದೆ

ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯ ತು	ಪ
ಶ್ರೀಪತಿ ಪಾದ ರದಿಂದ ಸೇವೆಯೆಂಬ	ಅ ಪ
ಹರಿಕರ ಣವೆ ಅಂಗಿ ಗುರುಕರುಣ ಮುಂಡಾಸು	
ಹರಿದಾಸರ ದಯ ವೆಂಬೊ ವಲ್ಲಿ	
ಪರಮ ಪಾಟ ಕಲಿ ಎಂಬೊ ಪಾಪಾಸು ಮೆಟ್ಟಿ	
ದುರಾತ್ಮರಾದವರ ಎದೆ ಮೇಲೆ ನಡೆವಂಥ	೧
ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದ ಹೃದಯ ಬಾಯಿ ಈ ಮದಾಳಿ	
ನಾಲಿಗೆ ಎಂಬೊದೂ ಲೇಖನಿಯೊ	
ಶ್ರೀಲೋಲನ ಕಥೆ ದಿವ್ಯ ನಾಮಂಗಳ	
ಶೀಲವ ನದಿ ಬರದು ಹರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತ	೨

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪರಿಲ್ಪವನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರಂತೆಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಷಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ವಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಿ ಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಮತ್ತೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುವುದು ಖಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲದರುತನವೆನೆಗೆ ಏನುಜನ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಫಲ ದೊರಕಿತೋ ಎನ್ನ ಸಾಸಿರ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನ ಮಾಯಿತು ಶ್ರೀತನ್ನ ಭಜಿಸುವುದಕ್ಕಧಿಕಾರಿ ನಾನಾದೆ ದೋಷರಹಿತನಾದ ಪುರಂದರವಿರನ ದಾಸರ ಕರೂಣವೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಗರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಮಗಾದ ಅಮಿತಾನಂದವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ದೇಹ ನಿಷಿದ್ಧ ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯ ಶೋಭಿಸದು ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದಿರ ಬಾರದು ಎಂದು ಪಂಕಜನಾಭ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರನ ಅಂಕಿತವೆನಿಸಿತ್ತು ಗುರುವರ್ಯ ಮುನಿರಾಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬಹಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣವೆನೆಗೆ ಗತಿ ಪುರಂದರವಿರನ ಅರಿತ ಇವರಿಂದ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು.

ಅತ್ತ ಪೈರಾಜೋದಯ ಇತ್ತ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶ ವಾದ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಅಪರೋಕ್ಷಾಕುಂಭವನು ಗಳಿಸಲು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಅನು ಸಂಧಾನದ ಚಿತ್ರವಾಲೆ ಸುರಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಲ್ಲತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಚಂಚಲಚಿತ್ತವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಅವರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ರೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದರಲ್ಲಿ

ಮನೆಯ ಎಂಬ ಆಸೆಯ ಎನ್ನ ಮುಂದಾಗಿಸಿತಿದೆ

ಮನೆವಾರುತೆಯು ಎನ್ನ ಭಂಗ ಪಡಿಸಿತಿದೆ

ಸುತರ ಸೆಯು ಎನ್ನ ದೈನ್ಯಪಡಿಸಿತಿದೆ

ಇನಿಕಾಸೆಯುಳಿದು ಬುದ್ಧಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ

ನಿಲುವಂತೆ ಮಾಡೋ ಸಿರಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತೊಲುವರು

ಹಗಲು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ಹಸಿವು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ

ಇರುಳು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ನಿದ್ರೆ ಭರದಿಂದ

ಈ ಎರಡು ಬಾಧೆಗೆ ನಾನೊಳಗಾದೆನೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಾಡುವರು

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪರಿಲ್ಕಾಪನಂ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರಂತೆಗಿಂತಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರದೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಆತ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ವಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳ ವಿಭಿ ಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ನಿನ್ನ ನೊಪ್ಪಿಸುವುದು ಎನ್ನ ನೀತಿ
 ನಿನ್ನ ಅಡಿಗರಗುವುದು ಎನ್ನ ಕರ್ಮ
 ಎನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳ ಎಣಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ದಲ್ಲ
 ನಿನ್ನ ಮರೆಯ ಬದುಕುವುದು ಎನ್ನ ದಲ್ಲ
 ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಡುವೆ ಪುರಂದರವಿರಂ

ಈ ರೀತಿ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನದಟ್ಟುಮಂತ ತಮ್ಮ ಹಂಬಲವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿರುವರು ದಾಸನ ಮಾಡಿಶೋ ಎನ ಇಷ್ಟು ಘಾಸಿ ಮಾಡುವರೇನೋ ಕಸುಣಾ ಸಂಪನ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಗರದರೆ ಬಿನ್ನಹೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸುವರು ಭಗವಂತನಾದರೋ ಬಕ್ಷಗನ್ನೂ ಒರೆಗಿಟ್ಟು ನೋಡುವನು ಇದನ್ನೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಅರಿಯದೆ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದೆನಿಸಿದ ಜನರು ಭಗವಂತನಿಬೇಕು ದಿನ ಪ್ರತಿದಿನ ಅನ ಉದಕ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಕಾಣದೆ ಇರಬೇಕು ಬೆನ್ನತ್ತಿ ರೋಗಗಳು ಹತ್ತಿ ಇರಬೇಕು ತನ್ನವರ ಕೈಯಿಂದ ಭೀ ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಪನ ಗತಯನ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವರಾ ಎಂದು ಭಕ್ತನ ಸಹನ ಸಂಯಮಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತಿರುವರು ಆದರೆ ಈ ಸೈರಣಿಯೂ ಎಕಾರಿ ಆಸೆ-ನಿರಾಸೆಗಳ ಹೊಯ್ಯಾಟದಲ್ಲಿ ಕಂಗಡುವಂತಾಗಲು ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ ನಂಬಿ ತೋರು ಈ ಜಗದೆ ಈಗ ಒಬ್ಬರನು ಕಾಣೆ ಎಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಿಷು ರದ ನುಡಿಗಳನು ಆಡು-ರು ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದ್ಯಾಕೋ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲಿನಗೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವರು

ಈ ರೀತಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದು ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೃದಯ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ಬಿನ್ನದಂತೆ ಪರಿಪಶ್ಚಮಾಯಿತು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅರಿವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಗೋವಿಂದನ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಕನಕರತ್ನದ ಖಣಿಯ ಎಂದು ಹಾಡತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ನಮಿಸಿಖಾಂತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಕಡೆಗೆ ಶೃಂಗಾರ ಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಕಂಗಳಿಂದಲಿ ಕಂಡೆ ಹಿಂಗಿತು ಭವಭಯ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗುವರು ಬಳಿಕ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಎಚ್ಚಿತ್ತವರಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನೂ ಮುಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸುವರು ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನಪ್ಪಂತನ ಕಂಟಿ ಪೂ ಕೋಟಿ ಕರಿದಾಜ ವರದನ ಎಂದು

ದೈವವಾದ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವರು ಈ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತತವೂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಿಡಿಯುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ನೀ ನಿಲ್ಲಬೇ ಕಯ್ಯ ಮಲ್ಲಮದ್ದಾನ ಸಿರಿವಲ್ಲಭ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸತತ ನಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆ ಬಾಲಗೋಪಾಲನನ್ನು ತಾವು ಹೇಗೆ ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವೆವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅರಿತ ಮೂಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಎಂದು ಕನಲಿ ಕಿಡಿಕಡಿಯಾದವರು ಈಗ ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟಿವರಿಲ್ಲವೋ ರಂಗಯ್ಯ ನಂಬದೆ ಕೆಟ್ಟಿರೆ ಕೆಡಲಿ ಎಂದು ಸಂತ್ಯಾಸರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಈ ರೀತಿ ಹರಿದಾಸ್ಯದಿಂದ ಹದಗೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸಮಗ್ರ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹಂಗಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ಬಹಳ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು

ವರಗುರು ಉಪದೇಶ ನೆರವಾಯಿತೆನಗೀಗ ಇನ್ನೇನಿನೇನು

||ಪ||

ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗ ದೊರಕಿತು ಎನಗಿ ಗ ಇನೆ ನೀನ್ನೇನು

||ಅ ಪ||

ಮಾಯದ ಸಂಸಾರ ಮವ ಕಾರ ಹಿಂಗಿತು ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ತೋಯಜಾಕ್ಷರನಾಪು ಜಿಹ್ವೆಯೊಳ್ಳಿಲೆಸಿತು ಇನೆ ನೀನ್ನೇನು

ಹಲವು ದೈವಗಳೆಂಬ ಹಂಬಲು ಬಿಟ್ಟಿತು ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ಜಲಜನಾಭನ ಧ್ಯಾನ ಹೃದಯದೊಳ್ಳಿಲೆಸಿತು ಇನೆ ನೀನೆ ನೆನು

ತಂದೆ ತಾಯಿ ವಂಚಿತರಿಂದ ವರದನಾದ ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮ ಕುಂದ ವಯನಾಡ್ಡ ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ಎನೆಂದು ಬೇಳಲಿ ಆನಂದ ಸಂಭ್ರಮ ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ಆ ನಂದಗೊ ಪನ ಕಂದನ ಮಹಿಮೆ ಯು ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ಎನ್ನ ವಂಶಗಳಿಲ್ಲ ಪಾವನವಾದವು ಇನೆ ನೀನ್ನೇನು

ಚಿನ್ನಯ ಪುರಂದರವಿರು ದೊರಕಿದ ಇನ್ನೇನಿನೇನು

ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಈ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದ ವಿವಿಧ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಾದ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಕಾಣಲಾರವು ಅಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿ ದ್ದವರು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಘಟನೆಯೊಂದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಿಸಿ ಆತನ ಶೈಂಕರ್ಮವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ ದ ಸನಾತನ ಪುರೈ ವಿಮ ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಭಾಸುರ ರವಿ ಕೋಟಿ ಶ್ರೀಶ ಗುಣವಂಶ ವಾತರಹಿತ ನಿನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಲೇಸಾಗಿಕೊಂಡು ಕಂಡ ಪುರಂದರವಿರಲು ಎಂಬ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರು ಹರಿದ ಸತ್ವದ ಒಗ್ಗು ಎಷ್ಟು ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆನ್ನು

ವುದು 'ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತ'ವಾಗುತ್ತದೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಅವರು ಹೇಗೆ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಾಯರಾದರೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯದತ್ತ, ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಮೇಲ್ಮೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾವು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಅವರು ಸ್ವಮತ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರ ವೆಂಬುದು ಒಂದು ಘಟ್ಟವಾದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಶಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿತ ವೈತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ ತತ್ವತೋ
ಭೇದಃ ಜೀವಗಣಾಃ ಹರೇ ರಸುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂತಾ
ಮುಕ್ತಿಸ್ಸೌಖ್ಯ ಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಸಾಧನಂ
ಹೃದ್ವಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮಖಿಲಾಮ್ನಾಯೈಕ ವೇದೋ ಹರಿಃ

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

- 1 ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
- 2 ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ
- 3 ಭೇದವು ನಿಜ (ಪಂಚ ಭೇದಗಳು)
- 4 ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರ
- 5 ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ನೀಚವೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟು
- 6 ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾನುಭವ
- 7 ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ
- 8 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬುವು ಪ್ರಮಾಣಗಳು
- 9 ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ

ಇಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮೇಯ ನವರತವೆಂಬ ವಿಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು

ಪುರಂದರದಾಸರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಈ ಮೆಲ್ಲಂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ
ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನು ರಚಿಸಿದ ವರು

ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ
ಕೃತ್ಯವರಿತು ತಾರತಮ್ಯದಿ ಕೃಷ್ಣನಧಿಕೆಂದು ಸಾರಿಕ್ಕಿ
ಬೇವ ಈತಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಬೇವ ಬೇವಕೆ ಭೇದವು
ಬೇವ ಜಡಕೆ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ ಬೇವಜಡ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ
ಮಾನುಷೋತ್ತಮಾರಿಗಧಿಕ ಕ್ಷಿತಿಪರು ಮನುಜ ಬೇವ ಗಂಧರ್ವರು
ಜ ನಪಿತರೂಪಾನ ಕರ್ಮಜ ದಾನವಾರಿ ತತ್ವಾತ್ಮರು

x x x x

ವಾಯ ವಿಗೆ ಸವ ರಿಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ವಾಯುದೇವರೆ ಬ್ರಹ್ಮರು
ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ಕೋಟಿ ಗುಣದಿಂದ ಅಧಿಕ ಮಹಿಮೆ ಈ ಶ್ರೀರವನಾ
ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿಂದಧಿಕ ಲಕುವಿಗೆ ಆದಿ ಪುರಂದರವಿರಲನು
ಘ ರೂ ಸವ ರೂ ಇಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ಹನ ಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮವಾಸನೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಕೆಂಪು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ವರು ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ,
ಮಾನುಷೋತ್ತಮರಿಂದ ಹಿಡಿದು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಶ್ರೀಹರಿ
ಹೇಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದನು ಆರೋಹಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ (ಇದಕ್ಕೆ
ಕಕ್ಷೆವೆಂದು ಹೇಳು) ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪಟ ಮಾಡಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ಈ ಕೀರ್ತನ
ೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೀವಂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುವರು ಆದರೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಲಲಿತವಾಗಿ
ಸರ್ವಜನ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪರಿಶಿಲಿಸಬಹುದು

ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವ
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನು ನೋಡಿರಿ

ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗಾವ ದೇವರಲಿ ಕಾಣೆ	ಪ
ಗೋಪೀಜನ ಪ್ರಿಯ ಗೋಪಾಲಗಲ್ಲದೆ	ಅ ಪ
ದೊರೆಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಧರಣಿದೇವಿಗೆ ರಮಣ	
ಸುರಿಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಶ್ರೀಕಂಠನು	
ಹಿರಿಯ ತನದಲಿ ನೋಡೆ ಸರಸಿಬೋದ್ಭವನಯ್ಯ	
ಗುರುವೃತನದಲಿ ನೋಡೆ ಜಗದಾದಿ ಗುರುವು	೧

ಏ ವನತ್ವದಿ ನೋಡೆ ಅಮರ ಗಂಗಾಬನಕ
 ದೇವತ್ವದಲಿ ನೋಡೆ ದಿವಿಜರೋಡಯ
 ಲ ವಣ್ಯದಲಿ ನೋಡೆ ಲೋಕ ಮೊ ಹಕನಯ್ಯ
 ಅವ ಧೈರ್ಯದಿ ನೋಡೆ ಅಸ ರಾಂತಕ

||೨||

ಗಗನದಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಗರಡದೇವನೆ ತುರಗ
 ಜಗತೀಧರ ಶೇಷ ಪರಿಯಂಕೆ ಶಯನ
 ನಿಗಮಗೋಚರ ಪುರಂದರವಿರಲಗಲ್ಲದೆ
 ಮಿಗಿಲಾದ ದೈವಗೌರಿ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ

||೩||

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮತೇ ಹರಿ ಪರತರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಸದ್ಭಕ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
 ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಲೂಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ ಅತನ
 ಮೇಲ್ಮೆಯನು ಸೋದಾಪರಣವಾಗಿ "ವರ್ಧಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಗಿಲಾದ ದೈವ
 ಗೌರಿ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸುವ ಸಂವಿಧಾನವಂತೂ ಮನವೊಪ್ಪುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸು
 ವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದ ಉಗಾಭೋಗ ಇಂತಿದೆ

ನಿತ್ಯ ಪತಿಭಾವ ಶ್ರೀಲಕುಮಿಗಯ್ಯ
 ನಿತ್ಯ ಪುತ್ರಭಾವ ಬ್ರಹ್ಮ, ಪ್ರಾಣರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಶ್ವ ತ್ರಭಾವ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಭೃತ್ಯಭಾವ ಇಂದ್ರ ಕಾಮ ಆತ್ಮ ಜೀವರಿಗೆ
 ಇಂತೆಂದ ಪುರಂದರವಿರಂ

ಪ್ರಕೃತ ಉಗಾಭೋ ಗದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
 ಯಾರ ಯಾರ ಸ್ಥಾನವೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ವದ
 ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮೃಗಪ್ರಿಯವಾಗಿಸಿರುವರು

ಭೇದ ತತ್ವವು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುಗೆ ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಇನ್ನೊಂದಂ
 ಪ್ರಮೇಯವನ್ನ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ತ್ತಾರೆ

ಜೀವ ಜೀವಕೆ ಭೇದ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ
 ಜೀವ ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದ
 ಜೀವಾಜೀವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಭೇದ
 ಸಂಸಾರದೊಳು ಭೇದ
 ಮುಕ್ತರೊಡೆಯ ಹರಿ ಭಕ್ತರಾಧೀನ
 ಜಗತ್ಕರ್ತ ನೀ ಸಲಹೆಯ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ಭಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಇಂಬುಧವನ್ನು ಶ್ರೀವಾಸರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ವಂಶ್ಚಿರ್ನೈಜಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪ್ರಾಧನಮ್ ಎಂದು ಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಷ್ಟೆ. ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಂತಿದೆ.

ಸಕಲ ಸಾಧನಕೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ ಗೊಳಿಸುವುದಂ
ಭಕುತಿ ಸಾಧನವಲ್ಲದನ್ಯ ಸಾಧನವುಂಟೆ ?
ಭಕುತಿಗಭಿಮಾನ ಭ ರತಿಯ ಕರುಣದಿಂ
ಮುಕುತಿಗೆ ಪಥವೆಂದು ಮಗವಿಟ್ಟು ಭಜಿಸಿರೋ
ಅಖಿಲೇಶ ಪುರಂದರವಿರಲ ತಾನೊಲಿವ

ಪುರಂದರದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮಗಳ ಈಶ-ದಾಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು.

ಎರಡೂ ಒಂದಾಗದು ರಂಗ ||ಪ||
ಎರಡು ಒಂದಾಗದು ಎಂದೆಂದಿಗಂ ರಂಗ ||ಅ ಪ ||
ಒಂದು ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳೆ
ಒಂದೇ ಗೊಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹವು
ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ಫಲಗಳನುಂಟಾದು ಮ
ತೊಂದಂ ಫಲಂಗಳನುಣ್ಣುದು ರಂಗ ||೧||
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಒಂದು ಹಾರಿತು, ಒಂದು
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹ ರಲರಿಯ ದು
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲೊಂದು ಒಂದ
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲವ ಅರಿಯದಂ ರಂಗ ||೨||
ನೂರಂಟು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿತು ಅದು
ಹ ರಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಮಾರಿತು
ಮೂರಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲ ನಿಮ್ಮನು
ಸೇರಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿತು ರಂಗ

ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ದ್ವೈತ್ಯಾಂತ ವ ತ್ತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಗಳೆ ಪುರಂದರದಾಸ ಸ್ವಯಂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಸಮಾನಂ ವಕ್ಷಂ ಪರಿಪಸ್ವಜಾತೇ ತಯೋರನ್ಯಃ ಒಪ್ಪಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ತ್ವನ ತ್ನನ ನೋ ಆಭಿಜಾತೀತಿ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೂಕ್ತಿಯ ಕನ್ನಡ

ರೂಪಾಂತರ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವನೇ ಹೊರತು ಲೋಕಾಸಕ್ತನಲ್ಲ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕುಳಿತು ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಇವಿಬ್ಬರೂ ಕಡೆಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಲು ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವುದು ಇದೇ ಗಪನವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚಿಸಿದ ವೆಬ ಡುಬ ಡುಕೆಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಒಂದೇ ಹಕ್ಕಿ ಹಣ್ಣಿಂತ್ಯತೆ ವತ್ತೊಂದಕ್ಕಿ ನೋಡ ತದಪ್ಪ ಹಣ್ಣಿಂದ್ವಕ್ಕಿ ಬಡವಾಗ್ತೆ ತಿನ್ನದ ಹಕ್ಕಿ ಬಲಿ ತ್ಯತಣ್ಣ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ನೀಕೇಲೊ ತಮ್ಮ ದ್ವಾಸುರ್ಜಾದ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ಲೆಂತೆ ಎಂದು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹನುಮ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಛಿ ಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧು ಬಳಗ, ಆನಂದಕಿ ಥರೇ ಗತಿ ಗೋತ್ರವಯ್ಯ ಎಂದು ಅವರ ಒಪ್ಪಿತಾಶ್ರಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಬಳಿಕ ಒಂದೊಂದೇ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಅವತಾರಪುರುಷರು ಏನು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ

ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವವೆ ಇಲ್ಲ ವೆಂದ,
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವಕಿಂತೇ ಗುಣವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ನಿಗೆ ಫಣ ನಿರಾಕಾರ
ಗಿರವಯವನೆಂದ ಕಡೆಯ ಲಿ ತಾನೇ ದೈವವೆಂದ
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯ ರು
ಒಬ್ಬ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆ ಪುರಂದರ ವಿರಲ
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದೂ ತೋರಿಕೊಟ್ಟಿರಾ

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಸ್ತಿಕರನ್ನು ಮೊದಲಿಕ್ಕೊಂಡು ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾವ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಮುಂಡಿಸಿದರೆಂಬ ಜಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು ಅವರುಗಳಾದರೋ ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯ ರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತತ್ತ್ವನುಸಾರ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ದಾಖಲು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಯಾಗಿರುವರೆಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರ ಪಡಿಸುವರು

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೇವಲ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ತೃಪ್ತಿರಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಕವಾಗಿರುವ ಋಷಿಗಳ ಅನುಭವದ ಸಾರವನ್ನು ತಾವೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮೆರುಗನ್ನಿತ್ತಿರುವರು ಇದನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸರಳವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಮನನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿನ ಗ್ರಹ ತಾರೆಗಳು ಅತನ ಅಚ್ಚೆಗಳಸಾರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವವೆಂದೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಶವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ

ಭಯಾದಸ್ಯಾಗ ಸ್ತಪತಿ ಭಯಾತ್ಮಪತಿ ಸೂರ್ಯಃ |

ಭಯಾದಿಂದ್ರಶ್ಚವಾಯುಶ್ಚ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾವತಿ ಪಂಚಮಃ |

(ಅ || ವಲ್ಲಿ ೩ || ಪದ್ಯ ೨)

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಳು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವ ನೋಜ್ಜುವಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರ ವರು

ಚಂದಿರಗೊಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಂಬಿಲ್ಲ

ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೊತ್ತಿಲ್ಲ

ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ

ನಿಂದು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ಪು

ರಂದರವಿರಲರಾಯ ಗಟ್ಟಿರಸು ಕಾಣೆರೋ

ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಮನೆಯ ಭಜಕರಾವು

ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಪು ಉತ್ತಮಾಂಗನ ತತ್ತಿಗರಾವು

ಪುರಂದರ ವಿರರಾಯನ ಪೈಗಳುಂವರಾವು

ಧರೆ ಅಂಜುತಲಿದೆ ಗಿರಿ ಅಂಜುತಲಿದೆ

ಸರತ್ಸಮ ದ್ರಗಳಂಟೆ ಬೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿವೆ

ಮರುತ ಪಾವಕ ಅಂಟೆ ಚರಿಸಿ ದಹಿಸುತ್ತಿವೆ

ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳುಂಫಲ ವೀಪ್ವತಲಿವೆ

ಪುರಂದರ ವಿರಲ ನೀನೆಂಥ ಅರಸೋ |

ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಯ ಸರಣಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಗಾಗಿಸದೆ ಇರದು

ಭಗವಂತನ ವಿರಾಡ್ಭಾವವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅದನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಅನಂದದ ಸಂವಿಧಾನವೂ ಹೀಗೇ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನ ಬೊಮ್ಮ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ರುದ್ರಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಚಂದ್ರ ಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾವರ ವ ಾರಂತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ಪುರಂದರವಿರಲ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ

ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ್ಯಜಾನಾತ್ || ಆನಂದಾದ್ಬ್ರಹ್ಮೇವ ಖಲ್ವಿವಾನಿ
 ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ || ಆನಂದೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ || ಆನಂದಂ ಪ್ರಯಂತ್ಯಭಿಸಂ
 ವಿಶಂತೀತಿ ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವರಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಪರ
 ಮಾನಂದಸ್ವರೂಪಿ ಎಂಬ ದು ಅನುಭವವಾಗದಿರದಂ ಈ ಆನಂದದ ಪ್ರತಿ ಸ್ಪಂದನ
 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು
 ಒಂದೇ ಒಂದು ನ ದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿಯಬಹುದು

ಆ ಪಾದ ಆನಂದ ಆ ನಖ ಆನಂದ
 ಆ ಜಾನು ಜಂಘೆ ಆನಂದಮಯ ವಯ್ಯ
 ಆ ಊರು ಆನಂದ ಆ ಕಟಿ ಆನಂದ
 ಆ ಊರ ಆನಂದ ಆ ಭುಜ ಆನಂದ
 ಆ ಕಂಠ ಆ ಮುಖ ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ
 ಆ ಶಿರೋರುಹಗಳೆಂ ಆನಂದಮಯವಯ್ಯ
 ಆ ಸರ್ವಾಂಗದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ
 ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಮಾನಂದ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿ ಹೀಗೆ ತುಂಬಿ
 ತುಳುಕಿ ವುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮೈ ಪೈಳಕಿತವಾಗುವುದು

ಈ ಒಗೆಯಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ
 ತುತ್ತು ತುಂದಿಯ ನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಾಗ ಅವರು ಅಡುವವತಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ
 ದಾರ್ಶನಿಕ ದ ಫ್ತಿಯುಳ್ಳವರೆನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವು ಯಾವ ಆರ್ಷೇಯವಾಣಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆ
 ಯಾಗರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
 ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಬಾರತ ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥ
 ಗಳ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವದೇ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ
 ದಾಸರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕದೃಷ್ಟಿಯ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮನೆಗಂಡ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು
 ಅವರ ಒಟ್ಟು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪುರಂದರಗೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದೂ ಕರೆದೂ ಗೌರವಿಸಿದ
 ರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಉಚಿತವೆನ್ನು ಸುತ್ರೆದೆ

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯ

ಈ ರಚನೆಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪಾಠ್ಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹೃದಯದ ಹೃದಯದಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವ ಸಂಕರೇ ಆಗಲಿ ತಾವು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಅನಂದವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳೂ ಹೌದು ಆಶುಕವಿತೆಗಳೂ ಹೌದು ರಸಾದ್ರ್ಗ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ನುಡಿಗಳು ಹೃದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿರ ತ್ತವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ದರೋ ಪರಮ ವೈಷ್ಣವಭಕ್ತರು ಅವರ ಕೃತಿಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನವವಿಧಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕವ ಗಲಿ ಪ್ರಹಕ್ಕರಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವೇನು ಎನ್ನುವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗ ತ್ತದೆ ಭಕ್ತಿ ವ ತ್ತ ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಾದ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧ ರ ವ ತ್ತ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಸರವಾಗುತ್ತವೆ ಒಂದಂ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಪಂಥದವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ಭ ವವೂ ಸ ಸ್ಥಿಗೊಂಡು ಅವು ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲವು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಸರಣಿಯ ವಿವರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ

ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಹರಿದಾಸ್ಯದ ಅನುಸಂಧಾನವೇ ದಾಸ್ಯಭಾವದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದಿದೆ ಅವರ ಈ ಆರಾಧನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜನಾ ದರಣೀಯ ವಾದ ವಂದರೆ ಒಂದು ಅವರ ಸಖ್ಯಭಾವ ಇನ್ನೊಂದು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವ

ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಅವರು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಒಪರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ನೋಗಸೇನೆನ್ನುವುದು ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ ನೀನಾಕೊನಿನ್ನಹಂಗಾಕೊ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೋ ಎಂಬ ಭೋರಣೆಯನ್ನು ವ ನಗಂಡರೆ ಅವರ ಸಲಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಷ್ಟು ನಿರೂಪವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆಪ್ತ ವಿ ತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನಗೂ ಆಣೆ ಎನಗೂ ನಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಕ್ತರಾಣೆ ಎಂಬ ಸವಾಲಿನ ಸೊಗಸು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಇಡೀ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವ ಈ ಸ್ನೇಹದ ಸವಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದುದು ದೇವರೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ತರ್ಕಸರಣಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದುದು

ತಾಯಿ ಗೋಪಿಯಂತೆ ಒರಳನೆಳಸಲಿಲ್ಲ
ವಾಲಿಯಂತೆ ಎದುರ ವಾದಿಸಲಿಲ್ಲ

ಭೃಗುಮುನಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಎದೆಯೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ
 ಭಿಷ್ಣುನಂತೆ ನಿನ್ನ ಹೊಡೆಯ ನೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ
 ಕೊಂಕಣಿ ರೆಬ್ಬಿಗೆ ಕೊಡತಿ ವದ್ದೆಂಬಂತೆ
 ಅವರೆ ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ದೈವಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ತೋರ್ಪು ಅಂತಹ ಒಮ್ಮೆ ಅಂತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನವೇ ಹೊರತು ಆಗ್ರಹವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಲಿಯ ಚಲೆ ಒಗ್ಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಪಿತನಾದರೂ ಅವನ ಅನಂತರ ಅಂಗದವನಿಗೆ ಪಟ್ಟುಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ದೇವರ ದಯೆ ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾದುದು ಎನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೃಗು ಮತ್ತು ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡವರಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಆಯಾ ಘಟನೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಸಖ್ಯಭಾವದ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನೂ ಆಸಾದ್ಯತ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪಠಿಸುವಂತಿದೆ.

ನಿನಂತ ಸ್ವಾಮಿ ಎನಗುಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
 ನಿನ್ನಂಥ ತಂದೆ ಎನಗುಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
 ನೀನೆ ಪರದೇಶಿ ನಾನೆ ಸ್ವದೇಶಿ
 ನಿನ್ನರೂ ಲಕುಮಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ
 ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ತೋರೋ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ನಮ್ಮ ಪರಿವಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಬಾಲಗೋಪಾಲನೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ ಆತನ ಆಟ ಪಾಠ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಯಾರೂ ಮಿಸಿರಿಸಲಾರರು ಎನ್ನಬಹುದು. ದಾಸರು ಆ ಕಾರಣಿಕ ಶಿಶುವಿನ ಬೇರೊಂದ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಪೋರನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಮೈಗೊ ಪ್ರಿಯ ಪಾತ್ರದ ಪೂರ್ಣವಾದ ವಲೂಕ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

“ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೂಸನು ಕಂಡಿರಾ ಸಾಸಿರನಾಮದ ಶತ ಕೋಟಿ ತೇಜದ ಸೂಸುವ ಸುಖಮಯ ಜ್ಞಾನದ ಕೂಸು ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಶಿಶು ರೂಪವನ್ನೂ ಆತನ ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವರು. ಆ ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಯಶೋದೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಒಂದು ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಪ್ರಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಪ್ರೀತಿಕಿ ತಾ ಶಿಶು

ರೂಪಿನಿರುದ್ಧರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೋದ್ಧಾರನ ಆಡಿಸಿದಳೆನ್ನೋದ ಎಂದು ಅದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗಳಿ ತಣಿಸುವರು ಆ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಶೋದಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವೋ ಅಷ್ಟೇ ಆತಂಕವೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ ಆ ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಸರಿಯೇ ಒಡನೆಯೇ ತನ್ನವರೊಡನೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿ ಈ ಮಗುವಿಗೇನಾಯಿತೋ ಇದರಾಗಮ ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿದು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕೋರಿ ಕಳೆವಳಪಡುವಳು ಪೊಗಾದಿರಲೂ ರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಘಾಟಕರು ಕಂಡರೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರೋ ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವವನು ಗೊಪ್ಪ ಗೊಪ್ಪಿಯ ರೆಲ್ಲ ಅವನ ಒಡನಾಡಿಗಳು ಗೊಪ್ಪಲವೆಲ್ಲ ಅವನ ಪಾಲಕಿ | ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದಿರಲು ಗಮನಿಸಿ ಕರೆಯುವೆಂದೋ ಬೂಟ ಬುದ್ಧಿಯೆಂದೋ ಬೆದರಿಸುವಳು ಕೃಷ್ಣ ಒಂದೆಡೆ ಬಾರಿ ಹೆದರಿದರೂ ಆ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೂ ಸಗ್ಗುವವನಲ್ಲ ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವು ಗೋಪಿಯರು ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಮಗನ ಬಾಧೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ನಾವು ಇನ್ನಷ್ಟು ತಾಳುವೆವೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಎಂದು ಮಗನ ಮೇಲೆ ದೂರಿಸಿ ಮಳೆಯನೆ ಕರೆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿ ಸಹಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಎದೆ ರಿಸಲ್ಲಿ ತನ ಮಗನನೆ ಕೊಹಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ರಂಗಯ್ಯನ ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ಎಂದು ಪ್ರಕೃತ್ಯರವೀಯುವಳು ಆದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಗೊಪ್ಪಿನವನನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗೋಗಿ ಆಡದಿರು ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೋರಿಯೇ, ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರು ಕಂಡರೆ ದೂರುವುದರಿಯೆ ಎಂದು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾಕಾದರೂ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಎಂದು ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತೃಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮರೆತಿಲ್ಲ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಮಗನೇ ಯಾಕೆ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ? ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಇನ್ನು ವರಾನಿಯರು ಎನ್ನ ವರಾನವ ಕಳೆಯುವರೋ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗುವಳು ಆದರೇನು ? ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲ ಗೋಪಿನವನನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಿಂದಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸುವವರೂ ಉಂಟು ತಾರಮಯ್ಯ ಯದುಕೆ ಲವಾರಿಧಿ ಚಂದ್ರಮನ, ವರಾಚನಕನ ಮೋಹನಾಂಗನ ಸೇರಿಸಿ ಖಿಸಲು ಹಾರೈಸಿ ಬಂದವು ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೆಡೆ ಕಿಕ್ಕೊಂಡು ಬರುವರು ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ನಿಂತ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟು ಆನಂದ ಪಡುವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಹಳ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು

ಅಂಗನೆಯರಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಚಪ್ಪಾಳಕ್ಕುತ್, ದಿವ್ಯ

ಮಂಗಳ ನಾಮವ ಪಾಡಿ ರಂಗನ ಕುಣಿಸುವರು

||ಪ||

ಬಿಡಿ, ಪಲ್ಲಾರಿ ಭೈರವಿ ಸ ರಂಗ, ದೇಶಿ
ಗಂಡಕ್ರಿಯ ಗಂಜ್ಜರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ರ ಗದಿ
ತಂಡತಂಡದಲಿ ನೆರೆದು ರಂಗನ ಉಡಿಯ ಘಂಟೆ
ಘಣ್ ಘಣ್ ಘಣಿರೆಂದು ಹಿಡಿದು ಕುಣಿಸುವರು

ಗೋಪಯಿರ ಈ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಕಂಡ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕಳ್ಳತನ, ತುಂಟ
ತನಗಳೆಲ್ಲ ತಟ್ಟನೆ ಮರೆತುಹೋಗುವುದು

ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋದರೆ ಯಶೋದೆ ಮೊದಲ್ಪೊಂದು
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತಂಕ ಅವನನು ಹುಡುಕಲು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹೊರಡುವರು

ಅಮ್ಮಾ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣಿರೇನೆ || ಪ ||

ಕ ತಿ ಎಲೆತಾಂಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳು

ಪೂಸಿದ ಶ್ರೀಗಂಧ ಮೈಯೊಳಗಪ್ಪು

ಲೇಸಾಗಿ ತುಲಸಿಯ ಮಾಲೆಯ ಹಾಕಿದ

ವಾಸುದೇವನು ಬಂದ ಕಾಣಿರೇನೆ

ಕರದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ

ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಹುಲಿಯುಗುರಮ್ಮ

ಅರಳಲೆ ಕನಕ ಕುಂಡಲ ಕಾಲಲಂದಿಗೆ

ಉರಗಶಯನ ಬಂದ ಕಾಣಿರೇನೆ

ಕಾಲಲಿ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ ನೀಲದ ಬಾವಲಿ

ನೀಲವರ್ಣನು ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತಲಿ

ಮೇಲಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಗವನ್ನು ತೋರಿದ

ಮೂಲೋತ್ಕಟದೊಡೆಯನ ಕಾಣಿರೇನೆ

ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚೆಪರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗೋಕುಲವನ ಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡುವರು.

ಗೋಪಿಯ ರ ಹೃದಯಾಸ ಭವವನ್ನೇ ಇಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿ ಪರ್ವಿಸಿದ
ಪುರಂದರಧಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ಪರ್ವಪುಲಕಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ

ಯಾದವ ನೀ ಬಾ ಯದ ಕುಲ ನಂದನ

ಮಾಧವ ಮಧುಸೂದನ ಬ ರೊ

ಸೋದರಮಣವನ ಮಧ ರೆಲಿ ಮಡುಹಿದೆಯ

ಶೋದನಂದನ ನೀ ಬಾರೋ

ಎಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ತ ವೃ ಸೋಡಬಯಸುವ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಮೈಭವವನ್ನು ಬಹಳ
ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವರು ಕಣಕಾಲಂದಿಗೆ ಘಲುಘುಲನೆನ್ನುತ್ತಲಿ ರಘುಣ

ರಘುಣ ವೇಣುನಾದದಲಿ ಚಿಣ್ಣಿಕೊಲಿ ಚೆಂಡು ಬುಗುರಿಯನಾಡುತ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ
ಗೋವಳರೊಡಗೂಡಿ ಎಂದು ಹೋಗುವರು ಹೀಗೆಯೆ ಬೇರೊಂದಂ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಬಾರ್ಲೆ ಪ್ರೀವೈಕು ರಹತಿ ನಿನ್ನೊಡುವೆ ಮನದಣಿಯೇ ಎಂದು
ಪದಯ ಹಂಬ ವನ್ನು ತೊಡಿಕೊಂಡು ಆತನ ಆಗಮನವನ್ನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ,
ನೋಡಿ ಮದ್ದಾಡಿ ಮಾತಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೂಡಿ ಪಾಡಿ ಪೋಗುವೆನು ಪರಮ
ಪುರುಷ ಹರಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಕಿಂದಾವರೆ
ಪೊಲ್ಲ ಪದಗಳಿಂದ ರಂಗ ಧಿಂಧಿವಿ ಕೆಂದು ಕುಣಿಯುವಲಿ ಅಂದಿಗೆ ಕಿರಗಿಟ್ಟ
ಫುಲ ಫುಲ ರೆನ್ನುತ ಚಂದದಿ ಪಿ ತಾಂಬರ ನಲಿದಾಡುತ ಬರೆಂದು ಬಾಯಬಿಟ್ಟು
ಕರೆಯುವರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲೂದಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳು ಮಾಡುವ ವೈಭವವನ್ನೂ
ಕಾಳಿಂಗನ ಹಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುವ ರೋಮಾಂಚಕ
ದ ಶೈವನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅಸದೃಶವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವರು ಈ ಎರಡು
ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ನಿಧಿದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸ
ಬಹುದು ರಂಗ ಕೊಳಲನ್ನೂದಲಾಗಿ ಮಂಗಳಮಯವಾಯ್ತು ಧರೆ ಜಗಂಗಳೂ
ಚೈತನ್ಯ ವರೆದು ಅಂಗ ಪರಶವಾದುವು ಎಂದು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಇಡೀ
ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಚಾಚೂ ಬಿಡದೆ ವಿವರಿಸುವರು
ವೇಣುನಾದದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೀಡಿದ ಮಾರುತ ಮಂದಗತಿ ಗೈಯೆ ಬಾಡಿದ
ಬರಲು ಫಲಗೊಂಬಲು ಬಿಡೆ ಪಾಡಲೊಲ್ಲವಳಿಕುಲಗಳು ಬಾಡಿದ ಮಾಮರ ಚಿಗು
ರೊಡೆಯೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಹೃದಯ
ತನಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿ ತುಸು ನಿಧಾನವಾಗು
ವುದೂ ಒಣಗಿದ ಕಸ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಚಿಗರುವುದು ತುಂಬಿಗಳು ರೋಷಕರಿಗದೆ ತಪ್ಪನಾ
ಗುವುದೂ ಒಣಗಿದ ಮಾವಿನಗಡ ತಳಿರೊಡೆಯುವುದೂ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವೇ ಸರಿ
ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬೆರಗಾಗಿ ಸ್ತಂಭ ಭೂತವಾದರೆ ಯಮುನೆಯು ತಂಬಿ ತುಳುಕಿ
ಚಿಲ್ಲಾಡತೊಡಗಿತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮುರಲೀನಾದದ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು
ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಗೋಪ ಗೋಪಿಯರು ಪರವಶರ ಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ ಚಿತ್ತ
ಸಂಯಮದಿಂದ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧ ಮುನಿಜನರು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಎದು
ರಾಗಿ ನಿಂತು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿದ್ದ ದೇವನನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಗೆದ್ದರು ಭವ
ಸಮುದ್ರವ ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರಣವಂತೂ ಭವ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಕೊಳಲಿನಾದ ಕೀಳಿ
ದೊಡನೆಯೇ ಕವಿ ನಿಮಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಗೋಪುಗಳೂ ತಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟಲು ಹಾಲು ತುಂಬಿ
ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲ ಹಾರಿಗಾಗಿ ಹ ತೊರೆಯುವ ಕರು
ಗಳೂ ಸಹ ತಾವು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಗರಿಕೆಯನ್ನೂ ಸಹ ತಿನ್ನದೆ ಸ್ಥಗಿತವಾದವು ಎಂಬ
ತತ್ವಯುತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ ಬೆರಗಾಗಿಸುವಂತಿದೆ ಬಾ-ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಚಿಲುವು ನಿಲುವು

ಚೆಲ ವೈಗಳನ್ನ ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳೂ ತ ವೈ ಧನ್ಯರ ದೇವೆಂದು ಎನಿಸಿ, ಪುಷ್ಪವೃಕ್ಷ
ಯನ್ನೇ ಕರೆದರಂಬ ಸಂಗತಿ ಸೋಜಿಗವಲ್ಲದೆ ವ ತ್ರೇನು ! ಕಟ್ಟಿಕಡೆಯ ನುಡಿಯಂತೂ
ಈ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಕರೀಷಪ್ರಾಯ ವ ಗಿದೆ

ಧಾಮವನವಾಲೆ ಬರ್ಹಿಭೂಷಿತ
ಸ್ವಾಮಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯನಂ
ನಾಮಕ್ರಿಯ ಮೋಘರಂಜಿಸಿ ಪಾಡೆ
ಸಾಮವೇದ ನಮೋ ನಮೋ ಎನ್ನೆ

ಈ ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯೇ ಎಷ್ಟು ರಸವತ್ತಾಗಿರುವುದೆಂದು ಮನಗಂಡರೆ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಎಷ್ಟು ಭಾವುಕರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ
ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಲವಲೇಶವೂ ಕ ಎಂದು ಬಾರ್ಥದಂತೆ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾಬಲದಿಂದ
ಎಂಥ ಅರ್ಥಾಪಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆನ್ನುವುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೂರ ಲೀನಾದವ ಸಂಗತಿ ಎಷ್ಟು ಮಧುರವಾದ
ಪ್ರಸಂಗವೋ ಅತನು ದಂಷ್ಟ ಕಾಳಿಂಗನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕುಣಿದ ಸನಿ ವೇಶವೂ
ಅಷ್ಟೇ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ
ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಘಟೆಯಲಿ
ಎಂದು ಹೇಳುವರು ಒಂದು ಕಡೆ ಅತನ ಕ ಣಿತದ ವೈಖರಿ ನೋಡುವವರನ್ನು
ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅತನು ಪಾಡುವವರಿಗೆ ಬೇಡದ ವರ
ಗಳ ನೀಡುತಲಿ ದಯಮಾಡುತಲಿ ನಲಿದಾಡುತಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಬೇಡುತಲಿ ಇದ್ದ
ನೆಂಬ ಚಿತ್ರ ಅತನ ಭಕ್ತಿವತ್ಸಲ್ಯವೆಷ್ಟನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸ ತ್ತದೆ ಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಈ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ದನಿಗೊಡಿಸುವರು ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿ ಮೊದಲಾದ
ಅಪ್ಪರ ಕನೆಯರು ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಆಡಲಾರಂಭಿಸುವರು ನಾರದ ತುಂಬುರರು
ಗಾನಗೈಯುವರು ನಂದಿಯು ಮುದ್ದಲೆ ಬಾರಿಸುವನು ಕೃಷ್ಣನ ಈ ನಾಟ್ಯದ
ಸೊಡುಗು ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ
ಯ ಶೋಧೆ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಬೆಕ್ಕನ
ಬೆರಗಾಗುವಳು ಕೇವಲ ಚಿಣ್ಣನೆಂದಂ ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಅಕೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗನು ಸಾರ್ವಾತ್
ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದಂ ಅರಿವಾಗುವುದು ಆದರೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಂಕದೊಳಿತ್ತಿ ಮುದ್ದಾದ ವಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೋ ಕಾಳಿಂಗ
ನನ್ನು ಸಂಪರಿಸದೆ ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯರ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವದಾನವ
ನ್ನಿತ್ತೂ ಗೋಕುಲದಿಂದ ದೂರವಿರುವಂತೆ ಕಳುಹಿಸುವನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ
ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಲಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕೆ ?

ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಹೇಗೆ ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ
ಯನ್ನುವುದನ್ನು ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಪುರಂದರ

ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಬ ಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬಹುಭಾಗ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಸೇರಿದುದು. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರೌಢಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲಲೀಲೆ ಇಷ್ಟು ನೈಜವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರನ್ನಿಸಿರ - ಭಕ್ತ ಸೂರದಾಸರ ರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೌಕಿಕ ವ ತ್ತು ಅಲೌಕಿಕ ಗ ಣಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಗೊಳಿಸಿರುವ ಸರಣಿ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರದಾಸರು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪ ಲನನ್ನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಿತವಾಗುವ ನೈಜನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯೀಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಸಹಜವಾದ ಹೃದಯವನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನಾಯಾಸವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಾಣ್ಯಾಡಿ ಜಾಣ್ಮೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ನಿ ವೆಲ್ಲರು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೂ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆಯ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದೇ ರೀತಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರೂಪಕವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಜಾತ ರ್ಥ ವೆ ಚ್ಚೆಬೇಕಾದದ್ದು. ಹರಿನಾವ ದರಗಿಣಿಯು ಹಾರ ತಿದೆ ಜಗದಿ ಪರಮ ಭಾಗವತರು ಬಲಿಯ ಬೀಸುವರು ಎಂಬ ವ ತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಲರಗಿಣಿಯ ಅಭೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಅದನ್ನು ಕೋಪವೆಂಬ ಮಾಜ ಫಲ ಕಂಡರೆ ನುಂಗ ವುದು ತಾಪವೆಂಬುವ ಹುಲಿಯು ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು. ಆದರೆ ಕಾಪಾಡಲದಮಾಯ್ದು ಹೃದಯ ದೊಳಗಿಂಟಿಟ್ಟು ಅಪತ್ತಿಗೊದಗುವುದು ಆ ಮುದ್ದು ಲರಗಿಣಿಯ ಎನು ವಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಇರುವ ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಸರೆಗಳನ್ನು ಬಹುಮೂರ್ವಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಕೆಲವು ಜಾಣ್ಮೆಗಳಿಗಿಂತ ಕಲ್ಪಾ ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ಎಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದಿಗೆ ಅರಳಲೆ ಇಟ್ಟರೆ ಕೋಡಗೆ ಕಂದನಾಗಬಲ್ಲದೆ ? ಫರದಿಂದ ತ್ಯಾಸರ ಬಾಲವ ತಿದ್ದಲು ಸರಳವಾಗಿ ಒಲ್ಲದೆ ಮೋಡಕಿ ಮಯೂರ ಕುಣಿವಂತೆ ಕುಕ್ಕುಟ ನೋಡಿ ಕ ಣದ ಬಲ್ಲದೆ. ಊರ ಒಳಗಿನ ಕಳ್ಳ ಅವ ನೆಂಟನೇ ಮಂಡೂಕ ಕೂಗಲದು ಮಂತ್ರಪೆಂಟೆನ ಬಹುದೆ ನೆಂಟರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವಾತ ಮೂರ್ಖ ಮಡದಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೊಳಿರುವವನು ಮೂರ್ಖ ಹೇನು ಬಲ್ಲದೆ ಮಂಡಿದ ಹೂವಿನ

ಪರಿವಂಶವೆ ದುಗ್ಗಾಣೆ ಎಂಬ ದು ರ್ಜಾನಸಂಗ ದುಗ್ಗಾಣೆ ಬಲು ಕೆಟ್ಟದಣ್ಣ
 ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕು ದ ಃಖಿ ಕಾಣಕ್ಕ ಕೆಟು, ನೆಂಟರ ಸೇರುವುದು ಕರಿಣ
 ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಬೆಟ್ಟದ ನವಿಲಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದರೆ
 ಬೇಟೆಗಾರಗೆ ದಯೆ ಪುಟ್ಟೀತೆ ನರಹರಿಯ ಕಾಣದ ಕಣ್ಣು ನವಿಲಾಗಿರಿಯ ಕಣ್ಣು
 ಎಂಬ ಈ ವಾಕ್ಯ ಮೂರ್ತಕ ರಾಶಿಯನು ಕಂಡರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿದ್ದ ನಿತ್ಯ
 ಜೀವನದ ನಿಶಟ ಪರಿಚಯ ಪ್ರಕಟವಾಗ ತ್ತದೆ

ಉಪಮಾನ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಪ್ಪಳ ಪರಿಣಾಮ
 ಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲರು ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಂಡು ಬಂದ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ
 ಯನ್ನಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಲ್ಲ ಅವರ
 ಪ್ರತಿಭೆ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದು ಎಲ್ಲೋ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವ ತಬ್ಬ ಕೇಳಿಬಂದರೆ
 ಕೂಡಲೇ ಅವರು ತಾಸು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೇಳಿ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲ ಶ್ರೀತನ ಭಜನೆಯ
 ಮಾಡದ ಮನುಷ್ಯನ ಆಯುಷ್ಯ ವೈರ್ಭವ ಪು ಹೋಯಿತು ಎಂದು ದನಿಯೆತ್ತಿ
 ಮನುಷ್ಯರು ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ ಹೇಗೆ ವೈಭಾ ಹೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯುವರಂಬ
 ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿರುವರು ನಗಾರಿಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಹೊಡೀ
 ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯ ಫಡಫಡ ಹೊಡೀ ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯ ಎಂದು
 ಅರಂಭಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರು ಅವರ
 ಹೃದಯ ಸಂತತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಯಾವುದೇ
 ಬಾಹ್ಯಘಟನೆಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು
 ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತತ್ಪೂರ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಉಪಮಾನ
 ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
 ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು ಎಂಬ ತಿಳಿವಣ್ಣು
 ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅವರ ಈ ರಚನೆಯ ಮ್ಮ ನೋಡಿರಿ

ಹೇಗೆ ಬರೆದೀತು ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ
 ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
 ಪಕ್ಷಿ ಕೂತಿತು ಬಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ
 ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ
 ಅಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಕಟ್ಟಿದರು
 ಆಟ ಸಾಕೆಂದು ಮಂದಿರೋಡಿದರು
 ಸಂತೆ ನೆರೆದೀತು ನಾನಾಪರಿ
 ತಿರುಗಿ ಹೋಯಿತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿ
 ಮೃತಕಾರ ಮೃಗಿಗೆ ಬಂದ
 ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹೋದ

ಈ ಸಂಸಾರ ಮಾಯೆಬಿಡಿಸಿ

ಕಾಯೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಇಷ್ಟೇ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಉಪಮಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಅವರು ಬಳಸಬಲ್ಲ ವರಾಗಿದ್ದರು

ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ವಾಮನ ಬಂದಂತೆ

ಭಗೀರಥಗೆ ಶ್ರೀಗಂಗೆ ಬಂದಂತೆ

ಮ ಚುಕುಂದಗೆ ಶ್ರೀಮುಕುಂದ ಬಂದಂತೆ

ವಿದ ರನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಂದಂತೆ

ವಿಭಿ ಪಣನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಂದಂತೆ

ನಿನ್ನ ನಾಮವು ಬಂದು ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲಿ

ನಿಂದು ಸಲಹಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನ ಜೀವನವೂ ಒಂದು ರಸವತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯದಷ್ಟು ಅಪೋಘ ವಾದದ್ದು. ಆತನು ಆಡಿದ ಮಾತು, ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಭಾವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು. ಇನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಂತಿವೆ.

೩. ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನ ಸಂವಿಧಾನ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನದ ಕಡೆಗೂ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ಕಡೆಗೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಡಿದೆ. ಅವರು ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೂ ಕಹಳೆ ಊದಿದವರಲ್ಲ. ಅವರು ಪ ಸುಷ ರ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳ ಹಿರ ಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕ ರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಕೆಲವು ರಚನೆ ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜಿ ವದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯ ವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವರೆನ ವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಆಗಲಿ ಮಾನವನ ಮೇಲ್ಮಯನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಭಕ್ತ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆ ಮಂ ಬೆ ಪುರಾಣಗಳ ದ ಪರಿದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಖಂಡಿ ಸಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬೂಟಾಟಕೀಯ ಡಂಭಾಚಾರವನ್ನು ಬಹಳ ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ

ಪದಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶ ಭಕುತಿಯಿಲ್ಲ

ಉದಯಕಾಲದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ
 ನದಿಯಲಿ ಮಿಂದನೆಂದಂ ಹಿಗ್ಗುತಲಿ
 ಮದ ಮತ್ತರ ಕ್ರೋಧ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂ
 ಬದಿಯಲಿದ್ದ ವರಿಗಾಶ್ವರ್ಯವ ತೋರುವುದಂ
 ಕೆಂಟುಗಾರನ ಬಿಡ ರದಂದದಿ
 ಕೆಂಟು ಹಿತ್ತಾಲೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ನೆರಹಿ
 ಮಿಂಚಬೇಕೆಂದು ಬಲು ಚೋರತಿಗಳ ಹೆಚ್ಚಿ
 ಮಂಚನೆಯಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಂ

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ ಯಾಕಾತ್ರಿಕವಾದ ಪುನಃವಿಧಾನವೆನಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಮುಂಚ್ಚು ಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಿಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ನಾನದ ಸೋಗಂ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಬೆನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುವರು

ಇನ್ನು ಮಡಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಡಂಬರವನ್ನು ಸಹ ಇಷ್ಟೇ ಕಟು ವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವರು ಮಡಿಮಡಿ ಮಡಿಯಂದದಿಗಡಿಗ್ಗಾರುತಿ ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೇರಂತು ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿ, ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಡಿಯು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವರು ಈ ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದಂ ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಹ್ಯಾಚಾರದ ಪೊಳ್ಳುತನ ವನ್ನೂ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ತಿಳಿದುವರು ಕೇವಲ ಮಿಂಡನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗದೆ ಸಾತ್ವಿಕವರ್ಗಾ ಯಾವುದಂ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರುವವರಂ ಅವರ ಸರಣಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬಟ್ಟಿಯ ನೀರೋಳಗದ್ದಿ ಒಣಗಿಸಿ
 ಉಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಮಡಿಯಲ್ಲ
 ಹೊಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧವ
 ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ಅದು ವಡಿಯಂ
 ಇಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರ ಶರೀರವ
 ನೆಟ್ಟ ತೊಳೆಯಲು ಅದು ಮಡಿಯಂ
 ಅಚ್ಚುತಾನಂತನ ನಾಮವ ನೆನೆದು
 ಸಚ್ಚಿತ್ತದಿ ನಡೆದರೆ ಅದು ಮಡಿಯಂ

ಕೇವಲ ಕರ್ಮರರಾಗಿ ಹಾರ್ದಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಒರ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ವರ ಶುಷ್ಕ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡಂ ಪುರಂದರದಾಸರ ತುಂಬ ರೋಸಿರ ಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನೂ ಮಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿರ ವ ಮಾನವರನ್ನು ಪುರಂದರ
ಗಾಸರು ಬಹಳ ಜಾಣತನದಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವರು

ಯಾರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಮೂರುವಂದಿಗಳೊಳಗೆ

ನಾರಿಯೋ ಧಾರುಣಿಯೋ ಬಲು ತನದ ಸಿರಿಯೋ

ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಆ ಮೂವರ ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಕಡೆಗೂ ನಮ್ಮ
ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವರು ಮದುವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ ಡದಿಯಾಗಿ ವ ನೆಗೆ
ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವನು ಕಂಡು ಈ
ಬಗ್ಗೆ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಇತ್ತಿರುವರು ಇನ್ನು ನಾವು ನೆಚ್ಚಿರುವ ನೆಲದ
ಸ್ವಭಾವವಂತೂ ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯ ಅಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣತಪ್ಪಿರುವ ರಾಜಾಧಿರಾಜರ
ಕಾಳಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಆಕೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿಶ್ವಿಕ ರಾಜನ
ರಾಣಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿರ ವರು ಇನ್ನು ಹೊನ್ನಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಚಂಚಲ
ಯಾರ ಗಳಿಕೆ ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ ಸೇರುವುದೋ ಹೇಳಬರುವಂತಿಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ
ಮೂರೂ ಕಡೆಯವರಗೂ ನಮ್ಮದಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ವ ನಮುಟ್ಟು
ವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು

ಇಂಥ ಸ ದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಬಯಲಿಗೆಳೆದಿರುತ್ತಾರೆ

ನಗೆಯೊ ಬರುತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯೊ ಬರುತಿದೆ ಪ

ಜಗದೊಳಿರುವ ಜಾಣರೆಲ್ಲ ಹಗರಣ ಮಾಡುವುದನೆ ಕಂಡಂ ಆ ಪ

ಪರರ ವನಿತೆಯೊಲುಮೆಗೊಲಿದಂ ಹರುವದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರದಂ

ಹರಿವ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಬೆರಳೆಣಿಸುವವರ ಕಂಡಂ

ಪತಿಯ ಸೇವೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಪರಪತಿಯ ಕೂಡೆ ಸರಸವಾಡಿ

ಸತತ ಮೈಯ ತೊಳೆದು ಪ್ರತವ ಮೂಳ್ಳ ಸತಿಯ ಕಂಡಂ

ಹೀನಗುಣವ ಮನದೊಳಿಟ್ಟು ತಾನು ವಿಪಪುಂಜನಾಗಿ

ಮೆಣಿಸಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ್ನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರ ಕಂಡಂ

ಪುರಂದರರ ಈ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕಗುಣದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ
ಎಂಥೆಂಥ ಅನ ಚಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎನು ವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲ ವರು
ಈ ರೀತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಲು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕಿಚ್ಚಿದೆ ಾರಬೇಕು ಪುರಂದರದಾಸರು
ಪ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಅವರು
ಸದಾಚಾರದತ್ತ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ವಿವರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಸುವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಬೋಧೆಗಿಂತಲೂ ಈ
ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುದುದೆಂದು ಅವರು

ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಟಕಿ ವಿಡಂಬನೆ ಕಹ ಕೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಲದು

ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೇ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಆ ಮೂಲಕ ನಾವು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಅರಿವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಮನುಜಶರೀರವಿಡೀನು ಸುಖ ಎ ದು ಅದರ ಅಪಾಶ್ವತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಉದ್ಗಾರ ವೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವರು

ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು—ಇದೆ
ಹಾನಿಮಾಡಲುಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚುಜ್ಜಗಳಿರಾ !

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದಾಸರ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮನಸೆಳೆಯುವಂತಹುದು ಮುಂದಿನ ಮೂರು ನಡಿಗಳೂ ಹೀಗೇಯೇ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತಿವೆ

ಕಣ್ಣು ಕೈ ಕಾಲಿವಿ ನಾಲಿಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ
ಮೆಣ್ಣುಮುಕ್ಕಿ ಮರುಳಾಗುವರೆ
ಹೆಣ್ಣು ಮೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹರಿಯ ನ ಮಾಮೃತ
ಉಣ್ಣದೆ ಉಪವಾಸ ಇರ ವರೆ ಬೋಡಿ
ಕಾಲನ ದೂತರು ಕ ಲ್ಲಿಡಿದಳೆವಾಗ
ತಾಳು ತ ಳೆ ದರೆ ತಾಳುವರೆ
ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಧವ ಫವ ಗಳಿಸಿರೋ
ಸುಳ್ಳಿನ ಸಂಸಾರ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲು ಬಾಡಿ
ಏನು ಕಾರಣ ಯದುವತಿಯನು ಮರೆತಿದಿ
ಧನ ಧಾನ್ಯ ಪುತ್ರರು ಕ ಯುವರೆ
ಇನ್ನಾದರು ಏಕೋಭಾವದಿ ಭಜಿಸಿರೋ
ಚನ್ನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲರಾಯಂ

ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ದೊರೆತಿದೆ ಈ ಮಾನವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಹೇಗೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕೆಂದು ವುದನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿರುವಾಗಲೆ ದೈವ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವರು ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಧರ್ಮವ ಗಳಿಸಿರೋ ಎನ್ನುವ ಬುದ್ಧಿವಾದವಂತೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕಣ್ಮರಿಸುವಂತಿದೆ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಬಾಳಿನ ಏಳಿಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಆಗಿ ವುದೆಂದ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತನುವ ನೀರೋಳಗಿದ್ದು ಫಲವೇನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನ ಜನು ಎಂದೂ ತರ್ಕಿಸಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಡಿಯ ದುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಲವಾರು ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ

ಮನದ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ತನುತ ದ್ವಿ
ಯೆನು ವರು ಮನವ ಶೋಧಿಸಬೇಕು ನಿಜ್ಜ ದಿನದಿನ ಮಾಡುವ ಪಾಪಪುಣ್ಯದ
ವೆಚ್ಚ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯ ಆಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವರು
ಆಚಾರವಿಲ್ಲದ ನಾಲಿಗೆ ನಿನ್ನ ನೀಚ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಿಡು ನಾಲಿಗೆ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರರ
ದೂಷಿುವುದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ನಾಲಿಗೆ ಎಂದು ನಾಲಿಗೆಯ ದುರ್ಗಣವನ್ನು
ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ವಚಶ್ಚುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆನು ವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವರು

ಕ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಅನಿವಾರ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ಆಸಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ಸತ್ಯಂ ವದ ಧರ್ಮಂ ಚರ ಎಂಬ ಆರ್ಷೀಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಲ್ಲಿ
ಮಾನವನ ಬಿ.ವನ ಹಸನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಸಿ ವರು ಸತ್ಯ
ವೆಂಬುದೆ ಸ್ನಾನ ಉಪವಾಸ ಜಪ ನೇಮ ಅಸತ್ಯದಲಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ
ವ್ಯರ್ಥ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಯಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಗಾತ್ರಿಕ
ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಸತ್ಯವನ್ನ ಕಳೆದುಕೊ ಡಿದ್ದುವು ಎನ್ನುವುದು
ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಶ ಪ್ಪ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಡಂಬಿಸಿರುವ
ವಿಧಾನವಂತೂ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಪರರ ಒಡವೆಗಳ ತಂದ ಂಡು ತಾ
ಒಪ್ಪದಿಂದೂಪವ ಸಪ್ರತವಮಾಡಿ
ತಪ್ಪದಲಿ ಸ್ವರ್ಗವನು ಸೂರೆಗೊಂಬುವನೆಂಬಿ
ಸರ್ಪಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉರಗನ ಉಪವಾಸ ಎಂಬ ನಾಣ್ಯಾ ಡಿಯೇ ಉಂಟು (ಪುರಂದರ
ದಾಸರೆ ಗುರು ಉಪದೇಶವಿ೦ದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಉರಗನ ಉಪವಾಸದಂತೆ
ಕಾಣೆರೊ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ) ಹಾವುಗಳು ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಕುಡಿದುಂ
ಬದುಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಕೂಗಳ ಹೇಳಿಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಗ ಳಿಯೇ ಆಹಾರವಾಗಿರ
ಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪವ ಸವೆಂದಾ ಕರೆಯುವುದು ಸ ಧ ವೆನಿ ಸದು ಇನ್ನು
ಅದು ನೆಲಸುವ ಹುತ್ತವಾದರೋ ಗೆದ್ದಲು ಹುಳುವಿನ ಕರ್ಮ ಕೌತಲ್ಯ ಅದ ದ
ರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಂಡವರ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು
ಅಪಲಂಬಿಸಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಯಸುವವರನು ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ
ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಹೀಗೆ ವರ್ತ ವ ಉಪವ ಸಗನು ಅಹ್ಮಗ್ರವ ಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿರು
ವರು

ಇನ್ನು ಕಪಟ ಉಪವನ್ನು ಅವರು ಅವಹೇಳನಮಾಡುವ ರೀತಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ
ಕಟ ವಾಗಿದೆ

ಬಿಡದೆ ಮದ ಮತ್ಸರಾಹಂಕ ರದಲಿ ಮುಳುಗಿ
 ಒಡವೆ ಬೆರಳುಗಳೇನಿಸಿ ಮೌನದಿಂದ
 ತಡೆಯದಲಿ ಪರಲೋಕ ಸೂರೆಗೊಂಬುವೆನೆಂಬೆ
 ಬಡ ಬಕನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಕಧ್ಯಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಪಟ ಜಪ ವನ್ನು ಕ ರಿತ ಪರಿಚಿತ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು ಅದು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಲ್ಲುವುದುಂಟು ಅದರಂತೆಯೇ ಮನದ ಕಲ್ಮಷದಿಂದ ಕೂಡಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವ ಕಪಟವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಯಾಳಿಸುವರು ಈ ಪೊಳ್ಳು ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕಿಡಿಕಡಿಯಾಗುವ ದಾಸರು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಡ ವ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಖಂಡಿತೂ ಕ್ರಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿರುವರು

ಇನ್ನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವಂತೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಂದೇಶದಂತಿದೆ

ಧರ್ಮವೇ ಜಯ ವೆಂಬ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ ಪ
 ವ ವ ರ್ವವನರಿತು ಮಾಡಲಿಬೇಕು ತಂತ್ರ ಅ ಪ
 ವಿಷವಿಕ್ಕಿದವಗೆ ಪಡ್ರಸವನ ಲಸಲಿಬೇಕು
 ದ್ವೇಷವಗಾಡಿದವನ ಪೊ ಹಿಸಲಿಬೇಕು
 ಪ್ಪಸಿಮಾಡಿ ಕಡಿಸುವನ ಹಾಡಿ ಹರಸಲಿಬೇಕು
 ಮೋಸ ಮಾಡುವವನೊಳಗೆ ಮಗನಿಗಿಡಬೇಕು
 ಹಿಂದೆ ನಿಂದಿಪರನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಲಿರಬೇಕು
 ಬಂಧನದೊಳಿಟ್ಟವರ ಬೆರೆಯಬೇಕು
 ಕೊಂದ ಪೈರಿಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿಬೇಕು
 ಕುಂದಣಿಸ ವವರ ಗೆಳೆತನ ಮಾಡಬೇಕು
 ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬಡಿಯುವವರ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಲಿರಬೇಕು
 ಕಂಡುಸಹಿಸದವರ ಕರೆಯಬೇಕು
 ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರಲನ
 ಕೊಂಡಾಡಿ ತಾ ಧನ್ಯನಾಗಬೇಕು

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೆಲುಕುಹಾಕು ವಂತಿದೆ ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಒರೆಯುವ ಕ ಲಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸಿ ಸ ತ್ತದೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ದಯವೆ ಭರ್ಮದ ಮೂಲವಯ್ಯ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸೂತ್ರವನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ದಯಾಳುವಾದ ವಿನಯವನ್ನು ಎಂತೆಂತಹ ಇಕ್ಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವನೆಂದು ಆಗ ಅವನು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬಹುದೆನ್ನುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು. ಭರ್ಮವೆಂಬುದು ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದ ಹೆಗ್ಗುರು ತೆಂದೂ ಅಹಿತರನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬಾಳಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ವಿಶದ ಪಡಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೈಗೆ ಎಟುಕಲಾರದ ಆದರ್ಶವೂತ್ರವೆಂದೂ ಎನಿ ಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧನು ಅಂಗುಲೀಮಾಲ ನೆಂಬ ದರೋಡೆಕಾರನನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದನ್ನೂ ಏನು ಕ್ರಿಸ್ತನು ತನ್ನನ್ನು ಶಿಲೆಬೇಗಿರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದ ದನೂ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರ ವಲ್ಲಿ ನವಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನೊಂದ ಜನರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ತೆರಳಿದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ವರನ್ನೂ ನೆನೆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೇವಲ ಆಕಿತಯೋಗ್ವಿಯನ್ನಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾರ ಚರಿತಾನಾಂಕು ದನ ಧೈವ ಕುಟುಂಬಕಂ ಎಂಬ ವೂತಿನ ಮರ್ಮವಾದರೂ ಇಷ್ಟೆ.

ಈ ರೀತಿ ಪರಮ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾತ್ವಿಕ ಬೀವನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಾದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿರುವರು.

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧ ನದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರೆನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಕವಿ ಸಹಜ ವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಚನೆಗಳು ಶ ಷ್ಯ ಬೋಧೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿ ಸದೆ ರಸವತ್ತಾದ ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳನ್ನಿಸಿ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೂ ಸಮಿಯನ್ನಿಸಿದವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ಅರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತದ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಖತಾಮಹರಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಪುಜ್ಯಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಸಚತುಷ್ಪಯರೆನ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೇ ಮೂತ್ರ ಮೊದಲನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಯಿತು. ಅವರ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತೂ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಮರ್ಗದರ್ಶಕರು.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಯತಿತ್ರೂರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಮೇಲುಪಂಕ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರೆನು ವು ದನ್ನು ಏ ರೆಯಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆ

ಯಿಂದ ಬೆಳಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ ಅವರೇ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಈ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಗುರುಂ ವಂದೇ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದಯಾನಿಧಿಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಅಕ್ಷಂಶಃ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದೆ

ಸಂತಕವಿ ಅನುಬಾವಿ ಕನಕದಾಸರು

—ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಮತೂಕದವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾಂತಿಯ ಎಳೆವರೂ ಆಗಿ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದರು. ಜನರ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವಯುತವಾಗಿ ಬರೆದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರದಾಗಿದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಒನೇಕ ವಚನಕಾರರು ಸಮಾಜದ ನಾನಾ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದವರು ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕದಾಸರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾದರು. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ಅಂಕ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಹಾಗೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು. ಅಂದು ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವುನಲಿವು ಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಅರಿಯಲು ನಮಗೆ ಆಧಾರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ (1447-1539) ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಮಿನುಗಿದ ಎರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು— ಒಬ್ಬರು ಪುರಂದರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನಕ. ಅಂದಿನ ಸನಾತನಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಯವರ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಎದರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರ ವೇಲೆ ದಯಮಾಡಲು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ಮರದ ಜನರಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಂಡವರು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಬಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತೀರ್ಥ ಕೊಡಲು ಕನಕದಾಸರನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಕರೆದಾಗ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಕನಕನ ಕರೆಯಲು ಧೂತಕರ ಗಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು. ಇವನ ಸಂನ್ಯಾಸತನವೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ತಿ ಯಥಾಯುತ ಎನಲು ಯತಿಯು ನಗುತಿಹನು. —ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲ ಕನಕದಾಸರೇ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಜನಜೀವನದ ವರ್ಣನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ, 17ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಕಾಖಂಡಿಕೇ ಕೃಷ್ಣರಾಯ "ನೆಂದು ನವಿ ಸುವನು ನಾನು ದಿನ ಹರಿಪದಪನಜ ಮಧ ಪರಾದ ಅನುಭವ ಶರಣರ

ಎಂದು ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ನೆರೆ ತಾಳವಾಕರ ಸಂತಮತಿ ಕನಕರ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಲ್ಲಾಸಕರ' ಎಂದೂ ತೆಲುಗಿನ ತಾಳವಾಕ ಆಣ್ಣಾ ಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕನಕದಾಸರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಅವರು ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಜಯನಗರದ ಉನ್ನತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಜೀವಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಮೊ ಹನಶರಂಗೀತಿ¹ ಆಧಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಮಾನುಜ ಮುನಿಗೆ ಶರಣು ಎಂದು ಬೇಕಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಂ ಬೆಂಪ್ಪವಡೆದ ಸದ್ಗುರುಕರ
ವಾರಿಜೋದ್ಭವ ಶಿಷ್ಯಜನರ
ಪ್ರೇರಿಸಿ ನಾಲ್ವಗೆ ಫಲವೀವ ತಾತಾ
ಚಾರಿಯರಡಿಗಿರುವೆನು

ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ತಿರುಮಲೈ ತಾತಾಚಾರಿ ಇವರ ಮೊದಲ ಗುರು ಬಹುಜನ ವಿಧ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲ 1508-1606 ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಯಗಳಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬಹು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಡದಾದಿ ಕೇಶವ ಕಾಗಿನಲಯಾದಿ ಕೇಶವ ಎಂಬ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಬಹು ಕಾಲವನ್ನು ಅವರು ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿರಬಹುದು.

ಜನನ ಬಾಲ್ಯ

ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೇರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಾಡ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಹಾವೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಗಿನಲೆಯಲ್ಲಿ. ತಂದೆ ಬೀರಪ್ಪ ತಾಯಿ ಬಚ್ಚಮ್ಮ. ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯ ನಗರ ಸಾವಣ್ಣಾಡದ ಒಬ್ಬ ಜನಪ್ರಿಯ ಡಾಣಾಯಕ. ಅವನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಗಳು 75 ವಿಜಯ ನಗರದ ದೊರಗಳ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ. ಬೀರಪ್ಪ-ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ವಕ್ಕಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಪತಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಗಂಡುಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಏಳುಮಲೆಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಸೇವೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಮಗನಿಗೆ ನಾವ ಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪನೆಂದೇ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಅಲಂಕಾರ ಕಾವ್ಯವಿಷಯಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಂದಸ್ಸು ವ್ಯಾಕರಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಕತ್ತೀವರಸೆ

1. ದಾ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಕಂಸ್ತಿ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಬೀರಪ್ಪ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಯುದ್ಧಕಲೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಬಾಹುಬಲವಿದ್ದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನನಾ ದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ತರುಣ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ನಂಬಿಕೆ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅವನ ರೂ ಮು ನಿಮಿರುತ್ತಿತ್ತು. ರಣರಂಗ ದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೊಕ್ಕನೆಂದರೆ ಎದ ರಾಳಿಗಳು ಚೆಲ್ಲಾ ಪುಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕ ದಳದಲಿ ಕಲಿತನೆಂದರೆ ಫೌಜಂ

ಕನಕುಮನಕಾಗ ವೃದ್ಧು ಹರಿಯೆ

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ತಾರುಣ್ಯದ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪ್ರೀತಿಯ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಘಾತವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಧೃಣಾಯಕ ವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಲಿದು ಒಂದಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಏಳು ಕೋಡಗಳ ತುಂಬ ಚಿನ್ನ ದೊರೆತವಂತೆ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಪಣವನ್ನು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಬಳಸಿದ್ದು ದೇವಾಲಯಗಳ ಬೇರ್ಗೋಡ್ಡಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಡಬಗ್ಗರ ಕೃತ್ಯಾಣಕ್ಕೆ. ಇದರಿಂದ ತಿಮ್ಮ ಪ್ಪನನ್ನು ಜನ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಕನಕ ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಕನಕನಾಯಕ ನಾದನು ದಕ್ಷಿಣಾಗಿ ಮತ್ತು ಜನೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿ ತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಬಂಕಾಪುರ ಆಗ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ವಿವಾಹವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ತಂತ್ರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಮದ್ದಲ್ಲಾಭಿ ಮಡದಿ ಎಂದೂ ಸಂಭೋದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸುಜ್ಞಾನವರ್ಧೂಟಿ ಕವಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಕನಕ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಗುಣತೀಲಿ ರೂಪವತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗದಿರುವುದು ಸೋಡೆಗದ ಸಂಗತಿ. ಕನಕನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಎರಡನೆಯ ಅಘಾತ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು ವಿವಾಹವಾದ 3-4 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹೆ ಟ್ಟಿದ ಮಗೂ ಕೂಡ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಏಳುಂಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಮಡದಿ ಕೂಡ ಅಸು ನೀಗಿದಳು. ಆಗಾಗ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಜನರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಾಗ ಬೆಕ್ಕುಪುಟ್ಟ ಕಾಳಗಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಹೀಗೆ ನಡೆದ ಕಾಳಗವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಪರಾಭವ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಕ ದ ರೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳು ಮೈತುಂಬ ಆಗಿದ್ದವು ಏಳುವುದೇ ಸಾಧವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಕನಕನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬಂದಂ ನನ್ನ ದಾಸನಾಗುವೆಯೋ ಎಂದು ಕೆಳದನಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ ಅರಸನಾದವನು ಆಳಾಗಬಲ್ಲನೆ ಎಂದು ಕನಕ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನೋಡೆ ದಾಸನಾಗುವೆಯಾದರೆ ಬದುಕೆ ವೆ ಎಂದಂತಾಯಿತು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕನಕ ದಾಸನಾಗುವೆ ಈ ನೋವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತನೀಡು ಎಂದನಂತೆ ಆಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಅಪರಿಚಿತ ಬಂದು ಉಪಚರಿಸಿದನಂತೆ ದೈವಕೃಪೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಬದುಕಿ ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕನಕ ಭಾವಿಸಿದ ಈ ಭಟನೇ ನನ್ನ ಆಪರು ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ರಣದೊಳಗೆ ದೇಹವ ಖಂಡಿತ ಂಡವ ಮಾಡಿ |

ರಣವನುತ್ತರಿಸಿ ಮರಣ ತೋರಿದೆ ||

ಪ್ರಣವಗೋಚರನಾಗಿ ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಬಂದು

ಹಣಕೆ ಪ್ರಾಣವನು ತಂದಿತ್ತು ಮಹಾತುಮನೆ || 1 ||

ತುಂತಿಕೊಂಡೆವು ಬೆನ್ನಲೊಸರುವ ರೋಹಿತಕೆ

ಲಂತ ಮುಖ ಗ್ರಹಗಳನು ಕಳಚಿ ಬಿಸುಟೆ ||

ವೀರರಾಜುತ ಬಲದ ಭಾರವನು ತಂದಹಂಕಾರವನು ಮುರಿದ ಹರಿಯೆ ದೊರೆತನ ಬಿಡಿಸಿ ಸುಸ್ಥಿರವಾಗರ್ಗವನೆ ತೋರಿ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದೆನ್ನ ಹರಿಯೆ' ಹರಿ ನಿನ್ನ ಪದ ಕವಲ ತರುಣದಿಂದಲಿ ಎನಗೇ ದೊರಕತೀ ಗುರುಸೇವೆ ಹರಿಯೇ ಎಂದು ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಕನಕನಾಯಕ ಕನಕದ ಸರು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದೈವಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾಳಗವೊಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ ಎನ್ನಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ಇಂಥ ಪಂಥದವರೆಂದು ಹೇಳಲು ಕೆಲವು ವಿಧ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ವತದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ತಂತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅವರು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದವರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಮುಂದೆ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಧ್ವ ಪಂಥದವರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಸ್ವರೂಪಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆ ಈ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಾಯಿತು ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವ ಮತವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಯಾವ ದೇವರನ್ನೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸದೆ ವಿಷ್ಣು-ಶಿವರಲ್ಲಿ ಭೇದವೆನಿಸದೆ

ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ ಖ್ಯಾತಿ ಗಳಿಸಿದ ಮಹಾನ ಭಾವರು *

ಜಾತಿ

ಜಾತಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಆಂತಸ್ತನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಇದ್ದರು ಅವರು ಯಾವ ಪಂಥದವರೆಂಬ ಚಿಚ್ಚಾಸಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವರ ಜಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಲವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿಯವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆಚ್ಚು ನೋಡಲಾಗಿ ಅವನು ಬಾಡವೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ದಂಡನಾಯಕನಾದನೆಂದೂ ಯಾವುದೋ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪರತಿ ಹ ಪಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾದನೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆಂಗೇರಿ ಹುಚ್ಚುರಾಯರು ಕನಕದಾಸರು ಹ ಪಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೆಂಬುದೂ ಒಂದು ಒಡೆಯ ಲಾರದ ಒಗಟೇ ಆಗಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕುರುಬ ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ನ ಯ ಕ (ಬೇಡ) ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ದಾಸರ ನಂದಿಸಬೇಡ ಮನುಷ್ಯ ಹರಿದಾಸರನು ನಂದಿಸಲೇ ಬೇಡ ಎಂಬ ಗೀತದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸ ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವರೆಂದೂ ತಂಬುರನ ಅವತಾರಿಗಳೆಂದೂ ಇದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡ್ತಿ ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರು ಅನ ಸರಿಸಿದ ಮತತತ್ತ್ವ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೆಂದು ಕಂಡಾಬರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕುಮ್ಭಾರಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಮನೆತನದವರು ನೆಲೆಸಿರುವರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಲ್ ಜಿ ಹಾವನೂರರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಕುರುಬರೋ ನಾಯಕರೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಿಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಡಾ|| ಪಿ ಬಿ ದೇಸಾಯಿ ಅವರು ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ನಾವು ಕುರುಬರು ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರಯ್ಯ

ಕಾವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ನರಕುರಿ ಹಿಂಡುಗಳೆ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಅದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕುರುಬರೆನ್ನಬಹುದು ಈ ವಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟೀ

* ದೇವಗಿ ಪುಸ್ತಕವೆ ಪಳಚಿರಿತ್ರಿ 1965

ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನು ಕುರುಬನಿಗೂ ನರರನ್ನು ಕುರಿ
ಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸುವುದರಿಂದ ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬರಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿ
ದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಕಿರ್ತನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಿರಪ್ಪ ಎಂದು
ದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಬೀರಪ್ಪ ಕುರುಬರ ದೇವರು

ಮಾರುಟತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯೊಡಿ ಕೇಶವನಂಪ್ಪ

ಮಾರಿಜವ ನೆರೆನಂಬದವನೆ ಕರುಬ

ಜನರು ಕುರುಬ ಎಂದು ನಂದಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಕನಕದಾಸರು
ಇದನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳಿನ ಹಾಡಿನ
ಮಾದರಿ ಇದೆ ಬಾಲ್ಯದ ಡೊಳ್ಳಿನ ಪದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರ
ಬಹುದು ಕನಕದಾಸರೇ ರಚಿಸಿದ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ

ನಾರದರ ಅಂಶವೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾ ಯಮನು ಮುಂದೆ

ಮಾಂಡಪ್ಪ ತಾಪದಿಂದ ಎರಡು ಜನ್ಮ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕೆನು

ಒಂದು ಜನುಮ ವಿದುರನಾಗಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲೇಗ ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎನೆಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಂಶಂತಿ ಎಂತೆಂಬೆ

ಹೀಗೆ ಕನಕದ ಸರೇ ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಸ್ ಕಿ ರಾವ ಚಂದ್ರ
ರಾಯರು ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಕನಕ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ತಾವು ಕುರುಬರೆಂದೂ
ತಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರೇದೇವರೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕುರ ಬರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತರಾಗಿದ್ದರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇವರೆಲ್ಲ ವೀರಶೈವರು
ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರನ (ತಿರುಕ್ಕಾಳತ್ತಿ ದೇವರ) ಒಕ್ಕಲು ಆದರೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ
ಮುಕ್ಕಾಲಮ್ಮ ಹೊನ್ನಯಮ್ಮ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಅಂಕಾಲಮ್ಮ ಪೋಲೇರಮ್ಮ
ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನ ಇವರು ಬೀರೇದೇವ
ರೆಂಬ ಗ್ರಾಮದ ವತೆ ವೀರನಂಬುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ತದ್ಭವ ರೂಪ
ವೀರಭದ್ರನನ್ನೋ ಅಥವಾ ಮಹಾದೀಶನನ್ನೋ (ಶಿವನನ್ನೋ) ಸೂಚಿಸುವ ಪದ
ಇದು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕುರುಬರೆಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ದೇವರ ಒಕ್ಕಲಾದರು
ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯಾದ ಗಂಗಮ್ಮನೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ತಂಗಿಯೆಂದೇ
ಕಲ್ಪನೆ ಈಗಲೂ ಕುರುಬ ಜನರೆಲ್ಲ ತಿರುಮಲೆ ದೇವರ ಭಕ್ತರು *

ಡಾ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಕನಕದಾಸರು ಅಂಡೆಕುರುಬ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಬಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಕನಕದಾಸರು ಜನ್ಮತಃ ಕುರುಬರು ಎಂದು
ದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವುದೇ ಕುಂದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ದಾಸರೆಷ್ಟಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕನ್ನಡ ಕವಿಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದು ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನ ತಮ್ಮ ಕಿರ್ತನೆ ಜಾಣ್ಮೆ ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ನೃಸಿಂಹಸ್ತುತಿ ಇವು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೃತಿ ಭೋಗಮೂಲವಾದ ಶೃಂಗಾರವೇ ವಸ್ತು ಇದು ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು 42 ಸಂಧಿಗಳಾದ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿರುವುದು 2700 ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರ ಕೃಣಿ ರತಿಮನ್ವಧ ಉಷಾಅನಿರುದ್ಧರ ಪ್ರೇಮಗ ಛೇದನು ದಾಸರು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಗಸಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೈವೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಂತವಾಗಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇವರದ್ದು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಗೆ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ವಿಜಯನಗರದ ಸಮಕಾಲೀನ ಜೀವನವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆಕಾಲದ ಚರಿತ್ರಕಾರರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸುರ್ವಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಸ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ದ್ವಾರಕೆ ಮತ್ತು ವಿದಿ ಶೀಪ್ರವಾಸಿಗಳ ವಿಜಯನಗರದ ವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಪುರಾಣಪುರಷ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ್ನು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ ವರಾಯ ನೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲೆಂದೇ ಕನಕ ದಾಸರು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿ ವರದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ ಜಿ ವರದರಾಜ ರಾವ್ ಅವರು ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಛಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾನತ್ವದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ *

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದ್ವಾರಕಾಪುರ ಕುಸುಮಾವಟಿ ಶೋಣಿತಪುರ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಪತ್ತು ಎಷ್ಟಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆ ಸಾಕು

ಸೋಮಸೂರಿಯ ವೀಧಿ ವೀಧಿಯಿಕ್ಕಿಲದಲ್ಲಿ

ಹೇಮನಿವಿ೦ತ ಸೌಧದೋಳಿ

* ಪಂದಾಸ ಹೃದಯ ಪುಟ 79

ರಾಮಣೀಯತವೆತ್ತ ಕಳಸದಂದಡಿಯದೊ
 ವಾ ಮಹಾದ್ವಾರಕಾಪುರದ (3-11)
 ಭೋಜಿತ ಕರ್ಪೂರ ಕಸ್ತೂರಿ ಬೀರ್ಣಜ
 ವಾಟಿ ಪುಣಗಂ ಬಹುತ್ಯಲ
 ಸೋಜಿಗವಡೆದ ಸುಗಂಧದಂಗಡಿಗಳು
 ರಾಜಸುತಿದೂವಿಕ್ಕಿಲದಿ
 ಚಪ್ಪನ್ನದೇಶದ ನಾಣೆಯಂಗಳ ನೋಟ
 ತುಪ್ಪದ ಚಪಲ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು
 ಒಪ್ಪವಡೆದು ಕುಳಿತಿದರು ಹಣಹೊಸ
 ಕುಪ್ಪೆಯಂ ಪಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
 ಒರೆಗಲ್ಲ ರಜವ ಮೇಣದೊಳೊತ್ತಿ ತೆಗೆದವ
 ಕೆರಗಿಸುವಣ ಬಂಡುಗವ
 ನೆರೆದ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವ ಚಿನ್ನ
 ವರದರೊಪ್ಪಿದರು ಕಟ್ಟಿಯಲಿ
 ಓರಂತೆ ಮರಕಾಲರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯವ
 ಹಾರದಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವ
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ ತೂಗುವರು ಬೇಡಿದರೆ ಕಂ
 ಬೇರಾಗಿ ಕಡವ ಕುಡುವರು

ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳು ಸುವರ್ಣವನ್ನೇ
 ಪೊಂದಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಿರುವ ಶೆಟ್ಟಿರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ವೇರಿದರೆ ಕುಬೇರನಿಗೂ ಕಡನೀಡುವ ಶ್ರೀಮಂತರಿ
 ದ್ದರು ಎಂದರೆ ಅದು ಎಂಥ ವೈಭವದ ಕಾಲ ಎನಿಸುವುದು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿ
 ಗರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಭೀತಿ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಮುತ್ತು
 ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸತ್ಯ-
 ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳೆ ನಿರರ್ಥಕ ಯುದ್ಧದ ವರ್ಣನೆಯು ಅತ್ಯಂತ
 ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಾಣಾಸುರನ ಶೋಣಿತ
 ಪುರಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗಿನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಮುತ್ತಿನ ಗದ್ದುಗೆ ಗರುಡನ ಹೆಗಲಿನೊ
 ಕೆತ್ತಿಸಿ ಬಿಗಿದು ಹ್ಲಾಣಿಸೆ
 ಅತ್ಯಂತ ಸೌಖ್ಯವ ಮಾಡಿ ಸಂತಸದಿಂದೆ
 ಹತ್ತಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ |

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಂಜಾನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವವನನ್ನು ಹೋಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಮುಂದೆ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸುಖಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾವ್ಯಾತ್ಮ ಆಳಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದೆಡೆ ಅವರು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಸಮಯೂಹವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜೇನು ಸಕ್ಕರೆ ಕ್ಷೀರ ರಸವಪ್ಪ ಭೇಣಿ ಸು
ಖೇನುಂಡೆ ವಡೆ ಗಾರಿಗೆಯು
ನಾನಾಫಕ್ಷೆ ಭೋ ಜ್ಯಂಗಳ ಪರಮ ಸು
ಮಾನದೆ ಬಡಿಸಿದರೊಲಿದು

ಪಾರವಾತೆಯರನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗ ಪದ್ಮಿನಿ ಶಂಖು ಜ್ಯುನಿ ಚಿತ್ತಿನಿ ವಂತಾದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿರುವುದು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹದ್ದುಮೀರಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಉಂಟು ರತಿ ಮಗುವಾಗಿದ್ದ ತನ ಗಂಡನೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರಿತಿ-ಅವಳ ಕಾವ ದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತದೆ

ನೆಟ್ಟಿನೆ ಮೊಗ ನೋಡಿ ಮುದ್ದಿಪಳ್ ತರಳನ
ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳ ತಂದಂ ತನ್ನ
ಬಟ್ಟ ಬಲ್ಲೊಲೆಗಡರ್ಚುವಳು ಬ ಯೊಳು ಬಾಯ
ನಿಟ್ಟು ಗಲ್ಲವ ಪೀಡಿಸಳು

ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ಭೇಟಿ ಚಿತ್ರರೇಖೆಯ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮೊಲೆಹಾಲು ಚಿಮ್ಮುವಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ ಆದರೆ ಬಲಿಷ್ಠ ವಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ ಪಾತ್ರಭೋಷಣೆ ಆಗದಿರುವುದು ಒಂದು ಕೊರತೆ ಬಾಣನ ಪಾತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಶೃಂಗಾರವಿಲಾಸಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ ಉಪೇಯ ಅರಮನೆಯಿಂದ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಮನೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದು-ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ವ ವಿಜಯನಗರದ ವೀರರನ್ನು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತದೆ ಆಕಾಲದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ನಾಡೊಳಗುಳ್ಳ ಜಾಣರು ಚಾಣೆ ರೊಡನೆ ಯಾಡುವ ಮಾತುಗಳು

ಸಕ್ಕದ ಕನ್ನಡ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಳಕೆಯಿದೆ ಅಕಾಲದ ಪಂಡಿತರ ಮಜ್ಜುಗಳಿಗನು ಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಅವರು ಬಳಸಿದ ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು ಸೊಗಸಾಗಿವೆ

ಮೂಢರಂದದೊಳು ಗುದ್ದಲಿಯುಂ ಕೊಂಡು ನಾಡ ಕಾಲುವೆ ತಿದ್ದುವೆರೆ
ಕನಕನ ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಗೋಣಿಯನಾಂತರೆ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕಥೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಮನೆಗೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ 18 ಅಂಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾವಾಣಿಕ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು *

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತಗೊಂಡಿದೆ - ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 481 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಸಂಧಿಗಳು 9 ಇದಾದರೂ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಂತೆ ಶೃಂಗಾರದ ಕಥೆ ಅದರ ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾನವೀಯ ಕಳಿತೆಂಬಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಡಾ ಜಿ ಎಸ್ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಬರೆದಂತೆ ಇದೊಂದಂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ವರಪುರದ ಚಿನ್ನಿಗೆ ರಾಯನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ದಾಸರು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರು ಸಮಕಾಲೀನ ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸ ಮಿಗುಣುಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರತ್ನಸತಂಗಡಿಯ ಪರಾಭವದ ಅನಂತರ ಪುನಹ ವಿಜಯನಗರದವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಇವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಥೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕನಕದಾಸರದು ಚೌಡರಸ ಹಿಂದೆ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು ಅದರ ಅದು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ನಳಚರಿತೆಯಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ಕ ರಣ ದಾಸರು ಬಳಸಿರುವ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಸುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು ಜನರ ಅಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಹುಬೇಗನೆ ಅವರ ಹೃದಯತಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಸಳದಮಯಂತಿಯೇರ ಅದರ್ಶಪ್ರೇಮ ಶೃಂಗಾರ ಪುನರ್‌ಮಿಲನ ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕುಸುರಿಗೆಲಸ ಗೈದಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪೌರವಿಮೆಯನ್ನೂ ಅವರು ಕರುಣಾರಸದಲ್ಲೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ನಳ ಕಾದಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದಾಗ ದಮಯಂತಿಯ ತೋಕ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯ ಹೃದಯ ಕಲಕುವಂತೆ ಇದೆ ಇದು ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ರತಿವಿರಾಪ ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನ ಚಂದ್ರಮತಿ ಪ್ರಲಾಪ ಇವುಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ನಳಮಹಾರಾಜನನ್ನು

ಕಾರ್ತೋಟಕ ಕಟ್ಟುವುದು ಒಂದು ಭೇದವನ್ನು ಪ್ರಸಂಗ ಕರೂಪಿಯಾದ ನಳಮಹಾ
ರಾಜನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟುಮೂಗಿನ
ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ
ಗಿಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುರಿದ ರೊ ಮಂಮೀಸೆಗಳ
ಜಡ್ಡ ದೇಹದ ಗಂಜು ಗೊರಲಿನ
ಗಿಡ್ಡರೂಪಿನ ಹರುಕುಗಡ್ಡದ
ಹಡ್ಡನಾದ ಕುರುಪಿತನದಲ್ಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ನಾಯ ಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ವತಃ
ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಅನುಭವವಿದ್ದು ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ಆತ್ಮಂತ ನೈಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಪತಿವ್ರತ ದಮಯಂತಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಂಗ
ಬಾರದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಕನಕದಾಸರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ನಳನ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ
ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತುಪಿಸು ನಿರ್ಧರಿ
ಸಿರಬೇಕು ತ್ಯಾಗಮೂಲವಾದ ಮಹಾನ್ ಅಹ್ಯಾಸವೊಂದನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ
ದಾಸರು ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರು

ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಭಾವಿ ನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಪದ್ಯಗಳು
156 ಚಮತ್ಕಾರದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ ಬಡವರು ತಿನ್ನು ವ ರಾಗಿಯೇ
ಶ್ರೀಮಂತರು ತಿನ್ನುವ ಅಕ್ಕಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ರಾಮನು ರ ಗಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟ (ರಾಘವ) ಎಂಬುದನ್ನು
ಹೊರಗಡಹಿದ್ದಾರೆ ವಿಸ್ತಾರ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಇದು
ಹೊರತಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಭಾಗವತ ಮನೋಭಾವವನ್ನೂ ಜನತಾ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ರಾಗಿಗೆ
ಸರಿದಲದ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಗೆ ವ್ರೀಹಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಧ ನೈಗಳ ಪಾತ್ರ
ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರ ವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ರೂಪಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾವು
ಅನುಭವಿಸಿದ ದುಃಖದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು
ದಾಸರು ಮೇಲಂವರ್ಗದವರ ನಿಂದೆ ಮೂದಲಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ
ಸಂಗತಿ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಗಿಯ ಮೂಲಕ ಬಡವರನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿರ
ಬೇಕು ರಾವ ಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರೋ ದೇಚೆಗೌರವರು ಅದಕ್ಕೆ
ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಕಾಂತಿಯುತವಾದ
ವಿಡಂಬನಕಾವ್ಯ ಬಿಂಕುಗುಳಿಗಳ ಮತಾಂಧರ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಭದ್ರಹಿತಾಸಕ್ತರ
ಮೂಗು ಕೆತ್ತಿ ಅವರ ಒರೆಹೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಾ

ಗಿದೆ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಓರೆಕೊರೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿ ಅವರು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕೊಳ ಬೇಕೆಂಬ ದು ಅವರ ಅಶಯವಾಗಿದೆ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಿಯ ಸೂತ್ರ ಸಲ್ಲದೆಂಬುದು ಕವಿಯ ದೃಢನಿಲುವಾಗಿದೆ

ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮುನಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವನು ರಾಮನ ಪಥೆಯ ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅವರು ನೀಡಿದ ಅದರಾತಿಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಅವರು ನಿಡಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತರಿ ಸಲು ಹೇಳುವನು ಆಗ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಸುರಿವರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಚಿಚ್ಛಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಆಗ ನೆರದಲದ ನಿಗೂ ಮೀಹಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ಉಂಟಾಗುವುದು ರಾಮ ಇವೆರಡು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೆರೆಯ ಧ್ವಿಡುವಂತೆ ಆಚ್ಛಾಪಿಸಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವನು ಗೌತಮ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಮನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವನು ಇಂದ್ರನ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅವನು ನೆರದಲಗ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡುವನು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಘವ ಎಂಬ ಬಿರುದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ರಾಮಧಾನ್ಯವೇ ರಾಗಿಯಾ ಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಮೂಲತಃ ರಾಗಿಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದವರಲ್ಲ ಅದರೂ ಅದರ ಸವಿಯನ್ನು ಉಂಡವರು ರಾಗಿ ಕುಲಹೀನನಾದ ತನ್ನಂತಹವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಅದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಅಕ್ಕಿ ಸವಣುಬದ ಮೇಲ್ಕುರ್ಗದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ

ಭತ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮೊನಚಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು ಭೋಜನಪ್ರಿಯರು ಪಂಡಿತರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದದ್ದೆಂದು ಅಕ್ಕಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸುವುದು

ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನ ವಿದೆಂ
ದಾಕವಾಳರು ಒಂಧರು ಜರೆದು ನಿ
ರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದೆಯಲ
ನ ಕನಿಕೆಯರು ಸಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನವಿ
ವೇಕಿಗಳು ಮೆಚ್ಚುವರೆ ಬಾಹಿರ
ಸಾಕು ನಡೆ ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗಿಂದ

ರಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡಿತು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ನುಡಿಯಿತು—

ಸತ್ಯಹೀನನು ಬಡವರನು ಕ
ಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡೆ ಧನಾಧ್ಯರನ ಬೆಂ
ಬೆತ್ತಿ ನಡೆವವುಪೇಕ್ಷೆ ನಿನ್ನದು ಹೇಳಲೇನದನು
ಹೆತ್ತ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ

ಪತ್ಯ ಪಾನದಿ ಹೇಡೆ ಬಾಯಿಗೆ
ತುತ್ತು ನೀನಹೆ ನೀನ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕರವೆಂದ
ಮಳೆದಗದು ಬೆಳೆಯಡಗಿ ಜ್ಞಾಮದ
ವಿಲಯಕಾಲದೊಳನ್ನ ವಿಲ್ಲದೆ
ಅಳವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದರೂ ಸಲಹೆ ವೆನು ಜಗತರಿಯೇ
ವಿಲವೋ ನೀನೆಲಿತೆಯೋ ನಿನ್ನಯ
ಬಳಗವದು ತಾನೆಲ್ಲಿ ಹುದು ಈ
ಹಲವು ಹುಲು ಧಾನ್ಯಸರಿಯೇ ಎನಗೆ ಕೇಳೆಂದಾ

ಬರಗಾಲ ಬಂದಾಗ ಒಡವರನ್ನು ಕ ಪಾಡುವುದು ತ ನೆಂದು ರಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನು ತಾನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಣತನ್ನು
ಅದು ಹೇಳ ತ್ತದೆ ಆಗ ಅಕ್ಕಿ ಎನೆಲವೋ ನೆರೆಗೆಲದ ನೀನ ಸಮಾನನೆ ಎನೆಗಿಲ್ಲಿ?
ಮಹಿಹೀನ ನೀನು ಕುಂಹೀನ ನಿ ನು ನೀನು ಪ್ರತಿಹ ನೇ ನೀನ ನ್ನು ಸುಡಬೇಕು
ಎಂದಿತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಗಿ

ನುಡಿಯ ಕೇಳಿತ ಕನಲಿ ಕಂಗಳು
ಕಡಿಮಸಗಿ ಖತೆಗೆಂಡಂ ನುಡಿದನಂ

ಸುಡಿ ಭರ್ಜನೆಯಂತೆ ಸಭೆಯ ಲಿ ಜರೆದನಾ ಪ್ರೀತಿಯು

ಸ್ವಾಯಿ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪ್ರೀತಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿತು
ರಾಗಿಯ ದೊಡ್ಡಗುಡವನ್ನು ದಾಸರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ
ವ ದರೂ ಭತ್ತದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ರಾಗಿ ಒರೆಸಿತು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶ್ರೀಮಂತ
ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಪುರಾ
ಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ
ರಾಗಿಯ ವಿಜಯ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ವಿಜಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ದುರ್ಬಲವರ್ಗ
ದವರ ಕೈಮೇಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು -

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಈ ಕೃತಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ತನಲ್ಲಿನ
ಸಾಮಾಜಿಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಸಾಧಾರಣ ವಿರಳಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ

ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು
ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಭಾವಿನಿಷ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 110 ಪಟ್ಟಿದಿಗಳಿವೆ
ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉನ್ನತ ಶಿಖರವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಏರಿದ್ದನ್ನು ಹರಿ
ಭಕ್ತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರಕ್ಷಿಸು
ನಮ್ಮನನವರತ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭದ 16 ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಮಯ ಅನಂತರ

ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸುಲಭಕ್ಕಿಂತ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಕೃತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುವುದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ದಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವೇ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಹಿತಮುಕ್ತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ ಭಗವಂತ ಒಲಿದರೆ ಹಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯು ಬೆಟ್ಟವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ನಿರರ್ಗಳವಾದ ಓಟ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಜೀವನದ ಅನನ್ಯತಾಭಾವ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ

ದೇಹ ದೇವರ ಅಲಯ ಎನು ವ ದಾಸರು ಆನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಎನು ವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಭಕ್ತಿ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು ಭಕ್ತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ್ಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ

ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತಲೋಕಕೆ
ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ
ಹೀನ ನಾನು ವ ಹಾ ಮಹಿಮೆ ಕೈವಲ್ಯಪತಿ ನೀನು
ಏನ ಬಲ್ಲೆನು ನಾನು ನೆರೆ ಸು
ಜ್ಞಾನ ಮೂರ ತಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ
ಮಾನರಂಜಿ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ—
ಮರೆದೆನೆಭೃಗುಯಾದಲಿ ನಿಮ್ಮನು
ಮರೆಯನಾಪತ್ತಿನಲಿ ಹರಿಯಂ
ದೊರೆಯುವೆನು ಮನವೇಕಭಾವದೊಳಿಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಡಿಯ
ಮರೆದು ಬಾಹಿರನಾದವನು ನೀ
ಮರೆವರೇ ಹಸು ತನ್ನ ಕಂದನ
ಮರೆಪುದೇ ಮಮತೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ —

ಮೃತ್ಯುಬರುವ ಮೊನ್ನೆ ಈ ನಶ್ವರ ಶರೀರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಗೆ ಬಳಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ ಕನಕದಾಸರ ಪಶ್ಚಿಮನ್ಯಾಸನ ಪ್ರತೀಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಭಕ್ತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕನ ದಿಸುವ ಒಂದು ಸರಳ ರಚನೆ *

ಸ್ವಸಿಂಹ ಸ್ವವನ ಎಂಬ ಕತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕವಿ ಚರಿತೆಗಾರರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆಂದರೂ ಗ್ರಂಥ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ ತಿರುಕನ ಕನಸು

* ದಾ ಟಿ ವಿ ಬೆಂಕುಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ—ಕನಕ ಕವಿ, ಪುಟ 137

ಎಂಬುದು ಪುಟ್ಟಕೃತಿ ಇದನ್ನೂ ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಕೃತಿ ವಂಚಿತನ ಪಡೆದರೆ ಅವರದೆಂದು ಬಡವನ ವಿಡಂಬನೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಹದ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವಂಶ್ಯರಿಗಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸಾಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ತಕ್ಕ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಿವೆ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಪ್ರಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವೇಲ್ಲುಟ್ಟಿದವು ತಲ್ಲಣಿಸಿದರು ಕಂಡು ತಾಳು ಮನವೆ ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ವಿಡಂಬನೆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಹತ್ವವು ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಿದ್ದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ ಅವರ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ತನು ನಿನದು ಜೀವನ ನಿನ್ನದು ರಂಗಾ ರಂಗಾ ಅನುದಿನದಲಿ ಬಹು ಸುಖಿ ದುಃಖಿ ನಿನ ವಯ್ಯಾ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಸಾರಿದೂರಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಎರಡು ದಿನದ ಸಂಸಾರ ಡಿಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ಕಂಠ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ನಶ್ವರವಾದದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿ ಗುರುತಿಸಲೂ ಈ ಸಾಲಂಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಿತ ಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದಿ ಕೊಂಡು ಚಳ್ಳುಕಳ್ಳಿ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಅಡಿಹೋಯಿತು ಹಳ್ಳಹರಿದುಹೋಗ ವಾಗ ಗುಳ್ಳೆಬಂದು ಬಡಿಯು ವಂತ ಉಳ್ಳವೊರೆಯಂತೆ ಸಂಸಾರ ನಾಯಿ ಬಾಯಿ ಅರವಿಯಂತೆ ನಾನಾಕೋಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ದೂರವೆಂದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನರ ಅಂದರೆ ಶಾಗಿನೆಲೆ ಅದಿರೇತದವನ್ನು ಭಜಿಸದವನು

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆ—

ಈತನಿಗ ವಾಸುದೇವನು ಲೋಕದೊಡೆಯ || ಪ ||

ದಾಸಗೊಲಿದು ತೇರನೇರಿ ತೇಜಿ ಪಡಿದು ನಡೆಸಿದಾತ || ಅ ಪ ||

ದನ ಜೆಯೊಳ್ಳೆನ್ನಣ್ಣನಯ್ಯನ ಪಿತನ ಮಂದೆ ಕೌರವೇಂದ್ರ

ನನುಜೆಯೊಳಿದವನ ಶಿರವ ಕತ್ತರಿಸುತ

ಅನುಜೆಯೊಳಿದವನ ಬೆಂಕಿ ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಯ್ದ ರುಕ್ಕ

ನನುಜೆಯೊಳಿದವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೋ ೧

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಸಾರಲು ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕೊರವಂಜಿಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು

ಕೇಕೆಯ ಹೇಳಬಂದೆ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದಂ || ಪ ||

ಸತ್ಯ ಒಗ್ಗೂಂ ದೈವದ ಗೊಡವೆ ಬೇಡ ನರಕ ತಪ್ಪದು || ಅ ಪ ||

ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತ್ಯಕ್ತಿಭಾವದ ಪ್ರಕೀಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಬದ ಕಿದನು ಬದುಕಿದನು ಭವ ಎನಗೆ ಹಿಂಗಿತು || ಅ ||

ಪದುಮನಾಥನ ಪಾದದೊಲುಮೆ ಎನಗಾಯಿತು || ಅ ಪ ||

ಹರಿಕೀರ್ತ ಪ್ರಸಾದ ಎನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ನಾಮಾವ್ಯುತ ಕಿವಿಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ದಾಸರು ಎನ್ನ ಬಂಧು ಒಳಗಾದರು

ಹರಿಯ ಶ್ರೀಮುದ್ರೆ ಅಧರಣವಾಯಿತು

ಕನಕದಾಸರ ಯಾಕೆ ನೀನಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದೆಯೇ ಹರಿಯೇ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲ ನೀನಲ್ಲಿ ವಲಗಿದರು ಎದ್ದಿಸುವವರು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಗಿದೆ ಸತ್ಯವಾಲಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಗಟಿನಂಥ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಬೆಡಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಇದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸ ಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರಿಂದ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಹಿಗುಳಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸವಾಲೆಸಗಿದ್ದಾರೆ ವಿಡಂಬನೆಯ ವಲಕ ಸವಾಜದ ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ತೊಲೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕನ ಈ ಜಾತಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿರುವರು * ಕನಕದಾಸರು ಮುಂಡಿಗೆ ರಚಿಸಲು ಹಿಂದಿನ ಮಜನಕಾರರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರಬಹುದು ಶುಭ ಚಮತ್ಕಾರ ಪೂರಾಣ ಘಟನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರ ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಕಂತಿ ನಾಗಚಂದ್ರ ಅಲ್ಲಮ ಮೊದಲಾದವರ ಈ ಮಾದರಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಪದ್ಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದುಂಟು ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು

ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿ ಕನಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತು

ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

ಬೆಳ್ಳಿಕೇಳೆನವರೆ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮಾತು

ಬಲ್ಲಾ ದಿಕೇಶವನು

* ಬರ್ಲಿ ಬಂದೂಮಾಧನ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುಟ 49

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಆ ಕಾಲದ ಸುರಿವಂತರನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟ
ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಅವರ ವಂಡಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆ

ಕೆಂಪುಮೂಗಿನ ಪಕ್ಷಿ ತಂಪಿನೊಳಿರುವುದು
ನೆಂಪು ಬಲ್ಲವರು ಬೇಳಿ || ಪ ||
ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ
ರಂಪುಪಿಯನಾಡುತಿದೆ || ಅಮ ಪ ||
ಆರು ತಲೆಯು ಹದಿನಾರು ಕಣ್ಣುಗಳುಂಟು
ಮೂರು ಮೂರು ನಾಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳುಂಟು
ಗೇರಿತು ತೆಂಕಲಾಗೆ
ಬಲೆಯ ಬೀಸಿದರು ಸಿಕ್ಕದು ಆ ಮೃಗ
ಜಲದೊಳು ತಾನಿಲ್ಲದೂ
ನೆಲನ ಮೇಲಿರುವದು ಎಂತರೆ ಸಾವುದು
ಕುಲದೊಳಗಾಡುತಿದೆ
ಸಕಲ ಕಲೆಯಂ ಬಲ್ಲ ಸೀತಳೆ ವಲ್ಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆನಬಹುದು
ಚೆನ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಂಟಾದರೆ
ಅಲ್ಲಂಟು ಇಲ್ಲಿವೆ

ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿರುವ ಅವರು ವಂಡಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ—

ಪರವ ಪುರುಷ ನೀ ನೆಲ್ಲೆಕಾಯಿ || ಪ ||
ಸರಸಿಯೊಳಗೆ ಕರಿ ಕೂಗಿದ ಕಾಯಿ || ಅ ಪ ||
ಹಿರಿದು ಮೊಡಿದ ಪಾಪ ನುಗ್ಗಿಕಾಯಿ
ಹರಿ ಎನ್ನ ಧ್ಯಾನ ಬಾಳಿಕಾಯಿ
ಕರಿರಾಜಗೊಲಿಗದಂಥ ಬದನೆಕಾಯಿ
ಅರಿಪಡ್ತುರ್ಗವಿ ಒದಗಿಲಿ ಕಾಯಿ
ಕೂರವ್ಯಾಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೀರೇಕಾಯಿ
ಘೋರದಂಷ್ಟೃತಗಳ ತೋರಿಕಾಯಿ
ಭ ರತಾ ಕಥೆ ಕರ್ಣ ತುಂಬಿದ ಕಾಯಿ
ವಾರಿಜಾಕ್ಷನೆ ಗತಿಯೆಂದಿವೈ ಕಾಯಿ

ನಿಗೂಢವಾದ ಅರ್ಥವಿರುವ ಮುಂಡಿಗೆಗೆ ನಿರರ್ಶನ—

ಎಂದೆಂದು ಇಂಥ ಚೋದ್ಯ ಕಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲವೊ

ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಯೊಳೊಂದು ಆಕಳೆ ಕರು ನೂಗಿತು

ಲಂಘಿಸುವ ಹುಲಿಯ ಕಂಡು ನರಿಯು ನುಂಗಿತು
ಹುತ್ತದೊಳಾಡುವ ಸರ್ಪ ಮತ್ತಗಜವ ನುಂಗಿತು
ಉತ್ತರದಿಶೆಯೊಳು ಬೆಳುದಿಂಗಳಾಯಿತಮ್ಮ

ಇಲ್ಲಿ ಬೇವಕ್ಕೆ ಆಕಳೆಂದು ಕಂಡಲಾಗ್ನಿಯ ಅಸ್ತತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಕರು ಸರ್ಪ—ಕುಂಡಲಿನೀ ಅಹಂಕಾರವೇ ಅನಿ ಅವರವಯಸೇ ಉತ್ತರೀಚಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವೇ ಬೆಳುದಿಂಗಳು—ಹೀಗೆ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ತಲೆದೋಗುವಂತಹುದು ಆಗಿದೆ

ಜಾಣನುಡಿಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರ ಜಾಣನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಹಾಸ್ಯದ ಹೊಸಲಿನೊಂದಿಗೆ ಅಸ್ತ ನೀತಿ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುವು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಬಳಸಿದ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ— ಕಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂಕೆ ಮಂಜುಸುರಿದ ಲಿ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೇ ಮಾಣಕ್ಕವೆಂದು ಹಿಡಿದರೆ ಭೂರಿ ಕೆಂಡವಿದಾಯಿತು ಮಂಗಳ್ಯ ಕಂಕಣಕ್ಕೆ ಕನ ದಿಯೇಕೆ ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವಿರಲು ತೀರ್ಥವೇತಕೆ ಸಿರಿಒಂದಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರೆಯಬೇಡ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯು ಕೊಳಿತ ತಂಗಿನಕಾಯಿಯ ತುರಿಯೂ ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ನೆಂಟರ ಬಾಗಿಲು ಸೇರಬಾರದು ದೇವರಿದ್ದದ ಗುಡಿಯು ಹಾಳು ಬಿದ ಅಂಗಡಿಯ ಹಿರಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗೈಯದ ಜಿಜ್ಞಾಸಕಡಲ ನ ಲಿಗೆ —ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಅನ ಭವ ಅಸಾಧಾರಣ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗೆ ಈ ಜಾಣನುಡಿ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತಿದೆ

ಪವಾಡಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಬದುಕಿನ ಸುತ್ತ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವರ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಅವರು ಅಂತರ್ಧಾರ್ವವಾದರೂ ಎನ್ನುವವರೆಗೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಒಯಕೆಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರು ಗುರಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಲಭಿಸಿದ್ದು ಪವಾಡ ಗುರುಗಳು ಕುರುಬನಿಗೆ ಎಂತಹ ವಂಶಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೋಣವೇ ಆಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಕೋಣ ಒಂದಿದೆ ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲಿ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ತಾವಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆ ಕಿತ್ತೊಗೆಯಿಸು ಎಂದರಂತೆ ದಾಸರು ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿಸಿದರು

ಒಂದು ದಿನ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಆಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಬನ್ನಿರಿ

ಎಂದರಂತೆ ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲ ಆತನಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ಎಂದ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನೇ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರಂತೆ

ಒಂದು ದಿನ ಗುರುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಯಾರು ಶಕ್ತರು ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಕನಕ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದರು ಇದರ ಅರ್ಥ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಆಯಿತು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು ನಾನು ಎನು ವ ಅಹಂಕಾರವು ಹೋದರೆ ಯಾರಾದರೂ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದು ದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆ ಆದ ನಂತರ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದರು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಇರ ವುದು ಏನು ? ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ಈತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವ ಲೋಕದೊಡೆಯ ಎಂದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನ ಸಾರಿಗ್ರಾಮವಿತ್ತು

ಸಮಸ್ತಾರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದರಂತೆ ತಿರ ಕನಂತೆ ಇರುವ ದಾಸರನ್ನು ದೇವಾಲಯ ದ ಒಳಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಶೂದ್ರನ ನೆರಳು ಬೀಳಬಾರದೆಂದೂ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕದಾಸರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಪೂಜೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿದ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ವೆ ಚ್ಚಿದರು ಇಂದಿಗೂ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶ ನಡೆದಂ ಬಂದಿದೆ

ವ್ಯಾಸರ ಯರು ಒಂದು ದಿನ ಕನಕ ನಿನಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ದೇವರು ಕಾಣಿಸುವ ನಂತೆ ಎಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಬಾರದೆ ಎಂದರಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕನಕ ಆಗಲಿ ನಾಳೆಯ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎ ದರು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಯೊಂದು ಮರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು ಮರದವರು ಬಡಿಗೆ ತಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು ಜೂಲ್‌ಬಾಲದ ನಾಯ ಕರೆ ನೀವೇನೇ ನೂಟ ಮಾಡಿದಿರಿ ಎಂದು ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಲೀಲಾಭೈರವ ಅಲ್ಲಪೋ ಕನಕ ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಲು ದೇವ ನಿನಂದಂ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೆಟ್ಟುಕೊಡಿಸಿ ಕೆಡಹಿದುದಿನಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಗುರುಗಳು ಏನು ನಿನ್ನ ದೇವರು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದಾಗ ಕನಕ ಬಂದಿದ್ದರು ಮರದವರು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು” ಎಂದರು ದೇವರು ಭೈರವರೂ

ನಿಂದ ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಡಿಗೆಯೊಳಗೆ ಬಿತ್ತು ಎಂದರು ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಸು ಎಂದರು ಗುರುಗಳು ಆಗ ಕನಕ ವಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತೆ ಸ್ವಾವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾವೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತು ಗುರುಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲು ತರಿಸಿ ಕಡಿಸಿ ಹಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀ ಆದಿ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನುಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದರೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಸಮಕಾಲೀನರು : ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದಾಸಸ್ವಾಮಿ ಎಂದ ಕನಕದಾಸರು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಕನಕದಾಸರು ಸವ ಕಾಲೀನರು ಆ ಕಾಲದ ವ ಹಾನ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾದ್ಯಯತಿ ಅವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರು ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಗದುಗಿನ ಕುವೂರವ್ಯಾಸ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಇವರು ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀನರು ಕುವೂರವ್ಯಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ತಾತಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು ಮೈಕುಂರ ದಾಸರು ಹಲವು ರಾಜಮಂತ್ರಿಯಾದ ಪಡೆದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಇವರ ಕಾವಲುಗಾರನಾಗಿ ಕನಕದಾಸರು ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದರು ಹಲವು ದಾಸರಮನೆಯ ಹೊಲೆದಾಸನಾನಯಕ ಲವಿಲ್ಲದ ದಾಸ ಕುರುಬದಾಸ ಎಂದೂ ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಇಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಮರ್ಶನೆ ದೈರ್ಯ ಕ ಕದಾಸರದು ಕನಕದಾಸರ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಹೆಸರಾದರು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕನಕ ದಾಸರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾವೋತ್ಕಟತೆ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ

ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕನಕ ಜಾತಿಮತಗಳೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ನೋವು ಅಪರವಾದದ್ದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅಳಿಯುವುದು ಅವನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವೇಶ್ವರರಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕ್ರಾಂತಿಯ ರಣಕಪಳಿಯನ್ನೇ ಊದಿದರು ಸನಾತನಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಡಿದರು ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ಮತದವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಅವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬರೆದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದು

ಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನಿತಿಹರೋ

ಕುಲಾವುದು ಸತ್ಯ ಜನರಿಗೆ ?

|| ಪ ||

ಕೆಸರೂಳು ತಾವರೆ ಪುಟ್ಟಲು ಅದ ತಂದಂ

ಕೆಸುಮನಾಭನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸರೇನಯ್ಯ ?

ಪಶುವಿನ ಮಾಂಸದೊಳುತ್ತತ್ತಿ ದ್ವೀರವ

ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಭೂಸುರರುಣ್ಣರೇನಯ್ಯ ?

ಅತ್ಮನಾವ ಕೆಲ ಜೀವನಾವ ಕುಲ

ತತ್ತ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕುಲ ಪೇಳಿರಯ್ಯ

ಅತ್ಮನು ಕಾಗಿನೆಲೆಯೊಡೀತವನೊಲಿದ

ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕುಲವಾವುದು ಹೇಳಿರಯ್ಯ ?

ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣು ಒಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ತತ್ತ್ವವೇ ಅಡಗಿದೆ ಅಂದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಯ ಅಚರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕೀರ್ಥವನು ಖಡಿದವರೆಲ್ಲ ತಿರುನಾಮಧಾರಿಗಳೆ

ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲ ಭಾಗವತರೆ

ಅವರ ಟೀಕೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಒಳಗಾಗಿ ದ್ದಾರೆ ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಏಕೆ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕನಕದಾಸರದು ಹೀಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸಮಕಾಲೀನಗಳಾಗಿವೆ ಕವಿಯಾಗಿ ಸಂತರಾಗಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು

ಕನಕದಾಸರು ಕವಿ ಸಂತರ ಸಂಗಮ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಮಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಬೋಧೆ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೋಧೆಯು ಇದೆ ತಳಮಳ ಕೊಳ್ಳಗಳಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಮ್ಮದಿ ಸಮಾಧಾನಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ|| ಹಾ|| ಮಾ|| ನಾಯಕ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದು ಖಚಿತಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಜೀವನ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ನಾವು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಬಹುದಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಕನಕದಾಸರ

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೃತಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬೇಕು ಕನಕದಾಸರು ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿದ್ದಾರೆ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕನಕ ಕಿರಣ ಸಂಪಾದಿತ ಕಾ ತ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ
- 2 ಮಾಹಾತ್ಮ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಡಿ ಎಚ್ ಬಿ ಆಚಾರ್ಯ
- 4 ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಕಟ್ಟಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ
- 5 ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು
- 6 ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್
- 7 ಪ್ರೊ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು
- 8 ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್
- 9 ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಿ ಚರಿತೆ ಸಂಪುಟ 2 ರಾ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ
- 10 ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ಸಂಪಾದಿತ, ದೇ ಜ ಗೌ
- 11 ಮೂ ಹನಕರಂಗಿಣಸಂಗ್ರಹ ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ
- 12 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ
- 13 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಾಸಕೀವನ ಬಿಟ್ಟಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ
- 14 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಡಾ|| ರಂ ಪ್ರೊ ಮುಗುಳಿ
- 15 ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಳ್ಳುಂಡಿ

ಗುರ ಭಕುತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣಬೇಕು
ಹರಿಕಥೆಗಳ ನಿತ್ಯ ಕೇಳುತ್ತ ಇರಬೇಕು
ವಿರಕುತಿ ಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನಾರಾಧನೆ ಬೇಕು
ಪರಮಂತ್ರಜಪಬೇಕು ತಪಬೆ ಕು ಪರಗತಿಗೆ
ಪರಿಪರಿವ್ರತಬೇಕು ಸಿರಿಹಯವದನನ
ಪರಮಾನುಗೃಹಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೇಕು॥

ಸಾಧು ಸಂತರ ವ ಹಾತ್ಮರ ಜೀವನವು ಸುಖಾಸಿತಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಒವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರೋಪಕಾರದ
ಲ್ಲಿಯೆ ತೊಡಗಿದ್ದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೆರಳನ್ನೂ ತಂಪನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲಗಳನ್ನೂ
ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಬ ಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯ ಮಂತ್ರವೊಂದು ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯ
ವನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿದೆ

ಅಕ್ಷೇತ್ರವಿತ್ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಂ ಹ್ಯಪ್ರಾಬ್

ಸ ಪ್ರೈತಿ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಾನುಶಿಷ್ಟಾ॥

ಏದ್ವೈ ಭದ್ರವ ನ ಶಾಸನಸ್ಯ॥

ಸ್ಮೃತಂ ವಿದತ್ಯಜ್ಞಾನಾಂ॥ ಬ ಗ್ವೇದ x-32 7

ಹಾದಿ ತಿಳಿದ ದವನು ಹಾದಿ ತಿಳಿದವನನು ಕೇಳಿದನು ಹಾದಿ ಬಲ್ಲವನಂದ
ಅನುಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋದನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ
ದಂಟಲ್ಲ ಅದು ಅನ ಶಾಸನದ ಫಲವು ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಅನುಶಾಸನ ಶ್ರುತಿ
ಯನು ತ್ತಾರೆ ವ ಹಾತ್ಮರು ಬದ ಕೆ ವದ ಬ ಳ ವದು ಚಿಂತಿಸುವದು ಹಾಡು
ವದು ಮಾಡ ವದು ಎಲ್ಲವೂ ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಆ ಹ ದಿಯಲ್ಲಿ
ನಡೆದವರನ್ನು ಕೇಳ ತ್ತಾರೆ ತಾವೂ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆನ ಶಿಷ್ಟರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ
ಇಂಥ ಆಲೌಕಿಕ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸೋದೆಯ ಶ್ರೀವದಿರಾಜಗ ರುಗಳೂ ಒಬ್ಬ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶ್ರೀ ವಾಧ್ವಗುರ ಗಳಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡರು ತಾವೂ ಆದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದರು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶದರ್ಶನ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮ ವಂಕ್ಷುಗಳೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿ
ಮಾರ್ಗದ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ಬೊ ಧಿಸಿರುವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಬದ ಕು ಹೆಸರಾಗಿ

ಸುಖವನ ಯಾವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುಖವ ಬದಲಿಗೆ ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣೆಬೇಕು ಹರಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯಕೇಳಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಬೇಕು ಮಂತ್ರ ಬೆ ಕು ತಪ ಬೇಕು ಪರಿಪರಿಯ ಪ್ರತ ಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೆ ಕು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಸಿರಿಹಯವದನನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಬೇಕು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡು ಬಹಳ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆನ ಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಹರಿ ದಾಸರೂ ಶಿವಶರಣರೂ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ವೈಕುಂಠದ ದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೋಗಳತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಕೂಟದ ರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ರಷ್ಯೇ ಅಲ್ಲ ಕುದುರೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಚಿನ ದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರವರು ಶ್ರೀಪ ದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಇವರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತಲೋಕವು ಬೆರಗಾಗಿ ತಲೆದೂಗುವಂಥ ಅನೇಕ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಆದರೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಲೆದೂಗಿಸ ವದಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಇವರು ತೃಪ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ಆ ಅಲೌಕಿಕದ ಪ್ರದ್ವೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳಿಂದ ದೂರಕವ ಅವಿಂಡ ಆನಂದ ನಿಧಿಯು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ವನಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಕನಿಕರಪೂರ್ಣ—ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿತು ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮಹಿಮನ ಭಕ್ತಿಗಂಗೆಯನು ಪ್ರಾಕೃತ ನುಡಿಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಿಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಪ್ರಾತನ ಮಾಡಿಸಿ ಪುನೀತಗೊಳಿಸಿದರು ಹೀಗೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ವ್ಯಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಕೂಡಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದೆಡೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನಲಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸಿದರು ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಸಾಧನವೂ ಅಸದೃಶವಾಗಿವೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ರೋಮಾಂಚಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಲೌಕಿಕದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ತರುವುದಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಸೊನ್ನಗಾರರು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಯಸಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಆ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಇಂಥ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಓದಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆ ಅಲೌಕಿಕದ ಉಜ್ವಲ ಅನುಭೂತಿಯ ಕಾವು ಹರಿದು ಬರು

ತ್ವದೆ ಅದ್ವಂದಿಲೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ಞಲಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಒಂದು ಉದ್ವಿಪ್ಪ ಧರ್ಮನಿವೆ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಳಿದ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕೃತಿಗಳು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಆಚ್ಛಾದ್ಯವೆಂಬ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಅವರ ಇಂಥ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ಪದ ಸ ಇಂದಿಗಳನ್ನು ಓದಿದವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕೈವಲ್ಯ ಪದಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಿದ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆ ಯಾಗುವೆ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಜೀವನವೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತ್ಯವೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗವನಿಸಿದ ಗ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದು ವೆಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು 120 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ನಡೆ ಸಿದ್ದು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆಲಿದು ಸ್ವಾಮತ ಸ್ಥಾಪಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕೊಳ ದೇವಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಕೆಳಸ್ತರಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ದೈವ ಭಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವದರಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪರ್ಯಾಯ ಉತ್ಸವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸ ಪದದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪ ಕಾರವನ್ನು ನಾವೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ತತ್ವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಗಂಭೀರ್ಯವನ್ನೂ ಅವರು ಕನ ಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದರು ಕನ್ನಡದ ಪದಲಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಮಂಜುಳವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿಯಂಥ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕ ದಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಕೃತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದರು ಡಾ ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಹರಿದ್ವಾರ ಪ್ರಸನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಒಂದು ಬರಹದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯ ನ ನೆನದಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಿಮರು ಹೇಗೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವಾಗುಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಸೀಮಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿದ್ದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಇವರೆಲ್ಲರ ವಾಣಿಯು ಅವರವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಬರ ತ್ತಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ರಭಾವ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಅರ್ತ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವಿ ತಾನಂದವಿ ಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಗ್ವಿಲಾಸವಂತೂ ವಿನಿಮೃತ ದಳವಾದದ್ದು ಅನೇಕ ಗಹನವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಟ್ಟಿರುವರು ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರು ಸಾಂಗತ್ಯದ ಮೂಲಕ ವೈಕುಂಠದ ವೈಭವವನ್ನು ಬಹು

ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಅತ್ಯಂತ ಜಟಿಲವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ರಸಾನುಭವವೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಗುಣಾರ್ಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಗಮಿಸಿವೆ ಕ್ರಿ ಶ 1614ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರದ ವೀರವೆಂಕಟಪತಿದೇವ ಮಹಾರಾಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಆಶ್ರಿತನಾದ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಡಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಂದ್ಯೋಷ್ಣವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನಾ ಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವ ಪಾದ ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆ ಬಿರುದೂ ಅವರ ಪರದ ಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು ಆದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಋಜು ಪದಸ್ಥ ಭಾವಿ ಸಮೀರತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯು ಅಡಗಿದೆ ಪ್ರೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ- ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಒಂದ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದು ವಿಖ್ಯಾತರಾದವರು ಯುಕ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಗುರುಪರ್ವದೀಪಿಕಾ ನ್ಯಾಯ ರತ್ನಾವಳಿ, ಪಾಪಂಡ ಮತ ಖಂಡನ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತುಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೆಸರಾಂತರಾದವರು ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ದುರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ರಾಜಮಾನ್ಯರಾದವರು ಬೆ ಒಪದಸ್ಥರಾಗಿ ಭಾವಿ ಸಮೀರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದವರು ಮೂಢ್ವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಅವರೇ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದವರು ಮೆರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಾಕಿದವರೂ ಅವರೇ ಅವರ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಜನಾಂಗದ ಮೇಲೆ ಧೃಢವಾದ ಮಂದ್ರೆಯನ್ನೊತ್ತಿತು

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರುಗಳು ತೋರಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲೂ ಅನ್ಯಾದ ಶವಾದ ನಿಷೇಧದ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸತ್ಯವಾದ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿರಿ ಶಪಥ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಪ ನಾದ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಚೇತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನುಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳೇ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ ಯತಿಪುಣವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ" ಎಂಬ ಅದೇಶವನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರ ಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬದರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ಪಡೆಯಲು ತೆರಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವ ಗ ರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂದೇಶವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟರು ನಮ್ಮ ವಚನಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಿತ ವಚನಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆದ್ವೈತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹರಿಸಮರ್ಪಿತ ಜೀವನದಿಂದ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರ ವಾದ ಲೋಕಹಿತದ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ಧೃಢವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀ ವಾದಿ ರಾಜರ ರುಗಳು ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಹುಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತ ಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಪತಾರ ಕಥೆಗಳನೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಯಾರು ಯಾವ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದಿರು ವರೋ ಅವರನ್ನೇ ಈ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಕರೆದು ನುಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ ಮಂದರಪರ್ವತವೇ ಭೂಮಿಯೇ ಪ್ರಲ್ಮಾದನೇ ಇಂದ್ರನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃಂದವೇ ಓ ಸಮುದ್ರವೇ ಓ ಅರ್ಜುನನೇ ಶಿವನೇ ಎಲ್ಲೆ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಧರ್ಮವೇ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡಿರಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನಡಿಯಿರಿ ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತು ನಾವಿನ್ನಾವದೇವರನ್ನು ನವ ಸ್ಮರಿಸೋಣ? ಪಾಡಿ ಹೊಗಳೋಣ? ಪೂಜಿಸೋಣ? ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತ್ತಾರೆ ಒದಂದಾದರೂ ನಿತ್ಯ ಸುಖರೂಪವಾದ ಸುಖವನು ಕೊಟ್ಟೀತೆ? ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ "ನಾವ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಮಗೆ ಉಂಟು ?

ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿನಯನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ವಂದರ ಪರ್ವತವನು ಬೆನಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತಮತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ಪರಾಹ್ನಾಗಿ ದೈತ್ಯನಿಂದ ಘನೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವೇಲೆ ತಂದಿತ್ತನು ಕ್ರೂರಿಯಾದ ತಂದೆಯ ಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಲ್ಮಾದನನು ಸಲಹಿದನು ವಾಮನನಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅವನ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ವೈಷ್ಣವವನ್ನೂ ವರದಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಗೆ ಕಿರ್ತಿ ತಂದಿತ್ತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಭಸ್ಮಸುರನ ಭಯ ದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಪಾರು ಮಾಡಿದನು ಕಲಿ ಯಿಂದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟಗೊಂಡಾಗ ಕಲ್ಕಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದನು ಅಂದಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹಯಗ್ರೀವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದಲ್ಲದೇ ಮತ್ತಿನೇನೆಂದು ಹೇಳಿಯಾರು ? ನಮಗೆಲ್ಲ ತಂದೆಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಸೋದರನೂ ಮಿತ್ರನೂ ಬಂಧವೂ ಆಗಿ ನಮಗೆ ಮಹೋಪಕರ

ಮಾಡುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೊಗಳುವ ಈ ಹಯಗ್ರೀವವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದು ಮನಿ ಸುವಷ್ಟದು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಶ್ರೀ ಪಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನಾರಾಯಣನ ವರ್ಣಸು ಮೃಗಸು |

ಆರಾಧನೆಗಳ ಮಾಡತ ಪಾಡತ ||

ನೀರಾಜನದಿ ಅವನರ್ಚಿಸು ಗೆಚ್ಚಿಸು ವೇದ |

ಪಾರಾಯಣ ಪ್ರಯನಾ ||ಪ||

ಅವನ ಶ್ರವಣ ಮನವ ಜಪತಪ ಭಕ್ತಿಗಳೇ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನವಾಗಿವೆ ಹರಿಯ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು ಹರಿನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಬೇಕು ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಹರಿ ಪರದ ವತವೆಂದು ಸದಾ ನೆನೆಯಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ—

ಓಡುವ ನಡುಗುವ ದೇವನೆ ಬಲ್ಲನು |

ಬಾಡುವ ಬೇಡುವ ಮುನಿಗಳೇ ಬಲ್ಲರು ||

ನೋಡುವ ನ ಡಿವ ಮುಕುತರೆ ಬಲ್ಲರೊಡೆ |

ನಾಡುವ ರಮೆ ಬಲ್ಲಳು ||

ಯಾರಿಗೆ ಶ್ರೀದೇವಿ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೋ ದೇವಗುರು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಗನೋ ಅದಶೇಷನು ಪಂಚಪೋ ಪಕ್ಷಿರಾಜನು ಪಾಪನನೋ ಶಿವನು ಯಾರ ಪಾದನಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಾಪನ ಗಂಗೆಯನು ಧರಿಸಿರುವನೋ ಇಂದ್ರನು ಯಾರ ಚರಣ ಸೇವಕನೋ ಆ—

ಹಯವದನಗಿನ್ನಾರನು ಸರಿಯೆಂದೂ ಪೇಳುವೆನ್ನೆ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ ದಲ್ಲಿ ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ತುತಿವಾಗಿ ಕೆಳದ್ದಾರೆ—

ಕೊಂಡಾಡಲಳಿವೇ ನಿನ ಯ ಕೀರ್ತಿ | ಭೂ |

ಮಂಡಲದೊಳೂ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿ ||ಪ||

ಜನವಣವೈರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ಅವನ ಪೂಜೆ ಗೆಂದು ಎಂಟು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಯತ್ಕಾಶ್ರವ ವಿತ್ತರು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮ ಸೋದರ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ಒಬ್ಬರು ಇವರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ 17 ನೇಯವರು ಸೋದೆಯ ಮರದ ಶ್ರೀಪಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಇವರು ತಪಸ್ವಿಗಳು ಯೋಗಿಗಳು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರು ಮತ್ತು ಮಹಾತ್ಮರು ಆಗಿದ್ದರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂದಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಂಭಾಸಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಕೆರೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣಾಚಾರ್ಯರು

ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಇವರು ತಮಗೆ ದೊರೆತದ್ದು ದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತ್ಯಸ್ತರಾಗಿ ದಾವೆ ಧರ್ಮ ಸತ್ಯಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. 1480 ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರ ವಣಾಭಿ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಇವರಿಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಪೊಂದು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಮಗು ಸೋದೆ ಮರದ ಪಟ್ಟದ ದೇವರಾದ ಶ್ರೀವರಾಹ ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ವರಾಹ ನೆಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಮಗು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಕ್ಕಂದಿ ನಂದಲೂ ಇವರು ಮೇಧಾವಿಗಳು. ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಬಂಧುಗಳೊಬ್ಬರು ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥರೆಂದು ಬಿಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಡೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ಬೇದಾಂತಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದರು. ಎಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಇವರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ವಿತ್ತು. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ತಮಗಿಟ್ಟ ಶಿಸ್ತರನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿ ರಾಜರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದರು. ಅವರ ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಾದಿಗಳ ನ್ನೊಲ್ಲ ಗೆಲಿದ ರಾಜರಿವರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾವ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥೈಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ— ವಾದಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವರು. ಅವರ ರಾಜರಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ತಾವು ಮಧ್ಯರ ದಾಸನಾದ ವಾದಿ ರಾಜನೆಂಬ ನಾನು. ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವೈದಿಕನ ಕೈಚಳಕಿನಿಂದ ವೀಣೆ ನುಡಿಯುವಂತೆ ನುಡಿಯ ತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ದೃಢ ಮತ್ತು ಆಳವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯೆಯ ಪರ್ವತದಂತಿದ್ದರೂ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ತಂಬಾ ವಿನಯ ಶಾರ್ಙ್ಗಗಳು. ತಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿಮಟ್ಟದ ಗ್ರಂಥದ ಶ್ಲೋಕಪೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬೆಳುತ್ತಾರೆ— ಕೆಲವರಿಗೆ ಅರ್ಥಮದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ದಷ್ಟು ವಂತ್ರಶಕ್ತಿ. ಕೆಲವರಿಗೆ ದಸ್ತಹವಾಸ. ಕೆಲವರಿಗೆ ದಶಾಸ್ತ್ರವೋದಿದ ಅಹಂಕಾರ. ಇವುಗಳಿಂದ ಒದ್ದುತವೆಂದು ತೋರುವ ನಾನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವನ ಉಪಸನ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವನ ಅಂಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಶ್ರೀವಧ್ವಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಭಕ್ತಿ ಅಸೀಮ ವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ನೇಕ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಪುನಃಪುನಃ ಹುಡುಗರು ಭೀಮ ಮಧ್ಯರೊಬ್ಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂಥ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹರಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಆರ್ಯೋನ್ಮಾ | ಯೋಗ ಧಾರ್ಮೋನ್ಮಾ | ಭೀತಿ |

ವರ್ಯೋನ್ಮಾ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯೋನ್ಮಾ || ಪ ||

ಅಕಳಂಕ ಮಹಿಮಾ ಚಾರಿತ್ರನ | ಈ |

ಸಕಲ ಭವನ ಪವಿತ್ರನ್ನು ||

ಪ್ರಕಟ ಭ ರತಿ ಸತ್ಯಳತ್ರನ್ನ |ಪಾಪ|

ನಿಶ್ಚಿತಾನನ ವೀತಿಹೋತ್ರನ ||೧||

ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ಎಳ್ಳವರು ಭುವನ ಪಾವನರು ಭಾರತೀಶರು ಆದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಆದರಿಂದ ನೆನೆದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಸ ಟ್ಪು ಹೋಗುತ್ತವೆ ಶ್ರೀವ ದ್ವಗುರುಗಳು ಸಕಲ ವರ್ತಕಗಳನ್ನು ನಿರ ಕರಿಸಿದರು ಅವರು ದೋಷ ವರ್ಜಿತರು ಅಲ್ಲದೆ ಭವದ ದುಃಖದಿ ದ ತಾಪೂ ದೂರರು ತಮ್ಮನಾ ಶ್ರಯ ಸಿದವ ರನ್ನು ಸಲಹುವವರು ಅವರು ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಯಿ ವರು ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣ ದ ಪೂರ್ಣಬೋಧರನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು

ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತ ಯನಾ |ಸಿರಿ|

ಸದನನ್ನ ಕರುಣಾಂತರಯನಾ ||

ಮದಮೋಹ ತಿವಿ ರ ಪತಂಗನ್ನಾ |ಪಯ|

ಮದನನ ಚರಣಾಬ್ಜ ಭಂಗನ್ನಾ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಚರಣಗಳನ್ನು ಭಜಿಸಿದಂ ದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನೆರೆನಂಬಿ ಪಡೆಯಿರೊ ಹಿತವ |ನಮ್ಮ|

ಗುರ ವರ ಮಧ್ವವುನಿಯ ಸನ್ನತವ

ಎಂದು ಒೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವಚನ ೆಡಿದರ ವರು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ ದ್ವಗುರು ಗಳ ಹನುಮ ಫೀಮ ವ ದ್ವರಂಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ತ್ತ

ಮರುದಂತ ಮಧ್ವಮುನಿ ರನ್ನಾ |

ನಿನಗೇಗಾಣೆ ಜಗದೊಳಗೆ ಸರ್ವರೊಳು ಪೂರ್ಣ

ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸಿಂಹದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿನ್ನೀಮ ಜ್ಞಾನಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಒಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ

ಈತನೆ ಕಾಣರೋ ಮಧ್ವವ ಎನಿ ||ಪ||

ಪರಿಪರಿ ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ |

ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಚರಿಸುತ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು |

ನರಿಗಳೋಡಿಸಿದಾತ ||೧||

ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿಂಹನು ಮಾಡಿದ ತತ್ವಗರ್ಜನೆಗೆ ಎದುರು ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಪರವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಚದುರಿಹೋದರು ಸಕಲ ವೇದಗಳೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು

ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ದ ಟುವಂತೆ ಯೂಕೃತಿಗಳೆ ಳ್ಳ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದರು ಈ ಕಡಲನ್ನು ಕಡಿದು ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಶಿರಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು

ವೇದಸ ರವೆಂಬ ಈಶತ್ವವಾದ |
ಅಮ ತವನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ||
ಆದಿವ ಾರುತಿ ಶ್ರೀಹರ ವದನನ್ನ |
ದಿವ್ಯ ಪಾದಸೇವಕನಾದ |
ಮಧ್ಯಮುನಿ ಯಾತ ||

ತಮ್ಮ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ವೆಂಬ ಕೃತಿಯ ಧಿಯೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಮಧ್ಯಮತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಆನಂದ ತೀರ್ಥರ ಮತವು ದೋಷರಹಿತವಾಗಿದೆ ಅದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಮಾರ್ಗ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರಣಿಸುವಂಥದೂ ಅದ್ವೈತವನ್ನೂ ಮೂಲವಾದವನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿದ ಮತವಿದು ಈ ಮತವು ಅನುಪಮ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿರದ ಉತ್ತಮ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಯೆನು ನೀಡುವ ಬುದ್ಧಿಯ ನನಗೆ ಉಂಟಾದದ್ದು ಶ್ರೀಆನಂದತೀರ್ಥರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಕ ರಿತು ಅವತಾರತ್ರಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮುನಿ ಪ್ರಶಾಪಾಪ್ಪಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ವ್ಹಾರಕಿಗೆ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯ ತಿಗಳೆಂಬ ವರು ಜ್ವರದಿಂದ ಬಳಲ ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಜ್ವರ ನಿವಾರಣೆಗೊಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಸ್ಪಷ್ಟಸೂಚಿತವಾದಂತೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಪ್ಪಕ ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಅದರ ಪಠನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯ ತಿಗಳಿಗೆ ಗುಣವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ವುಳ್ಳವರಾದರು

ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕಾಲು ನಡುಗಿಯಿಂದಲೇ ಭಾರತದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದರು ಅವರು ತೆರಳುವ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಆ ಪ್ರತಿಮೆ ಈಗಲೂ ಸೋದೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋ ಡುತ್ತ ಸಂಸರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವೆಂಬ ಅತ್ಯುತ್ಕಮವಾದ ಕೃತಿಯ ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಿರುಪತಿ ಪಂಥರಪುರ ವ್ಹಾರಕಿ ಪ್ರಯಾಗ ಹಂಪಿ ಗೋಕರ್ಣಗಳಲ್ಲದೆ ತುಂಬಾ ಜಾಗ್ರತವಾದ ಆದರ ಅನೇಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರಿ

ಜಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ಪರನೆಯಿಂದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲ ಬರತ್ತದೆಯೆಂದು ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜರೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರ ಗಳ ಸಂಚಾರವು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಪಾಶಂಪತ ಮುಂತಾದ ವ ತಗಳ ಪಂಡಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದಿದಂ ಶ್ರೀಮಧ್ವವಂತವೇ ಮತವು ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ ಸಮ್ಮತವು ಎಂದು ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡಿಸಿದರು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡ ಗಳನಂ ಮೆರಸಿ ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವ ದ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಆರ ಧನೆಯ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ದರು ದ್ವಾರಕೆಯ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಪೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದರು ಬದರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭೀಮಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಭೀಮನೇನ ಪೂಜಿಸಿದಂಥ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ ನರಸಿಂಹವ ಾರ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಏಡೆದುಕೊಂಡರು ಹಂಬೆಯ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಗಿದ್ದ ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವರ ಭಂಡ ರಗಳಿಂದ ವ ಲಿಸ ಗ್ರೀವರು ಪೂಜಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಾಮಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು ಮೊಡುಬಿದರೆಯ ಜೈನ ವ ರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಯ ಪಟ್ಟಿಯ ವಿಗ್ರಹವೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯ ವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇವರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ತಂದ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣ ಗರುಡ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ತಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವ ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ ದ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗ ಬಲವಾಗಿ ಶಂಖವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಗಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೊರೆತ ಹನಿ ರಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸೋದೆಯ ವ ರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಪೂಜಾಸ ಮಗ್ರಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆದ್ದ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ

ಡ || ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒರೆದ ತಮ್ಮ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವಿಷಯವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವ ಗೀತತೀರ್ಥ ರಿಂದ ಆಶ್ರಮ ಪಡೆದ ವೇಲೆ ಇವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅವ ರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊ ಗಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಸಕಲ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚತುಷ್ಪತಿ ಕಲೆ ಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಇವರ ವಾಕ್ ಚ ತುರ್ಯ ಪುಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಂ ಇವರನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ರೆಂದು ಗೆರವಿಸಿ ದನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯ ವರಂ ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಇಂಥವೇ ಮಾ ನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂದಂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರ ವದನಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರು

ತ್ತದೆ ಇವರು ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ಉಪಾಸಕರು ಇವರು ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಸುರಿತವರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀದ ವಿಠಲದಾಸರ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಚರಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

ಇದಿಯಾರೋ ! ಗುರುವೆ ! ಸಮರ್ಪಾರೋ ||ಪ||

ದುರುಳವಾದಿಗಳನು ಮರುಳು ಮಾಡೋರನ್ನೆ !

ತಂದಿಟ್ಟು ಚಂದ್ರಿಕ ಗ್ರಂಥವ ರಚಿಸಿ ||

ಶ್ರೀದವಿಠಲನಿಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ವ ಹಾ ಮಹಿಮ ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ವಾದಿರಾಜ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ ಖರಿಗೆ !

ಅದರದಲಿ ಪ ರ ಹೇಳುತಲಿಪ್ಪನೆ || ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಸೋದೆಯ ವ ರದ ಪಟ್ಟದ ದೇವರು ಪರಾಹದೇವರಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಉಪ ಸ್ಥ ದೇವತಾ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿದ್ದನು ಅವರೊಮ್ಮೆ ಸಂಚರಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನೊಬ್ಬನ ಪಂಚಲೋಹದ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನು ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿವೆ ಯ ಮುಖವು ಗಣಪತಿಯಾದಾಗಿದೆ ಕುದುರೆಯದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರ ಜರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳಲು ಬರಲಿದ್ದೇನೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಿಂದ ನನ ನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚನೆಯಾಯಿತು ಆ ಸೂಚನ ರನಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮ ಯತಿಗಳೊಬ್ಬರು ನಾಳೆ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಯಿತು ಅದರಂತೆ ಚಾರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಸುರನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ವೇದಗಳನು ವ ರಳಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿಯು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಂದಿಂದ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಮಹಾ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಸೇರಿಗೆ ಕಡುವೆ ಯಾಗದಂತೆ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ದಿವಾಲು ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಚಿನ್ನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಟ್ಟು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಹಿಡಿದೊಡನೆ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವ ದೇವರು ಚಂದ್ರನಂಥ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವರ ಭುಜಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಎರಡು ಕಾಲಿಟ್ಟು ಆ ಭಕ್ಷ್ಯವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಆಮೇಲೆ ತುಸು ಅಟವಾಡಿ ಉಪಾಸನಾ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಾರೆಮಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಒಡೆಯಂ ಹಯವಕ್ತ್ರನಿಗೆ !

ಕಡಲೆ ಹೂರಣ ಮಾಡಿ ||

ಅಡಿಗಡಿಗೆವನ ಪಾದ !

ಬಿಡದಲಾರಾಧಿಸುವ || ವಾದಿರಾಜಧೀರ ಶೂರ || ಪ||

ಸ್ವತಃ ವಾದಿರಾಜರೇ ಈ ದಿವ್ಯಾನುಭವದಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾಗಿ ಹಯಗ್ರೀವವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಕೊಂಡಾಡುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ

ಅವಶಯಿಂದ ಬಂದೆ ವಾಣಿವದನನೇ |

ಭಾವಿಸ ವ ವಾದಿರಾಜ ವನಿಯ ಕಾರಾತ ||ಪ||

ನೇವರಸೆ ಮೈಯತಡವಿ ನೇಹದಿಂದಲಿ ಮೇಲಿ|

ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಇತ್ತು ಭಜಿಸುವೆ ||ಅ ಪ ||

ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಡಲೆ ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳೇ ಬೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿಯ ಅನಂದವೇ ಜಾಲು ಲಡ್ಡುಗಳೆಂದು ಇವನು ನನಗಿತ್ತು ಸಂತತ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದ ಸಂತೋಷವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಲು ನೀನು ಬಂದಿರುವೆಯಾ ?

ಹೆತ್ತ ತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಯ ಮದ್ದಿ ಮೆದ್ದೆಯ |

ತುತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅವನು ಮೆಲುತ ಮೆಚ್ಚುತ |

ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ನೀನು ಆಟ ತೋರುತ |

ಭಕ್ತ ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿಯ ಸಲಹ ಬಂದೆಯ ||೨||

ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಣಿಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರನು ಸುಖ ಬಂದ ಕರುಣಾಳು ನೀನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ || ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾರ್ಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವ ಹತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರೂ ಭಜಿಸುವರು ಭಗವಂತನು ಸತ್ ಚಿತ್ ಅನಂದರೂಪಿಯೆಂದೂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರವೆಂದೂ ಭಜಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ದಿರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವರು ಉತ್ತಮಾದಿಕಾರಿಗಳು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪವು ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಉಪಾಸನೆಯು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶಕ್ಯವು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹಯಗ್ರೀವನ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಉಪಾಸಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವರು ಮುಂದೆ ವಾಯು ಪದಕ್ಕೆ ಬರವನ ಬುಜುಗಣಸ್ಕರ ದ ಲಾತವೈರಂದು ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ವಂತವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀವಿಜಯ ದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಆಜಪದಕಿ ಅರ್ಹರೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಘೆನ್ನ ಐ ಜಗಣದೊಳಗೆ ಮಾನ್ಯನಾಗಿಹ ಸುಪ್ತ |

ಸನ್ನ ದ್ವಿಜಕ ಲರನ್ನ ನಂದದೆನೊ ನಿನ್ನ ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಮಂತರೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಹಾಪಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದು

ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಆ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮಗನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಮಡದಿದ್ದನು ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಆ ಮದುವೆಗನನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿ ತಮಗೆ ಸ್ವಪದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತ ಪಾದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನ ವೆಂಬ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವಯಂವರದ ಪರಮ ಮಂಗಲಕರ ವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅನಂದ ಗಳಂಟಾಗ ವಂತೆ ವದ ಮಗನನು ಒಡುಕಿ ಪಥೂಪರರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ನೀಡಿದರು

ಪಾಲಿಸಲಿ ನಮ್ಮ ಪಥೂಪರರ | ಮನ್ನೆಯ ಪಥೂಪರರ ಸಲಹಲಿ ಎಂದು ನುಡಿಸುಡಿಗಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ

ಮದುವೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವ ಪಾಡಿದರೆ |

ಮದುವೆಗೆ ಏಗೆ ಮದವಹ ದು ||

ವಧುಗಳಿಗೆ ಒಲೆ ಭ ಗ್ನ ದಿನದಿನಕೆ ಹೆಮ್ಮೆವದು |

ಮದನನಯ್ಯನ ಕೃಪೆಯಿಂದ || ಶೋಭಾನೆ ||

ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತ ಪಯಣ ಬೆಳಸಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದುಬೇಕೆಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ತೆರಳಿದರು ಶೇಷಾಚಲದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಅನೇಕ ವ ಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ವೆ ಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿದರು ಇವರ ಅಸದೃಶ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ರೂಪ ತೊ ರಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ತಂದಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮಾಲೆಯ ನ್ನು ವೇಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಅದನ್ನು ಈಗಲೂ ತಿರುಪತಿಯ ಳ್ಲಿ ನೋಡಬಹ ದು ಶ್ರೀಪರಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ

ಅರಳಿದ ಕಿಂದಾವರೆಯ ಗರುವ ಧೀಕರಿಸುವ |

ಗಿರಿಯ ತಿಮ್ಮರಾಯನ ಚರಣವನು ಕಂಡೆ ನಾ ||

ಸಿರಿಮುಖವ ಕಂಡೆ ಹಯವದನ ವೇಂಕಟೇಶನ |

ಸಿರಿ ಕಿರೀಟವ ಕಂಡು ಕೃತ ಫಲನಾದನು ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ೩ ಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಂಧ್ಯಾ ವ ರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಕೊಂಡಿದ್ದರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಯ ರೂಪದಿಂದ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಒಂದ ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ ಮಗನನ್ನ ಪಡೆದರೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವ ತ್ತು ವ ಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕ್ಕಿಷ್ಟು ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಬರೆದರೆ ಲಕ್ಷಾಭರಣ ಅರ್ಪಿಸದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಅಷ್ಟೇ ಕೊಟ್ಟು

ಅದ್ವೈತರ ದರು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಅದರಂತೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣ ವೆಂಬ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಎವರೂ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಆರಂಭದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಒರೆದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ರೋಮಾಂಚಿತರಾದದ್ದನ್ನು ವರ್ಣನಾಬಹು ದು

ವ ಧ್ವಾಂತರ್ಗತ ವೇದವ್ಯಾಸ | ಕಾಯೋ |

ಶುದ್ಧ ಮೂರುತಿಯ ಸರ್ವೇಶ || ಪ ||

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಭಟಸುವ ಜನರಿಗೆ |

ಒದ್ವಾದಿಗಳ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿನೋ ದೇವರ ದೇವ || ಅ ಪ ||

ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ವ ರದ ಸವೀಚದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಲವಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಡಲೆಯನು ಬಿಳಿಯ ಕುದುರೆಯೊಂದು ದಿನಾಲೂ ತಿನು ತ್ರಿತ್ವ ಒಂದು ದಿನ ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಕುದುರೆಯನು ಬೆನ ಟ್ಟಿ ಒರಲು ಆ ಭವ್ಯ ಕುದ ರೆ ಮರದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಯಿಂದ ನನಗಾಗಿ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾಳೆ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿನ ನಷ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹಯಗ್ರೀವನು ತುಂಬಿಕೊಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಮರುದಿನ ಕ ದುರೆ ತಿಂದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬೆನ ದ ಕಡಲೆಗಳಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಓಡಿಬಂದು ತನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪವನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು ಆ ಹೊಲವನ್ನು ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಧನ್ಯನಾದನು ಈ ಕುದ ರೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪದ್ಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ | ಚೆಲುವ | ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ||ಪ||

ಕುದುರೆ ಬಂದು ವಾದಿರಾಜಗೆ | ಮಂದದಿ ಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ಕೊಡುವ ||ಅ ಪ||

ಹಲ್ಲಣವಿಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲದು ಕುದುರೆ | ಒಲ್ಲದು ಕಡಿವಾಣ ಕುದ ರೆ ಕಡಲೆ ||

ಬೆಣ್ಣೆವು ಮೆಲುವ ಕುದುರೆ | ಚೆಲ ವ ಹಯವದನನೆಂಬ ಕುದುರೆ ||

ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಹಂಬೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೊರೆ ಅಚ್ಯುತರಾಯನು ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರ ವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕರುಣೆ ತಾಳಿದರು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ತಾವೇ ಹೋಗಿ ವಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಲು ದೊರೆ ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರ ಗಳ ಸೇವೆಯನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಮೂಡ ಬಿದರೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಬಂಗವಂಶದ ದೊರೆಯು ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನವರತ್ನದ ವಿಗ್ರಹ ಗಳನ್ನು ಮೋಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾವು

ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ದೇ ವರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಾರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಆದರೂ ದೊರೆಯು ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯ ನವರತ ದ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಚ್ಚಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಕ್ಷಣದಿಂದ ತೋರುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರಲಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು ಕೂಡಲೆ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಂಖವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಕಟಿ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪಚ್ಚಿ ವಿರಲನ ರೂಪ ತಾಳಿದನು ಆ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಕ ದು ದೊರೆಯು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀಗಳಿಗೇ ಸವ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು ಈಗೂ ಅದು ಸೊ ದೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆಗೆ ಕ ಳತಾಗ ಇಲಿ ಯೊಂದು ಅವರ ಪೀಠದ ಕೆಳಗೆ ಓಡಿಬಂದಿತು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಾಪೊಂದು ಬುಸುಗುಡುತ್ತ ಬಂದಿತು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ತ ಹರಿದೊಡನೆ ದೃಷ್ಟದ ಆ ಇಲಿ ಮತ್ತು ರೊಟ್ಟಿನ ಆ ಹಾಪುಗಳ ವೈರವೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿ ಅವು ಸ್ವಬೃವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟವು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾದಿರಾಜ | ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಮ್ಮ |

ಗಾಧಿರಾಜ ವಿಬುಧೋದಿತ ಚಂದ್ರ || ಪ||

ನೀಗತಿಯೆ ಂದನು ರಾಗದಿ ನಂಬಿದ |

ಭೋಗಿ ಪುರೀಶನ ರೋಗವ ಕಳೆದೆ ||೧||

ಎಲರೂಣಿ ಭಯ ಕಂಜಿಲಿ ನಿವೃತ್ತನ |

ಕಳಗಿರೆ ಕಂಡದನುಳುಹಿದ ಕರುಣಿ ||೨||

ಹಯವದನನ ಪದದ್ವಯ ಭಜಕಾಗ್ರಣಿ |

ದಯದಿ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ನಯನವನಿತ್ತ ||೩||

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒದಗಿದ ಕುರುಡಿನಿಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಗುರು ಗಳನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕನು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಅವನ ಆ ಕ ರುಡನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಿನಾಲು ತಪ್ಪದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದ ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಮುಖ್ಯನಿಂದ ಆ ನಿಯಮ ನಡೆಸುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಳಲನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದದ ಸಾರರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇದರ ಪಠಕದಿಂದ ಪಾರಾಯಣದ ಫಲ ದೊರಕುವದೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು

ನೆನೆವನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ ಪರ್ಣನಾ ಗಣರನ ನಾ ।

ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯಂ ಮು ದ್ವೈ ಉಡುಪಿಯ ರಂಗನಾ ದಯಾಪಾಂಗನಾ ॥

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರದ ಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ ರಿತವರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಅಂತೆಯೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದ ರಾಜರುಗಳೊಡನೆ ನಿಟ್ಟು ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಿತು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳು ತಿರುವಾಂಕೂರು ಕೊಚ್ಚಿಯ ಅರಸರು ಸೋದೆಯ ಅರಸಪುನಾಂಕನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪೇಶ್ವೆಯರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬಂಗವಂತದ ದೊರೆಗಳು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಪಟುತ್ವದಿಂದ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಧುರಸಂಗೀತದಿಂದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತುಂಬ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದಿತು ಶ್ರೀ ಆನಂದತೀರ್ಥರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಪೂ ಸಾಣೂರು ಭೀಮಭಟ್ಟರು ಬರೆದ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರು ವರ್ಣಿಸಿದ ಅನೇಕ ವೈಖರಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಮಾತು ವಿನೋದಪೂರ್ಣವಾದುದು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಸ್ಯಭರಿತವಾದುದು ಮೃದುಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಅವರ ಮಾತು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ತತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರೂ ಸಂಶಯಾಸ್ತದವಾಗದಂತೆಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಬಿಂಡಿಸಲ ರರು ಪಂಡಿತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯೆದುರು ಸಿಕ್ಕಿದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು ಅವರು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅವರ ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣು ಸಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲಾ ದಿಸುತ್ತಾ ಮಾತಾಡಿ ಸಭಾ ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗಳೂ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಮುಖವೂ ಒರಳುತ್ತಿತ್ತು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ಕಿವಿ ಪ ನಸುಗಳೆರಡನ್ನೂ ವ ದಿರಾಜರ ವಾಣಿಗೆ ಧ ರೆಯೆರೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಸುಭವಾದ ಅರ್ಥ ಹೃದಯ ಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥ, ಪುರ ಪಾರ್ಥ ಪ್ರದವಾದ ಅರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು

ವಾಣಿ ಪತಿಗೋಸ್ಕರಾದ ಯಾದ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕಾರುಣ್ಯ ಹೊರಬಂದ ಕೋಮಲ ನಿರ್ದೋಷ ರ-ಪರಿಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜರ ವಾಣಿಯು ವೀಣೆಯ ಸ್ವರದಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಂದದಲ್ಲೆಯೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜ್ಞಾನದಾಸ ವನಾದಿರವರ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಸದಾ ಶತ್ರುಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಳು ಶತಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆರು ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ೪೦ ನಾಟಕಾಂಶಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆರು ಎಪ ಶಾಫಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಎವರೆ ಐವತ್ತಕ್ಕಿಂತೆ ಲ್ಲಿಕ್ಕು ಸ್ತುತಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಿಕ್ಕು ಲ್ಲಿಕ್ಕು ಬಹುಯುಕ್ತ ರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಯುಕ್ತ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಲ್ಲಿಕ್ಕು ಇವರ ವೇದಾಂಗವಾಗಿದೆ ಏನು ಸುವಿರಕ್ತಿ ಮಿಕ್ಕಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬಹು ಬೇರಾಂತ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಮಾನ್ಯಗೂ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಅತ್ಯಂತ ಲಲಿತವಾದ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗಪ್ರಾಸಂಗದಿಂದಲೂ ಸತೋಪನಿಷದ ವಕ್ರವಾಕ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ದಶಮಾರ್ಶವಾಕ್ಯ ವಹಾಬರತ ತಾತ್ಪರ್ಯವರ್ಣಯ ಶ್ರೀ ಸಧಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸರಸ ರಂ ವಿವರಿಸಿ ದರ್ಶನಾರ್ಥ ನಾಟಕ ರತ್ನಾವಳಿ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಲೂ ದೀಪಿಕಾ ಪದವಿಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ವಂಶದ ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಬೇರಾಂತ ಪ್ರಬಲ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಲ್ಲಿಕ್ಕು ಸ್ತುತಿ ಪಯೋಗವ ಸ್ತುತಿ ಕೃಷ್ಣಪುಷ್ಪಕ ರವೇಶವಾಕ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಧ್ವಪುಷ್ಪಕ ಹಿತೋಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸರಸ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕಾವಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಕಂಡ ವರ್ಣನೆ ಗಂಡ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಘಾದಿಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ್ವಪ್ನಾದ್ಯ ಛಂದೋಗೀತ ಮಂತ್ರದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಳುಕುನೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ದಶಮಾರ್ಶದ ಪಾದ್ಯವನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ಸಮಾಜದ ತೀರ ಹಿಂದುಳಿದ ದಲಿತರಿಗೂ ದೈವಭಕ್ತಿ ಪಾಠಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪೂಜ್ಯ ಉಡುಪಿ ವೆಂಕಟಕಪ್ಪರಾಯರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೊಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ದೇಶಿಗೆ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಮನ ಕಿತಾನೆ ಪ್ರಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸಲಹೆಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಷ್ಟೇ ಪ್ರೌಢ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಣಿವೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಕರ್ತೃಮಾಧ್ವರಿಗೂ ಧರಾಳಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಮಾಧ್ವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥ ಗ್ರಂಥ ಒಂದು ವ್ಯಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಲೌಕಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಮೈದಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾರ್ಥರನಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೋಘ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೇವಲ ಗ್ರಂಥ

ರಚನೆಯಿಂದಷ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೇರಳ ಪ್ರಾಂತದ ದೇವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪೂಜಾರಿಗಳನ್ನೇಕೆಂದು ಇವರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಮರವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಹತ್ವದ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಶ್ರೀಪಾದಗ್ರಾಮದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನು ಕೇಳಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸೊಸೆಗಾರರಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಮದರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಉದ್ಯಾವರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಮ್ ಭಿಷ್ಣುರೂ ಪತಿತರೂ ಅದವರಿಗೆ ಗುಳ್ಳೆದ ಬೀಜ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಗುಳ್ಳೆದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಪಯಗ್ರಾಮದ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ಮೋಗೇರ ರಾಗಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗ್ರಾಮದವರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬಿದಾರ್ಯ ಪನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಳೆಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮರದ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿದ್ದಿತೆಂದು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೊಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಎರಡೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ದ್ವಂದ್ವಮರದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಿ ಒಬ್ಬರ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಏಳು ಮರಗಳು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿವರವನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲ ಮರದವರಿಗೂ ಪೂಜೆಯ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಹಕಾರ ವಿವರವೇಕೆಂಬ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸ ಬಹುದು. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಇಂಥ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾಸರಾ ಯರು ದೊರೆ ಅಚ್ಯುತ ರಾಯ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚೈತನ್ಯರು ಉಡು ಪಿಗೆ ಬಂದು ಹೋದರು.

ಯಾತ್ರಿಕರ ಕೈಪಡಿಯಂತಿರುವ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತೇವೆ. ಅವರ ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ಉಪಮೆ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳ ಚಿವುಕತೆ ಮನೋಹರವಾದುದು. ಅವರ ಲಲಿತವಾದ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಮಂಜುಳವಾದ ಪದ ಪುಂಜಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ವೀಣೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರ ಕಾವ್ಯವೈದ್ಯವು ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡ ಬಹುದು. ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲ ಕಾಶಿಯ ಬಂದುಮಾಧವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿ,

ದ್ವಾರಿ ಆಪಾರವಾದಂಥ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವು ಯಾರ ಕೃಪಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
ನಿ ರಿಸ ಒಂದು ಬಿಂದ ವಿನಷ್ಟು ಆಗುವದೋ ಆ ಥ ಬಿಂದು ಮಾಧವನು ನನ್ನನು
ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ ತವಿಳ ನಾಡಿನ ತಿರುವಟ್ಟಾರಿನಿಂದ 18 ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಘೃತ
ಮಾಲಾ ನದಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಸುಂದರವಾದ ಗುಡಿಯಿದೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಯಾವಾಗಲೂ
ತೊಡಗಿರುವ ಮತ್ತು ದಟ್ಟವಾದ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ
ವಾದ ಈ ಘೃತಮಾಲಾ ನದಿಯು ತನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ಶೋಭಿಸು
ತ್ತದೆ ಕಾಂಚಿಯ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಹೇ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯೆ ನಿನ ಪಾದಗಳನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶರಣು
ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ ನಿನ ಆಲೌಕಿಕವಾದ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
ನೋಡಲು ಶಿವನಿಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ಸಾಲದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ತಗ್ನಾನಾದನು
ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚಿಯ ಪರದರಾಜನನು ಪ್ರಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ
ಹೇ ಕಾಂಚಿ ಪುರಾಧೀಶ ಪರದರಾಜನೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಣಮೊದಲಾದ ಯಾವ
ಐಹಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಚೆತನಾಚೆ ತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ
ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಿ ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ಕುಂಭಕೋಣದ
ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಪತಿ
ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಶಾಖಾವೆಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಹಾಕಿ
ಕುಂಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೀನು ಮಲಗಿದ್ದಿ ಆದರೂ ಅಸಾಧಾರಣ ಸೌಂದರ್ಯ
ವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಜನರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣು
ತಪ್ಪಿಸಿ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆ ತಿರುವಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಂಡು
ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಉತ್ತರ
ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರ ವ ತನ್ನವರನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ದಯಾ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದೇ ವಿಶ್ವತಸಾಚಕ್ಷು ವಾದ ವೆಂಕಟಪತಿಯು
ವೆಂಕಟಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಹಂಪಿಯ ವಿಜಯ ಎರವನನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಪೆಯಂತೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸದಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ
ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಹೇ ವಿರಹ ನೀನು ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಲು ಮೊಸರನ್ನಕ್ಕದ್ದಾಗ
ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ನಿನ್ನ ಸುಂದರ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಳು ಆಗ
ನೀನು ಬಂದು ಜಾ ನಿಗಳ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಿರ
ಲಾರದೆ ಅವರ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕದ್ದುಬಿಟ್ಟಿ ಆಗ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾತದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು ಹೀಗೆ ಬಂಧನಗಳಿಂದ
ಬೇಸತ್ತು ವಿಂಧ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎಂತಾಗ ಭಿ ಮಾತೀರದ ಪುಂಡರೀಕನು ನಿನ ನ್ನು
ಗುರುತಿಸಿ ಗೋಪಕಾಚಾರ ಎಂದು ಕರೆದನು ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಭಿಷ್ಠಾನಮಾಡಿ

ಮತ್ತೆಗುರುತುಸಿಗದಂತೆ ವೇಷ ಮರೆಮಾಚಿ ಹಿಂದೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಇಲ್ಲಿ ನಿನನ್ನೂ
ಗುರುತಿಸಿದವರು ನಿನನ್ನೂ ಬೋರ ಜಾರ ಎಂದಾಗ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ತುಂಗಾ
ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ನನಗೂ ಒ ಕಾಗಿರುವ ಮೋಕ್ಷವು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆ
ಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆಡಹುತ್ತೇನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಿಯ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು
ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನು
ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮನೋ ಹರವಾದ ಕೊಡಲಿಗೆ ಈ
ಜಗನ್ನಾಥನು ಕಾವು ಆಗಿರುವನು ಎಂದು ವೇದಗಳ ಗಾಢಮಾಡಿದೆ ಇನ್ನೊಂದು
ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಯೋದ್ಯಯಗ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಯ ಪತಿವ್ರತ
ಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪತಿ ಪ್ರೀತಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ
ಹೋದರೂ ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನೇ ತನ ಪತಿಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಕನನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಗದಾಧರನ ವರ್ಣನೆಯು ಎಷ್ಟು ಮನೋ ಹರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ
ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಗದಾಧರ| ಸುಧಾಧರ ಸ್ಪುರಿತಚಾರು ಹುಸೋಲ್ಲಸತಃ

ಸುಧಾಧರ ಮುದ ಧರಾವರ ಕೃತ ಸ್ತುತೇ ಸುಂದರ|

ಪದಾಧರ ಮದಾಧರ ಸ್ವಲಿತ ಮೀಶ ಮೂ ಸುದ್ದರ

ಪ್ರದಾಧರ ಚಿದಾಧರ ಪ್ರಮುದಿತಾಂತರ ಶ್ರೀಧರ||

ಸದಾ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪುರಿಸುವ ಸುಂದರ ಮಂಡಹಾಸವೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು
ಧರಿಸಿರುವ ಸಂತೋಷಪೂರ್ಣನಾಗಿರ ಪ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರೀತನು
ಮನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ
ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವ ನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ- ನಿ ಡುವ ನಾನು ಸೇವಕ
ನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಭಕ್ತ ಜನರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಹೃದಯ ವುಳ್ಳ
ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ಹೇ ಗದಾಧರನೆ ವಿದ್ಯಾದಿವಾದದಿಂದ ದಾಸ್ಯತಿ
ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಕೆಳಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನನ್ನ
ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು ಸಲುಹು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಲಲಿತ ಪ್ರಾಸವೂ ಭಕ್ತಿ
ಮಾಧುರ್ಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಫಲ್ಲೂನದಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ಫಲ್ಲೂನದಿಯು ನೂರಾರು ಒನ್ನಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿ
ದ್ದರೂ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಳಿ ಬಂದವರಿಗಿತಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಫಲವು ಅಲ್ಪವಾದುದು
ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಫಲ್ಲೂನದಿಯು ನನಗೆ ವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು
ಕರುಣಿಸಲಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಗ ರು
ಗಳೂ ಅಪೂರ್ವ ಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿ ವ ತ್ತು ಒಡ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ
ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಮಾದೇವಿಯನು ಪಂಚ ಗಂಗಾ ತೀರ್ಥದ ಸುತ್ತಲಿನ
ಸಮೃದ್ಧ ಕಮಲಪುಷ್ಪಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಮಾನ ವನಜ ಸ್ಥಾನ ಸರಸೀಕುಲ ಸಂಕುಲೇ |

ರಮಾ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಸತೀತಿ ಕಿಮದ್ಭುತಮ್ ||

“ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ತಾವರೆಯ ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಅನೇಕ ಕೊಳಗಳು ಈ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ’. ಇಂಥದೇ ಕೌತಲವನ್ನು ಧರ್ಮಗಂಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ‘ಗಂಗಾ ಸುನ್ನಿದ್ಯವ್ಯಲ್ಯದ್ವಾರಿಂದ ಧರ್ಮಗಂಗಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಪಾಪರಾಶಿ ವಾಶಗೊಳಿಸುವ ಎತ್ತರವಾದ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧರ್ಮಾನದಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ತತ್ಕೃತೆ ಧರ್ಮಸಂಪಾದಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.’ ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ವೇದಮಂತ್ರವೊಂದರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಆಲೌಕಿಕವಾದ ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ‘ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯಂಜಾ ಸಖಾಯೌ’—ಅಧರ್ಮಣ, ‘ಜೀವಪರಮೋತ್ಕರಂಬ ನಿತ್ಯ ಅವ್ಯಾಜ ಸಖರಾದ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ದೇಹವೆಂಬ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ವೃಕ್ಷದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಆದರೇನು, ಗೆಲುವಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷಿ ತಿನ್ನದೆ ಸುಮ್ಮನ ಕುಳಿತಿದೆ ಆದರೂ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಇದೆ. ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಕ್ರೋಡನೆಂಬ ಮುಷ್ಕರೇಷ್ಠನ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಶುಕ್ರಮತಿಯೆಂಬ ನದಿತೀರದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದಂಥ ದುಂದುವಿಷ್ಣುಗಳ ಭೇದವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋಡದಲ್ಲಿಯ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಎಂಬ ಮೃತಿಯ ಸ್ವಪ್ನಾರ್ಥಸ್ಮರಣಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಇಬ್ಬರು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಾದಶಂಕರನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟವಾಣಿ ನಾರಾಯಣನು, ಅರ್ಚಕರ ಪಕ್ಷವಾತದಿಂದಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಹಾಸ್ಯ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಕೌತಲವನ್ನೇ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಎದುರನ ಘನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತ್ತೋಲುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ತಂಬಿರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದುಶ್ಶಾಸನನು ನಡೆಸಿದ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ನೊಂದು ದ್ರೌಪದಿಯು ‘ಇದು ಧರ್ಮವೇ ?’ ಎಂದು ಭೇಷ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಕರಿಯ ಅಜೇಶದಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ‘ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕೇಳು’ ಎಂದು ನುಡಿದು

ಸುಮ್ಮನಾದರು ಆಗ ವಿದುರನೊಬ್ಬನೇ ಇದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ ಎಂದೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇಳಿ ಕೊರವರನು ಖಂಡಿಸಿದನು ವಿದುರನು ಯಮಾಂಶನಾದುದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲೂ ಕಲ್ಯಾಣೇಶ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವನ ಪ್ರಕೊಂಡು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿದುರನು ಭೀಮಸೇನನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯು ಮತ್ತು ವಾಯುನಂದನನ ಅನಂಗ್ರಹ ಪಾತ್ರನು ವಾಯುಸ್ವತಿಯ ದೃಢಾಂತೀಮ್ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಉದಾಹರಿಸಿ ಭೀಮಸೇನನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಬರಲಾರನು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಕಾಲಯವನನ ಸಂಹಾರ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹೊರಟನು ಆಗ ಒಂದು ಗಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪವನ್ನಿಟ್ಟು ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಕಾಲಯವನನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಇರಿವೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೃತವಾದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದನು ಸಂಖ್ಯಾ ಒಲದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನು ಜಯಸುಖಕ್ಕೆ ಎಂಬುದು ಕಾಲಯವನನ ಅರ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಮಗ ಬೇಕೆಂದು ಶಿವನಿಂದ ವರಪಡೆದಿದ್ದರು ಆ ಮಗನೇ ಕಾಲಯವನ ಕೃಷ್ಣನನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ರುದ್ರನ ವರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅದರ ನಾಶ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಸರ್ಪಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿದ ಈ ನೀತಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದದ್ದು ಕೊನೆಗೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತ ಮೊಡುಕುಂದನ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸರಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಾಕ್ತಿಮಂತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡದ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಇರಲಾರದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಯಾಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶ್ರುತಿಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ಯಾಕ್ತಿಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರತಕ್ಕವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಯಾಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದರೆ ಇರುವಿಕೆ ಸಂಹಾರ ಎಂದರೆ ನಾಶಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇವು ಮೂರು ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಗಡಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ — ಸೃಷ್ಟಿ ಉಂಟೇ ಹೊರತು ಸೃಷ್ಟಿ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಕಾಲ ಅಕಾಶ ಪ್ರಕೃತಿ—ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ವಶಾತ್ ಇರಬಲ್ಲವು ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವುಗಳು ಇರಲಾರವು

ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ಕಮನಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಬಲ್ಲವು ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಹಾರವೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲ ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದವುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿ ಬರಲ ರವು ಹೀಗಾಗಿ ರುದ್ರನ ಸರ್ವೋತ್ಕಮನಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಹ ರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಎಂದೂ ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿಭಾಗಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವೆಂದೂ ವಿಭಾಗಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ವಸ್ತುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿತಿ ಇರಲೇಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವಸ್ತುಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ ಅವಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನ ಅಧೀನವೇ ಇರುತ್ತವೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿ ಕರ್ತ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೆ ಸರ್ವೋತ್ಕಮನು ಎರಡನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಇದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮತ್ತು ಅವೆಂಬವರ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಶದಲ್ಲಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮೂರನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಇನ್ನೂ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿದೆ ಇರುವಿಕೆಯೆಂದರೆ ಸ್ಥಿತಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಹಾರ ಕರ್ತ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ ದ್ರಾದಿಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನರೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅವರ 22ನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯು ಅಷ್ಟೇ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಇಲ್ಲಿ ನ ರಾಯಣ ಪದಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬ ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ವ್ರದ್ಧಿಹ್ರಾಸವೆಂತ ದ ದೋಷಗಳಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಇದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ನ ಕರ್ಮಾಣಾ ವರ್ಧತೆ ನೋ ಕನೀಯಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತತ್ವ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ನಾರಾಯಣೋಪಪತ್ತಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಯಾರು ಶಾಶ್ವತನೋ ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲವೋ ಅವನು ಶಾಶ್ವತನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ಶಾಶ್ವತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಬಂಧವಾಧ ಯ ಫವನ್ನೂ ಅವರ ಅಶ್ವಧ ಟಿಯ ದಶಾವತ ರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕರ ನೆಯ್ಯದೆ ಂಥ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಡಗೊಂಡು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಬರುವದನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರ ಮ ನನ್ನ ವರ್ಣಿಸ ತಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶುಕರಾಮ ಭೂರವತು ಗೌರಾಮಲಾಮಿತ ಮಹೋ
ಹಾರಾಮರಸ್ತುತ ಯಶೋರಾಮ ಕಾಂಕಿಸುತನೋ ರಾಮಲಬ್ಧ ಕಲಹ ||
ಸ್ವಾರಾಮ ವರ್ಯರಿಪು ವೀರಾಮಯಾರ್ಥಕ ಚೀರಾಮಲಾವೃತ ಕಟೀ
ಸ್ವಾರಾಮ ದರ್ಶನಜ ಮಾರಾಮಯಾಗತ ಸುಧೋರಾಮನೋರಥ ಹರ ||

‘ಶ್ರೀರಾಮ, ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂಬ ಗಿಣಿಗೆ ವಿಹಾರದ ಉಪವನದಂತೆ ಇದ್ದೀಯೇ
(ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು),
ನಿರ್ವಲವಾದ ಬಿಳಿಯ, ಉತ್ತಮಶಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು
ಧರಿಸಿದ್ದೀ, ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ,
ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ, ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ,
ನೀನು ಸೀತಾ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಧಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ನಿನ
ಗಿಂತ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿಶ್ಚನಾದ ಪರಶುರಾಮನ ಜೊತೆಗೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಲಹವನ್ನು
ಮಾಡಿದೆ, ದೇವತೆಗಳ ರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ
ಅವರನ್ನು ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ ಈಡು ಮಾಡಿದೆ, ನಿರ್ವಲವಾದ ನಾರುಬಟ್ಟೆ
ಯನ್ನುಟ್ಟು ನೀನು ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮ
ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಶೂರ್ಪನಖಿಯಾ ಮೂಗು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಅಪಳ
ಮನೋಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ನಾರಮಾಡಿದೆ, ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು
ಕಾಪಾಡು’, ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಶಾಪ್ಯಸತ್ತ್ವದ ಟೀಕಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀರಾಮ
ಟೀಕೆಯ ಸೂಬಗಾ ಒಂದು ವಿಧವಾದರೆ ಅದೇ ನಾಣ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಪತು ವೃಂದಾವನಂ ವಿಸಂತ ವೃಂದಾರ ಕೈಕಶರಣಂ
ನಂದಾತ್ಮಜಂ ನಿಹತನಿಂದಾತ್ಮದಾ ಸುರಜನಂದಾಮುಡ್ಗ ಜರಂ ||
ವಂದಾಮತೇ ವಯಮ ವೃಂದಾವದಾತ ರುಚಿ ವಂದಾಕ್ಷಕಾರಿ ವದನಂ
ಕಂದಾರಿ ದಂತ ಮುತ ಕಂದಾಸಿತ ಪ್ರಭತನುಂದಾವ ರಾಕ್ಷಸ ಹರಂ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾಪಾಡಂ
ತ್ತಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಅಶ್ವಿತ್ರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ,
ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಅಶ್ರಯನಾದವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಅವನು
ನಂದಗೋಪನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ದೇವ ದ್ವಿಜರನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ಅಸುರ
ರನ್ನು ಸುಹಾರ ಮಾಡಿದನು, ಅವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಒಡೆದಂ
ಹಾಕಿದನೆಂದು ಅವನ ತಾಯಿಯು ಅವನನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗ ಹಾಕಿ ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
ದಳು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದಾಮೋದರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅವನ ಸುಂದರ
ವದನವು ಮೋಡಲ ಕಲಾ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶುಭ್ರವಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಾಚಿಕೆ

ಯನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಶೋಲು ವಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವಂತೆ ಅವನ ಹೃದಯಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನ ಶರೀರ ಕಂಠಿಯು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮೋಡದಂತೆ ಇತ್ತು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾವು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಪದಲಾಲಿತ, ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೆ ಇವರದು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೆ ಸಾಕು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದವರಿಗಾಗಿ ಮೂ ಘನವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ತತ್ತ್ವವು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ತಂಬ ಸರಳವಾಗಿ ಎರೂಪತವಾಗಿದೆ. ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಡಕ್ರಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋವನೆ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಗನೆ ಸ್ವಪಪದ ಮಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮುಕ್ತಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರವಾಗಿ 4 ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ಸದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ರಾಜ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರಗಳ ಸ್ತುತಿ ಇತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತ ವಚನಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಪರೂಪವಾದ ನಾನ್ಯಾನು ಗುಣನ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೆ ಡಂಭಕತೆ ಮುಕ್ತಿ ಆವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರಂಟು ನೆನೆದು ಫಲದೆ ನು |

ಈರೀಳು ಜಗದೊಡೆಯ ಹರಿಯನೊಮ್ಮೆ ನೆನೆ ಮನವೆ || ಪ ||

ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕರಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮನಸ್ಸು ಅತಿಚಂಚಲ ಅದು ಕಂಡಕಂಡವೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಂಬಲಿಸಿ ಹರಿಹಾರಯು ತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಎನು ಹೇಳಲಿ ನರಹರಿ | ನಿನ |

ಧ್ಯಾನ ಮಾಡೇನೆಂದರೆ ನಿಲ್ಲಗೊಡದು ಮನ ||

ವನಸ್ಸು ವಿಷಯ ದಾಸೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು. ಉದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದು ಮಾರ್ಗವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದು ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿ ಓದುವುದು ತುತ್ತು, ಅನಗಳಿಸಲು ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣದ ಒಲವು ಬಂದಿ ಕಾದಾಡುವದಕೆ ಸಾಧು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವರತು ಬಿಟ್ಟಾಯಿತು. ವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ನನಗೆ ಯಾವ ಗತಿ ಕಾದಿದೆಯೋ ? ಎಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದೇವರ ಬಳಿಯ ಮೀಸೆಮೀಸೆ ದೀಪವಿಟ್ಟು ।

ಕೈವಲ್ಯದ ಸುಖ ಬೇಡುವನು ॥

ನಾವುಂಬಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದಿರಲು ನೋಡಿ ।

ಪಾವಕನಂತೆ ಕೋಪವ ತಾಳುವೆ ॥

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂಥ ಧನವು ಸಕಲ ಸಾಧನವು ನನ್ನ ಕೈ ಸೇರಿದೆ ತನ್ನ
ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಥದಂದೂ ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಸತಿಪುತ್ರರಲಿ ಭಕ್ತಿ ।

ಕಂಸಾರಿ ಪೂಜೆಯಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ॥

ಸಂಶಯದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಖತನವ ಮಾಡುವನು ।

ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುವೆ ಸುಜನ ಸಂಘವನು । ರಂಗಾ ॥

ಹೀಗಾಗಿ ಎನ ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗದೆ ? ಚನ್ನರಾಯಣಾ ॥ ಎಂದೂ ಭಿನ್ನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ

ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡು ಮನಕಿದ್ದಿ ।

ಸಂತಾಪಗಳ ಕೆಡಿಸು ಹರಿಭಕ್ತಿಕೊಡಿಸು ॥ ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ

ಅವರಲ್ಲಿ ಅರಿವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಗಳು ಮೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಿ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ ಡೆಸುತ್ತವೆ ಲೋಕ ಭರಿತ ರಂಗನು ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರವ
ಕರುಣೆಯೆಂದು ಅವರ ನಿಷ್ಠೆ ಧೃಢವ ಗುತ್ತದೆ

ತನುಮನವ ಶ್ರೀಹರಿಯಧೀನ ಮಾಡಿ ।

ಅನಂಸರಿಸಿ ಭಾಗ್ಯ ಬಡತನವನ್ನದೆ ॥

ಮನವರಿತು ಹರಿಕೊಟ್ಟ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕ

ಆಡುಮಾತ್ರ ಬರದೆಂದು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ॥

ದಿನಗಳನು ಕಳೆವ ಜನರೇ ಸುಜನರು । ಹೀಗೆ ಅಪಲಭ್ಯೆಯನ್ನೊದ್ದರಿಸಿದ
ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಳೆದ ಚಿಲಿ ವ ಗಂಗಯ ಪೆತ್ತ ಚಂಡ ಕಾಳಿಗನ ತುಳಿದ
ಪಾವನ ಪಾದವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸೇವಕನಲೊ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದ ।

ಸೇವೆನೀಡೆಲೊ ನೀನು ॥ ಇಂಥ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯ ನೆನೆ ಹರಿಯ ನೆನೆ ।

ಅನುದಿನವೂ ಶ್ರವಣ ವನನಾದಿ ಸಾಧನ ಮಾಡು ॥

ಇನ್ನು ಸಂಶಯವೇತಕೋ ॥ ಈ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ
ತಾಳಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಾಳುದಿಕ್ಕಿಗಿಂತ ತವವಿಲ್ಲ ।
ತಾಳು ಬ ತ್ತಿಯನು ಉಣಬಹುದು ಮನುಷ ॥
ಕಷ್ಟ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕಂಗಡದೆ ಧೈರ್ಯವ ತಾಳು ।
ನೆಟ್ಟ ಸಸಿ ಫಲ ಬಾಹೋ ತನಕ ತಾಳು ॥

ಗೋಪಿಯರ ಹ ಗೆ ಮಧುರ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದೆಂದರೆ
ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾದ ದು ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಬರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯ
ರಸವು ಬಹುರಮಣೀಯವ ಗಿರುತ್ತದೆ

ಏನು ಸಂಕೃತವ ಮಾಡಿದಳು ಯ ಶೋದೆ ।
ಶ್ರೀನಿಧಿ ಯಾದವ ಕೃಷ್ಣನ ಕರೆದು ಮುದ್ದಿಸುವಳಂತೆ ॥
ಗಂಗಾಜನಕನಿಗೆ ಗಡಿಗೆ ನೀರೆರೆವಳಂತೆ ।
ಮಂಗಳಾಂಗನಿಗೆ ಶೃಂಗಾರಿಸುವಳಂತೆ ॥

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ತ್ತ ಇಡೀ
ದಶಮಸಂಧ ಭಾಗವತದ ಸಾರವನ್ನೇ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಂಗಿ ಮೂಸರ ಸುತ್ತ
ಚಿಲ್ಲಿದಾ ಮುದ್ದು । ರಂಗ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮುದ್ದು ಬಲ್ಲಿದ ॥ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವ
ತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಹೇಳಿ ಗೋಪಮ್ಮ ಬುದ್ದಿ । ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ದನ ಕೃಷ್ಣ ।
ಕೇಳಬಲ್ಲನೆ ಏನ ಮಾತನು ॥ ಪ ॥
ಬಿಟ್ಟಕಣ್ಣನು ಮುಚ್ಚಿಲೊಲ್ಲನೆ । ದೊಡ್ಡ
ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಣ್ಣೆತ್ತಿ ನಿಂತನೆ ಬಹು ॥
ಸುತ್ತಲಿ ಕೋರಹಲ್ಲ ಕರಿದನೆ ।
ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿಸಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ । ರಂಗ ॥ ೧ ॥
ಮೂರಡಿ ಭೂಮಿಯ ಬೇಡಿ ಬಂದನೆ । ತಾಯಿ
ತಲೆಯ ಕಡಲಿ ಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಯ ತಂದನೆ ।
ನಾರ ಸೀರೆಯನುಟ್ಟು ಕೊಂಡನೆ । ಬಹು
ಚೋರತನದಿಂದ ಹರವಿ ಹಾಲ ಕುಡಿದನೆ । ಕೃಷ್ಣಾ ॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತಿರಸದಲ್ಲಿ ಮೃದ ರತು
ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಸೋದೆಯ ಸುಂದರ ಬನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಕೂಗಿದಾಗೊಮ್ಮ
ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪ ಗೋಪನೆಂಬ ಕೋಗಿಲೆ । ನಮ್ಮ
ಶ್ರೀಪತಿ ಕಂಡರೆ ಬರಹೇಳು ॥ ಪ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಅವನ ಪರಮ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಉಡ ಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣ ಈ ಕ್ಷಣದ ಸುವಿವೇ ಸಾಕು |
ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಯ ಮನದ ವ ಉಡುಪಿನಾ ||
ಕಿರಿಗಿಟ್ಟ ಕಡಿವೆಂಡೆ ಘಟಾಕಟಿ ಸೂತ್ರ |
ವರಹಾರವದಕ ಶ್ರೀಪತ್ನ ಕೌಸ್ತುಭ ರತ ||
ಉರುಮುದ್ರೆ ಕಂಕಣಾಂಗದ ಕುಂಡಲ ಪ್ರಭೆಯ |
ಶಿವನಾಮ ಮುಕುಟ ನಾಸಿಕದ ಮಣಿಯು ||

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಪಡೆದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಂದರ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಈ ಪದ್ಯ ಓದಿದವರಿಗೂ ಕರುಣಿಸಿ ವದ ರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸೋದೆಯ ಸಮೀಪ ಶಾಲ್ಮಲಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ತಪೋವನದಲ್ಲಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಮಾಂತ್ರಿಕ ನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಸೋದೆಯ ಅರಸಪ್ಪನಾಯ ಕನಗೆ ಒದಗಿದ ಶತ್ರು ಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಅರಸಪ್ಪನಾಯ ಕನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಬದರಿಯಿಂದ ಶ್ರೀತ್ರಿವಿಕ್ರವ ದೇವರನ ತಲೆ ಅಲ್ಲಿ ರಮಾ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು ಆ ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯ ಕನು ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿ ಶಾಸನವು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿದೆ ಹೀಗೆ 120 ವರ್ಷ ತುಂಬು ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ರಥೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಕ್ರಿ ಶ 1600ರಲ್ಲಿ ಫಾಲ್ಗುಣ ಕೃಷ್ಣ ತೃತೀಯಾ ಬುಧವಾರದಂದು ಸಶರೀರವಾಗಿ ವಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು ಕೈಯಿಂದ ಜಪಹರ ಕಳೆಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳು ವೃಂದಾವನಸ್ವರಾದಂದಿರಿದುೂ ಆಸಂಖ್ಯ ಭಕ್ತ ರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಏ ಜುಗುಪ್ಸರದೂ ಏ ವಿಸಮೀರದದೂ ಗುರ ತಿಳಲಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ೪ ಮಧೇನ ವು ಎಲ್ಲರ ಎಂ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಒತ್ತಯಿಸಿದವರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಲ್ಲ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ ನಂಬದವರ ಲೌಕಿಕ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಹೌದು ಅಂತರಂಗದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಹೌದು ಅವರು ಸುಲ ರಾಜ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಜಯವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕ ವೊಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಪಾದವಾದ್ಯ ತೀರ್ಥರಿಗೆ

ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದವಿಧಿ ತೀರ್ಥರಿಗೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ಪಂಚಸ್ತಂಧಾವನದ ಬಳಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀವೇದವಿಧಿತೀರ್ಥರಿಗೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಆಗ ಮರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಢ ಮೂಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ದಿನಕೊಂದು ಆಧ್ಯಾಯದಂತೆ 22 ಆಧ್ಯಾಯಗಳುಳ್ಳ ಪ ಚವ್ವಂದಾವನಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು ಈ ಮೂಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪ್ರಿಯ ತೀರ್ಥರೆಂದೂ ವಂದಾವನಾಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಕೀರ್ತಿಪಾಲಿಗಳಾದರು

ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ರಂಗ ಮಂಗಳ ಉತ್ಪಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಎನ ತ | ಶೃಂಗೇರಿ ಮರದಿ ಜಯ ಕೇತನ ಹಾಕಿದ ಎಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಜಯವತ್ಸಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯಾಮೋಹವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ರಂಗಮಂಗಳ ಉತ್ಪಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಫಲಮಾತ್ರ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಸತ್ತರ ಪರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನು ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನು ಹಿತದ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರದು ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಸುಖದ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೊರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ ಸುಖವೇ ಸಿಗುತ್ತದೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಂಥ ಸತ್ತರುಷರು ಮಾತ್ರ ಸುಖ ಮತ್ತು ಹಿಂಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅಮೋಘ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗಡುಚಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಿದರು ಸ್ವತಃ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದರು ಪಾಂಡುರಂಗಿ ಆನಂದ ಭಟ್ಟರು ಮಿರ್ಜಿ ದೇವಟಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂತಾದ ಪಂಡಿತರ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಗುರುರಾಜರು ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭರತ ವರ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದ ನಿಮಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಢ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ನವ ಜೈತನ್ಯವನ್ನೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದರು ಹೋದರೆಲ್ಲಾ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಿತು ಅವರ ಅಸಕ್ತಿ ಜಡಪ್ರತಿರೋಧದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೈವಲಿಯವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ

ವಾಗಿತ್ತು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೀನದಲಿತರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಅನುಕಂಪವಂತೂ ಎಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳ ಏರ್ಪಾಡಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಜನಮನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತವಸ್ಥ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಹಯವದನನ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ದೇವರು ಮಾತ್ರವೇ ಬೇಕೆಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಾವು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ರಾಜತ್ವವೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರೀಶೃಷ್ಟನು ತಮಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣೀಶ ವಿಜಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಃ ಕಾವ್ಯಕೃತೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಕಾವ್ಯ ಮಾಡಿದ ತನಗೆ ಅವನ ಕರಕಮಲವೆಂಬ ಭಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಪಾಪನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಹರಿಪಾದ ಪೂಜೆಯೆಂಬ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಹರಿದಾಸ್ಯವೆಂಬ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಧ್ಯಾನವೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ. ಇಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತರಹೃದಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ !

ವ್ಯಾಲೇಸ ಸ್ವೀವನ್ಸ್ ಎಂಬ ಕವಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ

A gold feathered bird
Sings in the palm
The bird sings its feathers shine
The palm stands on edge of space
The Wind moves slowly in the branches
The bird's fire-fangled feathers dangle down

ಬಂಗಾರದ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ತಾಲೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಗರಿಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆ ತಾಲೆಯು ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗಾಳಿಯು ಅದರ ಛೇದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಗರಿಗಳು ಕಿಳಿಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರುಗಳು ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ವರ್ಣಗರಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸುಖವೂ ಉಂಟು.

ಹಿತವೂ ಉಂಟು ಅಂತೆಯೆ ಎಷ್ಟು ಶತವರ್ಗನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಹಯವದನ ಹಯ
ವದನ ಎನ್ನುವ ಈ ಸ್ವರ್ಣಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ಬಯಸಿ ಬಂದವರಿಗೆಲ ಮಂಗಳ
ವುಂಟು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಓಂ ನಮೋ ವಾದಿರಾಜಾಯ | ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯಘಾತಿನ ||
ರಾಜಬೋಗ ಪ್ರದಾತ್ರೇ ಚ | ನಮೋಸ್ತು ಜಯದಾಯಿನೆ ||

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು

ನಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟ

ಶೋಧಿದ್ಯಾವಿರಕ್ತಾದಿ ಸದ್ಗುಣೋಪಾಸರಣಂ |

ವಾದಿರಾಜಗುರುಂತ್ಯಂದೆ ಹಯಗ್ರೀವದಯಾಶ್ರಯಾನ್ ||

ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊನೆ ವೇ ತಂದೆ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆದ ಸ್ವಪ್ನ ಅದೇ ವೇಳೆ ಗುರು ವಾಗೀಶ ತಿರ್ಥರಿಗೆ ಆದ ಕನಸುಗಳು ಅವರ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ಬರಲಿರುವ ಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿರೇ ತಿಳಿಸುವವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಜೀವನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ವಾದಿರಾಜರು ಗುರುರಾಜರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕವಿರಾಜರೂ ಹೌದು ಅವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಷಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಮಾಘಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದೆ.

ಉಪಮಾ ಕಾಳಿದಾಸ್ಯ ಭಾರವೇರಥ್ಯ ಗೌರವಂ

ದಂಡಿನಃ ಪದಲ ಲಿತ್ಯಂ ವಣಘೃ ಸಂತಿ ತ್ರಯೋಗುಣಾಃ ||

ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಉದಿತ ರುಕ್ಮಿಣೀಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಭಾರವಿ ಎಂಬಂತೆ ಇವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಷಯದ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಕಾವ್ಯವೂ ನಿಲ್ಲದ ಯೆತು ಪೂರ್ವದ ವೇದ್ಯಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ಮನ್ಮೂಲ ಹಾಗೂ ರಾಜಮನೆತನದ ಗೌರವ ಇವರಿಗೆ ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ನೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ವಾದಿರಾಜರ ಈ ರಾಜಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ರಾಜನು ಗಜರಾಜನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅವರ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆ ಮಹಿಮೆಗಳ ಅರಿವಾಗುವುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಹ್ನಂತವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅತಿವಿರಳ. ಇವರ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ ಆದೇಸಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಮರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರವಾಸಿಗಳ ಕೈಬಿಡಿಯೂ ಹೌದು. ಆಸೆತ -ಶೀತಾಚಲಪುಂಜಂ ಭಾರತದೇಶವನ್ನು ಕಾಲಸದಿಗಿಯಿಂದ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸಂಚರಿಸಿದಾಗ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಒಂದುಭವದ ಸವನೀತ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಅವರ ಯುಕ್ತವಲ್ಲಿಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥವೆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆರಡರ ಮಧುರದಾಂಪತ್ಯ ರಸಾಗುಬಂಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಾಣ್ಮಯದ ಶುಷ್ಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿದಂವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕೈಚಳ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಸಲು ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿ ಸರಸಭಾರತೀವಿಲ ಸ ದಶಾವತಾರಶ್ಲೋಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥವೂ ವಾದಿರಾಜರ ವಾದಕತ್ವ ವಾಗ್ವೈಖರೀ

ವಿಷಯ ವಿನಾಸ ಪಾಟವ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿರ್ದರ್ಶನ
ಗಳಾಗಿವೆ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಅನಂದದ ಅವಿರತ ಬ ಗ್ಗೆ

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕುವೆ ಕೃತಿ | ಗಾವಿಲ | ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ

ಮುಕ್ಕುಂ ನೊಳ್ಳಂ

ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟುಲಾರ ಮಧುವಂ | ಮಲಯಾನ್ವಿತಂ ಮನೋಜವಂ

ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ ||

ಎಂಬ ನೇಮಿಚ ದ್ರಸ ಮಾಡಿನಿಂದಲೇ ಸತ್ಯವಿಗಳ ಸತ್ಯವಿಗಳು ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯ
ದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ ಕಾಳಿದಾಸನಂತೆ ಕವಿರಾಜರು ಅನೇಕರಿಂದ
ಒಹುದು ರಾಮಾನುಜರಂತೆ ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ತ್ವವೇತ್ಯುಗಳು ಅನೇಕರಿಂದಒಹುದು
ಅದರ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಕವಿಯಾಗಿ, ದಾರ್ಶನಿಕರಾಗಿ ಪವಾಡ ಪುರುಷರಾಗಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿ ಮಹಾಮಹಿಮೆ ರಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇರುವವರಂ
ಅತಿವಿರಳ ಹಿತಮಿತವಚನರಚನಾ ಚತುರರಿವರು ಅಪಾರೇ ಕಾವ್ಯ ಸಂಸಾರೇ
ಕವೀರೇವ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಎಂಬಂತೆ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕವಿಯೇ ವಿನೂತನ ಬ್ರಹ್ಮ
ನವನವೋನ್ನೇಷಣಾಲಿನಿಯಾದ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ಅನೇಕ ರಸವತ್ತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು
ನೀಡ ವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ ಇದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಇವನೊಬ್ಬ ವರಕವಿ ಯೆಹೊರತು
ನರಕವಿ ಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಒಂದೆರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು
ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ವ ದವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ

ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ - ಇದು ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಮಹಾಭಾರತ
ಇದು 19 ಸರ್ಗಗಳು ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದೂ
ಆಗಿದೆ 19 ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ರಚಿಸಿದರೆಂದರೆ
ನಂಬುಪುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮಹಾಭಾರತ ಇಲ್ಲೂ ರಸರಾಜ ಶೃಂಗ ರಕ್ಕೆ
ಅಗ್ರಪ್ರಸ್ಥಿ ಅದರ ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನವರಸಗಳು ವರ್ಣಿತವಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳ
ಊದಿಗಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸ ಭಕ್ತಿರಸಗಳೂ ಮೇಳವಿಸಿವೆ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯ
ವರೆಗೂ ಪ್ರಧಾನರಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಇತರ ರಸಗಳು ಒಂದಿವೆ
ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಸೌಂದರ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಗರಿಗಿದಿದೆ ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಃ
ಶಬ್ದಃ ಕಾವ್ಯಂ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಗರ
ಅರ್ಣವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಗಳೂ ಒಂದಿವೆ

ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದವೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ

ಯ್ಯಾನ್ ಮಂಗಲದೇವತಾಽಖಿಲ ಜಗನ್ಮತಾ ರಮಣ ನಾಯಕಾ |

ಪದ್ಮಾಪದ್ಮಭವಾದಿ ಸೇವ್ಯ ಚರಣಸ್ಪರ್ಶಭೋಜನಾಯಕಃ ||

ಎಂಬ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಜಗನ್ನಾತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಗೂ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯ ಣನೇ ನಾಯಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ರೂಪಿಣಿಯರ ವಿವಾಹವೇ ಕಥಾವಸ್ತು ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ-ವಿಶಿಷ್ಟ-ಆಧಿಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಗುಣತ್ರಯಗಳೂ ಇವೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಕವಿರಾಜರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಶ್ರೀಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎರಕ್ತಿ ಇವರ ವಿಶೇಷ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಪ್ರತಿಸರ್ಗದಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಿ ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ ಆದರೆ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಸತ್ಯದಯರಿಗೆ ಬೆಸರ ವಾದೀತೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಕವಿರಾಜ ಎ ದಿರಾಜರು ಆಗಾಗ ಸರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಮಾಧರ್ಯ ಗುಣಗಳು ಅನುಪ್ರಾಸಾದಿ ತಬ್ಬಲಂಕಾರಗಳು ಉಪಮಾ ರೂಪಕ ದೀಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾದಿ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚುಗೂ ಬರುತ್ತವೆ ವಾಖ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಸೂಚಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಶೋಕದ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲೂ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಮಾಘಕಾವ್ಯದಂತೆ ರೂಪ್ಮಣೀಶವಿಜಯವು ಶ್ರೀಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತ್ವದ ಶ್ರೀ ವೇದಾಂತ ಮಹಾಚಲಂ ಎಂಬ ಶಾರ್ಙ್ಗಲವಿಕ್ರೇಡಿತ ವೃತ್ತವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ತನ್ನ ಪರಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಮಾ ಶ್ಲಿಷ್ಟಪರಂಪರಿತ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಮುಂದೆ ಉಪಾಸ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಶಂಖ-ಅಕ್ಷ-ಪುಸ್ತಕ-ಚ್ಚಾನ ಮುದ್ರಾಯುಕ್ತನಾದ ಹಯವದನಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಒಟ್ಟು ಐದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಕಾಳಿದಾಸನೂ ಕೃ ಸೂರೃ ಪ್ರಭವೋ ಮಂತಃ? ಕೃಚಾಲ ವಿಷಯಮುತಿಃ ?

ತಿತೀಷ ಃ ದುಸ್ತರಂ ಮೋಹಾತ್ ಉಡುಮೇನಾಸ್ತಿ ಸಾಗರಂ

ಇತ್ಯಾದಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಮಿಂಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಗುರ ರಾಜರೂ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ಮಿಂಡನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವರ ವಿನಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪಂಡಿತೇನಾಪಿ ಮಯಾರ್ಜಿತೇಯಂ

ಮುಕುಂದಲೀಲಾ ಕವಿಕಂಠಮಾಲಾ |

ಆಕಾಶಲೇನ ಗ್ರಥಿತೇತಿ ಜಾತಿ—

ಪ್ರಸೂನಮಾಲಾಂ ಕಿಮು ಸಂತ್ಯಜಂತಿ ?

ಮೌಢನೆಂದಿತನೆಂದುಜಾಣಿದೆಂದೆಯೆ ಬಿಡುವರೆ? ಹಾಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತಾಮೃತವನ್ನೂ ಸಹೃದಯರು ಅನಾದರಿಸಲಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಮಯಾ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಇವರ ವಿನೀತ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ಮೂರನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲಾವರ್ಣನೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಗುಡಜಹಿಟ್ಟಿಕಾನ್ಯಾಯ ದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುವುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯತೋ ದೆಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇಲ್ಲದೆ

ನದ್ರಾಮಾಶ್ರಯ ಕಿಂ ತದಾಶ್ರಯ ಫಲಂ ? ಭುಕ್ತಂ ವೃಜಿ ಜ್ಯೇರ್ಣತಾಂ ।
ನಿದ್ರಾಕಾಂಠ ? ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗ್ಲಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ ।
ಅಸ್ತೌವಂ ತ್ವಿತಿಮಂದ್ರಿತಾತ್ಮನಯನಃ ಸ್ವಾಂಗಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ತ-
ತ್ಸರ್ವಂ ಬೇರ್ಣಮಥೋ ದಿಶೇತಿ ಜನನೀಂ ಶಂಸನಿ ಜಂ ಸೋವತಾತ್ ॥

3-12

ತಾಯಿ—ಮಗು ನಿದ್ರೆಮಾಡು

ಬಾಲಕೃಷ್ಣ—ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ?

ತಾಯಿ—ಕಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬೇರ್ಣವಾಗುವುದು

ಕೃಷ್ಣ—ಅಮ್ಮ ನಿದ್ರೆಯಿಂದರೇನು ?

ತಾಯಿ—ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಾಗ ಪ್ರಾಜ್ಞನನು ಆಲಂಗಿಸುವುದೇ ನಿದ್ರೆ

ಕೃಷ್ಣ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಅಮ್ಮಾ ಕಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬೇರ್ಣವಾಯಿತು ಬೇರೆ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಕ್ತರನು ಕಾಪಾಡಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇದ್ದರೂ ನಿಮೀಲಿತ ಕ್ಷಿಯುಗಲಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಧ್ವನ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂಡಿ ಯಾರ ಮೊಲಹಾಲುನ್ನು ಕೆಡದವನಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಮುಖನಮಾಡಿದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ಇಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳು ಒದಗಿದಾಗ ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಂತರನ್ನಾಸದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಏಕನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಂತೂ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕರಗಿ ಕೊರಗಿ ಸೊರಗಿಹೋದ ಗೋಪಿಕೆಯರ ಚಿತ್ರವು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ಅತೋಕ ವೃಕ್ಷೋಃಪರಮೇದನಾಜ್ಞಃ ಪದಾಹತೇರೇವ ಪರೋಪಕರ್ತಾ ।
ನ ಕಾರ್ಯಕಾರೀ ಶಿಥಿಲಾತ್ಮನಾಂ ನಸ್ತತೋಪರತ್ರ ಪ್ರತಿಯಾತ ಸಖಃ ॥

7-24

ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರ ಶೋಕವೇಗೆ ಅರ್ಥವಾದೀತು ಹೆಂಗಸರು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದಾಗಲೇ ಹೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಪಕರಿಸುವುದು ಇದರ ಸ್ವಭಾವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಕಂಡಿ ಕಂಡಿ ಬೆಂದುಹೋದ ನಮಗೆ ಒದೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಸಖಿಯರೇ ನಾವು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗೋಣ ಇಲ್ಲಿಯ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆ ಶಕ್ತಿಕವಿಗಳಲ್ಲದೇ ಯುಕ್ತಿ ಕವಿಗೆ ಬರಲಾರದು

ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕಾಳೀವರ್ಧನ ಸಂದರ್ಭದ ಒಂದು ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡಿ ತಿದ್ದಿದರೂ ಬಾಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದರ ರಹಸ್ಯವೇನು ಗೊತ್ತು ! ಅವರಾಧಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭಗವಂತ ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನು ಕರಣಿಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡುವನು ವಿಷಭರಿತವಾದ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆ ಅವರಾಧಿ ಬಾಲ ಏನೂ ಅವರಾಧ ಮಾಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದನ್ನು ಹಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಳೀವರ್ಧನನ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಂದ ಒಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣ ತತ್ವಾರ್ಥಯುಕ್ತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯುವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಾಣಬಹುದು ಈ ರೀತಿ ಭಾವ ಭಾವದ ರಿಂಗಣಗುಣಿತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾಳಾತಾಕಿ ರಸಮೇಳವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಳ

ಏಕಾಕ್ಷರ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರ ಪಾದಾವೃತ್ತಿ ಏಡ್ಗಬಂಧ ಮುರಟಬಂಧ ಮುಂತಾದ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜರು ಅಸದೃಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ

1) ಏಕಾಕ್ಷರಯಮಕಾಲಂಕಾರಕ್ಕೆ- ತತಾತತಾತೀತತತ್ತ್ವತತಿತಾತೋತತೇ
ತುತತ್ |

ಹತ್ವಾತೌತಾತಿತೇತಾತಾತೀತೇತತೋತಿ

ತಾಮ್ | 7-62

2) ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಪಾದಯಮಕಕ್ಕೆ- ರಾಸಿಸಾರೋಽಸು ಸಂಸುಮೇಹಿ ಹೆ | ಮಹಿ
ಮಾಮಿಹ
ವಾಸೀಂ ಸಸಾವಾಂ ಸದಸಿ ವೇದವಾದವಿದೋ
ವದ || 7-57

3) ಪಾದಾವೃತ್ತಿಯಮಕಕ್ಕೆ- ರವಣನಯಣಾಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರವಣನಯಾಃ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ |
ರವಣನ ಯಾಃಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರವಣನಯಾಃ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ || 7-61

ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹಾಗೆ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಪಾದಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿೂ ಎರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪಾದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪಾದವು ಪುನರಾವ್ಯಕ್ತಿಯಾದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವು ಮಾತ್ರ ಪದವಿಭಾಗದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಮರಣೀಯ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡಾಗ ನೈಷಧಂ ವಿದ್ವದೌಷಧಂ ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೇ ಅರ್ಥವಾಗ ವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕವ್ಯ ದ್ವಾರಪಾಕದಿಂದ ನಾಲಿಕೇರಪಾಕದತ್ತವಾಲಿದೆ

9ನೇ ಸರ್ಗದ ರಾಸಕ್ರೀಡಾವೈಭವ ವನ್ನು ಒದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶೃಂಗಾರ ಚರಮ ಸೀಮಾವರ್ಣನೆಯಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತತತ್ವ ಮರೆಯದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಗೋಪಿ ರ ವಿರಹ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಲಂಭಶೃಂಗ ರವಿದೆ ಮಾಘ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಪ್ರಲ ಭ ಶೃಂಗಾರವನ್ನೂ ಬಾಲರೀಲಾ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಲಾರವು

10 ನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ-ಅಕ್ರೂರರ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸನ್ನಿವೇಶ ಕುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕ್ಷೇಮವೇ ? ಎಂದು ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆತ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ತನಕ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಎಂದು ತಾನೆ ಕಂಸನ ಬಿಲ್ಲುಹಟ್ಟದ ಕರೆಯೋಲೆ ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು

ಸ ತತಃ ಸತತಧ್ಯಾನಶುದ್ಧಿ ವ ದ್ಧೃ ಜನಾಶ್ರಿತಾಂ ।

ವ ಧ ರಾಂ ಮಧುರಾಂ ಕರ್ತುಂ ಗಮನಾಯೋಪಚಿತ್ರಮೇ || 10-33

ಅಕ್ರೂರವಾಣಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಮಧುರೆಯನ್ನು ವ ಧುರವನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಡಲನು ವಾದನು ಇಲ್ಲಿ ಯಮಕಾಲಂಕಾರದ ಸೊಬಗು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ

13 ನೇ ಸರ್ಗದ ಯುದ್ಧವರ್ಣನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾದಿನಿಗ್ರಹ ಶತೃ ನಿಗ್ರಹಗಳಿರದನ್ನೂ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ರಣರಂಗದ ವೀರರಸ ಹಾಗೂ ಪಾದಿನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ ವೀರರಸದ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆ ದುರ್ಲಭ ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವ ಕುಂಬಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೋಕ್ಕ ಕಾವ್ಯ ಒಳನೋಟಕ್ಕೆ ದ್ವೈತತತ್ವ ಇಲ್ಲಿಯ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯ ಹಲವು ವಲ್ಲಭಿಯರು ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತ ತನನ್ನು ಹೇಗೆ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ರುಕ್ಮಿಣಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಬಿರಿಕಾಕ್ಷತ ಆರೋಪಣ ಮಾಡಿ ತಾಳೆ ವಧ ವರದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೊದಲು ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ

ಈ ರೀತಿ ಬಾಣನಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಿಸೂಕ್ಷ್ಮವರ್ಣನೆಯನು ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬಹುದು

17 ನೇ ಸರ್ಗದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರೈಪದ ಕಾವ್ಯದ ಪಂಚಗವೀ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನ ಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣನ ಪರವಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣ ಪರವಾಗಿ ಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ನೀಸಲಿಟ್ಟು ಕವಿರಾಜರು ಉಳಿದ ಆರು ಮಹಿಷಯರೊಂದಿಗೆ 16 ಸಾವಿರದ ನೂರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿವಾಹವನ್ನು ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹಿತಮಿತವಚನ ರಚನಾ ಚತುರರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ವರ್ಣನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಇವರ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂದ ಪದಪುಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಸ ವ ಧ ರ ಶಬ್ದಕಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟಿಯುವ ರಸಕಾರಂಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರುಹೋಗದವರಾರು ! ರಘುನ ಥಾಣಾರ್ಯರ ವೈತ್ಯರತ್ನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷೀಣೇಶವಿಜಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ವಿರಕ್ತಿವಿಜ್ಞಾನಸುಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಿ ಪೌಢ್ಯಾದಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ವ ನೋಹರಸ್ಯ |

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಃ ಸ್ವಕೃತಸ್ಯ ಕಾವ್ಯರಾಜಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಯಮೇವಧತ್ತೇ ||

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ವನ್ನು ಸಾರಿದ್ದು ಸಕಲರೂ ಆದರಿಸ ಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೀಮಿತವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದಂತೇ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯಾಗಿ ಬೇಕಾದವನು ನಾಡದೊರ ಯಾದಂತೆ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ಅಸಾಧಾರಣ ಕವಿತೃಶಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಮುಗಿಯಲೇ ಬೇಕು

ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ — ಇದು ವಾದಿರಾಜರ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಶ್ರೀಗಂಧ ರಾಜರೂ ಅನೇಕಂ-ಶೀತಾಚಲದವರೆಗೆ ಕಾಲ್ಪುಡಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡಾವೃತ್ತಿ ಭಾರತದೇಶದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಸಾಧಕನು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲೇಕಾದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ರಸಮಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಿನ-ಭಿನ್ನ ವೈತ್ಯ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವಿಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರಣೆಯಿದೆ

ತೀರ್ಥಕುರ್ಪಂಕಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಮಹಾನುಭಾವರ ಸಂಚಾರ ಆ ಸ್ಥಳ ಪಾಮಿತ್ಯ ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಇದು ಕೈಗನ್ನಡಿ ಯಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಣ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರವಾಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತಿವಿರಳ ಇಲ್ಲಿ

ಗುರುರಾಜರು ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ಪರಿಚಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಮೂತ್ರವೆ ಅಲ್ಲ ಇತಿಹಾಸ ಸಂತೋಷಕರಗೂ ಅಕರಗ್ರಂಥ

ಅರಿಸ್ ಸ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಸಮೂಹಪೂರ್ಣಾಂ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧಂ ಕೃತವಾನ್
ದಯಾಶಾಲಃ ||

ಜನಾಂಸ್ತದಾವರ್ತನಶೀಲಿನಶ್ಚ ಚಕಾರ ತೀರ್ಥಾಟನ ಪೈಳ್ಳಭಾಷಃ ||

ರಥ ನಾಥಾರ್ಯರ ವೃತ್ತರತ್ನಸಂಗ್ರಹ ದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಶಸ್ತಿರೂಪ ವಾದ ಪದ್ಯ ದ

ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವು ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಬಂಧ ಉತ್ತರ ಪ್ರಬಂಧ ಪೂರ್ವಪ್ರಬಂಧಃ ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಶೃವ ಮೃಷ್ಣವ ಶ್ರೀಮೃಷ್ಣವ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಸೋವಾ ವಂಜಗಂಣಿ ಯೋಣ ಗೋಕರ್ಣ ಬನವಾಸಿ ದ್ವಾರಕಾ ಕಾಶಿ ಕಾಂಚಿ ಪುರಿ ಬದರಿ ತಿರುಪತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಮಂಠಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಭಾವಯುಕ್ತೀ ಕಾರಯುಕ್ತೀ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಂಪನ್ನ ವಾದ ಇವರ ಕಲಾಕುಂಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ರ ಸಜ್ಜವವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ತಾವು ಕಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಗುಣಪರಕ ವ ಗಿಯೇ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೋದಾವರಿ ನೇತ್ರಾವತಿ ಪಯಸ್ವಿನಿ ವರದಾ ನರ್ವದಾ ಮಂತ ದ ನದೀವರ್ಣನೆಯಂತೂ ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಕಾರಂಜಿ ಯಿಂದ ಪುಟದ ಒಂದ ವಾಗ್ಮರಿಯಾಗಿದೆ

ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ-

ದ್ವಾರಾವತೀಂ ಸಕಲಭಾಗ್ಯವತೀಮುಪೇಕ್ಷ್ಯ

ಗೋಪಾಲಬಾಲಲಲನಾಕರ ಪೂಜನಂ ಚ ||

ವಾರ್ಧಿಂ ವಧೂಗೃಹವ ತೀತ್ಯ ಸ ಮದ್ವನಾಧೋ

ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತ ತದ್ರಜತಪೀರಪುರಂ ಗರೀಯಃ || ಪ 10

ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರಿಯರಾದ ಗೊ ಪಯರಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒದನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹೆಂಡತಿಯ ತವರಾದ ಸಮ ದ್ರವಲ್ಲೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವ ಧ್ವಾಟಾರ್ಯರ ಭಕ್ತಿಗೊಲಿದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಹಳ ಉತ್ತಮವಾದ ದಂ ಇಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರ ವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಫಲಶ್ರುತಿ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀವೆನ್ನಾರಾಯಣನ ಆಶ್ವಮೇಧಾದಿ ಯಜ್ಞ ಪೂಜಾಫಲದಾಯಕವಾದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಇದನ್ನೂ ಓದು

ತ್ಯಾನೋ ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಐಹಿಕ-ಅಮಂಚ್ಚಿತ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳೂ ಕೈಗೊಂಡುತ್ವವೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ — ಅಶ್ವಧಾಟಿಯ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ-ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಶಾರದೆಯು ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದಂತೆ ಪ್ರಸಾದಾಲಂಕಾರಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿ ನಾದ ಕೇಳಿ ಬರ ವುದು ಶ್ರೀಗುರುರ ಜರಂ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರಿಗೆ ಕಡಲೇ ಹೂರಣದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಕುದ ರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದೇವರ ಹೆಜ್ಜೆಯು ಸದ್ದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಶ್ವಧಾಟೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ 34 ಪದ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರ ಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಪದ್ಯಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಧಾಟಿ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಭಿರಾಮಿತ ಇದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ ಅಶ್ವಧಾಟಿಯನ್ನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಂಬಾಪುತ್ರ ದಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರ ಯಾದವಾಭ್ಯುದಯ ದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ವ ತ್ರೇಭವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಪಾಸ್ರವನ್ನು ಹೋಡಿಸಿದಾಗ ಅಶ್ವಧಾಟಿ ಎನಿ ಸುತ್ತದೆ 2 9 16 ನೇ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪ್ರಾಸ ಇಲ್ಲಿ ಚಾಚು ತಪ್ಪದೆ ಬಂದಿದೆ ಪದಗಳು ತಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳರಿ ಎಂದು ಕವಿರಾಜನನ್ನು ಅಂಗಲ ಚಿ ಬೇಡುವಂತಿವೆ ಶಕ್ತಿ-ಸಂಪನ್ನ ಕವಿಗಳಿಂದ ವಶಾತ್ರ ಇಂತಹ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯ ಸಂಗಿ ತಚ್ಛುನ ಸಂಪನ್ನರು ಇದನ್ನು ಮಧುರ ಕಿರಿದಿಂದ ಹಾಡಿದಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಂದ ವರ್ಣನಾತೀತ ಉದಾ ರಾಮಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯು ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ರಾಮ ನೃಣಾಂ ಹೃದ್ಯರಾವೇ ನರಾಶಿಖಲಭೀಮೇ ಮನೋದ್ಧರಮತಾಂ
ಗೋಮೇದಿನೀಜಯತಫೋಷೋಯಗಾಧಿಸುತಕಾಮೇ ನಿವಿಷ್ಟವ ನಃ
ಶ್ಯಾಮೇ ಸದಾ ತ್ವಯಿ ಜಲಾಮೇಯತಾವಸಜರಾಮೇ ಗತಾಧಿಕಸಮಂ
ಭೀವೇ ಶಶಾಪದಲ ನಾಮೇಯಶೌರ್ಯಜಿತದಾಮೇಕ್ಷಣೇ ವಿಜಯಿನಿ ||

ಪದ್ಯ || 14 ||

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಸಹೋದನೆ ವೃತ್ತಗತಿತ್ವ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಇವರು ಅಪವಾದವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲಸ್ತುತಿ ಇಷ್ಟ ದೇವತಾವಂದನೆಯೊಂದಿಗೆ, ನಿಗೂಢವಾಗಿ ಕವಿ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಾದಿರಾಜನಿ ಥಿ ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಾಂಜೆಯ ಅದಿವಾವರಗಳಿಗೂ

ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕಿನ್ನರಿಯ ಮಂಜುಘೋಷ ಇಂದಿಗೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ವಾದಿರಾಜರ ಕೊಡ ಗೆ ಲಕ್ಷೋದಿಂ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಅವರ ಪದಕ್ಕೆ ಸನ್ಮಾನಗಳ ಅಹ್ಮಕದಲ್ಲೂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿದ್ದು ಗಮನೀಯ ನಮನೀಯ, ಸ್ಮರಣೀಯ ಹಯವದನ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿ ಯಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿ ಉಭಯಭಾಷಾ ಕವಿ ಕೋವಿದ ರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೌಢಿದೇಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು

1 ಲೋಕಭರಿತನೊ| ರಂಗನೇಕ ಚರಿತನೋ| ಕಾತುಜನರ ತರಿದು ತನ್ನೇಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರೆವ ಕೃಷ್ಣ

2 ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪವು ಇಲ್ಲ ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಸೊಲ್ಲ

3 ಸಾರಿದೆನೋ ನಿನ ವೆಂಕಟರನ್ನು ನೀರಜನಯನನೇ ನಿರ್ಬಲಗುಣರಣ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಉಚ್ಚರಣೆಯ ವಂಧುರಭಾವವು ಸಖ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ವಿಂಚನೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

4 ಉದಾ ಸೇವಕನೋ ನಾನು| ನಿನ ಯ ಪಾದ| ಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕಲಹಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವ ಹಣದ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ನ್ನು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

5 ಹಣವೆ ನಿನ ಯ ಗುಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲೆ| ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣ್ಕಿಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ತಾಳಿದ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಡಗುಳ್ಳದ್ದು ಅಗಿದೆ ಉದಾ

6 ಬಾಲನೇನೆ| ನಿನ್ನ ಮಗನು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ||

ನೀರಪೊಕ್ಕು ವೇದತಂದ ಭಾರಪೊತ್ತು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು|

ಕೋರಪಲ್ಲಂ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಕ್ರೂರವದನಾಪಾರ ಮಹಿಮೆ||

ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿ ಬೇಡಿದ ವಿಪ್ರರ ಕರ

ಧ ರುಣೀಯ ದಾಸವೂಡಿದ ಪರ್ವತಗಳ||

ತರಿಸಿ ಶರಧಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ||

ಜಾರ ಬೋರ ಮೂರನಯ್ಯ||

ನಾರೇರಪ್ಪಿ ವ ರ ಳು ಮಾಡಿ
ವಾರಿಜಾಕ್ಷಿ ಹಯವದನ||
ಖರಿ ಕ ದುರೆ ವೈಪಾಳವೂಡಿವ

ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಚಾತುರ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ವಾದಿರಾಜರ ವೈಕುಂಠವರ್ಗ 3 ಗಂಡಶ್ರೀಯ ಸ್ಪಷ್ಟಪದ್ಯ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಅವರು ಅನನ್ಯವಾಲಂಕಾರದವರಿಗೆ ಅವರೇ ಹೋಲಿಕೆ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅದ ಇವರು ವಿರಕ್ತಿಗೀತಕ್ಕೆ ಅನಂದ ಭೈರವಿ ಯನು ಬಳಸಿ ದರೆ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ಯನ್ನೂ ಪಲಿ ಪಸೂಚಿಯಾಗಿ ಕೇದಾರಗೌಳ ವನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಸಂಗೀತದ 72 ವೇಳ ಕರ್ತರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿತವಿದೆ ಅವರು ಮಹಾಮಾರ್ಗೀಯಕ ರರಷ್ಟೇ ಒಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಹೌದು

ವಾದಿರಾಜರ ಕ್ಷೀಶೋಭಾನೆ ಹಾಡು ಸಕಲ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ತಂಟಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ವಿವಾಹಾದಿ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಇದನ್ನರಿಯದೆ ವೈಷ್ಣವರೇ ಇಲ್ಲ ವೈಖಹುದು ಜಹಗೀರದಾರನ ಮಂಗಳನು ಸರ್ಪಕಟ್ಟಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಾಗ ಲಕ್ಷೀಶೋಭಾನೆ ಹಾಡಿ ವಾದಿರಾಜರು ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಈ ರೀತಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ ಕನಡಕ್ಕೆ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವಾದಿರಾಜರು ಅವೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಾಣಿವದನನೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿ ದಾಗ ಹಯವದನ ಮೂರ್ತಿ ಇವರ ಹೆಗಲಗೇಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೂರಿ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುಂಡಿದ್ದನಂತೆ

ಕನ್ನಡವರಿಯದೆ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನಕ್ಕೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದೊರೆಯಲೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವರಿಗಾಗಿ ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯನ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಇವರು ಕವಿ ವೇದಾಂತಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಪಂಡಿತಮಂದ್ಯರಾದಂತೆ ಪಾಪ ರೋದ್ಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಅಂತ್ಯಜರಿಗೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಇರ ವುದಾದರೆ ಅವರನ್ನು ದೂರವಿಡುವ ಸಂಕೋಚಭಾವನೆ ಇವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಅಂತ್ಯಜ ಭಾಷಾತ್ಮಕವಾದ ಲೇಲೇಗಾ ಮಂತಾದ ಹಾಡೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹೀಗೆ ಯತಿರಾಜರೂ ಕವಿರಾಜರೂ ಅದ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಕಾವ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ ಉಭಯ ಭಾಷಾಕವಿತ್ವ ಶಕ್ತಿ ಮಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಅನ್ಯತ್ರದ ಲಘು ಸಪ್ತದಯ ರ ಚಿತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಕ ವೈರಚಿಸುಬ್ಬ

ಉಪದೇಶ ನೀಡಬಲ್ಲ ಧರ್ಮತತ್ತ್ವ ಬೀರಬಲ್ಲ ಅಳವಾದ ತಪೋಬಲ ಜ್ಞಾನಬಲ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ರಾಜಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕವಿರಾಜರಾಗಿ ಮೆರೆದು, ಹೊರನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೇಶದ ಕವಿಕುಂಬರನಾಗಿಯೆರೆದು ಮೂಢ ಭಾರವಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಯೋ-ಶ್ವಿಯಾಗಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರೆಂದರೆ ವಾದಿರಾಜರೊಬ್ಬರೇ ಸರಿ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ರುಕ್ಮೀಶ ವಿಜಯ ಭಾಗ 1, 2, 3, 4
- 2 ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ—ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವಾಖ್ಯಾನ ಸಹಿತ
- 3 ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ—ಅಶ್ವಧಾಟೀ (ಎಸ್ ವಿ ಭೀಮಭಟ್ಟ)
- 4 ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಇತಿಹಾಸ—ಡಾ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾ
- 5 ವಾದಿರಾಜರ ಹಾಡುಗಳು—ಸು ಕಾವ್ಯಪ್ರೀಮಿ ಸಮಾಜ ಪ್ರಕಾಶನ, ದಿ ರವಾಡ
- 6 ವಾದಿರಾಜ ಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಕಿರುಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ವಾದಿರಾಜ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ
- 7 ತತ್ತ್ವವಾದದ ಕೆಲವು ಸಂಪುಟಗಳು

ಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರು

ಎಂ ಜಯಂತಿ ಬಾಯ್

ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀ ಶ 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರ ಪೀಠಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಾರ ವ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಅನಂತರ ಬಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದರೂ ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನವನು ಸೂರೆಗೊಂಡರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೋಭೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶಾಂತಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆ ವೈಷಮ್ಯಗಳಿಂದ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ವ ಮ್ಮಲ ವ ರ ಗಿದರು ಅದರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಬಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅವರ ಅನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಕನಕದಾಸರು ಬೋಧನಾಪ್ರದವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರ ಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟ ಆರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರಿಂದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮತ ಬೋಧೆ ಸಮಾಜರಚನೆ ಈ ಎಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಅನ ಪಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಅವರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗೌರವ ಗಿರುತಿತ್ತು ನೀತಿ ಬೋಧೆ ಶುದ್ಧಾಚರಣೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾದನೆಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರ ಕಾಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕಾಲಮು ಗಿದತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲವಿನ್ನೂ ಆರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಶ್ರೀ ಶ 1564ರಿಂದ 1687ರ ವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಕೃಷಿ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ತಟಸ್ಥ ಅವಧಿಯಲ್ಲ ವೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿದಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀ ಶ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರ ಹೇಡದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಎಂಬ ಐವರು ಮಹಾಪುರುಷರಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರೂ ಏಕಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರನ್ನು ಅವರವರ ಗುಣಕೃತುಗುಣವಾಗಿ ಅನುಶ್ರಮವಾಗಿ ರೂ ಗಿ ಜೋಗಿ ಯೋಗಿ ಫೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರವಾಡದ ಶಹಾನಂಗ-ಶಹಾನಂಗಿ ಎಂಬ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯರು ಶ್ರೀಪ ಅನುಭಾವಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ತ್ಯಾಗಿಗಳೆನ್ನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಚಾರ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕುರಿತು ಮರಾಠಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಗುರಾ ಮಾಲಿಕಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಮತ್ತು ಮರಿ ಮಕ್ಕಳ ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನವರು ರಚಿಸಿದ ಇಚ್ಛಾ ನುಡಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಕಾಫಖಟಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ಅಧಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿಗಳಗ್ರಾಮದ ಕರಣಿಕರ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದರು ಕರಣಿಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಮೂವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು ರಂಗಭಟ್ಟರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೊನೇರರಾಯರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲನೆಯವರು ಗುರುರಾಯ ಎರಡನೆಯವರೇ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸು ಶ್ರೀ ಶ 1611ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರು ತ್ತದೆ ತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯರು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿಯವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಕೊಲ್ಲಾರದ ಪ್ರಹ್ಲಾದಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮಹಿ ಪತಿಯ ಉಪನಯನ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಾದ ಅನಂತರ ಅವರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬಾಲಕ ವ ಹಿಪತಿಯ ಜಾತಕವನ್ನು ನೋಡಿದರು ಈ ಬಾಲಕನ ಜನ್ಮಕಾಂಡಲಿಯಂತೆ ಈತನಿಗೆ ಮಂದ ಉತ್ತಮ ಭವಿಷ್ಯವಿದೆ ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಅವರು

ಮಹಿಪತಿಯಂತೆ ಕೊನೇರರಾಯರಿಗೆ ಸ ತೋಷದಿಂದ ಮಹಿಪತಿಯು ಮುಂದೆ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗ ವೆಂದೂ ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಗಿಯಾಗುವ ನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯ ರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ವಾಯಿತು ಅವರು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಯನ್ನೂ ಕಲಿಸಿದರು

ಅನಂತರ ಕೊನೇರರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರು ಆಗ ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿತು ತಂದೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪಸರಿಸುತ್ತ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಬರಿದಂತೆ ಮಗ ಮಹಿಪತಿಯ ವಿದ್ಯೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಜನರಿಗೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದವು ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿ ಪತಿದಾಸರು ಒಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವ ರಾರಿ ಉದೂರ್ ಫಾರಸೀ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನ ಕಲಿತರು ಆಗ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಆದಿಲ್ ಶಾ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ ನವಾಬನ ದಿವಾನನಾ ಗಿದ್ದ ಖವಾಸಖಾನನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಯುವಕ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕಾಣು ದರು ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಮಹಿಪತಿದಾಸರನ್ನು ತನ್ನ ಕರಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಕೊಂಡರು ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಬಡತನ ವಶಾಯವಾಯಿತು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಹೀಗೆ ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಹೊಸ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ವ ತ್ವ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆನಂದ ದಿಂದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಆಗ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ದೇಶಮುಖರು ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಾದ ತಿಮ್ಮವ್ವನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವೈಭವದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ ಟ್ಪಿರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೆರವು ನೀಡಿದರು ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಯೂ ದೊರೆಯಿತು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಜೀವ ನವು ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಮಿರ ಗ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು ಮಗನ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನೂ ವೈಭವವನ್ನೂ ಕಂಡ ಕೊನೇರಿದಂಪತಿಗಳು ಆನಂದ ತುಂದಿಲಾಗಿ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ನಿಧನರಾದರು ಕುಂಪುರೋಹಿತರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿ ದರು ಅಂತಿಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥಾ ವಿಧಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದ ಖವಾಸಖಾನರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು ಖವಾಸಖಾನರಿಗೆ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಾರು ಬಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಬಾದಶಹರ ದರ್ಬಾರಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದು ದಿನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಲೆಕ್ಕದ ತೊಡಕು ಉಂಟಾಯಿತು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಆ ಪತ್ರದ ವ್ಯವ ಹಾರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಖವಾಸಖಾನರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನ

ವರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ವಿವಾಹವಾಸನು ಮಹಿಪತಿವಾಸರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬರಲು ಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ಯಜಮಾನರ ಆಪ್ತನೆಯಂತೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದು ಒಳಗೆ ಬಾದಶಹರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿನ ತೊಡಕನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯ ಪೂರ್ವಕ ರೀತಿ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹರು ಅವರಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದರು ಕೊಡಲೇ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ವಿವಾಹವಾಸರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಗುಣವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಸಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಬಾದಶಹರ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ವಿವಾಹವಾಸರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಬಾದಶಹರು ನೀಡಿದ ವಸ್ತುಬರಗಗಳನ್ನು ತಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವಿವಾಹವಾಸರು ತಮ್ಮ ದಿವಾನರಾಗುವ ಪೂರ್ವದ ಅರಸನ ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರು ತಮಗೆ ನೀಡಿದ ಹದ್ದೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಅವರ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕತೆಯನ್ನು ಕಣ್ಗಾರ ಕಂಡ ಬಾದಶಹರು ಸುಪ್ರೀತರಾದರು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರಿಗೆ ದಿವಾನರ ಪದವಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು ಕುಲಗೃಹಿಣಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯ ಕಥನ ಸತ್ಯವಾಯಿತು ಕರಣಿಕೆ ಮಹಿಪತಿಯು ದಿವಾನಮಹಿಪತಿರಾಯರಾದರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ದಿವಾನರಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುಮಾಲಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಾಗ್ಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದರೂ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಡತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿನಮ್ರರಾದರು ಒಂದಿಷ್ಟು ಗರ್ವಪಡೆದ ಅಹಂಕಾರತೋರದ ತುಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯಹೋಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ತುಂಬ ಕರುಣತೋರಿ ಎಲ್ಲವರ್ಗದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸಖಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಸತರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಯಾಚಿಸಿದವರಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ನೀಡುತ್ತ ನಿತ್ಯವೈಮಿತ್ತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸದಾಕಾಲ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹೀಗೆ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷ ಕಳೆದರು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಭಾಗ್ಯಲಭಿಸಿದ್ದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರು ದುಃಖಪಡಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಪತ್ನಿ ತಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಚಿಂತೆ ಒಳಗೆ ಕೊರೆಯತೊಡಗಿತು

ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯ ಸಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಲೋಕಾಪುರದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂಬ ಯತಿಮಾರ್ಗರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರ ಅವಧೂತ ಪಂಥದ ಮಹಾನ್ಯೋಗಿಗಳೆಂದೂ ಅನುಭಾವ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದವರೆಂದೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಾತಿಪತ್ತಿಗಳು ಅವರು ನಿಂತ ಸಾರವಾಡ ಒಂದು ಯಶಸ್ವಿ ಸ್ಥಳವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಭಕ್ತರು ಅವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಅವರತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪತ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿದ್ದ ಆ ತಾಯಿ ತಮ್ಮ ಪತಿ, ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿದ್ದ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಆರು ತಿಂಗಳಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ತಮ್ಮ ಪತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯುವವರೆಗೂ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಭಲತೊಟ್ಟರು. ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಭೃಗು ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪತಿನವರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ದೇಗೆ ಕೈಪಾಕಬಾಣ್ಣ ಬೀರಿ ತಾಯಿ ನೀವು ಸತಿಪತಿಯರೀವೆಂದೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಭಗವಂತನು ನಿಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ ಎಂದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಹೊರ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಕಂದಕದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಶಹಾನಂಗಾ ಎಂಬ ಪ್ರಾತಿಪತ್ತಿ ಭೇದನ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಆ ಭೇದನ ನೋಡಲು ಹುಚ್ಚನಂತಿದ್ದರೂ ಅವನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದೂ ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ಶಹಾನಂಗಾ ತಮ್ಮ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಶ ಭೇದನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರದೇಗೆ ಹೋದರು. ಶಹಾನಂಗಾ ತನ್ನ ಕೈಪಾಕಬಾಣಿಯಿಂದ ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಇದಂ ದಿಟವಾದ ವಸ್ತು. ಸಟಿಯಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ತನಗಿಂತಲೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಂಗುರವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ರಾಯರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎನೋ ಭೇದನ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಂದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೆಳ ಪಡೆದು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡಿ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಯರ ಮುಖ ಕಳೆಗುದಿತು ದಿಕ್ಕುಗಾಣದಂತಾಯಿತು. ರಾಯರು ಸ್ತಂಭ ಭೂತರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಶಹಾನಂಗನು ಇಂಥ ಹೇಸು ನಶ್ವರ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯೇ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬಾದಶಹನು ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಮುದ್ರೆಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಾವು ಇನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದೇ ತಮ್ಮ ದ ಗುಡಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ವೆಂದು ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಹ ನಂಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶಹಾನಂಗನು ಕಂದಕದಲ್ಲಿಳಿದು ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯ ನಾಲ್ವಾರು ಮುಂದ್ರಿಯಂಗುರಗಳನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮ ದನ್ನು ಗುರ ತಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆದರೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಭೋರನು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರ ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೆಂಬ ದನ್ನು ಅರಿತ ಕೊಂಡು ಅವರ ವದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದನು ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರು ಬೆರಗಾದರು ಈತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಿಗೂ ಬೇರೆಯದು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಖವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲು! ಇದ್ದರಿರಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ! ಇಂಥ ಸುಖ! ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ! ಆದರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು? ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರನ್ನು ಒಂದು ವಕ್ತೃ ಭುವೆಂದು ಅರಿತೂ ಭೋರನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಆಯ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುವುದು? ಇನ್ನು ಅತ್ಯ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲ! ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಉಣಟೆ ಕಲ್ಲ! ಎಂದು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಬಳಿಕ ರಾಯರೆ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಈ ತಾಪೋದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳು ಎರಿ ಇದೀಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲ ಸನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಸಾರವಾಡದ್ದರಿಂದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು ಶಹಾನಂಗನಿಗೆ ವಾತ್ಸಿದ್ಧಿ ಇತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದಂತಾಯಿತು ಈಗಾಗಲೇ ತನ ಪಿತೃಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನಲ್ಲ ಬೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪರಾಗಬೇಕು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು

ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ನಿತ್ಯದಂತೆ ಪತ್ನಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಆಕೆ ತನಗಿಂತಲೂ ವುಣ್ಣುವಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸದೆ ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಾತು ನಿಜವಾಯಿತೆಂದು ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರು ಪತ್ನೀ ಸಮೇತರಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿದರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಲು ದಿವಾಣರು ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಊರ ಜನರೆಲ್ಲ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಬಳಗದವರನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಊಟ ವಸತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು ಭೋಜನಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಗಳನ್ನು

ದರ್ಶಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರುಶನವಾಗದೆ ತಾವು ಏನನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಪತಿ ಯೊಡನೆ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಧ್ಯಾನ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಧ್ಯಾನ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತರೂ ಅಂದೂ ನಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಮಾಧಿಯಿಂದಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ದಿವಾಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ನಾವಿತ್ತ ತಮಗಾಗಿ ಬಂದು ಆರು ಹಿಂಗಳಾಯಿತು ಎಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗಾವಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತರಂಗಭಾವ ಅವರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ವರಿಸುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಶಹಾನಂಗರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ರಾಯರೊಂದೂ ಪಕ್ಷಭಾವವೆಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿನೀತರಾಗಿ ಕೈಚೂಡಿಸಿ ನಿಂತ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಒಂದು ಬಟ್ಟಲೂ ಹಾಲು ತರಿಸಿ ರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದೊಡನೆ ರಾಯರ ವೈತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವಗಳು ಅಳಿದವು. ಎಲ್ಲಿಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡಂತಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆತ್ಮಚೋರಿ ಹೋಳೆದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮರಸರಾದರು. ನೂತನ ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಒಗೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಅವರು ರಾಯರ ಮುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿದರು. ಮಹಿಪತಿಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಮಹಾ ಸಾತ್ವಿಕಳು. ನಿಮಗೆ ಇಬ್ಬರುಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾಗುವರು. ಮೊದಲನೆಯವನು ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಪದವಿಗಳಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವನು. ಎರಡನೆಯವನು ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯೆನಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರನಾಗುವನು. ನೀವಾದರೂ ಇನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಜಂಜಡವನ್ನು ತೊರೆದು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮಹತ್ಪ್ರಭಾಣ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಶಿರಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರಗಳ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾದರು. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಬಾದಶಹ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು.

ಈ ಘಟನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿ ಬರುವಂತೆ ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮವೈಯನ್ನು ವಿಜಯ ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಡವರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿತ್ತರು.

ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ರಾಯ ರ ಉತ್ಕಟಸಾಧನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ದಿನಾಂಕ ಸದ್ಗುರುಗಳಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರವಣ ಪಾದಸೇವೆ ಯೋಗಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಅನುಭವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆ ಹಾಗೂ ರಾಯ ರ ತೀವ್ರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳಿಂದ ರಾಯರ ಯೋಗಸಾಧನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ದ ಧಗೂಂಡಿತು. ಹಗಲಿರುಳೂ ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಪಟ್ ಚಕ್ರ, ಭೇದಿಸಿದ ರಾಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನಿರ ಪಮ ನಿರಂಜನ ನ ಪ್ರಭೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತಂತೆ. ಹರಿಶತ ಕೋಟಿ ಪ್ರಕಾಶ ಹೊಳೆಯ ತೊಡಗಿತಂತೆ. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ ಯೋಗವನ್ನು ಅವರು ಹನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ದಿವ್ಯಾನುಭವ ಪಡೆದು ಕೊಂಡರು.

ಹೀಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸದ್ಗುರುಗಳು ಮಹಿಮಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಇನ್ನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಸಾಧನೆ ಅನುಭವ ಅನುಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಿಮಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಿಮ್ಮರಿಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಯನೆಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು. ಪುತ್ರಲಾಭದಿಂದ ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಆದರಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ಆದರೆ ಮಹಿಮಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ನಿಂತರು. ಆದರೂ ಆ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ತಮ್ಮ ಯೋಗಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರು ಅನೇಕರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅವಿರತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದರು. ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ವಿಜಯಪುರದ ವೇಲೆ ಪರರಾಜರ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. (ಕ್ರಿ.ಶ. 1655ರಲ್ಲಿ) ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಿವರ ಸೇವಕರಾಗಿ ನಿಜಾಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗಲಬರ್ಗಾದಲ್ಲಿರುವ ಪಾವುರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ದಸರಿಗೆ ಬಹಳ ನೆರವು ನೀಡಿದರು. ನಿತ್ಯಸಾಧನೆ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೋಧೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯ ರಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯೂ ಅಂಕುರಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದಿವ್ಯ ಅನುಭಾವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಲ್ಲೆ ಮೃದುರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪುಟದಷ್ಟು ಭಾವತರಂಗಗಳು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕವನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಪಾಪ್ಯರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಕಾಲ ತಂಗಿದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಪುರದ ನೆರಪೊರೆಯ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಾರವಾಡದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಖಂಡಿಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತರು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರು ಭಕ್ತರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಹೇಗೆ ನಡೆಸು ತ್ತೀರಿ ಎಂದೂ ಕೇಳಿದರೂ ಆಗ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು

ಸಂಸಾರ ಚಿಂತೆಯೂ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಗಂಟಿ
ಕಂಸಾರಿ ಕೃಷ್ಣ ಕರುಣಿಸುವ ಇದರಿಟ್ಟು ||
ತುತ್ಸಾಯ ತವ ಮೂಡಿ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸುವ ಪಡೆಯ
ಮತ್ತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ಹತ್ತುಕಡೆಯ ?
ಭಕ್ತವತ್ಸಲಸ್ವಾಮಿ ಚಿಂತಾಯಕಿನ್ನೋಡುವ
ನಿತ್ಯ ನಡೆಸುವ ಗ್ರಾಸ ಭಕ್ತರೊಡೆಯ || ೧ ||

ಆನೆ ಮೋದಲಿರಿವೆ ಕಡೆಂತಾನಡೆಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಜನಕೊಡ್ಡಿ ಕೈಯ್ಯನಾ ದಣಿಯಲೇಕೆ
ಅನುದಿನ ಹರಿವಾಕ್ಯ ಅನುಭವಿಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಅನುಮಾನವಿಡಿದು ನಾ ಹೇಳಗಲೇಕೆ ? || ೨ ||

ಭಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು ನಾರದಿತ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಸಾರಾಂಶವಿತ್ತು ವರಕೃಪೆಯ ಜ್ಞಾನ
ಆರ ಹಗವನಗೇಕೆ ಬೋರುತಿವ ನಿಧಾನ
ಕರಕ ಮಹಿಪತಿ ಪೊರವಗುರುಕರಣ || ೩ ||

(ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಶ್ರೀಹರಿಗಿದೆ ಆತ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆತನೇ ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೇ ದಾಸರ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ)

ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕರಣಿಕ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ದಾಸರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಯೋಗಾಸಂಪನ್ನರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೂ ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಖಂಡಿಕಿಯೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕೊನೆಯವರೆಗಿನ ಸ್ಥಿರವಾದ ನಿವಾಸವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕಿ ದಾಸರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು

ಕಾಖಂಡಿಕಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮವ್ವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಗಂಡವೆಂಗೂ ಜನಿಸಿತು ಆದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಜನಿಸಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರ ಪತ್ನಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಪರಂಧಾಮ

ವಸ್ಮಿದಿದರು ಮಗಳ ನಿಧನದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲಬಂಗಳಿಯಿಂದ ದೇಶ ಮುಖರು ಕಾಖಂಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಗಳ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಂಗಿ ಮೊಮ್ಮಗ ದೇವರಾಯನನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದೊಂಡು ಹೋದರು ಗುರುವಾಕ್ಯದಂತೆ ಈ ದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವೀರವೃತ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಯನು ಬೀದರದ ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅನೇಕ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿದನು ಈತನು ತೋರಿದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಜನ ಆತನಿಗೆ ದೋಣಿ ಶಿವಾಜಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತರು ಬಾದಶಹರು ಚಂದಿ-ಚಂದಾವರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಇನಾಮಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು ಇತ್ತ, ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃವಿಹೀನನಾಗಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಕೃಷ್ಣ ಸೋದರತ್ತ, ತುಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಡಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು ವರ್ಷ ಒಂಭತ್ತಾದರೂ ಓದುಬರಹದ ಗಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣ ಉಂಡಾಡಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುವುದನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕಪ್ಪ ಸಹೋದರ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೊಡನೆ ತನ್ನ ದುಗುಡವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು ಮರುದಿನ ದಾಸರು ವ ಗ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹೊಸವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರೆಲು ಹೇಳಿದರು ಬಳಿಕ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟರು ಕೂಡಲೆ ಓ ಎನ್ನಬಾರದ ಹರಿಯೆ ಎಂಬ ಹೆನ್ನೊಂದು ನುಡಿಯ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕಪ್ಪನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದ ವಾಯಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಂಬತನ ಮಾಯವಾಯಿತು ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಾವ ಜನಿಸಿತು ಯ ಭಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೇ ಮಗನಿಗೆ ಯೋಗರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು ಅಂದಿನಿಂದ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲೆನ್ನುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ದಿವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸೆಲೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿತು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ನಾನದ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃಷ್ಣನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತಾರವನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದನು

ವಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಪಾಸಂಗನು ರಾಯ ರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹ್ಯಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ರಾಯರು ಪರಮಾನಂದ ಎಲ್ಲಿವೋ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಮತ್ತೆ ನಂಗಾ ಕೇಳಿಸತ್ತೇ ನಂಬತ್ತಾ (ಕೂಡಕಾನಗಾರಾ) ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರು ಹೌದು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಿರಿಯ ಬೇತನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿತು ನಂಗ ಮೂಯ ವಾದನಂತೆ ಕೆಲದಿನ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಲ್ಲೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದರು ಅವರ ಸಾಧಿ ಭೃದ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಿ ಶ 1681ರ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ತಮ್ಮ 70 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು

ಉಳಿದ ದಾಸರು ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಭರಿಸಲಾರದ ದುಃಖವಾಯಿತು ಕೊಲ್ಲಾರದ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಅವರ ದಹನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಂದಾವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು

ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯ ನು ಮಗನು ಕಾಖಂಡಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಂದೇ ರಾಯರು ಕೆಳತೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಯರ ಆಗಲೆತ ಕೈ ಬರಹದ ಪ್ರತಿಗಳು ಸುಟ್ಟು ಹೋದವಂತೆ ಆಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನು ದುಃಖದಿಂದ ಅನಾ ಹಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿದ ಲು ಆತನಿಗೆ ರಾಯರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸಬೇಡ ಮಗು ತಿಳಿದವನಾದ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ವೃದ್ಧತನಾದರೆ ಉಳಿದ ಭಕ್ತರ ಗತಿಯೇನು ? ಅವರನ್ನು ಸಂತೈಸುವವರಾರು ? ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ನನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬುದಿಯ ನ್ನು ಕೆದರು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಸಿಗುವುವು ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸು ಮತ್ತೂ ಒತ್ತಿ ಪ್ರಸಾರದ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸು | ಏಳು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯವಾದರಂತೆ ಅದರಂತೆ ರಾಯರು ನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ವೃಂದಾವನ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ಈಗಲೂ ಈ ವೃಂದಾವನವು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವರ್ಗಗೀರ್ವಣ ಶರದ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ರಾಯರ ಪುಣ್ಯತಿಥಿಯ ನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಇತರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ ಆ ದಿನ ಸೇರಿ ಬಹು ವೈಭವದಿಂದ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ನಿಯರ್ವಾಣಕಾಲ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರು ನಿಯರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದ ತಿಥಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ಅದು ಯಾವ ಶಕವರ್ಷ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕವರ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಅವರು ಎಷ್ಟತ್ತು ವರ್ಷದ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು 70 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಯರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದೆ ನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಚೊತೆಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರಕ್ತಿನಿ ಪಂಡಿತರ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೂ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಬರೆದ ಗುರುವೊಲಿಕೆ ಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಕ್ರಿ.ಶ 1710 ರಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಬರೆದಿರುವರು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ನೂರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಆಗಿತ್ತಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮನೋ

ಹರರಾಯರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಅನಂದಂಹರಿ ಎಂಬ ಖಂಡಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು ಅದನ ವರು ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರ ಭ ದ್ರಪದ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಮಂಗಳಾದರಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚಾಂಗ ಗಳ ಜಂತ್ರಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲ್ಮಾಣಿಸಿದ ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರವು ಶಕಿ 1625 ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 1703 ರಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ರಾಯರು ಕಾಲವಾದಾಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು 18 ವರ ಪದವರಿದ್ದರಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಹೇಳಿಕೆ ಈ ಖಂಡಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಅವರು ಸುಮಾರು 40 ವರಪದವರಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ರಾಯರ ನಿಯೋಗದ ವರುಷವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1681 (1703-22) ಬರುವುದು ಅಂದರೆ ಅವರ ಜನ್ಮವರುಷ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1611 ಆಗುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸವೂ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಖವಾಸಖಾನರಂ ಬಾದಶಹ್ ಆಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಣಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಗುರುಮಾಲಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಈ ಖವಾಸಖಾನರಂ ಕ್ರಿ ಶ 1626-56 ರ ವರೆಗೆ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಆಳಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಶಹನ ದಿವಾಣರಾದ ಖವಾಸಖಾನರೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಅವರನ್ನು ಶಹನು 1635 ರಲ್ಲಿ ಫತೊರಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮೊದಲ ರಾಯರು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪರರಾಜನ ದಾಳಿಯಾಗಲಿವೆ ಎಂದು ಅಂತರ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಡಬೇಕೆಂದರಂದು ತಿಳಿದಿದೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನು 1656 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡಾ ಕಳಿಸಿದ್ದ ನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ರಾಯರು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ 1655 ರಲ್ಲಿ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು ಅಂದರೆ ದಿವಾನರಾದಾಗ ರಾಯರ ವಯಸ್ಸು 25 ಮತ್ತು ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸುಮಾರು 45 ಇದ್ದಿರಬಹುದು

ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬೇರಾದ ವ ಹತ್ವದ ವರ್ಷಗಳೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ರಾಯರ ಜನನವು ಸುಮಾರು 1611ರಲ್ಲಿ ಅವರು ದಿವಾನ ರಾದ ದು ಸುಮಾರು 1635 ರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಗ್ರಾಹವಾದದು ಸು 1651 ರಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಜಯಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದು ಸು 1655 ರಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದುದು ಸು 1659 ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಜನನ ಸು 1663 ರಲ್ಲಿ ರಾಯರು ಕಾಲವಾದುದು ಸು 1681 ರಲ್ಲಿ ¹

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮಂತ್ರಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪತಯ್ಯ ಸೋಮಯ್ಯ ಪರಿದಾಸ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತುಗಳು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಒಳಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರು ಕ್ರಿ ಶ 1610 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ 1710 ರಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಿಜಾಪುರದ ಮಹಮ್ಮದ್

ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಖವಾಸಖಾನನು ಮೊದಲು ಇವರನ್ನು ಲೆಕ ಪತ್ರ ನೋಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಈ ಖವಾಸಖಾನನ ವ ರಣ ಕ್ರ ಶ 1635 ರಲ್ಲಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸುಮಾರು 24 25 ವರ್ಷ ದವರಿರಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋಳಗುಮ್ಮಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಖಾಸಗಿ ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ತದನಂತರ ದಿವಾನ ರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ದಿವಾನ ಪದವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹಾನು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಕಾಲ ಕ್ರ ಶ 1627-1655 ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕ್ರ ಶ 1635 ರಿಂದ 1655 ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಉನ್ನತ ಪದದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂಬಂತಾಯಿತು ಕ್ರ ಶ 1686-88 ರಲ್ಲಿ ಬಿಜ ಪುರದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪಿಡುಗು ಬಂದು ಸತ್ತವರ ಹೇಣಗಳನ್ನು ತಂಬಿ ಕಳಿಸಿದರೆಂತೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಚಕ್ರ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿಕೊಂಡಳು ಲಕ್ಷ್ಮಂತರ ಜನರು ಸತ್ತರು ಈ ಪಿಡುಗನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ರಕ್ತಿನಿ ಪಂಡಿತರು ಮಹಾಮೂರಿ ಅಪ್ಪರ ವನು ರಚಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಆಮೇಲೆ ಪಿಡುಗು ನಿಂತಿತಂತೆ ಆ ಅಪ್ಪರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಈ ಪಿಡುಗಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕಾಲವಾಗಿ 4-6 ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸು ಕ್ರ ಶ 1611 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಕ್ರ ಶ 1634 ರಲ್ಲಿ ಖವಾಸಖಾನರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಕ್ರ ಶ 1635 ರಿಂದ 1655 ರ ವರೆಗೆ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ದರಬಾರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನಕ್ಕೇರಿ ಕ್ರ ಶ 1665 ರಿಂದ 1681 ರ ವರೆಗೆ ಯೋಗಿ (ತ್ಯಾಗಿ?) ಯಾಗಿ ಬಾಳಿ ಕ್ರ ಶ 1681 ರಲ್ಲಿ ಕಾಂವಾದರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು*

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಕ್ರ ಶ 1611 1681 ನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುರುಸಂದರ್ಶನ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರ ದರ್ಶನ ಒಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಘಟನೆಯಾದರೂ ಅದು ಅವರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕು ಸೂಫೀಪಂಥದ ಅನುಭಾವಿಗಳ ದ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಆದರೂ

ಅವರ ವರ್ತನೆ ಮಾತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಬಗೆಯ ದ್ವಾದಿತ್ಯ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಹಾನಂಗರ ವರ್ತನೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಬಾದಶಹರು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಗಂ ತಲಾವ್ ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದ ಬಾದಶಹರ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಶಹಾನಂಗರ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇ ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಶಹಾನಂಗರ ಅವನು ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ವಿಶಿಷ್ಟವೇ ರಾಯರು ಖಿನ್ನರಾಗಲೂ ಅದೇ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಅಂಥ ಪದ್ದೇ ನಾಲ್ಕಾರು ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದದ್ದು ವಿಚಿತ್ರ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆ ಯಾವುದೆಂದು ಗರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ರಾಯರ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬೆರಗನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಖವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲು ! ಇದ್ದರಿರಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ ! ಇಂಥ ಸುಖ ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ! ಆದರೆ ಇದೇನಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು ? ಎಂದು ಆಲೋಚನೆಯಿದ್ದಾಗ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಶಹಾನಂಗರ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಈ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅವರ ಮರಿಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರೀಪತಿತನುಜರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದು ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಪರಂಪರಾಗತ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯುವ ಅಥ ರವಷ್ಟೇ !

ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಶಯವಾದುದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಭಾವತಃ ಅವಧೂತವಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಧಾನವೂ ತುಂಬ ಅದ್ಭುತವಾದದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಬಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಇಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗರದಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದೇ ? ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರ ಅಂತರಂಗ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಯಿತಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ನೀಡಿದ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾಗ ರಾಯರ ಮೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತಂತೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವವೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡರೆಂತೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿ ಹೊಳೆಯಿತಂತೆ ಅವರ ಮಾತಿ

ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ವಸ್ತು ವಿಷ ಅರಿವಾಯಿತಂತೆ
ಈ ಅನಂದದ ವ ಹಿವಾತಿತಯವನ್ನು ರ ಯ ರು ತಿಳಿಸಿರ ವುದು ಹೀಗೆ

ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತೆಂ
ತಂದೆ ಶ್ರೀಗಂರು ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ದರುಶನದಿ
ಅರ್ಹಮಂಡಲಗಳು ರವಿ ಶಶಿಕರಣವು
ಝಳಝಳಿಸುವ ಪ್ರಭೆ ನೋಡಿ ಅನಿಮಿಷದೃಷ್ಟಿಲೆನ್ನ
ಅಕ್ಷದೊಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಸ್ತುಗತಿಯ ನಿಮ್ಮ
ಪ್ರಕಾಶವನು ತಳೆದು ಅಂಧತ್ವ ಕಳೆದಿನ
ಓಂಕಾರ ಮೊದಲ ದ ವ್ಯಾದಶನಾದದಾ
ಭೇದದ ಭೋಷವ ಕೇಳಿ ಬಧಿರತ್ವಕಳೆದಿನ್ನ
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಅರುಣಾರರಾ
ಜಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಪ್ರಣಮ್ಯಲೆನ
ಸುಷುಮ್ನದೊಳು ಪೂರ್ಣಶಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಮಂತ್ರವನು ತಿಳಿದು ಪಿಶಾಚತ್ವಕಳೆದಿನ್ನ
ಸ್ತುತಿಸ್ತೌತ್ಯ ಸ್ಮರಿಸುವ ದಿವ್ಯ ನಾವಣಾಮೃತವ
ನುಡಿದು ಪಯ ಸ್ತನೀ ಚಿಹ್ನೆಯೆನ್ನ
ಸ್ವರಣೆ ಚಿಂತನೆಯೊಳು ಸ್ಮರಣಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಸ್ವರಿತಗತಿವರಿತು ಮೂಕತ್ವ ಕಳೆದಿನ್ನು

ಕೀರ್ತನೆ 314

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರುಶರಣಮಲ ಸುಜಾತರಾದ
ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸು
ತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಾವು ಯೋಗಬಲದಿಂದ
ಸಾಧ್ಯವೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಾಯರಿಗೆ ನಿರ್ವಾಚನೆಯಿಂದ ಧಾರೆಯೆರೆದರು ಹೀಗೆ
ರಾಯರು ಹನಿರೆಡು ವರ ಪದವಿ ಮಗಿವಂಥ ಯೋಗವನ್ನು ಹೆಸರೊಂದಂ
ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂಬುದನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ
ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂಕಿತ

ಸಾವನಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ಗರುವೇ ಆತನಿಗೆ ಅಂಕಿತ
ವನ್ನು ನೀಡುವುದು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಕೆಲವರು

ತಂತವನ್ನು ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸುವುದುಂಟು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಕಿತವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದೂ ಉಂಟು ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೂ ಅಂಕಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಯಾವುದೇ ಸುಳಿವು ನೀಡಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ಜನ್ಮನಾಮ ಮಹಿಪತಿ ಎಂದೂ ಕಾಲಾನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಹಪತಿರಾಯರೆಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂದು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಮಹಿಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಗಿ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಗವನ್ನಾಮವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ೪ ತೆನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತರಳಮಹಿಪತಿ ರಾಸಮಹಿಪತಿ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಗುರು — ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಮ್ಮ ದಾಸ್ಯಭಾವವನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಹುತಃ ಅವರ ಮಗ ೪ ವರ್ಷರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ನಾತಿಪಡೆದು ಗುರುಮಹಿಪತಿ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಸುತ ಮಹಿಪತಿನಂದನ ಮಹಿಪತಿಕಂದ ಮಹಿಪತಿ ತನಯ ಮುಂತಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಾಶ್ರವದ ನಾಮವನ್ನು ಅಂಕಿತವೆಂದು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ನಿದರ್ಶನ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರಳ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನು ಮಹಿಪತಿರಾಸರೆಂದೂ ಮಹಿಪತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇದೆ ಆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗಣವೊಂದು ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಅವರನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂದೇ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ

ರಾಯರಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರೀತಿಯು ಅನವಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತ್ತು ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮನಃತನ ಪವಿತ್ರ ಆಚಾರ್ಯರದ್ದು ಅವರ ತಂದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರ ಪರಮೇಶ್ವರೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಾಸವ್ಯಕ್ತವರು ಎಲ್ಲ ತಾತ್ಪರ್ಯಾರಂಗತರು ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶುಕ್ಲವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಾನಿರ್ವಹಣೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಹಿವೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದವರು ರಾಯರ ತಾಯಿಯು ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಿರಿಯರ ತಾಯಂದಿರೂ ಹಿರಿಯರೇ ಇರಬಹುದು ಇಂಥ ಸಾತ್ವಿಕ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಅಂಥವರ ಭಕ್ತಿಯಂತ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವಗುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ತಾನಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಅನುಭಾವಿಗಳಾಗಿ ಪರಮ ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ನಿಸ್ಸೀಮ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿದರು ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವೈವಿಧ್ಯವೂಣ್ಣ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಪೂರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು,

ದೇವರ ಪೂಜೆ ಆತಿಥಿಪತ್ಯಾರ ಸತ್ಪುತ್ರದಾನ ಸತ್ ಶಾಸ್ತ್ರವಣ ವಂಶನ-
 ಇವುಗಳು ಯಥಾಸಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿ ಮಹಿಮತಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ
 ಬೀಜವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರಬಹುದು ಎಂಬ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಅವರ ಕೆಲವಾರು
 ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ವಲಂಬಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಇಷ್ಟ
 ದೈವಸ್ತುತಿ ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಜನರಿಗೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ
 ಹೇಳಿದ ನೀತಿಬೋಧನೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವರೂಪ
 ವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಹೀಪತಿರಾಯರ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ರಚಿಸಿದ
 ನೆನೆದು ನಮಿಸುವ ನಾನು ಪಾರಂವಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನದವರ
 ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯ
 ಬಹುದು ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರಿಂದಬಹುದು ಎವರ
 ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪದ್ಮನಾಭತಿರ್ಥ ನರಹರಿತಿರ್ಥ ಮಾಧವತಿರ್ಥ ಮತ್ತು
 ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ
 ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶ್ರೀಮದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಯತಿವರ್ಯರ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ 24ನೆಯ
 ಮರಾದ ಸತ್ಯಬೋಧರವರೆಗೆ ಸುಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಮತಿದಾಸರು
 ಮಾಧ್ವದ ತೀಯರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ
 ಶ್ರೀವದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನಪಡೆದ ಶ್ರೀಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ
 ಉಪಾಚಾರ್ಯರು ಅವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಮಹಿಮತಿದಾಸರು
 ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರ
 ಮಹೀಯರಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಇದೆ ಕೀರ್ತನೆಯ 3ನೇ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರು
 ಮೊದಲೊಂದು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವೆತ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು
 ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ
 ಸುಕ್ತಿಯು ಇದೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದೋ ಹರಿ ಹೇಳಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯರ
 ದೇವ ಶೋಧನದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮ ಮಹತ್ವ
 ಶೋಧನೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಿರಿಮೆ ಕೀರ್ತನಕ ರರ ಆತ್ಮಲೋಕನೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿಸುವಾಗ ಉಪಮಾನ ರೂಪಕ ಸರಳ ಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದುವು ಮಹಿಮತಿದಾಸರ
 ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗುತ್ತವೆ ಇತರ ದಾಸರಧಾಟಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಮಹಿಮತಿ
 ದಾಸರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಸಕಲವೆನಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೆ

ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸ್ವಹಿತಾತ್ಮನು ನೀನೆ

ಒಂಥು ಬಳಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನು ನೀನೆ

ದೈವಗುರು ಕೆ ಲಗೊ ತ್ರನು ನೀನೆ
ಕಾವಕರುಣ ಸೂತ್ರಾಂತ್ರನು ನೀನೆ
ದ್ರವ್ಯ ಭವವು ಸಕಲಾಶ್ರಯ ನೀನೆ
ದಿವ್ಯಾಲಂಕೃತ ಭೂಷಣ ನೀನೆ

(ಕೀ 526)

ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿನ ಉಜ್ವಲ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೂ ಸಕಲವೆಲ್ಲವು ಹರಿ ಸೇವೆ ಎನ್ನಿಯುಕುತಿಪಂತರು ಹರಿಭಕ್ತುತಿಯನ್ನಿ ಎಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆಂದರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಿದಾಸರ ಧಾಟಿಯೇ ಕೀಳಿಸ ತ್ತದೆ

ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿಹುದೆ ವಿರ ಲನ ಸುಸೇವೆಗನ್ನಿ
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಿಹುವೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಸಹವಾಸವೆನ್ನಿ

ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರಲ್ಲಿನ ದೈವನಿಷೆ ನಿಟ್ಟೆರಗನ್ನಂಟ ಮೊಡುವಂಥದು ಹಂಸ ನಾಮಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಕಲಾಗಮ ಪೂಜಿತ ಏಕೋ ದೇವನೀತ ದಿಕಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮೀತ ಹಂಸನಾಥ ಯತಿ ಮ ನಿವಂದಿತ ಪಿತಾಮಹನ ಮತ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೀತ ವಿಶ್ವರೂಪ ನಿರ್ಮಿತ ವಿಶ್ವತ್ಪನ್ನಹುದೀತ ಹಂಸನಾಥ ಎಂದು ಸುತ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಮಗ ಶೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನೆನೆದು ನಮಿಸುವೆ ನಾನಂ ವಾರಂವಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು ಹರಿನಾನಂ ಉಳ್ಳವಗೆ ನಾಸ್ತಿಕವೆಲ್ಲಿಹ ದವಗೆ ಹರಿದಯುಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ, ಹರಿಯುಭಾವಿಗಳೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು

ಹೀಗೆ ಶೃಷ್ಣರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದ ಮುಖ್ಯರನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ವಂತಿ ಯರಿಗೆ ಹರಿ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಾರೀಪ್ರೇಮಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ತಿರುಗಿನ ಕಿ ತರ್ಗನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ತಾಳ್ಮೆಪಾಕಂ ಅಣ್ಣ ಮೊಳಾರ್ಕರರು (ತಾಳಪಾಪ) ಅವರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಅವರ ಹೃದಯವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸು ತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪರಿಸಮೋತ್ತಮ ತ್ವವನ್ನು ನಂಬಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಹರಿರೇವ ಪರೋ ಹರಿರೇವ ಗುರೋ

ಹರಿಯೇ ಗುರುವೆಂದರವ್ವಿರೋ

ಗ ರು ಮಧ್ಯ ಪರ್ದೇಳಿದ ನಿಜಕೀಲು
ಅರಿತ ಕೊಯ್ದಿದ ಮೊದಲು
ಪರಮ ಭಾಗವತರನುಭವದ ಬಾಗಿಲು
ಪರಗತಿಸಾಧನಕವಿ ಮಿಗಿಲು

ಕೀರ್ತನೆ 639

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರತ್ನಕಿಗಳು ಪು 430-431

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರು
ವರು ಶ್ರೀ ಹರಿ ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೇ | ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ
ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಹರಿಹರಿಯೆಂದಂ ನೆನೆಯೋ ಮರೆಯದೆ
ಮನ ಜ ಎಂದಂ ಎಚ್ಚರಿಸಿ

ಏಳುತ ಕೂಡುತ ಮಲಗುತ ನೆನೆಯೋ
ಹಲವು ಪರಿಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ನೆಲೆಗೊಂಡಿರೊ ಮಹಿಪತಿ ರಚನಾಮದ
ಸಲಹುತ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಪತಿಯ

ಕೀರ್ತ 641

ಪು 432

ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ ಭೋಷ
ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸುಖ ಸಂತೋಷ! ಸುಭಲಿಹುದು ಭವಭಯದ ನಾಶ! ಹರಿನಾಮ
ಭೋಷ ಎಂದು ಹರಿನಾಮ ಭೋಷದ ಹಿರಿಮೆಯ ನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಹರಿಯ ನೆನೆಯ
ದವನು ಅಧಮನೆಂದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ
ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂತಾಪವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿಯ ನರಿಯದ ಜನುಮ ಭರೆಯೊಳಗೆಧಮಾಧಮ
ಹರಿಯ ನೆನೆಯದ ನೆರನು ಪಾಮರನು
ಹರಿಗೆ ನಮಿಸದ ಶಿರವು ತೋರುವ ಬೆಟ್ಟಿನ ತರವು
ಹರಿಗೆ ವಂದಿಸದ್ದ ಣಿಯು ಹುಳಕಮಣಿಯು
ಹರಿಗೆ ಮುಗಿಯದ ಕೈಯ ಎ ಮಾರಕಕೀಲಿಯ ಕೈಯು
ಹರಿ [ಯ]ಕೊಂಡಾಡದ ನಾಲಿಗೆ ಒಡಕ ಸೊಲಿಗೆಯು

ಕೀರ್ತ, 632

ಪು 426

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಗೊಂಡ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ
ದಂತೆ ಹರಿ ಎಂದು ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹರಿ ಎಂದು ಪಾಂಡವರಿಗಾದ ಸುಪಕ್ಷ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಹರಿ ಹರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುವ ಬನ್ನಿ | ಹರಿ ಮಹಿಮತಿ
ಗ ರುತ ಯತಂದ್ಯನ್ನಿ (ಕೀ 640) ಎಂದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯುಭಕ್ತರನ್ನು ಕಂಡರೂ ತುಂಬು ಅಭಿಮಾನ
ಅದನ್ನೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ಹರಿನಂದಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೆ
ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ ಮಾನ್ಯವಗೆ
ಹರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಗೆ ದಣಿವಿತ್ತೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಧ್ಯಾನ ಉಳ್ಳವಗೆ ತಾಂ ದುರಿತವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಯಂಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಯ ಭಾವಿಕಗೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಾಸರದಾಸಾದ ವ ಹಿಪತಿಗೆ ಸರಿಯುಂಟೆ
ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದ ಫಲಸ್ತುತಿಗೆ ||ಕೀ 628||

ಹರಿಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತ ಹರಿಭಕ್ತರ ದರು
ತನವು ಅತಿ ಹರುಷವು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ನಾನ ಗಂಗತುಂಗ
ಹರಿಮಹಿಮರ ಅಂಗ ಅಂತರಂಗ
ಹರಿಪರಮಾನಂದ ಗ ರು ಕರುಣಾಕೃಪಾಂಗ
ತರಳ ಮಹಿಪತಿ ಭವಭಯವು ಭಂಗ ||ಕೀ 63||

ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಲಭಕ್ತಿ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮತ್ತೂ
ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೂ ಅಸೀಮ ಭಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿ ರಾಮ ಶರಣ ರಕ್ಷಕನೇಮ
ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು

ಸೀತಾ ಮನೋಹರ ಸೇತ ಗಟ್ಟಿದ ಶೂರ
ಹತ್ತು ತರಿಯವನ ಮಾಡಿದೋ ಸಂಹಾರ
ಖ್ಯಾತಿಗೆ ತಂದೋ ವಿಭೀಷಣಗೆ ಸ್ಥಿರ
ಕುಡುವೆ ನೀ ವರಪೂರ್ಣ ದೈವ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಾಣ
ಆಡುವೊಂದೇ ವಚನ ಪಿಡಿದೊಂದೇ ಬಾಣ
ಜಡವಾಗಿದ್ದ ಶಿರೆಯ ಮಾಡಿದ್ದುರಣ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮರಾಮೆನ್ನರೋ ಮುಖ್ಯತಾಕಾರಣ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು

ಓಮ್ಮೆ ಸ್ಮರಿಸಿರೋ ರಾಮರಾಮೆಂದು ತಾ
 ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹುದಂ ಸಾರಸ ಅವ್ಯತ
 ತಮ್ಮನೆ ಜೀವ ಪಡೆದ ಸಂಜೀವ ತಾ
 ರ್ಘವ್ಯನೆ ಹಾಡಿ ಮಾಡಿತ್ತು ಸವ ಎದ್ರತಾ
 ರಾಮನಾಮವೆ ತಾ ಪಾಪಕಿ ಯವತಾ (?)
 ನಾಮ ತೇಲಿಸಿತು ನೀರೊಳು ಪವತ
 ನೇಮದಿಂದಾದರ ಭಕ್ತರರಹ ತ
 ಸೀಮಿಕ್ಕೊಗೊಟ್ಟಿತು ಭಕ್ತಗೆ ಶಾಶ್ವತ
 ನಾಮವೆ ಕವಿಕುಲವ ತಾರಿಸಿತು
 ಸೇವ ಶೇಖರಗೆ ತಾನೆ ಪ್ರಿಯವಾಯಿತು
 ಗ್ರಾಮನಂದಿಯಲಿ ನೇಮ ಪೂರಿಸಿತು
 ರೋಮರೋಮೆಲ್ಲ ಭರತಗೆ ಸುಖವಾಯಿತು (ಕೀ 483)

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪುಲಕಗೊಳ್ಳುವ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಥಾದೋ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ತೊ ನೀ ಗೋವಿಂದ
 ಬೆರಳಲಿತ್ತಿದ್ದೊ ಗಿರಿಯ ಮ ಕುಂದ
 ಮರಳು ಮಾಡಿದ್ದೊ ಗೋಪೀಕರ ವೃಂದ
 ಹರುಷಗೈಸಿದ ಅನೇಕ ಪರಿಯಿಂದ
 ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆಕದ್ದು ತಿಂಬ ನಿನ್ನಾ ಟ
 ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಕೂಡಿ ನಿನ್ನೂ ಟ
 ಚಲುವ ನಾರೇರ ನೋಡುವ ನಿನ್ನೋಟ
 ಒಲಿದು ಕೆ ಬೈಯ ಬೆನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೊ ನೀಟ ಕೀ 170

ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮನದೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯತುಂಬಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎರಡೆರಡೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದುಂಟು

ಅಸುವ ಪೂತನಿ ಹೀರಿದಾತ ಕಂಸನ ಮಡುಹಿದಾತ
ವಂಶ ಕೌರವರ ತಾನು ಸಂಹರಿಸಿದಾತ
ಬಾಲಕನಹುದೀತ ಮೂಲೋಕ ಪಾಠಕನ ತ
ಸಲಹುತಿಹ ಮಹಿಪತಿ ಮೂಲಾಗ್ರಜನೀತ

ಜೊತೆಗೆ ವಾಸ ದೇವನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೇಶ . ಭಾಸ್ಕರಕೋಟಿಪ್ರಕಾಶ .
ಭಾಸ ತರೀಹ್ಯ ವರಗ ರು ದೇವೇಶ . ದಾಸ ಮಹಿಪತಿಪ್ರಾಣೇಶ ಎಂದು ವಾಸು
ದೇವನನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯನೂ ಶಾರದೆಯನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದೆ
ವ ಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ನಮ್ಮಮ್ಮನಕಂಡೆ ಬೊಮ್ಮನ ಪಡೆದಿಹಳ
ಅಮ್ಮನಕಂಡೆನಗೆ ಸುಅಮ್ಮತ ಪಾನವಾಯ ತು
ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೆನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳು
ಅಹ್ಲಾದವಾಯಿತೆಂದು ಪ್ಲಲೋಚನೆಯಕಂಡು
ಉಲ್ಲಾಸ ತಂಬಿತನಗೆ ಮೂಲೋಕದೊಳು
ಮಾತೃಪಿತೃವೆಂಬುದು ಸೂತ್ರಧಾರಿತಾನೊಬ್ಬಳಿ
ಅಂತ್ರಬಾಹ್ಯದಲೆನಗೆ ಪುತ್ರ ಮಹಿಪತಿ

(ಕ 337)

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ
ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಾವ ಕೀರ್ತನಾರರನ್ನೂ
ಸ್ತರಿಸಿಲ್ಲ ಉಳಿದ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವ
ರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ದಾಸ್ಯಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏಕಮುಖವಾಗಿದೆ
ಅದರ ವಹಿಪತಿರಾಯ ರು ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಶರಣರ ಅನುಭಾವವನ್ನೂ
ಯೋಗಗಳ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನೂ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕೃತಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಗಳ ಸಮನ್ವ
ಯತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ

ಇವರ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯು ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾದ ಬೆಳೆಯಲು ಆಸ್ತದ
ನೀಡಿತು ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ಜಾತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಅವರಿಗಿದ್ದರು ಇವರ ವಿಶೇಷತೆ
ಯೆಂದರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ಯಮತವವರಾಗಿದ್ದರು ಇತರರಂತೆ ಮಾಧ್ಯಮತಗಳನ್ನು
ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಲ್ಲ ಇತರ ದಾಸರಂತೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪೂರಾಣಿಕ

ಮಾರ್ಗನೆಗಳಿಗೆ ಎಣಿಸಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಇತರ ಪರಿಧಾಸರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಪರಮತ್ವಾನ್ವಿತರಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಬೋಧಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಕೊರವೆಣಿಸುವ ಅಪಣಿ ಕೋಲಾಟವದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದ ಸಾಂಗತ್ಯ ರಗಳೆಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕುಟ್ಟುವ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳದ ಪದಗಳವರೆಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಿವೆ. ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹಿಂದಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಂತಿವೆಯೆಲ್ಲದೆ ಶಿವಶರಣರ ಪಾಡಂಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತವೆ.

ಇವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಭಕ್ತರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಯರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜೆ ತ್ತಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸವಾಡಗಳು

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಯೋಗ ಅಂಬಿಕಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಪಾರಂಗತರಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸಾಯುಷ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಶಿಷ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಇದ್ದರು. ದಾಸರ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಸ್ತದ ನೀಡಿತು. ಇವರು ಪವಾಡಪುರುಷರೆಂದೂ ಪ್ರಾತಿಗಳಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಅನಂತರ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನಿಂತರು. ಅಲ್ಲಿನ ಮಂದಾಕಿನಿ ಸರೋವರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಕೆಲವು ಮಹಾಸಿದ್ಧತುಂಡಂಗಳನ್ನು ಪರಿ

ವಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೊಂದು ನೀಡಿದರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂವಿನಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಪವಾಡವನ್ನೂ ವೆರೆದರು ಆದರೆ ಅಂಥ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾಗದಿಗಾಗ ದಾಸರು ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಉಪನಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಪಾಹಸ್ತವನ್ನಿರಿಸಿದ ದರಿಂದ ಅವರ ಭಾಗ್ಯ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು ಹಿರಿಯವನಾದ ದೇವರಾಯ ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಬಂದಪಹಣ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ ಅಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ದೋಣಿ ಶಿವಾಜ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಮೌತ್ಯವಿಹೀನನಾದ ದಾಸರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಕೃಷ್ಣ ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಉಂಡಾಡಿಯಾಗಿ ಕಳೆದ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಸಾನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅನೇಕರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ದಿವ್ಯಚೋದದಿಂದ ಕೋಣಸಂಘವರಿಗೂ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಏಕೆ ಬೀಳಬಾರದಂ ಎನಿಸಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ಮಳತಡೆಯದೆ ಹೇಳಿದರು ಅದರಂತೆ ವರು ದಿನ ಸಾ ನಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನೇ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕರುಣಾ ಪೂರ್ಣದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಅವನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವರದಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ಹರಿಯ ಎಂಬ ಹನೊಂದೊಡುಡಿಯ ಪದ ಹೊರಟಿತು ಮುಂದೆ ರಾಯ ರಿಂದ ಯಥಾಕಾಲ ಯೋಗ ಕಲಿತು ಕೃಷ್ಣ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲು ಅನ್ನವಂತಾದ ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ದಿವ್ಯ ಕಾವ್ಯದಸಲೆ ಕನ್ನಡ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆಯರು ಸತ್ತರೆ ಪರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತೋರಿಸುವರು ನಮ್ಮ ಮಹಿಪತಿ ಒಂದೂ ಮಾಡಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ನೋಡಬೇಕು ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟರು ಆದರೆ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳೆಂದರೆ ಹಾವಾಡಿಗರ ಆಟ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತಸ್ಥಾಪಕರು ಮಾಡಿ ಜನಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನಮಗೇಕೆ ಆ ವಿಚಾರ ಎಂದೂ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ತಂಬ ಗೌರವ ಪತ್ನಿಯ ನಿಧನಾನಂತರ ಆಕೆಯೇ ರಾಯರ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಒಡಕಿಯಾಗಿ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಹೀಗಾಗಿ ಅಕ್ಕನ ಆಸೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಲಿಂಗಾಯತ ಪುರುಂಡಪ್ಪ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸನಿ ಪಾತಕ್ಷರ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಚಡಪಡಿಸಿ ಮುರುಡಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಹಿಪತಿ ವಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆಗ ದಾಸರು ಸತ್ತಾರೆ ಸಾಯಲಿ ಬಿಡು ಸತ್ತರೆ ಬದುಕು ತ್ಯಾಳಿ ಒದುಕಿದರೆ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ವ ಹೀ ಸಾಕು ಬಿಡು ನಿನ್ನ

ಮಗಟ ಸೆಟ್ಟೀತು ನಿನ ಯೋಗ ಮನೆ ಮಗನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾರಿದ್ವಾರ ದಿಕ್ಕು ? ಇದಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯಾಳ್ಯಸಿಗಬೇಕು ಹ್ಯಾಂಗ ? ನೋಡು ನಡಿ ಅಕೀಸ ಬದುಕಿಸು ಎನ್ನಲು ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೇ ಆಕೆಗೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ದತ್ತರಾಜನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮೃತಪ್ರಾಯಳಾದ ಸತ್ಯಲಿಂದೇ ಜನ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಮುರುಡಪ್ಪನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಮಹಾನ್ ಪದಾಧವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ತೊ ರಿಸಿದರು ಇದೊಂದು ರಾಯರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು

ಸಾಹಿತ್ಯವಿಫಲತೆ

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಪರಕವಿಗಳು ಮಹಿಪತಿವಿಗಳು ದೈವಕೃಪೆ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಸತತ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಅದ್ಭುತ ಅಸಂಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಜೀವನ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧ ಮತಬೋಧ ಸಮಾಜರಚನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿ ಕಡಿಮೆಯೇನಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಸಂದೇಶದಂತೆ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನಿಗೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳು 300ಕ್ಕೂ ಮೀರಿವೆ ದೇಶ ಪಾಂಡೆ ಮನೋಹರರಾಯರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಂತೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳು 620 ಮರಾಠಿ ಪದ್ಯಗಳು 43 ಹಿಂದಿ ಪದ್ಯಗಳು 18 ಬಹು ಭಾಷಾ ಪದ್ಯಗಳು 25 ಮರಾಠಿ ಆರತಿಗಳು 3 ಅಂತೂ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯಗಳು 110 ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 723 ಆಗುವುದುಂಟು¹ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರು ವಿಫಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಥೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪಂಡಿತ ಪಾದರರ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ

ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹ ದೊಡ್ಡದು ಅವರೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಹೀಗೆ ಮರಾಠಿ ಸಂತ ಏಕನಾಥರಂತೆಯೇ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ವಿವಿಧ ಆಸಕ್ತಿ ಅಭಿರುಚಿಗಳ ವಿವಿಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಮಟ್ಟಗಳ ಜನರಿಗಾಗಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗಾಗಿ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಆರತಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿ ಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ತೋರ್ಪಿನಪದ ಜೋಗುಳಪದ ಕುಟ್ಟುಪಪದ ಕೊರವೆಂಡಿಪದ ತಾನಾ ತಂದಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಚೌಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ವಾರ್ಧಿಕಪಟ್ಟದಿಗಳು ಲಾವಣಿಮೂಲವೃತ್ತಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಇತರ ಹರಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇವರ ಕೆಲವು ಚೌಪದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮರಾಠಿ ಭಂಡಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ರು ಕಿರಿಯರೆನ್ನದೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತೋತ್ರವಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕು ಎಂಬುದು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ವಿಪುಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಪ್ರತಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ವ ಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಭಾರವೀಭಾಷಾ ಪಂಡಿತ ರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ನುಡಿ ಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಮೇಳವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ವಿದ್ವತ್ತಿರು ವುದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕನಡ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯಿಷವಾಗಿದೆ. ಗೀತೆ ಯೋಗವಾಸಿಷ ದಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಮೂಲ ಅವತರಣಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಹರಿ ಓಂ ತತ್ಸತ್ / ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ / ಸರ್ವಂ ಖಿಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ / ಯದ್ವಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜೋ / ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಸಮ ಪ್ರಭ ಮುಂತಾದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಚನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಪುರ ಪ್ರದೇಶದ ಅಂದಿನ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು ಒಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಡು ನುಡಿಯ ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ರಾಯರ ಈ ರೀತಿ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದೆ.

ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಮಧ್ಯವ ತಸ್ತುರಾದರೂ ಮಾಧ್ವತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಲ್ಲ. ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರ ಪದ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ಅನುಭವಗಳೇ ತುಂಬಿವೆ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಮಾಡುವವನೇ ನಿಜ ವಾದ ಯೋಗಿ. ಅತ ತ್ಯಾಗಿಯಾಗಿದಬೇಕು ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ವ ಹಿಪತಿವಾಸರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವಾಸುದೇವನಾಶ್ರಯಿಸದ ಉಪಾಸನಾತಕೆ / ಧ್ಯಾನಬಲಿಯವಿಹ ಮಿಗಿಲಭ್ಯಾಸವಾತಕೆ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯುಳ್ಳ ಐದು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು

ಶೃದಯಶುದ್ಧವ ಗದೆ ಉದಯಸ್ನಾನವ್ಯಾತಕೆ
ಬದಿಯಲಿಹ ಸುವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾತಕೆ
ಉದರಕವಿಲು ಶಾಂತಿಹೊಂದದ ಸಾಧನವ್ಯಾತಕೆ
ಬುಧರ ಸೇವಗೊದಗದಲಿಹ ಸ್ವಧನವ್ಯಾತಕೆ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳದವನ ಶ್ರವಣವೇತಕೆ
ನೆನಪು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮನನವೇತಕೆ
ತನುಮನಲ್ಲಿ ಘನವ ಕಾಣದ ಅನುಭವ್ಯಾತಕೆ
ದಾಸಿ ಮಹಿಪತಿಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಣದ ಜನ್ಮವೇತಕೆ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಣರ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರದ ಧೋರಣೆಯನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಧೋರಣೆ ಕಾಣುವುದು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಸಾತ್

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮತೀಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವೈದಿಕನಿಂದೆಗೆ ಹಿಂಜರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರಂ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಕಾಖಂಡಿಕೆಯ ಅವರ ಮತೀಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿವೆ ಅವರು ಉತ್ಪಾದನ ಸಹಾಯ ಕೈಂದಂ ಬಿಜಾಪುರ ಜಮಖಂಡೀ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೋದಾಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರ ಪುಣ್ಯಸ್ಥರಣೆಗಾಗಿ ಹಾಡುವ ರಾಯರ ಎರಡು ಹಾಡುಗಳು ಇವು

1 ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ರೂಪೇತಾಳೆ

ಅರ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿ ಅರಿತು ನೋಡುವ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪ
ನಿರ ತವಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಬೆರೆತು ಕೊಡೆ ವ ಬನ್ನಿ ಗುರ್ತಿನಿಂದ

ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದೆ ಸಪ್ರಕಾಶ ತುಂಬದೆ ಹೇಳತೀನಿ
ತುಂಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು ಕೂಡಿದ ಜ್ಞಾನಿಬಲ್ಲ ಬೋನ ।
ಬರಿಯ ವಶತನಾಡಿ ಹೊರೆಯ ಹೇಳುವದಲ್ಲ ಅರಿವಸ್ಥಾನ
ಪರಿಯಾಯದಿಂದಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ನೋಡು ಪರಮ ಪ್ರಾಣ ॥೧॥

ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿದ್ದಿದೆ ಬಲಬಾಳೆ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಹರುಷದಿ ನೋಡುವಳು ಸರ್ವಕಾಲ
ಸುಂದರವಾದ ಸುವಸ್ತು ಒಳಗೊಂದಚಲ
ಸಾಂದ್ರವಾಗಿ ಸುಖತುಂಬಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ ಫಲಫಲ ॥೨॥

ಮನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಘನಸುಖನೋಡಿರಿ ನೆನೆದು ಬೇಗ
ನಾನೀನೆಂಬುವ ಮಾತು ಏನು ತಾಳುವುದಲ್ಲ ರಾಜಯೋಗ
ಅನುಭವಿಗಳಿಗೆದಂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಯೋಗ
ಜ್ಞಾನಿವ ಹಿಪತಿ ತಾನೆ ತಾನಾದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ॥೩॥

2 ಛೇಮಸಲಾಸೆ

ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿರೋ ಸದಾ | ಬೋಧವನಿಜಬೋಧ ಪ
ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿ ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ । ಸಾಧನಕದು ಬಲು ಅನಂದ
ಭೇದಿಸಿ ನೋಡುವುದಿದ ತನ್ನಿಂದ । ಅದಿ ಅನಾದಿಸಹಜಾನಂದ ॥೧॥
ತಂತುವಿದಿದು ಅದರಂತೆ ತಾನೋಡಿ । ಎಂತೆಂತಹ ನಿಜ ಅಂತೇ ಕೂಡಿ

ಅ ತರಾತ್ಪದಿ ಅನುಭವ ಬೆರೆದಾಡಿ । ಸಂತತ ಸಮೌಖ ಸುಖಸೂರ್ಯದ
ವಿಹಿತಕೆ ವಿಹಿತಾಗುವ ಸ ಪಥ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಕಿದೇರಹಿತ ।

ಮಹವ ಹಿಮರ ಅನಂದ ಭರಿತ । ಮಹೀಪತಿ ಪ ನೋಪ್ಪನದಸುವಸ್ತು ।¹

ಈ ಎರಡೂ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗೂಡಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ
ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಹಿಂದೂಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ
ಬಹಳ ಆದರವಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ
ಶಹಾನುಂಗನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ ಖಂಡಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾ
ನರು ಸಾಲಸಾಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ * ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಹೇಳಿರು
ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯ ತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶಬ್ದ ಸಮ್ರಾಟರು ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ರೀಮಂತ
ವಾದುದು ಅವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾದಮಾಧುರ್ಯವಿದೆ ಅವರ ಸತ್ಯಂಗ ಮಾಡೋ
ವ ನವೆ ಇದೆ ನೋಡಿದರೋ ನಿಜ ಕೂಡಿದರೋ' ಇತ್ಯಾದಿ ರಾವಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನು
ಪ್ರಾಸ ಯಮಕಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ಸಂತು ಸಂತು
ತಲೀಹ ನಿತ್ಯವಾಗಿಯ ಹೃತ್ಯಮಲದಲಿ ಜನವನದೊಳಗೆ ಜನಾರ್ದನ ತಾನು
ತನ ಮನದೊಳು ಧಳಧಳಿಸುಲಿ ಇಂಥ ಸಾಲು ಕವಿಗಳನು ತಡೆಸುತ್ತವೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಸರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯಾನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅರ್ಥವನು ಅನುಕರಿಸುವ
ಧ್ವನಿಯೊಳ್ಳ ಪದಗಳನು ಧಾರ ಕವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಚಿತ್ರ ಚಿಹ್ನಾತ್ಮಕವನ್ನು ನಾದ
ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಸ ಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧಳಧಳ ಗುಡುವ ಕಮಳಗಳು ಭಳ ಭಳ
ಭಾಸುವ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಕು ಜ ಮುಜುಮು ಮೂಡುವ ರೋಂಕಾರವ್ವಹೀಗೆ
ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಯೊಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು

ಅನುಭವ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ
ಬಹಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ನಮ್ಮೆಂಬ ಹಳ್ಳು ಮೂರಿಯಲ್ಲಟ್ಟಿರೂ, ಸದ್ಯೋಧವನು
ಪಡೆದುದರಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದು ಮರುವಿನ ಪಾದರಕ್ಷಣೆ ಗುಂಡಾಹಾಕಿಗೊಂಡು ಹಗಲಿ
ರುಳು ಅವನ ಗುಣವನ್ನು ಬೊಗಳುತ್ತ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿಹ
ಶಿಷ್ಯ ಶ್ವಾನನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಉನ ತ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ದಿವ್ಯವರ್ಣ

1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

ವನು ನೇರವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಬಗೆ ಓದುಗರನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನಯದ ರೂಪು ತ ಜಪುಂಜಪು ವಸ್ತು ಹೀಗೆ ಉಜ್ಜಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಶಕ್ತಿ ದಾಸರಿಗೆ ಮೈಗೂಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಗು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇರಲವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು. ನಾದುರ ಮಹಿಪತಿ ಯ ತೆಂಗಿನ ಫಲದಂತೆ ಬಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಜಲದಂತೆ ಕಡಲೊಳಗಿನ ರತ್ನದಂತೆ ಸಾಧಿಸದೆ ತಿಳಿಯದು ಭೇದಿಸದೆ ಹೊಳೆಯದು ಅದನ್ನರಿ ಯಲು ಅದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದುಡಿಯ ಬೇಕು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವೆಡೆ ಹೇಳಿದರೆ ವಿಷಯಲಂಪಟನೆಯ ರು ಗುರ ಕೃಪೆ ತಿಳಿಯಲಾರರು ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಾಗ ವ ಹಿಪತಿದಾಸರು ಪ ರ ಕಗುಂಟೇ ರಾಜಸನ್ಮಾನದ ಅರಿವು ? ತರಳ ಗಂಟೇ ಫುಟಸರ್ಪದ ಭಯವು ? ಉರಳಗುಂಟೆ ಮೃಗಜಲದ ಖೂನ ? ಗಿಳಿಗುಂಟೆ ಮಾತಿನ ಜಾತಿಯ ? ಎಂದು ಸಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡಿ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಡಿಗೆ ಗಂಡನಿಲ್ಲದವನಾರಿಯ ಸುಗುಣ—ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೈದ್ಯವೆಂದು ರಿಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ರೂಪಕಗಳ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಔನತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ರಾಯರೂ ಕಾಮಧೆ ನುಗರವು ತಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲಿ ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ದೋರುತದೆ ಪರಮಾವೃತ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವರದ್ದೆ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯಧೇನು ಎಂಬ ಒಂದು ರೂಪಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಶ್ರೀಯಧೆ ನು ಒಂತು ವಂನಿಗೆ ದಯಕರುಣದಿಂದೊಲಿದು ಸರ್ವಾರ್ಥಗರವು ತಲಿ ಎಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅದು ತವಗೆ ನೀಡಿದ ಅಮೃತದ ಸುಖವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಎಳೆಗರುವ ಮಹಿಪತಿಗಮ ತನುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಯ ಗೊಳಿಸಿದ ರೀತಿ ಅವೋಳು ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಂಚಭಕ್ಷ ಪರಮಾನಗಳ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ತತ್ವಸಾರದೊಂದೇ ತುತ್ತು ಅತಿ ಹರುಷಗೊಂಡಿತು ನಿತ್ಯೈಶ್ವರ ಹೊಂದಿತು ಹಿತ ಮಹಿಪತಿಗಾಯಿತು ಎಂದು ಆನಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಊಟದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಗುರುವಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಡಿವಾಳನ ರೂಪಕದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಗುರು ಶುದ್ಧ ಮಡಿವಾಳ ಮನಮೈಲಿ ತೊಳೆವ ನಿವರ್ತ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಲೌಕಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಮಾನಗಳ ಸುರಿವಳಿಯಿಂದ ರಾಯರೂ ಭಾವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನಂದವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರೇಕ ಮಾಡುವ ಮನೋ ಅಭಿಪ್ರೇಯ ಸುವಸ್ತು ನೀಡತ ಪ್ರವಿಧಗುಣವೆಂಬ ತಾಂಬೂಲ ನೀಡುವ ಪಂಚಭೂತವೆಂಬ ಅರತಿ

ಮಾಡುವ ಅನಾಪತವೆಂಬ ಭವನಿವಾದ್ಯಮಾಡುವ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಶೈಲಿ—ಸ್ವಾನ ಭವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಕನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅತಿಶಯ ಅನುಭವವನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಶೈಲಿ ವಿನೂತನ ಉದಾ

ವಿನೋ ಎಂತೋ ತಿಳಿಯದು ತಿಳಿಯದು

ಸ್ವಾನಂದದ ಸುಖದಾಟ

ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಬೈಗೂ ಬೆಳಗೂ

ಕಳೋ ಬೆಳುದಿಂಗಳವೊ

ವಳೆಯೋ ಮಿಂಚೋ ಹೊಳವೊ ಸಳವೊ

ತಿಳಿಯದ ಕಳಿಕಾಂತಿಗಳು

(ಕೀ 119)

ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗ—ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯ ನು ಎಷ್ಟು ಅಷ್ಟಾದಕರವಾಗಿ ಬಳಸಿದಂತೆಯೇ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರ ವುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸವಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನದಲ್ಲಿ ಬಾವ್ವಾಂಗಿ ನೆನದಲ್ಲಿ ಕಾಂಬ್ವಾಂಗಿ

ತನುವಿನಲಿ ನಿಜಗೊಂಡು ತಾನಲಿಯ ಗೋಂಬ್ವಾಂಗಿ

ಅನಂದಿನದಲ್ಮನುಭಮಿಸುವ್ವಾಂಗಿ

ಕನಗ (ವ ?) ರಸದಲಿ ಮನೋಹರ ಮಾಡುವ್ವಾಂಗಿ (ಕೀ 258)

ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜಾನಪದ ಛಾಟಿಯ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರ ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸ ತ್ತದೆ ಉದಾ

ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ

ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ

ತಾನೆ ತಾನಾದ ಮೀನ ತಾನೆ ದೋರ ದುಘನ

ತಾನೆ ತಾನಾಗಿ ತಾನೆಯಬುದು ಲೇಸು ನಾನಾ

ತಾನಾಗದೆ ಜ್ಞಾನನಾನಾ ಎಂಬುದೆ ಹೀನ

ಶ್ವಾನ ಸೂಕರ ನಾನಾ ಜನುಮ ತಾಳ್ವೆ ಮೀನ

ತಾನೆತಾನಾದ ಪೂರ್ಣಭಾನುಕೋಟಿ ಸುಘನ

ಮೀನ ವ ಹಿಪತಿದೆ ತಾನೆ ತಾನಾದ ತಾನ

(260ನೆ ಕೀರ್ತನೆ)

ಹೀಗೆ 269-271ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಪು 182
184 ಇಂಥಶಕ್ತಿ ಇರ ವುದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದ
ಸುವ್ದಿ ಪದ ಶೋಭಾಸೆಯ ಪದ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡು ಕೋರವಂಚಿಯ ಪದಗಳು
ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಪಾಮರ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ

ಜನರ ಸಮಾಜದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಾಗ ರಾಯರ ಮಾತು
ಮೊನಚಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಧಿಸಿ ತಿಳಿಯದೆ ತನ್ನೊಳು ಖೂನ ಬೋಧಿಸಿ ಹೇಳುದು
ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೇನು ದಂಭ ಭೇತ ತಿಗಿ ಇಂಬುವೋರನು ನಂಬಿ ನಡೆವ ಭಕ್ತ ಜನರ
ಮನೆಯೊಳಿಹನು ಕೋಟಿವಣತಾಡೇನು ಕೋಟಿರಿದ್ದಾ ವೇನು ನೋಟ ನೆಲೆಗೊಳದ
ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರ ಮಾಡಿ ನೆನು ಬುಡದಲಿ ಫಲವಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅಡರುವುದ್ಯಾಕೋ ತುದಿಗೆ
ಎಂಬ ಅನೇಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶರಣ
ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ದೇವರನ್ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬತವರ
ವ ಕೃಳ ಮಡಿವಿನೊಳು ಧುಮುಕಿಸಿ ಕಡಿಯಾಲಿದ್ದು ನೆಲೆ ನೋಡುವರೇನಯ್ಯಾ
ಎಂಬಂಥ ಗಾದೆ ಮಾತ ಗಳನ್ನು ತ ಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ
ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಅಡ್ಡಾಗಡ್ಡೆಂಬುದೆ ಅನುವಾನ
ಗುಡ್ಡೆವೆಂಬುದೆ ವಸ್ತ್ರ ತಾನಿಧಾನ
ವೆಡ್ಡೆಗೊಂಡಿಹುದು ಕಾಣದೆ ಮನ
ಅಡ್ಡ ಮರಿಬಿಡಿಸುವ ಗ ರಂಜಾನ್ ಕೀ 278

ಮಹಾವ ಹಿಮ ದೋರುವ ಇದೆ ದೇವದ್ವಾರ
ನೋಡ್ಯದೋರಿ ಕುಡುತಿಹ ಪುಣ್ಯ ಸಹಕ ರ
ಬಾಹ್ಯಾಂತ್ರ ಭ ಸುತಿಹ ಸದ್ಗುರು ಸಹಕ ರ
ದೇಹ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಜಯ ಜಯ ಕಾರ್ ಕೀ 279

ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಭಾವಾವೆ ಶವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ ಪುನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತವಿರುವ ರೀತಿ ವ ಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ

ಎನ್ನೊಳು ಗ ರು ತನ್ನ ವವ ಿವು ತೋರಿದ ಇನೆ ನೀನೆ ನೆನು
ಎನ್ನೊಳು ಭಸಪ್ರಹ್ಮವಸ್ತು ತಾನಾಯಿತು ಇನ್ನೇನಿನೆ ನೆನು

1 ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ 189

2 ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು, ಪುಟ 190

ನಾನು ನಾನೆಂಬುದು ನಲಿಯಂತಾ ತಿಳಿಯಿತು ಇನೆ ನೀನೇನು
ಎನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅನುಮಾನಗಳೆಯಿತು ಇನೆ ನೀನೆನು *

ಕೀ 5 ಪು 42

ಕನಕದಾಸರ ಮುಂಡಿಗೆ ಶರಣರ ಬೆಡಗಿನ ಪಟನಗಳಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ನಿರ್ವಹಣಾರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಶು ವು ಕಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದಂ
ಕೆ ಯು ಇಲ್ಲದೆ ಕೊಂದು ಸೇವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನಂಗೆವುದು ಕಂಡು ಮಹಿಮಾಪತಿಯಂ
ಕೈಯ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ತಾಳೆಯೆಂದಂ ಕಿ 139

ಹೀಗೆ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಲೋಕಾನು
ಭವ ಭಾಷಾ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ
ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶಬ್ದ ಮಾರ್ಗಾರ್ಥವನ್ನು ಉಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯ
ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದ ಸಕೂಟದ
ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಡಿಕಿ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳಿಗಿರುವುದರಿಂದ
ಕ್ರಿ.ಶ 17ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ
ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾವನ ನಾಮವು ಅನುರಣಿಸುತ್ತದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ
ಕನಕದಾಸರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಪರಮಾರ್ಥ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವ ರಾಜೇಂದ್ರ ವರ Sri Mahipathi
is one of the Greatest mystics of Karnatak nay of the world
ಎಂಬ ಮಾತು ಮಹಿಮಾಪತಿವಾಸರ ವಹತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರ ತ್ತದೆ

ನಾವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಪಂಡೆ ಮನೋಹರ ರಾಯರ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತು
ಗಳೊಡನೆ ದರ್ಶಿಸೋಣ ಮಹಾನ್ ದಾಸವರ್ಯರಾದ ಮಹಿಮಾಪತಿವಾಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು
ವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ - ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪೂಜ್ಯರ ಬಲದಿಂದಲೂ ಹಿರಿಯ
ಮಹಾತ್ಮರೀವರ ಪ್ರೇರಣೆ ಅನುಗ್ರಹ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಬಲದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ

ಅನವರತ ಅನನ್ಯ ಭಾವಪೂರ್ಣಸಾಧನದ ಬಲದಿಂದಲೂ “ದಿವ್ಯ ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ”ದ ಸಾಮ್ರಾಟರಾದರ “ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಹಾತ್ಮರ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ದರಗತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು” “ಇಡೀ ಮಾನವತೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು—ಸಂ ಡಾ|| ಬಿ ಪರದರಾಜರಾವ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
- 2 ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಾಡುಗಳು—ಸಂ ಕುವೈವೇಮಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಿಕೆ-10 ಸಮಾಜ ವ್ಯಕ್ತಿಕಾಲಯ, ಧ ರವಾಡ
- 3 ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ—ದೇಶಪಾಂಡೆ ವ ನೋಹರರಾಯರು
- 4 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತವಿಜಯ—ಓಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು
- 5 ಪುರಾಣಾಗಾಮ ಚೂಡಾದ ದೇ—ಸಂ ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾವ್, ಪಾನ್ಯಂ ಸುಂದರಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 6 ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಪುಟ 1141
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ
- 8 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು—ದೇಶಪಾಂಡೆ
- 9 ಶ್ರೀವತ್ಸ ನಿಘಂಟು—ಡಾ|| ಬಿ ವಿ ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 10 Pathway to God in Kannada Literature
R D Ranade 1960
- 11 A History of Dvaita School of Vedanta and its Literature Vol 1—ಡಾ|| ಬಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಶರ್ಮ
- 12 ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೋಶ 7ನೆಯ ಮಂಡ ಪುಟ 258

ವಿಜಯದಾಸರು

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹರಿಫಕ್ರಿಯ ಹೊಸಲು ವಿಶ್ವದ ಮೂಲ ಭೂತ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಿಗೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯಾದ ಮೊ ಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವೆಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಲುವು. ¹ ದಾಸವಾಚ್ಛಯ ದಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಉತ್ತಮ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿದೆ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವ ನನ್ನು ಕಾಣುವ ರೂಪವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಪ್ರೀತಿ ಮೈದೋರಿದೆ ಮಗು- ತಾಯಿತಂದೆ ಆಳಂ-ಒಡೆಯಂ ಸತಿ-ಪತಿ ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರ ಈ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಕ್ತನಂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಮೂದಲಿಯಂ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ² ಭಕ್ತಿಯ ನಾನಾ ಮುಖಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟದೈವದ ಆರಾಧನೆ ಲಾಕಿಕಸಂಖ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತಿ ಸಂಸಾರದ ನಿಷ್ಕಾರ ತ ಸತ್ವರತಗಳ ಅರಿವು ದೇವ ಲೀಲೆಗಳ ಹೃದಯಂಗಮ ವರ್ಣನೆ ನೀತಿಬೋಧ ಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದವು ದಾಸರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಶಿವ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಆವರಂತೆ ಇವರಿಗೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೀವ್ರ ಮನೋಭಾವ ತನ್ನ ಗೇಯಗುಣದಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಕಿತ-ನ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಟ್ಟು ಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಛಾಂದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳೆಂದೂ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ.

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ವೈದ್ಯಂಟು (i) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ವಾಚ್ಛಯ (ii) ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ಗುರುತ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ಹಾಡಿದ ಪದ ಗಳಂ (iii) ವಿಜಯದಾಸ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಹಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು (iv) ಪ್ರಾಚೀನ ಗುರುಪ್ರಾಚೀನ ಮೊದಲಾದವರ ರಚನೆಗಳು ಈ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರಂಭಕಾಲ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ಹಾಗೂ ಅವನತಿಯ

¹ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧಾರವಾಡ (೧೯೭೦) ಪುಟ ೧೨೨

ಕಾಲ ಎಂದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. "ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮೂಡಬಹುದಾದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ; ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಯುಗ" ಎನ್ನವುದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.² "ಆದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪುರಂದರ, ಕನಕದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲದ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಘಟ್ಟವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಹಾಗೂ ತರುವಾಯದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟವೆಂದೂ 'ಹೀಗೆ ಎರಡೇ ಪ್ರಧಾನ ಘಟ್ಟಗಳಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಈ ಅವಧಿಗಳು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ನಡುವಿನ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ನಡುವಿನ 'ಅಜ್ಞಾತ ಕಾಲ'ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ."³ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೂದರೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆದಿದೆ.⁴

ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಜ್ಞಾತಪರ್ವ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನಾನಂತರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕ್ಷೋಭೆ ಕೋಲಾಹಲಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಾರಕವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಚಾಲನೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಲಭ್ಯವಾದುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ. "ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ರೆಂದು ಹೇಳಲೂ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ."⁵ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ 'ದಾಸಚತುಷ್ಪಯ' ರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮೂವರೂ-ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು-ಈ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಅಂಶ ಗಮನಾರ್ಹ.)

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನವಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೇಕನ ಪರವಿ ಎಂಬ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಬಡ ವೈಷ್ಣವ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ

2. ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಪುಟ ೨೫೫

3. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ, ಪುಟ 11

4. ಡಾ. ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್ : ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ, (1978) ಪುಟ ೧೧

ವಿಜಯದಾಸರು ಜನಿಸಿದರು ತಂದೆ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಮತ್ತು, ಯಕ್ ಶಾಖೆಯ ಶಾನೋಭೋಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಕೂಸಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವರಾದ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ಸ್ಥಳದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾರಿಸಿಂಪದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆದ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ (ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜನಿಸಿದಂದು ಶಾಲಿವಾಹನಶಕವರ್ಷ ೧೯೦೪ ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಇದು ಕಿ ಶ ೧೬೮೩ ಲಕ್ಕಿ ಸಮ ನಾಗುತ್ತದೆ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಂತಕಲ್ಲಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಪ್ರಥಮಯಾಮದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ವಿಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಅನಂದದಾಸರ ಪೆದಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಈ ತೇದಿವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ ೧೭೫೩ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೩ ಗುರುವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೊಂದುತ್ತವೆ * ಆವರಿಗಾಗ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ವರ್ಷತುಂಬಿ ಎಪ್ಪತ್ತೂರನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲಾವಧಿ ೧೬೮೩ ರಿಂದ ೧೭೫೩ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯ ವರೆಗೆ ವಿಜಯದಾಸ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಬಾಲ್ಯವೆಲ್ಲ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೂಸಿವಂಗದಾಸ ಎಂಬ ಜನರ ತಿರಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು ಸಂಜಿತನಕವಿದ್ವಿ ಸಣ್ಣ ಸೌಟಿನ ತಂಬ ಗಂಡ ಕಾಣದ ಬದ ಕಾದರೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಚಿಲ ಉಪನಯನ ವಿವಾಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದವು ಅರಳಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಇವರ ಪತಿಯ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕರೋರತೆಯನ್ನೂ ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ ವಂಚಿಟ್ಟು ದೇಶಾಟನ ಹೊರಟರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಟ್ಟಿ ಬರೆ ಕೂಡ ಕಳ್ಳರ ಪಾಲಾಯಿತು

ಲೋಕ ಜನರಂತೆ ಲೌಕಿಕದೊಳಂ ಸಂಚರಿಸಿ
ಈ ಕಾಯ ಗೋಸುಗಾನೇಕ ಜನರ ಸೇವೆ
ಕಾಕಪ್ಪಿಯೊಗಿ ವಸ್ತ್ರಾನ್ನ ಕಾಣದೆ ಮರುಗಿ
ಸಾಕುವಾರಿಲ್ಲನುತಲಿ
ಬೇಕಾದ ದೇಶವನು ಚರಿಸುತೀರೆ ಒಂದು ಕಡೆ
ತಾಕಿ ಬೋರರು ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಅಪಹರಣೆ ಇ
ನ್ಯಾಕೆ ಬಳಗವೆಂದೆಂತುತ ಅಲ್ಲಿಂದ

ನಾಕನದಿ ಮಿಾವೆನೆಂದು
ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಪೇಳದಲೆ ತರಳಯಾತ್ರೆಗೆ ಪೋಗಿ
ಎರಡೆಂಟು ವತ್ಸರದ ತರುಣ ಪ್ರಾಯದರಿಂದ
ಸರುವ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರವಿಂದು ವಿಂಶತಿ ವ
ತ್ಸರಕ್ಕೆ ತಿರ ಗಿನ್ನು ಬಂದು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು
ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕಾಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ
ಹಿಂದಿರ ಗಿದರೆಂದು ಅವರ ಸೊ ದರರಾದ ಹಯವದನ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,
ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನೂ
ಕೇಳುವ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯರಾಯರ ಪಾದಕಮಲ ಭಜಿಸಲಾಕ್ಷಣ ದಿ
ಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜನರನ್ನೂ ಪೊರೆವರೆನುದಿನ
ದಾಸಪ್ಪನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಕರೆಸುತ ಉದರ
ಗೋಸುಗದಿ ಪರರ ಬಳಿಯ ಆಶ್ರಿಸುತ
ವಿಸುಪರಿಯ ಬಡತನವು ಸೋಸಿ ದೇವತ
ಕ್ಷೇತಗೊಂಡು ಸುಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೊಟ್ಟುಗುತ
ವಾಸವಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿವೇಷ ಧರಿಸುತ ನಿತ್ಯ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರದಲೆ ವ್ರತಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ
ರಾಶಿರಾಶಿ ಜನರ ಕೂಡಿ ದೇಶ ಚರಿಸುತ ಮ್ಯಾಲೆ
ಕಾಶಿ ಬಿಟ್ಟು ಸೇತು ರಾಮೇಶನನ್ನ ಹುಡುಕ ತ
ತಿರುಗಿ ತಿರ ಗಿ ಬೇಕಲ ಪರಿಗೆ ಬಂದನು ಕಂಡು
ಗುರ ತು ಹಿಡಿದು ಆ ಕ್ಷಣದಿ ಕರೆದು ಒಯ್ದರು
ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭರಿತರಾದರು ಮೈ
ನರದ ಶೋಭನಾದಿಗಳು ತ್ವರಿತ ಮಾಡ್ದರು

ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ತಂದೆ ಮೃತಿಹೊಂದಿದ್ದರು
ಪರಂಪರಾಗತ ಶಾನ ಭೋಗಕ್ಕೆ ವ ತ್ರಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂದಿತು ಆ ಮೃತ್ತ್ವಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದರು ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಅಟ ತಿಳಿಯ ವಂಥದ್ದಲ್ಲ
ಪೂದ ಲೆಕ್ಕಾಟ ರದಲ್ಲಿನ ದೋಷವೊಂದರ ಆರೋಪವನ್ನು ಅವರು ಹೊರಬೇಕಾಯಿ
ತಂತ ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ಅಶಾಂತಿ ಮುಂತಾದ
ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವರು ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಓಡಿ
ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೫ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಉತ್ತರಧಿ ರದತ್ತ ಹೊರಟರೆಂದು ಕೇಳುವ ವಿರಲರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಜ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸರಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಗಯಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಿತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಒಂದ ಹಾಕಿದರು

ಅಂಕಿತೋಪಶೇಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನ್ನಡ ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ವಿಜಯವಿರಲ ಎಂಬ ಅ ಕಿತವನ್ನು ದಯೆ ಪಾಲಿಸಿದ ರಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಆಪಾರಗೌರವ ಅಡಿಗಳಿಗೊಂದಿವೆ ಪುರಂದರ ಗ ರುವೆ ಕಡೂ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಾಗ್ಯದ ನಿಧಿಯೆ ಎಂದೂ ಗುರ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸಜ ನಂಬಿದೆ ಎಂದೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಪುರಂದರನ ಪಾದವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿ ಭರಿಸಿತೋ ಎನಗೆ ಎಂದು ಸಂತಸದಿಂದ ಹಾಡಿ ಕ ಸಿಗಾಗದವನು ಸ್ವಾಸಕೆ ಬೆರೆಯಾದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮೂಗುತಿಯ ಕಥೆಯೂ ಸಿ ರಿದಂತೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಗವ ನಾರ್ಹ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಮಧ್ವಪತಿಯೇ ವಿಜಯದಾಸರಾಗಿ ಬಂದ ರೆಂದೂ ಅವರು ಭೃಗುವಿನ ಅಂಶವೆಂದೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮನು ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿದಂತೆ ಸಾಕಿದರು ಉಪದೇಶ ವಿತ್ತರು ಎಂಬ ದಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸರೆ ತಮ್ಮ ದಾಸರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಲೆ ಸಾಗಿ ಎನಗೆ ಸುಮಾರ್ಗವನು ತೋರಿದರು ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂಬುಗೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಮಾರಜನಕನ ಸನಿಧಾನದಿ ಸಾರಗಾನವ ಮಾಡುವ ನಾರದರೆ ಈ ರೂಪದಿಂದಲಿ ಚಾರು ದರ್ಶನ ತೋರಿದ ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದರನ ರಾದ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಸ್ತತ್ವೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಐದಲಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕ ರಣರಾದರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಗ ರ ಶಿಷ್ಯರ ಮೇಲಣ ಅನನ್ಯ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು ಹೀಗೆ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ವ ಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉದ್ಭವ ರಾದ ದಾಸಪ್ಪ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರೆನಿಸಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾದರು

ಸಾಧನೆ ದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದವರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ತಾವು-ಭಗವಂತ ಹಾಗೂ ತಾವು-ಸುತ್ತಣಲೋಕ ಒಂದರ ಗುರಿ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದರದು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಎಷ್ಟಕ್ಕೂ ಸಾಧನೆ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ ಭಕ್ತಿಭಾವನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯನಿವೇದನೆ, ನೀತಿಬೋಧ

ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ದಾಸವಾಙ್ಮಯದ ಪ್ರಥಮಘಟ್ಟದ ಪ್ರಮುಖ ಗಣಗಳು ಆದರೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಮಂಡನೆ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಪುರಂದರ ದಾ ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಪೂರ್ವಕ ಲಾಲಿತ್ಯಾಂಶಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ ಚಿಂತನಾಂಶಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಂದಿನ ವೈಶಾಲ್ಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಒಂದಂ ಪರ್ಗಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗ ತೊಡಗುತ್ತದೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜಯದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥ ಗೋಪಾಲದಾಸರಂಥ ವರು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದರೆ ಅದು ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗುಣಾಂಶಗಳ ವಶವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಎನ್ನಾ ಒಂದಂ ಪರಂಪರೆಯ ಅಭಿನ್ನಗುಣಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಎನ್ನವ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಕೊಸಿ ಮಗ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ
ವಿದ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವೂ ಬೆಳೆಯಿತು ಅವರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಲೊ ಕ ವಿರಕ್ತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸದಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿದರು

ನಿನ್ನ ಒಲ ಮೆಯಿಂದ ನಿಜಿಳ ಜನರು ಬಂದಂ

ಮನ್ನಿಸುವರೋ ಮಹರಾಯಂ

ಎನ್ನ ಪೊಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಈ ಪರಿಯುಂಟೇನೊ

ನಿನ್ನದೆ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು

ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕ ವುದಕಿನ್ನಂ

ತಬ್ಬಿಬ್ಬುಗೊಂಡೆನೊ ಹಿಂದೆ

ನಿಬ್ಬರದಿಂದಲಿ ಸರ್ವರ ಕೊಡುಂಬೊ

ಹೆಬ್ಬವೆನುಕೆಸುವಿ ಹರಿಯಂ

ಗಂಟಿ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿದೆನೊ

ವ್ಯಂಜನ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾರಸಂಗಳ

ಭುಂಟಿಸುವುದು ಮತ್ತೇನೊ

ಜೀರ್ಣ ಮಲಿನವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದೆ ನರನಿಗೆ

ಊರ್ಣ ವಿಚಿತ್ರ ಸುವಸನ

ಮನೆ ಮನೆ ತಿರಿದರು ಕಾಸ ಪುಟ್ಟಿದ ಸು
ಮನೆ ಬಾಲ್ಯದ ಬಳಲಿದನೊ
ಹಣ ಹೊನ್ನು ದ್ರವ್ಯಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತನಗೆ
ತಾನೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನೋಡೊ ಜಿ ಯಾ

ಸುವಿದುಃಖಿಗಳೆರಡೂ ಹರಿಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ನಂಬುಗೆ ಅವರು
ಸುವಿಕ್ಕಿ ಹಿಗ್ಗಿದ ದಃಖಿಕ್ಕಿ ಕುಗ್ಗಿದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆ ಸಾಧಿಸಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾದವರು

ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಕ್ಕೂ ಅವರ ಮಧ್ಯಮತ ನಿಜ ನಿಜ್ಜಳವಾಗಿ
ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರು ನಾನಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದರೂ ಯಾವ ದೇವತೆ
ಯನ್ನು ಹರಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ವಿಜಯವಿರಲಿ ಜಾತಿ
ಯಿಲ್ಲದ ಸತ್ಯ ಜಾತರಹಿತ ಮಹದ್ಭೂತ ವತ್ಸ ಜಲಕಾಪ ಶೈಲಗಳ ನೆಲಪಾವಕ
ವಾಯು ತರುಣ-ಪುಷ್ಪ ಬಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತ ಆಕಾರದಿಂದ ಕ್ಷಕಾರದ
ವರೆಗಿನ ಮಹಾವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಹರಿ ದೊಡ್ಡವನೆ ಅಥವಾ ಹರಿ
ದೊಡ್ಡವನೆ ಎಂಬುದು ನರರ ಸಂದೇಹ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಶಾಸನವೊಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ
ಭೇದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪರಮಾರ್ಥ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂದು
ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸಿದರೂ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹಿಗ್ಗಿವಷ್ಟೆ! ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ
ಹರಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪಟ್ಟಿ ಆತನ ಸ್ಥಾನ ಮೇಲಣ ಮೊದಲ ಕಕ್ಷಿ ರುದ್ರನದು
ಕೆಳಗಣ ಐದನೆಯ ಕಕ್ಷಿ ಹರಿಹರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಮ ರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಕಟ್ಟಾ
ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಲ್ಲ ರ ದ್ರಿಗೆ
ಹರಿರೂಪವಿಲ್ಲಾ ಇದು ಪುಸಿಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನೇಕ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಂಗ
ಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಹರಿಬ್ಬರು ಒಂದೇ ರೂಪವ ಧರಿಸಿ
ಮರುಳ ಗುಪ್ತಾಸುರನ ಕೊಂದರೆ ದೂ
ಮರುಳ ಮೂನವರು ತಿಳಿಯದೆ ನುಡಿವರು
ಹರಿಹರಿಬ್ಬರು ಒಂದಾಹರೆ
ಹರಿಹರಿ ವರರು ಏಕವಾದರೆ ಅಂದು
ಹರನು ಮೈವ ರದು ನಂದನ್ಯಾತಕಿ
ಧಾರುಣಿಯೊಳಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ದೈತ್ಯ
ಸುರರ ಓಡಿಸಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿರೆ

ಹರಗೆ ಈ ಪ್ರತಾಪ ಉಳ್ಳರೆ ಭಸುವೊ
ಸುರಗಂಜಿ ಹರಗೆ ಮೊರೆ ಇಡುವನೇನೋ

ಎಂದು ಶತಧರ ಹರರೂಪದೊಳೊ ಕೊಡುವನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹಿವ ರವೆ ಯರಸನ್ನ ವಿಜಯಾದಿರ ಲನ್ನ ಶಮದಮೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಪಧೀರ ನಾದರೆ ಪಾರ್ವತಿ ರಮೆಯರಸನ ಪದಕಮಲ ವ ಧುವೆ ಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ನಾಡದೇವತೆ ಗಳ ಪೂಜೆ ವೈನಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ

ನಾಡದೈವಗಳ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿದರೆ
ಕೇಡಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಕೈವಲ್ಯವುಂಟೇ

x x x
ಸಲ್ಲದೊ ಸಲ್ಲದೊ ಸರ್ವರು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ
ಪುಲ್ಲನಾಭನ ಬಿಟ್ಟು ಖುಲ್ಲ ದೇವರ ಪೂಜೆ

x x x

ಆದ್ದರಿಂದ—ಕೂಗಲೊ ಮನುಷ್ಯ ಕೂಗಲೊ
ಸಾಗರತಯಾನನೆ ಜಗತಿ ದೈವವೆಂದಂ

ಈ ಪರಿ ಕೂಗಲು ಆಪತ್ತು ಪರಿಹಾರ ವಾಗ ತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊಂಡಾಡ ದಿರನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ದೆ ವತೆಗಳನು ಎಂದೂ ಊರದೇವತೆಗಳನಾರಾಧಿಸಲು ನಿತ್ಯ ನಿರೋಳು ಯಜ್ಞವ ಮಾಡಿದ ತೆರನಂತೆ ಎಂದೂ ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಎದ್ದಿತು ಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎನ್ನುವವರ ಬಳಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ಹಲವು ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕಾದನಾ ವತ್ಸವ ಹರಿ ಕಾದನಾ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ವರ್ಣನೆ ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಎಳೆಯ ಗರಿಕೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳದಿ ಗೋವು ಗಳನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ಕೊಳಲೊಡುತ್ತ ತನ್ನ ಸೆರಗು ತೆಗೆದು ಕರುಗಳ ಬೆನೊ ರಿಸಿ ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನೆಂದಂ ಹೇಳಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿಂಗಳ ಕರಂ ವರ್ಷದ ಕರಂವಂತೆ ಬೆಳೆಯತಂತೆ ಅಜಗಣ್ಣಾಂಗ ಇದ್ದ ಕರುಗಳು ಗಜಗಣ್ಣಾಂಗ ಆದವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರತ ವಾಗಿದೆ ಉಕ್ಕುತಿಹ ಪಾಲ್ಗೊಡಗಳ ಉರುಳಿಸಿದಾ ಮೊಸರ ಸುರಿದಾ ಹರವಿಯ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾ ಬಾಂಕೃಷ್ಣನ ತುಂಟಾಟ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋರವಾದ ಕುಚಗಳ ಒಡಿದಾನೆ ಬಲಿದನೇನೆ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ

ವನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ಚಂಡು ಅಂತ ಕುಚೆಗಳೆ ಒಡಿದಾನೆ ಇಂಥದುಂಟೇನೆ ? ಎಂಬ ವಿಸ್ಮಯ ಹುಸಿ ಕಳವಳಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಒಡಿ ತುಂಬ ಅವರಿಗೆ ಕಡಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರಥಮ ದೈವವಾದ ಪಂಥರಿರಾಯನೀಗ ಈ ಧರೆಯೊಳು ಭೀಷಣತೀರ ನಿವಾಸ ಇಹಪರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಆತನ ಚರಣಗಳನ್ನು ಕಂಗಳಬ್ಬರ ತೀರುವಂತೆ ತೋರಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವೊಳುವ ತಂದೆಗೆ ಮುದದಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬ ಭಾರವಾದೆನೆ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತಾರೆ ದೇವದರ್ಶನದ ಅತಿವ ಹೊಲ ಕೈಗೂಡಿ ದ ಗ ದಾಸರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ರೂಪೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಸಹ ದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯನು ಬಿಂಬಿಸ ವ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರೂ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು
ಪರಮ ಭಾಗವತರನು ಬಾ ಹೋಗಿ ಕೇಳುವ
ಎನೆಗೆ ಜನಕನು ನೀನು ನಿನ್ನೆಗಾವ ಜನಕನೊ
ಜನನಿ ಇಂದಿರೆ ಎನೆಗೆ ನಿನ್ನೆಗಾವಳೊ
ವನಜ ಪೀಠನು ಭ್ರಾತ ನಿನ್ನ ಭ್ರಾತನಾರು
ಇನ ಸಮನು ಮಾತುಳನು ನಿನ್ನ ಮಾತುಳನಲ್ಲಿ

ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಸೇವಕ ನಾನು ನೀನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆರಂಭದ ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ಧ್ವನಿರಮ್ಯತೆ ಯನ್ನು ಮತ್ತೂ ನಿ ನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿನ ಹರಿಯ ಸಾರ್ವ ಭೌಮತ್ವವನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ

ನಿನ ದರ್ಶನಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲವೊ
ಪೂಜ್ಯವಂತರ ದಿವ್ಯ ಚರಣ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲು ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತತನವಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಓರುವ ಕಾರಣವಾವುದೊ

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಪೊರೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಕುತವತ್ಸಲನೆಂಬೊ ಬರಿದು ಬಿಡು ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಪಾಪನ್ನ ಮಾಡಯ್ಯ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನ ಕೊಲ್ಲ್ಗೋ" ಎಂಬು ದೀನರಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಏನಿದ್ದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಉಣಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೋರಿಕೆ ಇದು

ಹೊನ್ನ ಹಣವ ಕೊಡಿಸಲಿ ಬ್ಯಾಡ
ಮನ್ನಣೆಯ ಮಾಡಿಸಲಿ ಬ್ಯಾಡ
ಎನ ದೆಂಬೊ ಮಾತು ಎಂದಿಗನ್ನ ಅನಸಬ್ಯಾಡ
ನಿನ್ನ ಪನೊ ನಿನ್ನ ವನೊ ನಿನ್ನ ವನೆಂಬೊ ದು

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಿ ಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಡಿಸೊ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೆಳೆದು ನಿತ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ತೋರೊ
ಚೆನ್ನ ವಿಜಯವಿರಲರೆಯು ಸಂ
ಪನ್ನ ಎನ್ನ ಸುವಿದಲ್ಲೆಡೊ

ಮಧ್ಯಮತನಿಜೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಅಪಾರನಿಜೆ ಈ ಮತದ
ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದಿತು ಮಾನವನಿಗೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಸಲಹೆ ಇದು
ಕೃತಿಗೆ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಬಾರದಂತೆ ಮಧ್ಯ
ಮತಕೆ ವಿರೋಧವ ಗದಂತೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಸೆ ಜನರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀ
ಪತಿಯ ಸೇವಿಸಿ ಸುಗತಿ ಪಡೆಯೊ - ಪ್ರಾಣ

ಮಧ್ಯಮತವೇ ಮತವು ಎ ದು ಭಾವಿಸುವ ವಿಜಯದಾಸರು ಮಧ್ಯಮತವ
ಪೊಂದದವನ ಭಕುತಿ ಯಾಕಕೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ✓ ಮಧ್ಯರಾಯರ ಕರುಣ
ಪಡೆಯದವ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಇದ್ದರೇನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನು ಎಂಬುದು ಅವರ ಮತ
ಪರವಾದ ನಿಲುವು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಎನ್ನ ಹೃತ್ಯಮದಳೆಂದ್ರೆ ಅದ್ವೈತ
ಮತಾರಣ್ಯದಹನ ಗುಣಸಾಂದ್ರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ವಿಜಯವಿರಲನನ್ನು ಮಧ್ಯ
ಮಾನಿ ಕರುಣ ಕವಚವನು ತೋರಿಸೊ ಎಂದೂ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯ ಮೈಭವವನ್ನು
ವಿವರಿಸುವ ಈ ಸುಳಾದಿ ಗಮನಾರ್ಹ

ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಐಕ್ಯ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಭೆದ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಮಾತೃ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಸ್ತ್ರೀ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಪುರುಷ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಕೂಟ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ರಮಣ ನಿನಗಲ್ಲದೀ ಲೀಲೆ
ಬಿನಂ ಗು ದೈವರಿಗುಂಟೆ ಅನಯ ವಿಜಯವಿರಲ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಆಳು ನಿನಗೆ ನೀನೆ ದೊರೆಯೊ

ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಆತ ಹೇಗೆ ದೇವದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ
ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ನಡೆಸುವನೆಂಬ ದನು ಬೊಮ್ಮನೊಳಗೆ ಬೊಮ್ಮ ಶಿವನೊಳಗೆ ಶಿವ
ರೂಪ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸ್ವಮತ ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಪರಮತ ಖಂಡನೆ ನಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ
ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಕವನ ಮಿಥ್ಯಾ
ಮತವೆಂದವನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಕಾಣೊ ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಾದ
ಕಾಗಿನ ತೀರದ ಮಳೆಬೆಡ ನಿದಾಸ ಶ್ರೀಗುರು ಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಅದ್ವೈತಮತ

ತಮನಿಧಿ ನಿಶಿತ ರಾರ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯನ ಗರುವಿಕೆ ಪರಿಹಾರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಹರಿ ಕೂಡ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅದ್ವೈತಮತ ಕೋಲಾಹಲ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ
ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದ ಅಶಂಭ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಿಯನು ಕುರಿತು ವಿಜಯದಾಸರು ಸೂಚಿ
ವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಾನು ನೀನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಗಾದರೂ ನರ
ಅನಂತ ಜನುಮದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನಾಗಿ
ಶ್ವಾನಸೂಕರ ದುರ್ಯೋನಿಯಲಿ ಪುಟ್ಟಿ
ಮಾನವಾಧಮನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಕಡೆಗೆ
ನಾನಾ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಹೀನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ
ತಾನಿಳವ ನಿತ್ಯ ನರಕದಲ್ಲಿ

ಮನೆಯಾದಿಂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆನೆಯಾಗಿ ಅನಂದಿನ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ವೀರವೈಷ್ಣವರ
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಲೇಸೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಬೀಕಿ ಗೇಲಿಯಾಗಿ ತುಂಬ ರೂಕ್ಷವಾಗು
ತ್ತದೆ

ಮನೆಯಾದಿಯೆ ನಿನ ಮತವು ದೊಡ್ಡದು ಎಂದು
ಬಾಯಿ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಬಲು ಬಹು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ
ಕುಯುಕ್ತಿಯ ಮಂಡಿಸಿ ಕುಚ್ಚಿತವಚನದಿಂದ
ಪ್ರಿಯರಸಗೆ ದೋಷಗಳ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು
ನ್ಯಾಯವಾಗದೂ ಕೋಪ ದೂರ ಆ ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿ
ತಾಯಿ ಮಕಳು ಸೊಸೆ ಒಂದೆಯಾದರೆ ವೆ ದುವೆ
ಬೀಯೂ ಬಿಟ್ಟು ಗೋತ್ರ ಭೇದ ವ್ಯಾಕೋ
ನಾಯಿ ವ ತ್ವವಾತಂಗ ಒಂದೆಯಾಗುವುದೇನೊ

x x x

ಲಿಂಗಾ ನೀನಾದರೆ ಲಿಂಗದ ನಿಜರಾಜಿ
ಶೃಂಗಾರ ಗಿರಿಸುತ ನಿನಗೇನಾದಳೊ

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಇಲ್ಲವೇ ಮತೀಯ ಸ್ತರದ
ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ಬೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದಿ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ ದುಃಖದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಭೇದ
ವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕುಮತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿಜಯವಿರಲನ ದಾಸಾಂಗ
ವಾಗಲು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಮೊದ್ಲ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಅನಂತಕಿ ಥಾರ್ದಿ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮನಸ್ಸು ಮನವ ಮನಸ್ಸು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ತವರು ಅಹಂಕಾರದ ಗೂಡು
ಚಾಚಲ್ದ ದಿವಲಯ ಮನೋಸ್ಥಿಯ ಬಲು ಕಠಿಣ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯದ್ವ
ವನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಹರಿವ ನದಿಗಳನ್ನು ತಿರುಹಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಮದದಾನೆಯನ್ನು
ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಸುರಿವ ಬಿರುವ ಳೆಯನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ
ಸಮುದ್ರದ ಅಬ್ಬರವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ಹರಿದೋಡುವ ದುರುಳ
ಮನಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮನಸಿನ
ವ್ಯಾಪಾರ ನೋಡಲು ಬಲು ಕಠಿಣ ಅವರು ವ ನವಂಬ ತೆರಗಲೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ಎಂಬ
ಅನಿಲಾ ಬೀಸಲು ಹಾರಿ ಪೋಗುತ್ತಿದರೋ ಎ-ಗೆ ಓಡಿವ ಶಕ್ತಿಯನು ಕಾಣೆ ಕಾಲ್‌ನೊ
ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತ ಆ ತೆರಗಲೆ ಹಾರಿ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಕಳಿ
ಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತತ್ಕುಟಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದ ವಿಜಯ
ದಾಸರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನಿರಹಂಕಾರದ ನಿಯಮವಾಗಬೇ ಕೆಂಬ ಅಶಯ

ಅಹಂಕಾರವೆಂಬೊ ಪಾಪಿಯ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದರೆ
ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲದೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖವಿಲ್ಲ
ಕಡಿಯಲು ಕೊನೆಯಿಂದ ಬುಡನಾತವಿಲ್ಲ
ಬುಡ ಕೊಯ್ದರೆ ಕೊನೆ ಒಡನೆ ಒಣಗುವುದು
ದೃಢವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಕಡಿದರೆ ಬಿಂಕದ
ಬಿಡಿಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ ದೂರಾಗುವುವು

ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಅಹಂಕಾರ
ನಿರಸನವೇ ಭಕ್ತಿಯ ತಳಹದಿ ಹರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗುವುದರಲ್ಲೇ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು
ಕಾಣುವ ದಾಸಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ನಾನು
ನಾನೆಂದದಿಂದ ಹೀನವೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನರಕ ನೀ ನ ಡಿಸಲು ನುಡಿದೆ ನಿ ನಡೆಸಲು
ನಡೆದೆ ನಾನೆಲ್ಲ ನನ್ನದಲ್ಲ ನಾನಾ ಕ್ರಿಯ ಕರ್ಮಗಳು ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ
ನಾನೆಂಬುದ ಬಿಡದೆ ಕೆಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದುದನು ಮಾಡು ಸರ್ವೇಶ ಎನ್ನ
ಸಾತಂತ್ರ್ಯ ಲವ ಮೂತ್ರ ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ
ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನಂಬುಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅಹಂಕಾರಿಯರು ಕುರಿತು ಅವರು ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ನಾನೆ ಪೋಗ ತಲಿಪ್ಪೆ ನಾನೆ ಬರುತಲಿಪ್ಪೆ
ನಾನೆ ಕೊಡ ತಲಿಪ್ಪೆ ನಾನೆ ಕೊಳ್ಳತಲಿಪ್ಪೆ
ನಾನೆ ಭುಂಜಿಸುತಿಪ್ಪೆ ನಾನೆ ಬಲವಂತನಿಪ್ಪೆ

ನಾನೆ ಭಸವಂತನಿಬ್ಬೆ ನಾನೆ ಶ್ರೀಪ ನಿಬ್ಬೆ
ನಾನೆ ನಾನೆ ಎಂದು ಪೇಳುವ ಮನುಜನು
ನಾನಾ ಯಾತನೆಗಳ ಬಡುವನು ಅನಂದಿನ
ದೀನ ಮಂದಾರ ಸಿರಿ ವಿಜಯದಿರ ಲರೇಯ
ನೀನೆ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಭಕ್ತರ ಕೈಬಿಡ

ಭಕ್ತನಿಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿ ಪತಿ ತನ್ನ ಪಾವನ ಮಾಡುವ ರಂಗಾ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ
ಗತಿಯೇ ನೀನೆ ಗತಿ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು ಶ್ರೀ
ಹರಿಗಲ್ಲದವನು ನಿಲ್ಲದೆ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸ್ವುವನೆ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಎನ್ನುವುದನು ಕಷ್ಟ ಕಮಲ
ತೋಣಸಿ ಹಸು ನೀರುಳ್ಳ ತುಳಸಿ ಮುಂತಾದ ಹೋಲಿಕೆಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನ್ನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ
ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ
ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿ
ನಿನ್ನ ಒಲಿವೆ ಯಿಲ್ಲದ ಕ್ರೀಯಂ
ವನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಲೇನು
ಕುನಿ ಯ ಮರಿಗೆ ರನ ದ ಉಡಿಗಿ
ಯನು ತೊಡಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣೆರೊ

ಎಂದು ಹರಿಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ವಿಫಲವೆಂದು
ಸಾರ ತ್ತಾರೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಚಿ ತೆ ವಿರಲನ ಚಿಂತೆಯಾಗಬೇಕು ಮತ್ತೂ ಎಲ್ಲ
ಆಸೆ ವಿರಲನ ಆಸೆಯಾಗಬೇಕು ಹರಿಯನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಮಾಡ ವ ಶ್ರವ ವನ್ನೂ
ಧ್ಯಾನವನು ಮಾಡು ಬಿಂಬ ಮೂರುತಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ
ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ ಆದರೆ
ಆಡಂಬರದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಹಾರಿಹಾರಿ ಪಾರಲಾರಿ ಚಿ ರಿ ಕೂಗಿ
ಕರೆಯ ಲಾರೆ ಮೋರೆ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾರಿಸಾರಿಗೆನಲಾರೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ
ಭಕ್ತಿಯ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸ ತ್ತಾರೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ
ಮೂರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಾರಾಯಣ ಮಂದಿರ ವನು ಸೇರುವುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಗುರಿ

ಸಂಸಾರ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಹರಿಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದು
ದಾಸರೆಲ್ಲರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿದಿ ಇನ್ನು ಎಲೊ ಹರಿಯ
ಲೋಕದೊಳನುಗಾಲ ತಿರಿದು ತಿಂಬುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಂದು ವ್ಯಭಿಪಡುವ ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಒಳ್ಳೆನೋ ಸಾಕು ಈ ನರಜನ್ಮವು ಎಂದೂ ಜನಿಸಲಾರನು ಜಗದೊಳಗೆ

ಹರಿಯೇ ಕನಸಿನೊಳು ನೆನೆಯ ಕೆಂಪನವಾಗಂತಿದೆ ವೆನಕೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
ಆದರೂ ನರಒನ್ನು ಬರುವುದೇ ಕಹಿ ಆದ ದರಿಂದ ಹಾಳು ಹರಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ
ಕಂಡ ಕೂಳಿನಿಂದ ಒಡಲು ಹೊರೆಯದೆ ಕಾಲ ವ್ಯರ್ಥ ಕಳೆಯದೆ ಗೋವಿಪುರ ಸೇವೆ
ಮಾಡಿ ಒಡುಕಬೆ ಕೆಂಬುದು ಅವರ ಉಪದೇಶ ಲೌಕಿಕ ಸಂಸಾರ ಒಂದು ಬೃಹತ್
ಸಾಗರ ಅದೊಂದು ಒಂಧನ ಅದೊಂದು ಅಂಧಕೂಪ ಮುಂತಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು
ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಈಸಲಾರೆನು ನಾನು ಈ
ಸಂಸಾರದೊಳು ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಸಂಸಾರ ಸಿಕ್ಕಿನೊಳಗೆ ನಾನು ಸಿಕ್ಕಾ ಬಿಡಿವರಿಲ್ಲ
ಬಂದನೊ ಭವರೋಗ ಒಂಧನದೊಳಗೆ ನೊಂದನೊ ಸಂಸಾರ ಸಿಂಧುವಿನೊಳಗೆ
ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಅಂಧ ಕೂಪದಲಿ ಬಿದ್ದವನ ನೋಡಿ ನಿನಗೆ
ಚಿಕ್ಕಂದವಾಗಿದೆಯೊ ಎಂದು ಹರಿಯನು ಪ್ರಶಿಸಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆತನ ಕೃಪೆ
ದೊರೆಯದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬೋನಿನೊಳು ಕುರಿಯಿ ರಲು ಪುಲಿಪೊ ಗಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಹೀನ
ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ
ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಕಲ್ಲುಗಾಡದ ಸಂಸಾರವೆ ಅನಿತ್ಯ ವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸುಖವು ದುಃಖ ಪರ್ವತದಷ್ಟು ಬದ ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ ಬಹು
ಮುಖ್ಯವ ದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯಾದಿಗಳಿಗೆರಗದಂತೆ ಒಳಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಅವರು
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಲೋಕ ಮಾನವನನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆ

ಗಳಿಸಿ ಧನ ತರುವಾಗ ಸ ತ್ತ ನೆರದಿಹರಲ್ಲ
ಭಳಿರೆ ಇವ ಪ ಹಾತ್ಮನೆಂದು
ಘಳಿಗೆ ತೊಲಗಲು ಧನವು ಕರಗಿ ತಿಂದು ಪೋಗಿ
ಹಳಿದು ಹಲ್ತೆರೆದು ಅಣಕಿಪರೊ - ಪ್ರಾಣಿ

ಅದ್ದರಿಂದ ನೀರ ಬೊಬ್ಬಳಯಂತೆ ನಿಜವಲ್ಲ ದೇಹ ಈ ಶರೀರದ ಭ್ರಾಂತ ಇನ್ನಾಕೆ
ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮಾನವ ಕ್ಷಣಿಕ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಸಂಪತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ
ಶಾಶ್ವತ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸ್ಮರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಶ್ವತ
ವಲ್ಲದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದಾಸವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಿತವೆಂದು ಕೊಡಲು ಎಳ್ಳೆಷ್ಟಾದರೂ
ಮೇರುಪರ್ವತ ಮೀರುವುದು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನೆತನಿಗೆ ತರುವ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ
ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ

ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ವನಿಗೆ ಊರು ತಂಬಿದ್ದರೇನು
ಅವಹಾಸಗೊಳಿಸುವ ಗೆಳೆಯವಾದರೆ ಏನು
ಕುಪಿತವ ಬಿಡದವನು ಕುಲಜನಾದರೇನು

ಕಪಟವ ಬಿಡದವನ ಕೂಡ ಉಂಡರೇನು
ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರೇನು
ತಪಸ್ಸುಗೊಡೆಯ ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಲರ ಯಾ

ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಪರರ ಗಲಿಕೆಯ ಕಪ್ಪು ಸುಳ್ಳನಿಗೆ ಮಿತಭಾಷೆ, ಕೊಲೆಗಾರನಿಗೆ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ,
ಕೃಪಣನಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಇಹದ ವ್ಯಾಕುಲ ಕಾಮೂತುರನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ
ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತುಂರನಿಗೆ ಉಂಟೆ ವೈಕುಂಠ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ

ಭೋಜನವೆನ್ನುವುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಆತ್ಮಯಜ್ಞ.
ಮುಖ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿ ನಾರಾಯಣಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಊಟ
ಮಾಡಬೇಕು ಒಂದೊಂದು ತುತ್ತು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಕ್ಲಿಪ್ತಿ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ
ಇತ್ತರಾದಡೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಗವಂತ ತೃಪ್ತನಾಗಿಹನು ಎನ್ನು ವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಜಯ
ದಾಸರ ಮತನಿಷ್ಟೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ ಹೊನ್ನೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾ ಕೆಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವ
ಮಾತೊಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಪೊಟ್ಟಿಗೆಗೋಸುಗ ಭ್ರಷ್ಟರ ಸ್ತುತಿಸಿ ನೀ
ಕೆಟ್ಟು ಪೋಗುವ ಯಾತಕೊ ಎಂದು ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸುತ್ತಾರೆ ಹೆಣ್ಣು
ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣು ನಿನ್ನಾ ಧೀನ ವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಜೀವವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಜೀವಾ
ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಎಂದು ಕನಿಕರದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಯಮ ಸಾಧಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ
ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ ಭಾವ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಇದ್ದೇನು ಫಲವಯ್ಯಾ
ವಶವೂಡಿ ಮನಸು ನಿಲ್ಲಿಸದನ ಕ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅರಿವೆಡ್ಡಗ್ಗ
ಮತ್ತಿತರ ಭಾವಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ನೆಲೆಮಾಡಲೆಂಬುದು ವಿಜಯದಾಸರ
ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನಿನ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕಾಮವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ಬಿಡನೆಂಬೊ ಲೋಭವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಮೋಹವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ನೆನಸುವಲ್ಲಿ ಮದವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷರ ಕೂಡ ಕ್ರೋಧವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವವರ ಸಂಗವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ವನೇದೆಂಬೊ ಕೀರುತಿ ಒಂದಿರಲಿ
ನಿನ ಕೂಡಾಡುವ ಆಟವೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ಹಿತವಾದ ವಂಚನೆ ಎನಗಿರಲಿ
ನಿನ್ನ ಮೂರುತಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲ ಸಂಪನ ಪ್ರಸನ್ನ

ವಿರ ಲನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಧನ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರು
ಮಾನವನಿಗೆ ಮಂದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದೆಂದೂ ಮರುಗದೆ ಮುಂದಿನ ಗತಿ ನೋಡಲು

ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯನ್ನೂ ವರೆಯುವುದೇ ಮಹಾಪಾಪ ಹರಿಸ್ವರಣೆಯೇ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪುಣ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಶಾನವ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಪೈಕುಂದವೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೌಕಿಕ ತೊರೆದರೆ ಇಪ್ಪೋದು ಇಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದರ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳಿಗೆ ಆಸೆಪಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಕೊನೆ ಎಂಬುದೇ ಇರದು :

ಸಪ್ಪಡಿ ಮೆಲುವಾಗ ಉಪ್ಪಿನ ಯೋಚನೆ
ಉಪ್ಪು ದೊರೆತಾಗ ಸೊಪ್ಪಿನ ಯೋಚನೆ
ಸೊಪ್ಪು ದೊರೆಕಿದಾಗ ತ ಪ್ಪದ ಯೋಚನೆ
ತುಪ್ಪ ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕುಪ್ಪೆಯ ಯೋಚನೆ
ಕ ಪ್ಪ ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಯೋಚನೆ
ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಸಪ್ಪದ್ವೀಪದ ಚಿಂತೆ

ಹೀಗೆ ಆಸೆ ಕೊನೆಯ ಕೊಂಡಿ ಇರದ ಸರಪಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ !

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತ ದಾಸರ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಲುವನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ ಆಕೆ ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ಗೃಹ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಬಾರದು ವಸನವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು ಕದದ ಮುಂದೆ ಕೆಳಕು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ವಿಧವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆರೇನು ಮಾಡುವರೂ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹರಟೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಡಂಗುರ ಹೊಯಿಸಿದ ಯಮನು ಪುಟ ಹೆಂಗಳಿಯರ ತಂದು ಭಂಗವಡಿಸಿರಂದು ಎಂದು ಮತ್ತೂ ನೆಚ್ಚಬೇಡಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯ ಕಚ್ಚುವ ಹಾವಿನ ಸಂಗವನ್ನೂ ಎಂದು ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವೊ ಪರರ ಹೆಂಡರ ಸಂಗ ಹಾಗೂ ಪರನಾರೇರ ಮೋಹಿಸಿ ಪಾರಗಂಡವರಂಟಿ ಎಂದು ವಿಷಯದಾಸರೂ ಚಪಲ ಪುರುಷರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ದಾಸ್ಯಭಾವ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ತನ ನು ಹರಿದಾಸನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನನ್ನು ತನ್ನ ದಾಸನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸ ವುದು ಮುಖ್ಯ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಷಯದಾಸರೂ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಹರಿದಾಸನಾದರೆ ಹ್ಯಾಗರಲಿಬೇಕು
ನರಲೋಕದ ಚಿಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು
ಇಂದು ನಾಳೆಂಬ ಯೋಚನೆಯ ಬಿಡಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು

ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಈಗಲೇ ಎನಬೇಕು
ಅಂದವರಂ ಎನಗೆ ಬಂಧ ಗಳು ಎನಬೇಕು
ಸಾ ನವನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳಲಿಬೇಕು
ದಾಸಕ್ಕೆ ಸಮ್ಯಾಗನಾಗಬೇಕು
ಮಾನಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಹರಿತಾನೆ ಎನಬೇಕು
ವಿನಾದರಾಗಲಿ ಸುಖ ಒಡಲಿಬೇಕು

x x x
ಹರಿಯುಗ್ಲದನ್ನ ದೈವವಿಲ್ಲೆನಬೇಕು
ಮರುತನೆ ಜಗತಿ ಗೆರುವೆನಲಿಬೇಕು
ಪುರಂದರದಾಸರೆ ದಾಸರೆಂದೆನಬೇಕು
ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲಿಬೇಕು

ಹಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡದೆ ಜನರ ಕುಹಕದ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ವಾಸಂ
ದೇವನ ಪಾದಸೆ ವೆ ಗೆ ಜೀವ ಜೀವನ ಮುಡುಪಾಗಿರಬೇಕು ಕ್ಷಣ ಒಂದು ಬದುಕಿ
ದರೂ ನಿನ ದಾಸನೆನಿಸಿ ತನುವ ಧರಿಸುವನು ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
ಏಕೆಂದರೆ ದಾಸನಾಗುವುದು ಅತಿ ಪ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯ ಬಾಳಿನ ಏಳು ಬೀಳುಗಳೆಲ್ಲ
ದೈವದಾಟವೇ ಮಾನವ ದೈವದ ಕೈಗೊಂಟಿ ಮಾತ್ರ ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತ ಯಾವುದ
ರಿಂದೂ ಕಂಡುವುದಿಲ್ಲ ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುವುಗಳೂ ದೈವಚೈಯಂತೆ ರೂಪು
ಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಮಾನಾಭಿಮಾನ ಸಹ ಹರಿಗೇ ಅರ್ಪಿತ

ಆತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನಿನ್ನ ರೂಪ
ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಸಂತಾಪವನು ಬಡಿಸಿ
ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸದೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಜಯಂ ವಿರ ಲ
ಅಂತಿಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆ ಒಂದನೀಯೊ

ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೊಡುವವನು ನೀನು ಕೊಂಬುವನು ನಾನು
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಲು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸನ ದ್ವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಸಾಧನ ಸಹ ಇಲ್ಲ !

ಗಂಧ ಪರಿವಂಶ ಪಟ್ಟಿಪೆನೆಂಬೆನೆ
ಗಂಧವಾಗಿ ನಿನ್ನಂಗ ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿದೆ
ತಂದು ತುಲಸಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಪೆನೆನೆ
ಕುಂದ ವಂದಾರ ಮಾಲೆ ಸದಾ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಲಿ
ಒಂದೊಂದು ಪರಿ ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡುವೆನೆನೆ

ಇಂದು ಕೋಟಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವು
ಒಂದೆ ದೈವವೆ ಈಶ ವಿಜಯವಿರಲರೇಯೆ
ಮಂದಮತಿ ಎನಗೊಂದು ಸಾಧನವಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಹರಿ ಒಲಿಯುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ? ದಾನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾ ನಮನಕ್ಕೆ ಗಾನ
ಯಾಗಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಜಪಕ್ಕೆ ವ್ರತಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹರಿಯು
ದೃಢಭಕ್ತಿ ಮಾತುರವಿದ್ದರೆ ತಾನಾಗಿ ಕರೆಯದೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀಗ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಬನು ಇಂಥ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕಮಲನಾಭನವರ್ತಿ ಉಂಡುಟ್ಟು
ದೊಡ್ಡ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉಸಿರು ಈ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ
ನಡೆ ನುಡಿ ನೋಟ ಮಾತು ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯದೆಯೆ ಉನ್ನತ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ
ಮನೆಮಾಡಿರುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಸಾನುದಾಸ
ರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸೌಜನ್ಯ ಅವರದ್ದು

ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ವಸನವೇ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಉಂಡ ಎಂಜಲು ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರ ಪಾದೋದಕವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಇಟ್ಟಾಭರಣವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಚೆರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಭೂಮಿ
ಪ್ರಣವಿಧಗಳೆಲ್ಲ ಎನಗಾಗಲಿ ದೇವ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ, ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಕೊಡದೋಪರಾಧಿಯೆಂದು
ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಹೀಗೆ

ಎಂದಿಗಾದರು ನಿನ್ನ ಪೊಂದಿದ ಭಕುತರ
ಮಂದಿಸುವರ ಬಾಯ ತೊಂಬಲನು ನಿತ್ಯ
ತಂದೆ ಕಾಲವ ಕಳೆವ ಕಂದ ಕಂದನೊ ನಾನು

ಗ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ವೇಷ ಧರಿಸುವ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಗಳುವ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿಂದಿಸುವ
ಕಪಟದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಟಕಿಯಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರು
ಬೂದಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಕೆಂಡದಂತಿವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದ
ಎಲ್ಲ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಸಾಫಲ್ಯ ಗಳಿಸಿದಾಗ ಪರಿಕರಣವೆಂಬಂಥ ಕೈ ದೊರೆತಕೂ ಗುರು ಕರಣವೆಂಬಂಥ
ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತೆಂದೂ ಎಂದು ಪರವಶರಾಗಿ
ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ತತ್ತ್ವವಾಙ್ಮೆ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಒಂದು ಲೀಲೆ ಎಂಬುದು ಮಧ್ವಮತಾನುಯಾಯಿಗಳ ನಂಬುಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ನೀಲಮೇಘತ್ಯಾಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಲರೇಯ
ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಯಂತೆ ಬೊಮ್ಮಾಂಡ ಪುಟ್ಟಿಸುವ

ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು ಕಾಲಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ ಸಾಧನೆಯು ಕಾಲದ ಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಾಧನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಲ ಮಾನದಂತೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಮಹಾಯುಗಗಳು ಕಳೆದಿರುತ್ತವೆ ಒಂದು ಮಹಾಯುಗವೆಂದರೆ ಹಸೆ ರಡು ಸಾವಿರ ದೇವತಾಮಾನ ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ನಲವತ್ತೂರು ಲಕ್ಷದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಾನುಷ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೊದಲ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಪರಾರ್ಧವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಈಗ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾಲದ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ಇಂದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಕ್ತ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಸಾರವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೀನು ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಡೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲ
ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣೈಶ್ವರ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವವ್ವ ವಿಮಲ
ಅನಂದ ಗುಣವನಧಿ ಅಂಚಿತ್ಯ ಘನಶಕ್ತ
ಶ್ರೀನಾರಿ ನಿನ್ನಗೆ ನಿತ್ಯ ಅವಿಯೋಗಿ
ನಾನಾ ವರ್ಣದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಗರಿ
ಭಾನುಕೋಟಿ ತೇಜಾ ಸತತ ಯೋಗ ನಿದ್ರಾ
ದಾಸವರ ಎದೆದಲ್ಲಣಿಸೆಂಬೊ ಬಿರಿದು
ಮೈನಕೇಯ ದೇವಾ ಮಾಹನನಾಗಿಹನೊ
ಮೋಹಿತ ಭೇದಿಯೊಳ್ಳ ಭುಜಗನು ಹಾಸಿಗೆಯೊ
ಅನಂತ ಮಂತ್ರರು ಮಾಲಗ ಮಾಡುವರು
ದೀನ ಉದ್ಧಾರ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
ನೀ ನಿರ್ದೋಷನೊ ನಾ ನುಡಿವದೇನೊ

ಹರಿಯು ಜೀವರ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಜೀವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ನೀನೆ ವಾಸವಾಗಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿರುವರಲ್ಲದೆ ನೀನೆ ಕಾರಣ ಸರ್ವಜಗತ್ತಕ್ಕೈ ಎಂಬ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೀವರಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಹರಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಗಾರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಅಖಂಡಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವರಂತರಂಗದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿನ ಕಮಲದಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟಿದಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರೂ ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನೊಳು ನೀನೆ ಎನ್ನೊಳು ನಿ ನೆ ಅನ್ಯರೊಳು ನೀನೆ
ಅನ್ನೊನ್ನನು ನೀನೆ ಚಿನ್ನಯನು ನೀನೆ
ತನ್ನಯನು ನೀನೆ ಘನಮಹಿಮನೆ ವಿಜಯವಿರಲನೆ
ಅಣುರೇಣು ನೀನೆ ಪರಮಾಣು ನೀನೆ

ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರವ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಕ ಹರಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರ ಬಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ದೇವ ದೇವತೆಗಳೂ ಗ್ರಹಗಳೂ ಹರಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಆತನ ಗಣಿಗಣಗಳನ್ನು ಶರಣಾಗತ ಪುತ್ರಪಂಜರ ಜರಾವ ರಣ ವಿರಹಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ

ಜನನ ಮರಣ ವಿದೂರರಾಗಲು ಪ್ರಯತಿ ಸರ್ವೇಕಾದಮು ಮಾನವರ ಕರ್ತವ್ಯ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ವನು ವಿಜಯದಾಸರೂ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೂರಾರು ಕೋಟಿ ವಂದಿಗೆ ಉಣಿಸುವೆಗೊಂದು
ಚೂರು ತುಂಡಲ ಹಾಕಿ ಇದ್ದಂತೆವೊ
ಈರೀತಿ ಎನ್ನಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು
x x x
ಹರಿ ಕೊಡಲು ಉಂಟು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ
ಹರಿಯ ಪರಮ ಮುಖ್ಯ ಹರಿವ್ಯಾಪಾರದ
ವಿರಹತಿ ತ್ಯಜ ಒಂದು ಚಲಿಸಲಾರದೆ

ಕರ್ಮಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಅಧಿರಂಜ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವವರಿಗೂ ಜನ್ಮಚಕ್ರ ಮುಂತಾದುದನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಧಾರ್ಮಿಕನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುಃಖಪನೇ ಮತ್ತು ಯೋನಿಯೋನಿಯಲಿ ಫೊಗೂ ಬಳಲಿವುದುಚಿತವೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಕ್ತಚೇವರೂ ಹರಿಯು ಅಧೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವರು ಏಕಸ್ವರೂಪವನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಜೀವರನು ಸ್ವಾತೀ ರಾಜಸ ಮತ್ತು ತಾದಾಸ ರೆಂದು ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಜೀವರ ತ್ರಿವರ್ಗವನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಸತ್ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ದುಷ್ಕರ್ಮ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹರಾದರೆ ದುಷ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ದೈತ್ಯರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಯೇ ದೇವತೆಗಳ ಕಕ್ಷ ತಾರತಮ್ಯ ಗಣಿತಾರತಮ್ಯಗಳಿದ್ದಂತೆ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟು ದೈತ್ಯರು ಸಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಪಪವನ್ನು ಪತ್ತು ಕುಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮ ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಲ್ಲರು ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪಪಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ದೇವ ದೇವರ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ವುದರಿಂದ ಜೀವರ ಪಾಲು ಅತ್ಯಲ್ಪ

ಸೇರು ಸತ್ಕರ ತಂದು ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ ಜನಕೆ
ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಹಂಚಿದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ
ವರವರ ಎನ್ನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡು
ಆರ ಭಾಗಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿ
ಭಾರ ಎನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಷ್ಟು

ಎಂದು ದಾಸರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಜೀವರು ಗಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಹೀಗೆ ವಿತರಣೆಯಾಗುವುದು ದೇಹದಲ್ಲಿನ ದೈತ್ಯರು ಪುಣ್ಯವನು ಒಪಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರು ವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ದೈತ್ಯರ ಪಾಪ ಪುರಜನನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೂರು ಹುರಿಯಾನಿಟ್ಟಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾಪ ಪುರಜನ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಣಾಭ್ಯಾಸ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಣವಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಅರಗಣ್ಯ ಮಾಡಿ ಪಟ್ಟು ಕೊಡಿಸದಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಧ್ಯಾನವೇ ವಂತಿಯ ಸಾಧನ ಧ್ಯಾನದೊಳಗೆ ಸ್ಥಾನ ಮೌನ ದಾನಗಳು ಅಡಕ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನ

ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಿಯನ್ನೂ ಕಾಣುವವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹರಿಸುವ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಉತ್ತಮ ವಾದ್ಯವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಸಾಮವ ತೊರೆದು ಕರ್ಮಮಾಡಲು ದೋಷ ಕರಗದು

ಕರಗದು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ಪೊಗದು ಹರಗಾವ ದಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟು ಕವನವ ತೋರದರೆ
ಪಾಪಲೇಶವಿಲ್ಲ ಭುವಕವು ಎನ್ನುವುದು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಂದೇಶ

ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ಮರವೆನು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಹರಿ
ಯೊಲುವ ಗೆ ಸ್ತುತಿ ಸಾಧನೆ ಅದು ಕಳೆವದಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಡುವುದಲ್ಲ ಎಲೆಗೆ
ತರುವುದಲ್ಲ ಭಯಕ್ಕೆ ಹೂಳುವುದಲ್ಲ ಎಳಲಿಕೆಯಾಗಿ ಸಾಕೆಂಬೊದಲ್ಲ ಅದು
ಹಲವು ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕಲಿತವಾಗಿವೆಂದು ಹರಿಯ ಶಕ್ತಿಯು ಅರಿ
ಯಲು ಶ್ರವಣವೆ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರವಣವಿಲ್ಲದೆ ತನಕ ಆಗದು
ಮೊರಕೆದು

ವಿಜಯದಾಸರು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು
ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಶೇಷೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜ್ಯ
ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಅವರು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುರಾತ್ರಾಗಮ
ಅವರಿಗೆ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಆನಂದತೀರ್ಥರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ತತ್ತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ
ಪ್ರಮುಖವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದು ಜೀವ ಜೀವರ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆ ಆನಂದಗಳಲ್ಲಿ
ತಾರತಮ್ಯವನು ಈ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ (ಮಾನುಷೋತ್ತಮರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ
ವರೆಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ಕಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿತ್ತರ ಗುಣತಾರತಮ್ಯವನು ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಹರಿಗೆ ಸರಿದೇವಿ ಅನಂತ ಗುಣಕೆ ನೀಡಲು ಎಂಬ ದಿ ಘೃಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಸವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈಶ-ಜೀವ ಜಡ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪಂಚ ಭೇದಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು
ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಈ ಭೇದವನ್ನರಿಯದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂದ ಹೇಳು
ವವರನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರ
ಮಾತ್ಮಗೆ ನೀ ಸರಿ ಎಂದು ಕರಗದ ತಮದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದೆ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಭೇದವಾದವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜಡಜಡಕೆ

ಜಡ ಜೀವಕೆ ಅಭೇದವೆಂದಂ

ಕಡುಪರ್ಗದಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ

ಮಡಿದು ನರಕಕ್ಕೆ ಉರುಳುವರೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದ ವಿಷಯಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿವೆ
ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಸಂಚಿತ ವ್ಯೂಹವೂ ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮರಿಗೆ ತುತ್ತ್ವವು

ದಾಸರಿಂದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬ ದಾಸಕ್ಕಿಂತ ಅನೇಕ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತನಾಗಬೇಕು ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಂದ ಹರಿಯೊಲಿದ ಅನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗ ತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವೊಂದುತ್ತವೆ ಜೀವರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಣವಾಗಿ ಹರಿಯು ಪುನಃ ನಿಡುವನು ಮೊದಲಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಲ್ಲದೆ ಉದಾಹರಣೆ ಉಪಮೆಗಳಿಗಿಡನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಬಿಂಬೊ ಪಾಸನೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನ ನೀಡ ತಾನೆ ಅದ ಒಂದರ್ಶನ ಜಡ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತ ರವನ್ನು ಕಂಡು ತದಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ಬಿಂಬಪೂಜೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಾವು ಬಿಂಬಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕರಿತು ಕುಡಿದ ಜಲಾಭಿಷೇಕ ಇಡುವ ಗಂಧವೆ ಸ್ನಾನದೀರಿನ ಪ ಗಂಧ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯು ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಲ ಮತ್ತು ಅಚಲಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳುಂಟು ಹರಿಯು ಚಲಾಚಲ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಸವನ್ನಯಪೂಜೆ ಎಂದನಿಸುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ವಿವರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ

ನಿನ ಬಿಂಬವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಇದೆ ಇದೆ ಅನಂತ
ಚಿನ್ಮಯ ರೂಪಗಳು ಸಿದ್ಧವೆಂದು
ಭಿನ್ನದೇವರೂಳು ಇದ್ದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಜನ್ಮಾಗಿ ನಿನ ಬಿಂಬವ ಅಂಶವ
ಮುನ್ನೀಗ ಪೋಗಿಸಿ ಏಕೀಭೂತವ ನೆನೆದು
ಸನ್ನುತಿಸಿ ತಿರಿಗಿ ಭಿನ ರ ವ ಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮನ ಚಿ ಗೊಳುತಿಪ್ಪು ಅಗ್ರೇಶರೂಳಿಗೆ ಸಂ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಒಂಶಗಳ ತೆಗೆದು
ನಿನ್ನ ಬಿಂಬನ ಕೂಡ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂ
ಪನ ಭ ಕುತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡೋ

ಒಬ್ಬ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಅವನಲ್ಲಿರ ವ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಗಳಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುನಃ ಶ್ರೀರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಒಬ್ಬನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಹಸ್ರ ದಂಪತಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವರ ಮೂನಾಗಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಪುರುಷರೂ ಪಗಳಿಂದ ಮೂವತ್ತಾರು ಶ್ರೀರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿ ವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದನಾಗುತ್ತಾನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ

ಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣದ ವರು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರದ ಅರನೂರ ಶ್ವಾಸವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ತತ್ತ್ವಾನ್ವಿತವಾನಿಗಳೊಡನೆ ಸಕಲ ಕಾಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸು ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿ ತ್ತಾರೆ

ಈಶ ಬಿಂಬವಾದರೆ ಜೀವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಬಿಂಬರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಜೀವರ ಗುರಿ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರವು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಿ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವಾಗೂ ವೃದ್ಧಿ ಈ ಚಿತ್ರಾಬ್ಧಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಕಂಠಾಕಾರಸುಳಾದಿ ಎ ದಂ ಕರೆಯ ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿಳಾ ಕೋಟಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವ ಉಂಟು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿ ಸಾ ನಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದೇ ಅಪರೋಕ್ಷ ಹೊರಗಣ್ಣಿಗೆ ಆಗುವ ಹರಿಯ ದರ್ಶನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೋಕ್ಷವಾದರೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೇ ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕವ ಫಗಳು ನಾಶವಾದರೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಜೀವಾಂತಗರ್ಭವಾದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ತಾನಾಗಿ
ಆವಾಗ ಭೋಲೆಯಲು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮ
ಬೆ ವೋವು ಅನುಭವಿಪ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ
ನೋವು ಸ ಖವಾದರೂ ಉಂಡು ತೀರಿಸಬೇಕು
ಆ ವಿರಜಾ ನದಿಯ ಧ್ವಿ ಮುಳುಗುವ ಪರಿಯಂತ
ತ್ರಿವಿಧ ಎನಿಸುವ ದೇಹನಾಶವಿಲ್ಲ

ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಹರಿದರ್ಶನ ಲಭಿಸುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಉಂಟು ತ್ಯೂಣಜೀವರಿಂದ ಮಾನುಷಗಂಧರ್ವರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ನಿರಂತರರಿಸಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅಪರೋಕ್ಷ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಈ ಸಾಧನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಕ್ತಿ ಜೀವರ ಅಂಕಿಮು ಗುರಿ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ದಾಗ ಜನನ ವ ರಣಚಕ್ರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ದೊರೆಯುವುದು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಆನಂದಕೀರ್ಥರ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕನಡ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವೆನ್ನಬಹುದು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅನೇಕ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನು

ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಲಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಳವಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಈ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶ್ರೀಹರಿಕಥಾವ್ಯಾಸಾರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರ ತ್ತದೆ

ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯದರ್ಶನ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಭ ರತದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವರು ಅವರು ನೋಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳಮಹಾತ್ಮೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ ಅಂದು ನೀ ಪೇಳಿದಂದದಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ನಿಂದಿರದೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲಾ ತಂದು ನಿನಗರ್ಪಿಸಿದೆ ಎಂದು ಒಂದು ಕ ತಿಯ ಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ಮರಿಸಿದೋ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಿರೂ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಸಂದೇಶ ತಿರ ಪತಿಯ ಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ ನಿನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಂದಾಸ್ತುತಿ ರಚಿಸಿದ ಅವರು ದರ್ಶನಲಾಭವಾದಾಗ ನನ್ನ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ ಎಂದು ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ರೌದ್ರ ಸಂವತ್ ರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ಶನಿವಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಲ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಾದನಂತೆ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1740 ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 30 ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಪಕ್ಷ ಬಹುಳವಾಗಿರದೆ ಶ ದ್ವವಾಗಿತ್ತು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಸುಮಾರು ತೊಂಭತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎ೦ ಲಾಗಿದೆ ಉಡುಪಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಮೈಕುಂದದ ಯಾತ್ರೆ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಮಂಚಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ವ ನಾ ರ್ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಾತ ನಾಡೈ ಮನಾ ರಿಕ್ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಪರವಶರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಕನ್ಯಾಕ ಮರಿ ಮಹಾ ನದ್ರಿ ಕನಕಗಿರಿ ಹಂಪಿ ವ ಧ್ಯಾಜ ನ ಪಂಥರಪುರ ಶ್ರೀಮುಷ್ಣ ತೋತಾದ್ರಿ ಅನಂತಗಿರಿ ಅಹೋಬಲ ಕಂಟಿ ಅರುಣಾಚಲ ಪೆಂಚತಿರ ಪತಿ ದರ್ಭಶಯ ನ ನವತಿರ ಪತಿ ಶುಚೇಂದ್ರ ಘಟಕಾಚಲ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರ ಮಧುರ ಕಾಶಿ ಗಯ ನಾಸಿಕ ಕುಂಭಕೋಣ ಚಿದಂಬರ ಘನಗಿರಿ ಶ್ರೀರಂಗ ದ್ವಾರಕ ಕೇದಾರ ಯದುಗಿರಿ ರಾಮನಾಥಪುರ ಬೇಲೂರು ಮಂಗಳಗಿರಿ ತೊರವೆ ಹರಿಹರ ಭದ್ರಾಚಲ ಶಂಕರನಾರ ಯಣ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಗೋಕರ್ಣ ಗೋರಂಟ್ಲಿ ವ ಳೂರು ಕೋಲ ರ ಕದ್ರಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಮಂತ್ರಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಹೇ ಗಿ ದೇವದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಅವರದು ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚ ದ್ರಗ ಪ್ರಸ್ತುತ ನ ಮತ್ತೂ ಪಂಥರಪುರವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯ ಲ್ಲಿ ಹುಣಪುಳದ ಪುಲ್ಕಸ ಕುಂಕ ಕಿರ ತ ಕಾಣ ಅಭೀರ ಯವನ ರ

ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಗವ ನಾರ್ಹ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಬಹುಪಾಲು ನದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ದಿದ್ವಿತ ಒಪ್ಪಾಯದಾಸರಿಂದ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತುಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಗೊ ಪಾಲವಿರಲರು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತಿ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಹಸರಾಗಲಿ ಅಂಕಿತ ಕೃತಿಗಳಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದು ಮಾತ್ರ ಎದುರಾ ಗೋಕುಲನ ಧ್ವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆದ್ದಾರೆ ಅವರೆಂದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ (ಗೊ ಪಾಲವಿರಲ) ಆನಂದದಾಸ (ಹಯವದನ ವಿರಲ) ಪೊನ್ನಾಳಿದಾಸ (ವೆಂಕಟವಿರಲ) ಕೊಂಡಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯ F (ಗರು ಮಧ್ಯೇಶವಿರಲ) ಮೋಹದಾಸ (ಮೋಹವಿರಲ) ಆದವನಿಯ ತಿರುಣ್ಣದಾಸ (ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿರಲ) ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ (ಹಯಗ್ರೀವವಿರಲ) ವೆಂಕಟೇಶವಿರಲ ಮಾನಪ್ಪದಾಸ (ಮದ್ವವಿರಲ) ರಾಮದಾಸ (ರಮಚಂದ್ರವಿರಲ) ಹಾಗೂ ವೆಂಕಟರಾಮಾಚಾರ್ಯ F (ವಾಸದೇವವಿರಲ) ಇವರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹದಾಸ ವೆಣುಗೋಪಾಲದಾಸ ಮತ್ತು ಆನಂದದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆದವಾಳಿಯ ತಿರುಣ್ಣನವರು ಆದವಾರಿಂ ಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶವೂ ಉತ್ತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಂಗನ ದಿವಾನ್‌ರಾಗಿ ದ್ದರು ಆನಂದದಾಸರ ವಿಜಯದಾಸರ ಸ್ವಂತ ಸೋದರರು ವಿಜಯದಾಸರ ಮೊಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಳ ಮಗ ಮೋಹದಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಒಗ್ಗಿ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಗೌರವವಿತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಯಾದಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಕ್ಷಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಶಕ್ರವರ, ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು ಈ ತೇದಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1746ರ ನವೆಂಬರ್ 14, ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ¹ ವಿಜಯದಾಸರ ಮೊಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸರು ವಿಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶಕ್ಲ ಬಿದಿಗೆ ಭಾನುವಾರದಂದು ವೈಕುಂಠವಾಸುಗಳಾದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1751ರ ಆಗಸ್ಟ್ 11 ಭಾನುವಾರಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗ ತ್ತವೆ *

ವಿಜಯದಾಸ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತುತಿ ಕಂಡು

¹ L D Swami Kannu Pillai An Indian Ephimeris p 295

ಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯ ದ ಭಕ್ತಿಯ ನ್ನ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಈ ವಾಣಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ

ವಿ ಎಂದು ಜಟಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕಿ ವೃದ್ಧಂ
ಜ ಎನ್ನೆ ಜನನ ವ ರಣ ನಾಶವು
ಯ ಎನೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತುತ್ಯಧಿಕಿತ್ವಂ
ರ ಯ ಎನ್ನೆ ರಾಯರಾಯ ನ ತೋರ್ಪುವುದು

ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಭಯ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ವಾಕ್ಯಪಲ್ಲಂಕಿತರ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಇದ್ದಿತು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯುಷ ವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪ್ರತಿಪತ್ತಿನುತ ಸರ್ವದ ಸಂಚರಣೆ ನಿ
ರುತ ಕನ್ನೆ ಉದಯಾರ್ಕಶಶೋಟಿ ಸನ್ನಿಭೆ ಆ
ಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಹರಿಯಂಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಚತ ರೆ
ಚತ ರ ಕಪರ್ದಿಯ ಂಭ್ರಣೆ ಕೋ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕರ್ತೇ ಶ ಭ್ರಶೋಭನ ಗಾವೈ

ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾವ್ಯವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗಿವೆ ಅಷ್ಟೇ ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ರಚನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ವರಾಗಿದ್ದರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಗುನಸ ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಬಹಳಕಷ್ಟು
ಗುಣಿಸುವುದು ಎಮ್ಮೊಳಗೆ ನೀವೆ ನೆಲೆಬಿಲ್ಲವರು

ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಸಿಂಹ ಗಢ ವ್ಯಸಭ, ಶರಣ ಹಯ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳಿಗೆ, ಚಿತ್ರಕವಿತೆಗೆ ತನ್ಮೂಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುವಾಡುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆರೆತಿವೆಯಲ್ಲದೆ ತೆತ್ತೀಸ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಭಾಷಾ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಕಾಣ ಸಿಗುತ್ತವೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವನದೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನಾ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಪಮೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಮತಫಿಳೆ ಕಂಡುಬರುವಂತೆಯೇ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಕ್ತೃ ಪುರಂದರ ಕತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಹ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರ ಶೈಲಿಯು ವೆಲೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಉಂಟು

ಅವರ ರಸಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೆಂಪು ಸುಖಗಳು ಮೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ

ಮರಳ ಜನ ಸಂಗವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಮೋಣ ಬೆರೆಸಿದ ಉಟ
ಈ ಶರೀರ ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ದೀಪ
ಸಾಲವಾಡಲಿಬೇಡ ಸಾಲದೊಂದನಿಬೇಡ
ಹರಿಗರ್ವಿಸಿದ ಕರ್ಮ ಸೂಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ವಿತ್ತು
ಹರಿಯು ಡಗೊಣದರೆ ಹರ ವ ನೀರು ಡೊಂಕೆ ?
ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿಸಿ ಧಾನ್ಯವಾರುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಓದು ಕಲಿತ ಪಂಡಿತ ಏಕಾದರಿ ಉಂಡಂತೆ !
ಒಣ್ಣೆಯೊಳಗಿನ ಕೂದಲು ತೆಗೆದಂತೆ
ರಶ್ಮಿ ಬೆಲೆಯ ಹಾಕಿ ಪತ್ನಿವ ಕೊಂಡಂತೆ
ಎಲೆಗೆ ಭತ್ತದ ಟಿ ತೆ ಯಾತಕ್ಕು ?
ಅಂಗಣದೊಳು ಏಕೈ ಕೂಳು ಹಾರಿದಂತೆ
ಕ ಮಕ್ಕೋಧದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಲು ಮಡಿಯಿಲ್ಲ

ಈ ಪಟಿಯು ಇನ್ನು ಒಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು ಮಣ್ಣುಕೂಡಿಸಿ ಧಾನ್ಯ
ವಾರುವವನೆ ಹೊಲೆಯ ಎಂಬುದು ಅವರ ಇಮಾಜಿನ ದೃಶ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ
ದ್ದರೆ ತುಳು ಇಲ್ಲದ ಸದನ ಹೊಲೆವರಾದಿಗರ ಸದನ ಎನು ವುದು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರ
ದಾಯಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿರೂಪನ ಪ್ರತೀಕವಾಗುತ್ತದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ
ಹಂಪು ಪವಾಡಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದವಂತೆ ಸಾಕುಮಗ ಮೋಹನದಾಸರಿಗೆ
ಅಪಮೃತ್ಯುವಾದಾಗ ಇವರು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಮನ್ನಾರಿನ ಕೃಷ್ಣ ಬಾಲಕನ ವೇಷ
ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇವರನ್ನು ಆಟ ಆಡಿಸಿದನಂತೆ ಇಂಥ ಪವಾಡಗಳು ಅನೇಕ ಹರಿ
ದಾಸರ ಬಗೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದುಂಟು

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸುಮಾರ ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಕೃತಿಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು 550 ಮತ್ತು ಉಗಾಭೋಗಗಳು 71 ಸುಳಾದಿಗಳ
ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು (580) ಅವರನ್ನು ಸುಳಾದಿದಾಸರೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು
ಅನಂದತೀರ್ಥರ ಪತ್ರವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸುವ ಸುಳಾದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ನಿಬಿಡ
ವಾದ ಅಕ್ಷಯ ಒಧಿಗಳಾಗಿವೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕವಾದರೆ ಸುಳಾದಿ
ಗಳು ನಾರಿಕೇಳಪಾಕವೆನ್ನಿಸಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯದ ಅಂಶ ಕಡಿಮೆ ಇತರ
ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ

ವೈದ್ಯವ್ಯಾಪ್ತ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಕನಕದಾಸರ ಖಂಡಿತೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವಂತೆಯೇ ವಿಜಯದಾಸರ ವಿಚರಣ ರೆಯಿಂದ ಅದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವೆನಿಸಿದೆ¹ ಕಾರಾಣಾಂತರಗಳಿಂದ ನಿಂತು ಹೋಗಿದ್ದ ದಾಸವಾಣ್ಯರ ಕೈ ಪುನಶ್ಚೇನ ನೀಡಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ಪ್ರಮುಖವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ೧ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲಾಚಾರ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಂವೇದಿ (೧೯೭೮)
- ೨ ಪಾವಂತಿ ಗರ ರಾವ (೨೦) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೧ ೨ (೧ ೩೯)
- ೩ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ ದ ಸಾಧನೆ (೧ ೭೦)
- ೪ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ ಹರಿದಾಸ ಪುರದಯ (೧೯೬೭)
- ೫ ಗೋರಬಾಳ ಪನಂಮಂತ ವ್ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪಾರ್ಥಸಾಧನ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೬)
- ೬ ಕೀರ್ತಿಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಿಮಾ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೯)
- ೭ ಸಾಧನಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧೯೪೦)
- ೮ ಪ್ರಮೇಯ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೦)
- ೯ ಸ್ತೋತ್ರ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧ ೫೨)
- ೧೦ ಉಪಾ ನಾಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೨)
- ೧೧ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೧ (೧೯೫೫)
- ೧೨ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧ ೫೫)
- ೧೩ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ (೧೯೫೫)
- ೧೪ ಸುಬೋಧ ಎಂ ರಾಮರಾವ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕ ಕೃತಿಗಳು (ದ್ವಿ ಮಂ)
- ೧೫ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ (೨೦) ವಿಜಯದಾಸರ ಹ ಹುಗಳು (೧ ೭೬)
- ೧೬ ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರು (೧೯೭೫)
- ೧೭ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ೧೮ ಪ್ರಸಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪ್ರದಿ ೬೪ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪುಟ ೮೦ ೯೮
- ೧೯ ಬೀಲೂರ ಕೆ ಶವದಾಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ ವಿಜಯ ಇತ್ಯಾದಿ

1 ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ : ಹರಿದಾಸನ ದಯಾ ಪುಟ ೨೭೫

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ವೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಂದೋಲನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿದವರಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮುಖರು. ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ವತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದಾದರೂ ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ ಭಂದಸ್ತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾವ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ಸಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ೯ರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮಘಟ್ಟ. ಮ್ಯಾರಂ ಯರಗರತ್ನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟ. ವಿಜಯದಾಸರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ದಾಸರದು ಮೂರನೆಯಘಟ್ಟ. ಪ್ರಾಣೇಶ ಗುರಪ್ರಾಣೇಶ ಮೊದಲಾದ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ರಚನೆಮಾಡಿದ ಘಟ್ಟ. ಸಾಲ್ಕನೆಯದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು. ಇವರು ವಿಜಯದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು.

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಇತಿವೃತ್ತಗಳ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿ ಎರುವ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ದನಪತ್ರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜೀವಿತದ ಒಳಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಅವನು ಎಲೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಪೂರ್ವಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಖಂಡಕ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದವರು. ಇವರ ತಂದೆ ಕಾಖಂಡಕಿಯನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಾಖಂಡಕಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ತಂದೆ ಕಾಖಂಡಕಿ ನರಪ್ಪಯ್ಯನೆಂದು ಪ್ರಾದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ನರಸಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಪತ್ನಿ ಒಕ್ಕಿಬಾಯಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೆಂದು ಮುಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಾದ್ಧರನಾದ ವೆಂಕಟ ಶಮನಯ್ಯನಿಗೆ ವೆಂಕಟ ಶನಯ್ಯ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಜನನ ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಳಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಡಾ|| ಎ.ಟಿ.ಪಾಟೀಲರು ಇವರ ಜನನದ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೬೦ರ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

ವೇಕಪ್ರಯೋಗ ಬಾಲ್ಯದದಿವ್ಯಗಳು ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಳೆಯ ಬಾಲಕನ ಗಿದ್ಡಾಗಲಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು ಅದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಪಾಲನೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಹೋಣೆ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ವೇಕಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಅಕ್ಕರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಹೂಕ್ಕು ಹೂಕ್ಕಿಗೆ ಉಟವನು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಿ ಬೆಳೆದ ವೇಕಪ್ರಯೋಗನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣ ಪುರಾಣ ವಾಚನ ವಕಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುರಾಣ ವಾಚನದಿಂದಾಗಿ ಆತ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಆಸುಪಾಸಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು ವೇಕಪ್ರಯೋಗನ ಮನೆಯ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನಸ್ತುತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಹುಡುಗ ವೇಕಪ್ರಯೋಗ ದಿನಚರಿ ದನಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತ ಪದದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿಗೆಗೆ ವಚನಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು

ವೇಕಪ್ರಯೋಗನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬದಕೆ ಹೂಕ್ಕುತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಒಂದೆ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಈತ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಲು ಅಟ್ಟ ಬಂದು ವನಗಿಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಬೇಸಗೆಯ ಕಾಲ ವೇಕಪ್ರಯೋಗನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಉಟವಿಲ್ಲ ಬೇಸಗೆಯ ತಾಪ ಆತನನ್ನು ವತ್ಸು ಬಳಲುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು ಆತ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಳೆದರೆ ಅತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಲು ವಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದ ವೇಕಪ್ರಯೋಗನು ವಜ್ಜಿಗೆ ಕೇಳಿದ್ದು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಪ್ರವಣದವಾಯಿತು ಆಕೆ ವಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡದೆ ಆತನಿಗೆ ನೀಡುವುದು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ ಮುದ್ದಿಗಳನ್ನಾಡಿ ಮುದ್ದಿಗಳಿಂದ ಇದ್ದರಿಂದ ವೇಕಪ್ರಯೋಗನ ವಜ್ಜಿಗೆ ಒಳಾಂತವಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಡವೆನಿಸಿತು ಆದರೆ ಏನು ? ವೇಕಪ್ರಯೋಗನಿಗೆ ತನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ದೈವ ವೆಂಕಟೇಶನು ತಿರುಪತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಆತ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ನಾನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದನೆಂದೂ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಎಂದು ನಡೆದು ತಿರುಪತಿಯತ್ತ ಪ್ರಯಾಣವೆಳೆದ ಇದು ವೇಕಪ್ರಯೋಗನ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುವು

ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೇಕಪ್ರಯೋಗನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ತಂಗಿದ್ದನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಕ್ರಿಯೆಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಂತೆಯೆ ಹರಿದಾಸರ ಅಂಥ ತಂದವೊಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ಬಂದಿತು ಗೆಜ್ಜೆಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕಣಿಯುತ್ತ ಹಾಡು ನೃತ್ಯ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸೇವೆಗೆ ಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ನೋಡಿ ವೇಕಪ್ರಯೋಗನೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹೊಸ ಒಸೆ ಅಂಕರವಾಯಿತು ಇದು ಅವನ ಬದುಕಿನ ಭೇದವಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಆತ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಧಾವಸಮಾಧಿಗೆ ಏರಿದನು ಸ್ಫುಟ-ವಿಸ್ಫುಟಿಯ

ನಡುವೆ ಆತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಯಿತು ಸ್ವತ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯಾಸೆ ಆತನ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಎಂದು ಬರೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಹರಿದಾಸನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗಿದ್ದನು ಸುಪ್ರವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಕವಿ ಬೇತನಕೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಂತಾಯಿತು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಹಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಅದು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿತು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರು ಕೆಲವು ಕಾಲ ತಿರ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು ಅವರ ಬಾಳಿನ ಕತ್ತಲೆ ಸರಿಯಿತು ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಿತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಗುರು ವಿಗಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಿಸಿದರು ಮುದ್ದಲ ಜನಾರ್ದನಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿತರು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಖಚಿತತೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಭಗವದರ್ಶನಗಳು ಲಭ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಿ ಗುಣೋಪಗಿ ವರಳ ಬಂದರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿ ವ ವ ನೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರಿಸುವ ತಂಬೂರಿ ಗಿಡ್ಡೆಯ ಸರ ಕೈಕೋಲು ಗೋಪಾಲ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು ಇತರ ಹರಿದಾಸರುಂತೆ ಇವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕುಫಟಗಿ ಬಂಕಾಪುರ ವಿಜಯಪುರ ಮುಸ್ತೀಕೋಟಿ ತಡಸ ತಿರೂರು ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಹುಶಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಇಂದಿಗೂ ಧಾರವಾಡ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇವರ ೨ನೇ ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂತೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಬೇಗ ಶಿಖರ ತಲಾಪಿದರು ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಮೂಡಿದುವು ಪ್ರೀತಿಯಂತರು ಸ ಬೇದಾರರು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಇವರಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು ಡಾ ಎ ಟಿ ಪಾಟೀಲರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ದೂರತ ದಾನದತ್ತಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ— ಕ್ರಿ ಸ ೧೭೨೩ರಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹನವಿನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹೊಲವನ್ನು ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದನು ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಮೇಲಗಿರಿ ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು

ಸರ್ವೇಸಾಯಿ ಎಂಬುದರೂ ವ ಚೆಂಡಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಗಿದ್ದದ ಭೂಮಿಯನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಜೂಡಿ ಪಟ್ಟಿ ವಿಧಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದರು

ಬಾದಾಮಿಯ ಕೆಲ್ಲೇದಾರನಾಗಿದ್ದ ಭೋಪರ್ಡೆ ಎಂಬಾತ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು ಇದಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಡಸ ಕುಳುಟಿಗಿ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಿಂದ ಇವರಿಗೆ ವರ್ಷಾಶನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಈ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳಿಂದ ಇವರ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿತೆನ್ನಬಹುದು

ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಯಿತೆಂದು ತೋರ ತ್ತದೆ ಇವರಿಗೆ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಮಗ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ ವೆಂಕಟದಾಸರ ವಂಶಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಒಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದರೆ ಅತನ ಸ ತ್ರದಂಕಭೆಗಳು ಪವಾಡಗಳು ಹೇಡೆಂದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ದಂತಕಥೆಗಳ ಇಂತಿವೆ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡ ವಾಗ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳಿಸಿ ಅನಂತರ ದೇವರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಹೇರಿ ತಾವು ಬೇರೊಂದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಕಾಡಿನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ಬೇಳೆ ಹುಲಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತ ಆಗ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅದರ ಮೈದಡುಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಕಂಡಿಲೆ ಹೇರಿ ಕಾಡಿನ ಹಾದಿ ಸವೆಯುವವರೆಗೆ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಊರು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಹುಲಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸಬೇಡವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಅಂಗಾರ ಹೆಚ್ಚಿ ಕಳಿಸಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂತೆ ದಾಸರ ಮುದ್ರೆ ಬಿದ್ದ ಹುಲಿಗಳು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದರಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಡಿಯಿಟ್ಟ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಹುಲಿಯ ಬ ಧಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಅದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಂಗ ರದ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು

ಇಷ್ಟು ಹೆಣೆಮನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲವನ್ನು ಒಟ್ಟು ರೈತ ಗೇಣಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಒಮ್ಮೆ ಆ ರೈತ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಾನೆ ಅನುಭವಿಸುವ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾದರೂ ಏನೂ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಳ್ಳುನುಡಿದ ಆಗ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೊಲ ಬೆಳೆಯ ಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ಎಂದರೂ ಅಂದಿನಿಂದ 3 4 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಪಕ್ಕದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬಂದರೂ ಈ ಹೊಲ ಮಾತ್ರ ಬರಿದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ರೈತ ಸಾಕಷ್ಟು ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಡೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಯಿತು

ವೆಂಕಟದಾಸರ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದ ದಾಸರು ಆತನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲೆಂದು ಪರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಎ ದಿನಂತೆ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಯಿತು

ಒಂದು ದಿನ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬಾಬಿ ರಾಯನು ಪ್ರಸಕ್ತ ವೆ ಕಟದಾಸರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕರಣಕನ ಮೂಲಕ ದ ಸರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು ದಾಸರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋದ ಕರಣಕನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ದಾಸರು ಆತನನ್ನು ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಣಭೂಷಣವೆನು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಕನು ಗರ್ವದಿಂದ ನನ ತಿ ಪ್ರಬರಹದ ಕುರುಹಾಗಿ ವೆ ಶ್ವೆಯವರು ಇದನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮನು ಆಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಲ್ಲವೆ ಎಂದು ದಾಸರು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಕ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು ದಾಸರು ಕರಣಕನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡತೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬಿ ತು ಪಡಿಸುವಂತೆ ಸವಾಲಿ ಹಾಕಿದರು ದಾಸರು ಎಂಥಾ ಶ್ರೀಮಂತಾತನು ಎಂಬ ಕೀತ್ಯನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಕರಣಕನಿಗೆ ಈ ಪದದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನಾ ದರೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವ ಗಲ್ಲ

ಪ್ರಸಕ್ತ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತ ದಾಸರು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕಳೆತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತರು ಎಂದೂ ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ವ ನೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಆತನ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳ ಬಳಿಕ ವ ತ್ಯಾಜ್ಯರು ಬಂದು ನಾಳೆ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಇವರಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದರು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಮೇಲೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇವರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅರಿವಾಯಿತು ಮರು ದಿನ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಾಸರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದರು ದಾಸರು ಮೊದಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಮತ್ಯಾಜ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು ಅದರ ಕೊಟ್ಟಿ ವಚನವು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಬೇರೊಂದು ರೂಪತಾಳಿ ಮೊದಲನೆಯ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬಂದರು ಅಂದು ಸಂಜೆ ದಾಸರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಮೂಲಿನಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ದಾಸರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ವಿಸ್ಮಿತರಾದರು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಾಸರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸಕ್ತ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಾದಾಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದರು

ವೇಲಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ವಿಚಿತವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದರೂ ಅಂಶ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ ದಾಸರು ಭಾವುಕ ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ತುಂಬಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ನಡೆಸಿ ಬಾದಾಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆದರು. ಇವರು ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ಕಾಂ. ಕ್ರಿ. ಶ ೧೯-೯ ೧೭೫೨ ಎಂಬ ಊಹೆ ಇದೆ. ಬಾದಾಮಿ ಪಟ್ಟಣದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಗುಡ್ಡದ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಯಾಣಿಯಿದೆ. ಇದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಇವರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಲಾಗಿದೆ. ದಾಸರ ವಂಶದವರಾದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದರೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಡೆಪಡೆದಿರುವುದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ಗಳಿಂದ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ 400 ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಇವರ ಪದಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸುಳಾದಿ ಅರಂಭ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

- 1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ವರ್ಣನಾ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ
- 2 ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯ ವೇಷ ತಾಳ್ದ ಚರಿತ್ರೆ
- 3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ
- 4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ
- 5 ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಎಂಬ ಕೃತಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಡಾ ಪಾಟೀಲರು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಕೃತವೆಂದು ಡಾ ವರದರಾಜರಾಯರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ

- 1 ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗಮಠ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ದಶಮಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಂಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ವತ್ಸನಾಮದಲ್ಲಿ ರಚಿತ ವಾಗಿರುವ ಅಪರ ಶಂಕಾರ ಪಾರಿಜಾತವೆಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಇತರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಬಾಹ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಹಿಂತೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದು

ಇದೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಭಾಗವತ ಚಂದ್ರಸ್ಯಂದ ಪಟ್ಟ ಸ್ಕಂದ ಮಹಾಭಾರತ ಸಾರಾಂಶ-ಯ ಟಿ ಕೊ, ಪ್ರಹ್ಲಾದಪುತ್ರಾಭ್ಯಾಸ್ ಅಧರ್ವಣ ಬೇಕಾ ತರ್ಕಭಾಷಾ ತರ್ಕ-ಸ ಗ್ರಂಥದ ಖಣಿ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಇವರದಿರಬಹುದೆಂದು ಪಾಟಿ ಾರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದುದೇ ಹಳ್ಳಿಜನರು ಹೇಳುವ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪನ್ನವೆಂಟಿ ಪರಸನ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೋಗುಳಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಜಿ ವನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಅಧಿಕಾರದವ- ತಾವು ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋದ ಕಥೆ ಇವ್ವವನ್ನ ವ ನಮರುಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ತ ಳಿಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ನದಿಯ ಪಾಲುದುವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ

1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ಮಣಿಗಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ —

ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ೭೧ ನುಡಿಗಳಿವೆ ಆರಂಭದ ೧೩ ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಇದೆ ೧೪ ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಅನುಸ್ವಾರ ವಿಸರ್ಗಗಳನೂ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ ೧೭ ೪೨ ರ ವರೆಗಿನ ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ೪೨ ೫೨ ರ ವರೆಗೆ ಅಂಕಿಗಳ ಁಗೆಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ೫೨ ೬೨ ರ ವರೆಗೆ ರ ಪಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ೬೨ ೬೮ ೬೯ ನೆಯ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಸಮಸ್ತನಾಮವ ಣಿಗಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯುಷ ವಾಗಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುವಿನಿಂದಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಪೊನ್ನನ ಜಿನಾಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೆ ರಬಹುದಾದ ಕೃತಿ ಇದು ಇಂತಹವನ್ನು ಪ್ರಬ ಧಾ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕಾನಾಮ ಎಂದು ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

2 ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿ ವೇಷ ತಾಳ್ದ ಚರಿತ್ರೆ —

ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ೩೪ ಪದಗಳಿವೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವದುಮೆಯಾಗದೆ ಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಲ್ಲ ತಂಗಿಯನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಆಗ ನಾರದನು ಕೊರವಂಜಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಸನಿ ವೇಶ ಈ ಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಆರಂಭದ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ ಆ ಬಳಿಕ ಕಥೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ವೇಗಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಜನನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

ಮೂರನೆಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಡಕಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಬಳಿಕ ನಾರದರು ಕೋರವೆಂಟಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ—

ಮಂಜುಗಾದಿಯ ಸೀರಿ ನಿರಿ ತೆಗೆದುಟ್ಟು
ಕೆಂಜಡೆ ಬಿಟ್ಟೋರೆ ದುರ ಬೀ ಕಟ್ಟು
ಪಂಜಿನೊಲೆಯ ಮೂಗೂತಿ ಬಾಲಿ ಇಟ್ಟುಗುಲ
ಗಂಜಿ ಹೊಂದಾಳೆ ಸರಗಳ ಅಳವಟ್ಟು
ಚಂಚಲನೇತ್ರಕುಜನೆ ಬಾವುಲಿಟ್ಟು
ಮಿಂಚುವ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು

ಎಂದು ಮಾಡಿರುವ ವರ್ಣನೆ ಉತ್ತಮ ಶಬ್ದ ಒಕ್ಕದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕೋರ ವೆಂಟಿಯೂ ರಾಜಬೀದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೀರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ವುಡದಿಯರ ಸುಪ್ಪಾಣೆ ಕೀರವಾಣೆ ಕಿಸಲಯಪಾಣೆ ಕಂಜಜ ಬಿಂಬ ಸದನೆ ಕುಲಿತಮಣರದನೆ ಮದನಕಾಮ ಕೋಪವೂ ಭೂಲತೆಯಳೆ ಮಹಾಲಕುಮಿಯಳೆ ಅರುಣವಿದ್ವವಣಧರೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಕರೆಯವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟರ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಬೆರೆಗು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೈ ತೋರಿಸು ಎಂದು ಕೇಳುವ ಭಾಗ ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಈ ನಾಡ ಚರಿಸಿ ನಿನ್ನ ರಸುತ ಒಂದನೆ
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ ನಿನ್ನ
ಕಾಣುತ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಲ್ಲ ಹೋಯಿತು
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ
ಸಂಧಾನಕ್ಕಾರುವವನ ಅಟ್ಟಿದ್ದಿ ಮೊದಲೇನೆ
ಮಂಗಳದೇವಿ ಕೈತೋರೆ

ಎಂಬ ಪದ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ತನ್ನ ರಂಜಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಓದುಗರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ

3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ —

ಇದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ೨೯ ನಂದಿಗಳಿವೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದ ನಂದಿಗೂ ಮೂರು ದಿಯ ತೆ ಒಂದೊಂದು ಶೋಕ ವಿದೆ ನಾರದರು ಕೊಟ್ಟ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಷವರು ಕೃಷ್ಣನು ರ ಕ್ಷಿಣಿಗೆ ನೀಡಂ ತಾನೆ ಇದರಿಂದ ಸತ್ಯಭ ಮಿಗೆ ಮತ್ತರ ಉಂಟಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಳು ಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸುಖೀತಗೊಳಿಸಲು ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷ

ವನ್ನು ತಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನೆಡುವನು ಇದು ಈ ಕತೆಯ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನು ಲೆತ್ತವಾಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ವೈದರೂರದಿಗಿ ಕೃತಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ ತ್ತದೆ

4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ —

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದೆಂದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಾದ ಕಾರ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತ ದಶಮ ಸ್ಕಂಧವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಇದು ವ್ಯತ್ಯ ದ್ವಿಪದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಮೂಲ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ೪೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ೪೩ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಭಾಗವತ ಮೂಂದ ಪಡಿಯಚ್ಚಿಲ್ಲ ಮೂಂದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವಿವರವಾದ ಭಾಗಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತದ ರೂಪಾಂತರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

5 ನಾರಾಯಣರ ಪಂಜರ !—

ಇದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ೪೧ ನುಡಿಗಳಿವೆ ನಾರಾಯಣನು ಮೆರೆದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿೂ ಮರುಕೊಳಿಸಿವೆ

ನಿನ್ನ ಮೈ ಬೆವರಿನ್ನೊಳೆಯೆಲ್ಲೆನ್ನ ಮುಳುಗಿಸೋ

ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ

ನಿನ್ನವ ನಾ ನಿನ್ನವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಗ

ನಾರಾಯಣಾ ನದೋ ನಾರಾಯಣ

ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತನ ಆಶಯ

6 ಕೀರ್ತನೆಗಳು —

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು ಪೂರ್ವದ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರ ವಂಥದ ಆಗಿದೆ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆ ದೈತಮತಸಿದ್ಧಾಂತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪದವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಹೇಗೆ ವೈರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತುಲಸೀಮಂಚಿ ರ ಪುಷ್ಪ
ಅಸಾಧೆ ತಂದು ಶ್ರೀ
ನಳಿನೀತ್ರನ ಸಾಮಾವಳಿಗಿಂದಾ
ಸಲೆ ಅವನಂಭ್ರಕವ ಲವನರ್ಚಿಸದ ಸದಾ
ಒನೆ ಸಂಪದಾಭಿಯಲಿ
ಮುಳುಗಿದ್ದ ಹೋರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಎಂದು ಹೀಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಕೊಳು ವ ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಪದ್ಯ ಭಾಗ ಶ್ರಿ ಪಾದ
ರಾಜರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿನ

ಹರಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮು ಗಿದೊಮ್ಮೆ ಮೈ
ವ ರೆದು ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಿರಿ ತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪವನು
ಕರವೆತ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ಬರೆ ತ್ತವೆ

ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಆನೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಆನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಮ್ಮ
ದಾನವಕದಳಿಯ ಕ ನನ ಮೂರಿವ
ಉಂಗುರಗೊರಳ ನೀಲಾಗಚಲಾನ್ನೆ
ಕಂಗಳಹೊಕ್ಕಿಳವ ವ್ಯಾಘ್ರಾಂಗುಳಿಯಾನೆ
ಬಂಗಾರದಗ ಘಂಟೆ ಶೃಂಗ ರದಾನೆ
ಮಂಗಳತಿಲಕದ ರಂಗನೆಂಬಾನೆ

ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು—

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ವಾದಿರಾಜಗೊಲಿದು
ಬಂದು ಸ್ವಾದಿಪುರದಲ್ಲ ನಿಂದು
ಮುಂಗಾಲು ಕೆದರಿ ಕುಣಿವ ಕುದುರೆ
ಹಿಂಗಾಲಸುರರ ಒದೆವ ಕುದುರೆ
ರಂಗನೆಂದರೆ ಸಲಹೋ ಕುದುರೆ
ತುಂಗಪಯವದನ್ನ ಕ ದುರೆ

ಎಂಬ ಪದದ ಛಾಯೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮೌಢ್ಯ ಸಂತತಿಯ ಗುರು
ಗಳನ್ನು ವ ತ್ತು ಹನುಮಂತ ಮೌಢ್ಯ ವೆಂಕಟ ಶ್ವರ ಸೀತಾರಾಮ ಮೊದಲಾದ
ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ

ಹನುಮಾ ನಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದಿ

ಭೀಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಬಳಗಾ

ಅನಂದತೀರ್ಥರ ನಮ್ಮ ಗತಿಗೋತ್ರರು

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದಿನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ
ನುಡಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಒಗೆಯಾದ ಹಲವಾರು
ಉಪಾಸನಾ ಪದಗಳು ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳಪದಗಳು ಇವರ ಕೀರ್ತನ
ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ

ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸತ್ಯಾಭಿನವತೀರ್ಥ ಸತ್ಯಾಧಿರಾಜ
ಗುರುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಒಗೆಗೆ ವಿಶೇಷಗೌರವ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕೀರ್ತನೆ ಪುರಂದರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ
ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಕನ ಡಿ ಹಿಡಿಯುವಂತಿದೆ

ಕವನೋಕ್ತಿ ಮಳೆಗೆರೆದು ಹರಿದಾಸ

ಪವರ್ಗಗಳಿಗೆ ವಿರಳಾನಂದವಿತ್ತರ್ತಿಸುವರಾ

ನವಭಕುತಿ ವನಗಂಡಂ ಸವೆಯದಾನಂದ ಪುರಪ

ಥವನು ತೋರಿಸಿದಂಥ ಬಹುಕೃಪಾಕರನಾ

ಗೀತರಾಯ ಸುಳಾದ್ಯುಗಾಭೀಗ ಪದ್ಯ ಪದ

ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರ ಲನ

ಪ್ರೀತಿಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ಪರಿವ ವೈಷ್ಣವಾಗ್ರ

ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯನ

ಎಂದು ಪುರಂದರರನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ
ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವವನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸ
ಬಹುದು

ಹರಿಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಸದಾಚಾರವಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು
ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು

ಹೇಳಿದ ಯಮಂಥರ್ಮ ತನ್ನಾಳಿಗೆ

ಹೇಳಿದ ಯಮ ತನ್ನೊಳಗದವರಿಗೆ

ಮಿಂಚು ದುರಾತ್ಮರಾಗಿ ಬಾಳುವರನು ತರ
ಹರಿಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ನರನಾರಿಯರು ಆ
ದರದಲಿ ಮಾಡಿದವರ ನಿಂದಿಪರ ತರ

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು
ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರನು ಪುಟ್ಟಪುರಂದರದಾಸರು ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು
ತಿಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ವೈರಾಗ್ಯ ಪರವಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ
ಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವರವಲ್ಲೇಕಾಯಾ ಈ
ದೇಹ ಮನವೆ ಗಾಳಿದೀಪಾ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಂಸಾರ
ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು ಜ್ಞಾನಿಗೆ
ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು
ಸತಿ ಇದ್ದರೆ ಸಮಹಿತದವಳಾಗಿ
ಸುತನಿದ್ದರೆ ನಿಜಮತದವನಾಗಿ
ಧನವಿದ್ದರೆ ಸಜ್ಜನಕೆ ವಿಭಾಗ
ಮನೆ ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕನ ತ್ಯಾಗ

ಎಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹರಿನಾಮದಲ್ಲಿ ಆಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದವು
ಹರಿನಾಮಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು—

ಮಹತಿಗೆ ಮಹತು ಶ್ರೀಹರಿಯನಾಮಾ
ಹಿಂದೊದಗಿದಫಲಾಶಿ ಬೇಯ್ತು ಬಿಸುಟುವ ನಾಮ
ಮುಂದೆ ಬಹು ದ ರಿತಕಡ್ಡಾದ ನಾಮ
ಮದಮತಿ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಬಾಲಾರ್ಕಸಮನಾಮ
ದಂದುಗದ ಬಳ್ಳಿಯನು ಹರಿವ ನಾಮಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿನಾಮ ಎನ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಒದಗಲಿ ಎಂಬುದು ಈ
ಭಕ್ತನ ಬೇಡಿಕೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣಿಯೆಂದ ದುರಿತಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು
ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣಿಯೆಂ ಸಾಧುಸಂಸರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣಿಯೆಂಬದೆ ಅಪವರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೀಲಿ ಸದ್ಬುದ್ಧಿದೀರ್ಘ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೆಗಿಚ್ಛರ ಬುಧವರ್ಗ

ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯ ಮಹತ್ವವನಂ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಿವನಿಗೆ ಹಾಲಾಹಲ ಶೀತಲವಾಗಿದ್ದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಶೀಲ ಕ ಪಾದಿದ್ದು ಅಜವಿ ಳನ ಪಾಪನಾಶ ವಾಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯಿಂದ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾರುವ ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯವನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಕಾಣ್ಕೆಯನು ಯಶಶೀಲ ಮನವೇ ಗೆ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುವಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಅತನನ್ನು ತ್ರಿದಶರದೊರೆ ಭಕುತರೂರಿ ದಿತಿಜರರಿ ದಾನವಾರಿ ಹಿತಕಾರಿ ವಾರಿಜಾಸಗವಂದ್ಯ ಸುರವೀರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲ ತೀವ್ರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಎಂದು ಕಾಂಚನು ಎನ್ನ ಸಲಹೆ ವ
ತಂದೆ ಉಡುಪಿಯ ಜಾಗಣ
ಮಂದಹಾಸಪ್ರವೀಣನಾ
ಇಂದಿರಾ ಭೂರಮಣನಾ

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾತೊರೆದಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟ ಸಾಧಕನಿಗೆ ನೂರೆಂಟು ಅಡ್ಡಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಒಲಿಯಯ್ಯಾ ರಂಗ ಒಲಿಯಯ್ಯಾ
ನೆಲೆಗುಣದ ಭವಜಲದೊಳು ಮುಳುಗುವೆ
ಮನೆಯದ ಕೈಯಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ
ಆಯಾಸಗಟುತಿದೆ ಪ್ರಾಣದಾತಾ
ಬಾಯೆ ತ್ತಿ ಗೋವಿಂದ ಹರಿಯೆನ ಲೀಸದು
ಕಾಯೊ ದಯಾಳು ಕರಿವರದ ಕೃಷ್ಣಾ
ಮನ ನೀರಾನೆಯ ಕಡ್ಡಿನೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ಕ್ಷಣಕ್ಷಣ ದೈನ್ಯದಿ ಒರಲಾತಿದೆ
ತನತನಗಳಿದು ದಣಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಜಂತು
ಮಂನಿಸೇವ್ಯ ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಕೈ ದೂರಾದೆ ಕೃಷ್ಣಾ

ಎಂಬ ಆತ್ಮತೋಷನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಮರ್ಕಟ ಚಲಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿಡಲು

ಚಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚತುರನಾಗು
 ವ ಚಿಸದೆ ಸಕಲನೊಪ್ಪಿಸು ಹರಿಗೆ ಮನವೆ

ಎಂದು ಮನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಬಹಳ
 ಬೇಗ ದೊರೆಯುವಂತದ್ದಲ್ಲ ನೀ ಕರುಣಿಸೋ ಸಿರಿವಿರಲಾ ಇನ್ನಾಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಮೂರೆಯಿಡುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ನೆಂಬ ಭಾವನೆಂ ಬ್ಬ

ದೋಷಗಳೊಳಗೆ ಹಿರಿಯನು ನಾ
 ನಿರ್ದೋಷಗಳರಸು ನೀ ರಂಗಯ್ಯಾ

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯಿರಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯ
 ರಿಲ್ಲ ಏನ ವ್ಯಕ್ತನ ವಿನ ತಭಾವ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ
 ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯರ ಭೃತ್ಯ ನಾನು ಎಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ
 ಹಾಸ್ಯ ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಅವಕ್ಕಾಗಿ
 ಕಠಿಣತರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಭಗವಂತನ
 ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗ ತ್ತದೆ

ಕೋಮಲತಿ ಶುಭಗಾತ್ರನ
 ಮಹತಾಮರೂದಳ ನೇತ್ರನ
 ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಂಡೆ
 ಹೇಮಗಿರಿ ಪರದೀಪನ

ಎಂದು ಕರ್ಣಕುಂಡಲಧಾರಿಯಾದ ಸಣ್ಣನಾಮದ ನೊಸಲಿನ ಚಿನ್ನಯಕಾಯನಾದ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನ ಬಿಡಬಾಡಿ ಹಲವು ದೈವಕೆ ಹಬ್ಬ
 ತೆರೆಯದೆ ಹೋಗಳದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅನ್ಯದೈವಗಳ ನಿಂದನೆಗೆ ತೊಡಗುವು
 ದ್ದು ಶಿವನನು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಿರುವ ಹಾಡುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ
 ಶಿವನನ್ನು ಸರ್ವಭೂಷಣ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಕರುಣಾಂಕ ನೀಲಕಂಧರ ತ್ರಿವಿರಾಂಶಕ
 ಎಂದು ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಕೂಡ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಾಧು
 ಸೇವೆ ಸಾಧುಸಂಗಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
 ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಸಂತರ ಭವದೂರರು ಹಿತಕಾರಿಯರು
 ಸಂತರ ಸೇವೆ ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆ
 ಸಂತರಮುವೆ ಹರಿಸಮ್ಮತವು
 ಸಂತರ ಮತಿಯೇ ಮುಕುತಿಯ ಗತಿಯು
 ಸಂತರ ಪಾದಾ ಚಿಂತನಿಗಾಲ್ಪಾದಾ

ಎಂದು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಒಣ್ಣಿಸಿದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಭಾಗಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನನು ಕ ರಿತ ಪದಗಳು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಯನ್ನು ಶೃಂಗಾರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಹಾಸ್ಯ ಇಂತಹ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ಅನೇಕ ಸುಖ ವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಾಯಿಯಾಗಿ ತೊಡಲುನುಡಿದ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಾತೂರೆಯವ ಗೋಪಿಕೆಯರಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು ನೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಣ್ಣೆಕದ್ದು ತಿಂದಿದ್ದಾನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೆರಗು ಎಳೆದಿದ್ದಾನೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಜೀವಿಸಿದ್ದಾನೆ ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪಟಳವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ನಡೆಯೋ ನವು ಮೃನೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ನಿನ್ನ ತುಡುಗ ಒಂದಿಯ ನೆಲ್ಲ ಒಡಿಸುವೆ ಕಳ್ಯಾ ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದು ಯ ಶೋದೆಗೆ ದೂರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ ನೀನು ಒದ್ದಿ ಹೇಳಿ ತಿದ್ದ ಬಾರದೆ ಎಂದು ಯ ಶೋದೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು ಆ ದೂರುಗೇನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ ಶರಿಸತ್ತ ಗೋಪಿಯರು ನನ ನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ದೂರುತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಭಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾನೊಲ್ಲೆನೆಂದರೂ ಗೋಪಮ್ಮಾವರೆತ್ತಿಕೊಂಬರು
 ಅನಿಯಾಡಬಾರೊ ರಂಗಯೆಂದನ ನೆಯಿದು
 ಸಾಸಿರಬಿಸಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಕೂಸುಗಳು ಮೆಲ್ಲೋದಂಟಿ
 ಹೇಸಿಕೆ ಒರುತಿದೆ ಅವರು ಮೊರು ಕಡವುದು
 ವಿಡಿಸರಾ ವಂದಿದಾರೆ ಅವರು ಚಟ್ಟಿಗೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
 ಹಾಸ್ಯದೊಳು ಮಾತನಾಡಿ ಮೋಸಮಾಡುತಿಹರಮ್ಮಾ

ಎಂದೂ ಕೃಷ್ಣನು ಸುಳ್ಳು ನುಡಿದು ತಾಯಿ ನಂಬುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆಗ ಯ ಶೋದೆ

ಅವಳೆಂಟಿಸಿದಳವಳು ಮೇಳು ರಂಗವಡ್ಡಾ ನಾ
 ನವಳ ಗಾರುವಾಡುವೆ ನಡೆ ಕೃಷ್ಣಮ್ಮಾ

ಎಂದು ಮಗನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಬಾಲಕ ಜ್ಞ ಯ ಶೋಧಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತಾವೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ—

ವತ್ತೊಂದೆಯಮ್ಮ ನಂಗಗೆ ತ್ರಿಕೋ ಆಮ್ಮಾ ಬಲು
ವತ್ತು ಅತ್ತು ಬಂದೀನೆ ಇತ್ತ್ ಅಮ್ಮಿ ತಿಂದೀನೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯಂತು ಶಿಶುಸಹಜ ಭಾವ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ತಲುಪಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಈ ಪದವನ್ನು ಸ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಲರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಆತ್ಮೀಯ ತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಜೊಂಕನ್ನು ತಿರುವ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ನಡೆನುಡಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಸಮ ಕ ಲೀನ ಸಮಾಜಜೀವನದ ಹೊಳಹುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಎಡೆಪಡೆ ದಿವೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರೈವಿಡ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಫುಗೊಳಿಸಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿ ಕೂಡ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣತೆ ಹಾಗೂ ಸರಳತೆ ಎರಡನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪರಿಣತಿಯ ತ್ರೈಬುದ್ಧವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಅನ ಪ್ರಾಸ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ—

ಉದಾ ಸಾಲಂಕೃತ ಬಾಲನೊಯ್ದಡವಿಲಿ ಕೊಲ್ಲ
ಆಲಯದ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಬಾಲೆಯಂ
ನಾಳದೆ ಪಂಡ ಘನಕೊಪದೋಳು ನೂಕಿಸುವಂತೆ
ಬೇಳಲೇನು ದುರ್ಬಲರನು ಅರಸು ತಾ ಶೂಲಕೃಳಿಸೆ ವಂತೆ

ಎಂದು ಒಂದೇ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಉದಾ ಎಂಟು ಕಾಡಾನೆ ಎಂಟು ಕಡೆಯಲಿ ನಿಂತಿವೆ
ಗಂಟಿನಿಕ್ಕಿವೆ ಮೂರು ದಲ್ಲುರಿಯ
ಸುಂಟರಗಾಳೆ ಬ್ಬರಿಸಲು ಗಿಡ
ಗಂಟು ಬಿದ್ದೆ ನೀನಲ್ಲದೆನ್ನಾ

ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರಿಗೆ ಎಣೆಯಾಗುವಂತಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಇವರು ಹರಿದಾಸ ಚರಿತ್ರೆಯ ತೃತೀಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದ ಗವ ಸಾರ್ವ ದಾಸರ ಗಿದ್ದಾರೆ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅದರ ಕೃತಿಗಳು ಜಾ|| ಎ ಟಿ ಐ ಬೀಲ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು

ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯವು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸ ಚತುಷ್ಪಯ ರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ದಾಸರು ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರ ದಾಸಕೂಟವು ಅದವಾನಿ ರಾಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಂತರಿಸ್ಪಷ್ಟಿತು ಅವಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ನೇತೃತ್ವ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಯ ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳದು 1 ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾವತಾರಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೂಲಕ ಗ್ರಂಥನೆಯ ಶತ ಮಾನದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಅದರ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಅದೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾವತಾರಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ವ ಖಾಂತರ ಗ್ರಂಥನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಹರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಬೆಳಗಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತಿತರು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ದ ಸಪರಂಪರೆ ಯ ನೇತಾರರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಾದ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಗರಿ ಒಂದೇ ಆದುದರಿ ವೇದ ವಿಹಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದ್ವೈತಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದರು

ಹೀಗೆ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೆ ಬಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾದ ಇವರು ಗಣೇಶಾಂತರಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಇವರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದ ಆಕರಗಳಿಲ್ಲ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ರಂಗದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಲಿಖಿತ ನಡಿಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪಾಲ ವಿವರಣೆ ಚರಿತ್ರೆ ಪದ ಪು ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಆಕರವಾಗಿರುವುದು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನೇಕ

ವದ-ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವವಾಗಿರುವ ವಿವರಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರತೀತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೨೦ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವದರ್ಗಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮೊಸರ ಕಲ್ಲು* (ದಧಿಪಾಪಾಣ) ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತ ಕುಟುಂಬ ವೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಾತ ಮಂದ್ಯೋಪ್ಪ ತಂದೆ ಮರಾರಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ. ಇವರಿಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಸೀನಪ್ಪ ದಾಸಪ್ಪ ರ ಗಪ್ಪ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ರಾದ ಭಾಗಣ್ಣನೇ ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದುದು. ತಂದೆ ಮರಾರಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಇದ್ದ ಅಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಂತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮರಾರಿ ಸಹೋದರರು ಸಹಕಾರ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಗದ್ದಾಲ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಊರಿನ ಮಾರುತಿ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ತಿಂದು ಕಾಲಯಾವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಗ್ರಾಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಒಳಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಸಂಕಾಪುರದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಗುಂಡಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೂ ಧರ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಇತರ ವಂಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ನೋಡು ವುದಕ್ಕೆ ಪದ್ಧಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗಣ್ಣ ಮೌನಿಯಾಗಿ ದ್ಯಾನವರವತನಾಗ ತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ

ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಪರವಶನಾಗಿ ಮಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಘಟ ಸರ್ಪವೊಂದು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಡೆಯಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು

ಮಟವೃಕ್ಷದಾ

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರಲು ದೇಹದ

ಮ್ಯಾಲೆ ಸರ್ಪನಂದದಿ

ಆಡುತಿರಲದ ಕಂಡು ಮಕ್ಕಳು

ಓಡಿ ಪೇಳ್ತರು ಜನನಿಗೆ

ನೋಡಬಂದ ಜನನಿ ಜನರು ಕೊಂ

ಡಾಡಿದರು ಮಹಿಮೆಗೆ

1 ಈಗ ಇದು ಅಂಪು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗದಾ ರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ವಿಶಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ) ಪುಟ ೫೫.

2 ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು; ಶಾ.ಶ ೧೬೪೦ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೧೭ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೭೮)

ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ಸರು ತಮ್ಮ ಕಿ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ¹ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸತತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಬಲ್ಲನೆಂಬ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಭಾಗ್ಯಾಂಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ತ್ರಿಲಿಂಗದೇಶದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಏಜಿಗೆ ಬಂದು ತನ ವಿಧ್ವತ್ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ತನಗೆ ಒಂದು ವಿಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಆಗ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಅವನಿಗೆ ನರಸ್ವತಿಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ರಯಿಸಬಾರದೆಂದೂ ಭಗ ವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಸಂಕಾಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತ ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ

ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ಜೊತೆಗೆ ಭಾಗ್ಯಾಂಶನ ಅದೃಷ್ಟವೂ ತೆರೆದಂತಾಯ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಲು ಬರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಆದಾಯವೂ ಅಗಣತವಾಯಿತು ಕಣ ಭಕ್ಷದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಸ್ವತಃ ದುಡಿದು ಜೀವಿಸುವ ಭರವಸೆ ಹೊಂದಿದ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ದಿನ ಹೀನರ ಸೇವೆ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಆದನ್ನು ಸದುಪ ಯೋಗ ಪಡಿಸಿದ ತಮ್ಮಂದಿರ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿ ಅವರನ್ನು ಗದ್ದಾಲಿನ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃತನದ ಆಪಾದನೆಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೊಳ ಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ

ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸತ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಅಂದಿನ ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ರಾಮಭೂಪಾಲ ಭಾಗ್ಯಾಂಶನ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯಕೇಳಿ ಭೂಮಿಕಾಂಡಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿ ಹೋದ ನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಆದವಾನಿಯ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಪಂಗನಾಮದ ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಎಂಬುವರ ಬಳಿ ಕೆಲಕಾಲ ಇದ್ದ ಆಗ ದೇಶ ದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರು ಅವನ ಬಳಿ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತ ವೆಂಕಟ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ

ಹೀಗಿರುವಾಗ ವೆಂಕಟೇಶನ ಭಕ್ತರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥಳವಾದ ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ದಾ ಕಿ ಗೋಕುಲನಾಥರವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಯಾದವಗಿರಿಯನ್ನು ಈಗಿನ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ನೆಲಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾದಗಿರಿ ಎಂದು

1 ಸಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಭಾಗ್ಯಾಂಶ ಅವರೋಕ್ಷವಾದ ಸಳವೆಂದು ವಟಪ್ಪಣ್ಣವಿಧ್ವ ಗುರುತನ್ನೂ ಭಾವಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿದಾರೆ ಬೇಲೂರ ಕೇಶವದಾಸರ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ ವಿಜಯ ಪುಟ ೨೨)

ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಾಗಣ್ಣ ಅಂದಿನಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸನೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾದನು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಅಂಕಿತಪದವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೊಸ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅಂಕಿತದೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರೂಢಿ. ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ದಾಸ ದೀಕ್ಷಾಪದವು ಇಂತಿದೆ

ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವನು
ಕಾಪಾಡೋ ಈ ಮಾತನು
ಅಪಾರ ಜನುಮದಲಿರಿವನ ಮ್ಯಾಲೆ
ನೀ ಪ್ರೀತಿಯನು ಮಾಡಿ ನಿಜದಾಸರೊಳಿಡು

x x x x x

ಅಂಕಿತವ ನಾನಿತ್ತು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
ಕಿಂಕರಗೆ ಲೌಕಿಕದ ಡೊಂಕು ನಡತೆಯ ಬಿಡಿಸಿ
ಮಂಕುಜನುಮ ಜನುಮದಲಿದ್ದ
ಪಂಕವಾರವ ತೋಗಿಸಿ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪೇಳಿದರು
ಸಂಕಟಗಳೆಲ್ಲದಾರಿಗೆ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲಯೆಂದು
ಅಂಕುರವು ಹೆಲ್ಲೊಸಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೇ

ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ವೆಂಕಟ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಪದಗಳಿಗಂಕಿತವು ನೀಡುತ್ತಿರೆ ಎಂಬ ರಂಗಪ್ರದಾಸರ ಮಾತು ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಭಾಗಣ್ಣ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ದಿಕೆಯಿಂದ ಕವಿತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಈ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಒಂದೇ ಸುಳಾದಿ ಅದೂ ಒಂದೇ ಆಕರದಲ್ಲಿ. ಆ ಸುಳಾದಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ * ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನವಾದ ದಿನಾಂಕದ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಯನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಹನುಮಂತ ಕಾಲವು ಎಂದು ಬರೆದು ಈ ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಚಿಕ್ಕಗಿರಿಯ ಹಳೆಯ ಪಹಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪದದ

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಸಂ ೧೩೬೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ (ಖೇರಿಕೆ) ಪುಟ 14

2 ಅದೇ ಅಡಿ ಬಿಚ್ಚನೆ

ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ದಾಖಲೆ ಇದೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೪೬ ನವೆಂಬರ್ ೧೪ ತುಕ್ರವಾರ ಅತ್ತಿನಿ ಸ್ವತ್ತಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ ಆದವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ರಾಜರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಮಂಗಳರಾಯ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನವಾಯಿತೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ¹

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಇಂತಿದೆ

ಸುತನಾದೆ ನಾ ಮೌತಾಪಿತರಿಗೆ ಗತಿಯನು
ಪತಿಯಾದೆ ನಾ ನೋಡು ಸತಿಯಳಿಗೆ ಇನು
ಪಿತನು ದೆ ನಾ ಎನ್ನ ಸ ರಿಗ್ಲೆ ಇನ್ನೊ
ಇತರ ಜನರಿಗೆ ಬಂಧು ಬಳಗವಾದೆ
ಕಡೆ ಹಾಯಿಸು ಭವದ ಕಡಲ ಎನ್ನನು
ಬೇಗ ಮಡದಿಯ ರು ಮಕ್ಕಳು
ಒಡವೆಗಳಲಿ ಮನವು ಕಡಕವಿಲ್ಲದೆ ಎಳಿದು

ಈ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳೂ ವಿಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿವೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂತ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ದಕ್ಕಿ ಶಿಷ್ಯರು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದಾದರೂ ಸತಿ ಮಡದಿ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಹಿಂದಿನ ಭವಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಣಿದಿರುವ ಕಳಕಳಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯದೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ವಿನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಣಿದಿರಲು ಕ್ರಮೇಣ ತಾವೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರದ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ಸೀನಪ್ಪ) ಗುರುಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ದಾಸಪ್ಪ) ತಂದೆ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ (ರಂಗಪ್ಪ) ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು * ರಂಗಪ್ಪನ ಹೊರತು ಉಳಿದಿಬ್ಬರೂ ಅಣ್ಣನಂತೆಯೇ ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಹರಿ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿಪರದ ಮರಾಠಿಪತಿ ಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಬೋಧರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಆ ಸತ್ಯಬೋಧರು ಅವರ

1 ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಪುಟ ೧೨೪ ೨೫

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೮೨

ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಲು ಮೂವರನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮೂವರೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಪದವನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಆಗ ಮಾರ ಮದಳುನಮಿರ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಮೂರು ನುಡಿಯ ಕೀರ್ತನೆಯು ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯು ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಂದು ಮಕ್ಕ ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಗಳನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೀತಪ್ರದಾಸರೂ ದಾಸಪ್ರದಾಸರೂ ಮೂಡಿದರಂತೆ ಸತ್ಯಬೋಧರ ಯೋಗೂಧರನೆಯ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಷಯವೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಸ್ತು ಆ ಸೊದರರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನು ಕಂಡ ವರಾಧಿಪತಿಗಳು ನೀವು ಮೂವರೂ ನಮ್ಮ ವರಕ್ಕೆ ಕಾವಧಿ ಕು ಕೃಪ್ಯಕ್ಷ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳಂತೆ ಇರುವಿರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರಂತೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಿರುಪತಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರೂ (ಭಾವಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು) ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು ಅದರ ಪೂಜಾಮವಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರುಗಳ ದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವರ ಆದೇಶದ ವೇರಗೆ

ಎನ್ನ ಬಿನ್ನಪ ಕೇಳೊ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ದಯಮಾಡೊ

ಸಣ್ಣವನು ಇವ ಕೇವಲ

ಒನ್ನ ಬಡಿಸುವ ರೋಗವನ್ನು ಮೊ ಚನ ಮಾಡಿ

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದೋ ವಿಭವ

ಎಂದು ಧನ್ಯಂತ್ರಿಯ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಪ್ರತಿತಿ ಇದೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಂಗಪ್ರದಾಸರು

ಕುಂಡಲಾಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರನು ಕಂಡು ಒಜಯರಾಯ ರ ದಂಡ ನವನವ ಮಾಡಿ ಕೇಳಿದನುದ್ದಂಡ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕಳಿತ್ತರಾ ಹರುಷದೊಡುತ್ತುನೂರು ಸೆ ರಲು ಪರಿ ಹರಾಗುವದೆಂದನು ಬರಲು ಭಕ್ತಿಯುಪೊಳಗೆ ಪಾಲ್ಪತ್ತೊರ ಪ ಆಯುವನಿತ್ತನು

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕೇವಲ ೩೩ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ೨೭ ವರ್ಷದವರು ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೫೪ ಭಾವ ಸಂವತ್ಸರ ಆತ್ಮಯಂಜನ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ

ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿರುವತಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ಆಯುರ್ವಾಹನಮಾಡಿತ್ತು. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೫೪-೫೫ರಲ್ಲಿ ತಿ. ಗಳ ಉತ್ತರ ಧರ್ಮ ಸಂಪಾದನಾತ್ಮಕವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದನ್ನು ಅವಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರವಾದದ್ದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೀರ್ತನಾ (ಸಂ) ೬ ನನ ನಾಗರತ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಪುಟ ೪
 ಕ ಛ ವಿ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೧೭೬ರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಾಸರು ಶಾ. ಶ. ೧೮೦೪ ವರೊಧ ಸಂವತ್ಸರದ
 ಭಾದ್ರಪದ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿಯ ದಿನ ತಮ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರುಷ ಧರ
 ಎರಡರು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೫ ವೈಂಶದ ೯ ತನಿವಾರಕ್ಕೆ
 ಹೊಂದುತ್ತವೆ (An Indian Ephemeris Vol VI by L D Swamy
 Kannu Pillai)

ಕೀರ್ತನಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ಶಾ. ಶ. ೧೪ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೧೭
 ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ತೇದಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನವನ್ನು ೪ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ
 ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ ಮುಂಚೆ ಕೀರ್ತನಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಿಗೆ ಆಯುರ್ವಾಹನ ಮಾಡಿದ
 ತೇದಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಶಾ. ಶ. ೧೭೯೪ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೭೯ಕ್ಕೆ
 ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲಾವಧಿಯ ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಂದರೆ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೨೨ ವರ್ಷದವರಿದ್ದಾಗ ಆಯುರ್ವಾಹನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದಿ
 ರಿಂದ ಆಯುರ್ವಾಹನವು ಶಾ. ಶ. ೧೭೭೭ ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆದರೆ
 ಅಗ ವರೋಧ ಸಂವತ್ಸರ ಅಗರದಲ್ಲಿ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ ಗೊಂದಲವಿದೆ ಆದರೆ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಅವರ ಸೋದರನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
 ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ

ಎರಡು ವಿಂಶತಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಪರಿಯ ಚರಿಯ ಮಾಡಿದ
 ಪರಮ ಹರುಷದ ಶಾ. ಸ. ಬಂಧಿ ತಿರವ ಭೇದಿ ತರಳಿದ ||
 ಸ ಸ್ವಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಭಾನು ವುಷ್ಕ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತಮಿ ರವಿವಾರದ
 ಬಿಟ್ಟು ಪೋದರು ತಂದೆ ಗೋಪಾಲವಿದಲನ ನಿಜಭಾಷದ ||

(ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪುಟ ೧೪೪)

ಈ ಕತೆಯಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬದುಕಿದರೆಂದು ತಿಳಿದು
 ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲೇ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ತೇದಿ ವಿವರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೭೩ ಜನವರಿ ೭ಕ್ಕೆ
 ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ [An Indian Ephemeris Vol VI by L D
 Swami Kannu Pillai] ಆದ್ದರಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೨೩
 ಅಂದರೆ ಶಾ. ಶ. ೧೭೫೪ ಶೋಭಾತ್ಮಕ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ
 ಅವರು ತಮ್ಮ ೩೩ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವಾಹನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದಿ
 ರಿಂದ ಅದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೫೫ ಅಂದರೆ ಶಾ. ಶ. ೧೭೭೬ರ ಧಾತು ಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿನ್ನ ಯ ಪಾದ
 ನಾ ಪೊಂದಿದೆನು ನಿತ್ಯಯಾ
 x x x x x
 ಘೋರ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ
 ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ
 ತೋರಿದರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದಂದಿ
 ನ ರಭೈತವ ಪಾದ ಸೇರಿದೆ ಸಲಹೆಂದು
 ಲಪವೈತ್ಯವನ್ನು ಪರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
 ಅಪರಾಧಗಳ ಮರೆದೆ
 ಚಪ್ಪು ಚಿತ್ರನಿಗೊಲಿದು ವಿಷ್ಣು ಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ
 ಚಿಪ್ಪಿನಿಂದೆನಿಸಿದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಗಳಿಂದ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪಂಡರ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚೂ
 ಜಗನಾಧವಿಠಲ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ವಂದ
 ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಿಂಚದವರು ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು
 ಜಗನಾಧದಾಸರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯ ಮ್ಮ ದಾಸರ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಅಪರೋಕ್ಷ
 ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ದಾಸಪ್ಪದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರು ಅವರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ದಾಸಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿ
 ಗಳು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾಸಪ್ಪ
 ದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯರಾಗಿ

ಅಗಲಿ ಸೆ ರಿಸಲಾರೆವೋ | ವೇಣುಗೋಪಾಲ
 ಅಗಲಿ ಸ್ವರಿಸಲ ರವೋ | ನಗಧರ ಪನ್ನಗ ನಗಾಧಿ ಶ |
 ಮೃಗಮದತಿಗರಿತ | ನಗೆವೊಗ ಚನಿ ಗ
 ನಿಗಮಗಳಿಗೆ ಸಿಗ | ದಗಣಿತಸುಗುಣ ನಿನ್ನಗಲಿ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಭಾವ ಸಮಾಧಿಗೊಳಗಾದರು ಆಗ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೆ ಜ್ಞಾನ ವೇಣುಗುಪವನ್ನು ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ
 ಆಲಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವಳಿಟ್ಟ
 ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ
 ವಾಸುದೇವ ವಿಠಲಾಂಕಿತರಾದ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ
 ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶುದ್ಧ ಶುಂಠರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದವರು ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವಲ್ಲಿ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಳಕಳೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ಹೀಗೆ ಈ
 ಘಟನೆಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರ ಬಗೆಗೆ ತೋರಿದ ಕರುಣೆ

ಗಿರಿಯ ಮೃನ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ವೆ ಮತೆ ಹಾಗೂ ರಾಮಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅನುಕಂಪೆಗಳನ್ನು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ ಡಿಯಾಗಿದೆ

ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಭುವನೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಾಸುದೇವ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಬಳಿಕ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರಿಬ್ಬರೂ ಶುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದ ವೇಣಿಸೋಮಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಗವದರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅನೇಕ ಪದ-ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ಯೋಗಿಯಂತಿದ್ದರೆ ಗೋಪಾಂ ದಾಸರು ಮಹಾ ಭೋ ನಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಮೃಷ್ಟಾನ ಭೋಜನ ಗಂಧ ಕಸ್ಮೂರಿಗಳ ಲೇಪನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವೈಯಕ್ತಿಕಾ ಚರಣಗಳು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಹಲವರ ಟಿ ಕೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆಂದೂ ಆ ಟೀಕೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ,

ವೈರಾಗ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು
ಮಾರಮಣನ ಪಾದ ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ಸಾರಿಯ ಧರಣಿಯು ಧನವ ಬಿಟ್ಟರಾಯಂತೆ
ವೈರಾಗ್ಯವಲ್ಲ ಕಂಡು ಧಿ ರಂಗಿ
ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪಾದ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಂ
ಚೀರವಸ್ತ್ರವನುಟ್ಟು ತಿರುಗಾಡ ಪ್ರಿರಲಾಗಿ
ಆರಾದರೂ ಅವನ ಅವಧೂತನೆಂತೆಂದು
ಸಾರಿ ಸಾರಿಗೆ ಇನ್ನು ಕರೆವರಯ್ಯ

ಎಂಬ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳ ದಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯ ನಾರಾಯಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ ವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಆರಿಯದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹರಹಿಕೊಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋ ಗಿರಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ ಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ೮೯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೭೦ ಸುಳಾದಿಗಳು, ೩೦ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರವರು

ದಾಸರು ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ ಶ್ರೀಮುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು

ಬೇವಿ ಅಂಟು ಜವಲ್ಲಿ ರಮಣಿ ಭೂವರಾಹ ದಯಾನಿಧಿ

x x x x x x

ಅವನಿಯೊಳು ಶ್ರೀ ಮ ಪ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರದಿ ನೀ ವಿಹಾರವ ಮಾಡುವಿ
ಭವ ವಿಮೋಚಕ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕರಣಾಕರ

x x x x x x

ಕಂಗಲಿರಡನು ಕಟಿಯೊಳಿಟ್ಟು ಕೋರೆ ಹ್ಲನೆ ತೋರುತ
ಧರಿಸಿ ಚಿನ್ನಯ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಸರವು ಈ ಪರಿ ಬೆಳಗುತ
ಭನ್ನ ಶ್ವೇತ ವರಾಹ ವ ಾರುತಿ ಎನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಪುಣ್ಯದಿ
ನಿನ್ನ ಶುಭಕರ ಪಾದ ಪಂಕಜವನ್ನು ಕಂಡೆನು ಇಂದಂ ನಾ

— ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಕುರಿತಂತೆ ಇರುವ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ

ಧರೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಿನ್ನು
ಗುರು *ಪ್ಪ ಎವರವ ಅರಿತಪ್ಪು ವರ್ಣಿಸುವೆ
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲಯಪುರ ತುಂಗಾತೀರದಿ
ಹರಿಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ವರಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ
ಸುರರಿಗಮೃತ ಉಣಿಸಿ ಪರಿಪರಿ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದ ನೋಡಿ ಕೋವಿದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ದಾಸರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸಸ್ಥಳವೆನಿಸಿರುವ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ
ವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ

ಇದೇ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪ ಇದೇ ಅನಂತಾಶನ
ಇದೇ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಇದೇ ಮುಕ್ತಭಾಗ
ಇದೇ ವಧ್ಯ ಸರೋವರ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು
ವಿಧಿ ಕಾಣೊ ವಿರಜಾನದಿಯ ಸ್ನಾನಲಿ ಮಂ
ಪದ ವೆ ಯಿಂದಧಿಗಲಿ ಪೂಜಿತ ಮೂರ್ತಿದು
ವಿಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವ ಮೂರ್ತಿಯು ನೋಡಾ
ಅಧಿಕಧಿಕವಾಪ ಮೂರ್ತಿ ಅಪ್ರತಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಮೊರೆ
ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿಠಲನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇದೆ. ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪುರಾತನತತ್ವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆಗ ವಿರುದ್ಧವೇ ಮಾರು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನಂತೆ. ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೀಲ ಕುದ ರೆಯ ನೇರಿ ಶಾಲು ಟೋಂಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ,
ಕಾಂ ಕುವುಸ ತೊಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮೋಹನ ಹಾಕಿ
ತೋಳು ತಾಯಿತ ಶಿರಕೆ ಮೇಲಾದ ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿ,
ಪಾಲಕಸ್ತೂರಿನಿಟ್ಟು ಮೈಗೆ ಗಂಧವ ಪೂಸಿ
ಪಶಾಯನದಿ ಅಶ್ವವೇರಿ ಹಾರಾಡಿಸ ತ್ತಾ,
ಅಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನಾರವ್ವ ?

ಈ ಇಡೀ ಸಳಾದಿಯೇ ಒಂದು ಒಬ್ಬ ಚಿತ್ರದಂತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲವು ವರ್ಣನೆಗಳು ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರ್ಯಟನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಭೂತಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ತಿರುಪತಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕಿತ್ತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಅಹೋಬಿಲ ಹಂಪಿ ಮುಂತಾದ ತಿರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರ ವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕೇವಲ ಸುವತ್ಸು ವರ್ಷಗಳ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಭಾಸನುವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಕ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತಮಿ (ಏಕಳ ಅಪ್ತಮಿ) ರವಿವಾರದಂದು ಉತ್ತರನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವ ಧೀಶರಾದರು. ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೬೩-೧೭೭೦ರ ನಡುವೆ ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದ ತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾರವೇಧವಿದೆ. ಅಂತಃಕಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾವನ್ನು ಕರಿತು ಅವರ ತಮ್ಮ ಗೊಪಾಲದಾಸರು ಅಣ್ಣ ಭಾಗಣ್ಣ ನೀ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಪುಣ್ಯಲೋಕವ ಸೇರಿದ್ದಾ. ಎಂದಾರಂಭ ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಮಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿದ ಆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಸಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಗೊಪಾಲದಾಸರ ಎನ್ನುವ ಇನ್ನೊಂದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವೈಭವ ಪದಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವರ್ಧಮತ ತತ್ತ್ವ ಭೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಪದದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

ದರ ಮೂಲಕ ಆ ಪದದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗುವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಭಾಯೊಂದೊಲಿಸಲು ಭಕುತಿ ಪುಟ್ಟಿಸುವನು
ಶ್ರೀಯರಸನ ಪಾದದಲ್ಲಿ
ಗಯೆಂದುಚ್ಚರಿಸಲು ಗಂಗಾಜನಕಭವನ
ತೋಯದಿ ತಡಿಗೊತ್ತವ
ಣಾಯೆಂದುಪಾಗನೆ ಮಾಡುವ ಸುಜನರ
ಕಾಯಶ್ಲೇಷವ ಕಳೆದು
ಮಾಯಾರಮಣನ ಒಲಿಸ ವಂಥ ದಿವ್ಯವು
ಪಾಯವ ತೋರಿಪರೊ

ಈಗಲೂ ವೇದೇಶೋಮಪುರ ಮತ್ತು ಉತ್ತನೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಾಸಮಾಡಿದ್ದ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಉತ್ತನೂರಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಿಥಿಲವಾದ ತಂಬೂರಿ ವಿರಲಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿವೆ ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ತಂಬೂರಿ ಹಾಗೂ ವಿರಲಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಗದ್ದಾಲಿನ ವಂಕೋಬಾದಾಸ ರೆಂಬುವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿವೆ¹. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ. ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ ಅವರು. ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಒ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಚಿತ್ರಪಟವೂ ಅವರ ವಂಶೀಕರಣದಿಂದ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ.

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಪಡೆದು ಬೇವನ್ನು ಕೈರಾದರೂ ಅವರು ನೀಡಿದ ಪ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಬೋಧನೆಗಳೆರಡೂ ಪಡೆಮಾಡಿವೆ. ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ². ಇವರು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶಾರದರಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧ ಬೇವನ ನಡಿಸಿದವರು.

ಆಗತಾದಿ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಂ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶಾರದಂ |

ತ್ಯಾಗಭೋಗ ಸಮನ್ವಯಂ ಭಾಗಣ್ಣಾರ್ಯಂ ಗುರಂ ಭಜೇ||

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ vii

2 ಕನಕ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ ಪುಟ ೫೦೨)

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇತರ ಹರಿದ ಸರಗಳಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗ-ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಹರಿಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಮತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೇ ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ ವ ಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ ವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಸವ ಸ್ವಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ದದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡ ಬರುವಂತೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಆತ್ಮತೋಧನ ಗುರಂತ್ಸರಣೆ ಭಗವಂತನ ಆರ ಧನೆ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ದ್ವೈತಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಉಪದೇಶವಾಣಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಭಕ್ತ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಿಟ್ಟಾಗಿ ನಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗ ವ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂತರಿಕ ತೊಳಲಾಟವನು ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯ ಲಾಲಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮನಸ್ಸಿಕ್ಕಿ ತಾನೇ ಮರ ಗುವುದುಂಟು ಕೊರಗುವುದುಂಟು ಆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಬೆಂಚಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವುದುಂಟು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗಿನ ಅವರ ಪಾಡು ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿದಿರು ವುದುಂಟು ಆಗ ತಮ್ಮ ವ ನೋದಾರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಸ್ರಿ, ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನ್ನು ಮೊರೆಹೋಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆತನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಂದಂ ಎನೊ ಳಗೆ ನೀ ಬಂದು ನಿಂದಯೊ ದೇವ
ಅಂದು ನಾ ನಿನ ಪ ಇಂದು ನಿನ್ನವನೆ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ ಳ್ಲಿ ಉಂಟೊ ದೇವ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆ ಗೋವು ಅನಂತವಿದ್ದರನ್ನ
ಮುನ್ನ ನಿನ ಆ ನಾಮವನು ನೆನೆಯ ದೆ
ಅನಂತ ಅಪರಾಧಕಥಿಕಾ ಅನಾದಿನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನಿನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನೈಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕಕ್ಕಸ ಭವದೊಳು ರಕ್ಕಸಿ ಸುಗಹಾಕಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿಸದೆ ನೀ ನಕ್ಕು ಸಮ್ಮನಿರಲು ದಿಕ್ಕಾರೊ ನನಗೆ ಎಂದು ಭಗವಂತನನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲ ಗದ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಕೇಳಿ ರಾಗದ ಅವರ ಕಿವುಡುತನ ಹರಿಮಂತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದ ಅವರ ನಾ-ಗೆಯ ದಾರ್ಬಲ್ಯ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸದ ಅವರ ನಾಸಕದ

ದೋಷ ಹರಿಪ್ರಸಾದ ಅಸ್ತಾದಿಸಿದ ರುಚಿಗಟ್ಟಿನಾಲಗೆ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಅಂಗಗಳ ಕಾಯಿಲೆಯನ್ನು ದೇವಧನ್ವಂತ್ರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತ

ಅವರೋಗವೋ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ವಂತ್ರಿ

ಸಾವಧಾನದಿ ಕೈಯ ಪಿಡಿದು ನೀ ನೋಡಯ್ಯ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎನ ಭಾಗದ ವೈದ್ಯ ನೀನೆಯಾದೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದ ಭವರೋಗ ಕಳೆಯ ಯ್ಯ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯ ನೀ ಮಾಡಿದುವಕಾರ ಎಂದು ಕಳಕಳಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವರ ಚಿಂತಲ ವ ನದ ಆನೆ ಹಿಂಗಲ್ಲಿವೆಂಬ ವ್ಯಥೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ವಿಶೇಷ ಜನಮಂಗಳು ಎನಗೆ ಬಂದು ಪೋದುವು

ನ ತವಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ವ ನದ ಆನೆ

ಬೇಸರವಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ವಿಷಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ

ಸಾಸರದೊಳಗೊಂದು ಪಾಲಾದರೂ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿ ಏನು ತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸತನ ಉಂಟಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗೀಣಾಮುಂದೆ ಸಾಗೆ ಮೊಳವು ಹಿಂದಾಗುವುದು ಎಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಹರಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿತವಾಗದೆ ಅವುಗಳ ವಿಪರೀತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದ ದಾಸರು

ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳನಿತ್ರೆ ಅದಕೆ ವಿಷಯಂಗಳಿತ್ರೆ,

ಒಂದರ ಸಾಧನಗಳೊಂದಕ್ಕಾಗಿದೆ ಅಯ್ಯ

ಚಿಂದದಿ ನಿನ್ನಯ ಕಥೆಯ ಕೇಳುವ ಕರ್ಣ

ಮಂದಿ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿ ಮರುಳಾದವೋ

ಎಂದು ಹಳಹಳಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಎಲ್ಲ ಈ ಪರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮೊಂದಿನ ಗತಿಯೆನೋ ಮುಕಂದನೆ ಎಂದು ಹಲುದಿ ವಿಷಯದಾಸನುತಿಯ ಬಿಡಿಸೋ ಎಂದು ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತ ಬಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ವಿಸ್ತರಣೆಯೇ ಕಾರಣ ವೆಂದು ಅರಿತು ಅವರು ತಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಎನಗೆ ಮುಖ್ಯವರಾಧ ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಯ ವಿಧಿ ಎಂದು ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿಂತಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಸ್ಥರಣೆ ದೀಪ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇರಬಲ್ಲೆಂದೆ ತಮವು ಹರಿದು ಪೋಗುವುದಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ

ಮಾಡಿದಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅಪಾರ ಕರಣಿ ಗೋಪಲ ವಿರಲ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಮರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಂಕಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ನುಚ್ಚು ಪೂಡಯ್ಯ ಕಾಮಶೋಧಗುಂಬವು ಬೇಗ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಸತ ರದೇಹ ಹಾಗೂ ಮೋಹಕಸಂಸಾರದ ಬಗೆಗೆ ವಿರಾಗ ವನು ತಾಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿ ಬೇವನ್ನುತ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ತೋರಿದರು ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಒದಗಿ ಬರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸಂವಿವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಗತನದೊಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಒಲ್ಲೆಂದರೆ ನೀ ಬಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಸವದ್ವಾರಯುಕ್ತ ವಾದ ಈ ಶರೀರವನು ವಂತ್ಯುವ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳು ಅಷ್ಟವ ದಗಳು ಸಪ್ತ ವಸ್ತುನಗಳು ಬಾಲ್ಯ ರೂಪವಾದಿ ಅವಸ್ಥೆ ವಂತ ದ ವೃಗಳನು ಮರ್ತ್ಯ ನೃಪನ ಭೃತ್ಯರು ಎಳೆದೊಯ್ಯಾಗ ಹೆಚ್ಚು ನೀ ಒಡಿದಿರಲಿವು ತ್ಯಾರು ಗತಿ ಹೇಳೊ ಎಂದು ಹರಿದ ನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಭಾವವನ್ನು ಒಂಬಿಸುವ ನೋಂದಂ ಕೃತಿ ಈ ಪರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಲ್ಲೆ ನಾನು ಶ್ರೀಪತಿಯ ನೀನೊಲಿದು ಏನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಸಾಕು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗ ಗಳನ್ನು ಮೈರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸೊಗಸಾದ ರೂಪಕವನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ಷಣಕೆ ನೂರುಪಟಳ ಈ ಕೊ ಬೆಗೆಲೊ ರಾಯ
ಅನುವಾದ ದಿವಸ ಒಂದ ದರ್ದ
ಮೊನೆಗೆ ರ ಬಲವಿಲ್ಲ ಇದ್ದವರು ಪತವಲ್ಲ
ಕೊನೆಗೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಕಾಪಾಡ ವ ಬಗೆ ಎಂತೊ
ಇನಿತನಾಯ ಕದ ಕೊಂವೆ ಒಳಗಿನ ವಾಸ
ವನು ಒಡಿಸಿ ನಿನ ನಿಜ ಪಟ್ಟಿದೊಳು
ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಿನ್ನ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು
ಅನ ಗ ಲ ಒದುಕುವೆನೊ ಗೋಪಾ ವಿರಲ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನು ಸಾರುತ್ತ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನಂಬಿ ನೀ ಕಾರಣ ಕರ್ತನ ವ ರೆಯದಿರು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತ ರಾವಣ ಹಿರಣ್ಯ ಕಂಠ ದುರ್ಯೋಧನರಿಗೊದಗಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಈ ಕರೆಕರೆ ಸಂಸಾರ ಉರಗನ ಹೆಡೆನರಳು ಗಾಣದ ಒರಳವೆ ಸಂಸಾರವೊ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಈ ನಶ್ವರ ಶರೀರ ವನು ನಾಚ್ಚದಿರು ಎಂಬುದನ್ನು ಡೊಂಬನ ಗೂಡಿನಂತೆ ನಂಬದಿರೀ ದೇಹ ನಂಬಿ ನೀ ಕಡದಿರು ಇಹಲೋಕ ಸುಖವೆಂಬ ಕಂಬುಯೊಳಬುತ್ತಿ ನಿಂಬೆಲೆಯಾಗಿನೂಟಿ ಪರಲೋಕ ಸುಖಸಾರವೆಂಬೋದೆ ನಿಜಭಕುತಿ ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಭಗವಂತನಂತೆಯೇ ಅವನ ದಾಸರೂ ಪೂಜ್ಯರು ಎಂದು ಸುಖವೋ ಎಂಥಾ ಸುಖವೋ ! ಹರಿಯಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವರ ಸಂಗ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕೋವಿದರ ಮನೆ ದ್ವಾರವು ಕಾವಂತೆ ಆ ಉಳಿಗಿನ ಮಡದಿ ಅವಲ್ಯಾದರೂ ಇಡಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವರಿರುವ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ನವವಿಧವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಆದರೆ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಶಾಂತ ಎಂಬ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡ ಬರ ತ್ತದೆ ವ ಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಂಚವಿಧ ಭಾಗಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡ ಬರದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಹೊಳಪನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹರಿ ಪಾಲಿಸಿರುವ ಸೌಖ್ಯ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರರ ಬೇಡದಂತೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಯ್ಯ ಹರಿಯ ಎಂದು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ವನ್ನು ವ ಕ್ತವಡಿಸಿರ ವ ಅವರು ಹರಿಯ ದಾಸರ ದಾಸನಾಗಲು ಹಿ ಜರಿಯರು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಅಂಚೆ ಇಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಬೆ ಡ ವೆ ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯನು ನಾನು ಎಂದೂ ದಾಸತ್ವವಹಿಸದೆ ಕಾಶಿರಾಮೇಶ್ವರ ದೇಶತೀರ ಗಲಾಘಾಸ ಎಂದಿರುವ ಅವರು ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ಪೊರೆವ ಭಾರ ನಿನ್ನದೊ ದೇವ ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಅವರು ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿ ಕರ್ತಾ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿಷ್ಟು ನರಗೆ ನಿರಯವಲ್ಲ ವೆಂದೂ ಕವಟರಹಿತವ ದ ಕೋವಿದರು ಕಪಥ ಮಾಡಲಿಬೇಕು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೆಂದು ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ವುದಲ್ಲದೆ ಸಕಲಸಾಧನ ಹರಿಯೊಧೀನ ವೆಂಬ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ

ಹರಿಯ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಭವ

ಶರಧಿ ಬತ್ತುವುದಿನ್ನು ಅರಿದವರಿಗೆ

ಎಂದು ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೂ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರೂ ಅವರ ಕರಗೆ ಓಗೊಡದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತುತ್ಪ್ರಗೊಡೆಯ ಕೇಳಿಂಥಷ್ಟು ನಾ ತುತಿ ಸಲು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಿ ಎನ ಕಡೆಯೆ ನೋಡಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಸಲುಗೆಯಿಂದ ನಿಂದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹರಿಯ ನು ಅಗೇಕ ಕೃತಿ (ಉಗಾಭೋಗ ಸ ಛಾದಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು

ನೀರೊಳಗೆ ನಿಂತು ನಿಡ ಗುಚ್ಚು ನಾರುವಗೆ
 ಚಾರು ಕಸ್ತೂರಿ ಲೇಪನದ ವ ದವೊ
 ಭಾರವೆನ ಲಿ ಪೂತೃ ಕೈಕಾಲು ಮುದ ರಿದಗೆ
 ಧೀರತೇಜತಾಯಿಯಾದ ಮದವೊ
 ಮೂರೆಯಲಿ ನೆಲ ಕೆದರಿ ಬೆ ರಮೆಯವವಗೆ
 ಸಾರಪದ್ರಸ ಭೋಜನದ ಮದವೊ

* * * *

ಮೂರ ದಿನದರಸುತನ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೀನೆಚ್ಚಿ
 ಸೆ ರಿದವರನು ಬಿಡುವುದು ಧರ್ಮವೇನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ವ ಸೇಪದ ಸಲಗಯನ್ನೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ
 ಮೇಲಿನ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ
 ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕರ ಪಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಪಿಡಿದ ದೆ ಎನ ಕರವ ಸಡಿಲ
 ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಪೊದವಿಯೊಳಗೆ ನಿನ ಒಬ್ಬರು ನೆಚ್ಚರು ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು
 ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಶೇಷವೆ ದರೆ ಹರಿಯನ್ನು
 ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ ದಶಾವತ ರದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ
 ಬಿಡಿಸಿರುವುದು

ಮಧ ರಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡು
 ಒರ ವುದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಧ ರೆಗೆ ಪೋದ ಬಹಳದಿನ ವಾಯಿ
 ತೆಲ್ಲೂ ಉದ್ದವ ಎಂದಾರಂಭವ ಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ರೊಡನೆ ತ ವೊ
 ಒಬ್ಬರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸಹಾಯಕತೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ವಿರಹಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ
 ಸುತಾ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ
 ಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ಸಲ್ಯದ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ
 ವ ಗ ವಾಗಿ ಮಗನ ಗಿ ಮವ ತೆ ಪುಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಮಗುವ ರೂಪವು ತೋರಿ ಮರಳಿ
 ಎನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ಎನ್ನ ವ ಗನೆಂದು ಪೆ ಳಿಕೊಂಡ ಒಗೆ ಆದ ಲೀಲೆಯೊ
 ಚಿನ ಗನೆ ಎಂದ ರಂಭವಾಗುವ ಸ ಇಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ ದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
 ಕಂಡರೂ ಅರಿಯದವರಾಗಿ ಸುಳಿದು ಆಡಿದರು ತಿಳಿಯದೆ ನಾ ಪೋದೆ ತಳ ಕು ಹಾಕಿ
 ಕಾಲು ತೊಡರಿಸಿಕೊಂಡರು ಎಳೆದು ಎಳೆದು ನಿನ್ನ ಎಬ್ಬಿಟ್ಟಿದನಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಥಿತ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆಕಳ ಕಾಯ್ದ ಗೊ ಕುಲವಾಸನನೇಕ ಗ ಣನಿಧಿ ನಾಕೇಶ ವಿಸುತ
 ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಎಳೆ

ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಕಳು ಕಾಯಲು ಹೊರಟ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ
ರೂಪು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದೆ ಅದನ್ನು

ಕೊಳಲನೊಡುತ್ತ ಕಿರಿಕಿರಿನಗುತ್ತ ಗಿಳಿಕೆಕೊ ರವು ಅಳಿಮಯೂರಾ
ವಳಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲು ಕೃಷ್ಣನಲಿವನಂದವ ಜಿಳಿಬಲ್ಲ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ
ಪಂತ್ರಾಲಯದ ಮೂಲರಾಮ, ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಹನುಮಂತ ಶ್ವೇತವರಾಹ
ಸ್ವಾಮಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ರಮಾದೇವಿಯವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಇದರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಹಾಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿ
ಗಳೂ ಇವೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಅಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿರಲನ
ಭಕ್ತರು ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕುರಿತಂತೆ ವಿರಲನ ಕುರಿತಂತೆ
ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕುರಿತಾದ
ಕೃತಿರಚನೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ
ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು

ಪ್ರಬಲೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಅಬಲರ ಕಾಯದಿರೆ ಸಬಲರು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುವರೆ
ಎಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕ ಯೋ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ ಕಾಯೋ ಎಂದು
ನಾರಸಿಂಹನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಏನೇ ಚರಿತೆಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ ಎಂದಾ
ರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಮಾಲೆ ಹಿಡಿದು ಧ್ಯಾನ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ
ಹಂಬೆಯ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಹಲವು
ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ ಭವ ಕಡಲಿಗೆ ಕುಂಭಸಂಭವ ಎಂದು ಆರಂಭ
ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ರಘೋತ್ಸವದ ವೈಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಮುಂದುವರಿದು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಕೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಪರಿಪರಿಯಿಂದಲಿ ಕರವ ಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸಿ
ಕರದರೆ ಬಾರದ ಗರ್ವತನವು ಯಾಕೋ
ಕರಿಯ ಮೊರೆಯ ಕೇಳಿ ಸಿರಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಬಂದ
ಕರರಾಜ ಅಪನ್ನ ಕರಿಯಪ್ಪನ ಮಗನೇನೋ
ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷವರವಣಿ ಎಂಬೊ
ಬಿರುದುಬೇಕಾದರೆ ಸರನೆ ಬಾರಯ್ಯ

ಗುರ ಡಗವ ನ ಗೋಪಾಲವಿರಲಿರೇಯ
ಕರುವಿಗ ಮೂರಗಾವು ನೆರದುತೆ ಪೊರೆಯುತೆ

ಎಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಒಗೆಗಿರುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮನೆಮಾಡಿದ್ದವು ಆ ಭಾವಗಳು ಅವರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ ಗುರು ದಿನ ಗುರಾಮನಾಗುವ ತನಕ ದೂರೆಯದಣ್ಣು ಮುಕುತಿ ಎನ್ನುವ ಪುರಂದರರ ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಅಚಲವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಳೆದರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರು ಉಪದೇಶವು ಸಂಸಾರ ಶರಧಿಯ ದಾಟಲು ಹರಿಗೊಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರಗಳ ಸಾಧನೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗುಗ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ದಿವ್ಯ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಕುತರಿಗೆ ಏನುಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಒದಗಿ ಬಂದಿದ್ದವಗೆ ಈ ಸೇವೆ ದೂರಕ ವ್ಯದು ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜ ಮೂನಿಪ ಹಯ ಮುಖಿ ಪಾದಕಮಲ ಮನುಪ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ತೂತಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರ ಜರೂ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರ ಚರಣ ಕಮಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಜರಿಗೆ ಕರೆಕರೆಗೊಳಿಸುವ ದುರಿತ ದಪ್ಪತವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪದದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ರಾ ಎನ್ನೆ ದುರಿತ ರಾಶಿಗಳ ದಹಿಸುವ
ಘ ಎನ್ನೆ ಘಂಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ಈವ
ವೇಂ ಎನ್ನೆ ವೇಗದಿ ಜನನ ಮರಣ ದೂರ
ದ್ರ ಎನೆ ದ್ರವಿಣಾರ್ಥ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಕಾಂಬ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಟಿಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಕನಡಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಪುರಂದರರು ಹಾಗಾಗಿ ಪುರಂದರ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಆ ಗೌರವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪುರಂದರರಾಯರ ಪುಣ್ಯ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಇನ್ನು ಜಪಿಸಿದೊ ಸುಜನರು ಎಂಬ ಕತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಯೆಂದು ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ವಕೆ ಧರ್ಮಸಹಾಯವಾಗಿ ಒದಗುವುದು
ರಾ ಯೆನ್ನೆ ಜ್ಞಾನಾಖ್ಯವೆಂಬರತ ನ ಭಗಳೂ ಆಯಾಸಿಲ್ಲದೆ ಬಪ್ಪೆವು

ದಾ ಯೆಂದು ಒಬ್ಬರಿಸೆ ಸರ್ವಕಾಯಗಳು ದದಾತಿ ಎಂದಾಗ ವ್ಯವೃ

ರ ಯನ್ನೆ ರಾಜಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ತನ ಸಾಯುಜ್ಯವನು ಇತ್ತು ಸಂಹುವನು
ಸರ್ವದಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರ ಎಂಬ ಪದ ಪೂರ ದ ರಾ ಎಂದಾಗಿದೆ

ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ನೇರ ಗ ರುಗಳಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಗ ರುಘಟ್ಟಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಕ ರಿತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಜಿ ವನ ಸಾಧನೆಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗಳನು ಗ ರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಹಿಮೆ ಯ ನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸಾಲದೆನಿಸಿದೆ ಸ್ಮರಿಸುವ ನಾ ನಿಮ್ಮ ಜರಣಕವ ಲ ಗುರು ವಿಜಯ ರಾಯ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ೨೦ ನ ಡಿಗಳ ಈ ಕ ರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜಿ ವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯ ರಾಯರ ನೆನೆದು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿರೂ ರಂಜುಮಾರ್ಗ ಪಡಿಸಿನ್ನು ನಿಜಪುರಕೆ ಸೆ ರಿಪರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ನಾಮಸ್ಮರಣಿಗಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ

ವಿ ಎಂದು ಜಪಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕ ವುದು

ಜ ಎನೆ ಜನನ ವ ರಣ ನಾಶವು

ಯ ಎನ್ನೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಭಕತ್ಯಧಿಕಿತ್ತು

ರಾ ಎನ್ನೆ ರಾಯ ರಾಯರನ ತೋರುವುದು

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡಿತ ರಾಮಾಚ ರ್ಯರ ಕುರಿತಾದ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಿ ಕಂಡೆ ಕರಣಗಳೊಳು ಅಗ್ರೇಸರರಾದ ಪಂಡಿತ ರಾಮಾಯರ್ ! ಕೊಂಡಾಡ ಅವರನು ಎಷ್ಟರವ ನಾನು ಕಂಡೆ ಎನ್ನ ಮನಕಂತ್ಯಾಪವಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮಧ್ವಮತನಿಜೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು ಮಧ್ವಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ಗಳನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗೂ ಪರಮಗುರಿ ಹಾಗಾಗಿ ತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಂದಿದ್ದು ತತ್ತ್ವ ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಸಂದಿದೆ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಪಾ ಪನೆಯ ವಿವರನಿಜ ಯಲ್ಲಿ ಪರಮತ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಹಿಂಜುರಿದಿಲ್ಲ

ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿಸಿ ಮಧ್ವಮತಾನುಸಾರ

ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟು ಪದ್ಧಮತಗಳನಿ

ವೇದವೆನಿಸಿ ಪೊದ್ದಿಸದಂತಳಿ ಒದ್ದು ಕಡೆಗೆ ನೂಕಿ

ತಿದ್ದಿಸಿ ಎನ್ನನು ಉದ್ಧರಿಸು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಮಧ್ಯಮತದವನು ಪೊಂದದ ಒಪ್ಪನು ದುರುಳ ನೀಭಾಂತ್ಯಜ ಎಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿದ್ದವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುನಿಜನನುವು ಮೇಲೆ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಶ್ರೀನಾಥ ಸೃಜಿಸಿದೆಯೊ ಅವನಿಯೊಳನೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಹರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ತಿಳಿದು ತಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ ಅರಿತವರಿಗೆ ಒಲಿದ ಗೊ ಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾರಸಮತ ಪೊಂದಿದವರನು ಪೊರೆಯೆಂದು ಕರವ ವಂಗಿದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವಶ್ವತಂತ್ರ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನೀನಿಜದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲರಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಲ್ಲಿಯು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿ ನಿ ನೆ ವಿಶ್ವತೋಚಕ್ಷು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಬಾಹು ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋಹಸ್ತ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋ ಶ್ರವಣ ನೀನಾಧಾರಕ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವ ವಿಶ್ವವ ಯನು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವನ ಮಹ ಹರಿ ಗೋಪಾಲವಿರು
ವಿಶ್ವಾಸಕೊಡು ನೀನ ವಿಶ್ವಚರಣದಲ್ಲೆ

ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಧಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಾವು ನಂಬಿದ್ದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದರೆ ಸಿರಿ ಆತನ ರಾಣಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೂ ಇದೆ. ಕ್ಷರ ಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳೇ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಾಮಕಳು.

ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲಿ ಜಡಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯಿಂದ
ವರಪ್ರಿಗುಣಾತ್ಮರವಾಂಛ ಮಹತತ್ವ ಅ
ದರಿಂದ ವೈಕಾರಿಕ ತೈಜಸ ತಾಮಸವನ್ನು
ಭರಿತವಾಂಛ ಆಹಂಕಾರ ತತ್ವ
ಪರಿಪರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ

ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ವಿಚಾರವನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿವಾಸಿನೀವತೆಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಂಚದುಹಾ ಭೂತಗಳ ಮತ್ತು ಸಕಲ ತತ್ತ್ವೇಶರುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವಳಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಾವಸ್ವತಂತ್ರರು ನೀ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಎಂಬುದು ಅವರ ಧೋರಣೆ ಕಾವ
ಕೊಲ್ಲುವನು ಅವನ ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅದೆ ಶದಂತೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯಬಲ್ಲುದು
ಎಲ್ಲವೂ ಅವನ ಅಧಿ ನವಾದ್ದರಿಂದ ಬೇತನತನಯನೋ ನೆ ಚಲಿಸಿ ತಿರುಸುವನು
ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಹರಿ ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಏನೇ ಕೊಡುವುದಾದರೂ ಅದು ಪ್ರಾಣದೇವರ
ಮುಖಾಂತರವೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತ ತನ್ನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಣಿಸುತ್ತಾ
ನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂತಹ ಗುರು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರಾಣ
ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಒದಗೊಂದಿಗೆ
ಹನುಮ ಭೀಮ ಈ ಎರಡೂ ಶ್ರೀ ವತ್ಸರ್ಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು
ಅವತಾರಗಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಮಧ್ಯಮತಾನ ಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ
ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧುರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ವಿಪುಲ
ವಾಗಿ ಒಂದಿದೆ ಈ ಅಮಾರತ್ರಯವನ್ನು ಕರಿತಂತೆ ಸುಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಹಾಗೂ ದಿ ಘೃ
ವಾದ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿಸಲು ಇವೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಪರೋಕ್ಷಿಗಳ ಗಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ರಾಧನೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ
ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೆಂದು ವ್ಯದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಗಟ್ಟಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾಶದ ಕಟ್ಟಿ ಎನು ದರದೊಳು

ಇಟ್ಟುಕೊಂಬೆನೋ ಏ ಬಿಟ್ಟುಸಿವಿನ ಕೃಪೆ

x x x x

ಸ್ವಪ್ನರೂಪವ ತೋರೂ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸಲು

x x x x

ಶೃಂಗರ ಗದ್ದಿಗೆ ಭಂಗಾರಭರಣವಿಟ್ಟು

ರಂಗ ಒಲಿಯೊ ಎಂದೂ ಅಂಗೀಕರಿಸುರಿಯೆ

ಮಂಗಳ ಮೂರುತಿ ಮನದ ಕೆಳ್ಳಿಹ ಪಿರ

ಗಂಗಾಜನಕನೆಂದನಿಹ ಕೊಂಬದೆ ಸಾ ನ

ಅಂಗನ ದೊಪದಿ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಕ

ಶೃಂಗರ ಒಂದು ವಸನಗಳು ನಿನಗೆ

ಅಂಗವೆ ಕೊರಡು ಶ್ರೀಗಂಧ ತೇಯ್ತೊಡುವನೊ

ಕಂಗಳೆರಡು ದೀಪಕರ ಉಭಯ ಬಾಮರ

ಲಂಗದೊಳದ್ದ ಅಪ್ಪಕಮಲವೆ ಕುಸುಮವು

ಹಿಂಗದಿನ ಯ ಕಿಂಚಿದ್ವೈಕುಂತಿಯ ನೈವೇದ್ಯ

ರಂಗ ದಿನ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಪವೆ ಕಪ್ಪ

ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಜರರಾಗಿ ಆರತಿ ತು
ರಂಗ ವದನ ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೆ
ರಂಗಳ ಮುಗಿವೆ ಎನಂತರಂಗದಿ ನಿಲ್ಲೊಣ್ಣಿ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾ ಹೋದೆ ಸತ್ಯ
ಇಂದೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಯೋ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನೆಗಿ ಗಿ ಪರಮತಗಳನ್ನು ಟಿ ಕಿಸು
ವುದು ತೆಗಳ ವುದು ಉಂಟು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಭರದಲ್ಲಿ
ಪರಮತಗಳನು ಕಟುವಾಗಿಯೇ ಟೀಕಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮಧ್ಯಮತ
ವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಲ್ಲಿ ಮತಗಳೂ ಮೂಲ ಮತಗಳೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲ
ಮತವ ಬಿಡಿ ಬಾಳಲಾರೆಯೋ ನಿ ನು ಎಂದಿರುವ ಅವರು ಮುಂದುವರಿದು

ಸೀಳೋರು ಜಿಹ್ವೆಯ ಕೀಳೋರು ಕಣ್ಣನು
ಹೋಳು ಮೂಡೋರ ತಲೆ ಅಳಾಗದಂತೆ ನಿನ್ನ
ಹೂಳೋರು ಕ್ರಿಮಿಕೊಂಡದೊಳು ನಿನೊಯಿದು

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಆದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವು
ಭೇದ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಎಂಬೊ ಿ ಕ್ಷುಣ್ಣಕರ ಹಿಡಿದಲ್ಲಿ ಮುರಿಯೆಂದು ಟಿ ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂತ ಒಂದೆ ದೈವ ಎಂದು ನಂಬಿರ ವ ಅವರು ಇತರ ದೇವದ ವತ
ಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಣಗು ದೈವಗಳ ಭಕ್ತಿಲಿಚಿಸುವುದೆ
ಹೇಣಿ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೈವರಗಂಡ ಚಿತ್ತರೆ
ದೈವರಗಂಡ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ
ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ದೇವತೆಯ ರಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಮಾನ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಕಟ್ಟಿನ ಗಡಿಗೆಮ್ಮ ಹುಟ್ಟು ಮೋರೆಯ ಮರಿಗಿ
ಗಟ್ಟಿನ ಪೋತರಾಜ ರಟ್ಟಕಟ್ಟಿಯ ಎಣ್ಣಿ
ಬಿಟ್ಟಾಳೆವಲ್ಲಿ ತಡವಿ ಬನದ ಶಂಕರಿಯಾ
ಕಟ್ಟಿತದೇವತೆಗಳ ಇಟ್ಟಸಲಿಲ್ಲವಯ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಗೌರವವಿರುವುದು ಗರತಿಯ
ಲಕ್ಷಣ ದೊರಕಿಸು ಎನೆಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಪತಿಯಾಜ್ಞೆಯೊಂದೇ
ಅವಳ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಗೆ ಅವ ಪ್ರತವು
ಇಲ್ಲ ಪತಿ ಆಜ್ಞೆ ಒಂದೇ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಿ
ದ್ದಾರೆ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು

ಬಹಳ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ಸ್ವಪ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಶೃಂಗಾರ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಪತಿ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಪರಪುರುಷನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಆತನ ಪಾತಕಗಳನ್ನೆಸಗಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ !

ಪಾತಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಪಾತಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ದಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಾದದ್ದು. ಪಾತಿಪುರುಷನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಸಮಾಧಾನ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಬಾಷ್ಪಾತಪ್ಪದೆ ಪಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿ ಪಾತಿಪುರುಷನಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಒಗಟನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳು ಮಾತ್ರ ದೇವಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು.

ಸಮಾಜದ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ-ನೇರ್ಪುಗೊಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರದ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಡಂಭ ಬರಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಗೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳಾದಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಉದರ್ಶನವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡಪುರುಷರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಡಗದ್ದೆಯ ಕುಖ್ಯಾತ ದರೋಡೆಕೋರ ಭೀಮನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಸಹೋದರರೊಡನೆ ಉಂಡು ತೃಪ್ತರಾದ ಪಂಡರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಳೆದ ಕೂಡೆ ಆಚಾರ್ಯರು ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಏಕೆ ಆಚಾರ್ಯರ ತಂದೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಬಗೆಗಿನ ಕತೆಗಳು ಕರ್ಣಾಕಣಿ ಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿವೆ. ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಚಿತವಾದ ಅಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಸಂಗೀತ-ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಒರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸೋದರೊಡಗೂಡಿ ತಾಳ-ತಂಬೂರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಗತಿ ಗನುನಾರ್ಹ ಭವಿಷ್ಯ ಕೀಳಲೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಅವರು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಅವಳಿಟ್ಟ ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಕಮಲ ವೈಕುಂಠಸ್ಥ ಶ್ವೇತವರಣ ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಂಕಣಾಕಾರ ಸುಳ ದಿಗೆ ಒರೆದ ಚಿಕ್ಕಾಬ್ಬ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪಟ ಮೊದಲ ದ ವೈಗಳು ದಾಸರ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಹರಿಭಕ್ತಿ ತರಂಗಿನಿಯನ್ನು ಪದ ಸ್ತಳಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮುನ್ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಿರಿಯ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು. ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ವೈಭವಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತು. ತತ್ತ್ವಸಾರ ದಂತಹ ಪದ-ಸ್ತಳಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಆಲೋಚನೆ ವಿಷಯಗಳ ಅಡಕವಾದ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಸರಳ ರೀತಿಯ ನಿರೂಪಣಾ ವೈಖರಿಯ ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ ಹಾಗೂ ಅವತಾರತ್ರಯರ ಸ್ತುತಿಗಳು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿವೆ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ ನಿರರ್ಗಳವಾದ ಓಟ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಭಾಷಾಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಉಗಾಭೂತ ಹಾಗೂ ಸುಳ ದಿಗಳು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವೂ ಪ್ರಮೇಯ ವೈಭವವೂ ಆಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಅಗಾಧವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ನಿಖರತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ನಿರೂಪಣಾ ಕೌಶಲಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಗೂ ದೊಡ್ಡತನವಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಒಗತನದೊಳು ಸುವಿವಿಧ ಇದ ಒಲ್ಲೆನೆಂದರೆ ನೀವಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗವ ನಿಸಬಹುದು.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವರ್ಣನಾ ಸೊಬಗು ಅಕರ್ಷಕವಾದುದು. ಕೊಲ್ಹಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾವ್ಯಾಡಲೆ ಸಕಲಾಪದ್ಧಾರಿಣೀ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ ಗತ ಕಮಲೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ರೂಪವೈಭವವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಈಗೊಂಡ ದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನರಸಿಂಹಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿ

ಭು ಗಿ ಭುಂಗಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಗದ್ದರಿಸಿನ್ನು
ಧಗ ಧಗಾಯಮಾಸವಾಗಿ ಜಗಕ್ಕಿಲ್ಲ ಇದೆ
ಯಾಗ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ವೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿರಲಾ
ಧಗಿ ಧಗನೆ ಕಂಬದಿಂದ
ರಥಾಗ ರಥಾಗಾ ಎಂದೂ ಜನಿಸಿ ಮೃಗನರರೂಪ

ಸೋಗಸಾಗಿ ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಶಂಬಿಚಕ್ರ

ಯುಗ ಭಜಗಳಲ್ಲಿ ಬಪ್ಪೆ ಈಶ ಸರ್ವ ಶ

ರೌದ್ರರೂಪಿ ನರಸಿಂಹ ಕಂಬದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಪರಿಯನ್ನು ಧಗ ಧಗಾ ಧಗ ಧಗಿ ರುಗ ರಂಗಾ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿವೆ ರೌದ್ರರೂಪದಲೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸೌಮ್ಯಭಾವವೂ ಇದೆ ಎಂಬದನ್ನು ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪರಿಣ ವ ಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಳಸುವ ಅಂಕ ರಗಳು ಶ್ರುತಿಸ ಭಗ ಲಘು ಪೂಜಕವಾದವು ಕವ ಲಮುಖಿಯ ಕವ ಲಾಯ ಕವ ಲೆ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಪವನನಯ್ಯ ಪಾಲವಾರಿಧಿಯೆ ; ಮಂಗಳಮೂರುತಿ ಪೂಂಗಳೊಡ ತ ತಿ ಗಳನಂದದಿ ಕಂಗಳು ಪೊಳೆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಶಬ್ದಾಂಶಕಾರಗಳೂ ಕೆಸರಿಂದ ಕೆಸರ ತೊಳೆದಂತೆ ಕರ್ಮದ ಭಫವು ಹರಿ ಲರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅವ ಕರ್ಮವು ಮಾಡೆ ಹರಿದು ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜ ಹೋಗಿವೊಡ ಕ ದ ರೆ ಹತ್ತಿ ಓಡಿಸಿದಂತೆ ಬೆಲ್ಲಹಾಕದ ಪರಮಾನ್ನದಂತೆ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ರೂಪಕ ದೃಷ್ಟಾ ತಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಗವ ನಾರ್ಹ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕುರಿತಾದ ಕರಗಳೆರಡನು ಕಟಿಯಲಿಟ್ಟು ಕೋರಹಲ್ಲನೆ ತೋರುತ ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸಿದೆ ಪಾಪಿಪುರುಷನ ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿ ಒಳೆಯ ರೂಪಕವೊಳಿರುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿದೆ

ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳು ಸಮೂಹಾಚಿತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬಹುದು

ಮಡದಿ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡ ಶ ಭ ಎಂಬೋರು

ಹ ಡಗರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡುತ ಭ ಎಂಬೋರು

ಒಡವೆ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡುಶುಭ ಎಂಬೋರು

ಪಡೆದರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡ ತ ಭ ಎಂಬೋರು

ಅಜಮೀನ ಸಲಹಿದಾತ

ವಜ್ರದಗೋವು ಕ ಯ ದಾತ

ಭಜಸುವವರ ಒಡನು ಪ್ರೀತ

ಕ್ರಿಟಗದೊಳಗೆ ವ ರವ ದಾತ

ಇತ್ಯಾದಿ

ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವೆಡೆ ಭಾಷೆಯು ಬಂಧ ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದು ರಕ್ಷಿತಕ್ಷಕ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕ . ಸೂಕ್ಷ್ಮಭವಮಹಾವ್ಯವಕ ಎಂಬಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗ

ಕಂಡುಬಂದಲೂ ಕನಡ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಡುವಿ ನೊಳಗೆ ಗಜಮೊರೆಯ ಡಲಾಕ್ಷಣ ವಡದಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಮಡು ಮಡುನೆ ಬಂದು ಪರನಾರಿಯರೊಡನಾಟ ನರಕದೊಳಾಟ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀರ ಉಕ್ಕದವರು ನೀರು ಎರವರಯ್ಯ, ಕೋಡಗನ ಕೊರವ ಅಡಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯಾಘ್ರನ ನೋಡಿ ನರಸ ಟ್ಪುಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾತುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ೩ ನುಡಿಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ೩೦ ನುಡಿ ಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೀರ್ಘಕೀರ್ತನೆಯ ನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿ ನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟವು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸೇವೆಯೂ ಗಣನೀಯವಾದದ್ದು.

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ (ಭ ೧ ೨) —ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು —ಹೆಚ್. ಕೆ. ಬೇದವ್ಯಾಸಪುರಾಣಿ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ —ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ
- 4 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
- 5 ಹರಿಭಕ್ತಸುಧೆ —ರಾ. ದಿವಾಕರ
- 6 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು —(ಸಂ.) ಡಾ|| ಬಿ. ಎಸ್. ನಾಗರತ್ನ
- 7 ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ)
- 8 ಶ್ರೀ ವಿಷಯದಾಸರು ಬೇವಿನ ಮತ್ಸು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ —ಡಾ|| ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್

ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು

—ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ

1

ಕನಡೆ ಮಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರವೆಂದರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ದಾಸ ವಾಣ್ಯಯ ಮಂಕ್ರಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಇದನ್ನು ಸ್ಪೂರ್ತಿಯಿಂದ ಸರಳವಾಗಿ ಕಿರ್ತನೆಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದೇ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದು ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಅವನು ಯಾರ ದಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹರಿ ಎಂದರೆ ಕಷ್ಟ ಗೋಪಾಲ ಜಗನ್ನಾಥ ಪುರಂದರವಿಠಲ ರಘುಕುಲ ತಿಲಕ ರಘುನಾಥ ಹಯವದನ ರಂಗವಿಠಲ ಅದಿಕೇಶವ ವಿಜಯವಿಠಲ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ ಶ್ರೀದವಿಠಲ ಮೊದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಕಿತಗಳೇ ಆಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲವು ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನ್ವಯ ವಾಗುವ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅರಂಭವಾದ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ನಳಚರಿತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಮೋಹನ ಶರಂಗೀಶ ಹರಿಭಕ್ತಿಪಾರಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೈದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದಾಸರೆಂದರೆ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ಭಿ ಮಿನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿದ್ದವ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಬರೆದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನರಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಥಮಾ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದೂ ವಿಜಯದಾಸ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆ ಅಜ್ಞಾನ ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಪನಂಬಿಕೆ ಸಜ್ಜನ ದುರ್ಜನರ ಲಕ್ಷಣ ಭಕ್ತಿ ಸೇವೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡಿದರು ಹಾಗೆ ಸತ್ತಾಡಿದಾಗ ಆದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಯಾರ ಹಂಗಿಗೂ ಅಂಕಿಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ಹರಿ ದಾಸರೆಂದರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಇವರ ಇರುವಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಂಡರೂ ಜನರ

ಜೀವನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವೋನ್ಮಾದಿಗಳಾಗಿ ಜಡ ಭರತರಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ವತ್ಸ, ಕೆಲವರು ಪಶ್ಚಕಾಲ ಬದಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಜಗದ್ಗುಲುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಮ ಮೊದಲಿನ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುರ ದರದಾಸ ರಂತೆ ಜಿಪ್ಸಿರೂ ಶ್ರೀವಂತರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ವಿಜಯದಾಸರು ಗೊಪಾಲ ದಾಸರಂತೆ ಕಡುಬಡವರಾಗಿರಬಹುದು. ಬೋಹದಾಸರಂತೆ ಕಡು ರೋಗಿಗಳಾಗಿರ ಒಪ್ಪದು. ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಂತೆ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ರಂತೆ ಶತದಂಡರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿ ಹೃದಯ ಶತ ದಳವು ನಳನಲಿ. ಬಿಳಿ ದರೆ ಪಶ್ಚಕಾಲ ಅಥವಾ ಪರ್ವಕಾಲ ಬಂದು ಅಪರೋಕ್ಷಿಗ ಳಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ದಾಸರ ಜೀವನವೂ ಒಂದೇ ಆಗುತ್ತದೆ.¹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದಾಸರ ಗೆರೆ ದೈವೋಪಸಂಗೆಯ ದಮನ್ಮುಕ್ತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವದೇ ಆಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ನೇನಂಬಿ ಬದುಕ ತ್ತಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಜೀವನವನ್ನ ಸಮೀಪವರು. ಅನೇಕ ಮತಗಳ ಧರ್ಮಗಳ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೈವತ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ದಾಸರದೆ. ದೈವತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗರು ವಿರು ಭಕ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕ್ಯಾ ಶ್ರೀ ವಧಾಚಾರ್ಯರೇ ಕಾರಣೀಭೂತರು. ಈಗ ವರಾಂಗನಾದ ವಿರುನು ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡಿಗನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾವನಾಮ ಪಾಯಸಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿದಂತೆ ದೈವತವಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಇನಪ್ಪು ಆ ಮತವನ್ನು ಕೆಂಪುಗೊಳಿಸಿದರು. ಬರಿ ತತ್ತ್ವವನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಾವು ಕಂಡುಂಡ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಜನರ ಮುಡಿದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು. ದಾಸರ ಎಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೆಯೇ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆದು ಬಹು ಬೇಗ ಆಕರ್ಷಿತ ವಾಯಿತು.

2

ನಮಃ ಶ್ರೀ ಪದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾಯಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರಾಯ ವಿಜಯ ರಾಯರನ್ನು ದಾಸ ಕೊಡಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಅವರ ಪಟ್ಟಿ

1 ದಾಸರಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧರವಾಡ ಪುಟ ೯೮

2 ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಅರ್ ಎಸ್ ಸುಂಕದ ವಿ ಆರ್ ಬೇಗೂರ ಪುಟ 6

ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅಪರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನಾ ಧರ್ಮರು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು. ವಿ ರತ್ನವರಲ್ಲಿ ರೇಣು ಕಾಚಾರ್ಯ ವರ ಳ್ಳಿದ್ದಾಚಾರ್ಯ ಏಕೋ ರಾಮ ಪ ಡಿತ ರ ಧರ್ಮರು ಚತ ರಾಚಾರ್ಯ ರಿಂದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಪುರ ದರದಾಸ ವಿಜಯ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನಾ ಧರ್ಮರು ಗಣ ರಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಕೃಷ್ಣಾ ತಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡ ವೆ ಳ್ಳಿರುವ ಮಾನ್ವಿ (ಮಾನವಿ) ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬ್ಯಾಗವಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಗರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಾರ್ಯ ರ (ನರಸಿಂಹದಾಸರು) ಾವರ ಧರ್ಮಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ) ಯೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಮನೆದೇವರು ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಆ ದೇವರನ್ನು ಆತ್ಮೀಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ತಿದ್ದರು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು ಒಮ್ಮೆ ಆ ದೇವರ ಸು ಧಿ ಯಲ್ಲಿ ತವ ಗೆ ವ ಗ ವಾದರೆ ಆತನ ಹೆಸರನ್ನಿ ಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು ಕೊನೆಗೆ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೬೫೦ ಕೀಲಕ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಒದಿಗೆ ರವಿವಾರದಂದು (ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 27 7 1728) ಒಂದು ಗಂಡು ಸಂತಾನವಾದಾಗ ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವಾಯಿತು ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆಂದೆ ನಾವ ರೇಣ ವರದಿದರು ಅನಂತರ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವಂತಾಯದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಬಳಿ ಆಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ವೇದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಚಾಲ ವಾಗಿ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಪಂಡಿತ ನೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿ ಗ ರುವಿನ ಕೃಪಾಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ ನಾದನು ಪಂಡಿತರಾಜನೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾವ ವು ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು ನಿಂತಕಡೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಕವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದನು ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಪದವಿಯನ್ನು ಗುರುಗಳು ನೀಡಿದರು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಹೆಮ್ಮೆ ಜತೆಗೆ ಆಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದು ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯಿತ್ತಿತು (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾ ಚಾರ್ಯ ರಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಮದವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ) ತನ ವ್ಯಾಸಂಗವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ವೇಲೆ ವಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಗುರ ವಿನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದರು ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನ ನಂತೆಯೇ ಒಂದು ಗುರ ಕೆಲವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿಗೇ ಕಳ ಹಿಸಿದರು

ಅನೇಕರು ಇವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೋಳಗಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಾನವಿಗೆ ಎಂಟು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀಕ-ಪರಿವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರು ಆ ವಿಜಯದಾಸರು ಕೂಸಮ್ಮಳ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಕೂಸು ಮಗದಾಸ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಕ್ಷಮಾಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಅಹಂಕಾರ ಅವರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವುದು ಬಹಳ ಅನಿಷ್ಟಕರವೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಾನವಿಗೆ ಬೇಟೆ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಅವರ ಬರವಿಕೆ ಒಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಪಾರ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ಉರನಿಲ್ಲ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಆಲಂಕರಿಸಿದರು ಅವರು ಬಂದಾಗ ಅನ ಸಂತಪ-ಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತಿ ಮಾರ್ಗನಿಸಿದರು ಇದೆಲ್ಲವೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸ್ವಯಂ ವಿಜಯದಾಸರೇ ಆ ಊರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಹೇಳಿದಾಗ ಗರ್ವದಿಂದ ಆಗಲಿ" ಎಂದರು ಇನೇನು ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಪುನ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಆ-ವ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭುಜಿಸುವುದೆಂದರೆ ಹಿಡಿಸದಾಗಿತ್ತು ತಮಗೆ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಉದರ ಶೂಲೆಯಾಗುವುದೆಂದೂ ಹಾಗಾಗಿ ಆಗಲೇ ಊಟ ಮುಗಿಸಿರ ವುದಾಗಿ ಕರೆಯಲು ಒಂದ ಆಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಒಳಾರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದು ಅವರು ಅದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಕಾಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಆರಂಭವಾಯಿತು ದಿನ ಕಳೆದಂತಿಲ್ಲಾ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷಯರೋಗವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು ವೈದ್ಯರನ್ನೇಕರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೋಪಚಾರಗಳಾದುವು ಅವರ ಅರೋಗ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇನೇನು ಅವರ ಜೀವನ ಕೊನೆಯಾದಂತೆಯೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪುಗಾದರು ತಾಯಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು ಮಗನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಗಿರಲು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ವಂತ್ಯಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸಲು ಆದೇಶವಿತ್ತಂತಾಯಿತು ಮಾರನೇ ದಿನ ತಾಯಿ ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಯ ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದೇಗುಲದಿಂದ ಹೊರಟರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಆಗುವ ನವ ಗಿ೦ತ್ 4 ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ಷಮೆ ಕೋರಿದರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಜಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದ್ದು ದನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಗಮನಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅಭಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಆತಿ ವಂದಿಸಿದರು ಗುರುವಿನ ಕೆಳೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲಸಿತು ತಾವೇ ಅವರಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದ ರೋಗವನ್ನು ನಿವ ರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಗೌಪತಿಯ ಅಂಶ ಸಂಭೂತರಾದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿದರು ಅವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಕೇಳಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆ ಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕರೂಣೆಯಿಂದಲೇ ಸರ್ವವು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತು ಒಂದು ಜೊ ಕದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಧನ್ವಂತರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕಿನ್ನಲು ಸೂಚಿಸಿದರು ದಾಸರ ಅಜ್ಞಾನಸಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಿಂದರು ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗವು ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆರೋಗ್ಯವಂಶರಾದರು ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಗುರುಕೆಲವನೂ ನಡೆಸತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮೂಡಿದುವು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಸಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಜತೆಗೂಡಿದರು ಅಜಾರ್ಯರು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಧೈರ್ಯಗಡೆದೆ ವಿಜಯದಾಸ ಗುರುವರ್ಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಆಯ ಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ದಾಸಮಾಡೆಂದು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಲಾಗಿ ಅದರಂತೆ ಆಯ ದ ಫನ ಮಾಡಿದರು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರು ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯಣ್ಣ (ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲ ಹೆಸರು) ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವುಂಟಾಯಿತು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಪುನಃ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದರು ಅವಮೃತ್ಯುಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಅಜಾರ್ಯರು ಪ ರಾದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರಿಗೆ ಗುರುವಾದರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೂಕ್ತ ಇಳಿದು ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೂಡಿತು ಆಗಲೇ ಹರಿದಾಸರಾಗುವ ಹೆಜ್ಜೆಯುಕೆ ಮೊಳಕೆದೋರಿತು ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಕಾಲ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೂಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ ಕಾದಿತ್ತು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ದಾಸನಲ್ಲಿ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಪಂಡರಾಪುರಕ್ಕೆ

1 ರೋಗದಿಂದ ಕಳುಹಿದ ಅಜಾರ್ಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕಾಲು ಚೀಕಲಪರದೆಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೈದಾಗ ಅವರು ತಮ ಶಿಷ್ಯ ಭಾಗ್ಯಣ್ಣನವರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು ಎಂದು ದಾತೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ — ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಮೋಗಿ ವಿರಲನನು ಧ್ಯಾನಿಸು ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ ನ ಮೌಡುವಾಗ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಕಳ ಹಿದರು ಅಚಾರ್ಯರು ಭಿ ಮಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದರು ಮೂರನೆಯ ಸು ಮುಳುಗಿದಾಗ ಒಂದು ಶಿಲೆಯು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿತು ಅದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಸದಳ ಅನಂದವಾಯಿತು ಮೈ ಪುಳಕಿತಗೊಂಡಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಾರ್ಯರು ಜಗನಾಥದಾ ರೆಂಬ ನಾವ ವನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ಗಳನು ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರಗಿ ಜನನ ಮಾನ್ಯರಿಗೆ ರುಚಿಸುವಂತಹ ಕವಿತೆ ಕೀ ರ್ನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಅಂದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ವನ ಡೆ ದರು ಆಗ ಹ ದಿದ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು —

ತಟಿತಃಕೋಟಿ ನಿಭೃತಾಯ ಒನನ್ನಾಥ
ವಿರಲಯ್ಯ ವಿರಲಯ್ಯ || ಪಲ್ಲ||

ಭಜಿಸುವೆ ನಿನ ನು ಅಜಭವ ಗುರನುತ
ಭಜಣಾಮರತರು ಕ ಜನ ಕ ರಾರೀ ೧

ನೀ ಕರ ನೆಸದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆನ
ಸಾಕುವರ ರೊ ದಯಾಕರ ಮೂರ ತಿ ೨

ಶರಣಾಗತರನು ಪೊರೆವೆನೆಂಬ ತವ
ಬರ ದು ಕಣಾ ಸಿರಿವರ ಜಗನ್ನಾಥ ೩

ಈ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಅಂಕಿತವಿದ್ದ ಶಿಲೆ ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೂ ಮಾನ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆಂದೂ ಅನಂತರ ಅದು ಅಪಹೃತವಾಯಿತೆಂದೂ ದಾಸರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತು ಜಗನಾಥ ದಾಸರ ದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಹದಾನಂದ ಪಟ್ಟರು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಅನೇಕಾನೆ ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಒಳಿಸಿದರು ಹಲವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಈ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮೂಹರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಭೋಧಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದಾಗ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನು ದಾಸರು ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾದುಕೆಗಳನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕ ರಿತು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪಾದಿ ಪಾರಣ ಪಂಚವದನ ಸತ್ಯ
ಬೋಧ ಸದ್ಗುರು ಜಿತಮದನ ||ಪ||

ಸತ್ಯಪ್ರಿಯರ ಕರಕಮಲ ಜಾತ
ನಿತ್ಯನಿರ್ಜಿತ ಭೋರ ತಮಲ
ಚಿತ್ತ ಜಪಿತ ಜಗನಾ ಥ ವಿರಲನ
ಚಿತ್ತಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ

ಅನಂತರ ಸವಲೂರಿನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟರು ಕರಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ
ವಿಷಯಲಂಪವಿನ ಗದ್ದೆ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪವೆ ಶಾಮೃತದಿಂದ ಆತನ ಮನ
ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಶದಾಸರು
ಅವನಿಗೆ ವಿವೇಕ ಹೆ ಇದರು

ಆದದ್ದಾಯಿತು ಇನಾ ದರೂ ಒಳ್ಳೆ
ಪಾದಿ ಹಿಡಿಯೋ ಪ್ರಾಣೀ ||ಪ||

ಈ ದುರ್ನಡತೆ ತಿಂದೊಡ್ಡರೊಹಪರದಿ
ಮೋದೆಂದಿಗೂ ಕಾಣೆ ಪ್ರಾಣೀ
ನೆ ಸತಿ ಧನದೊಳಾನವರತ
ಮುಳುವಾಗಿರುವೆ ಯಲ್ಲೋ
ಸ್ಥಳಾಸ್ಥಳಿಯ ದೆ ಕಲಾಪ ಮಾಡ್ಯಫ
ಕೊಳಲಾಗುವುದು ಸಲ್ಲೋ
ಹಲ ಪ್ರಿದಿದು ವಿಧಿ ಕ ಲಾಚರಣೆ ಬಡೆ
ಫುತೆಗೆ ವರಲ್ಲೋ
ಎಲಾ ಕೇಳು ಒಂದು ತಿಲಾವಣತ್ರ ನೀ
ಗಲಾಹ ಬಗೆಯೆಲ್ಲೋ ಪ್ರಾಣೀ ೧

ಅನಂತರ ದಾಸಪ್ಪನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯನಾದನು ಅವನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ
ಯನಿತ್ತು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿದರು ದಾಸಪ್ಪ ಹರಿ
ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಾಣಿಕೆಯೊ ಎಂಬಂತೆ ಮಂದೆ ಗುರುವಿಂದ
ರಚಿತವಾದ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸರ ಎ ಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಶಿಳಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒರೆದು ಆ
ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಒಸಿನೆಯ ಫುತ್ತುರಿ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪದ್ಯ
ಗಳು ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪದ್ಯಗಳಂತಿವೆ

ಕರ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳ ಗದಗ ಅನ್ನಗರೆ ಕೋಣನತಂಬಿಗೆ ಒಳಗಾದ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೆ ಚರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಬೆಳಸಿದರು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಗದ್ದಲ ಮಹಾರಾಜರು ಆಪಂತ್ರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು ರಂಗೋಲೆ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗವಟ್ಟಣದ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಅದರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯ (ಕಿರೀಟಹಿತ) ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದರು ಕಿರಿ ಟವ್ವಿದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಿವಾನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸಮಾಧಾನಗೊಂಡರು ಆದರೆ ಆ ಮೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಚಾರಕರಿಂದ ತಿಳಿದು ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವತ್ತು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳುಂಟಾದುವು ಅನಂತರ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದರು ಅವರ ಸಂಚಾರ ಕೆಂದು ಪ್ಲಾಗಿ ಯನ್ನೂ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ ಮೂಕರಾದವರು ಮೂತನಾದಿದ್ದು ಸೋದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದ್ದು ಹಾವಿನಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು ಮತನಾದವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ್ದು ಮೊದಲಾದುವು

ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಇತ್ತಾದಿದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರ ವನಸ್ಸು ಭಕ್ತಿಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿದರು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದಾಸ ದಿಕ್ಷೆಯುಂಟು ತ್ತರು ಜನೋಪಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರು ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವನೆಯಲ್ಲದೆ ಇನ ಪ್ಪ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇವಾವುದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶವಿರಲ ಶ್ರೀದವಿರಲ ವೆಂಕಟವಿರಲ ಗೋಪಕವಿರಲ ಜ್ಞಾನಮಯವಿರಲ ಆನಂದಮಯವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಗುರಗಳಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಆಯುರ್ಧಾನವನ್ನು ಪಡೆದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೭೩೧ನೆಯ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ ಭಾನುವಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲ ಪ್ರಹರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ದಿ 17-9-1809 ರಲ್ಲಿ) ಮೈಕೊಂಡವಾಸಿಗಳಾದರು ಅವರು ಬದುಕಿದ ಕಾಲಾವಧಿ ೮೧ ವರ್ಷ ೧ ತಿಂಗಳು ೨೦ ದಿನಗಳು ಈಗ ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವನೆಯಿಂದಿರವಾಗಿದೆ ಅವರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಳತಂಬೂರಿಗಳು ಪಾದುಕೆಗಳು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿವೆ ಹಾಗೂ ಅವರು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಗೆ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸಾರ್ಯರ ಸ್ತಂಭ ಎಂದು ಜನರು ಭಕ್ತರು ಕರೆಯುವರು ಆ ಕಂಬವನ್ನು ಕವಚಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

3

ಜನನಾ ಧದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರಷ್ಟೆ ಆದರೆ ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಮೆಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡೆವೆ ಯಾಗಿ ಜನರ ನುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹಾಯ್ದುದರು ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಳ ದದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುವ್ಯಾಲಿ ಮತ್ತಿತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಡಗಿದರು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸರಂತೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ತಂತ್ರಸಾರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು (೨) ಸುಕಾದಿಗಳು (೩) ಸುವಾಲಿಗಳು (೬೦೦) ಕೀರ್ತನೆಗಳು (೧೯೪) ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಿಸುವಂತಹ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವ ಕೆಲರ ಭಾವಿನೀ ಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನೂ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರುಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಬರೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಅನಂತರ ಅವನು ಓಲೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೇ ಕುಳಿತು ರಚಿಸಿರಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕೃತಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲ

ಪಂಡರಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಲು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಶಿಲೆ ದೊರಕಿದುದರಿಂದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂದೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದರು

ತಂತ್ರಸಾರ ೨೯ ಪದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಿಕೆ ಮೂಲರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಮರ್ಮ ಇದನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಧನ್ಯನಾಗುವನು ರಾಮನು ವನಜ ಸಂಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುವನು

ವನಜ ಸಂಭವ ಕೀಳು ನಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು

ಎನಗನಂತಾನಂತ ಮಂಗಳ ಗುಣ

ಪ್ರಣವ ವಾಚ್ಯನು ನಾನು ಅಷ್ಟ ಮರ್ಯಾದೇತ

ಪ್ರಣವದ ವಿಚಾರವನು ಪೇಳ್ವೆ ನಿನಗೆ

೪

ಸಾದೆರದಿ ಕೀಳು ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರ

ನಾದ ಬಿಂದು ಘೋಷ ಶಾಂತತಿ ಶಾಂತರು

ಈ ದಿವ್ಯ ವರ್ಣದಲಿ ವಿಶ್ವ ತೃಪ್ತ ಸಾಕ್ಷಿ

ಮೋದಮಯ ತುರ್ಮಾತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ

೫

ಅಂತರಾತ್ಮ ತಯಾ-ತ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅಜ ಅನಂದ ಇಂದ್ರೇಶ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನಂತರ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ರೂಪಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ನಿರುಪಮ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದ್ದುದರ ವಿಚಾರ ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಹನ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರದ್ದೇ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ * ಆದರೆ ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ವರದೇಂದ್ರ (ಕ್ರಿ ಶ 1774) ರದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಮಾಧ್ವ ಕವಿಯಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡು ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಇವನ ಗುರು ವಸುಧೇಂದ್ರರು ನರಸಿಂಹ ಭಾಗವತನ ಮಗನಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಸುಧೇಂದ್ರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿದಂತೆ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ * ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರಶೀಘರ ಇವರ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ) ಬಿನ್ನ ಹದ ವೇದೇ ಶ್ರೀತಿಯ ದ ತಂತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನ ಗ್ರಹಿಸಿದರು * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ ಕವಿ ಚರಿತ ಕಾರರು ದೊರೆತದ ತಂತ್ರಸ ರದ ಪದಗಳು ೨೯ ಆದರೆ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು ೨೩ * ಇವು ಎರಡು ಒಂದೇ ಕೃತಿಗಳು ಏಕೆಂದರೆ ಕ ಕ ಚ ಕಾರರು ಉದ ಹರಿಸಿದ ವ ಪ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ನ ಡಿಗಳು ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು ಕ ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರದವರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳ ೨ ಭಿನ್ನ ವಲ್ಲ -೬ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ -

ವಂಗಳ ದಶ ಪ್ರಮತಿ ಮುನಿಮಾನ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ವಂಗಳ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಯ್ಯಗೆ

ಎಂದಿರುವ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ವರ ವುದರಿಂದ ಈ ನುಡಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರದೇ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು

ಸುಳಾದಿ ಹಾಗೂ ಉಗ್ರಾಭೋಗಗಳು ಈ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹಾಡುಗಳು ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಗೀತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪಟನಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ ಬಿಡಿಯಾದ ಅನ ಭವದ ಉತ್ಕಟ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಸಂಗೀತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉದ್ಘಾತ—

5 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಸಂ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ

6 ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತ ಸಂ ||| (1929) ಪುಟ 136 ಆರ್ ಸರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ

7 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಉಡುಪಿ ಪುಟ ೧೧೬)

8 ಪೂರ್ವಾಕ್ಷೇಪ—ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೨೨ ನುಡಿಗಳಿವೆ

ಆಭೋಗಗಳ ತದ್ವವವಾದ ಉಗಾಭೋಗಗಳು * ಸ ಇಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಸಾಲುಗಳು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಾದ ವಿವರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಅನಂತರ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದದ ಒಟ್ಟು ಸಾರವಿರುತ್ತದೆ ಲಯ ಪ್ರಾಸಗಳು ಕ್ರಮ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಇದು ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳಾದ ಧ್ರುವ ವಟ್ಟ ರೂಪಕ ರಥಂಜಿ ತ್ರಿವುಟ ಅಟ್ಟ ಆದಿತಾಳಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಈ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿರ ವು್ದಿಲ್ಲ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ವಿಶೇಷಣೆ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದಗಳು ಕೇವಲ ೨ ೩ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು ರಸಭರಿತವಾದ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವದ ಸಾರ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವರು

ರೂಪಕ ತಾಳ

ಸುಳಾದಿಗೆ

ಮೂರು ಲೋಕ ಸ್ವಾಮಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸುಖಪೂರ್ಣ
ಪ್ರೇರಕ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯ ದೋಷವಿ
ದೂರ ಸದ್ಗುಣ ಸಾಂದ್ರ ಸಜ್ಜನಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರ
ಭಾರತರ್ತ್ ಜಗತಿ ನೀ ನೀರಿ ಎಮ್ಮ ಮು
ನೊ ರಥ ಸಲಿಸುವ ದೇಶಸಾಧ್ಯವೋ ನಿನಗೆ
ಕ್ರೂರ ವಶನವರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸು ಗರು
ಮಾರುತೀವಲ್ಲಭ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಭೂರಿ ಭಾಗ್ಯವನಿತ್ತು ನಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ದಿನ
ಶೂರ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ನೀನಲ್ಲದಿ
ನಾ ರು ಭಕ್ತರ ಕಾವ ಕಿರುಣಿಗಳು ಜಗದಿ 10

ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ

ಆರು ಮಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು
ಆರು ಶಾಖಿಸಲೇನು ಆರು ಕೊ ಖಿಸಲೇನು
ಆರು ಮುನಿದು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ಏನು
ಮೂರುತಾಂತರಾಮಿ ಜಗನಾಥ ವಿರಲನ

9 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುಟ VIII

10 ಜಗನಾಥದಾಸರ ಹಾಡಗಳು ಪುಟ ೯೦

ಕಾರುಣ್ಯಪಾತ್ರರ ಕರುಣವೆನೊಳಗಿರೆ
ಆರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು 11

ಸುವಾಲಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನ (ಪ್ರಪದಿ)ಗಳಂತೆ ಶುದ್ಧ ದೇಶೀ ಭಂದಸ್ಥನ ಸುವಾಲಿಗಳು ಎಂಬ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕರೆಯಲಿ ಗುವ ಈ ಪದಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅನೇಕ ಲೋಪ ದೊ ಪಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿವೆ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಗಹನವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿವೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಸುವಾಲಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು ಸುವಾಲಿ ಸುವ್ವಾಲಿ ಸಂವ್ವಲೇ ಕೊನೆಗೆ ಹೃಸ್ವವಾಗಿ ಸುವ್ವಿ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿವೆ ಸುವಾಲಿ ಎಂದರೆ ಸು + ವಾಲಿ ಎಂದೂ ಸುಂದರ ವಾದ (ಚಿನ್ನದ) ವಾಲಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ನಾರೀ ವ ಲಿಯರಿಗೆ ವಾಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ವಾಲಿಯ ವಿಶೇಷತ್ವ ಮಾಂಗಲ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲು ಅದೇ ನಾರಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ದುರದೃಷ್ಟ ವಶಾತ್ ನಿಧವೆಯಾದಾಗ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಡ ವಂತ ವಾಲಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆಯದಿರುವುದು ಅಪವಾದ ವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುವುದು ವಾಲಿಗಳೇ ಕಿವಿ ಯೋಲಿಗಳು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಗೋಚರವೊ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಬಹಿರಂಗ ಮುಚ್ಚಿ ವ ರೆಯಿಲ್ಲದೆಯೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ನೀತಿ ಅನೀತಿ ಡಾಂಬಿಕತನ ದುರ್ವರ್ತನೆ ದುರ್ಜನ ಸಜ್ಜನ ತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಗಳಿಗೆ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ಶುಚಿ ಅಶುಚಿಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಮನುಮುಟ್ಟುಂತೆ ನಿವೇದಿ ಸುತ್ತವೆ ಹೀಗೆಯೇ ಗಣಪತಿ ಈಶ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಭೂ ವಗಾಢೆ ರಂಕಿಣಿ ವೆಂಕಟೇಶಾದಿಗಳ ಪದಗಳೂ ಇವೆ

ದೇವರು ಗ ರುಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ಅಂಬಿಕಾತನಯ ಭೂತಾಂಬರ ಧವ ಸುರಕ
ದಂಬ ಸಂಪೂಜ್ಯ ನಿರವದ್ಯ | ನಿರವದ್ಯ ನಿನ್ನ ಪಾ
ದಾಂಬ ಜಗಳಿನ್ನ ಸಲಹಲಿ

—ಗಣಪತಿ

ಪಂಚಾಸ್ಯ ಮನನದ ಚಂಚಲನ ಪರಿಹರಿಸಿ
ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧ | ಪಾರಬ್ಧದಾಟಸು ವಿ
ರಂಚಿ ಸಂಭವನೆ ಕೃತಯೋಗ

—ಈಶ್ವರ

ಹೃದಯದಲಿ ತವರೂಪ ವದನದಲಿ ತವನ ಮು
ಉದರದಲಿ ಸೈವೇದ್ಯ ಶರದಲ್ಲಿ | ಶರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮೂಲ
ಪದಜಲಗಳರಲು ಭಯ ಉಟೆ —ದೇವಕೀಶ

ನೋಡಿದವ ದುರಿತ ಈಡಾಡಿದವ ನಿನ್ನ ಕೊಂ
ಡೆ ದಿದವ ನಿತ್ಯಹರಿಪಾದ | ಹರಿಪಾದ ಕಮಲಗಳ
ಕೂಡಿಸುವ ಸತ್ಯವೆಂದೆ ದು —ರಾಧಾವೆಂದ್ರ

ಮತ ಮೃತ ಕಥೆ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾವುವು ಎಂಬುದರ ವಿವರಣೆ ಒಂದು ಸುಪಾರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಮತದೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ಮೃದೋಳಗೆ ಹರಿದಿನವು
ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಭಾಗವತ ಕಥೆಯೆನಿ | ಕಥೆಯೆನಿ ವ ಅಲೋಕ
ಕತೀತಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆನಿ

ದೈವವನು ಏನು ಯಾವ ನರನೇ ನಂಬುವುದಾಗು ಹೊಗಳುವುದಾಗಲಿ ಫಲವಿಲ್ಲ
ನರರೇ ಊಡಾಡಿ ದಿನ ಬರಿದೆ ಕಳೆಯಲು ಬೇಡ
ನರನ ಸಖನಾದ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ | ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮಾರ ತಿಯ
ಚರಿತೆಯ ಕೊಂಡಾಡೊ ಮನವುಬಿಟ್ಟು

ಸುಳ್ಳಿನ ಬಗೆಗೆ ಸೋಗಸ ದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು
ಅಂತೆಯೇ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪಂಚಮಹಾಪಂಚಗಳಿಲ್ಲೊಂದು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೇ
ಆಗಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನೆಂದರೆ (ತಿಲೋ ತಿಲೆಯ ದಯೋ) ಅದನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸುಳ್ಳಿನ ಮಾಲೆಯ ನು ನೇಯಬೇಕಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿ
ಬರುತ್ತದೆ ಕೊನೆಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸುಳ್ಳು ತನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ನಿಜಾಂತ ಹೊರಬೀಳಿ ವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಸಳಿಸು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ ಆದರೆ ಸತ್ಯವು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ದರೂ ಸ್ಮೃತಿ
ಪಟ್ಟದಲ್ಲರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಸಳ್ಳಿಗಿಂತಧಿಕ ಮತ್ತಿಲ್ಲವೋ ಮಹ ಪಾಪ
ಸುಳ್ಳು ಕಳ ತನವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ | ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿ
ತೆಲ್ಲೊ ಚಾರತ್ವ ಇದರಂತೆ

ಸತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಡುವ ಪದವಿದು

ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ಖರೆಯು ವಿಧ್ಯೆಯೆಂದರೆ ಸುಳ್ಳು
ಸತ್ಯವಿ ಧೈಯವು ಏಕತ್ವ | ಏಕತ್ವವೆಂದರೆ ಉ
ನ್ಮತ್ತ ಈ ಮಾತು ನಿಜವಲ್ಲ

ಇಂತಹ ತ್ರಿವದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನು ವೆ ರಿದಿರುವರು

—ಗುಣವಂತನೆಂಬ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಸೆ ಖಿಸದವ
ಮನುಜ ಪತಿಸಿದ್ದು

—ಓಡಿಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯ ಲು ಬೇಡ

—ಜಲದೊಳಗೆ ಮೀನು ನಿರ್ಮೂಲರಾದೆವೆಂದು ತೆ
ಮೊಳು ತಾವೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಸುಖಿಸೋರು

—ಮಾನು ಮೊಸಳೆಗಳು ತಪ್ಪೇನು ಜಲದೊಳಗಿಹವು
ನಾ ನೆ ಭಲವ್ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ

—ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಗಳೆಂಬೆರಡು ಇಲ್ಲಿಹವು ವಿಸ್ತೃತಿ
ನರಕ ಸ್ವೃತಿಯ ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವೃತಿ । ಸ್ವರ್ಗವಿರದರೆ ಬಾಹ್ಯ
ನರಕ ಭಯಕಂಟೆ ಎಂದೆಂದು

ಮಡಿಮೈಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಡುವವರನು ಕಂಡು ದಾಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೋಪವಿದೆ
ಮಡುವೆ ಡಿಯೆಂದು ಅಡಿಗಡ್ಡಿಯಾದೆ
ಮಡಿಯಲ್ಲೆ ಬಂತು ಬೆಳನಾಸಿ

ಎಂದೂ ಬೇರೊಬ್ಬ ದಾಸರು ಭೆ ಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾದರೂ ಖಂಡಿಸುವ
ಬಗೆ ಇಂತಿದೆ

ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯ ಲು ಬೇಡ
ನೋಡು ಸರ್ವಜ್ಞ ಹರಿದಾಸ । ಹರಿದಾಸ ನೋಡಿ ಕೊಂ
ಡಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗೆ ವ ನವುಬ್ಬಿ

ಮಡಿಯೆಂದರೆ ಬಂದಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರಾಯಿತೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ
ಮಾನು ಮೊಸಳೆಗಳೇ ಮೊಲಾದೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೇ ಮಡಿ ಬಾರದು ಎಂದೂ ಜಗನ್ನಾಥ
ದಾಸರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ಡಂಭತನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೀಯದೆ ಜ್ಞಾನದತ್ತ
ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ದಾಸರ ಅಭೀಷ್ಟೆ

ಮಾಯಾ ವಾದವನ್ನು ದಾಸರು ಖಂಡಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ಮತವು ಹೇಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧ
ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಸತಿ ಪುತ್ರ । ಸತಿ ಪುತ್ರರಗಲಿದರೆ
ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಾಕೋ ಆಳಂತಿದ್ದಿ
ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಮಿಲ್ಲ ಮನವೆ ನಿನ್ನ
ವಲ್ಲಭೆಯ ಬೆರದೂ ಸಂತಾನ । ಸಂತಾನ ಪಡೆದೇ
ಇಲ್ಲವೇ ಜನನಿ ಭಗಿನೇರು

ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹುರುಳು
ವೆಂಬುದನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಿ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವ
ವನ್ನೂ ಸಂತಾರಾಂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ

ಪಾಲಂ ಗಡಲೊಳಗಿಪ್ಪ ಶ್ರೀಲೋಲ ಹರಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಲುಚ್ಚಿ ಯೊಳಗೆ ಹೊರಳುವ ಹೋರಾಡಿ ಬಳಲುವ
ಖೊಳ ಮಾನವನೆ ನೀನೆಲ್ಲಿ
ಈಶನಾನಂದವನ ಶ್ವಾಸಬಿಡಗೊಡದೆ ಯಮಂ
ಪಾತಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಸೆಳೆದೊಯಿದು | ಸೆಳೆದೊಯಿದಂ ನರಕದೊಳಂ
ಘಾಸಿಗೊಳಿಸ ವನೊ ಬಹ ಕಾಲ

ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ವೆ ಬೋಧಕರಿಗೆ ದಾಸರು ಹೇಳುವ
ಪ್ರತಿ ನುಡಿ

ಮಾತಾ ಪಿತರ ದ್ರೋಹಿ ಬಂಧು ಘಾತಕ ಬ್ರಹ್ಮ
ಘಾತಕನ ನೀನು ಪುಸಿಯಿಲ್ಲ | ಪುಸಿಯಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನಾಥ ವಿರಲನೇ ನಾನೆಂಬಿ

ದ್ವೈತಮತದ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನೂ ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸುವ
ಪದದ ಹಾಗೂ ಪದದ ಭಾಗಗಳು ಹೀಗಿವೆ

- ನಿನಗೆ ದಾಸನು ನಾನು ಎನಗೆ ದಾಸನು ನೀನು
- ಇಂದಿರಾಪತಿ ನೀನು ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ನಾನು
- ನಿತ್ಯ ಬದ್ಧನು ನಾನು ನಿತ್ಯ ವೇಶ್ಯನು ನೀನು
ಭೃತ್ಯನೋ ನಾನು ಪ್ರಭು ನೀನು | ಪ್ರಭು ನೀನು ಮೂರ್ಛಾಕ
ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ನೀನು ಅಣು ನಾನು
- ಬಿಂಬ ನೀ ಎನಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಾನಿನಗೆ
- ನೀನೊಡನೈದಿ ನೀನೆರಗನೊ ಸ್ವಾಮಿ
ದಾಸವಾಂತಕನೆ ದಯೆ ವಂತ | ದಯೆವಂತ ಎನ್ನೊಳ ಭಿ
ಮಾನ ನಿನಗಿರಲಂ ದಯೆವಾಗೊ
- ನಿನ ಅಧೀನನು ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ
- ನಾನಿನ್ನ ಮರೆತರೂ ನೀನೆಲ್ಲ ಮರೆಯದೆಲೆ
ಸಾನ ರಾಗದಲಿ ಸಲಹುವಿ | ಸಲಹುವೀ ಸರ್ವಜ್ಞ
ವಿನೆಂಬೆ ನಿನ್ನ ಕರಣಕ್ಕೆ

ಹೀಗೆ ಸಲಭವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ದೈವತ ವತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡ ವರಲ್ಲದೆ ಸುವಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ ವ ಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಗೈಯುವ ಒಂದು ಸುವಾಲಿ

ಈಶ ಪ್ರವಿಷ್ಟೈ ಈಶ ಭಿನ ಛಿ ಸರ್ವ

ದೋಷ ವರ್ಜಿತಃ ಪರದೆ ಶಿ | ಪರದೇಶಿ ವತಿಯೊಡನೆ

ವಾಸವಾಗಿನ ಮನದಲ್ಲಿ

ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವಿದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಭಿನ ದೇಶ ಕಾಲಗಳಿಂದ ಹರಿಗೆ ಸಮ ಛಾದರೂ ಗಣದಿಂದ ಅಸವ ಛಾದ ರಮಾದೇವಿಗೆ ಸಮಾಸಮ ಎಂದೇ ಹೆಸರು ಜೀತನಾಜೀತನ ಸರ್ವ ಸಮದ ಒಂವನು ನಿಯಮನ ಮಾಡುವ ಈಶವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಕೆ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರಳು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳು ನಿರ್ದಿಶಾರಳು ಸರ್ವರಿಗೂ ವರದಾಯಕಳು ಜೀವೊತ್ತವ ರೆನಿಸಿದ ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೂ ಅಧಿಕಳು ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ನನ ವ ನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ವರಪ್ರದಳಾಗು ಎಂದು ಪ್ರಮೇಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸುವಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ 12 ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಂತೆ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳಿಗೇಕೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸೋಚಿಗ ಒಹ ಶಃ ಭಾವ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಕುರಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ಗಳ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ ಅವು ದೈವ ವನ್ನೂ ೯ ರ ವನೂ ಅಥವಾ ಸಮಾಜ ಸ ಧಾರಣೆಯನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ ಆ ದೈವದ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗಳನೂ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಹಾಡುತ್ತವೆ ಸಂದರ್ಭಾನು ಸಾರ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇ ಖಿಸುತ್ತದೆ ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೊ ಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದ ರಿಂದ ಅವರು ಕೂಡ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದಂತೆಯೇ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡೆ ವ ಇದ್ದರೂ ತಾವರೆಯ ಎಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದಂತಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಧೈಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಥ ನವ ಗಿವೆ ದೇವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನದಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಭಕ್ತಿ ನಾಸ್ತಿಕರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆಚಾರ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಆಡಂಬರ ಡಂಭಾಡಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿವೆ ತಮ್ಮ ಜಿ ವನದಲ್ಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವ ಲೂಕ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

12 ಅದೇ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಪುಟ viii ಹಾಗೂ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಪದಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವರು ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ಆಯ್ದ

ವರ್ಗಿಸಿವೆ ದಾಸರನು ಯಾರು ಯಾವ ಒಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಲೂ ತೆಗೆದರೂ ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯಿಂದ ನೋಡುವವರು ಎಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಬಿಡದವರು ಉದಾ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೂಸೇ ಮಗದಾಸ ನೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಇವರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ದೇಶನ ದೊರೆತದ್ದು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಡು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರನ್ನೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಈ ದಾಸರು ಕರೆಜಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ಪರಿವಾಸ ದಾಸಪ್ಪರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದವರು ಜಗನಾ ಧದಾಸರೇ ಸದಾ ಸುಖಲೋಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿವನನ್ನೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ ತಿರುಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನಿ ತ್ತೂ ಆತನಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬರಲು ಕಾರಣಕರ್ತರಾದವರು ಇವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹೇಗೋ ಕರ್ತೆಗೆ ದಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ಇವರು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದರು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಹೀಗಿದೆ

ರೋಗಹರನೆ ಕೃಪಾಸಾಗರ ಶ್ರೀಗುರು	
ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪರಿಪಾಲಿಸೊ	ಪ
ಸಂತತ ದರ್ಶನ ಧ್ವಂಸ ದಿವಾಕರ	
ಸಂತತ ವಿನುತ ಮಾತ ಲಾಲಿಸೊ	೧
ಪಾದನ ಗಾತ್ರ ಸುದೇವ ವರನೆ ತವ	
ಸೇವಕ ಜನರೊಳಗಾಡಿಸೊ	೨
ಘನ ಮಹಿಮ ಜಗನಾ ಥ ವಿರಲ ಪ್ರಿಯ	
ನಿನ್ನಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸೊ	೩

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ೯ ಬಾರೋ	
ಕ ರಣ್ಯ ವಾರಿಧಿಯ ಬಾರೋ	
ಆರಾಧನ ಭಕ್ತಂಜ್ಞಾ ಪೂರೈಸುವ ಪ್ರಭುವೆ ಬಾರೋ	ಪ
ಸನ್ಮಾಸ ಕುಲದೀಪ ಬಾರೋ ಸನ್ನತ ಸದ್ಗುಣ	
ಭಾಸ ರ ಚರಿತನೆ ಭೂಸ ರ ವಂದನೆ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ೯ರ ವರಪುತ್ರ ರಾಯ ಬಾರೋ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ೯ರ ವರಪುತ್ರರೆನಿಸಿದ	

ದೇಸಿಕರೂಡೆಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯ ಬಾರೋ
ರಾಘವೇಂದ್ರಯಂತಿ ಸರ್ವಭೌವದಿ ದುರಿ
ತಾಘದೂರ ತೇ ನಮೋ ನಮೋ

ಆ ವಂತ್ಯಾಲಯವಾದರೋ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಸೊಬಗು ವರ್ಣಸೆಲಸದಳ
ಸ ರಪನಾಲಯ ದಂತೆ ವಂತ್ಯಾಲಯ
ಕರಸುವುದು ಕಂಗೊಳಿಸುವದು ನೋಳ್ವಜನಕೆ

||ಪ||

ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಏಪ್ಪ ಗುರುವರ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮ ಸುಧಿಯಂದ್ರ ಸುತ ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಅವ ಯಾಧಿಪ ಒಳತದಿಪ್ರ ಓಡುವ ಚಿಂ
ತಾವ ಣಿ ಪ್ರಕಾಶದಂತಿಪ್ಪ ವಂದಾವನದಿ

೧

ವಾದಿರಾಜಗ ರುವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ —

ವಾದಿರಾಜ ಗ ರ ವಾದಿ ರ ಜಾ
ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಜೆಂದ್ರ ಧ
ರಾ ಧರಾಟ ವಿಭೋಧದಿ ಚಂದಿ

||ಪ||

ಸ್ತದಿಗಳನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನು ಸ್ಮರಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ

ಪರದೇ ಕಾರುಣ್ಯ ಶರಧೇ
ಕರದನ್ನ ತವ ನಿಧಿಯಲಿಟ್ಟು ಪೊರೆದೇ

||ಪ||

ಯಮು ಎನದಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು —

ಯ ಮನೇ ದುರಿತೋಪ ಶಮನೇ
ಕರ್ವ ಪರಿಹರಿಸು ಬೃಗದಮನೆ ದಯವಂತೆ

||ಅ||

ಕಾವೇರಿಯ ಘನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ —

ಕಾವೇರಿ ಕಲ ಪಾಪಹಾರಿ ಪಾವನ
ಶರೀರ ಶುಭತೊ ಪೊರಿ

||ಪ||

ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ರಂಗೇತನಾಲಯಕೆ ನೀ
ನಾವರಣನಾಗಿಪ್ಪ ವಿರಜೆಯಂತೆ
ದೇವರುಷಿ ಗಂಧರ್ವ ಪಿತೃವ ನರವರರಿಂದ
ಸೇವರಿಯಾಳಿ ನಿ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಪೂರೈಪೆ

೧

ಪಂಥರಿನಾಥನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ವಾಗ —

ಕಂಡ ಪಂಥರಿರಾಯನ ಸಿರಿಮನ ಪ್ರಿಯನಾ
ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ ಕರದಂಡ ಮ ನಿಪನೂರಿ
ದಂಡ ಜಾಧಿಪ ಪ್ರಕಾಂಡ ಸುಹೀರನ

||ಪ||

||ಪ||

ಕಂಡೆ ಪುಥರಿರಾಯನ ತನ ನು

ಕೊಂಡಾಡ ವರ ಪ್ರಿಯ ನ ವಿರಂನ

||ಪ||

ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ತಿರ ಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರಿಗೆ ತಲಬಾ
ಬಲವು ಕಡೇಪಕ್ಷ ಏವತ್ತು ಬ ರಿಯಾದರೂ ಆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದಂ
ವದಂತಿ

ತುತಿಸುಬಲ್ಲಿನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಿನ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾ

ರ್ವತಿ ಪತ್ನಾದ್ಯಳವಡ ದತಂಗಳ ಮುಹುರ್ದಿ

||ಅ||

ಆ ವೆಂಕಟಗಿರಿ ನಿಲಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ಜೀವಯುಗಳಿಗಾ ನಮಿಸುವೆನು

||ಪ||

ಸೇವಿಪ ಜನರಿಗವ ರ ತರುವೆನಿಸಿ ಧ

ರಾವಂಯಾಖ್ಯ ದಿವಿಯೊಳೆಸೆವ

||ಅ||

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ರಾಧಿಪ ನಮೋ ರಾ

ರಾಜೀವ ಭವ ಭವಾರಾಧ್ಯ ನಮೋ

||ಪ||

ಪಾತಕರೊಳಗಧಿಕ ನಾನಯ್ಯ ಜಗ

ತ್ಪಾತಕವ ಕಳೆವ ಮಹಾರಾಯ ನಿನ್ನ

ದೂತಪಲ್ಲವೆ ಜೀಯ ಜಗ

ನಾ ಧ ವಿರಲ ಪಿಡಿಯೋ ಕೈಯ

೪೬

(ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ೪೬ ಪದಗಳಿವೆ)

ಜೀವನ-ಘಟಿನೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದವರಂತೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಧಾಸರು
ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಾದ ಘಟನೆಗಳನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ
ನಿವೇದಿಸಿದರು ಅವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಜೀವನಪಥ ಹೇಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು
ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಹೇಗಾಯಿತು ಏಕಾಯಿತು ಎಂಬುದರ
ಪೂರ್ವಗತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ರೀತಿ
ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರ ಜೀವನದ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ವ ನಗಾಣ
ಬಹುದು ಉದರತೂಲೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಜಯ ಧಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಆಗ ಅವರು ಗೋಪಾಲಧಾಸರ
ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೋಪಾಲಧಾಸರು ತಗಲಿದ್ದ ರೋಗ
ವನು ನಿವಾರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಆಯ ಪೈದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ಧಾಸ
ಮಾಡಿದರು

ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಮಾಗಮದಲ್ಲಾದ ವೇನದ ತುಮುಲವನ್ನು ಗವೆ ನಿಸುಬಹುದು

ರತುನ ದೊರಕಿತಲ್ಲ ಎನಗೆ ದಿವ್ಯ

ರತ ನ ದೊರಕಿತಲ್ಲ

||ಪಲ್ಲ||

ರತುನ ದೊರಕಿಳು ಎನ್ನ ಜನುಮ ಪ

ವಿತರವಾಯಿತು ಈ ದಿನವು ನಾ

ಯತನ ಗೈಯಂತ ಒರುತಿರಲು ಪ್ರ

ಯತನವಿಲ್ಲದೆ ವಿಜಯದಾಸರ

||ಅ ಪ||

ಪಥದಿ ನಾ ಒರುತಿರಲು ಭಳಧಳವೆಂದು

ಅತಿ ಕಾಂತಿ ಝಳಪಿಸಲು ಬೆರಗಾಗುತ್ತ

ಅತಿ ಚೋದ್ಯವ ಕಾಣಲು ಸೇವಿಸುತಿರೆ

ಸತತ ಕರಪಿಡಿದಾಧರಿಸಿ ವ ನೋ

ರಥವ ಪೂರೈಸುತಲಿ ದಿವ್ಯ ಸ

ನ್ನತಿಯ ಪಾಲಿಸಿ ಮೋಕ್ಷ ಸ ಪಥವ

ಅತಿಶಯದಿ ತೋರುತ್ತ ಪೊರೆವ

೧

ವಿಜಯದಾಸರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ರೋಗವನು ನಿವಾರಿಸಿದ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಕುಂಭಿಸಿದ ಹಾಡು

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿನ್ನಯ ಪ ದ

ನಾ ಪೊಂದಿದನೊ ನಿಶ್ಚಯ

||ಪ||

ಈ ಪೀಡಿಸುವ ತ್ರಯ ತಾಪಗಳೋಡಿಸಿ

ಕೈಪಿಡಿನ ಕಾಪಾಡಿದ ಗ ರ ರಾಯ

||ಅ ಪ||

ಘೋರ ವ್ಯಾಧಿಯನೆ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ

ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ

ತೋರಿದರಿವರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದದಿ

ನಾರಘ್ಯ ತಪಪಾದ ಸಾರಿದ ಸಲಹೆಂದು

ಸೂರಿ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಗ ಣೋದಾರ

ದುರುಳನ ದೋಷ ನಿಹಿಯವ

ದೂರಗೈಸಿ ದಯಾಂಬುನಿಧಿ ನಿ

ವಾರಿಸಿದ ಕರಪಿಡಿದು ಕರುಣದಿ

೧

ಅಪಮೃತ್ಯುವನು ತರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
ಅಪರಾಧಗಳ ಮೆರೆದೆ
ಚಪಲ ಚಿತ್ತವಿಗೊಲಿದು ವಿಪುಲ ಮತಿಯನಿತ್ತು
ನಿಷ್ಕಾಣೆಂದೆನಿಸಿದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಂದಲಿ

ವಿಜಯದಾಸರು ವೆ ಕೂರವಾಸಿಗಳಾದ ವೃತ್ತಾಂತ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿದೆ —

ತೆರಳಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ವಿಜಯ ವಿರಂನ
ಪುರದೊಳಗೆ ಪರವ ಭಕ್ತರ ಕಾಣಬೆ ಕೆನುತ ||ಪ||

ಯುವ ಸಂಪತ್ತರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶಬ್ದ ದಶಮಿ ವಿಭಕ
ರವು ಗರುವಾರ ಪ್ರಭಮ ಯಾವ ದೀ
ಪವನಾಂತರಾತ್ಮಕ ಶ್ರೀಪರಿಯ ದರ್ಶನೋ
ತ್ಸವ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬಹು ಲವಲವಕಿಯಿಂದ ೧

ಇದೇ ರೀತಿ ನರಸಿಂಹದಾಸರ ಮರಣವನು ತಿಳಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು

ತೆರಳಿದರು ವೈಕುಂಠಪುರದರಸನ
ಚರಣಾಬ್ಜ ಸೇವಿಸಲೂ ನರಸಿಂಹದಾಸರು ||ಪ||

ಜವ ಹರುಷದಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವ ವರ ಪ ಮಾರ್ಗಶಿರ
ಅಪರ ಪಕ್ಷದ ಪಟಿ ಭೌವ ವಾರ
ದಿವದಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸಮಯದಲಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಧವನಂಘ್ರ ಕಮಲ ಧೇನಿಸುತ ಸಂತೋಷದಲಿ ೧

ಈ ನರಸಿಂಹದಾಸರೇ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರ ತಂದೆಯಿರಬಹುದಾದರೆ ಅವರು ಗತಿಸುವಾಗ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರಿಗೆ ೩೮ ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು

ರ ಘವೇಂದ್ರರಾಯರ ಭೌತಿಕ ದೇಹದ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಯಿದು ಇದರಿಂದ ಒವರು ಗತಿಸಿದ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ವಂದಿಸುವೆ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ೯ರ
ವೃಂದಾವನಕೆ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ||ಪ||

ಸುವಿರೋಧಿ ವತ್ಸರದಿ ಶ್ರಾವಣ ಪರದ್ವಿತಿ ಯ
ರವಿವಾರ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಾ
ನವ ಸ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿ ದೇಹವನು ಒಟ್ಟಿ ಮಾ
ಧವನ ಪುರವೈದಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿವರಹ ದಂದು ೧

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದವರು ಆದರೆ ಕನಕದ ಸ ಜಗನಾಧದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವಂಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿದವರೂ ಹೌದು ಕನಕದಾಸರ ಹರಿ ಭಕಿ ಸಾರ ಹಾಗೂ ಜಗನಾಧದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಬಕ್ತಿಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ರಸಭರಿತ ಕತಿಯಾದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ತ್ವಭೋಧಾತ್ಮಕ ಆದರೆ ಶುಷ್ಕವೆನಿಸದ ಮಧುಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಹತ್ಕೃತಿ

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಕದೇವೇನಲ್ಲ ಆದರೆ ಒಬ್ಬರು ಈ ನಾಮಾಂಕಿತದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂಬ ಅಮೃತಂಸದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಕ್ಷು ದಂಡದಂತಿರುವುವು ಇವೆಗಳು ಭಾರತ ಮೊದಲಾದವು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಅಮೃತವೆಂದರೆ ಅದರ ಸಾರವೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಹರಿಕಥಾಮೃತವೆಂದರೆ ಭಾಗವತವೆಂದು ಆಗುವುದು ಅದರ ಸಾರವೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು ಕಾಯಿಸಿ ಪಕ್ಷಮಾಡಿದ ಸಕ್ಕರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವಿರುವುದು ¹³

ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳ ೪೪೯೮ ಭಾವಿನಿಷ್ಕೃದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೃತಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಇದರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವಿವಿಧ ಮುದ್ರಣಗಳಿವೆ ಹಲವು ಅನುವಾದಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಈಚೆಗೆ ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗೂ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ ¹⁴ ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿದೆಯೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ಒಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ಕರ್ತೃವೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

- ತಾರಕವಿದು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಜನಕೆ || ಪ ||
ಘೋರತರ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವನಧಿಗೆ ನವ || ಅ ಪ ||
- ಹರಿಕಥಾಮೃತವ ಬಿಟ್ಟು ನರಸರಿಕ್ರಿಯಿಂದ ದು
ರ್ದರಗಳಂತೆ ಹರಟಿ ದಿವಸ ಬರೆದೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿಪ್ಪ ಮನುಜ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ವ ತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಇದರ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯಲಿ ಎಂಬುದೇ ಕವಿಯ

13 ಹರಿಕಥಾಮೃತಪ್ರಾಪ್ತಕಾಶಿಕೆ ಪುಟ ೧೪

14 ಕನಕದ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ೭ ೬೬೬

ಆಶಯ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣೆ ಕರಣಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಭೋಜನರಸ ವಿಭಾಗ ವಿಭೂತಿ ಪಂಚಾಗಿ ಹೋತ್ರ ವಂಚಕೃತ್ಯಾ ಮೂತ್ರಕಾ ವರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸರ್ವ ಪ್ರತಿ ಕ ಧ್ಯಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಾಡೀಪ್ರಕರಣ ನಾಮಕೃರಣ ಸರ್ವಜೀವನ ಕೃತ್ಯಾಸ ದತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ವಗತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲಾಸ ಕರ್ವ ವಿಮೋಚಿತ ಗುಣ ತಾರತಮ್ಯ ಅದೆ ಶಾವನಾರ ಸಕಲದುರಿತ ನಿವಾರಣ ಕ್ಷುಸಾಧೃ ಬಿ ಬಾಪರೋಕ್ಷ ಆರೂ ಹ ತಾರತಮ್ಯ ಗರ್ಭತಿಸ್ತೋತ್ರ ಅಣು ತಾರತಮ್ಯ ದೈತ್ಯ ತ ರತಮ್ಯ ನೈವ ದೈ ಪ್ರಕರಣ ಕಕ್ಷ ತ ರತಮ್ಯ ಸಂಧಿ ಗಳೆಂದು ೨೨ ಸಂಧಿಗಳಿವೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರ ವ ಒಂದೊ ದು ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರ ರಚನೆ ತ್ವಾಭಿಮಾನ ದೆ ಪತೆಗಳ ವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರ ಈ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಕೂಡುಂಕೆ ಪವಾಗಿ ಒಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಇದರ ಮಹತ್ವವಷ್ಟೆ ಒಂದು ವಿದಿತವಾದೀತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಧರ್ಮಸರ ಅಸೀಮ ವ ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಞಾನ ಅವರ ಹರಿದಾಸ ಮನೋಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವ ದ ಮೂಲಕ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಾದ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಶುಷ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ ವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸದೆ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಆಹ್ಲಾದವನುಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಮನ್ಮವೆನಿಸಿದೆ ನವರಸವನ್ನಾಗಲಿ ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಕವಿಯನಾ ಗಲಿ ರಮಣ ಯ ಕಾರ್ಯವನಿದಿದ್ದರೂ ಸರಸವಾದ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸುಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಸಮಿತಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಿಷ್ಟಜ್ಞನಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞನಿಗೂ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಆನಂದ ವನುಂಟು ಮಾಡುವ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗ್ರಂಥವೆನಿಸಿದೆ ¹

ಜಗಣಾ ಧರ್ಮಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ ಓದಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಂದು ಗಾಳಿಯೋದು ಅಗುವು ದೆಂದೂ ಆದರೆ ಅನಿಪಜ್ಞರವನ್ನು ದಮನಮಾಡಿ ಅಚರಣೆ ತರಬಹುದೆಂದೂ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿದೆ

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳ

ಓದಿ ಪೇಳಿದರೇನು ಸಕಲ ನಿ

ವೇದ ಕರ್ಮಾವ ತೋರೆದು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡೇನು

15 ಶ್ರೀಮದ್ವಿರಗಥಾಮ ಶಸಾರಪ್ರವೆ ೨ ಕೆ ಆರ ವಿಚ ಕುಂಕರ್ಣ ಆವರ ಗ್ರ ಥಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ದಾಖೆ ಬೆ ವರದಂಜರಾಂವ ಅವರ ಸವಿ ದಿ ಪುಟ IX-X

ಓ ಧನಂಗಳ ಜರಿದು ಶಾ ಸೆ ನಿ
 ರೋಧಗೆ ಸಿದರೇನು ಕಾಮ
 ಕ್ರೋಧವಳಿಯದೆ ನಾನು ನನ ದು ಎಂಬ ಮಾನವನು¹⁶ ೧೦-೧೬

ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರದಿಂದ ದೇವರನೂ ಒಲಿಸಲುಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರನು ಭೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ
 ನಾಮ ಮುದ್ರೆಗಳನು ಧರಿಸಿ ಮೆರೆವವರನು ಕಂಡು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಬೆಳಗಿದ್ದೂಜಿಯ ನೊಳ್ಳರಿಗೆ ಧಳ
 ಧಳಸೆ ತಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂದದಿ
 ತೊಳೆದು ದೇಹವ ನಾವ ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದಂಕರಿಸಿ
 ಒಲಿಸಿ ನಿತ್ಯ ಕುತರ್ಕಯ ಕೈಗೆ
 ಗಳಲವ ಬೋಧಕ ಶಾಸ್ತ್ರವ ವ ಫವ
 ತಿಳಿಯದಿಹ ನರ ಬರೆದೆ ಇದರೊಳು ಶಂಕಿಸಿದರೇನು¹⁷ ೧೫-೨೨

ಹೂಜಿಯನು ಎಷ್ಟು ಉಜ್ಜಿದರೇನು ತೊಳೆದರೇನು ಅದರ ವೇಲ್ಪಾಗ ಮಾತ್ರ
 ಪ್ರಕಾಶಿಸ ತದೆ ಅದರ ಅದರ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಶಭ್ರಗೊಳಿಸಲು
 ಅಸಾಧ್ಯ ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಬಾಯಿ ತುಂಬಾ ಕಿರಿದು ಅದ ದರಿಂದ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ
 ಯಿಂದ ನರನಾದವನು ಹೊಳೆಯಬೇಕೆ ಹೊರತು ಒಟರಂಗದಿಂದಲ್ಲ ಅಂತರಂಗ
 ಶುದ್ಧಿಗೆ ದಾಸರೂ ವಚನಕಾರರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಇದೇ
 ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟ ದೈವವನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ
 ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳಿಂದಲೇ ಬಾಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದರೆ ಅಂತಹವರ ಜೀವನ ಬರಡೇ
 ಸರಿ !

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ದ್ವೈತತತ್ತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಮಾನ್ಯವಾದುವುಗಳು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಎರಡು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವು ಬೇರೆ
 ಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಭಕ್ತಿ ದೈವ ಎಂಬುದರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಗರುತಿಸಬಹುದು
 ನಾನೇ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವ ಎಂದಲ್ಲಾ ಹೇಳುವುದು ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು
 ದೀನನಾಸುಷಮಸ್ತ ರೋಕಕೆ ದಾನಿ ನೀನು ಎಂಬ ಕನಕದಾಸರ ನುಡಿಯ ಅರ್ಥವೂ
 ಇದೇ ಆಗಿದೆ

- ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಮಾಡೋ
 ಎನ್ನ ಸಾಕೆ ವ ದೊರೆಯೆ ಮಾನ್ಯವಾನದನೇ
- ಪತಿತ ಪಾವನ ಪೂರ್ವಕಾಮ ನೀನೆ
 ಗತಿ ಎನಗೆ ಸಂತತ ಪರ ಧಾಮ ಬೆಡಲೇತಕೆ ಪರರ ದೇಹಿ ಎಂದು

16 ಶ್ರೀಮದ ರಠಧಾಮ ತಸಾರಪ್ರಚೇತಿಕೆ

17 ಅದೆ

ನೀಡುವ ದೊರೆ ನಮಗೆ ನೀನಿರಲು ಸರ್ವದಾ
ಯಾತರ ಭಯ ಶ್ರೀನಾಥನ ಪರಮ
ಪ್ರೀತಿಯ ಪಡೆದವನೆ

ಮಹತ್ವದ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕೆಳ ಡಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣ ಹಿಡಿದು ಬಡಿಯಲು
ವೇದಸವು ಲೋಹಗಳಿಗ್ಗಡ
ಲಾದ ದೇವೈ ಅಸಲಗಾವ್ಯಥಯೇನು ಮಾಡಿದರು
ಆದಿ ದೇವನು ಸರ್ವಜೀವರ
ಕಾದ ಕೊಂಡಿಹನೊಳ ಹೊರಗೆ ದು
ಖಾದಿಗಳು ಸಂಬಂಧವಾಗುವವೇನೂ ಚಿನ್ಮಯಗೆ ೩-೨೭

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದರೆ ಆ ಹೊಡೆತವು ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಉದ್ದವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಆ ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಅಗ್ನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತಗಲದು ಅದರಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವಜೀವರ ಒಳ ಹೊರಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರ ವುದರಿಂದ ಜೀವರ ದೇಹಗಳಿಗಾಗುವ ದುಃಖಾದಿಗಳು ದೇಹಸ್ಥನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದು ¹⁸

ಕೆನ್ನಡಾರ್ಥ ಕವಿಗಳು ನನಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತಾ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದೆ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಗೆ ಕವಿಗಳೇಪಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಲಿಗೆ ಕೊಳೆಯು ಹೇಗೆ ಬಡದೋ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಉದಯ ಸುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕವಿ ಲಿ ಪವು ಬಾರದಂತಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ¹⁹

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಕಥಾಮೃತವು ಸಾವು ನೋವುಗಳ ನೆಲೆ ಬೀಡಾಗಿರುವ ಬಾಳು ಕಾಳ್ಗಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿರುವವರಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಸುದೌಷದವಾಗಿರುತ್ತದೆ ವಿಷಯ ವಿಷಸರ್ಪಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾಮಂತ್ರ

18 ಹರಿಕಥಾಮ ತಸಾರಭಾವಪ್ರಕಾಶಿ ಪುಟ 258

19 ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಂಟೀಕಾ ಪಂಚರತ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ಪುಟ 222

ವಾಗಿರತ್ತದೆ ವೈಕುಂಠದ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಪುಣ್ಯ ಶ್ರವಣ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಮ ಮಂಗಳ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಪಾಪ ಅಶ್ಲೀಲ ಮುಂತಾದ ಸಕಲ ದೋಷಗಳೂ ಕುಳಿತು ಹೋಗುವಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ^{೨೨} ಎಂಬ ನುಡಿಗಳು ಮಾನ್ಯವಾದುವು

ಜಗದ್ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಅಂಕಿತರಾದ ಕರ್ಜಾ ದಾಸಪ್ಪ ನವರು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಫುಲಪುಷ್ಪದಿಂದ ಕೊನೆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ೨೪ ಪದ್ಯಗಳು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂತಿದೆ ಅದರಿಂದ ಆಯ್ದ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳೇ ಗ್ರಂಥದ ಘನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿವೆ

ಸಾರವೆಂದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತ
ಸಾರವೆಂಬುವುದೆಷ್ಟು ಗುರುವರ
ಸಾರದಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಯದೆನುತ ಮಹೆಂದ್ರನಂದನನ
ಸಾರಧಿಯು ಬಲಗೊಂಡು ಸಾರಾ
ಸಾರಗಳ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಪೇಳುವನು
ಸಾರ ನಡೆವ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಿಹುದೋ
ಪರಮ ತತ್ವದ ಸಾರಯೋಗೀ
ಶರರ ಮನಕೆ ವಿಹಾರ ಸಜ್ಜನ
ನರವಿಗಳ ಶ್ರವಣವು ತಿಳಿ ಶೃಂಗಾರವಲಂಕಾರ
ಶರಣಜನ ಮಂದಾರಮನುವ
ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕೇಳರೆ
ದುರಿತ ಪಾರಂವಾರವನು ದಿಟ ಪಾರ ಕಾಂಬುವನು

೩.೩. ೭

ಈ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ (೩.೩. ೭) ಕೆ ಮಾರವಾಸನ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಸುಗಳಿಗಿಂದು ವಿರದ್ವಿಜರಿಗೆ ಪರಮ ವೇದದಸಾರ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರ ಮಂತ್ರೀಜನಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಗುಣ ಎಂಬ ಫುಲಪುಷ್ಪ ಪದ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಕುಮಾರ ವಾಸನ ತಲೆಗೆ ಗಂಟ ಕಿರಬಿ ಕು ಆ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಣಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನವರ ಓದಿರಬೇಕು ಅದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಎಣೆದಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗುಣಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ

ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ನವರಸ
ಭರಿತ ಗುಣಗಂಧೀರ ರತ್ನಾ
ಕರಸುಚಿರ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಲಂಕಾರ ವಿಸ್ತಾರ
ಸರಸ ನರಕಂಠೀರ ವಾಚಾ
ಯ ರ ಜನಿತ ಸುಕುಮಾರ ಸಾತಿ
ಕರಿಗೆ ಪರಮೋದಾರ ಮಾಡಿದ ಮೆರೆಯದ ಪಕಾರ

೩.೩. ೧೪

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು

ಜಯಂತ ಸುರತ್ಕಲ್ಪ

೧ ತುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯರು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆ ಪ್ರಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಯಥೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಸೋದ ವರದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟ ರವ ಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಗಳು ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಮಾಮಂದಿರಿಂದ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಭಾಗವತ ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣ ಮೊದಲ ದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ವಾಚಿಸಿದರು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೋರ್ಟಿನ ಶಿರಸ್ತಿ ದಾರರಾಗಿದ್ದರು 18 ನೇ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ತಾಯಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ತಿರ ಪತಿಯದೇವರ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಅಂತ 32 ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅವುಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿವೆ ಎಂದು ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ತುಪಾಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಬೆಂಗಳೂರ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಿಲಾಸ ಮಂದ್ರಾಕ್ಷರ ಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ವಂದಿಸಲ್ ಪಟ್ಟಿತು (ಇಸವಿ 1874) ತುಪಾಕಿ ಯವರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ವಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರ ವೃಂದಾವನ ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರು ! ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 328 ಕೃತಿಗಳಿವೆ

ಈ ಹರಿದಾಸರು ಮಧ್ವಮತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕವಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರದ ಜಯತಿರ್ಥ ವಾದಿರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಶ್ರೀವಾದರಾಯ ರಾಘವೇಂದ್ರ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ದೇವರ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲವಾರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೇವರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಿಂಪ ವಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಷದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿವೆ

1 ಉದುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಬಗೆಗೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿದೆ

ನಂದಿಯ ಲಾಲಿಸು ಮಾಧವ ||
 ನಂದಿಯ ಲಾಲಿಸು ಪಾಲ | ಕಡಲರಾಯನ ದೇವ |
 ಕಡೆಗೂ ಲ ಪಡಿದವ | ಮುಡುಪಿಯ ಪ್ರೀತೃಷ್ಣ ||
 ಮಾವನ ಮದವನ್ನು ಮೊಸರಂತೆ ವ ಧಿಸಿದ |
 ಕಾವನ ತೋರುವೆಯಾ | ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ |
 ದೆ ವತೆಗಳಿಗೆವ್ಯುತವನುಗೊಡನೆಂಬ |
 ಸೋವನು ಸಾರಿದೆಯಾ | ಸೌಬಾಗ್ಯ ಹಿರಿದೊ |
 ಸೇವಕರ ಸೇವಾನುಗುಣ ಘಂ |
 ವೇದ ತರತಮ ಭಾವವೊ | ಭವ |
 ನಾವ ನಡೆಸುವ ನಿಪುಣತೆಯೊ | ದುರಿ |
 ತಾವಳಿಯ ದೂರೋಡಿಸುವೆಯೊ

||೧||

2 ನವಗ್ರಹಸ್ತೋತ್ರವು ಸೀಸ ಪದ್ಯರೂಪವಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತುತಿಯ ನೀ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನನು ಪ್ರೀಯಂ |
 ಪಕ್ಷಪಾತದಿ ಸತ್ಯಪಾಕ್ಷವಿರಿಸುಂ |
 ರೂಕ್ಷಪಾಟರ ಕಶಿಪು ವಕ್ಷೋವಿಪಾರ್ಯಕ
 ದಕ್ಷನಖವಿಚ್ಛಿರಿಪು ಪಕ್ಷ ದಂಡಿಸುಂ |
 ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮೂಲಾಗ್ರಧಿಕ ಕಕ್ಷ ಸಂಚಾರಿಗ್ರಹ |
 ರಕ್ಷಾಕೃತೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಶರಣುಂ |
 ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾಲಾದ್ಯುಪಾಧಿಗಳಿಂದ ದಿನವ |
 ಪಕ್ಷ ವೃತ್ತಯದ ಸಂವತ್ಸರಾಖ್ಯ ||
 ಅಕ್ಷೀಣಬಲದೈರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾಗಿ
 ದಯೆಮಾಡು ಶರಣೆಂದು ನಮಿವೆ ನಿನ್ನ

||೧||

ಹೀಗೆ ನವ ಸಂಖ್ಯಾಪದಗಳಿಂದ ನವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ-ವಿಂಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಸ ಪದ್ಯ ಬಳಸಿದೆ ಕೀರ್ತನೆಕಾರರು ಇದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ವಿಶೇಷ ಮಾಡಿದೆ

3 ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆಯು ಕೂ ಲುಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ

ಕೋಲಂ ಕೋಲನ ಕೋಲೆ |
 ಕೋಲಂ ಕೋಲಂ ಕೋಲೆ ||
 ಕೋಲಂ ಪ್ರೀ ರಾಮನ ಬಲಗೊಂಬೆ ರನ್ನದ ||ಪ||

ಭೂಮಿ ಯೊಳಗೆ ಸಿ ತ ರಾವ ನು ಜನಿಸಲು

ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೊರನ್ನದ ||

ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೊರ ನೆರೆಯ ಸು |

ಪ್ರೇಮದಿ ಪಾಡಿ ನಲಿದರು ರನ್ನದ

||೧||

ಪರಿವಾರದ ಕೃತಿಗಳು ಜಾನಪದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯ ವ ಗಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ |

ಹೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸೋದೇವ |

ಭಕ್ತಕಲ್ಪತರೋ ವಿಘೋ |

ದಯಾಸಿಂಧೋ ಸಮಗತ್ಯ |

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||

ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕದೊಡನೆ (328) ಈ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನ ಪೂರೈಸಿದೆ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತಗಳಾದ ಪರಿವಾರದ ಕೃತಿಗಳು ಅವರ ವಿಶಲ ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ |

2 ಪಾಪಂಚಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರಿಯಾನವರು ಮಂಗಳೂರಿಂದ 13 ಮೈಲು ಬಡಗು ಪಾಪಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಇಸವಿ 1854 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು 1924ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು ಇವರ ಭಾವಚಿತ್ರವು ಪಾಪಂಚಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೆ ವಾಲಯ ದಲ್ಲಿದೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದ ಇವರು ವೈರ ಗೃತಾಥಿ ಸಂಚರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು ಇವರಿಗೆ ಕಾರ್ಕಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಭುವನೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಶೀವ ರಾಧಿ ಶರು ಸದಾಪ್ರಯ ಕೊಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಿನ ವೆಂಕಟ ರಮಣನ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಇವರು ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಾಗಲೂ ಆಶು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇವರ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾರ್ಕಳ ಬಂಟಿವಾಳ ಪಾಪಂಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ (186 ಕೃತಿಗಳ ಸಂಕಲನ ಪಾಪಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ) ಇವು ಗಣಪತಿಪರ ಸರಸ್ವತಿಪರ ವಿಷ್ಣುಪರ ದುರ್ಗಾಪರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಪರ ಶ್ರೀರೇಂದ್ರಪರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪರ ಕಾಂ ಭೈರವ ಪರಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿರಾಟ ಪರ್ವ (15 ಸೊಲ್ಲು) ಇವರ ಕೃತಿಯೊಂದಾಗಿದೆ ಪಾಪಂಚಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಾದರೂ ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತೆ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಷ್ಣು ಪದಗಳಿ 88 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಪರಾಗಳು 13 ಕೃತಿಗಳಿವೆಂಬುದೇ ಇವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು

- 1 ಹರಿಧ್ಯಾನವೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವಿಧಿ |
ಯನ್ಮುಖವೆ ಜಯವೆ ಮೌನ |
ಪ್ರಾಣೇಶನೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವೇದವು |
ರಾಣ ಪ್ರಮಾಣವೆ ಜ್ಞಾನ ||೧||
- ಮತ್ತರ ಸಂಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಳರದೆ ನಿ |
ವೃತ್ತಿಯೊಳರವುದೇ ಮನ ||
ಸತ್ಯಾತ್ಮನ ರೂಪದೊಳು ಭದರಾ |
ಹಿತ್ಯವೆ ಸರ್ವಸಮಾನ ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ |
ಭಕ್ತಿವಿರಹಿತನೆ ಹೀನ
ಚಿತ್ತಜೋದ್ಯವ ಪರಾತ್ಪರ ತ್ರಿಜಗವು |
ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಾಧೀನ ||೩||

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾರವೇ ಹೇಳಿದೆ

- 2 ಸಾಯಬೇಕೊಂದು ದಿನ | ಎಲೆಮನ ||ಪ||
ಮೂಯಾ ಮಮತೆಯ | ಜಾಯಸಾದಿಗಳ ಸ ||
ಕಾಯವಿದ್ದರೆ ಕಾಯವೆ ಕೊರದು ||೧||
- ಎಷ್ಟು ಬದುಕಿದರೂ ಗಟಾ ಗಿದ್ದರೂ ||
ಪಟ್ಟವಳಿದರೂ ಬಿಟ್ಟಿವನು ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ
ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಯೊಳ್ ನಿತ್ಯವಾಗಿರು ||೩||

ಮರಣಂ ಪ್ರಕೃತಿ ಶರೀರಿಣಾಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯಂತೆ

ಸಾವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಯಾದರೆ ಅದರ ಮೊದಲು ನಾವೇನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ

3 ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ (24) ನಾಮಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸೊಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗುಣ-ಅಲಂಕಾರ-ಭಾವಗಳು ತುಂಬಿವೆ ಅದೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪದವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಾರ ವಾದರೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳ ಹರಡಿಕೆಯಾಗ ಬಲ್ಲದು !

೩. ಪೆಣಂಬೂರ 'ಸದಾನಂದ ಗುರು'

ಪಂಗಳೂರಿಂದ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ (6 ಮೈಲು) ನವಮಂಗಳೂರು ಬಂದರ (ಪೆಣಂಬೂರು) ಸರ್ವ ಋತು ಬಂದರವೆಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಪರ ಗುಡಿಗಳಿವೆ ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಕದ ಮೊದಲ 4 ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಕಥೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೂಟ ಬಯಲಾಟ ಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಮಂದಚ್ಚಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಗಾರ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಸದಾನಂದ ಮೆಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೂರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಕನಡ-ತುಳು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಸಾರವೆಂದು ಖಂಡ ಕಾವ್ಯವೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದರೂ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪರಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತದಿಂದಲಿ |
ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ದೊರಕಿತು |
ಚಿನ ಕೇಶವರಾಯ ಪಾಲಿಸು |
ನಿನ್ನ ನಂಬನಾಧನನಂದಿನ ||

ಹರಿಭಕ್ತನಾಗಲು ಪೂರ್ವಸ ಕೃತವೇ ಮೂಲಮೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತ

- 2 ಭಗವಂತನೇ ನಿನ್ನ ಮಗನು ನಾ ಬೇಡುವನು |
ಧಗಧಗಿಪ ಬಿಸಿಯೊಳಗೆ ಜಗವು ಸುಡುತಿಹ ದು ||

ಎಂಬ ಹಾಡಿಕೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿದುದೆಂದು ಇವರ ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

- 3 ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವರೆ ಎಂಕು |
ಕಾ ತೊಂದುಳ್ಳು ಈರೆನ್ ತಾಯೆರೆ ||

(ನಾರಾಯಣ ನಿನ ನು ನೋಡಲು ಕಾದಿರುವೆವು) ಎಂಬೀ ತಳು ಭಾಷೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ |

ಬೆಳ್ಳಿ ದಾಸಪ್ರಯ್ಯ ಮೂಲ್ಕಿ ವೆಂಕಣ್ಣವಾಸುದೇವ ಪ್ರಭು ನಾರಾಯಣ ಕಾಮತ್ ಬೋಳಾರ ವಾಸುದೇವಯ್ಯ ರಾವ ಕೃಷ್ಣ ವಾಸುದೇವಶ್ಯಾನುಭಾಗ ಮತ್ತು ದೇವರ ಮುದ್ರಿತಗಳಾಗಿ ಕೆಲವು ಹರಿಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಜಾತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರಿದವರಿಂದಾಗಿ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಸಕಲ ದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ
ತವಾಸ್ತೋತಿತ ಯಾಚತೇ |
ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ |
ದದಾಮ್ಯೇತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ ||

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾವಣಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣ ಶರಣಾಗತಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ
ಮಾತು ಮತ್ತು ಸದಾ ಅಸತ್ತನಾದ ಹರಿದಾಸನಿಗೆ ದೇವರ ರಕ್ಷೆಯಿದೆಯೆಂದು
ಸಾರುತ್ತದೆ |

ಉಡಪಿಯ ಸೋದೆ ವಾದಿರಾಜ ಮರಾಠೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಂದ್ರ
ತೀರ್ಥರು (20 ಶತ) ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನ ಮಂಜರಿ 1955 ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀ
ವಿರೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವು ರಾಜನಾಥ ರಾಜೆ ಶ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ
ಯಿದೆ 48 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ವಿವಿಧ ರಾಗ ತಾಳಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವು

೧ ಭುಕ್ತಿಪುರ—ಉಡಾರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ
ಮೋವನ್ನೂ ಕೂಡಿದ ಅನನ್ಯದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ

ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯ ಬಾಹಿ ಭುಕಿ ಮಂತ್ರೀಶ ||
ಚಿಷ್ಣುನಂದನ ಸೂತ ವೃಕ್ಷಿ ಕುಲೇಶ ||ಪ||

** ಬೇಸಿದ ಮೂವಿನ ಫುಡೋಳು ಪ್ರೇಮವೊ |
ಬಾಲನ ನುಡಿಯೊಳಗಾಯ್ತೋನೋ ಪ್ರೇಮ ||
ದಾಸರೋಳು ನಿನಗಿಪ್ಪ ಪ್ರೇಮವ ಜಗಲೆ ||
ಬಾಲನಿಂದು ತೋರ್ದೆ ವಿಷ್ಣು ಮೂರುತಿಯ ||

(ಈತ ತೆಜನ ಜನಿತವಾಗಿರ ವುದು)

2 ಯಾತರ ಭಯವಿದೆ ಹರಿಯ ಕಿಂಕರನೆ |
ಪಾರ್ಥಸೂತನ ದಯವಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ ||

** ಹರಿದಿನ ಪ್ರತವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವಗೆ |
ಸರ್ವಜೀಮೋತ್ತಮ ಪ್ರಾಣನೆಂಬವಗೆ ||
ಜಗದೊಳು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರಾಯರ ವತವೇ |
ನಿಗಮಾರ್ಥವೆಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರುವಗೆ ||

ಇಲ್ಲಿ ದೈವಿಕ ಮತದ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ

3 ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ಶಿವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಶಿವ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮಾತಾಡುವ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಡಂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮದಮೆ ಒಂಜಿ ದ್ರೂಪದ ರಾಜ ಮಂದಿರೊಂಟು ।

ಒಂದೆಲಾಡ್ ಚುರಂಟಿ ಪ್ರೇಣಿ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ॥

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕತೆ ಹೇಳಿದೆ

ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಜಾನಪದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ಪರಿ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳೂ ಸದಾ ಸರ್ವಸಾಮಾಜಿಕರಿಗೆ ಆದರಾರ್ಹಗಳೂ ।

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಸಂಗೀತ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾದುದು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಸ್ತವಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಪ್ರಭುರಾಜ್ಯದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತೊಲಿಸಿ ಕನಕದಾಸಾದಿಗಳು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕನಕದಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲಭೂತಸತ್ವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ ಅನನ್ಯವಾದುದು ಕನ್ನಡವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೆಂಗಳೆಯರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ

ಕೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಮೊದಲ ಕನಕ ಕವಿಯಿತ್ತಿ, ಕಂತಿ ಈಕೆಯ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆ ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಭಾಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ಮಹಿಳೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೃತಿಶರಣ ಯುಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ತನ್ನ ನಿರ್ಮಾಣಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಕವಿಯಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ದ್ದಾಳಿ ಮೋಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಾಳವ್ವೆ ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾಯಿತು ಇಷ್ಟು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದೇ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಸನ್ನಿವೇಶ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರ ಯುಗದ ಅನಂತರ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ

ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿ ಕಾರರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹರಿದಾಸನು ಗದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವೆನ ಲಾಗುವ ಹರಿದಾಸನಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಯಾರೂ ಗಣನೀಯ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹದಿಮೂರ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದವರೆಗೂ ಹೆಸರಿಸ ತಕ್ಕ ಕವಯಕ್ತಿಯರು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ

ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹದಿನೆಂಟ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೀತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜಾಪ್ರತಿ ಷ್ಠಿತಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸರಳದೃಷ್ಟಿ ಮಹಿಳೆ ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಮತ್ತು ಕಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜಾಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಕಾಲದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಮಹಿಳೆಯರು ಸುಮಾರು ಐನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಮತ್ತು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ, ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಚಿಂಪಾಂಬೆಯರು ಅನಂತರ ಕಾಲದವರಿಗೆ ಮ. ಮೈ. ಪ್ರೇರಣೆಯನ ಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಬೆಳೆಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ತರದ ಪ್ರೇರಣೆ ಗಳಿದ್ದವನ ಬಹುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮೃದ್ಧ ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಕಾಲ ಎಂದರೆ ೧೫ ೧೬ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಕನ ಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆಗಳಿಂದಾದ ಪ್ರೇರಣೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಪುರಂದರ ಕನಕ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಾಲದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೇಲೆ ಅಪಾರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರಿಗೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕವಯಕ್ತಿಯರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸಾದಿಗಳು ನೀಡಿದ ಪ್ರೇರಣೆ ಎರಡನೆಯ ರೀತಿಯದು

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಘಟ್ಟದವಾಗಿತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲು ಇದೆ ಸಂಚಯ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಹದಿಬದಿಯಧರ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತಾಭಿಮಾನ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸು ತ್ತದೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಚಿಂಪಾಂಬೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ತರು

ಗಲಗಲಿಯ ಅಪ್ಪ

ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಭೋಗಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸ್ತುಭೋಗರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ಎಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಲಗಲಿಯ ಮುದ್ದಲಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ವರವೇಯಾದಳು ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಈಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ತೊಂಬತ್ತೈದು ವರ್ಷ ! ಮದುವೆಯಾದ ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಗೇ ಮುದ್ದಲಾಚಾರ್ಯರು ದಿವಂಗತರಾದರು ಅವರ ಐದು ಜನ ಮೂವ ಕೈಳಿ ಈಕೆಗೆ ಪಾರಪ್ರವಚನ ಹೇಳಿದರು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಂ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜ್ಯಾಂಧ ವರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ದಿನ ಪಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು ಈಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು, ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹಾಡು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮ್ನ ಬೀಗರ ಹಾಡುಗಳು — ಇವೇ ಮುಂತಾದುವು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮೇಶ ಎಂಬ ವಂದಿಸ್ತೆಯಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಅಪ್ಪ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದ ಕವಯಿತ್ರಿ.

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸುದೀರ್ಘ ಗೀತೆ ಗೌರೀ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ವಿನೋದವಾಗಿ ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸಿ ಆಚರಿಸುವ ತಹ ಸಂದರ್ಭವಿದು ಸುಭದ್ರೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ರು ರುಕ್ಕಿಣಿಗೆ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವಂತೆ ಈ ಹಾಡು ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಮುಯ್ಯದ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಅವ್ವ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಪಾಂಡವರ ಭಕ್ತಿಯ ನು ಕೃಷ್ಣನ ವಾತ ಲ್ಲವನ್ನು ಕವಯಿತ್ರಿ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರ ಕ್ಷಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ರ ಜಗದ ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಡಾದ ಸ್ಥಿತಿಯ ನು ದ್ರೌಪದಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲು ಕವಯಿತ್ರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದು ಹಾಡುಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ ವಂದ ವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೀಗರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಗೆ ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತರ ವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡು ತ್ತಾರೆ ಇವು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಜರಿಯುವ ಪದಗಳು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅಪ್ಪ ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಬೀಗರ ಹಾಡುಗಳು ಕೂಡ ಈ ರೀತಿಯವೆ ರಾಮಾವತಾರ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈಕೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಒಪುಪಾಂ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳಾಗಿವೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾಮಕೋಧಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪವಿತ್ರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು.

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ ಅಡುನುಡಿಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂಕಾರಗಳಿಂದ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿದ್ದಾಳೆ.

ಭಾಗಮ್ಮ

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನ ಶಿಷ್ಯೆಯಾದ ಭಾಗಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅವ್ವ ಮತ್ತು ಭಾಗಮ್ಮ—ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಡಾ ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರು ೧೯೭೫) ಅವ್ವನ ಜೊತೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರ ವಾಗ ಭಾಗಮ್ಮ ಕಾಲರಬೇಸೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದಳಂತೆ! ಆಗ ಅವ್ವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಭಾಗವತದ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿ ರೋಗಮುಕ್ತಳಾದಳಂತೆ! ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದಂಥದು.

ದ ರೋಧನನ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿದುರನು ಕೀರ್ಘಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ಭವನೆಂಬವನು ಸಿಕ್ಕಿದನು ವಿದುರನು ತನಗೆ ಹರಿಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಮೆ ತ್ರೇಯ ಋಷಿ ಶಕ್ತಿನಾದವನೆಂದೂ ಉದ್ಭವ ಉತ್ತರವಿತ್ತ ಮೈತ್ರೇಯರಿಂದ ಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಎಷ್ಟದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಭಾಗವತ ನ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಈಕೆಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೂ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಹೇವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಳು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಈಕೆ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಣಿವೆನ್ನೂರಿನ ಭಿಷ್ಣುಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಮಗಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈಕೆಗೆ ಹರಿಹರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಳೆ ಬೆನ್ನೂರಿನ ಶ್ಯಾಮಭೋಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮಗ ಶಿವುರಸನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು ಆದರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದಳು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ, ಒಂಕು

ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿನ ಸವಿ ಲಪದ ಹಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಳವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ರಂಗನಾಥಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಅಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥಕ್ಷೇತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಎಂದು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಯಿತು ಈ ರಂಗನಾಥನೇ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಆರಾಧ್ಯದೈವವೆ ದನು ಆಕೆಯ ಗಂಡನೂ ಗಿರಿಯದು ನನ್ನ ದೈವೀಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ಗಿರಿಯ ಮ್ಮನ ಮಹಾಶಿವನಲ್ಲಿ ಉರಿದ ಜನರಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತು ಈಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆಯೋ ತಿಳಿಯದು

ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ಈಕೆಯ ಕಾಲವನ್ನು 1750 ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಚಂದ್ರಹಾಸನಕಥೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಚಂದ್ರಹಾಸೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಆದ ದರಿಂದಲೇ ಈಕೆಯು 1725-50 ರ ಸುಮಾರರಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಸುಮತೀಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತವರಾದುದರಿಂದ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ತೀರ್ಥ ನೀಡಿದರೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದಂ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯಗೋಪಾಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರೆಂತೆ! ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನಲಗಿದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಕ್ತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮಗವನ್ನು ಅಡಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಅನೇಕ ಬಿಡಿ ಹಾಡುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕೀರವಂಜಿ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ದಾಲಕನ ಹಾಡು ಕೃಷ್ಣಕೀರವಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಗಿರಪಾರಜ ತ ಎಂಬವು ಕೂಡ ಈಕೆಯದೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಇವು ಆಲಭ್ಯ ಹಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಾರರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರನ್ನೂ ಪಡೆದಿರ ವುದು ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯೇ

ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಪವಾಡಗಳಿವೆ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿಯು

ರಂಗನಾಥನ ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ ಮಳೆಯವಾಯಿತೆಂದೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಕೊಡಲೇ ಗುಬ್ಬಿ ಉಂಗುರವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದು ಚಿಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮಳೆಯಲ್ಲದೆ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮಳೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟಳಂತೆ! ಈ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರ

ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ರಂಗ ನಿಮ್ಮ
ಕರಣೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಉಳಿದ ದುಲೋಕೆ ||ಪ||

ಪಶ ಜಾತಿ ಹುಲ್ಲೆ ಸಾರಂಗ ವೃಗಗಳು ಬಹಳ
ಹಸಿದು ಬಾಯಾರಿ ಬತ್ತಿದ ಕೆರೆಗೆ ಒಂದು
ತೃಪ್ತಿಯಡಗದೆ ತಲ್ಲಡಿಸಿ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡಂ
ದೇಸಿದನೆಗೆ ಬಾಯ್ಬಿಡುವವಯ್ಯ ಹರಿಯೆ

ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿರುವ ಚಿತ್ರ ಹೃದಯಾರ್ಪವಾಗಿದೆ

ಸಂದು ಹೋದವು ಜ್ವೇಷ ಅಪಾಧ ಶ್ರಾವಣ
ಬಂದಿದೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸವೀಗ
ಇಂದು ಪುರಂದರಗೆ ಹೇಳಿ ವೃಷ್ಟಿಯ ತರಿಸೋ
ಸಂದೇಹವ್ಯಾಕೆ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿಯ ರಂಗ ||

ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ವೈಭವಕ್ಕಿಯ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಒಂದು ಬಿಡದಿರುದೇವ ಬಹು ಪರಾಕಲೊ ಮುರಾರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಒಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾತು ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವೆನ್ನ ಮಾತೆ ಕೇಳಿದು ಮಂದ ಜಞ್ಞನದಿ |
ತನುವಿನಾಶೆಯ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ||ಪ||

ವನಜನಾಭನೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ
ಕಂಡ ಕಂಡೆಡೆಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತಲಿದೆ
ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವ ಮಾಡಿ ಪರಾಗತಿ
ಅದರವನು ಮಾಡಲೊಲ್ಲದು

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೀರ್ತನೇತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶಿಲಿಸಬಹುದು ಕೃಷ್ಣಕೊರವಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊರವಿಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಕಥೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ರುಕ್ಮಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಾನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆಗ ಕೊರವಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ತಂಬುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೋರವಂಜಿ ಕೊಡ ಕೃಷ್ಣಕೋರವಂಜಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಭಗವಂತ ನ ಆಗುವ ನ ವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕೋರವಂಜಿಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಣಿ ಹೇಳಲು ಬರುತ್ತಾನೆ

ಈಕೆಯ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಒಂದು ಹೊಸ ತರಹದ ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೋರವಂಜಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದೂ ರಾವಣ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ ಸೀತೆಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಲವಂತದಿಂದ ಬರೀ ಎದ ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಕೋರವಿ ತಾನು ಬರೆದು ಒಲವ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಆ ಚಿತ್ರ ರಾವಣನಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ರಾಮ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ವ ತ್ತ ಕಾಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಈ ಚಿತ್ರದ ಕಲ್ಪನೆ ಹೊಸತು ಉಳಿದಂತೆ ಇದೂ ಜನಪದ ಮೂಲದ ಕಥೆ

ಉದ್ವಾಳಕನ ಕಥೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಿಧಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾ ಹರಣಿಯಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ 447 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಇದರ ಕಥನ ಕಲೆ ನೂತನ ವಾದಂಥದು

ವೈಷ್ಣವ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಪರಮತ ಸಹನೆಯಿಂದ ಶಂಕರಗಂಡನ ಹಾಡು ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಿವನ ತಂಗಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಶಿವನನ್ನು ಮೆನ್ನದ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಶಿವ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತು

ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಸು 350 ಪದ್ಯಗಳು ಸಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜವಾದ ಅನಂಕಂಪ ಕರೂಣಾಜನಕವಾದಂತಹ ಸನಿ ವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದೆ ತಂದೆತಾಯಿ ಗಳನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅನಾಥ ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಆದವನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕಥೆಗಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು

ದೇಶಾಧಿಪತಿಯ ಗರ್ಭದಿ ಬಂದು ನಿವಗೀಗ

ಹಾಸ ವ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಲ್ಲ

ಬೀಸಿ ತೂಗುವರೆ ತೊಟ್ಟಿಲಯಿಲ್ಲ ಎನುತಲಿ

ಬೇಸತ್ತು ಅಳಲುವಳೊಮ್ಮೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಈ ಕ ವ್ಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾವ್ಯ ಜಯಜಯ ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲೊಂದ ಮುಕ್ತಾಯ ವಾಗುವ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದೆ ಸೀತಾರಾಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ವರ್ಣನೆಯೇ

ಮಾಹೋದ್ವೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನೆಡೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಂಭವ ವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಸರಳವೂ ಸ ಲುಭವೂ ಆದ ಶೈಲಿ ಈಕೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತೊಡಕಿನದಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ದ ಶೀಯ ಭಂದಸ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗಾಗಿಯೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ದಂತಪವಳು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ ಡು ಬರುತ್ತ ದೆಯೇ ಹೊರತು ವಿದ್ವತ್ಪಲ್ಲ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಆಚಾರ ವಿಕಾರ ನಂಬಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕ ವ್ಯದ್ವ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿವೆ ಹೃದಯ ವಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವ ಈಕೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಕೃತಿಕಾರ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಯಿತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಒಬ್ಬಳು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರಾಯಣದ ವರ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಜನ್ಮಿಸಿದಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಭಿ ಮವ್ವ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರೆದಳೆಂದು ಹೆಳುತ್ತಾರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈಕೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಮುನಿಯಪ್ಪನ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದಳು ವಿವಾಹಾನಂತರ ಕೃಷ್ಣಾಬಾಯಿಯಾದಳು ಗಂಡನ ಊರಾದ ರಾಯದುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಹಾಳ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ದಂಗೆಗೆ ಏಯಪಟ್ಟು ನಾಯಕರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊದರು ತನ್ನ 35ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಿ ಮವ್ವ ವಿಧವೆಯಾದಳು ಅನಂತರ ಆಕೆಯ ಜೀವನಮಾರ್ಗವೇ ಬದಲಾಯಿತು ಅನಕ್ಷರಶೈಲಿಯಾದ ಈಕೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿ ಬಂದದ್ದೇ ಒಂದು ಪವಾಡ ! ಏನಾದರೂ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೇರಣೆಯಾದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎದುರು ನಿಂತು ಆ ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ ! ಒಮ್ಮೆ ನಾರದ ವಿ ನೆಹಡಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆದ ಕೊಂಡು ಬಂದನಂತೆ ! ಇದೇನೆಂದು ಭಿ ಮವ್ವ ಕೇಳಿದಾಗ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ ! ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗ ಕೃಷ್ಣದಾನವ್ರತ ದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ! ಈಕೆಗೆ ನಾರದನೇ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ! ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಜನ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ತಾಯಿ ಮನೆಯ ಭೀಮ ಅತ್ತೆಮನೆಯ ಕೃಷ್ಣಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಭಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಛಿ ಮವ್ವ 143 ಸ್ಥಾನಾ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ಪತಿದಾನಕೊಟ್ಟ ಹಾಡು ಶಕುಂತಲೆ ದುಷ್ಯಂತ ಮಹಾರಾಜನ ಹಾಡು ರತಿಶಲ್ಯಾಣ ಸುಫದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಲೆ (ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ ಛಿ ಮವ್ವನ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ|| ೬ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ)

ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಇವುಗಳಿಗೆ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಭಾಗವತಗಳಿಂದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಲೆ ಮಂಗಳಗೌರಿ ವ್ರತ ಸ್ತುತಿಮಣಿಮಾಲಿಕೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬಾಗಿಲು ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಡುಗಳು ಕೋಲ್ವಾಡು ಹಸಿಗರೆಯುವ ಹಾಡು ಮುಂತಾದುವು ಇವಳ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ

ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಬೃಹದಶ್ವನಂಬ ಮುರಿಹೇಳಿದ ನಳನಕಥೆ ಛಿ ಮವ್ವ ಉವೆ ಯ ಸುತನ ಜರಣಕಮಲಕೆ ನಮಿಸಿ ಪೇಳುವೆ ನಾಗು ಹರುಷದಿ ರಮೆಯು ರವ ಣನ ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನಳನ ಕಥೆಗಳನು ಎಂದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾಲೆ ದೂತನ ವಾತ್ಸಕ್ಯ ಹಂಸವದ್ವಿಯನ್ನೂ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಲೆ

ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ನಳ ದಮಯಂತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ನಳನ ಮಾತನು ಕೇಳದೆ ದಮಯಂತಿ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಾಲೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ನಳನ ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಲಾಯ ಮೂಸ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಹಜಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾಲೆ ಛಿ ಮವ್ವ

ಅತ್ತ ಹೋಗುವನು ಇತ್ತ ಬರುವೋನೊ ಭರದಿಂದ ಕೋವಿ ಲಾಗಿ
ತೊಟ್ಟಿಲ ತೂಗುವಂದದಿ ತಿರುಗಾಡಿದಾ

ಶೃಂಗಾರ ಕರುಣ ಭಕ್ತಿ ವೀರರಸಗಳ ಚಿತ್ರಣ ವ ನೋಹರವಾಗಿ ಕಥೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಉಪಮೆ ಕವಿಸಮಯ ವನ್ನು ಬಳಸಿ ತುಂಬ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾಲೆ

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ರ ಕೃತಿನೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರು ಕುಂತಿಯ ಸೋಗಿದ ರಿಗೆ ಮ ಯ್ಯಿಕೊಟ್ಟು ಬರುವುದು ಇವರ ಪ್ರದಾನವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂಗನೆಯ ರ ವರ್ಣನೆಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧೈ ಮಧೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಾಹಸಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ಇದೆ ಈ ಹಾಡಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ಪತಿದಾನಕೊಟ್ಟಹಾಡು ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣದಾನ ವ್ರತ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು

ದಾನ ಕೊಡ ವುದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಥೆ ವಸ್ತು. ಕಥೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಯನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರತಿ ಪತಿ ವಿತನದಾನವ ಕೊಟ್ಟ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಅತಿ ಹರುಷದಲಿ ಖೇಳಿಸು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಭಿ ಮವ್ವ.

ನಾರದನ ಸಂಚು ಭಾಮೆಯ ಗರ್ವ ರ ಕ್ಷಮೆಯ ಹಿರಿಮೆ ತುಳಸಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮಂತ್ರಾದ ವು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಶಕಂತಲೆ ದ ಪೃಂತ ಮಹ ರಾಜನ ಹಾಡು ಕೊಡ ವೆ ಹಾಭಾರತದ ಕಥೆ ಕಾಳಿದಾಸನ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ರತಿಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಕಷ್ಟಭಕ್ತಿಗೂ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಮಗ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮದವೆ ಮಾಡಲು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಾಗ ದ್ರೌಪದಿ ರತೀ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಪೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆ ಅರ್ಜುನನು ಯತಿವೇದದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಾದ ಕಥೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ.

ಉಳಿದ ಹಾಡುಗಳ ಕಥಾಂಶವಿರುವ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಭೀಮವ್ವ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ಹಾಡು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ.

ಅಕ್ಕರವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಕ್ಕ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಕೇಳಿ

ರಕ್ಕಸಾಂತಕ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಪೋದ ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಕೇಳಿದಾಗ

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ನಿನ್ನ ಬಿತ್ತದ್ದಲ್ಲಭ

ನೀರೊಳು ಪೊಕ್ಕು ವೇದವ ತಂದು ಪುತ್ರಗಿಡಹೋದ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ

ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಹಾಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಷ್ಟಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಭಿ ಮವ್ವ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಭೀಮವ್ವನ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಂತಿರುವ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಧುರ ಭಾವ ಗಳಿವೆ.

ಹರಿ ಹರಿ ಹರಿ ಎನದೆ ಈ ನಾಲಿಗೆ

ನಿರುಪ್ಪದ್ಯಾತಕೆ ಸಮ್ಮನೆ

ಸರಸಿಜಾಕ್ಷನ ದಿವ್ಯ ಸಾಸಿರನಾಮ ಬಿಟ್ಟು

ಪರರವಾರ್ತಾಲಾಸಕ್ತಿ ಪಾಮರನಾಗುವುದಕ್ಕಿ
ಕೃಷಿ ಹಿಡ್ಡಾಗಿ ರಂಗವಾಲಿ ಎನಿಸುವುದು

ಭೀಮವೃಷ ಕೃತಿಗಳು ಕಥನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣನಾ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮವೃಷನನ್ನು ವಿರೂಪ ವೆವರಿಲ್ಲ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೀಮವೃಷ ಚರಸ್ವರಣೀಯ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ 1822 ರಿಂದ 1902ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ಭೀಮವೃಷ ಕನ್ನಡದ ಜನಪ್ರಿಯ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು

ಇತರ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು

ಇದ ವರೆಗೂ ಹೇಳಿದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಬರವಣಿಗೆ ನಡೆಸಿದವರಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರಾದವರಾಗಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ 1850 ರಿಂದ ಈಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಯವರು ಅಂಥವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು)

ಚಿ ರಾ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ (1850) ಈಕೆ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಂಜ ಪ್ಲ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯರ ಲೌಕಿಕ ವಿಹಾರದ ವೇತನಾಂಕಿತನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಯಿರುತ್ತಿರಲು ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದಳು

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ರಚಿಸಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪೌರಾಣಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಮೆರಗನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಲಲಿತ ಚುಕ್ಕೆದಿಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ರಾಜಕಲಾನಿಧಿ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದಂಥದಂ ಗೃಹಿಣೀಧರ್ಮ ಜನ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಅಮಾತ್ಯ ಅರ್ಥ ಕಾಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಮುಂತಾದ 16 ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ

ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣ ಈಕೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯನಾಟಕ ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂಕಗಳಿವೆ ಕೃಷ್ಣನು ಭಾಮೆಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ವನದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಕಥೆಯೇ ಇದರ ಕಥಾವಸ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನೇ ಈಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಗುಣವಿದೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡು

ವಾಗ ತುಂಬಿಯನು ಜರಿದವು ಸತಿ ಕ ರುಳಂಬುಜದ ಡಾಳವನು ವದನವು ಬೆಂಬಿಡಿ ದವಾ ಶ್ರುತಿಗಳಾರೆ ಶ್ರೀಕ ರದಾಕ ತಿಯಣ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಬಿಟ್ಟಮ್ಮ

ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೂ ರಸಭರಿತವಾದ ಭಾವಗಳೂ ಇವೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಧಾನರಸ ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳು ಕಂಡು ಒರುತ್ತವೆ

ಗಣಪತ್ಯೆ (1870)

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದವಳು ಈಕೆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ ಈಕೆ ಅಕ್ಷರಸ್ಥಳು ರಾಮಭಕ್ತರಾದ ಗಣಪಭಟ್ಟರು ಈಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಪಾರ್ವತಿ ಇವರ ವನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಕೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಹನಿ ರಚನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನ ಗಪ್ಪ ಸಣ್ಣ ಭಜತಿ ಎಂಬ ವದನ ಜೊತೆ ಈಕೆಯ ವಿವಾಹವಾಯಿತು ಬಡತನದ ಸಂಸಾರವಿದ್ದರೂ ಈಕೆ ಕಾವ್ಯ ರಚಿ ಸುವುದನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಗೊ ಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಕೃಷ್ಣನಹೆಟ್ಟು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅನಂತನ ಕಥೆ ತ ಳೀ ಮಹಾತ್ಮ ಅರತಿ ಪದಗಳ ಮದುವೆಯ ಹಾಡು ವಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಣಪತ್ಯೆ

ಗೋಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಗೋಕರ್ಣದ ಸ್ಥಳಪುರಾಣವನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪರಿಣಯ ದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಈಕೆ ಬರೆ ದಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿಯವರು ಈಕೆಯ ಬಿ ಗರ ಹಾಡುಗಳು ವಿನೋದ ಪ್ರಂಗಗಳಿ ದ ಬಿ ಗರನ ಜರಿಯುವ ಪದ ಗಳವು ದೇವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಾದರೂ ದ ಪ್ಪ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಕೃತಿ ಇದನ್ನೇ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ವುಳ್ಳ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನೂ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಸುಂದರಾಬಾಯಿ (1875)

ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಹಗಿ ರದ ರರ ಮನೆತನ ದವಳು ಈಕೆ ಬಾಬಿಧೇವಿಯಾದ ಸುಂದರಾಬಾಯಿ ಮಾವಂದಿರಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ ಪರಾಶ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ದೈವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಳು

ದಾಸಪ ಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಈಕೆಯೂ ಕಾವ್ಯರೂಪಕೈಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಶ್ರೀ ಬೆಂಕಟೇಶಾ ಬಿಟ್ಟದೊಡೆಯ ಶ್ರೀ

ವೆಂಕಟೇಶಾ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಮು ದ್ರಿಶೆಯಿಂದ ಈಕೆ ಕೃತಿಗಳೆಂಬ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ ಸುಭದ್ರಾಮುಯ್ಯ ರ ಕ್ಷಿಣಿ ಮುಯ್ಯ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಸುಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಶುಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರ ಗೌರಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರ ಕ್ಷಿಣೀ ಸ್ವಯಂವರ ದಲ್ಲಿ ಕವಯಿತ್ರಿ ಹಾನೇ ಕಥಾನಾಯಕಿಯೆಂದ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ರ ಕ್ಷಾಂಗದ ಚರಿತೆ ಒಬ್ಬ ಭಾಗವತನ ಚರಿತ್ರೆ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ವೃದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕರು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಪರಿಚಿತ ಕಥಾವಸ್ತು ಮೃದುಮಧುರ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳು

ಶೆನ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (1880)

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದ ರಾವ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬ ವೈದಿಕರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ದೇವರಸಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಗೆ ಅಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತಂತೆ ಗೋಕರ್ಣದ ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲೂ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಡುವಣತನೇ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ವ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿ ತಂಟು ಸರಳ ಈಕೆ ತನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರ ವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ

ಶಾಂತಿಬಾಯಿ (1880)

ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸಾಗರದ ಕೊಪ್ಪಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯನವರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಜೀವನ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಾತಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಾಂತಿಬಾಯಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನೆಂಬ ಸಾಧುಗಳ ಪರಿ ಚಯದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿತು ಇಹಲೋಕದ ಪರಿ ವರ್ಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದೂರತು ಗಂಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಧ್ಯಾನ ಮನನದಲ್ಲಿ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದಳು ಈಕೆ ಕನಡೆ ಮರಾರಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಶಾಂತಿಬಾಯಿ ಪ ಗರು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಹಂಪಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿಪರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಓರಬಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ (1890)

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊಂಡೂರಿನ ದಿವಾನ್ ಅಚ್ಚಪ್ಪನಾಯಕರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಈಕೆಯ ಪತಿ ಮಾಧವರಾಯರು ವಕೀಲರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ವಿಧವೆಯಾದ ಈಕೆ

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತನ್ನ ತರುವ ನಥನ ಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸೇವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು

ಈಕೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರಯಂತಿಗಳನ್ನು ಕರಿತು ಅನೇಕ ಹಾಡು ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು.

ಈ ಕೆಲವು ಕವಯಿತ್ರಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈಗಲೂ ಈ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ವಾದಿ ರಾಜವ ರದ ಗಿರಿಬಾಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಪುರಂಜಿ ಜೀವೂನಾಯಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಾಮರಾಜವೇಟೆಯ ರಾಜಾವ ಳೆಯವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ಇವರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅಜ್ಞಾತ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರಾದ ಪುರಂದರ ಕನಕಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ನನ್ನು ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬಿ ರಿದರೂ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲವೇ ಬೆ ಕಾಯಿತು 18ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತತ್ಯ ವಾತಾವರಣ ವರ್ಷಾಬ್ಬ ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಮಾತ್ರ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯಾತ್ಮಾವೂ ದೊರೆಯಿತು ಇದು ವರೆಗೆ ನೋಡಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಥನ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಜನಸ ಮಾನ್ಯರ ಬ ಯ ಳ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ವೆ ರೆಯುತ್ತಿವೆ ಈ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರ ಸರಳಶೈಲಿ ಸರಳವಾದ ಭಾಷೆ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ನೂತನ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದಂಥವು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಸರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎನ್ನುವ ನಾಮಾಂತರಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯವರಾಗಿ ಒಂದ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು ಮಧ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಂತಿ ಧರ ಅನಂತರ ಒಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ವಾಮಿಗಳು ವೆದ್ವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಕಠಿಣ ತ ಉಪಾಡು ಮತ್ತು ಆನೆಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ರ ಜ್ರಾಯವನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು ಅನಂತರ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒದಗಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಆದ್ವಿತೀಯವಾದುದು

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರವನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ನಾದ ಸೋಮನಾಥ ಎನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಂಧುವಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥನು ವ್ಯಾಸವಿಜಯವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಚ್ಯುತರಾಯಾಭ್ಯುದಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯಾಭ್ಯುದಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದಿವ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದತ್ತಿಗಳು ಶಾಸನಗಳು ಅವರ ಜೀವಿತರೂಪವು ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಕರ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರ ಮೊಂದಿನಂತಿದೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲ ದರ್ಶನವೆನ

ಗೇಸುಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಫಲದಿ ದೊರಕಿತೊ ಎನ

ಸಾಸಿರ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನವಾಯಿತು...

ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

“ಪುರಂದರ ವಿರಲನೇ ಪರ ಎನು ವ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚಕ್ರಾಂಕಿತವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲ ಎನು ವ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರೆ ಅವರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಲಯವಾದಿ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಘಾಪ್ಕರ ಬಾಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ

ರಾಯರು ದಾಸರೊಳು ನಾಯಕನೆಂದೆನಿಸಿದರು ಶೇಷಾವೆ ಶ ಪ್ರದ್ವಾದನವಕಾರ ವೆನಿಸಿದರು ದೇಶಾಧಿಪನಿಗೆ ಬಂದ ಕ ಹೊಯೋಗವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನ ವನು ಏರಿದರು ವ್ಯಾಘ್ರಿಯನ್ನು ಬಲಿಸಿದರು ಕಾಶೀದೇಶದೊಳೆಲ್ಲ ಭಾಸರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ವ ಶಿಷ್ಯರು ಸಂರೇಂದ್ರರು ಬಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಂ ದ್ರ ರನ್ನು ಪುತ್ರಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯೇಂದ್ರರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರ ವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು ಮಧ್ಯವ ತ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಉದಯಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರ ಕಂಪರನೆಂದನಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಶಿಯ ಗದಾಧರಮಿಶ್ರನನು ಸೋಲಿಸಿ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಪಕ್ಷ-ಧರ, ವಾಜಪೇಯ ನಾರಸಿಂಹ ಲಿಂಗಣ್ಣಮಿಶ್ರ ಮೊದಲಾದ ನೂರೊಂಟು ಮಂದಿಯ ನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪಡೆದ ವಿಜಯ ಪತ್ರವನ್ನು ವಾಸು ದೇವ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನೆಗೆ ವಿಭೂಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಸಿದರು

ಇಷ್ಟು ಪುರಂದರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ದೊರೆಯುವ ಅಂಶ ಗಳು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಜಯ ಗಳನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಐನಿಸಿ ಭೂಪುರ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ದಿವ್ಯಕರಗೌಡ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪೋತನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಒರುತ್ತದೆ

೩

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಬ್ಲಣ್ಣಸುಮತಿ ಈತ ಕ್ಷಾತ್ರಪಗೋತ್ರದ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಅರಾಜನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯಾತ ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಒಂದು ತೆಣ್ಣು ಎರಡು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೇ ವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಯತಿರಾಜ ಯತಿರಾಜನ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ಯಾರತಾ ಕರಸ್ತಾವಿಗಳು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ರಾಮಾಚಾರ್ಯ ಸುಧೀಮಣೀರ್ಧಯತಯಾಗರ್ಭೀಧೃತಃ ಶ್ರಿ ಮತೋ
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ಯತೀಶತಃ ಕರುಣಯಾ ಸಂವತ್ಸರೇಷ್ವಾದಿಮೇ
ವೈಶಾಖಾದಿವ ಪಕ್ಷಕೇ ದಿನಮಣೀರ್ವಾತೀ ದಿನೇ ಸಪ್ತಮೇ
ಪ್ರಹ್ಲಾದೋವತತ ರ ಭೂಮಿಂವಲಯೇ ನಾಗಾಧಿಪಾಸ್ಯಾಂಶಭೃತ್ ||

ಸ್ವಾಮಿ ಕಣ್ಣು ಮಿಕ್ಕಿಯವರ ಪಂಚಾಗದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತೇದಿ ಶ್ರಿ ಶ 1447 ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 22 ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಭ ನುವಾರಕ್ಕೆ ಜೊಂದುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ

ಚರಿತವನು ಅಧರಿಸಿ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ವರು ಸು 1400 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಚನನವಾಯಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆ ತ್ತಾರೆ

ವಾ ಸರಾಯರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಚೌಂ ಐದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ವಿಳನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನಗಳಾದುವು ಬ್ಲೂಣ್ನು ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನದಂತೆ ಯತಿರಾಜನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನಗಳಾದ ವು ಆಶ್ರವ ಧವ ಗಳ ಉಪದೇಶವಾಯಿತು ಆತ್ಮಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಕರ್ತ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟು ವ್ಯಾಸಕಿರ್ಥರೆಂದು ಗಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು 1478 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪೃಷ್ಠವೇರಿಂದರು ಅನಂತರ ಕಂಚಿಗೆ ಪ್ರಯಣ ಮಾಡಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವೇದಾಂ ದ ಪಡ್ತರ್ತನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಚಂದ್ರಿಕ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಲಿಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಮುಳ ಬಾಗಿಲಿನ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ 15 ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ವ್ಯಾಸಂಗವನು ಾಡಿಸಿದರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅನಂತರ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐ ಂಡ ರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೀಮ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಕರಂಡದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷಿಣ ಸತ್ಯಭಾವಣ ಸಮೇತನಾದ ವೇಣಂ ಗೋಪಾಂತ್ಯಷ್ಟ ವ ಪ್ರತಿಮೆ ಾದ್ದಿತು ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಕ ಣಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ವಿಗ್ರಹ ಸೋಸಲೆ ಮರದ ಅಧಿಪತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಬಂದರು ಅದ್ಭುತ ಸ್ವಾಗತವನು ದೊರೆ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವ ರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿದ್ದರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯರನ್ನು ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯನ ಬಾದರ ಯಾನನ್ನು ಯ ಧಿಸಿ ರ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಸಾಳ ವ ನರಸಿಂಹನು ಗೌರವಿಸಿದನು ಇಲ್ಲಿ ವೇದಾಂ ಗೋಷ್ಠಿ ಗಳು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಇಂತಹುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಗೇಶನ ತತ್ವಚಿಂತಾ ಮೂ್ಯಂತಹ ತರ್ಕಗ್ರಂಥಗಳ ಖಂಡನವನು ಮಾಡಿದರು ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಇವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು 1486 ರಿಂದ 1498 ರ ವರೆಗೆ 12 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇವರು ಆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದುದಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ದಕ್ಷಿಣ ಭ ರತ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವ ವಸ್ಥೆಯ ನ್ನು ಮಾಡ ತ್ತಿದ್ದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ವಂತ್ರಿಗಳ ಆಹ್ವಾನದ ಮೇರೆಗೆ 1493 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಪ್ರತಿ

ದಿವಸ ಇವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯ ತ್ರಿದೈವನು ಈ ಸ್ಥಾನ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕಳಿಂಗದ ಬಸವಭಟ್ಟನನು 30 ದಿನಗಳ ಕಾಲ ವಾದಮಾಡಿ ಸೋಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಈಶ್ವರರಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಸೋಸಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮರದಲ್ಲಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸನ ಅನಂತರ ಬಂದ ವೀರನರಸಿಂಹನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೇ ಕಂಡನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿವಸ ಮದ ವೇಯಾಗದ ಎಂದೆಂದೂ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಮುಟ್ಟದ ವಿದ್ವಾಂಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯ ತಾನೆ ಎಂದು ನ್ಯೂನಿಜ್ ಹೇಳುವ ಮಾತು ವಿ ರನರಸಿಂಹ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥವು ಸೋಮನಾಥನ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಚಂದ್ರಿಕಾ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಮೃತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಇದು ಸೋಮನಾಥನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಅದರ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 1509 ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಧರ ಜೀವನದ ವೈಭವ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿತೆ ತನ ಕುಲದೇವತೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಆತ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕಂಡನು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಮನಾಥ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—

ಯಾವಂತೋ ವಿಷಯಾಹೃತಾ ಭ ಜಬಲಂ ಯಾವತ ಪತ್ನಾಹಿತಾ
ಯಾವಂತಶ್ಚ ವದಾನ್ಯತಾ ಕರಸರೋಜಾತಾಶ್ರಯಾ ಯಾವತೀ
ಯಾವತ್ಯೋ ಧನಸಂಪದೇ ಗ ಣಗಣೇ ಯಾವಾಂಶ್ಚ ಯಾವದ್ಯತ
ಸ್ತಾವತ್ಕರ್ತು ಮಿಯೇಷ ಪೂಜನಮಸೌ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಭಿಕ್ಷುನಃ ||

ಸು 1500 ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಲೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸೆಲ್ಮಾನರಿಂದ ಒಂಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹಸಿರು ಭಾವುಟ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು 1511 ರಲ್ಲಿ ಕಂಟಿಯ ವರದರಾಜನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲ ಪಡೆದೀಡು ರಾಜ್ಯದ ಪೂರ್ವಭಾಗಕ್ಕೆ ಎನು ವ ಗ್ರಾಮ ವನ್ನು ದೊರೆಯಿಂದ ದತ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಹಂಪಿಯ ವಿರಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ 1513 ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಉದ್ದೇಶವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಗ ರುಗಳು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪಾಲಾ (ಸೌ ೧ ೧ IV, 489 1889) ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒರೆದ ಕಾವ್ಯದ ತುಣುಕೊಂದು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಕುರಿತು—

ಉತ್ಸಾಹಂ ಮಮ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮದ್ಗುರ ರಥ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥೋ ಮುನಿಃ
ಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರವಿವಿಧಾಮಾ ಯೇತಿಹಾಸಾದಿಕಾನ್
ಒಬ್ಬಾಸ್ತತ್ರ ಕಥಾ ಹರೇಃ ಪಶುಪತೇಃ ಸಾಮ್ಯಂ ನಿರಸ್ಸಾಧಕಂ
ವಿಷ್ಣುಂ ಕೀರ್ತಯ ಸರ್ವಥ ತ್ವಪದಿತನ ಮಹ್ಯಂ ಮಂದಾ ದತ್ತವಾನ್ ||

ಎನು ವ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ತನ್ನ ಪರಮಗುರುವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ

ಕಳಿಂಗಯುದ್ಧಾನಂತರ ಒಂದು ದಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧಾವಿಸಿದನು ಅದು ಕಳಿಂಗದ ದೊರೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿಗೆ ಅದು ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಿತು ಆ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪಾದಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ ದೊರಕಿದ್ದಿತು ರಾಯನ ಘನತೆ ಮತ್ತು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಜಯನಗರದ ಒಲವು ಕರಗುವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಇದು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಗೌರವ ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿತು ಸೊಮನಾಥ ಕವಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅದರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿದ್ಯಾಧರ ಮಹಾಪಾತ್ರನದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ.ಶ 1520 ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಧಾಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ರತ್ನಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಹುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಇದು ದೊರೆಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಕೇಡನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತರು 8-1-1521 ಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗುವ ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ 30 ರಂದು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಸಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದನು ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತದಂತೆ ಅವರಿಂದ ಅನೇಕ ದಾಸಗಳು ನಡೆದುವು ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಒದ್ದಾರತಾ ಕರರು—

ತತ್ಸಿಂಹಾಸನ ಮಾರುಹಸ್ತಚರ ಭೂದಾನಾದಿ ಸಂಸಾಧಯಂ
ಸ್ತದ್ರಾಜ್ಯಂ ಪುನರಪಾಯ ಸ್ಥಿತಿಭೃತೇ ಕೃಷ್ಣಭಿಧಾನಾಯ ಸಃ
ತತ್ಸಂವತ್ಸರಗಾಂತ್ಯಮಾಸು ಧವಳೇ ಪಕ್ಷೇ ಪರೇವಾಸರೇ
ಷ್ಠಂತೇ ವ್ಯಾಸ ಸಮುದ್ರನಾಮಕವ ದಾದ್ವಾಮಂ ಸ ಚಾಸ್ತೈ ನ ಪಃ ||

ಅಂದಿನಿಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಾದರು ಕುಷುಯೋಗ ಕಳೆದ ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಇದರ ಕುರ ಹಾಗಿ ವ್ಯಾಸರಾಜ ವ ರದಲ್ಲಿ ಸಕುರ ಜಗೌರವಗೆ ಕೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪೀಠವನು ಇಂದಿಗೂ ಏರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರ. ಶ 1523 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರ ಯರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥಪುರ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಲಭಿಸಿತು ತಿರ ಪತಿಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವ ರದಲ್ಲಿರುವ 1524 ರ ಶಾಸನದಂತೆ ಬಹುಶಃ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಕುಷುಯೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ 1526 ರಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮವನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 1527 ರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರ ಗ ವ ವರೆಗೆ ಆಳಿಯ ರಾವ ರಾಯನ ಶಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಡಳಿತವಿದ್ದು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ದತ್ತಿಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೂ ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು ಅದರಲ್ಲಿ—

ನಿಗಮಾಗಮ ನಿರ್ಣೀತ ನಿರ್ಜರಾಧೀಶ ಮಂತ್ರಿಗೇ
 ಸ್ವಪೆಂದ್ರ ಮುಕುಟೀರತ ನೀರಾಜತ ನಿಜಾಂಭ್ರಯೋ
 ನಿರಹಂಕಾರ ಚಿತ್ತಾಯ ನೀತಿವರ್ಣೋಪದೇಶಿನೇ
 ಶೇಷಾಯ ನರವೇಷಾಯ ಶಿಕ್ಷಿತಾಂತರ ವೈರೀ
 ಪುರಾಣ ಪ್ರೇರಪಧ್ಯಾನ ಪುಷ್ಪತ್ಪುಷ್ಪಲ ಮಾತರ್ಯೇ
 ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮತಾಂಭೋಜ ಮಾತಾಂಡಾಯಿತ ತೇಜಸೇ
 ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥ ಶಿಷ್ಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ಮಲ ಮೂರ್ತಯೇ
 ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಯ ತೀಂದ್ರಾಯ ವಿದ್ವದಿಂದೀವರೇಂದವೇ

(ಶಿವಮೊಗ್ಗ 85 ನೆಯ ಶಾಸನ)

ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಇದರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಬಳಿ ಯಂತೋದ್ಧಾರಕ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ 732 ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದುದು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವ್ಧಾರತ್ನಾಕರರು—

ಮೂರ್ತಿಸ್ಸಪ್ತಶತಂ ಪ್ಲವಂಗವಂಪತೇದ್ವಾರ್ತ್ರ ಶ್ರಿಂಶದಪ್ಯಂಜನಾ
 ಸೂನೋರ್ನಿವಂಮ ಈಶತೋವಣ ಕೃತೇ ರೌದ್ರಾಹ್ವಯಾಬ್ದೇಶಕೇ

ಶಾಲಿವಾಹನ ನಾಮ ಯುಗ್ಮಯ ಗಳಂ ಚತ್ವಾರಿ ಚೈಕಂ ಲಿಖಿನ್

ಯಾಂ ಸಂಖ್ಯಾಂ ವನಸಾ ದಧಾತಿ ತದಿಯಂ ಸಂಖ್ಯಾಯತ ಪೂರ್ಯತೇ ||

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಮರಣಾನಂತರ ಅಚ್ಯುತರಾಯನೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ 1532 ರಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವ ಲಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಥರು ಯೋಗ ವರದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು.

8-3-1539 ಕೃ ಸಂವಾದಿಯಾದ ವಿಳಂಬ ಸಂವತ್ಸರ ಪಾಲ್ಕುಣ ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥಿ ಶನಿವಾರದಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನಿಧನರಾದರೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಪುಟ್ಟ ನಾಭುವಿದೊಳಗೆ ಬಹುದಿನ ಕಳೆಯಿತೋ

ಪುಟ್ಟದಂತೆ ವರಾಡೊ ಸೃಷ್ಟೀಶ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ||ಪ||

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆನೆಗೊಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಮೈಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ನವಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೃಂದಾವನವಿದೆ.

೪

ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ವರ್ತಿಸಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅವೊ ಫವಾದ ಶ್ರಮದಿಂದ ದೈವತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಖಂಡಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿದರು. ನ್ಯಾಯಾ ಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕಕಾಂಡವ ಎನ್ನುವ ಕಟ್ಟುಗಳ ಮೂಲಕ ಭಿದ್ರ ಗೊಳು ಪ್ರಿದ್ವ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಳ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದ ಪಕ್ಷಧರಮಿತ್ರ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿದ್ವಾಂಸನೊಬ್ಬನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕಂಡು—

ಯದಧೀತಂ ತದಧೀತಂ ಯದಸಧೀತಂ ತದಪ್ರಧೀತಮ್

ಪಕ್ಷಧರವಿಪಕ್ಷೇ ನಾವೀಕ್ಷಿ ವಿನಾ ನವೀನ ವ್ಯಾಸೇನ ||

ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ ದಾಗಿ ಒಂದು ಸಾ ಪ್ರದ ಒಂಕ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ವಂತೀ ವಿಭೂಷಿತ ಕರಾತ್ ಎಂದು ಮಧುಸೂದನ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಸರ್ವಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಲು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶ್ರಮವೇ ಕಾರಣ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಬಸವಭಟ್ಟನನ್ನೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅದ್ಭುತ ವಾದ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡರು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನ ತಿರ ಪತಿಯಲ್ಲಿ

ತಮಗೆ ದೊರೆತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಯ ಅವಶೇಷವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಿಣಿಯರ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಎರ್ಪಡಿಸುವುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವೈಷ್ಣವಮತದ ಆಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಶಿವನನ್ನು ಶೈವರನು ದ್ವೇಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಕೂರಿತು ಸ್ತೋತ್ರ ಪೂಜಿಸಲು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಭಟ್ಟನ ಕೊಡುಗೆಯಾದ ಶಿವಲಿಂಗ ಸೋಸಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿಗೂ ವಹಿಸಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಟಲ ನೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ದೈವವಾಗಿದ್ದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾಜಮಂದ್ರ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಂದೇಶ ಚಿಂತನಶೀಲರೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆದವರಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಪರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಮೋಘವಾದದು. ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗರೂ ಅಷ್ಟೇ ಗಟ್ಟಿಗರು ಕೀರ್ತನಕಾರರಾಗಿ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರುಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಇತ್ತಂದೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಘನಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಸಕೂಟವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೈತಿಕ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಹುನಗುಂದ ಮುದ್ದೆಬಿಹಾಳ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕುಂಭಕೋಣ ಕಂಚಿ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಗಾಳದ ಚೈತನ್ಯ ಪಂಥೀಯರ ಭಕ್ತಿಪಂಥದಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ದೊಡ್ಡದು. ಚೈತನ್ಯಪಂಥೀಯರ ಒಂದು ಗುಂಪು ತಾವು ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಮಾಧ್ವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೈತನ್ಯರ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕರಿತು ಬರೆದ ಕವಿ ಕರ್ಣಾಪೂರನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಸಂಹಿತೆ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕೆಳಗಿನ ವದ್ಯ ವರ್ಧಮಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ—

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ನತೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣಾ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀಲೋಚ್ಚೈಭಾವಂಗತಾಃ
ಮುಕ್ತಿಸ್ಥೈರಜ ಸುಖಾನ ಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪಾದನಂ
ಹೃದ್ದಾದಿಪ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಿಲಾವ್ಯಾಯಿಕ ವೇದೋ ಹರಿ ||

ಇವರ ಪ್ರಕಾರ—1) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ 2) ಜಗತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ 3) ಪಂಚಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ 4) ಜೀವಗಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು 5) ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು 6) ಸ್ವರೂಪ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತಿ 7) ನಿರ್ವಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ 8) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಆಗದುಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು 9) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವವಾದದ ಸಂಗ್ರಹ ಸ್ವರೂಪ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀಪದ ದರಾಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಮಾಡಿದವರು ಈ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 9 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸತ್ರಯಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನ್ಯಾಯಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕಾಗಳು ಅವರ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕಿರುಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದೋಚ್ಚೈವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಅನಂತರ ಅವರ ತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನಾ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಮಿಂಡನ ತ್ರಯ (1 ಮಾಯವಾದ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 2 ಉಪಾಧಿ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 3 ಪ್ರಪಂಚವಿ ಥ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ) ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವೇಕಗಳು ಬರತ್ತವೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ 37 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥಮಾಲಿಕಾ ಸ್ತೋತ್ರ ಇವರದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಚಿತವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೆ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯನ್ನು ಇವರ ಹೆಸರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತರಕ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಬಿ ಎಸ್ ಕೆ ಶರ್ಮ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸತ್ಪರ್ಕವಿಲಾಸ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅದರ ಮೊತ್ತಕೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಸುಳಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂಥ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಸುಮಾರು 102 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಕೃಷ್ಣ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎನು ವೆ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಅಂಕಿತವು ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಿ ಗಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣ ಮ ದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ವರನಾಮಗಳನೂ ಮಾಡ ತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ- ನೀನಂತು ಸಂಸ್ಕಾಸಿ ನಿನಗೆ ಹೆಂಡರಲ್ಲಿ ನೆನಗಿಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಅಂಕಿತಮಾಡು ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಿದಂತೆ ! ಅನಂತರ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದ ಪದಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಮಾಡ ತ್ತು ಒಂದರಂತೆ ¹ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಹಿ ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಸ ರದಲ್ಲಿ ಹೇಯ ಬುದ್ಧಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಸಜ್ಜನ-ಂಗ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತು-ವಾದ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಶರಣು ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಇವು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಒಡೆದು ಕಾಣ ತ್ತೇವೆ ² ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಕೃತಿಗಳು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉಪಮೆ ರೂಪಕ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಾರ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ ಭಾಷೆ ಹೃದಯ ಂಗವ ವಾಗಿದೆ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸ ರನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಪಂಥದ ಮ ಲಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿದೆ ಆರ್ತಭಾವವಿದೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಒಯಕೆಯೂ ಇದೆ ಉದ ಹರಣಿಗೆ ಜೇನಿನೋಳಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂದಲಂತೆ ಕರದಲೊಪ್ಪುವ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡಬೆ ಕೆ ? ಏನೆಂಬ ದಾಸರಿ ಕೋಡಗೂಂದದಿ ಕೂಯೆ ವೆ ನಾನೆಲ್ಲಿ ಜನಗಳ ಮುಂದೆ ಜೊ ಗಿಗಾಗಿ ಕೊ ಡಗ ಪಾಟು ಬಡುವಂತೆ ಜಾರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗೋಪೀಜನಜಾರಕೆಂದರೆ ಸಾಲದೆ ಕಿರಿಕಥಾ ತುರಗವಿರಲು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಹುವ ಕತ್ತಿಯೆರಲಿ ಬೇಡವೊ ದಾವಾನುವ ತಕ್ಕಿಸಿ ಕ ಡಾನೆಯ ದೇವಗಂಗೆಯ ತಂದು ಹೊ ಗಿಸಿದಂತೆ ಗಾತ್ರವೆ ವಂದಿರ ಹೃದಯವೇ ಮಂಟಪ ನೇತ್ರವೇ ಮಂದಿರ ಮಂತಾದುವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಅವರು ಐಕ್ಯರಾದಾಗ ಬರೆದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದ-ವ—

ಭಕುತಿಯು ಕುತರಾಗಿ ಮುಕುತಿಮಾರ್ಗವಿಡಿದು
ಅಖಿಳ ಬಗೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ
ಸಕಲಾಗಮಗೀಯ ಸದ್ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಅಕಳಂಕ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಬಳಿಗೆ ||

1 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ (1963)—ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತದಾಸರು ಪುಟ 387

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1952)—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖ ಪುಟ 116

ಎನ್ನುವ ಮಾತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬೀವಿತದ ಗಂತವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 75 ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೀರಿ ಬದುಕಿದ್ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು ಸಮಾಜದ ಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದರು ಏಸು ಮುನಿಗಳದ್ದೇನು ಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸರು ನಿ ಮಧ್ಯದಂತದನುದ್ದರಿಸಿದ ಎನ್ನುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಾತಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಆಕರ

- 1 History of the Dvaita School of Vedanta and its Literature- B N K Sharma Motilal Banarsi Das Delhi 1981
- 2 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ — ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಸುಬೋಧ ಮ ದೃಶಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು 1963
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು 1952
- 4 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸರು—ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ಸಂಪನ್ಮೂಲ
- 5 ಪೂಜಾತತ್ವ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ಬೆಟಗೇರಿ ಶೃವ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಹುಚ್ಚೂರಾವ ಬೆಂಗಳೂರಿ ಧಾರವಾಡ
- 6 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಡ ಗಳು—ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧ ರವಾಡ
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿದಾಸರು—ಜಿ ಎಚ್ ಬಿ ಅಚಾರ್ಯ
- 8 ವ್ಯಾಸರಾಯರು—ಜಯಕೀರ್ತಿ ರಾಜಪುರೋಹಿತ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಡಾ॥ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ

ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸವಕಾಲ ನ ಸ ಹಿರಿಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮುದ್ರಣ ವ ವಸ್ತಿಯಾಗಿ ದಾಗಿ ಸುಲಭವಾದರೂ ಹಿ ದಿಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣ ವರ್ಷಗಳ ಹಳಮೆಯಿದ್ದರೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ದ ಏರ್ಪಾಡಿಸುವುದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದ ರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಕ ಯ ಸ ಮಾಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಒಗೆ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆವರಣವಿರ ತ್ತದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮನಕನದ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ದೇವರ ಬಳಿಯಿಟ್ಟು ಪೂಜೆಮಾಡಲಾಗ ತ್ತದೆ ಈ ರಿ ತಿಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸ ಬಂಧಗಳು ಬಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅವುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಅವರ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಒಂದರೂ ಅವರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದಸರಾ ಹಬ್ಬದ ಮುಗಲಾಸಕ್ತತ್ವದಿಂದ ಅವುಗಳ ಧೂಳು ಕೊಡು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿ ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ವಿನಾ ಇತರರಿಗೆ ಅವರು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಇವರು ವಿಪರೀತ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುವರೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಕೆಲವರಿಗುಂಟು ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಬಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸ ಅದರಲ್ಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇತರ ಲಿಖಿತ ಕಾವ್ಯಗಳಂತಲ್ಲ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಒಂದೆಂದ ಬಾಯಿಗೆ ದ ಟಿ ಒಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಸಕ್ತಿರು ಓದುವರಹ ಬಲ್ಲವರು ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮವುಳ್ಳವರು ತವಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು ಆಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳು ತಯಾರಾದವು ಲೇ ಕೋ ಭಿನ್ನರಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಬ್ಬರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ಹಾಡುಗಳು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಿವು ಕಷ್ಟನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ವೆ ಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ ತತ್ವಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆಲವರಿಗಿರಬಹುದು ಯಾವುದೇ ರಿ ತಿಯ ಕ ತಿಯಾದರೂ ಪರಿವಾಗಿಲ್ಲ ಪರಿವಾಸರು ಹಾಡಿದ್ದಾದರೆ ಸರಿ ಎನ್ನುವ ವ ನೇ

ಭಾಷಾ ಪರಿವರ್ತಿತವಾದುದು ಅಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ ಹಿತಾಭಿರುಚಿ ವ ದ್ವೈತ ತಾತ್ವಿಕ ದಾಸರೂಪ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಸ್ಥಳಗಳ ಪರಿಪರದ ಪ್ರಭಾವ ಬಾಂಧವ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಾಸಕ್ತಿ ಹಾಸ ವ ಗೀತು ಇಂ ಮೂದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ನಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಜೈನ ವಿ ರಶ್ಮಿವ ವೈದಿಕಮಂದಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಬಹುತಃ ವರದ ಪರಿಪರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯ (—ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಿ ಪೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮಾಧ್ಯಮತ ತತ್ವಗಳು) ಕ್ಕೆ ಇದ ಮನ ಣೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದೂ ನಾವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ದಾ ರ ಸಂಬಂಧಗಳಿಲ್ಲವೆ ಆತ್ಮರ ದ ಆಸ್ತಿರರೇ ಅವಲಂಬಿಸ ಬೇಕಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು

- 1) ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು
- 2) ದಪ್ಪ ಕೈ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು
- 3) ಸಾವಣನ್ಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು

ಏಕೆಂದರೆ ಮಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನೂ ಕೊಡುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಕಂದಸ್ತವಾಗಿ ರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಬಹುದು ಈ ಎಲ್ಲ ರಿ ತಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಮೈಸೂರಿನ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗದ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿವೆ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತವಾದ ನೂರಾರು ಪಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸು 335 ಲಿಖಿತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇದ್ದು ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತವ ಗಿಸಿವೆ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು ಕನಡ ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು ದೇವನಾಗರೀ ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಕನಡ ಲಿಖಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಒಂದೊಂದೇ ಪ್ರತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಬಲಂಬೇಗ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ ಮಂಚ್ಚಿದರೆ ಪುಡಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಓಲೆಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಇವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂತಂವರ್ಜೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮೂಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರದ ನೀಡಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಂತ ವಾದದ್ದು

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರಿಗೆ ಅವು ನಮ್ಮವು ಎಂದು ವಾಚನಾತ್ಮಕ ಅತ್ಯಂತ ಒಂದು ಒಳಿಯ ವಾಗವು ಎತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇರುವ ಎಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ ಬೇಕಾದಷ್ಟೇ ಎಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರುವಾಗುತ್ತದೋ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಎಷ್ಟರ ಕಳಕಳಿಗಳು ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಇರಬೇಕು

ಹಿಂದಿನವರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಮಾಡಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಒಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುವು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತೃಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೊಂದಿಗಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದುವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವುದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ದ್ರವಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಎಂಬ ರೀತಿ ತಿದ್ದಿದರು ಕೆಲವರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ದಪ್ಪ ಒಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ರಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ರಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದವು ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಸೌದಭಲೆ ಸರಗುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವರದ ಪಟು ರೀತಿಗಳನ್ನು ಸಂದೂಕಗಳನ್ನು ಬೆತ್ತದ ಒಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿ ದಿಗ್ಭದ್ಧಿತ್ತಿದ್ದರು ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಒಟ್ಟಿ ಯ ವಾಚನವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಲಿಲ್ಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ವ ನೋಡುವಾಗ ಒಂದಿ ವಾಗ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದಿ ಗಿತ್ತು ಅವು ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಕನ್ನಡದೊಂದು ಹಳೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಧಂಡಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆ ಒಳಿಯ ತಿದ್ದಿ ಲಿಲ್ಲ ಒಂದಿ ಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ವಿಶೇಷವಾದ ವರ್ಣ ವಹಿ ಒಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಆ ಒಟ್ಟಿಗಳು ಒಳಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎರಡು ಮರದ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೆಳಗೊಂದು ಇಟ್ಟು ಒಂದು ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವುಗಳ ಅಳತೆ ಗಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಡು ನಡುವೆ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು (ಒಂದು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿ ಉದ್ದವಿಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು) ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉದ್ದನೆಯ ದಾರವನ್ನು ಪೋಲಿಸಿ ಕಟ್ಟಿತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಜಿನದ ರಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ (ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ವೇ 22 ಕೋಶಾರದ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಯರ ಸಂಗ್ರಹದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಇರುವ ಪ್ರತಿ ಮೊದಲಾದುವು)

ಈಗ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ ಶಿಕ್ಷಣ ವಾಗಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒಲೆಯ ದ ಗಲೀ ಕಾಗದದ್ದಾಗಲೀ ಕೂಡಲೆ ನೆಕಲು ಮಾಡಿ ಮೂಲದೊಂದಿಗೆ ತಾಳಿ ನೋಡಿ ರಟ್ಟಿ ಹಾಕಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದಾಗ ಅದರ ನೆಕಲನ್ನು

ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ಅವು ಬಣಗಿ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಂತೆ ಧೂಳು ಮುಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಆಸ್ತದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಳಿದು ಅವು ಮೆತ್ತಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡ ಆಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಎಣ್ಣೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು ಓಲೆಗಳ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಿಗೂ ಕುಂಚಗಳಿಂದ ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವುಗಳ ಎರಡು ಮಗ್ಗುಲಿಗೂ ಮರದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾರವನ್ನು ಪೋಟೊ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಈ ಅಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿದೆ ಸಡಿಲವಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟಿದೆ ಓಲೆಗಳು ಸರಳತೆವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬೂಷ್ಟು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಣ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಹವಾಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಎದ್ಮಾತ್ ಶಾಖದ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ದ್ರಾವಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಧೂಳು ಬೂಷ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಒರಿಸಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ನಶಿಸಿ ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ತಡೆಯಬಹುದು

ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಸರಳ, ಸುಲಭವಾಗಿದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆರಳೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡಬಹುದು. ಪಂನ ಪ್ಪನ ಶಕ್ತಿ, ಕಾಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುವುದು ಮಾಡದೆಯೇ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರೂಪಾಂತರ, ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಮೈಕ್ರೋಫಿಲ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪೋಟೋ ಸ್ಟಾಟ್ ನಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು - ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದುಬಾರಿಯಾದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರಿಂಗ್ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಕ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುದ್ರಿತ ಟೀಪ್‌ಗಳಾಗಿ ಕ್ಯಾಪಿಟ್ಟುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಬಿಲ್ಲವರಿಂದ ಹಾಡಿಸಿ, ಶೀಘ್ರಲಿಪಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇನೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ ಈಗ್ಗೆ ಸು. 160 ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಮುದ್ರಣಕಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಂಥದಾಸ ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯ ಪರಂಪರೆ ನಮ್ಮದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗುಜರಾತಿನ ದೊರೆ ಜಯಸಿಂಹ ಸಿದ್ಧರಾಜನು (1096-1143) ಹೇಮಚಂದ್ರ

ಒರಿಸಿಕೆ ಹೈಮದ್ವಾರಣ ವನ್ನು ವಿಷ್ಣು ವಿಂಡದಾದಂತೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಮ ನೂರು ಜನ ಲಿಖಿಕಾರರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಅದರ 1 25 000 ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದನಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮುಚ್ಚಿ ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ ದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದಾಸ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ಸರ್ವವಿದಿತ ಅದರ ಹರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಒಂದ ಪರಿಪಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆ (ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು) ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡದ್ದು ಈಗ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾದ ಲಿಖಿತ ಕಾಲದ ಸೂಚನೆಯಿರುವ ಪ್ರತಿ ಕೇವಲ 167 ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನದು 1 ಉಳಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶನವಿಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳಿ ವುದ ದರೆ ಯಾವ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಸು 200 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ದೆಂದು ಗ ರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಿಂದಾಗಿ ಅಭಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಲ್ಪಿತ್ಯಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರು ತವ ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು ಕನ ದಿಗರ ಪೂಜ್ಯ

ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರ ವಂತೆ ಕ್ರಿ ಶ 1850 ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂಬ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಇದನೆ ಡಾ|| ಪೆರದರ ಜರಾಯರು ಗ್ಯಾರ್ಟ್ ಪ್ರತಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದ ಕರ ಹೆಸರಿರುವ ಪುಟ ತುಟಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ 1871 ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಇದರ ಸಕಲೇ ಎನ ಬಹ ದ ದ ಪುಸ್ತಕ ವೈಯೂರು ಗವರನ್‌ಮೆಂಟ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ರವರಾದ ಜಿ ಗ್ಯಾರ್ಟ್ ಸಾಹೇಬರ ಒಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಏನೇ ಆವರ್ತಿ ಛಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದೂ ಹೊಕ್ಕಿಲ್ಲು ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ 158 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬೆ ರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಗಳ 173 ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ

ಅನಂತರ 1873 ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಹರಿಭಜನ ಕೀರ್ತನೆ (ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಕ ಡಿಪೋ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿರ ವ ಹರಿಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ (ಕನಕದ ಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಬೀರದಾಸರ ಕೆಲವು ದೋಹಗಳು ಇವೆ) ಕರ್ನಾಟಕಾಕ್ಷರ ಮುದ್ರಶಾಲೆಯಿಂದ ತೆಲ ಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರ ವ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಸಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

1877 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರ ವ ಹರಿಕದಾಮೃತಸಾರ 1888 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಚಿ ರದಪುಣ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರ ವ ಕನಕ ದಾಸರ ಸಳಸರಿತ್ರ್ 1891 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವ ದ ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಸ ರ ಇವುಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

ಅನಂತರ 1894 ರಿಂದ ಮಡಕರಿ ಬಾಳ್ಯಪ್ಪರಾಯ ರ ಪುರಂದರದಾಸಲು ವಾಯ ಪಾಡಿಶ ಕಿ ತನಲು (ತಲುಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಬೆಳಗಾವಿಯ ಆವಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತರ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಸಂಗ್ರಹವು (ದೇವನಾಗರೀ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಇವೆ ಪೆ ಾದಲಾದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು 1914 ರಲ್ಲಿ ಬೆ ಗಳೂರಿನ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿರೂ 1923 ರ ವೇಳೆಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಪಾಮಂಜಿಗ ರು ರಾಯ ರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಮ ದಿ 2 3 ವಷ ಗಳಲ್ಲಿ ಸ ಬೋಧ ಎಂ ರಾವ ರಾಯ ರ ಹರಿದಾಸ ಕಿ ತನ ತರಂಗಿಣಿ ಮಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು 1944 ರ ವೇ ಳೆಗೆ ರಾಯ ಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗ ಸೂಗೂರಿನ ವರದೇಂದ್ರ ಹರಿದಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮ ಡುದಿಂದ ಶ್ರೀ ಗೂ ರವಾಳಂ ಹನುಮಂತರಾಯ ರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆ ಶರದಾಯ ಬಂದಂತಹ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ಕನಕರ ಚತುರ್ಥ ಶತಮಾನೋ ವದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ವಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಪ್ರಕ ತನ ದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರು ಷ್ಠಗಳು (ಽಪಾ ದಕರು ಶ್ರಿ ಬೆಂಗಳೂರಿ ಹೆಚ್ಚರ ವ ಶ್ರೀ ಬೆಂಗಳೂರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ) ಹಿ ಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕಿ ತನಗಳ ಹ ಗೂ ಕಿ ಕದ ಸರ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸು 135 ವಷಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ಒಂದಿವೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ಕೆಂಸ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾಶನ ಸ ಸ್ಥೆಗಳೆಂದರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವ ನದಾಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಡುಪಿ ಶ್ರಿ ವರದೇಂದ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಸುಬೋ ಧ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕ ಲಯ ಧಾರವಾಡ ವಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಧ ರವಾಡ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ನಂಜನಗೂಡು ಗುರುಕೃಪಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಮೈಸೂರು ಕನಕಪುರಂದರರ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಉತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗಳು ದಾಸಾಶ್ರಮ ಸಂಶೋ ಧನ ಪ್ರಕಟನ ಮಾಲೆ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವ ದಕರಿರ ಲೂಕಿ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಆವಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿ ಟಿ ಕಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಶೆಟ್ಟಿ ಹರಿದಾಸರತಂ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಹಂತ ಅನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆ

ಸಂಶೋಧನೆ ದಾಸರವರಿಗೆ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಗಳು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(ಅ) ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಬರೆದಂತಹ ಡಾಕ್ಟೋರೇಟ್ ನಿಬಂಧಗಳು

(ಕ) ಪ್ರಸ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು — ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಪಿ ಟಿ ಲಿ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯ ನು ಪಡೆದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕ ರಿತ ಮೊದಲ ನಿಬಂಧ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಬೇರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜಿ ವನ ವಿಚಾರವನು ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರದೇಯಗಳು ಅವರ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಭಾಷೆ ಬಂಧ ಶೈಲಿ—ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ೨೦೩ ಕೀತನೆಗಳು ೩ ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ೩ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಉಳಿದ ಉಪಬೃಹದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸು 356 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರವಾಡದ ಮಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ೧೯ನೇ ವರ್ಷದ ಮೊದಲಕಡಿಯಾಗಿ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

(ಜ) ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು —ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಮೊದಲಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದೂ ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಬಂಧ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಥ ಎಂಬ ವಿವರವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವಯಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಮೆ ನೀಡಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜಿ ವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಇದು. ದಾಸರ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಸಂದೇಶ ಶೈಲಿ ಭಂಡವನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವರು. ಉಪಮೆ ಕೃತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 400 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಉಷಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

(ಛ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು (ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ) —ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಎಚ್ ಕೆ ಪದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1965ರಲ್ಲಿ ಇದೂ

ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮ ಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಒಬ್ಬನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ಒಬ್ಬನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಏಕತೆ ದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ನಂಜನ ಗೌಡನ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ತ) ಪ್ರಸಾದಯೋಗ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳು)- ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ವೆ ಆ ದಿವಾಣಜಿ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಪೂನಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ಒಬ್ಬನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಏಕತೆ ದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ನಂಜನ ಗೌಡನ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಪ) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು (ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಗೋ ಕುಲನಾಥ ಮೊದಲ ಮದ್ರಾಸ 1978ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಜಿ ವರದಾ ರಾಜರಾಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ಒಬ್ಬನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಏಕತೆ ದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ನಂಜನ ಗೌಡನ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

- 1 ಇದೇ ವಿಷಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನರವರು ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ರೂಪ-ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಬಂಧ ರಚಿಸಿ 1975ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ಒಬ್ಬನು ಒಬ್ಬನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಏಕತೆ ದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ನಂಜನ ಗೌಡನ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶನದೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸು 450 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿಂಧುತೆಯ ನ ಪ್ರಕಾಶನವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಅ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ

(ಕ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೇಖಕರು ರಾ ಸ್ವಾಮಿಚಂಪು ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1952ರಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸು 70 ಪುಟಗಳ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಪೀಠಿಕೆಯಿದೆ (ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ) ಅನಂತರ ಪುಸ್ತಕ ಮೂರೂ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಪ್ರಸಾರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪಂಥರಾಪ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಚಯ-ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣ ಹರಿದಾಸರ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸರವರೆಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಹತ್ತುಜನ ದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸರಣಿಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಭಾವ ಶೈಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ —ಲಿಲಿತಕಲೆಗಳ ಸಂಬಂಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 380 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಹರಿಭಕ್ತಿಸುಧೆ ಲೇಖಕರು ರಂಗನಾಥ ರಾಮಚಂದ್ರ ದಿವಾಕರ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1935ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ 1948ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು 1956ರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಿಧ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ 15 ಪುಟಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಯ ನುಡಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ 26 ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ (ಗುರುಮಹಿಮೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಆರ್ತ ಭಾವ ದಾಸಭಾವ ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ) ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂಕ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿರುವರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟವಿರುವುದು (ಅಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಪರಿಚಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿವರಣೆ ಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಒಟ್ಟು 272 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1967 ರಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 10 ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿವೆ. ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರರ ಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿವೈವಿಧ್ಯ ಹರಿದಾಸರ ಪದ್ಧತಿ - ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯ ವನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರುಗಳ ಹೃದಯಾನುಭವವನ್ನು ಅವರ ಮಾತು ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಚಯ ಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು 218 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಶಾರದಾ ಮಂದಿರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಕೆ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಆರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು - ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ 1970 ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ (11 12 13ನೇ ತಾರೀಖು) ನಡೆದ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ. ಹರಿದಾಸರ ಪೈಕಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಶ್ರೀವದರಾಜರಿಂದ ಪುರಂದರರವರೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವ ರೂಢಿಯಿದೆ. ಆದರಂತೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯದಾಸರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನಾ ದದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತೆಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು 6 ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಒಟ್ಟು 140 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ (ವಿಶಿಷ್ಠ ವಾಣಿಯ ಪ್ರಸಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ ೮) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

(ಫೆ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂಪದಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ (ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು) ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (5 8 1973) ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರಗೊಳಿಸಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು. ಏಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅವಲೋಕನವಿದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅದರ ಪೌರಾಣಿಕವೊಲ್ಲ, ಸಂಗೀತವೊಲ್ಲ, ಸಾಹಿತ್ಯ ವೊಲ್ಲ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವೊಲ್ಲ, ಗಳು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ - ಈ ಎತ್ತಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಒಟ್ಟು 121 ಪುಟಗಳಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಪುರಂದರೋ ಪನಿಪತ್ (ಭಾಗ ೧-೨) — ಲೇಖಕರು ಭದ್ರಗಿರಿ ಕೆ ಶವದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆ ತೇನೆಗಳು ಲೇಖಕರು ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಶ್ರಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಕುಂದ್ರರಾಯರು *Purandara & Haridasa Movement* ಲೇಖಕರು ಎಂ ವಿ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆನಕದಾ ರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವ ಹಾತ್ಮಾ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶಕರು ರಾಜ್ಯಸಮಿತಿ ಕೆನಕದಾಸರ ಚಿತ ಧ್ವ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಕೆನಕರಾ ಸಂಪಾದಕರು ಕ್ಯಾ ತ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ — ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಇ) ಹರಿದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು

- (ಕ) ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಕೆಚ್ಚಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ
- (ಚ) ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಲೆ ಖಕರು ಬೆ ಲೂರು ಕೆ ಶವದಾಸರು
- (ಓ) ಮಾಧ್ವ ವಾಕ್ಯಾಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಪಂಡರೀನ ಧಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗರಿ
- (ತ) ಹರಿದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಲೆ ಖಕರು ಕಲಮದಾನಿ ಗುರ ರಾಮರು
- (ಪ) ಹರಿಭಕ್ತ ವಿಜಯದ ಸಂಪುಟಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಗೋವಿಂದರಾವ್ — ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊರಟ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ವ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಈ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಲೇಖನಗಳು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಲೇಖಕರು ಕೊರಟ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್
- (ಚ) 1984 ಜನವರಿ 29 ರ ತರಂಗ ದ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರ ಲೇಖನ

(ಉ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಚ್ಚಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಿಜಯದಾಸರ 'ಸ ಪ್ಪಪ್ರಕರಣ ಸುಳಾದಿಗಳು 1948 ರಲ್ಲಿ (ಲಿಂಗಸೂಗೂರಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ)

- (ಚ) ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು 1965 ರಲ್ಲಿ
(ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹರಿದಾಸರತಂ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)
- (ಛ) ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾಯರ ಕೃತ ತತ್ತ್ವ ಸುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ
1895 ರಲ್ಲಿ (ಮದರಾಸು ಮಂಡಕಶಿರಾ
ಬಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ್)
- (ತ) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಚತುರ್ಥ ಶತಮಾನ
ನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಮಿತಿ)

(ಊ) ಹರಿದಾಸರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ವಪ್ರಪಾದ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಶೋ ಭಾಷೆ
- (ಚ) ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಪ್ರಸಾರ
- (ಛ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತತ್ತ್ವಸುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಹರಿಕಥಾ
ಮೃತಸಾರ

(ಋ) ಟೀಕುಸಹಿತ ದಾಸರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ವಪ್ರಪಾದ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ
ಮೊದಲಾದುವು ದಾವಣಗೆರೆಯ ಬಿ. ಭೀಮರಾಯ ರ
ಟೀಕುಸಹಿತವಾಗಿವೆ
- (ಚ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ-ಸಂಕರ್ಷಣ
ಒಡೆಯರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಟೀಕುಗಳೊಡನೆ
ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ

(ೠ) ದಾಸರ ವಿವಿಧ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭಿ. ಮ.ವ್ವನ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹಾಡು
(ಅರದಾ ವಿಲಾಸ ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆ ಬೆಂಗಳೂರು)
ಶಕುಂತಲಾ ಚರಿತ್ರೆ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)
- ಸ ಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಹಾಡು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ 1956)

(ಎ) ಹಂದಾಸರ ಆಯ್ದ ಪದಗಳ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮಾಧ್ವ ಭಜನ ಮಂಜರಿ (ಶ್ರೀ ನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)
(ಚ) ಹರಿಭಕ್ತಿವಾಗಿನಿ (ವಿಶ್ವಕನ ಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪ್ರಕಟಣೆ)
(ಟ) ಶ್ರೀ ಹರಿಭಜನಾಮೃತಸಾರ (ಲಿಂಗಸೂಗೂರಿನ
ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಐ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮುಕ್ತ ಕನಕದಾಸ (ಬಿ ಖಕರು ಎಂ ಡಿ ಶ್ರೀನಿ
ವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್ 1927ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 5 ಅಂಕಗಳ
ನಾಟಕ)
(ಚ) ಮುಕುತಿ ಮುಗುತಿ (ಪರ್ವತವಾಣಿ)
(ಟಿ) ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು (ಸುಬೋಧ ಎಂ
ರಾವ ರಾವ್)
(ತ) ವಿಜಯ ರಾಯರ ಪಾದ
ನಿಜವಾಗಿ ನಂಬಲು 1 (ಶೀತಾರಾಮದಾಸ)
(ಪ) ಪುರಂದರದಾಸ ನೃತ್ಯರೂಪಕ (1984ರ ಗಾನ
ಭಾರತಿಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ ಮುರಲೀಧರರಾವ್)

(ಐ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ಕವನಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ (ತೋರಣ ಪು 71
ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್)
(ಚ) ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (ನಿನದವರ ಮನದಲ್ಲಿ ,
ಕೆ ಎಸ್ ನಿಷ್ಕಾರ್ ಅಹಮದ್)

(ಒ) ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರದೊಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸ ಕೀರ್ತನ ಸ್ವರಾವಳಿ (ಎಚ್ ಕೆ
ಅಶ್ವತ್ಥ ನಾರಾಯಣ)
(ಚ) ಪುರಂದರ ಕೃತಿಶತಕ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಚತುರ್ಥ
ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಓ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಉದಾಹರಣೆ (ಕ) ಬೇವನ ಸಂಪುಟ 24 ಸಂಚಿಕೆ 9

(ಬಿ) ಸುಬೋಧ ಜನವರಿ 1964

(ಟಿ) ಪರಿವಳ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸಾಂಕ 1964

(ತ) ತರಂಗ ಜನವರಿ 29 1984

ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉತ ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದೈನಿಕಗಳ ಪುರವಣಿಗಳು ಸಮಸಂಚಿಕೆಗಳು (ಉದಾ ಪುರಂದರ 1983 1984) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು

—ಹೀಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿವೆ

1968ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಆವೃತ್ತಿ (Critical Editions) ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯ ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಬೇಟೆ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಕಂಠಸ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಪಾದಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಜನತೆಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಭಾಗವು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸು 335 ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತನದೇ ಆದ ಧ್ವನಿವ ದ್ರವ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನೂ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ

1973ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಡ || ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಇದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಾಹದ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ 112 ಅಕರಗಳಿಂದ (ತಾಳೆ ಗರಿಯ ಕಾಗದದ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳು) ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ 101

ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 65 ಕೃತಿಗಳು ಎರಡು ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವೇ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಲಾಗಿದೆ 28 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿದ್ದು ಅವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕರ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಅವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ 2 ಕೃತಿಗಳು ಐ ರ ಪ್ರಭೆ ದಗಳು—ಎರಡು ರಿ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರ ವ ಒಂದೇ ಕೀರ್ತನೆಯನ ಹೀಗೆ ಕರೆದಿದೆ 6 ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಅವು ಯಾರ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಉಪಲಬ್ಧ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ವೇಲಿ ವಿಧಾರಿಸಲಾಗ್ತಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 23 ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಾಗಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 478 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಈ ಪುಸ್ತಕ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮಾರ್ಗವನು ತೆರೆಯಿತು ಅನಂತರ ಇದೇ ಸಂಪಾದಕರ ಶ್ರೀ ವ ಹಿ ಪತಿರಾಯ ರ ಕೃತಿಗಳ 1976ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು 680 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಲೈ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಟ್ಟು 580 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿ ಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಗೊ ಪಾ—ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ವ ತ್ತ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 1977 ವ ತ್ತ 1980ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಟಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ ರವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವ ಗಿದೆ ಗೋಪಾ—ದಾಸರ 87 ಕೀರ್ತನಗಳು 71 ಸ ಫ ದಿಗಳು 20 ಉಗಾಭೋ ಗಗಳೂ ಇವೆ (ಒಟ್ಟು 178) 82 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಸನಿ ಯವಾಗಿದ್ದು 94 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉಳಿದ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪೀಠಿಕೆ ಶ್ವಾರ್ಥಾಧಿ ಅನ ಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 79 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 630 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕಿತಿಗಳು 143 ಆಕರಗಳ ಆಧ ರದ ದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 313 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 291 ಕೀರ್ತನಗಳು 10 ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು 12 ಉಗಾಭೋಗಗಳು 170 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು 127 ಕೃತಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಒಚ್ಚಾಗಿದೆ 861 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಕವಿ—ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಡಾ|| ಟಿ ವರದರ ಜರಾಯರು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಅವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂತೋ ಧಕರಿಗೆ ಒಕ್ಕೆಯು ಆಕರ ಗ್ರಂಥವ ಗಿದೆ

ಈಗಲೂ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸ ಗ್ರಹಣೆ ಸಂಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಫಲವಾಗಿ ಆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಪ್ರಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವನ ಹಾಡೆಗಳು ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದು (ಸಂ ೮೩ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್) ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ (ಸು 700 ಪುಟಗಳು) ಶ್ರೀ ಜಗನಾಧದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್) ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಶ್ರೀಮತಿ ೬ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ) ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಸ ಪಾದಕೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿವೆ ಮುಂದೆ ಉಪಲಬ್ಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಷ್ಟನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೀಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಂದಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಒಗ್ಗೆ 1850ರಂದಲೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು 1984ರಲ್ಲೂ ಆ ಕಾಲದ ಒಳಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದು, ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ *

* ಈ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಡಾ ವರದರಾಜರಾಯರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನೂ ಬಿ ಎಂ ಶ್ರೀ ಸು ರತ್ ಪ್ರತಿಪಾಸದ ಪ್ರಕಟಣೆ— ಹೃಪ್ರಕೃತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಎನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ , ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಿ ಪಿ ಕೆ

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಸರ್ವೋದಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ ಶಿವಶರಣರು ಹನಿ ರಡ್ಡಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಧಾಸರರು ೧೫-೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂಥದು ಶಿವಶರಣರ ಈ ವಚನ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಣಿತ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ ವಚನಕಾರರೂ ಹರಿದಾಸರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳೊಮ್ಮೆ ಅದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂವಹನಗೊಳಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದರು ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಶೂದ್ರ ಅಗ್ರಜ-ಅಂತಃಜ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ಧಾರಗೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ವೇದ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮೂಲಾರ್ಥವಿರುವುದು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು (ಅಂತೂ ಹಿನ್ನೆಲೆ ವೇದವು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸನಿಯಬಹುದು) ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉಪದೇಶ ಐ ಮಂರಿಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ

ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂಬ ಮಾತು ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ ವೇದ ಶಬ್ದದ ಸಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಮಾಧ್ಯಮ ಕನಡವಾದರೂ ಅವರದು ಶುದ್ಧ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯೇ ವಚನಕಾರರ ಬಗೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯದಿದ್ದರೂ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕರಿತು ಅವರದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಘಟನೆಯ ನೀಲಿವು ವೇದದ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವನಷ್ಟೆ ವಚನಕಾರರು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರು ಕರ್ವಕಾಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು ಹರಿದಾಸರ ವೇದದ ಕರ್ವಕಾಂಡವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ ಪರ್ಲಾಶ್ರವ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಯ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗಹನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು

ಸರಳ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನಿಡ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾಸೆ ಸಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಇದು ಸವ ಗ್ರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇ ಅನ ಯಸುತ್ತದೆ ಕ್ಷು ಸತ್ಕರ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಎಂದು ದಾಸರು ಮೆವನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊ ಗಿ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಸಂದ ಶವನ್ನು ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದರು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಎಲ್ಲ ಮತ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಸದಾಚಾರಸಂಹಿತೆಯಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದೇ ವಲಬ್ಧಿ

ಹರಿದಾದರ್ಶನದ ಆಕರಗಳೆಂದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಅನ ಯಾಯಿ ಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಂತೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸ್ತೃತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಭ ಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳು ರ ಮಾಯಣಿ ಮಹಾಭಾರತಗಳು ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ದಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂತಾದುವು ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸುವುದುಂಟು

ಮಧ್ವವಚನವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೀಗೆ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧವತೆ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ಯತೋ |

ಭಿ ದಾ ಜೀವಗಣಾ ಹರಿ ರನುತರಾಃ ನೀತೀಚ್ಛ ಭಾವಂಗತಾಃ ||

ಮುಕ್ತಿಸ್ಥಾಪನುಪಾನ ಭೂತಿರವ ಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಸಾಧನಂ |

ಹೃತ್ತಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಲಾಮ್ನಾಯಕವೇದೋ ಹರಿಃ ||¹

ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನೇಕ ಹ ಡಗಳನ್ನು ಈ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಭ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೆ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮೇಯವನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮವು ಅನುಸರಿಸ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬುಡಕಟ್ಟಿನಾ ಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ನಿಲುವದ ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ-ನಾರದಾದಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನವಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಗುಹ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ²

1 ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಪಂಚಭಿ ದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವಗಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ಹಾರತಮ್ಮದೈಳ್ಳವರು ಾದಾಪ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಮುಕಿ ನಿವ ಫಲದಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಅಗದುಗಳು ಇದ್ದರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು

2 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ- ಕರ್ಣಾಟಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಟ ೪೯

ಪುರಂದರದಾಸರು ದೈವ್ಯತಾ ದ್ವಾಂತವ- ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸತ್ಯ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು |
ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯವನಾಂತು ತ ರತಮೃದಿ |
ಕ ಪ್ಪನಧಿಕೆ ದು ಸ ರಿ ||

ಅಷ್ಟ ಅಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಎತ್ತಿರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಬಿಡಬಿ ಡಿ ಬಿಡಬೇಡಿ |
ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪದ್ಧತಿ |
ಬಿಡಬಿ ಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಿಡಬಿ ಡಿ ||

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀ ಒಂದು ಗವ ನಾರ್ಹ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ದೃಷ್ಟಿ
ಯಿಂದ

ಒಬ್ಬ ಆಚಾರಿಯ ನು ದೈವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯ ನು ದೈವಕೇವಲೇ ಗ ಣವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯ ನು ನಿಗ ಣಾ ನಿರಾಣ ರ
ನಿರವಯ ವನೆಂದಾ ಕಡೆಯಲಿ ತಾಣೇ ದೈವವೆಂದಾ |
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಒರಿಯರು
ಒಬ್ಬ ಮಧ್ವಾಚಾರಿಯರೆ ಪುರ ದರ-ರ ಲ-
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಾಗಿ ||
ವೈದಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದೇವೆಂದು ತಾವು
ವೈಷ್ಣವವು ಒಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು ಕೆ-ರು
ವೈಷ್ಣವ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೆಂದು ತಾವು
ವೈದಿಕವು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು ಕೆಲವರು
ವೈದಿಕ ವೈಷ್ಣವವೆಂದೆಂದು ವ ಧ್ಯವ ಎ
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪುರಂದರವಿರಲ ವೆ ಚ್ಚಿ ||

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನು ಅದರ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು
ಪುರಂದರರ ಒಂದು ಪರಿಚಿತ ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಅನ ಭವದಡ ಗೆಯ ಮಾಡಿ ಅದ
ಕೃನ ಭವಿಗಳು ಬಂದು ನೀವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ||ಪ||
ತನುವೆಂಬ ಭಾಂಡವ ತೊಳೆದು ಕೆಳ ವ

ಮನದ ಚಂಚಲವೆಂಬ ವಂಸುರೆಯ ಕಳೆದು
ಘನವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಳೆದು ಅಲ್ಲಿ
ಮಿನುಗುವ ತ್ರಿಗುಣದ ಒಲೆಗಾಂಡ ನಡೆದು (?)

||೧||

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯಾ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಪ ವ ವ ದದಿಂದ ಸುಟ್ಟು

||೨||

ಕರುಣೆಂಬ ಸಾವ ಗ್ರಿ ಹೂಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಪರಿಕರವಾದಂಥ ಪಾಕವ ಮಾಡಿ
ಗುರುಶರಣರು ಸವಿದಾಡಿ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರವಿರಲನ ಬಿಡದೆ ಕೊಂಡಾಡಿ

||೩||

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ಪವಂತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಹಾಡು
ಭಗವಂತಪೀಮೆಯನ್ನು ಅಮೋಘವಾಗಿ ಸ್ತೂತಿಸುತ್ತದೆ

ಸಕಲ ಗ್ರಾಹಕರ ನೀನೆ ಸರಸಜಾಕ್ಷಾ
ನಿಖಿಳರಕ್ಷಕ ನೀನೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೆ
ಜಿತವಾಗಿ ಎನ್ನೊಡೆಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲನೇ ।
ಶ್ರುತಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಅಪ್ರತಿಮಮಹಿಮ ನೀನೆ ॥

ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಹರಿ ತೋರುವ ಪರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪುರಂದರದಾಸರು

ಆಧಾರ ಮೊದಲಾದ ಆರುಚಕ್ರ
ತೋಧಿಸಿ ಬಿಡಬೆ ಕು ಈಷಣ ಮೂರು
ಸಾಧಿಸಿ ಸುಷುಮ್ನ ತಿರು ಅಲ್ಲಿ
ಭೇದಿಸಿ ನೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸೇರು

||೧||

ಎಲೆಹಾಕದೆ ಮೇಲೆ ನೋಡು ಮುಂದೆ
ತವಕದಿಂದಲಿ ವಾಯಂಬಂಧನ ಮಾಡು
ಸವಿದು ನಾದವ ಪಾನಮಾಡು ಅಲ್ಲಿ
ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಲಿ ನಲಿನಲಿದಾಡು
ಅದರೊಳಗೆ ಆಡುತಾನೆ ಭಾನು

ಮಂಡಲ ಸಾರಾಯಣನೆಂಬುವನೆ
ಕುಂಡಲಿ ತುದಿಯೊಳಿದ್ದಾನೆ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರ ವಿರಲನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಾಕ್ಷಿಕ ಜೀವರ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಬಗೆ ಅದರ ವಿವರಣೆ ಪುರಂದರಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ

ಸಾಲೋಕ್ಕ ಸ ವಿಶಾಪ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಸಾಯಂಜ್ಯ ಸಾರಿಷ್ಟ್ರಿಯಂಗಳು
ಯೋಗ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿಷ್ಟುದು ಸಾಲೋಕ್ಕಮೆಂಬ ದ |
ಆ ಪಟ್ಟಣ ಸವಿಶಾಪದಲ್ಲಿಷ್ಟುದು ಸಾವಿಶಾಪ್ಯಮೆಂಬುದು
ಶಂಖ ಚಕ್ರಗದ ಪದಮಧರರಾಗಿ ಸರ್ವರು ಸಾರೂಪ್ಯವೆಂಬ ಮುಕುತಿಯೆನುವು |
ಹರಿವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿವಶಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಯಂಜ್ಯವೆಂಬ ಮುಕುತಿ
ನೋಡಯ್ಯ |
ಎಂಬ ವದು ಪಂಚವಿಧ ಮುಕುತಿಯೆಂಬುವರು ||

ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೆ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವೆನು ತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರರು

ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಸಾಲದೆ ಗೋವಿಂದನ
ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೆ ಸಾಲದೆ
ಪರಿಪರಿವಿಧವೆಲ್ಲ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು
ಪರಮ ಪುರುಷ ಹರಿಯ ನೆರೆ ನಂಬಿದವರಿಗೆ

ದೇಹದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾರ ವುದು ಹೀಗೆ

ನಂಬದಿರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ |
ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಭಜಿಸಿ ಸುಖಿಯರಾಗೊ ಮನವೆ
ಎಂಬ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆ
ಒಳಗೆ ಮಲಮೂತ್ರ ಕ್ರಿಮಿರ ಶಿ ಇಹವು
ಹಲವು ವ್ಯಾಧಿಯ ಬೀಡು ಪಂಚಭೂತದ ನಾಡು
ಬಲುಹು ದೇಹದ ನೆಟ್ಟ ಕೆಡಬೇಡ ಮನವೆ

ಪೈರಾಗ್ಯಬೋಧಕವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾದುದು

ಆರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಈ ಮೂವರೊಳಗೆ
ನಾರಿಯೋ ಧಾರಿಣಿಯೋ ಬಲ ಧನದ ಸಿರಿಯೋ
ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಅಂಗನೆಯ ಕರೆತಂದು
ತನ ಮನೆಗೆವಳೆ ಯ ಜವಾನಿ ಎನಿಸಿ

ಭಿನ್ನವಿಧದೇಯಾರ್ಥ ದೇಹವನಿಸ ವ ಸತಿಯು
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ನೋಡಲಮ್ಮಳು ಕಾಲವಶದಿ

ಈ ಸಂಸಾರ ಹೆ ಯವೆಂದೇನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ದಾಸರು ಒದುಕಬೇಕು
ಅದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ವ ರೆಯದೆ ಅಹಂಕಾರ ವ ಮಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆನಾ
ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬದ ಕಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಹಿತವಚನ ಇದು ಪುರಂದರವಾಣಿ

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು
ಹೇಸಿಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾ ಲೇಶ ಮಾಡದ್ದಾಂಗಿ
ತಾಮರಸ ಜಲದಂತೆ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಭವದೊಳು¹

ಪಟ್ಟುಮಗ ಮಾಡಬೆ ಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಇವು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ನೀತಿಯ ಉಪ
ದೇಶ ಲೋಕದ ಜನರ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಧನೆ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಸರಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ
ಉಪಾಸನೆಯ ಕ್ರಮ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ತಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ
ಜ್ಞಾನ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಕಾರಣ್ಯ ಜೀವನ ಪರಾಧೀನತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಾತಂತ್ರ್ಯ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅತಿ ತ್ಯಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ
ಆವತಾರಲೀಲೆಗಳು ಹರಿ ಸಂಕಲ್ಪದ ಅಪ್ರತಿಹತಿ ಕರ್ಮತ್ರಯ ದಿಂದ—ಸಂಚಿತ
ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಆಗಾಮಿಗಳಿಂದ—ಸಂಸಾರದ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಗತಿಗಾಣದ ಜೀವನು
ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ವಾಧೆಯ ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ
ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶರಣ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನ ಕಾರಣ್ಯದಿಂದ ಯಥಾ
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಜ್ಞಾನಾನಲದಿಂದ ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ
ಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಪ್ರಾರಬ್ಧವನ್ನು ತಗ್ಗಿ ಸುವುದು—ಇತ್ಯಾದಿ

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀ ಪಾದರ ಜರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಕ್ತಬೇಕು ವರಕ್ತಬೇಕು
ಶಕ್ತಬೇಕು ಮುಂದೆ
ಮುಕ್ತಿಯ ಒಯಸುವಗೆ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಜ್ಞಾನಕಾರಣ
ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಪರೋಕ್ಷಕಾರಣ
ಅಪರೋಕ್ಷಿಗೆ ಅಧಿಕಾನಂದಕಾರಣ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ತಾನೆ ಫಲರೂಪ

1 ಪದ್ಮಪತ್ರದಿಂವಾಂಭಸಾ ಎಂಬ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹೋಲಿಕೆಯಿದೆ

ವಾದಿರಾಜಕೀರ್ಥರು ಅಪ್ಪಾದಶವೈರಾಣ್ಯಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸುವ ಹಲವಾರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ವಂತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇವು ತುಂಬ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಹಡಗುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿ ಪರತತ್ತ್ವ ಹರಿವಾಯುಗಳು, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ವಂಶಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ ಕಂಡ ಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಭಾರತ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾತ್ಮೆ ಮಹಿಮಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಗ ಳಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಪನಿಷತ್ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಶ್ರೀ ಪದ ಪಚಾರ್ಯಾರ ವಿವಿಧ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹರುಳು ಕ್ರೋಡೀಕೃತವಾಗಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ೧೬ ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಕೀರ್ಥ ಪುರಂದರ ದಾಸ ವಾದಿರಾಜಕೀರ್ಥ ಕೃಷ್ಣದಾಸ ವಂಶಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನತೆಯ ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದ ಜನರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಜ್ಞರೂ ಇವರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಶುದ್ಧರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರ ಪರಂತ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸವಿಯು ಒದವಿವೆ ಭಕ್ತಿಯ ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ¹ ಜಟಿಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವೇದಾಂಶ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಜಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೈನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ²

ಹರಿದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಮೂತ್ರವಲ್ಲ ಅಸ ಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಉಂಟು ಮಹನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕರಿಯದ ಪರ ಕಾಮಧೇನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕರಿತವರ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ವೂ ಹೌದು ಅದರ ಗರಿ ಎಲ್ಲರ ಬಳ್ಳಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶರಣರು ಮತ್ತು ದಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೇ ವೇದವಂಗಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆರೆತಂದರು ಭಗಿ ರಥಾರಾದರು ಅವರಿಗೆ ನಾಡು ಬಾಣಿ

1 ರಾ ಸ್ವಾ ಪ ಪದ ಏ ಪುಷ್ಕೋಕ್ತಿ ಪುಟ ೭

2 ಅವರು ಬಳಸುವ ದೇವಿಯ ಎಮ್ಮಾಸ ಗ್ರಾಮ, ಪ್ರಯಾಗಗಳು ಹಾಗೂ ಒಣಕೇವಳ ದಿಂಡಿತ್ತಿಕೊಡ ಗುಪ್ತಪೆ ರೂಪಕ ದೃಷ್ಟಾಂಕಗಳು ಕೂಡ ಈ ವಿಷಯ ದ್ವಿಗಮನೀಕಾರವು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಪರಿಗಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು. ದಾಸರ ತಾವು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅಂಕ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ತಿದ್ದಬಯಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನತೆ ಭಾವಿಸಿರುವ ಬಳುವಳಿ ಕಡಂಕ ಗಳ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ರಚಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಲೋಕ ವನು ತಿದ್ದಬಯಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಳವಡವುದರಿಂದ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಜನ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಗೀತಮಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದವುಂಟುಗಳಿಂದ ಅಡುಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಉಪಮೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೂ ವಸಮುಚ್ಚುಮಂತಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋದ್ಧಿಗಿ ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿ ಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದಾಸರ ಗುರಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮೋತ್ಥಿತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕಮ-ವಿಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರ ಆ ಅಪಾರ ಅನುಭವ ಗಳೇ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಳಿದವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲೊಂದಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯ ಗಳೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ.

ಕನಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರ ಪಡೆದರು. ತರವಾಯ ಬಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹೆಸ ರಾಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯನಿರೂ ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಮೋಕ್ಷವಾರ್ತೆಯ ಖಚಿತ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದರೆ ಮಾನವಜನ್ಮವೆಂಬುದು ದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾನವಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದೆ

ಹಾನಿಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ರಗಳರಾ

ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರು ಈ ಜೀವವು ಕರ್ವೆ ಪಾತದಿಂದ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಯಾವುದೋ ಸುಕೃತದಿಂದ ಮಾನವಜನ್ಮ ಪಡೆದು ಎತ್ತದೆ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಹರಿಸಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾನವನು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಲ್ಲಿದ್ದವವನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂಭವವೆಂಬುದು ಅವರ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದೆ ಮಾನವನಾಗಿ ದ್ವಾರಗ ವಿವಿಧ ಆಸೆ ಆವಿಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸಹಜವಾದುದು ಈತನಲ್ಲಿ ಪಶುತ್ವ ಮಾನವತ್ವವೆರಡೂ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಪಶುತ್ವವನು ವೆಟ್ಟಿನಂತೆ ಮಾನವತ್ವ ಮುಂದೆ ಪರಿಧಾಗ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹರಿಗೋಲನೆ ಸೇರಿ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ ಜೀವನದಲ್ಲಾದುದರಿಂದ ನಶ್ವರ ಸುಖಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಮೊಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನು ಈ ದೇಹದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಅರಿತಿರಬೇಕು ಅದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಅನಿತ್ಯ ದೇಹದಿಂದಿಲ್ಲ ನಂಬಿದರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಜೀವನದ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದರು ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಧನಧಾನ್ಯ ಕನಕಾದಿಗಳು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಬಡನಿರ್ದ ಸತಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಂಧುಬಳಗಗಳಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲಾರರು ಶಾಶ್ವತವಾದುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಎರುವಂತಹುದೂ ಆದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಅವರು

ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಈ ಭಾಗ್ಯ ಆರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವೆಷ್ಟಿರಲಿ
ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಹಿಗದಿ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ
ಮೆಚ್ಚು ಕೀಳೆಚ್ಚಿರಲಿ

ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೊಸು ಮಗ್ಗುಲ ಈ ಮೂರರ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ದುಸ್ತರವೇನೋ ಹೌದು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದೇನೂ ದಾಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಯೂ ಹೊಂದದವನಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ ದೈವದತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಈ
ಹೊಸಕಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ

ಎಂದರು ಭಕ್ತನ ಬಯಕೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮೀಸಲು ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವ ಅವರು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪಡೆಯುವುದು ಸುಲಭವೆಂದರು ವಿಜಯದಾಸರು

ಬಡತನ ಬಂದರೆ ಹಿಗ್ಗು ತಲಿರಬೇಕು
ಹೊನ್ನೂ ಹಣವ ಕೊಡಲಿಬೇಡ

x

x

x

ಎನ ದೆಂಬೊ ಮಾತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬೇಡ
ನಿನ್ನದನು ನಿನ ವನು ನಿನ ವನೆಂದೆನಿಸಿ
ಮನಿ ಸಿ ಪಾಲಿಸೈ ವಿಜಯವಿರಲಾ

ಎಂದು ದೈವವನು ಬೇಡಿದರು ಪುರಂದರರು ರೌದ್ರದಾರಿದ್ರ್ಯವೈ ರಾಘವ
ನಡಿಗೆನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎಂದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬರ ವ ಆಗುಹೋಗು
ಗಲಾವುದಕ್ಕೂ ಗಮನವೀಯದೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವೇಚ್ಛೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿ
ಕೆಯಿಗ್ಗು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು

ಅಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲ ಅಪರ ಧವೆನಗಿಲ್ಲ
ಕಪಟನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿ ನೀನೆ
ನೀನು ಆಡಸಲು ಜಡವೊನೆಕೆ ಅಭಿನಯಗೊಂಬೆ
ಏನ ಬ್ಬೂದು ಬೇರೆ ಕೃತಿಯನೊಂದ ?

ಎಂಬಿವೇ ಮಾತ ಗಳಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿರ ಲನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಯಾವುದು
ಒದಗಿಬಂದರೆ ಅದನು ಸಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಆದರೆ ದರ್ಶಕ
ದುರಾಚಾರಗಳಿಂದ ವಿವಿಕ್ತನಾಗಿರುವುದನು ಮಾತ್ರ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವರೆಯಬ ರದು
ದೈವ ಚೈಯೆಂದು ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದ ಭೋಗಭಿ ಗ್ಗಳಿಗೆ ವರು
ಳಾಗಿ ಕೊರುವುದು ಮರುಳ್ತನದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ
ಗಳು ದೆ ವೇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕೂಡಬಾರದು ಆತನ
ಸ್ವರಣಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಗಳೆನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಬಯ ಕೆ
ಕನಕದಾಸರು

ಗೌಸದಿರು ಸೀವೆ ಯನು ಗೌಸದಿರು ದ್ರವ್ಯವನು
ಗೌಸದಿರು ನೀ ದುರಿತರಾಶಿಗಳನು

x

x

x

ನಳಿನನಾಭಿನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ನೆನೆದು
ನೆಲೆಯೊಡ ಪರವ ಪದವಿಯ ಪಡೆಯೊ ಮನುಜ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಸಿರಿತನಗಳು ಮಂಖ್ಯವಲ್ಲ ಇವು ಯಾವುವೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇವಾವುಗಳೂ ನೆರವಾಗಲಿ ರವು ಎಂತಹ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ದೈವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ದರಿದ್ರನಂದೇ ಪರಿಗಣಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ದೈವಭಕ್ತನಾದವನು ಎಂತಹ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಇದಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ಸಿದ್ಧತೆ ಹಂಚಿ ಬಾರವನು ತ್ಯಜಿಸುವಿಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಕ ಟಿಲವ ಬಿಡದಿಹ ಕುಜನರು ಮಂತ್ರದ

ಪರಣೆಯ ಮಡಿದರೇನು ಫಲ ?

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ದಿವರಿಸಿದರು

ನೈತಿಕ ಜೀವನ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬರೆ ವುದಿಲ್ಲ ಮಾನವನು ತಾನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಪಡೆಯುವ ರಿತಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಅದು ದೊರಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಲಿ ದೇಹಮಂಡನೆಯಾಗಲಿ ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಬೇಕಾದದ್ದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ ಪರಿಶ್ರಮ ಮನಸ್ಸು

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಯಾವ ಆಸ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಹೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒರುವುದಿಲ್ಲ ಮಂಟ ಬಾರದು ಮಡದಿ ಬಾರಳು ಕಂಚು ಕನ ಡಿಬಾರದು ಸಂತಾಪದ ದ್ರವ್ಯ ಒಡವೆಯಾಸಗೆ ಒಡಲ ಕಟ್ಟಿಗೆ ವಡದಿ ಬೆನಲಿ ಬಾಹಳು ಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಥ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರಾರೂ ಹೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ

ನಿಶ್ಚಯವೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಿಗ್ಗಿದ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಮೆಚ್ಚು ಕೀಳೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಿಸಾಧನೆಗೆ ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಎಂಬ ವಾದವಿಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅಹಾರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೊಲೆಯನಾರಂ ಊರ ಹೊರಗಿರುವವನೆ ಹೊಲೆಯ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಹೊಲೆಯನಾರಂಬೆಂದನ್ನು ಆತನ ಇಡತೆಯೇ ಇಲಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿದರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಲೆಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ

ಊರ ಹೊರಗಿರಿಸಿದ ಮಾತ್ರ ಆತ ಖಂಡಿತ ಹೊಲೆಯನಾಗಲಾರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು ಊರ ಹೊರಗಿರುವವ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲವನ್ನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅತನೇ ಯೋಗ್ಯ ಊರೊಳಗಿದ್ದವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೀಳು ನಡತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಆತನೇ ಅಧಮ ಎಂದರೆ ಇದು ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯ ಲೌಕಿಕ ಸತ್ಯವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕುದ್ರಪ್ಪಿಯ ಅಂಧಾನಂಶರಣೆಯ ಮೂಢಜನ ಮಾತ್ರ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು ವಿಷಯ ಸತ್ಯಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದವನೂ ಅರ್ಥಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮೂಢ ನಂವಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನೂ ಅಸ್ಥಿತಿಕೆಗೆ ಆಗರವಾದವನೂ ಕೀಳು ಮಾನವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕು ದಾಸರು ಮನಗಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಶೀಲವಂತನಾಗದವನು ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳದವನು ಆಳಾಗಿ ಆರಸಿಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆಯುವವನು ಸುಳಿಯನು ಕಾಮಿಸುವವನು ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವವನು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೊಲೆಯನಾಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು

ನಿರ್ಮಲ ಕೋಪವಳೆಯಲರಿಯದವ ಹೊಲೆಯ
ಬಳಗ ಬರಲು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಉಂಬವ ಹೊಲೆಯ
ಹೊನ್ನು ಹಣಗಳಿಸಿ ಕೂಡಿದವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಹೆಣ್ಣು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸೊಲುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹಂಗಿಸುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಸವತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಗಳ ಕೊಡುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಓತ ಮಾತಾ ಗರುಗಳ ಬೈಯುವವನೆ ಹೊಲೆಯ

ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ದೈವಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಪರಿಹಾರವರ್ಗವೆಂಬುದು ಅವರ ನಿರ್ಣಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅರ್ಪಣಾಭಾವ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ತಲ್ಲಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ಯ ತಾಳು ಮನವೇ
ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಎಂದರು

ನಿನ್ನಾಧೀನ ಎನ್ನ ತನುಮನ

ನಿನ್ನಾ ಧಿ ೨ ಎನ ಧನ ಧಾನ್ಯ
ಎನ್ನ ವಸ್ತು ವಾಹನ ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರರು ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನ್ನ ಅಧೀನ ಆವುದುಂಟು ನಿ ನೆ ನೋಡಾ
ಎನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪುರುಂದರ ವಿರಲಾ

ಎಂದು ತನ ದೊಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲವಸ್ತುಗಳೂ ದೈವಾಧಿ ನವೆಂದರು
ದಾಸರು ವ ದಿವ್ಯಲಿಂಗಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊರಗೆಡ
ಹಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗೆ ಮಹತ್ವವ್ನುತ್ಪ್ರಿಯವರೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯ
ಆಡಂಬರಕ್ಕೆಲ್ಲವೇಂಬುದನು ಇಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು ಪುರುಂದರರು

ಮಡಿ ಮಡಿಯೆಂದಡಿಗಡಿಗ್ಗಾರುತಿ
ಮಡಿ ಮೂಡುವ ಬಗೆ ಬೆ ರುಂಟು
ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು
ಬಿಡದೆ ಮೂಡುವುದು ಅದು ಮಡಿಯೊ

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಗಣ ತೋರಿಕೆಗೆ
ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಉಪ್ಪಿಕ್ಕೊಂಡರೆ ಆದರಾದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋ ಜನವೂ
ಇಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಅಪಾರ್ಥವೂತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದೈವ ಭಕ್ತರಂತೆ ನಟಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಗಳಿಗೆ ದಾಸರ ಮಾತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ ಇಂತಹುದರಿಂದಲೂ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಿ
ಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಮನುಷ್ಯರು ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಕವ ಾದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸಹಾ
ನುಭೂತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಯೇ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ವ್ರತವೇನು ಸಾಧನಗಳೇನೊ
ಸ್ವಾನುಭವದಜ್ಞಾನಿ ಹೀನ ಮಾನವನೇ
ಶಾಕವ್ರತವೆನುತ ಫಲಶಾಕಗಳ ಬಿಡುವಂತೆ
ಬೇಕಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಿಡಬಾರದೆ
ಸುಕನಿಸಿದ ರತಿಗೆ ಸತತ ಮನಕೊಡುವಂತೆ
ಶ್ರೀಕಾಂತನೊಳು ಮನವನಿಡಬ ರದೆ

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವ್ರತವೆಂಬ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರುತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಯಾವುದೇ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗ

ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಹೊರತು ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲ ಪರಸತಿ ಪರಧನ ಪರನಿಂದೆ ಪರಮ ಪಾತಕ
ವೆಂದರಿತರೆ ಅದೇ ಉತ್ತಮ ವ್ರತ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವವನ್ನು ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗ ಎಂದಿ
ದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ವಿಡಂಬನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ದೇವರನ್ನು
ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ
ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಲವರಲ್ಲಿದೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತ
ನಾಗುವುದಾದರೆ ಹಲವರು ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಯಾರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದ
ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅತನು ಪಾಪಪೂರಿತನಾಗುತ್ತಾನೆಯೆ? ಇದು ಖಂಡಿತಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ
ದನ್ನು ದಾಸರು ಹಲವಾರು ದೈವಸ್ತೂತಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರ
ಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವರ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಬರುವ ಬದಲು
ಅಂತರಂಗದ ದೈವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಸಾಧ್ಯ

ಎತ್ತ ಹೋದರೇನು ಎತ್ತ ನಂದರೇನು
ಚಿತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಚಿದಾದಿದರೇನು
ಚಿತ್ತದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಮತ್ತೆ ಇತರ ಜನರ ಪರಿವೆಯೇನೊ

ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವಚನ ವಿತ್ತರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ತ
ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎತ್ತ ಹೋದರೂ ಬಂದರೂ
ಒಂದೇ ಆದ್ದಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು
ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿದು

ಕಾಶಿವಾರಣಾಸಿ ಕಂಠಿ ಕಾಳಹಸ್ತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ
ವಸು ದೇಶ ತಿರುಗಿದರೆ ಬಾಹುದೇನೊ ಅಲ್ಲಿ ಆಹುದೇನೊ

ಎಂದವರೆ

ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಒಳಗಿದ್ದ ಹಂಸನ ಸೇರಿ
ಲೇಸನುಂಡು ಮೋಸಗೊಳದೆ ಮುಕ್ತನಾಗೊ ನೀ ಶಕ್ತನಾಗೊ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹರಿಫಕುತಿ ಉಳ್ಳವರ ಶರೀರವೇ ಕರ್ಮ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಪದಮನಾಭನ ಪಾಂಡು ಪದನವೆ ಮೈಕುಂಡ ಎಂದರು ಎಂದರೆ ವಿವಿಧ
ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದೇ ತಪ್ಪೆಂದು ಯಾರೂ ಛಾವಿಸಬರದ ಮುಪ್ಪಡಾ
ಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೂ ದೈವವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಅಂತರವನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂಬ ದನು ಗವ ನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜಪತಪಗಳಿಗೂ ಅವರ ವಿರೋಧವಿದೆ ಇಂತಹ ಜಪತಪ ಗಳು ದೈವವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಾನ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಂಪ್ರ ದಾಯಿಕ ಯ ಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಲೌಕಿಕ ಆಸೆ ಅಮಿಷಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹ ದಾದರೆ ಅದು ಹ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಕನಕದಾಸರು

ಜಪವ ಮಾಡಿದರೇನು ತಪವಮಾಡಿದರೇನು

ವಿಪರಿ ತ ಕಪಟಗುಣ ಕಲುಷವಿದ್ದವರು

ಎಂದರೆ ಪುರಂದರರು

ಶ್ವಾಸ ಬೂದಿಯೊಳರಲು ಶಿವಭಕ್ತನೆನಬಹುದೆ

ಕಾನನದೊಳಿಹ ಕಾಗೆ ವನವಾಸಿಯೇ

ಗಾಣ ತಿರ ಗಲು ಎತ್ತು ದೇಶಯಾತ್ರಿ ಎನಬಹುದೆ

ಗಾಳಿಯ ಏಣಾಭುಜಗ ಉಪವಾಸಿಯೆ

ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಪಿತ ಹೃದಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ದನ್ನು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಉನ್ನತ ಅದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ಜಪಾಕುಷಾ ನಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ವಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ದಾಸರು ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮತಾನವರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ದನು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ಏಕೋ ಏಕೋ ಕೆಲವರಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಲವರೂ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಕನಕದಾಸರು

ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂಬ ವರು ಶತಸಹಸ್ರದರೊಂದು

ಮಿತಿಮೀರಿ ಇರುವರೈ ಇತರ ಜನರು

ಮತಿಗೆ ಮನಸೋತು ಅನ್ಯ ಪುರುಷರ ಕೂಡಿ

ರತಿಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವರು ರಮ್ಯದೊಳಗಿಹರು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅನ ಭವದನ್ನು ಪಡೆದು ಜೆಗುಪ್ಪೆಗೊಂಡಿರ ಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಮಂಚಿತರಾಗಿರದೆ ಅಥವಾ ಮಂಚಿತರಾದ ಪರನು ಕಾಣದೆ ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತೀರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೂತ್ರ ಇಂತಹ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ

ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಪುರು ಸಾಧ್ಯವ ಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರುಷರೆಲ್ಲ ರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ರಿಂದೂ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮಾನವಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪುರಷರಿಗೂ ಇದ್ದದ್ದೆ ಅಂತೆಯೇ ಎ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹವರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಹೇಳುವುದ ರಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಕನಕನದಾಸರು ಹೇಳುವ ಮೆ ಲಣ ಮಾತನ್ನು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಲ್ಲ

ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳುವ ನಂಬಬೇಡಿ ನಾರಿಯನು ಹರಿಬಲ ಹಾರೈಸಬೇಡಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಬಗೆಗೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೊಂದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರು

ಹೆಣ್ಣು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ

ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರಬೇಕು ಬಾಳೆ

ಹೆಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯಂತೆ ಗುಣವಿರಬೇಕು

ಇತ್ತಾದಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದರ ಅದನೇ ಹೆಣ್ಣು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಉತ್ತಮ ಪುರಷನ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೇ ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ ದಾಸರ ಇಂತಹ ಮೇಲ್ಮಣ ಮಾತುಗಳು ಪುರುಷಪ್ರಿಯವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಂ ವಂತಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಒಪರ್ಪಿಸಿದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಮರ ಕವನು ವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಬರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸತಿಯ ವ ನದ ತೊಳಲಾಡುವನ್ನು

ಒಬ್ಬನ ವೈದಿಕ ಗಂಡನ ನಾ

ನಲ್ಲಾ ದರು ಕಲ್ಲ ಹಾಯುವೆನಮ್ಮ

ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಕೋಟಲೆಗಳು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಕರುಣಭಾವವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಆತ್ಮ ವಸಾದಿಂದ ಭಾವ ಮೈದನರು ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರು ಕೊನೆಗೆ ಪತಿಯಾದವನೂ ಕೂಡ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರ ದಿಯಂ

ತ್ತೇನೆ ನೋಡು ಗಂಡ ವಿಷ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವವುಟ್ಟಿನ ತೀವ್ರಭಾವನೆಯ ದಾಸರ ಹಾಡು ಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಖ್ಯವೆ ಗಂಡನ ಒಲೆನು ನಾನು

ತಪ್ಪದೆ ಪಡೆಪಾಟ ಪಡಲಾರನಕ್ಕ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಮದುಕನನ್ನು ಕೂಡಿದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಅನುಭವಿಸುವ ಘೋರಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ದಾಸರು ನಿಷ್ಠುರ ಹಾಗೂ ಮಧುರ ಭಾವನೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಹೊಂದಿರ ವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಸ್ತ್ರೀಯ ರ ಬಗೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ದಾಸರು ಪುರುಷರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಆಡಿದಷ್ಟು ಕಠಿಣ ನುಡಿಗಳು ಇವರ ಬಗೆಗಿಲ್ಲ ಪುರುಷನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರಬ ರದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ ಆತನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಒಲ ಮೆಗೆ ಮನಗೋಳು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ವ ರೆಯುವನೆಂಬ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ಮೂನದ ಮೇಲೆ ಆಡಿದ ಮೂತ ಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬೆಲೆಯೂ ನೆಲೆಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಹಾಡು ಗಳು ದಾಸರಿಂದ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲ ಬೇರಾರೂ ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಇರಬಹುದು

ಮೂನವನ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹಾಡು ಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರನಿಂದ ಕೂಡದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಪುರನಿಂದ ಗಿಂತ ಪಾತಕವೆಂಬುದುಂಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಾದರೂ ಇತರರು ತಮ್ಮನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರೆಂದು ಉಪ ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ಸಂಗವಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತಮ ರ ಸಂಗದಿಂದಧಿಕ ಧರ್ಮವುಂಟೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ನಡೆವುದರಿಂದ ತಾನೂ ಅಂತಹ ಉತ್ತಮರು ನುಷ್ಠನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ದುಷ್ಸಂಗವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸರದು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧನ ಬೇಕಾದದ್ದು ಏಕೀಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿ ಗಿಲಾದ ಶಾಶ್ವತ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ಉಪಾದೇಶಾರ್ಥವೆಂದು ಸಾರಬಾಗಿದೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ

ವರ್ಣಾವಸ್ಥೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುವು ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂಬ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅವರು ಇತರರನ್ನು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದಂ ಸೂಚಿಸಿದರು ಆ ಸೂಚನೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ತಾತ್ಪರ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿ ಜನಮನದ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು ಈ ಆದರ್ಶಪಾಲನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಸವಣಬೋದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ

— ೪೦ ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಭಾರತದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಬೇರಕ ಪ್ರಚೋದಕ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವೆಂಬದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂತರ್ಭೂತ ಮಾನವ ಗುಣ ಆದ ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಂಡುಬರ ವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಬೋಧೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಜನರ ನಿತ್ಯಬಳಕೆಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಾಲಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಅವರಂತೆಯೇ ಜೈನರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಕಾರರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಜನಜಾಗೃತಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಹೆದ್ದಾರಿ ಸರ್ವರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಅದುದರಿಂದ ಅವರು ವೈದಿಕ ನಿರ್ಲಿಂಗಧರ್ಮವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಲಿಂಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಶೂದ್ರರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಆಸಕ್ತರು ಎಂಬ ಸಂಕಟ ಭಾವನೆಯನ್ನು ದೂರು ಮಾಡಿದರು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರೂ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ಅನುಭಾವಿಗಳಾದರು

ವೀರಶೈವ ಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತತ್ತರಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವೇ ದ್ವೈತಮತದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಈ ಮತದ ಸ್ಥಾಪಕರು ಈ ಮತದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳೆವು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ಹರಿಯ ಅನುಚರರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ತರತಮ ಭಾವವಿದೆ ನೈಜ ಸುಖಾನಂದ ಭವವೇ ವಂಶ ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿದುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ವೀರಶೈವ ಮತವು ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ಹರಡಿದ ದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಮತನಕಾರರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷಾಮಾಧ್ಯಮ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನು ಅರಿತ ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾಮೀಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಜನರ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನೇ ಹಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಶಿವಶರಣರು ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಮನವನು ಸೂರೆಗೊಂಡರೆ ಹರಿದಾಸರು ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದ ಕೊಂಡರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆ ವೈಷ್ಣವಗಳಿಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೇರಿದರೆ ಅದರ ಸೊಗಸು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚುವು ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮರಸ್ಯವೆಸೂ ವೈವಿಧ್ಯವನೂ ತಂದರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಭಂಡಸ್ವಗಳಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೀಗ ಶ್ಲೋಕ, ಕಂದ ವೃತ್ತ ದ್ವಿಪದಿ ತ್ರಿಪದಿ ಚಾಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ರಗಳೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಕನ್ನಡ ವನು ಸಂಗೀತ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಅದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಙ್ಮಯಕ್ಕೆ ಸಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀನರ ಹರಿತೀರ್ಥರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮಾಧ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ತಿಳಿಯ ದ ಜನರಿಗೆ ಸರಳ ರ್ಪಡ ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು ಉಪಯ ಕ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೈಗೊಂಡವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರೆಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅದುದರಿಂದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ 1 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಯುಗ (15-17ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) 2 ವಿಜಯದಾಸ ಯುಗ (17-19 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) ಮತ್ತೂ 3 ತಂದೆ ಮಂಡ್ಯಮೋಹನ ವಿಠಲ ಯುಗ (20ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಎಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸತ್ರೇಷ ರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಅಪಾರವಾದ

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರ ಶಿಲ್ಪಿಯು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ತೊಡಕಿನ ಕೆಲಸವೆಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅರಿವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಡುವ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದಂ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟ ಆದುದರಿಂದ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಮುಂತಾದವರು) ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ಮತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ರೂಪವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವಂಶಿರು 15 ರಿಂದ 18 ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ್ನಡವೇ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಸ್ವರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- (i) ನ > ಉ — ನಾನು ನೀನು, ಅವನು ಏನು ತಾನು
- (ii) ಣ > ಉ — ಉಣ್ಣು ಕಾಣು ಕಣ್ಣು ಪಣ್ಣು ಮಣ್ಣು
- (iii) ಲ > ಉ — ಕಾಲು ಪಾಲು ಸೋಲು ಬಳಲು ಅರಲು
- (iv) ಳ > ಉ — ತಾಳು ಬಾಳು ಕೇಳು ಆಳು ಮಂರಳು
- (v) ರ > ಉ — ಸೋರು ಉಸರು ಬಿಸರು ಮೊಸರು ನಾರು

ಅನುಸ್ವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದಗಳು ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ತೋಂಟ > ತೋಟ ಪಲಂಬು > ಪಲಂಬು ತುಳುಂಕು > ತುಳುಕು ತುರುಂಬು > ತುರುಂಬು ಮುಸಂಕು > ಮುಸುಕು/ಮುಸುಗು ಸರಂಗು > ಸೆರಗು ಬೆಡಂಗು > ಬೆಡಗು ಅಲ್ಲಂ > ಅಲ್ಲ

ಪ ಕ ರ ಹ ಕಾರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದೆ ಉದಾ ಪಾಸು > ಹಾಸು ಪರಿ > ಹರಿ ಪಕ್ಕಿ > ಹಕ್ಕಿ ಪೊಳೆ > ಹೊಳೆ ಪೊತ್ತು > ಹೊತ್ತು ಕೆಲವೆಡೆ ಪ ಕಾರವೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಪೋಗದಿರು ಪಾಲು

ಱ ಮತ್ತು ಛ ಕಾರಗಳು ರ ಮತ್ತು ಳ ಕಾರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಆಱಿ > ಆರಿ ಮಱಿ > ಮರಿ ಮಱಿ > ಮಳಿ ಬಾಱು > ಬಾಳು

ಯ ಕ ರಾಂತ ಪದಗಳು ಇ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು ಏ ಕಾರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾ ಯ > ಇ — ತಾಯಿ ಕಾಯಿ ಕಯ್ಯ/ಕೈ ಮೆಯ್ಯ/ಮೈ ಸಾಯಿ ಯ > ಏ — ಲಲನೆಯರ > ಲಲನೇರ

ಎ ಕಾರ ಪದಗಳು ಯ ಕಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಕಂಡಿರೆ > ಕಂಡಿರಾ, ತಂದಿರೆ> ತಂದಿರಾ,

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳು ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಭಂದ> ಚಂದ ಫೂಕ> ಗೂಗ್ಗೆ, ಅರ್ಘ> ಅಗ್ಗ ಡಕ್ಕಿ> ಡಕ್ಕಿ ರೂಧಿ> ರೂಡಿ ನಿಧಾಸ> ನಿಧಾನ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕೆಲವು ಖ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಗ ಕಾರಗಳಾಗಿಯೂ ಧ ಕಾರವು ಬ ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಧ ಕಾರವು ದ ಕ ರವಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಪಡೆದಿವೆ ಉದಾ

ಖ > ಗ — ಮಂಖ > ಮೊಗ ವೈಶಾಖ > ಬೇಸಗೆ

ಥ > ಟ — ಗ್ರಂಥಿ > ಗಂಟು

ಧ > ದಿ — ವೀಧಿ > ಬೀದಿ

ಇಪ್ಪದೆ ವೇತ್ಸ> ಬೆತ್ತ ವಲ್ಲಿ> ಬಳ್ಳಿ ದ್ರೋಣ> ದೋಣ ಪ್ರಣತ> ಹಣತ ಪುಸ್ತಕ> ಹೊತ್ತಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ > ಬೊಮ್ಮ ಕಾಂಸ್ಕ> ಕಂಟು ಜಟಾ> ಜಡೆ, ಇಲಾ> ಎಳೆ ಪ್ರಯಾಣ> ಪಯಣ ಗಹಸ> ಗಾಸ ನಿಯಮ> ನೆ ಮ ಪತ್ಮನ> ಪಟ್ಟಣ ಆಶ್ವ> ಆಣೆ ದ್ಯೂತ> ಜೂಜು ಪ್ರಗ್ರಹ> ಹಗ್ಗ ಆಶ್ವರ್ಯ> ಆಚ್ಚರಿ ಧ್ವನಿ> ದನಿ ಕಾಪ> ಕಡಿ ದೃಷ್ಟಿ> ದಿಟ್ಟ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕ> ಎಂಬಳ ಎನಾಯಕ> ಬೆನಕ ಮುಂತಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕ ಟ ತ ಅಕ್ಷರಗಳು ಗ ಡ ದ ಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಡಮರಂಕ> ಡಮರಂಗ ಮಲ್ಲಿಕಾ> ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಟಕ> ಕಡೆಗೆ ಅಟವಿ> ಅಡವಿ ತಟ> ತಡ ಭೂತಿ> ಬೂದಿ ಕೆಲವು ನ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ನ ಕ ರವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ

ಉದಾ ರಾಜನ > ರಾಜ ಕರಿನ್> ಕರಿ ಆತ್ಮನ್> ಆತ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮನ್> ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲಿ

ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಂದು ಅದೇ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಉ ಕಾರದೊಡನಾಗಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ಶಿರಸ್> ಶಿರ, ಯಶಸ್> ಯಶ ವನಸ್> ಮನ (ಮನಸ್)

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಬಹುವಚನಾಂತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವಿಸರ್ಗವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಹನ ಮಂತ> ಹನುಮಂತ ಭಗವಂತ> ಭಗವಂತ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮ ವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿಕವಚನಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನ ದೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅದೇ ವ್ಯಂಜನವನ್ನೂ ಉ ಕಾರವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸಂಪತ್> ಸಂಪತ್ತು, ವಿಪತ್> ವಿಪತ್ತು ದಿಕ> ದಿಕ್ಕು

ಭವದ್ವೇಷ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಜಾತೀಯ ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಫನ> ಫನ್ನ ರಮಣಿ> ರಮ್ಮಣಿ ಮುನಿ> ಮುನಿ

ತಾಳಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಶರಣು> ಶರಾಣು ಚರಣು> ಚರಾಣು ಸ್ಮರಣು> ಸ್ಮರಾಣು ಕರಣು> ಕರಾಣು

ದೀರ್ಘಾಂತಗಳು ಸ್ವರಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ> ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತೀ> ಸರಸ್ವತಿ> ಸರಸತಿ

ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸೇರುವಾಗ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನವು ಲೋಪವಾಗಿ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಬಂದು ಮೊದಲನೇ ಪದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಉಚ್ಚರಿಸಲೋಪವಲ್ಲ (ಉಚ್ಚರಿಸಲು+ವತವಲ್ಲ) ಎಂಬ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನ ಲೋಪಗೊಂಡು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒ ಎಂಬ ಸ್ವರ ಬಂದು ವಿಜಾತೀಯ ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಯಣ್ ಸಂಧಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ—ದೇವಾಸುರ ಗುರೂಪದೇಶ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ಮಾಡ್ವಾಡಿ

ಯಣ್ ಸಂಧಿ ಅತ್ಯಂತ ಅತ್ಯಾಶೆ ತಾಳಿದ್ದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ

ಪತಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಸೇರುವಾಗ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ದ್ವಿತ್ವರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಶ್ರೀಧರನ> ಶ್ರೀಧರನ್ನ (ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆಗೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತಾಯ್ತು) ವಿರಲನ> ವಿರಲನ (ಗುಣನಿಧಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲನ್ನ ಬಂಟಿರಾಗದವ) ಇದು ತಾಳಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವರ್ಣವಾಡಾಗರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಮಾಡಿದ ನೋಡಿದ ಕೇಳಿದ ಮುಂತಾದುವು ವಗಡ್ಡ (ಸಂಹಾರ ವಗಡ್ಡ) ನೋಡ್ಡ ಕೇಳ್ಡ ಎಂದಾಗಿವೆ ಅಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಲಕುಮಿ ಬರಮ ಸರಸತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ಷ ಕಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟೂ ಇಷ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಉದಾ ಇಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ಅಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟುರಾಸೆ

ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಊಳಿಗ, ಅಕ್ಕಿ ತಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಕಲ್ಲು ಅಂಬಿಗ

ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳ ಬಳಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಉದಾ
 ಇಟಾ ಯೆ ಇರುವೆನು ಹರಿಯೆ ಎನ್ನೆ ಧೂರೆಯೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು + ಪಾಂಗೆ ಎಂಬ
 ಪದಗಳ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಟ್ಪು ಮತ್ತು ಹಾ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಟಾ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ
 ಅಟ್ಟವೆಂಧತ್ತಿ ತಟ್ಟನೆ ಬಿದ್ದನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟವೆಂದು + ಹತ್ತಿ, ಇವೆರಡರ ಸಂಧಿ
 ಯಾಗಿ ಧ ಕಾರ ಬಂದಿದೆ

ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾ ಅಗಿ ಅರಸು
 ಅರೆ ಅವು ಆಳು ಇಳಿ ಉಡು ಎಣ್ಣೆ ಎರಡು ಒಂದು ಕದ ಕಲ್ಲು ಕಡಿವೆಂ
 ಕೈ ಕಣ್ಣು ಕವಿ ಕರಿ ಕರು ಕಾರು (ಕಾರಿದ) ಗಿಡ ತಲೆ ತರು ನಲ ನಲ್ಲು
 ನುರು ಬರು ಬೆಟ್ಟನೆ ಬಾಯಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೊಸರು ಮೆಜ್ಜಿಗೆ ಸ್ನಾ
 ಹೊಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಅಂಗ
 ಆಕಾಶ ಅದೇಶ ಉತ್ತರ ಉರಗ ಕುಮಾರ ಗ್ರಹ ಗಂಧ ಗಗನ ಗದಾ
 ಗಂಗಾ ದಶ ಧರ್ಮ ದೀನ ದ್ವಾರ ನದಿ ಪಿತೃ ಪಾಂಚ ಪುತ್ರ ಪುರ ಪಾದ
 ಪತ್ರ ಫಲ ಪುಷ್ಪ ಬಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಮಾತೃ ಮುನಿ ಮತ ಮೋಕ್ಷ
 ಮುಖಿ ಮಹಾ ಯಾತ್ರಾ ಯುಗ ಯುದ್ಧ ಯಮುನೆ ರಾಮ ರಾಶಿ ಸಂಧ್ಯಾ
 ಸಂಗ ಸಹಸ್ರ ವೇದ ವಿದ್ಯಾ ಶಿರ ಶತ ಶಿವ ಇತ್ಯಾದಿ

ಕೆಲವು ಮರಾಠಿ ಪದಗಳೂ ತಮಿಳು ಪದಗಳೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ
 ಮರ ಟಿ ಭವನ ದೇಶ ಪಾಳತಿ ಪುಕಟ
 ತಮಿಳು ನಾಲು ಎನಕೆ ಇದಂ ಪಣ್ಣಿಕೊ

ಬಾಲಭಾಷೆಯ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಉದಾ
 ಬೂಟ ಬಂದಿದೆ ಚಾಟ ಕುಡಿದು ಪಾಟಿಕೊಳ್ಳೊ ನಾಲುಮುಖದ ಕಾಕುಮಾಡಿ
 ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಅಮ್ಮಿಯ ಬೇಡನು ಮಮ್ಮ ಉಣಕೇನೆ ಅಂಗಿ ತೊತ್ತೇನೆ
 ಗೋಟ ದೀ ದೀ ಅಡೋನೆ ರಂಗ ಅಪ್ಪತ್ತಿಕೊಡು ಬಿತಿ ಬಿತಿ ಬೂವಾ ಉಂದೇನು
 ನಿನ್ನ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬತು ಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿ

ಹರಿದಾಸರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
 ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ವಚನಗಳ ಪ್ರಭಾವ
 ಉಂಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಬಂಧವು ವಚನಗಳ ಬಂಧವನ್ನೇ ಹೋಲು
 ತ್ತದೆ ಉದಾ

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ

ಹರಿವ ಹಾವಿಗಂಜಿ ಉರಿಯ ನಾಲಗೆಗಂಜಿ ಸುರಗಿಯ ಮೊನೆಗಂಜಿ
ಒಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಒಂದಕ್ಕಳುಕುವೆ
ಪರಸ್ತು ಪರಧನವೆಂಬಿ ಜೂಬಿಂಗಂಜುವೆ
ಮುನ್ನಂಜದ ರಾವಣನೇ ವಿಧಿಯಾದ
ಅಂಜುವೆನ ಯ್ಯಾ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

ಪುರಂದರದಾರರ ಉಗಾಭೋಗ

ಉರಿಗಂಜಿ ಸೆರೆಗಂಜಿ ಶರೀರದ ಭಯಂಕಂಜಿ
ಹಾವಿಗಂಜಿ ಚೀಳಿಗಂಜಿ ಕತ್ತಿಯ ಧಾರಿಗಂಜಿ
ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಳ ಕುವೆ
ಪರಧನ ಪರಸತಿಗೆರಡಕ್ಕಂಜುವೇನಯ್ಯ
ಹಿಂದೆ ಕೌರವ ರಾವಣರೇನಾಗಿ ಪೋದರು
ಮುಂದೆ ಸಲಹೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಭಾವೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಇವು ಶಿವಶರಣರಂತೆ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹರಿದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ

ನಾಮಪದಗಳು ನಾಮಪದವು ಲಿಂಗ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದವು ಅರ್ಥವನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ದ್ವಿವಿಧ ವಚನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ

ವಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಕಿಯಾಗ ವ ವಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಜನ ಬಳಕೆಯ ಧ್ವನಿವಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ರೂಢನಾಮ ಅಂಕಿತನಾಮ ಅನ್ವರ್ಥಕನಾಮ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಉದಾ ನದಿ ದೇಶ ರಂಗ ಬೇವು ಕುಂಟ ಯೋಗಿ ರೋಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಗುಣವಾಚಕಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣ ರೀತಿ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂಥವು ಉದಾ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕ ಒಳ್ಳೆಯ

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ಉದಾ ಒಂದು ಎರಡು ನೂರು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಭವನ್ ಬತ್ತೀಸು ತತ್ತೀಸು ಮುಂತಾದವೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಉಪ್ರಧಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಕಾಲಾ ಹಾಲಾ ಕಾಳಾ ಬಾಳಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ— ಅನ್ ಉ ಕಾರವನು ಹೊಂದಿ—ಅನು ಎಂದು ಅಥವಾ ಅನುನಾಸಿಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅ ಎಂದಾಗಿದೆ ಉದಾ ಪನ್ನನು ಗಿರಿಯ ಕೊರಳ ತೃತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇಂದು—ಇಂದೆ ಎಂಬುವು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದ್ದರೂ— ಇ ಪ್ರತ್ಯಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ ವ ರದಿ ನಲದಿ ಚತುರ್ಥೀ ಪ್ರತ್ಯಯ ಕಿ ಕೈ ಗಿ ಉದಾ ಮುಂದಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಒಳಗಣ್ಣು ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿನ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಕನ ದದಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಸೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತ ತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿವೆ ಷಷ್ಠಿ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ದ ಕೊನೆಯ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಲೋಪವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಾ ಷಷ್ಠಿ ಯೆಲ್ಲ ಕೆಲವು ಸಲ ಸಂದೇಹ ತಲೆದೋರುವುದು ಉದಾ ರಾಮನ ಕೃಷ್ಣನ ಸಪ್ತಮೀ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅಲಿ—ಅಲು—ಇ ಉದಾ ನೊಸಲರಿ ಎಮ್ಮಲಿ ಕೈಯಲು ಬಲದಿ ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಪುರುಷವಾಚಕಗಳ ಕೊನೆಯ ನ್ ಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗಿ ನಾ ನೀ ಅವ, ಎಂತಲೂ ಇಲ್ಲವೇ ಅನುನಾಸಿಕಯಕ್ತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಉ ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಾಗಿ (ಧಾತುಗಳಾಗಿ) ಅಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೂ ಸೇರಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿವೆ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಸಾಧಿತ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ ಉದಾ

ಮೂಲ ಧಾತು ತಿಸ್ ಏರ್ ಬಾಳ್ ಕೆರಳ್ ಸಾಧಿತ ಧಾತು ಮಾಡು ರಕ್ಷಿಸು ಆಲಿಸು ನುಡಿಯಿಸು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಕರ್ಮಕ ಅಕರ್ಮಕ ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುವು ಸಕರ್ಮಕ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿರುವುವು ಅಕರ್ಮಕ

ಸಕರ್ಮಕ ಮಾಡ್ ಉಣ್ ತರ್ ಕೊಯ್ ಅಕರ್ಮಕ ಬಡುಕು ಮಲಗು ಇರ್ ಬರ್ ಎಳ್ ಮರ್ತಮಾನ ಫಲಪ್ರತ್ಯಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರ ಹ ಕಾರವಾಗುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ—ಇರ್ ಬರ್ ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹ ಕಾರ ಬರುವುದು ಉದಾ ಇಹುದು ಬಹುದು

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ— ಅಲಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಹೋಗಲಿ ಬರಲಿ ಕೊಳ್ ಎಂಬ ಧಾತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ನೋಡಿಕೊ

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಆಗಿ ಅರಸು ಅಡಗು ಅಂಜು ಅಳ್ ಇರ್ ಏಳ್ ಒಯ್ ಕದಿ ಕರಿ ಕಳ್ ಕಾಯ್ ಕಾಣ್ ಕೀಳ್ ಕುಡಿ ಕೀಳ್ ಕೋಲ್ ಗೆಲ್ ತಾಳ್ ತಿಳಿ ತಿನ್ ತೋರ್ ದೋರೆ (ದೋರೆಯತು) ನಗು ನಲಿ ನಾಡು ನಿಲ ನುಡಿ ನೆನೆ ನೋ (ನೊಂದನು) ಬೆಳ್ ಪೋರೆ ಪೋಲಿ ಪೋ (ಪೋಗು) ಪೇಳ್ ಬರ್ ಬೀಡ್ ಬೇಡ್ ಮಾಡ ಮೀ (ಮೀಯ್) ಮೆಲ್ ಸಲಹು ಸವಿ ಸಾಕು ಹೋಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಶೈಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ-ಭಾವಗಳ ಸದರಸ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಶೈಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲ. ರಸ ಹೊರ ಸೂಸದಂ ಆನಂದ ಅದೃಶ್ಯ.¹ ಅಲೋಚನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕ ಇವೆಯೆನು ಚೋಡಿಸುವ ಸಮಾರಂಭವೇ ಶೈಲಿ.² ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ಜಿ ಎ ಸಿಮನ್ಸ್. ಚೆಲುವಾದ ಭಾವನೆ ಚೆಲುವಾದ ಭಾಷೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಕುರೂಪ ಭಾವನೆಗೆ ಕುರೂಪ ಭಾಷೆಯೇ ಸಂಗಾತಿ. ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸೇರದು. ನೀಚ ಭಾವನೆಗೆ ಕೋಮಲ ಭಾಷೆಯ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ.³ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಹಿಡಿತವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯೇ ಕರಗತವಾಗದೆ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೂ ಸದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಕವಿಯ ಭಾವನೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರಬಹುದು. ಆದ ದರಿಂದ ಭಾಷೆ - ಭಾವಗಳೆರಡೂ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕವ ದರೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯ ರಸಾನುಭವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ತಬ್ಬಸಂಪತ್ತಿನ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕವಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಭಾಷಾ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ.⁴ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಸೂತ್ರಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ ಚೋಡಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾರಂಭ ಚೋಡೆಗೆ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾಸಗಳೂ

1 ಡಾ ಎಸ್ ವಿ ರಂಗಣ ಶೈಲಿ ೧ ಪುಟ ೨

2 ಅದೇ ಪುಟ ೭

3 ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣ ರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗಣಾ ಭದ್ರಾಸರಂ ಪುಟ ೩೨೦ ೧೯೫೫

4 ಡಾ ಕೆ ಗೋಕುಲರಾವ್ ಶ್ರೀ ಖಜುರ ದಾಸರು-ಜಿ ಪದ ಮತ್ತು ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ವಿವರಣೆ ಪುಟ ೨೯೪, ೯೭೨

ಪಂಕ್ತಿಯ ನಡುವೆ ಮಧ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಬಂದಂ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ ಪ್ರಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳೂ ಲ ನ ಸ ಮಂ ವ ಮುಂತಾದ ಲಲಿತ ವರ್ಣಗಳೂ ಬಹು ಮುದ್ದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಂ ಉತ್ಕಾರ ಮಾತೃದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೊರ ಸೂಸಿ ಬರುವಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತದ ಸಹಕಾರವೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸವು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತದೆ ರಸ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಚೆನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಯಂತ್ರ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೆಣೆದ ಕೊಂಡಿವೆ *

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ ನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಸದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಹಜವಾದುದು ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಚಿತ ಪದಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ ಅರ್ಥ ದ ಪ್ರಿಯಿಂದ ಅದಿ ವ ಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಭರದಲ್ಲಿ ಭಾವಪೂರಿತ ವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಆನ ಕೊಲವಾಗುವ ನಿರರ್ಗಳ ಓಟವುಳ್ಳ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ಬಂಧಕ್ಕೆ ನೋಲುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆ ಅದಿ ಮಧ್ಯ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳು

ದೇವ ಬಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಬಂದನೋ
ದೇವರ ದೇವ ಶಿಖಾಮಣಿ ಬಂದನೋ
ಉರಗ ಶಯನ ಬಂದ ಗರುಡಗವನ ಬಂದ
ನರಗೊಲಿದವ ಬಂದ ನಾರಾಯಣ ಬಂದ

ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲ
ರಕ್ಷುಶಿಕ್ಷಣ ದಕ್ಷ ಪಾಂಡವ
ಪಕ್ಷರಕ್ಷ ಕಮಲಾಕ್ಷ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಕಸ್ತೂರಿಂ ಟ್ಕ ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ
ಮತ್ತೆ ಕದಪಿನಲಿ ಕಂಕುಮವನೊತಿ

ಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಯ ಜಯ ಜಯಯೆನ್ನೆ
ಭೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಯ ಭಯ ಭಯವೆನ್ನೆ

ಯವಂಕ

ರಂಗ ಬಾರೋ ಪಾಂಡುರಂಗ ಬಾರೋ
ರಂಗ ಬಾರೋ ನರಸಿಂಗ ಬಾರೋ
ಕಂದ ಬಾರೋ ಎನ ತಂದೆ ಬಾರೋ
ಇಂದಿರಾ ರಮಣ ಮಂಕುಂದ ಬಾರೋ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ವರಿದು ವರಿದು ಭಾರತದರ್ಭವ | ಅರಿದು ಅರಿದು ವರ ಭಾಗವತ |
ವರಿಯ ವರಿಯ ಪುರಾಣಕೃತಿಯಾ |

ಪಾರಾಣ ಮಾಡಿ ಕುರುಡ ಬಧಿರಾ | ನರರ ತೆರದಿ ಅರಹು ಮರವು |
ಬೆರತು ಬೆರತು ತಾರಕಮಿಲ್ಲದೆ |
(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ಚಿತ್ರಕವಿತೆ

ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವುತಂದೆ ಅರಿಸಿ ಬೋಡಿಸಿ ಕವಿಗಳು
ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಬ್ದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕವಿತೆವೆಂದೂ ಹೆಸರು ದಾಸರ ಕೃತಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ಕೋರತೆಯಿಲ್ಲ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು
ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ
ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡು
ವುದರ ಮೂಲಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ಕೌಶಲವನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ
ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಕಲ್ಲಿಂದ ಸರ್ವಫಲ ಬಾಹುದೋ ||ಪ||

ಕಲ್ಲು ಭಜಿಸಿದರೆ ಕೈವಲ್ಯ ತೋರುವುದು ||ಅ ಪ ||

ಕಲ್ಲು ಕಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಅಮೃತವೇ ಪುಟ್ಟಿತು
ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಲು ವಾಳೆಯೊಳ್ಳೆಲ್ಲರು ಉಳಿದರು
ಕಲ್ಲು ಹರಿಪಾದನು ಸೋಕಿ ಹೆಣ್ಣಾಯಿತು
ಕಲ್ಲು ಲಂಗೆಗೆ ಮಾರ್ಗ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಶೂ ಭಿತು ||

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಐದು ಮಂದಿ ಭಾವನವರು ಐದು ಮೈದುನರು ಕೂಡಿ
ಐದು ಪರಿ ತಾನಾಗಿ ಮೊವನ್ನೈದು ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆ

ಗೈದ ಐಂತೆ ಮಾಡುವರು ಐದು ತಂದು ಬೆಚ್ಚಿಸುವರು
ಐದನೆ ಬೊಕ್ಕಸದ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆಯೋ ನಾ ಕ ನೆ

(ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)

ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ

ದಾಸರು ಮೈವರೆತು ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನೈಜವಾಗಿ ಅಪ್ರಯುತ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಕೂಸಿನೊಂದಿಗೆ ಆಡುವ ಮುದ್ದಾಟಗಳು ಮಗುವಿನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವಿನೋದಗಳು ಅಂದಚಂದಗಳು... ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಸರು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಪರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರದ ದರ ದಾಸರ ಲಾಲಿಸಿದಳು ಮಗನ ಯಶೋದೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.

ಬಿಗಿದ ಪಟ್ಟಿಯಲಿ ಬಾಯಿ ತಲೆಯು ಹೊಲೆಯುತಿರೆ

ಚಿಗುಟಂತ ಎದದ ಕೈಯಲಿ ಕುಚವೆ

ನಗುತ ನಾಚುತ ಗೋಪಿಯ ಮುಖ ನೋಡುತ

ಮಿಗೆ ನಲಿನಲಿದುಂಡ ಪುರಂದರವಿರು

(ಪುರಂದರದಾಸರು)

ಚರಣತಳದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುತುದ್ದೆ

ಅರವಿಂದ ಧ್ವಜವಜ್ರ ಸೊ ಪು ಸ್ತುತಿ

ಪರಿಗೆ ಸುರಭಾಜ ತಂಪುನೋಟ

(ಶ್ರೀ ಒಜಯದಾಸರು)

ದೇಸಿ ಪದಗಳು

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರುವ ದೇಸಿ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಅಪೂರ್ವತೆಯಿಂದ ಗದುಸಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನ ಕಾಗಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕೆಲವು ದೇಸಿ ಪದಗಳ ಟಿಲುಪನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪುರಂದರರ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರವಾದುದು. ಅವರು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರತ ಕಾರಣ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ತಿರುಕರೂ ಬೇಡರು ಬೆಸ್ತರು ಮುಂತಾದವರ ಅಡುನುಡಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸವ ಥರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನುಡಿಗಳು ಜನರ ಜಾನಪದವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬಡವರು ದುರೈಯವನು ಹಾಲುಹಕ್ಕಿಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಪುರಂದರರು ಶುಕವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಜಯಗದೆ ಜಯವದೆ ಈ ಮನೆತನಕೆ |
ಭಯ ಎಲ್ಲ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿಜವು |
ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಮನ ಸಂಶಯವ |
ಶ ಕನೆಂಬತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದವು | ಜಗವೆಂಬಾ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿಲ್ಲ
ಹಣ್ಣುಗಳಿರಡಂ ಬದಾವವು | ಮೂರು ಬಂಡೆ ಗಿಡದ ಕೆಳಿಲ್ಲ |

ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣು ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ತಿರ ಇದನ್ನು ಅರುಹುವ ಪದ್ಯವಿದು
ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಆನೆ ಕುದ ರೆ ಒಂಟಿ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮೂನಿನಿಯರ ಸಂಗ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ದೊಡ್ಡಕ್ಷೋಣಕನಂಬದು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾತು ಮಾಣಕ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಚಿನ ಭಕ್ತ ಬಾವರ ದ್ವಜ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸುತ್ತಗಲ ಕೋಟಿ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಕಂಟಕರೇಬೋದು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ
ಗುಣನಿಧಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲನ
ಬಂಟಿವಾಗದವ ಲೊಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕನಕದಾಸರ ಭಾಷೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮ್ಯವೂ ಶಕ್ತಿಯಂಕ್ತವೂ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನಿ ರೆ ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳೆ ನಮ್ಮ ರಂಗ
ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತಾನ್ಯಾ
ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಸುರರನು
ದೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ ಭರಮವ್ವ ಹಾತ್ಯಾನ

ತಾಳವ ಶಿವನವ್ವ ತಾಟ್ಯಾನ್ಮಾ
ಒಕ್ಕೊಳ್ಳಿ ಪದಗಳ ಹನುವ ಪ್ಪ ಹಾದ್ಯಾನಂ
ಚಿಲ ವ ಕನಕವ್ವ ಕುಣಿದಾನ್ಮಾ

ದಾಸರ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾನುಭವದಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಗಾದೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರವ ಣ್ಣಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಕೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೊಸ ಪುಷರ ಬೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಜಾಜಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬ ಎ ತೋಡಿದರೆ ಬೇತಾಳ ಹೊರಟಿತು ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ದೂಖಿ ಕಾಣಕ್ಕ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಕಾಲಕ್ಕ ಉಣಲಿಲ್ಲ ಓಡಿ ಹೋಗುವ ವ ಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣಯಲು ಬೇಡ ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಚೆ ದೇವಗಂಗೆಯ ತಡಿಯ ಛ ಎ ತೋಡುವನಂತೆ ನಡೆವುದೇ ಹರಿಯಾತ್ರೆ ನುಡಿವುದೇ ಹರಿನಾಮ ಅರಸು ಮುಟ್ಟಿದ ನಾರಿ ಮಾನ್ಯಳು ಪರುಸು ಮುಟ್ಟಿದ ಲೋಹ ಚಿನ್ನ ಕುನ್ನಿ ಕಟ್ಟಿದ ರಾನೆ ಆಳ ಕುವುದೇ ಅರಸು ಒಲಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸುಣರ ಭಯವುಂಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭಾವಯುಳ್ಳ ಭಾಷೆ ಬದಲಾದರೂ ತತ್ತ್ವ ಭಾವ ರಸ ರಹಸ್ಯ ಒಂದೇ ಭಾಷಾ ಭೇದದಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಆಡಿಯಾಗಬಾರದು ದಾಸ ಪ್ರಮುಖರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಕೃತಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ ಕೆನ್ನಡೆ ಅದು ನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಲೀಲಾ ಜಾಲವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಸೀತಾಪತೆ | ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಹಿ |
ನವನೀತ ಬೋರ ಶತವತ್ಸ್ರಾಯಂತ ನೇತ್ರಾ ದಾತಾಪತ್ಯ ಅಸ್ತುತ ಪಾಪ
ಪಂಕ ಶೋಷಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಮನೀಯತರ ಗಾತ್ರನಾ ಅರುಣ
ಕವ ರಾಯಂತ ನೇತ್ರ ಪಾಥೇಯಂ ಸ್ತುತವದನ

(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ವರ್ಗಾ ದಂಗೆಯ ವಂಹಾ ದುಷ್ಟ ಜನ ಸಂಹಾರಿ
ದುರ್ಗಾಂತರ್ಗತ ದಂಗೆ ದುರ್ಲಭಿ
ದುರ್ಗಾಮವಾಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಬೋಮ್ಮ
ಭರ್ಗಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ಗುಣಿಸಿದರೂ

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಪಾಲಿಸಿನ್ನ ಗೋಪಾಂತ್ಯಷ್ಟು | ವ್ಯಾಪ್ತ, ಗುಪ್ತ, ಜಗದ ಪ್ತ |
ದೋಷ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ, ತ್ವಪ್ತ, ಗತಸುಪ್ತ, ಸುಷುಪ್ತ

(ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು)

ಇದುವರೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಕ್ಕ ವಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದಿದೆ ಐದು ಶತಮಾನಗಳ ದೃಢ ಪರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಕು ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡಗಳು ಕೇವಲ ವಿದಾಂತವನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಬರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಹಕ್ಕೂ ಪರಕ್ಕೂ ಸಾಧನವಾಗುವ ತಿಳುವಟನೆ ಸುಖಮಯ ಸುಂದರವಾಗ ಪಾಠ ಅನಂದವು ತಂದ ಕೊಡುವಂತೆ ಇರುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೊಗಸು ಅವುಗಳಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ರಾಗ ತಾಳ ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಒನೊಸರಿಸಿದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಅರ್ಥವೈಖ್ಯಾತಿ ರಸಭಾವೆಗಳ ಅವಿಭಾವ ಒಂದೊಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅಸುಭವಿ ಸುವ್ಯವಹಾರದ ಅಗುವ ಅನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ ಕನಡವು ಎಳೆದಂತೆ ಬರುವ ಸರಳ ಭಾಷೆಯೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿದೆ ಕನಡೆ ನುಡಿಯ ಸೊಬಗು ಸಂಭ್ರಮ ಶಬ್ದಗಳ ಮಧುರ ಜೀಡಣೆ ಲೀಲಾಜಲ ತೈಲಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಮಾಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹರಿದಾಸರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿ

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುವತ್ತ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತವನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ¹ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಜನತೆಯ ಜೀವನಾಡಿಯನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ² ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಒಳು ಆಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಸೆರೆದು ತೋರಿಸುವ ³ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅವರವಾಗಿಸಿರುವ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮರಸ್ಯವೆ ಎ ಮೆರೆದಿರುವ ⁴ ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಚಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವದಿಂದ ದಾಸರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಮೇದಾಂತದ ಪರಮೋಚ್ಚ ತತ್ವಗಳ ಮತ್ತು ದುಡಿಮೆಯೇ ಉಸಿರಾಗಿರುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಧ್ರುವಗಳಷ್ಟು ಅನಂತರ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಕೊಂಡ ಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಂಪಾದ ಗೀತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ನಾಡಿನ ಮನೆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅವು ಮೊಳಗುತ್ತಿವೆ ಮಾನವ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಆನಂದದಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಗೀತೆಗಳು ಇವು ⁵ ಎಂದೂ

ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೃದು ಮಧುರ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಟ್ಟಬಲ್ಲಂಥ ಎಂಥ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದರೆ ಉದಾತ್ತ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವ ಹೃದಯವೂ ಎಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದು ⁶ ಎಂದೂ ವಿವ್ವಾಂಸರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು

ಚಾಗತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಸಂದಿಗ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆ ಒಂದಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅರಿವು ಬೋಧೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಧರ್ಮ ಜನರ ಹತ್ತಿರ ಬರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಅದು ಜನತೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಾಗಲೇ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿದಂದರಿಂದಲೇ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಹಿಂದೂ

ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು — ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಒಳಗೆ ತಂದುವು ಭಕ್ತವ ಧರ್ಮ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಜನ-ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾವನ ಗಾಗಿ ಜನ-ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೈಮನಗಳಿಗೆ ತಂದೆರದ ದ್ವಾರ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನದ ಮೇರುವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಳವಿಗೆ ಮಿ ರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧರ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ತೋರೆಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದು ಎತ್ತಿಲ್ಲಾ ಹುರುಮೂಡಿಸಿ ವ ಪವಾಡವನು ವೆ ರಿ ಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸ ಹಿತ ಛಾರತೀಯ ಭಕ್ತಿ ಪದದ ಈ ಪರ್ಣ ವ ಯ ಸ ಧರ್ಮ ಒಂದು ವಂಶವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ವಂದೆ ಇರಿಸುತ್ತದೆ

ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರಪ್ರಾಯವಾಗಿವೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಭಯ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಎಲ್ಲವಂತಾಗಿತ್ತು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಆ ಅರ್ಜುನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಕರೆದದಲ್ಲಿ ರಂದುಕೊಡುವ ಕನಡವನು ಈ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವ ಹೊಣೆ ಹರಿದಾಸರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತಾವು ಇವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದಂತೆ ಇತರರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಹೊಣೆಯೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕರೆದ ಬಗೆಗಿನ ಒಲವರವನ್ನಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಸವರ್ಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಗೂ ಪೀವಿಸಾಸಂ ಕರ್ತೃವ ದ ವೆಂಟು ರ್ಕ ಹಿಷ್ಣನ

ಗಂಗೆಯ ಗಾಜ ಕುಟ್ಟಿಯೊಳು ತರಲು ತಾಂ
ಗಂಗೆಯಹುದಲ್ಲದೆ ಜಲವಹುದೆ?
ರಂಗನ ಕಥೆಯುಂ ಪಂ ತರದೊಳು ಬೆಳೆ
ವಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ತಪ್ಪುವುದೆ ?

—ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ? ಅನ ಭವಾಮೃತ ದ ಕರ್ತೃವಾದ ರಂಗನಾಥನ ಲಲಿತವಹ ಕನದದ ನಡಿಯ ರಿ
ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೊನ್ನೆ
ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದರಿನೆ ನು ? *

—ಎಂಬ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದಲೆಂದು ಕ ಹಕ ತಿ-
ರಸ್ಯರಿಸಲೇನಹುದು ಭಕ್ತಿಪು
ರಸ್ಯರಿದಿ ಕೇಳಿದರೆ ಒಲವನು ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷ ಸದಾ|| *

ಹಾಗೂ

ಕೃತಿಪತಿ ಕಥಾನ್ವಿತವೆನಪ ಪ್ರಾ-

ಕೃತವೆ ತಾ ಸಂಸ್ಕೃತವೆನಿಸಿ ಸ

ದ್ವೈತಿಯ ನಿ ವೃದ್ಧಂ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪೆ ಈ ಕೀಳ್ವರಿಗೆ || 10

—ಎಂಬ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಗಲೀ

ಶ್ರೀ ಕೃತೀಪತಿಯಮಲ ಗುಣಗಳು

ಈ ಕೃತಿಯೊಳುಂಟಾದ ಬಳಿಕ

ಪ್ರಾಕೃತವೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಡಗರವೇನು ಸುಗುಣಿಗೆ? 11

—ಎಂಬ ಕರ್ಷಣಿ ದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ದಿಂದ ಕನ ಡದತ್ತ ಸರಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅಗತ್ಯದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಈ ಸಂಕ್ರಮಣವನ್ನು ದಾಸರು ಯತ್ನಿಸಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿ ಕನ ಡ ಭಾವೆಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳನ್ನು ಎಾಗು ಒಳಸ ಗಳನ್ನು ಬಿಂಕ-ಬಿನಾ ಣಗಳೆ ನೆಯನ ಣಾಪ್ತಗಳನ್ನು ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಈ ಸೊಬಗು ಮೈದಳಿದಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸ ವುದೇ ಈ ಲೆ ಖನದ ಉದ್ದೇಶ

೦

೦

೦

ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಕಾಕು ದೆ ಶ್ಯ 12ಎಂಬ-ಅಂದರೆ ಕೊಂಕುಮಡಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದು (ದೇಶೀಯ) ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನುಳ್ಳ ದೇಸಿ 1 ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿವೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಪ್ರದೇಶ ನಿಷ ವಾದವು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕಾಶಾಸ ಕ್ರವ ದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಸೊಬಗು-ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಭಾಯಿಗಳೇ ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ ದೇಸಿ ವೇಟ ವೇಟಯವ್ವ ದಟು ವಾಸುಗಿಯ ೦ ಬೆ ಸಟಸ ಗಂ ಎಂಬ ಕವಿರಾಜ-ಮಾಗ ಕ ರನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ ಪಂಪನಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಬೆಂಗಳೂರಿಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಾತು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಒಂದಿ ದೇಸಿಯೋಳ್ ಪುಗುವುದು 14 ಹಾಗೂ ಕುರುಳ್ಳಿಗಳೆ ತೊಡದರ್ ದೇಸಿಯನಾವಗವೀವ ಚೆನ್ನ ಪೂಗಳನವಸೊಯ್ಯ ನೋಸರಿಸುತಂ 15 ಎಂಬಂಥ ಪುಯೋಗಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ದೇಸಿಯೋಳ್ ಎಂದರೆ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯ ಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಚ್ಚಗನ ಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ 16 ಎಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಲಂವು ಎಂದೂ 17 ಡಿ ಎಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನು ನ ದಿಗಳ ದೇಸಿ ನುಡಿ

ಗಟ್ಟಿನ ದೇಶ ಗಾದೆಯ ದಿ ಸಿ ಭ ದಕ್ಕಿನ ದೆ ಸಿ ವರ್ಣನೆಗಳ ದೆ ಸಿಯೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದರೆ ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು ¹⁸ ಕನ ಡ ದೊಳೊಲ್ಲಾ ಪೂವ ಒಳಾಯ ಒರ್ ದೇಸಿಯನೆ ನಿಟು ದ ವಿಚಾರವನು ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ ಕ ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರೆ ¹⁹ ದೇಸಿಗೆ ಬೀಟ್ಟ ಮಹಾಕವೀಶ್ವರ ರ ಬಿದ್ದತ್ತ್ ವನು ಸೂಕ್ತಿ ಸಂಧಾರ್ಥವ ದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸು ತ್ತದೆ ²⁰ ಆ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ

ಭ ದ ವಿ ದಾವುದೆಂದೊಡಿಹಿವರ್ ಪದಬಂಧದೊಳೀಪ್ರಯೋಗವೆಂ
ತೆಂದೊಡೆ ಬಯ್ಯರಾವ ಕವಿಮಾರ್ಗವಿ ದೆಂದೊಡೆಪೊಯ್ವರ್ ಅರ್ಥಮೇ!
ನೆಂದೊಡೆ ತೊಂಡೆಭಂಡಗಡೆದುಟ್ಟಾದ ನಿಕ್ಕು ರಾವ ನೀತಿ ಪೇ
ಹಿಂದೊಡೆ ಕೊಟ್ಟರೀಗನ ದೇಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ವ ಹ ಕವೀಶ್ವರರ ||

ಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ದೇಸಿಯನು ಯಾವ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿತ್ತೆಂಬ ದರ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಯೂ ಈ ಪುಸ್ತಕವೆನಿಸಾರ್ಥವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಭುದಕ್ಕು ಪದಪ್ರಯೋಗ ಶೈಲಿ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ವಿ ತಿಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದವನು ಮೆರೆದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ದೇಸಿಯೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೆಯೂ ಇರಬಹುದು ನಿರ್ಘೋಷ ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂದಿ ಲ ವ ನೋ ಭಾವವೂ ಇರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವ ರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ಯಶಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವಾಗ ಭಾಷೆಗೆ ಎಷ್ಟರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಜ ಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾದ ವು ಎಂಬುದು ಹಾಗೂ ವಿನೂತನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮ ವಾಗಿ ಬಳಸ ವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಿತವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಮಾನಕಗಳು ಅಥವಾ ಒರೆಗ್ಗು ಗಳಾಗುತ್ತವೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತನ ದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಎಂಬುದು ಹೀ ಗಾಗಿ ತ ಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚ ರವಾಗುತ್ತದೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ಹರಿ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅನ ಲಕ್ಷಿಸಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸೀಮಾ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸ ವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯ ಏಕೆ ದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಗಣಿತವಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಯಾವ ಮುಖಗಳನ್ನು ದೆ ಸಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸ ಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ದೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಗ ಂ ಎಂದೂ ಯಾವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶ ಎಷ್ಟರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ವುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಡಾ ಜೆ ಪರದರಾಜರಾಯರೂ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನ ಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪರವಾದದ್ದು ಭಗವದ್ ಭಕ್ತನು ತನ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಪಂಬಲಿಸುತ್ತ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾದ ವೇಲೆ ತನ ದಿವ್ಯಾನ ಭವ ವಸ್ತು ಇತರರಿಗೂ ತಿಳಿಯ ಬೇಕೆ ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಪುನೀತರನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯಗುರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಸ್ತಿಯಿಂದ ಸವಿಕಾಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಒಯಾ ಹರಿದಾಸರ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವರು ಆರಾಧಿಸುವ ನಾನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಗೊಪಲು ನೆಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಈ ಹರಿದಾಸರ ಶ್ರೀವ ಧ್ಯಾನಾರ್ಥ ಅನ ಯಾಯಿಗಳಾದ ದರಿಂದ ಆ ದುತದ ಪ್ರವಂಖಾನಗಳನು ಈ ಕೀರ್ತನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಸವರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವಂತೆಯೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಆದ ರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನೊದಗೊಪಲು ಆಯಾ ಭಕ್ತರ ಆ ಆಂತರಂಗಿಕವಾದ ಆಭಿಪ್ರೇಯನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೆನ್ನೆ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮದ ಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಸಾಧನವಾಯಿತೆಂದು ಎನಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು ಈ ರೀತಿ ಆದರ ಕ್ಷಿಪಿಸುತ್ತಿರುವ ದಂತಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವ ಣದರ್ಪಣವೆನಿಸಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ನೇದ, ಉಷ್ಣನಿಷತ್ತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ವಿವಿಧ ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗ್ರಂಥಗಳ ತಿರುಳ್ಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರುಳು ಗನ್ನಡದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕನಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಮೀರಿಯ ಲಾರಂಭಿಸಿತು 21

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ತಿರಳುಗನ ಡದ ಬೆಡಗನ್ನು ಅಂದರೆ ದೇಸಿಯ ಚಿಂತನನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಹರಿದಾಸರ ಪ ಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಮಾತ್ಮಕ ಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ (ಕ್ರಿ ಶ ಸು ೧೪೫೦) ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಇಟ್ಟಾಂಗಿ ಇರುವನೋ ಪರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ|

ಸೃಷ್ಟಿವಂದಿತ ಪಾದಪದುವ ಶ್ರೀ ಪರಿಯೇ|| 22

—ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವಿವಯದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಂದು ಬಂದು ನಾನಾ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೆಂದೆನಯ್ಯ

ಇಂದೆನ್ನ ಸುಹಯ್ಯ ರಂಗವಿರಲ 23

—ಎಂಬ ಅವರ ಅತ್ಯನಿವೇದನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಡಿ ಬಡಿ ಸಂದೇಹವನು ಪೊಡವಿ ಮನುಬರಲ್ಲ|
ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗತಿ ರಂಗವಿರಲ|| ೧೧

—ಎಂಬ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಾಗಲೀ,

ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ರಂಗ|
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ|| ೧೨

—ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ

ಬ್ಯಾಡ ಮಧುರಗೆ ಪೋಗ ಬ್ಯಾಡಲವೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ|
ಬೇಡಿಕೊಂಬವೊ ದೈನ್ಯದಿ||
ನೋಡು ನವಸ್ಥಾಲೆ ದಯಮಾಡು ಮದನಂಗೀಡು|
ಮಾಡುವುದೇನುಚಿತವಲೋ ಮಾಧವ ಕೃಪಾಕರನೆ ||೧೩

—ಎಂಬ ಗೋಷಿಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿವ್ವವಕ್ಕ ಎಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲೆ|
ಯೆಮುಪೆತ್ತಿಯಾನಗಲಿಸಿದ ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ|| ೧೪

—ಎಂಬ ಅವರ ವಿಷಾದ ಭಾವದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನ್ನು ಕೇಳದ್ಯಾ|
ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನು ನಾ
ಕೇಳದೆ ನಿನಗಿಂತ ವಂನ್ನು ಆಪಾ
ಚಾರಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಪೇಳದೆ ಮಧುರಗೆ
ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮಂನ ಸಾಲಿ ಪಯಲಾವಂತೆ|| ೧೫

—ಎಂಬ ಸ ದ್ವಿ ಚಿಂತರನಿಂದ ಕಂಗಟ್ಟಿ ಗೋಷಿಯರ ವಿಹ್ವಲತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯಾ ನೀ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ|

ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಲಿ ಆರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಹಳ
ದ ಫಿಗಟ್ಟಿನು ಎನ್ನ ನೋಡದೆ ಇ
ನ್ನಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ಕೇಳಬಾರದೆ ರಂಗ
ವಿರಲ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ|| ೧೬

—ಎಂಬ ತಾಯಿಯೊಂದೆಯೊಳೆಡೆ ಕಾತರದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸದ್ಗುಣವೆಂಬ ಬೇಡವೊಂದಿನ ಕಾಲಿಗೆ

ಬಿದ್ದು ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ!

ನಿದ್ದೆ ಗೆಯ್ಯುವರೆಲ್ಲ ಎದ್ದರೆ ನೀನು ಬಂ

ದಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡರೇನೆಂಬುವರೋ ರಂಗೇ||

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಕೆಯ ಪ್ರಣಯಭೀತಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎನು ಭ್ರಮೆ ವನ ಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ

ಮಾನುಗಾಳವನಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತರನಂತೆ||

ಎಂಬ ಅನುತಪ್ತವನದಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಅವೆವಾದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ ಹೊರತು ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲ ಭಾವದ ಬಗೆಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಅದು ಮೈದಳಯುವುದು ಅಚ್ಚಗನ ದದಲ್ಲಿ ತಿರುಳುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಡುನುಡಿಯ ಮೋಡಿಯಂತೂ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಕೃತಕತೆಯಾಗಲಿ ಶಿಷ್ಟಪ್ರತಿಯಾಗಲೀ ಈ ಒಳಿಯ ನಡಿಗಳೆಲ್ಲ ನವಗೆ ಎದ ರಾಗದಿರವುದು ಅಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅನುದ್ವಿಷ್ಟವಾದ ಸಹಜವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇಹಿಯ ಒಲವಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳಿದುನಂತ ಪೃಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಬೀರಿದ ಈ ದೇಶಿಯ ಸೊಬಗು ಅನೇಕಾಶಿತಯ ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಪೋಷ್ಣ ಹೋಗೋಣ ಬರೋ ರಂಗ ಪೊಪ್ಪ ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ ಪೊಪ್ಪ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆತ್ತು ವ ತ್ವಲಮಂತೂ ಅನನ್ಯವಾದುವು ಇಂಥ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇಹ ನಮ್ಮ ವನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಸಾಸರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ತೇವನ ಕೊಡಾಡಬೆ ಕು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರ ಸನ್ಯಾಸದಿರವ ಎಂದು ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೪೭-೧೫೫೬) ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂಲವಲ್ಲದೆ ವಿಜಯ ನಗರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುವಂಥವರು-ಶ್ರೀ ಶಿಷ್ಟದೇವರಾಯನನ್ನು ಕುಷೂಯೋಗದ ದಾಷ್ಟರಿಣಾಮದಿಂದ ಪಾರುಗೊಳಿಸುವ ಸೂವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾವಿರಾಚ್ಚರತ್ನ ಸಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರರೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಈ ಯತಿಶ್ವರರು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಶಿಖರವನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿ ತ್ರಿದ್ವಂತಿಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪೌಡಿಮಯನ್ನು ವೆರೆದಂಥವರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಹಿತಮಿತವಾದ ಬಂಧವನ್ನು ವೆರೆಯ

ವಂತೆಯೇ ಅಷ್ಟಗನ ಡದ ಸಂವನೂ ಅವರ ಭಾವ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ
ಉದಾ ಹರಣಿಗೆ

ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳೊಳಿ ಕಳ್ಳರೈವರು
ಬಂಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಿಷವ ಕೊಯ್ದನ
ಕಂದಿಸಿ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯ
ಎಂದೆಂದಿನ ಧರ್ಮಧನವನೊಯ್ದರು ೨೨

ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಭಿನ್ನವೆಗಳ ಸವ ರಸಪೂರ್ಣ ಸಂಗಮವನ್ನು ಗರ ತಿಸಿ
ಬಹ ದಾದರೆ,

ಕರಿಯ ಭಯಂವುಂಟೆ ಕೇಸರಿಯ ಇಕೆ ಯೊಳಿದ್ದವಗೆ
ದುರಿತದ ಭಯವೆ ಶ್ರೀಕ ಜ್ಞಾನ ದಾಸರ ಸಂಗವಿರಲು
ದುರಿತ ತಿವಿರಕ್ಕೆ ತರಣ ನಾನಲ್ಲವೆ ೨

ಎಂಬ ಅಭಯದ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೊಳಲ ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನಗೆ ಚಿಂತೆವ ಮೋಹನಾ |
ಕೊಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ
ವಳಿಯ ಸುರಿಸಿ ಭವದ ತಾವೆ
ಕಳೆದು ತಿಳಿವಿನೆಳೆಬಳ್ಳಿಯ
ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗನ್ನ ವ ನದೊಳು || ೨೩

ಎಂಬ ಮೂರುಳಿಯ ನಾದದ ವ ಹಿಮೆಯನು ಸ ರುವ ಮೋಹಕ ಗೀತದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಏಳು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟಿ ಯಮನಾಳು ಮೂತ್ತಿಕೊಂಡು
ಪಾಳು ಮಾಡೇವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು
ಆಳು ಸಾಮಾಗ್ರಿಯ ಆಪಾರ ಬಲದೋಡಿ
ಕೇಳು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ ಕೋಟಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ೨೪

ಎಂಬ ಉಪದೇಶಾಮೃತದಲ್ಲಾಗಲೀ ಕನ್ನಡದ ಕಂಪು ಹೇಗೆ ಸುಳಿದು ಸ ತ್ತಿನಮ್ಮನ್ನು
ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಆಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಂತೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೮೦-೧೬೦೦) ವ್ಯಾಸಕೊಟದಾಸಕೊಟ
ಗೌಡರಘ್ನೂ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರ ವಂಧವರು ಅವರ ಬಹು
ಓ ಪಾ ಪರಿಣತಿಯಂತೂ ಬೆಟ್ಟ ಬೀಳಿಸುವಂಥದು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾರ
ಪ್ರತಿಮೋಲ್ಲಾಸತಪ್ಪರಜದರಂಜಿತಸ್ಥಿತಿವ ಗಿಗಿಗಾಪ್ರಾ ರತಕೃತ್ಯೋಚಿಜ್ಞಾತಾ ವಿಲ
ಸಿತವಾದ ವಜ್ರಪೀಠದಲಿ ಕುಳಿತು ೨೫ ಎಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯುಷ ವಾಗಿ
ಬರೆದು ಬೆರಗಾಗಿರಬಲ್ಲ :ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸತ್ಯಮುಗಾ ಚಿವೃತಾನವೂ

ವಿನುವಮ್ಮ । ಸತ್ಯಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಚಾಲಚೆಟ್ಟರೆ ಕನ್ನೆ ವಿನವೆ ನಾವಾಟಿ *7 ಎಂದು ತಲಂಗಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಬಲ್ಲರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ ದದಲ್ಲಿಯೂ ದೇಸಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯಬಲ್ಲರು ರಂಗನನಗಾರೇನೆಂದರು ಮರೆತು ನದ್ರಗೈದಯಾ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ನ ದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ **

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿಯಳುತ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ
ಉಕಿ ಹರಿವ ಸಣ್ಣನೀರ ತೊಡೆದಳಶೋದೆ
ಅಕ್ಕರದಿಂದಲಿ ಮಗನ ಅಕಿವ ಎದ್ದನಾಡಿ
ಮಕ್ಕಳ ಪೋಶ್ಯವೆ ನೀ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೈ ||

ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದಾಗ ಆ ಕಂದ ದೂರ ವ ಬಗೆ ಇದು

ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಎನ್ನ ಬೈದರಮ್ಮ
ಕಳ ನೆಂದು ಎನ ಕೂಡೆ ಆಡಲೊಲ್ಲರು
ಮೆಲ್ಲನೆ ಬೈಯ ಎತ್ತ ಬ ರಲು ಕಲ್ಲಲಿಟ್ಟರಮ್ಮಯ್ಯ
ಅಲ್ಲಿಂದಂಜಿ ಅಳ ತ ನಾನು ಓಡುತ ಬಂದೆ ||

ಅಂತೆಯೇ ವಿಡಂಬನ ವ್ಯಾಜದ ಸು ತಿಯಲ್ಲಾ ಆಡುನುಡಿಯ ಸಹಜರೂಪ ಹೇಗೆ ವೆ ರೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ

ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಹೆಣ್ಣು ಸಾಗರನು ಈ ವರಗೆ ।
ಶೃಂಗಾರ ಪುರುಷರು ಬಹ ಮಂದಿಯ ರಲು ||
ಗಪ್ಪನಾರುವ ಮೈಯ್ಯ ಬಟ್ಟದ್ದ ಬಿರುಗಣ್ಣು
ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದರೆ ಮೈಯ್ಯತಿ ಕರಣವು ।
ಸೊಟ್ಟ ಮೋರೆಯ ಇವಗೆ ಎಷ್ಟದ್ದ ಹುಲ್ಲುಗಳ
ಇಷ್ಟು ಘೋರಮುಖದಳಿಯನೆಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದನೊ ||
ಬಡವನು ಭಿಕ್ಷುಕನ ಬದಬನಂದದಿ ಕೋಪವು
ನೋಡಿದರೆ ತಲೆ ಜಟೆಯು ಕೆಟ್ಟಿದುದು
ಬೆಡಗು ನ ದಿಗಾರ ಬಾರ ಬೋರನಿಗೆ ।
ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ||
ಭಂಡನಾಗಿರ ವನು ಕಂಡವರೊಡನೆ ಕಾಳಗವ
ಕೊಂಡುಬಹ ಬಲು ಉದ್ದಂಡನವನು ।
ಅಂಡಜವಾಹನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೆಣ್ಣು
ಕಂಡುಕಂಡೀ ಹಯವದನಗೆ ಕೊಟ್ಟನಾಹಗೆ || **

ದಶಾವತಾರದ ನಿರೂಪಣೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಡಗಿದೆ ಎಂಬುವನ್ನು ಗುರ ತಿರುವು ದರ ಜೊತೆಗೆ ಗವುರ ನಾರು ಬರ ಗಣ್ಣು ಸೊಟ್ಟಿವೋದೆ ನ ದಿಗಾರ ಭಂಡ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯು ಬಿಲುವು ಸಹಜ ಅನಲಂಕೃತ, ಅಕ್ಕಿತಕ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಮೃದಳಿದಿದೆ ಎಂಬ ದನು ನೋಡಬಹುದು

ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದಾಗ ಭಕ್ತನು ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿರ ವ ಸಾಧನೆ ಎಂಬುದನು ಮನಗಾಣಿಸ ವ ಕಿ ತರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ಆಡುನುಡಿಯು ಇದೇ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಬಿಟ್ಟು ಬನಿ ರೊ ಸಂಸಾರದ್ವಯಂ ಬು |
 ಸೃಷ್ಟಿಪತಿಯ ಸೇರಿ ನೀವು ಸುಖಿಸಬನಿ ರೊ ||
 ಹಂದಿರು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬೋ ಹಂಬಲ ವೆ ದಿರೋ
 ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಮಂ ದಿನ ಗತಿಯೇನು ||
 ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿ ತಂದರು ಸಾಲದೊಬರೊ |
 ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಇವನ ಬದ ಕು ಎಲ್ಲ ತಿರುರು ||
 ನಡು ಬೀದಿಯಲಿ ಇವನ ಎಳೆದು ಸೆಳೆವರೊ |
 ಕಡೆಗಣ್ಣು ಕುಡಿಹುಟ್ಟು ನೋಟದಿಂದಲಿ ||
 ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಗುಂಡಿನಂತೆ ಮನೆಯಲಿರುವರೊ |
 ಚಂಡ ಯಮನ ದೂತರು ಬಂದು ಎಳೆದು ಒಯ್ಯರೊ ||
 ವ ಟ್ಟಿ ಭೇಟಿಸೊ ಹಯವದನನಂಘ್ರಿಯ |
 ನೆಟ್ಟನೆ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ತೋರಿಕೊಡುವನೊ || 40

ಉಪದೇಶ ನೀತಿಬೋ ಧಗಳಂತೆಯೇ ಲೋಕಜೀವನವನು ವಿಡಂಬಿಸುವುದೂ ದಾಸರ ರೀತಿಯೇ ಈ ವಿಡಂಬನೆ ತುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗ ವಂತೆ ಮಾಡು ವಲ್ಲಿಯೂ ಆಡ ನುಡಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹೇದ ಗುಣವನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹ ದು

ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗ ಣವೇನು ಬಣ್ಣಿಪನೊ |
 ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹಣವೆ ಸರಿ ಕಂಡಾ ||
 ಬೆಲೆಯಾಗದವನೊ ಬೆಲೆಯ ಮಾಡಿಸುವಿ
 ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಡ್ಲೆ ತರಿಸುವಿ |
 ಕ ಲಗಟ್ಟವರ ಸತ್ಕುಲಕ ಸೇರಿಸುವಿ
 ಹೊಲೆಯಪಾದರೊ ತಂದೊಳಗಿರಿಸುವಿ ||
 ಅಂಗನೆಯರ ಸಂಗ ಅತಿಶಯದಿ ಮಾಡಿಸುವಿ
 ಶಂಗಾರಾಭರಣಗಳ ಬೇಗ ತರಿಸುವಿ |

ಮಂಗಳನಾದರಂ ಅನಂಗನೆಂದನಿಸೆ ವಿ
 ಕಂಗಲ್ಲದವಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿಸೆ ವಿ ||
 ಚರಣಕ್ಕೆ ಒಂದಂಥ ದುರಿತವನ್ನು ಬಿಡಿಸೆ ವಿ
 ಸುರುವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರಸ ಮಾಡಿಸುವಿ |
 ಅರಿಯದ ಶಂಕನ ಅರಿತವನೆನಿಸುವಿ
 ಸುರಿಪಯವದನನ ಸ್ಮರಣೆ ವ ರೊವಿ || ೪೧

ಹರಿಸರ್ವೋತ ವತ್ಸದ ಪ್ರತಿಪ ದನೆ ಹ ಗೂ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿಯ ನಿರೂ
 ಪಣೆ ಹರಿದ ಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ ಲಕ್ಷಣ ಈ ಭಾವನೆಯನು ಬಿಂಬಿಸುವ
 ಬಾದಿರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಸಂಗಸನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡು
 ವಂತೆಯೂ ಇದೆ

ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ ಇನ್ನಾರ ಬೇಡುವೆ ಪ್ರ
 ಪ್ರಸನ ಚೆನ ಕೇಶವ ಎನ್ನ ಬಿನ ಪವ |
 ವ ನ್ನಿಸಿ ದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ
 ನಿನ ನರ್ತಿಪಂತೆ ಮಾಡು ||
 ಮೊಲೆಯ ಎಂಬ ಹಸ ಗೂಸು ಮಾತನಾಡಿ ತನ್ನ
 ಮನದಭೀಷ್ಟದ ಪೇಳ್ವದೆ
 ಚೇರಿ ಅಳ ವದೈಸೆ ಆದನರಿತು ಆದರ ತಾಯಿ
 ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿಸುತ್ತ
 ಬಾಲಿಕೆ ಪೋಪಂತೆ ನುಸ ಬಿಸಿ ಪ ಲನು
 ಬಾಯೆಂದು ಕುಡಿಸುವಳು
 ಸಿರಿಲಲನೆಯ ರಸ ನಮ್ಮ ಈ ಪರಿಯಲಿ
 ನೀನು ಅ ಬಿಸಿ ಸಲಹಬೇಕು ||
 ಪರರ ವ ನೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಪಂದು ನಾನು ಬೇ
 ಸರರ ರೆ ತಂದೆ ನೀ
 ನಿರಿಸಿದಂತೆ ಇರಲ ಳೈವನು ಎನ್ನ
 ಭರಭಾರ ನಿನ ದಯ್ಯ
 ಅರಿಯ ದ ಮೂಢ ನಾನು ಅರಿವಿನೊಡಲು ನೀನು
 ಕಿರಿದಿಗೆ ಕಿರಿದು ನಾನು ನೀನು
 ಪಿರಿಯ ರಿಗೆ ಪಿರಿಯನು ಕರಿಕರೆಯಲು
 ಪೊರದಂತೆ ಪೊರಯೆ ನಾನು
 ವ ಕರಿಯು ಕೊಂದು ಪೊರದಂತೆ ||

ಸರಿ ವಿಂಗಿಲ್ಲದ ಸರ್ವೇಶ ಹರಿಯೆ ಂದು
ಸರಿ ಹಯವದನರ ಯ ನಿನ್ನ
ಪರಮ ಮಂನಿಗಳಲ್ಲಿ
ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿನೋಡಿ
ಮಂನ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು ಇನ್ನಾರು ನಿನ್ನಂಥವರು ? || ೪೩

ತಾತ್ಪರಿಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ ವರ್ತಿಸಿತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ದೇಶಿಯನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತ ಲ್ಲಿಯ ವಿಚಾರವನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ತ ಳುವಿಕೆಗೆ ತ ತಪವು ಇಲ್ಲ |
ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವನು ಸೊಲ್ಲ ||
ದೇವು ವ ಮಂಜರು ಪೇಳ್ವ ನಿಷು ರದ ನುಡಿ ತಾಳು
ಕಷ್ಟ ಬಂದರೆ ತಾಳು ಕೆಂಗಡದೆ ತಾಳು |
ನೆಟ್ಟ ಸು ಫಲ ಬರ ವತನಕ ಶಾಂತಿಯ ತಾಳು
ಕಟ್ಟು ಒತ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಉಗುಂ ಒಟ್ಟು ತಾಳು ||
ಹಳಿದು ಹಂಗಿಸ ವ ಹಗೆಯ ಮಾತನು ತಾಳು
ಸ ಇನುಡಿ ಕುಹಕ ಕುಮಂತ್ರವನ್ನು ತಾಳು |
ಅಳ ಕದಲೆ ಬಿರುಸು ಬಿಂಕದ ನ ದಿಯ ನೀತಾಳು
ಹಲಧರಾನುಜನನು ಹ ದಯದಲಿ ತಾಳು
ನಕ್ಕು ನ ದಿವರ ಮುಂದೆ ಮುಕ್ಕರಿಸದೆ ತಾಳು
ಅಕ ಸವ ಮಾಡುವರ ಅಕ್ಕರದಿ ತಾಳು |
ಉಕ್ಕೋ ಹಾಲಿಗೆ ನೀರು ಇಕ್ಕಿದಂದದಿ ತಾಳು
ಪಕ್ಷೀಶ ಹಯವದನ ಶರಣೆಂದು ಬಾಳು || ೪೪

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸ ರಯ್ಯ ಎಂದು ಗೆ ರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದಲೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೨೪-೧೫೨೪) ದೇಶಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ದೇಶಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ವರೆ ಯದ ಅವರ ರಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆನು ವಷ್ಟು ದೇಶಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯನು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಸೂರೆಗೊಡುತ್ತವೆ ಅವರ ಹೃದಯವೇ ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದೆ

ಯೆಂಬ ಅನುಭವ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಉದ್ದ ಶಗಳಿಗೆ ದೇಶಿಯನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೂವಾಡಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅವರದಾಗಿದೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಕ್ಷೀಣಪ್ರಿಯತೆಗೆ ದೇಶಿಯೂ ಬಹುವು ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ತುಂಬಾಬಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಯಲ್ಲಿನ ದೇಶಿಯ ಸಹಜ ಲಾಸ್ಯವನು ನೋಡಿ

ಮೆಲ್ಲ ವೆ ಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಕೆ ಲೆ
ವೆ ಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ||
ವೆ ಲ್ಲ ವೆ ಲ್ಲನೆ ಬಂದಂ ಗಲ್ಲಕೆ ಮುದ್ದುಕೊಟ್ಟು
ನಿಲ್ಲದೆಹಿಡಿ ಹೋದ, ಕಳ್ಳಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಪೇಳಿ ||
ಹಾಲು ಮಾರಲಿ ಪೋದರೆ ನಿನ ಯ ಕಂದ
ಕಾಲಿಗಡ್ಡವ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಲ ಸುಂಕವ ಬೇಡಿ |
ಕೋಲನೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಪಾಲೆಯ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು
ಹೇಳದೊಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ||

ಹೋಗೀರ ರಂಗಯ್ಯನ ಮೆ ಲೆ ನೀವು
ದೂರೀನು ಕೊಂಡು ಬಂದಿರೆ
ಯೋಗೀಶ ಪುರುಂದರವಿರಾರಾಯನ
ತೂಗಿ ಪಾಡಿರೆ ಬೇಗ ನಾಗವೆ ನೆಯ ರೆಲ್ಲ || ೪೪

ಐಹಿಕ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನು ಸಾರಿಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಂತೂ ದೇಶಿಯ ಅಸದೃಶ ಸಾವರ್ಥವನ್ನು ಸಾರ ತ್ತವೆ

ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಅನೇಕ ದ ರೆ ಒಂಟಿ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ |
ಬಹ ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾಣಿನಿಯರ ಸಂಗ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕಂಟಕರೆಂಬೋದು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ನಮ್ಮ ನಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಉಂಟಾದ ಗುಣನಿಧಿ ಪುರುಂದರವಿರಲನ್ನ
ಬಂಟನಾಗದವ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ || ೪೫

ಹರಿಸಾಮದ ಮಹಿಮೆಯನು ಸಾರುವ—

ಕೃಷ್ಣ ಸಕ ರೆ ಕೊಳ್ಳರೊ ನೀವೆಲರು ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಕರ ಕೊಳ್ಳರೋ ||
 ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಕರ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು
 ಪುಲ್ಲರೋಚರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ||
 ಎತ್ತ ಹೆ ರಾಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವುದಲ್ಲ
 ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಗೋಣಿಯೊಳುಂಟುವುದಲ್ಲ |
 ಎತ್ತ ಹೋದರು ಬಾಡಿಗೆ ಸುಂಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ
 ಉತ್ತಮ ಸರಕದು ಅತಿರಾಘೆ ಬರುವಂಥ ||
 ನಷ್ಟ ಬೀಳುವುದಲ್ಲ ನಾಕ ಹುಟ್ಟುವುದಲ್ಲ
 ಎಷ್ಟು ಒಯ್ದರು ಬೆಲೆರೊಕ್ಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ |
 ಕಟ್ಟಿರುವೆಯು ತಿಂದು ಕಡವೆ ಯಾಗುವುದಲ್ಲ
 ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ತ್ರಸಿದ್ವವಾಗಿರುವಂಥ ||
 ಸಂತ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪಡಿಸುವುದಲ್ಲ
 ಸಂತೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಮಾರುವುದಲ್ಲ |
 ಸಂತತ ಭಕ್ತರ ನೆಲಿಗೆ ಸವಿಗೊಂಬ |
 ಕಾಂತ ಪುರಂದರವಿರಂಶ ನಾಮವೆಂಬ || 48

ಎಂಬ ಈ ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಐಹಿಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದ ರಿತು ಭಗವಂತ
 ನನ್ನು ಮರೆತುಕೊಳ್ಳಿ ವಿಷಾದಿಸಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಭಕ್ತನ ಆತ್ಮನಿವೆ ದನೆಯ ಪ್ರತೀಕ
 ವಾಗಿರುವ—

ಎನು ಗತಿಯೋ ಎನೆಗೆ ಎಲೈ ಹರಿ |
 ನಾ ನಿನ್ನ ನೆನೆಯ ದೆ ಮೋಸಮೊ ದನಲ್ಲೋ ||

x x x x
 ಉರಿವ ಕಿಚ್ಚನು ಹಿತವೆಂದು ಒಂದದರೊಳು
 ಎರಗಿದಾ ಪತಂಗದ ತಾದವಲ್ಲೋ |
 ಸಲೆ ನಿಜವೃತ್ತಿಯ ಜರೆದು ಪರಾನ ವಾ
 ನಲಿದ ಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊರೆಯುತಲಿ ||
 ಒಲೆಯ ತುದಿಯ ಧ್ವಜದ ಮಾಂಸಕೆ ಮೋಹದ
 ಸಿಲುಕಿದಾ ಮಿಾನಿನಂತಾದನಲ್ಲೋ ಹರೀ || 49

ಎಂದು ಸಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳ ಭೇದ
 ವನು ವ ನೆಗಾಣಿಸಿ ನೆಚ್ಚಬೇಕಾಗಿರ ವ ನಿಜದ ನೆಲೆಯತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ

ಆದ್ದರಿಂದ ಇಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೋದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ||
ಕದ ಬಾಗಿಲಿರಿಸಿದ ಕೆಳಮನೆಯ ದೂ
ಮುದದಿಂದ ಲೋಲ್ಯಾಡೂ ಸ ಇಮ್ಮನೆ ||

ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಿ ಕೆಡಲುಬೀಡ
ಕೇಳಯ್ಯ ಹರಿಕಥೆ ಶ್ರವಣಂಗಳಾ ||
ನಾಲೆಮದೂತರು ಒಂದೆಳೆದೊಯ್ಯಾಗ
ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ ಸಂಗಡ ಬ ರದಯ್ಯ || 48

ಎಂದೂ ಮುಂತ ಗಿ ಸತ್ಕೋದ್ಭಾಟನೆ ಮಾಡ ವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಾಳನ್ನಲ್ಲಿ
ಕೀಲದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನು ಸಾರುವ—

ಹೊಲೆಯ ಹೊರಗಿಹನ ಊರೊಳಗಿಲ್ಲವ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಪೇಳಿ ||

x x x x
ಇದ್ದಾಗ ದಾನಧರ್ಮವ ಮಾಡದವ ಹೊಲೆಯ
ಮದ್ದಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವವ ವರೂ ಹೊಲೆಯ
ಬದ್ಧವಾದ ನಯ ನುಡಿಯು ಇಲ್ಲದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಶುದ್ಧನೆಂಬಾತ ಶುಂಠ ಹೊಲೆಯ ||
ಅಸಮಾತನಂ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವ ಹೊಲೆಯ
ಲೇಸ ಉಪಕ ರಗಳ ಮಾಡಿದವ ಹೊಲೆಯ |
ಮೋಸದಲಿ ಜೀವನವ ಮುನಿದು ಕೆಡಿಸುವ ಹೊಲೆಯ
ಹುಸಿಯ ಬೊಗ ಳ ವನೊಬ್ಬ ಹ ಚ್ಚು ಹೊಲೆಯ ||
ಅರಿತು ಅಚಾರವನು ನಡೆಸದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪರಸತಿಗೆ ಅಳ ಕಿದವ ಪಾತಿ ಹೊಲೆಯ |
ಗಂಠಾಹಿಯ ರನು ಕಂಡು ನಮಿಸಿದಾತನೆ ಹೊಲೆಯ
ಪುರಂದರವಿರ ಲನ ನೆನೆಯದವ ಹೊಲೆಯ || 9

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ ಇನೆ ಗತಿ ನೀನೆ ಮತಿ ನೀನೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಿನ್ನಲ್ಲದ
ನೈತ್ಯ ದೈವಗಳ ನಾನರಿಯೆ 11 ಎಂಬ ಪರಮ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದ ರಚನೆಯ ಲ್ಲಾ
ಗಲೀ ನೇಸಿಯ ಸೊಗಸ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯದೆ ಇರುವು
ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳೇ ಆಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಭಾವನೆಗಳೇ ಲಗಲಿ ದೇಸಿ
ಯಲ್ಲಿ ಬೆಸುಗಗೊಂಡು ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಂಡಿದೆ ಕಂಗೊಳಿಸ ತ್ತುವೆ

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕ ಲಿ ನರಾದ ಶ್ರಿ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೫೦೯ ೧೬೦೬) ದೆ ಸಿಯ ಚೆಂ ಪು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕಾಣ ಬಹುದು ಲೋಕದ ಭಂಡತನವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿತನದಿಂದ ಬದ ಲಿಗಳೆಯ ವ

ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣುಬಟ್ಟಿಗಾಗಿ

ಚಂಡಭಟರ ಗಿ ಡೆದು ಕತ್ತಿ ಡಾಂಟು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು
ಖಂಡತುಂಡ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟಿಗ ಗಿ ||
ಅಂದಣ ಪ್ಲಕ್ಕಿಯೇರಿ ವ ಂದಿ ಮಾರ್ಬಲ ಕೂಡಿ
ಚಂದದಿಂದ ವೆ ರೆಯುವುದು ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟಿಗಾಗಿ ||
ಸಂಸ್ಕಾಸಿ ಜಂಗಮ ಜೋಗಿ ಚಟ್ಟಿ ಪೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೆ ಪಗಳಿಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟಿಗಾಗಿ || ೩೩

ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ

ಉಂಬುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಅರಸಿನೋಲಗಕಿಂತ
ತ ಂಬಿದೂರೊಳಗೆ ತಿರಿದುಂಬ ವುದೆ ಲೇಸು
ಹಂಬಲಿಸಿ ಹಾಳು ಹರಟೆ ಒಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ
ಹರಿದಾಸರಲಿ ಕುಹವೇ ಲೇಸು || ೩೩

ಎಂಬಂಥ ವಿವೇಕ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ದೇಸಿ ಸಾಂದ್ರ ಪ್ರಭ ವದೊಂದಿಗೆ ಮೆರೆಯುವುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒರುತ್ತದೆ ಒಪ್ಪೇ ಅಲ್ಲ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನೆ ಲೆ ಹೋಲುವ ವಂಡಿಗೆಯ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿಯ ಂ ದೆ ಸಿಯ ವೈಭವ ವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಮೆರೆಯೊಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಇದು

ಒಂಬತ್ತು ಹೂದಿಗೆ ಒಂದೇ ನ ಳವು | ಚ ದಮಾಮಾ ||
ತುಂಬಿನಾಳ ತ ದಿತ ಂಬ ಧಾನ ಪ್ರಭೆ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕದರುಗಾತರ ಕೆಂಬ ತೆಕ್ಕಿಗಾತರ ಹೂವು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಅನೆಗಾತರ ಕಾಯಿ ಒಂಟೆಗಾತರ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ಕಾಲಿಲ್ಲದಾತನು ಹತ್ತಿದನು ಮರ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕೈಯ್ಲಿದ್ದಾಸನು ಕೊಯ್ದನು ಆ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಅದಿಕ್ಕೇಶವ ಬಲ್ಲ | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ತಿಳಿದವರು ಪೇಳಿರೈ ಹಳಗನ್ನಡ | ಚಂದಮಾಮಾ || ೩

ದೇಸಿಯ ಅಚ್ಚಗಿನ ಡಕಡ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಹಂತ ವಾದ ಆಡ ನುಡಿಯ ಸೊಗಸನು ಅಥವಾ ಜಾನಪದದ ಸೊಬಗನು ತಂದು ಕೊಡ

ಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕೃತದಾಸರಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೇವಿ ನಮ ದ್ಯಾವರು ಬಂದರು ಬನ್ನರೆ ನೋಡ ಬನ್ನರೆ * ಎಂಬ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಅನುಸ್ಮೃತವಾಗಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಹರಿದಾಸರ ವ ಹಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೮೧) ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೧-೬೮) ವ ತ್ತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೮-೧೬೮೧) ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂದಿಗ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಿಯ ನಿಷ್ಕಳವಾದ ನಿಲುವು ಾರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಅತ್ಯಾನಂದದ ಅನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಅವರ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಸ್ವಾನಂದದ ಸುಖ ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಕೌತ ಕೆ |
ಒಡೆದು ಹೇಳುವುದಲ್ಲ ಓಡಿದು ತಾ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ಪಡೆದುಕೊಂಡವನೆ ಬಲ್ಲ ಗೂಡಿನ ನೊಲ್ಲ ||
ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿದಂತೆ ಮೂಕಪ್ರಕಟಿಸೇನೆಂದರೆ ಸುಖ
ಮುಕುತಿಗೆ ಬಾರದು ನಿತ್ಯಂಕ ಸುಖ ಅಲೌಕಿಕ ||
ಮನುಜನರ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಟ್ಟು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ನಾ ಗುಟ್ಟು
ಅನುದಿನ ಮಹಿಪತಿ ಗುಟ್ಟು ಭಸಕ್ಕಿಗೊಟ್ಟು || **

ಅಥವಾ ಭವದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ಚಿತ್ತ್ರಕಾಶದ ಬೆರಗನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆಳಗಾಯಿತು ನೋಡಿ
ಭಳಭಳಸುತ ಮನದೊಳಗೆ
ಹೊಳೆಯುತ ಒಳಹೊರಗೇಕೋ ಮೆಯದಲ
ರಥಳ ರಥಳಸುತಿಯದು ಜಗದೊಳಗೆ
ಬೆಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನೊಳಗೆ ||

x x x x

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆರಗಾದನು ಮಹಿಪತಿ ಅತಿ ಆತ್ಮರ್ಯವ ನೋಡಿ

ತೊಳಲಿ ಬಳಲುವ ಭವದ ನಿದ್ರೆಯಂಗಳೆದನು ತಾ ಕಾಡ್ಕಾಡಿ
ಬೆಳಗೇ ಬೆಳಗಾಯಿತು ಭಸಗುರುದಯಮನದೊಳು ನಿಜ ಒಡಮೂಡಿ
ದೀಳುವ ತಿಮಿರಂಧವ ಭವಪಾಶವ ಕಳೆದನು ಸದ್ಗುರು ಪಾದವ ಕೂಡಿ || *

ಅನುಭವೈಕಗಮ್ಯವಾಗಿರುವ ಇ ಧ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇಂತ ದರೂ ತೆರೆದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ದೇಶಿಯೂ ಕಾರಣವ ಗಿದೆ—ಹೃದಯ ಸಂವಾದ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಡ ಬಿಟ್ಟಿರಂ ವುದರಿಂದ ಅಂತೆಯೇ ಬಿಡಗಿನ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದೇಸಿ ಯ ನ್ನು ಯ ಶಸ್ತ್ರಿಯಾಗಿ ಬೇಸಬ್ಬರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಶುವು ಕಾಯೆ ಮೃದೆ ಬಂದು
ಕೈಯೆ ಎಲ್ಲದೆ ಕೊಂಡು ಸೆ ವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದು ಕಂಡು ವ ಹಿಪತಿಯು
ಕೈಯೆ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು || ೨೭

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾನ ಭವವನ್ನು ಮುಕ್ತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಅವರ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾ ಲೇಸ ಲೇಸಾಯಿತೆನ ಜನುಮ ನೋಡಿ ವಾ ದೇವನೆ ಬಂದು ಕೈಗೊಡಿ ೨೮

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಹೆಸರ ಗಿರ ವ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಆಡ ನ ಡಿಯ ಬನಿಯ ನು ಕಾಣ ಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ದಯವಿರಲಿ ದಯ ವಿರಲಿ ದಾಮೋದರ ।
ಸಯವಾಗಿ ಬಿಡದೆನ್ನ ಸಾಕ ವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ॥
ಹೋಗಿಬಿಡುವೆಯ ಹೋದ ಹಾಂಗೆಲ್ಲ
ಸಾಗುವವನ್ನ ನಾ ನಿನ ಬಿಟ್ಟು ।
ತೂಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವುದೆ
ಹ್ಯಾಗೆ ನೀ ನಡೆದಂತೆ ಹಾಗೆ ನಾ ನಡೆಕೊಂಡೆ ॥

x x x x
ಬಿಸ ಪವ ಕೇಳು ಸ್ವಾಮಿ ಎನ ನೊಬ್ಬನೆ ಅಲ್ಲ
ಎನ ಹೊಂದಿನಡೆವ ಮೈಷ್ಣವರನ ।
ಇನ್ನ ಬರಿಗೆ ಬಾಹೋ ದ ಪ ಮಗಳ ಕಡಿಸಿ
ಘನಗತಿಗೈದಿಸುವ ಭಕುತಿ ಕೊಂಡು ಕರುಣದಿ ॥

ಎನಗೆ ಅವುದು ಒಳ್ಳೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪೋದರು
ಕ್ಷಣ ಬಡದೆ ನಿನ್ನ ನೋಳ್ಪ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಡೊ |
ಚಿನ ವ ಯ ಮೂರುತಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲ
ಘನಕರುಣೆ ಮಧ್ಯಮ ನಿ ಮನಮಂದಿರನಿವಾಸ || ೨

ಅಥವಾ

ಹಾಗೆ ಇತ್ತೇ ಇನ್ನು ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
ಹೀಗೆ ಇತ್ತೇ ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಇನ್ನು ಎರಡೂ ಆಗಲಿ ದೇವ
ಆಗುಂಟುವನ್ಯಾರು ಈಗ ಅಳುಕವನ್ಯಾರು
ಆಗ ಮಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗಲೀಸನು ಯಾರು
ಆಗದಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗುಮಾಡುವನ್ಯಾರು
ಬ ಗಿದೆ ಏನ ಚರಣಗಳಿಗೆ ನಾನು
ಪೇಗಾಡರಂ ಲೇಸಿ ನೀನಿತ್ಯ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ

ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿ
ಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಇಂಥ ಅನೇಕ ರಚನೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ
ಯಾಗಬಲ್ಲವು

ಗೂಢಭಕ್ತನ ಪರ್ಣನೆಗೂ ಇದೇ ದೇಸಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಈ ಕಿ ತನೆಯಲ್ಲಿ
ಅವರು ಓದಂಗರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಾಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿಲ್ಲವನಬೇಕು
ನೋಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ನೋಡಿಲ್ಲವನಬೇಕು
ಬೇಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಬೇಡಿಲ್ಲವನಬೇಕು
ಓಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಓಡಲಿಲ್ಲವನಬೇಕು
ಆಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಅಡಿಲ್ಲವನಬೇಕು
ನೀಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ನೀಡಿಲ್ಲವನಬೇಕು
ಕೇಡು ಲಾಭಕ್ಕೆ ವನವ ಕಡಿಸದೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ
ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಉನ್ನದನಂತ ತೋರುತ್ತ
ಗೂಢನಾಗಿ ಹರಿಯ ಗುಣಗಳ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ
ರೂಢಿಲಿ ಈ ಪಪ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನ
ಪಾಡಿದವರ ಪ್ರಾಣ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ತಾನು
ನೋಡು ಈ ಪರಿ ಇದ್ದೆವೆಗೆ ಮಾಡುವ ಗತಿಗೆ ಪವನಿ ೨೩

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಭಯ ಭಾಷಾದಿಶಾರದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವ ಭಾಷಿಕ ಸಂಕ್ಷರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನ್ನಡದ ಹರಕು ಮುದ ಕು ನ ದಿಗಳಿಗೆ ಅಗಮ್ಯ ಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಲಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಶ್ರುತಿಸ್ತುತಿ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳೇ ಸಾಕಾಗದಿರುವಾಗ ದಾಸ ಪದ ಪೀಳಿದರೆ ಶ್ರೀಶನೈಲಿಯ ವನೆ ? ಎಂದು ಚತುಶ್ಚಾಸ್ತ್ರ ಘನಪಂಡಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ (ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆ) ತೋರಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಾದರೂ ಏನು ? ಹೀಗೆ ಅವರು ಾಡೀ ಹರಿದಾಸವೃಂದವನೆ ? ತೆಗಳಿರಬೇಕೆಂದೂ ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದಾದ ಆದರೆ ದೈವಲೀಲೆಯಿಂದ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು ತಾವು ರೂಪ ಗುಣವನ್ನು ತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದ ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಅದೇ ಗುಣಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ ಆದರು ! ಇದೆ ಒಂದು ಪವಾಡ ದಂತಿಡೆ—ತನು ಬೆಂದಂತೆ ಮನ ನೊಂದಂತೆ ಭಾವ ಮೃದುವಾಯಿತು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದ ಘನತತ್ವಗಳು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಗಳು ಸರಳ ಸಂದರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿದಂಥವು ** ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಯೋಗಸಾಪಂಥ್ಯ ದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಯ ದಾಸ ಕನಡದ ಜಲಿಗೆ ವರವೇ ಆಯಿತು ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪಂಡಿತೋಹಂ ಎಂದು ಬಿ ಗುತ್ತಿದ್ದವರು ದಾಸೋಹಂ ಎಂಬ ದೈನಿಕ ಇಳಿದರು ! ಎಂತಹ ಮಾಪಾಳು ! ಸ್ನಾನ ವಾದ ಮೇಲೆ ವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕನಡ ಮಾತನಾಡ ವುದಿರಲಿ ಕೇಳಲೂ ಕೊಡದು ಎಂದಿದ್ದ ಶಾರ್ಕ ಹೋಗಿ ಾತ್ಮಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡನುಡಿಯ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿದು ದೈವದತ್ತವಾದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಈ ಕಡೆಗೆ ತಿರಗಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅಪಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಾರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಕನಡ ವಾಣ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿದರು— ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನೇನು ? ಎನು ವಪ್ಪರ ವಟ್ಟಿಗೆ **

ಅವರ ಹರಿಕಥಾಮೃತನಿಂದ ದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿಯುತ್ತಿ ರುವಂಥ ಪಟ್ಟದಿಗಳನ್ನು ಗುರ ತಿಸಿಹ ದಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಚ್ಚ ಕನಡತನದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನುಗಾಲವೂ ಹೇಗೆ ಹರಿಸ್ವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಒಪುದುಬದನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪಟ್ಟದಿ ಹೀಗಿದೆ

ಮಕ್ಕಳಾಡಿಸುವಾಗ ವಡಿದಿಯೊ—

ಳಕ್ಕರದಿ ನಲಿವಾಗ ಹಯಪ

ಲ್ಲಕ್ಕಿ ಗಜ ಮೊದಲಾದ ಪಾಹನಗಳೇರಿ ವೆರವಾಗ !

ಒಕ್ಕುವಾಗಾಳಸುತಲಿ ದೇ

ವಕೀತನಯನ ಸ್ಮರಿಸುತಿಹ ನರ

ಸಕ್ಕನು ಯಮದೂತರಿಗೆ ಅವಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು ||

ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಪಟ್ಟದ
ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಡಮಯವಾಗಿದೆ

ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿಯಾದಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿಹನು |
ಬಲ್ಲದರಿಗತಿಬಲ್ಲದನು ಸರಿ
ಇಲ್ಲ ಇವಗಾವಲ್ಲಿ ನೋಡಲು
ಮಿಲ್ಲ ಮಾನವರನೊಲ್ಲ ಪ್ರತಿಮಿಲ್ಲ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ||

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿತವಾದ ದೇಸಿಯ ಸಂಗಮವಿರುಬ್ಬಿದು
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸ್ತುತಿನಿಂದಗಳಿಗೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ

ಬಂಧುಜನರು ತನಗೊಂದಿತಿ ನುಡಿಯಲಿ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನೋ |
ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ನಿಂದಿತಿ ನಡಿಯಲಿ ಕುಂದ ದದ್ದೇನೋ || **

ಎಂಬ ನುಡಿಯಾಗಲೀ

ಕೊಳಲೇನು ಪ್ರಣವ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕರವನ್ನೊದತೇ **

ಎಂಬ ಕೊಳಲಿನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನಾಗಲಿ

ಉಂಡು ಉಟ್ಟುದ್ದಿಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆನಿ
ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿ ಮೂರ್ತೋಕಕ್ಕೆ
ಪಾಂಡವಪ್ರಿಯ ನೆ ದೊರೆಯನಿ || **

ಎಂಬ ತತ್ವಸುವಾರಿಯನ್ನಾಗಲೀ

ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನ್ನಯ್ಯ ಎನ ರಸ
ಎನ್ನ ಕುಲದೈವ ಸ ಖಿದೋರೋ ಇಹಪರದಿ
ಎನ್ನ ಒಟ್ಟಿಗಲದಿರು ಕಂಡೆ || **

ಎಂಬ ಬಿನ್ನಹದ ಸುವಾರಿಯನ್ನಾಗಲೀ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ
ಹೇಳಬಹುದು ಆದರೂ ಇತರ ದಾಸರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ದೇಸಿಯ ಪ್ರಾಚುರ್ಯ
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೇ ಎಂದೇನುತ್ತದೆ ಇತರ ದಾಸರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯ
ವನ್ನೆ ಗಣಿಸಿಯೂ

ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಶಿಯ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಶ್ರೀಸಾವಾನ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿದ ಕಳಕಳಿಯ ಕುರು ಹಾಗಿರ ವ ದೇಶಿಯ ಬಳಕೆ ಕನ ದದ ಶಕ್ತಿ ಸಾವ ಧ್ಯಗಳನ್ನು ತೆರದು ತೋರಿತು ಹೊಸ ಲಯಾಪುಗಳನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು ಭಾಷಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು ಅನುಭಾವದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಮಿಡಿದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಹೊಸ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಂಡಿತು ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಅನ ಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಅದು ನೆರವಾಯಿತು ಹೊಸ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಅದು ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಆರೋಪಣಕ್ಕೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೇಲೆ ವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಎತ್ತರ ವ ನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಹರಿದು ಬಂದು ಮೈಮನಗಳಿಗೆ ತಂಪು ರೆದ ಪಾವನಗಳಾಗಿ ಉಯಿತು ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ನಡುವೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಭಾಷೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಡೆದು ನೇರವಾದ ಹೃದಯಸಂವಾದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಾರಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸ ಪತ್ರಾಯಿತು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಾಧನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು ತಾಳು ಬೆಳೆದು ನಾಡ ಮಡಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿತು ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಜನಾಂಗದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಘಟಿಸುವ ಭಾಗ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಯಿತು ಇದು ಕಡಿಮೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಧನೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಕನ ದ ಸ ಹತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗ್ಧ ಪು ೨೬
- 2 ಶ್ರೀ ಜ ನಾಥ ದ ರಂ ದಾ ಕೆ ಎಂ ಕ ಪರಾಜ ಪು ೬೬
- 3 E P Rice A History of Kanarese Literature p 78
- 4 ಪರಿದಾಸರ ಸ ಹತ್ಯ ಸಂಗಿ ತಗಳ್ಳಿರುವ ಸಾಮರಸ್ಯ ತಲೆದೂಗಿಸ ವಂ ಹುದು ಎಂದಿದಾರೆ ದಾ ಕೆ ಎಂ ಕ ಪರಾಯರಂ ನೋಡಿ ಪುಷ್ಪೇಶ್ವರ ಪು ೬೫
- 5 ಶ್ರೀ ಎಚ್ ಬಿ ಬೀಗರಿಯವರ ಮೂಲ ಹೇಳಿಕೆ ಇಂತಿದೆ Take away the Dasas from public life the high principles of Vedantha and toiling masses are poles asunder The difficult thoughts of the Upanishads have been analysed into simple and beautiful Kannada and rendered into melodious verses which are sung at the door of every Cottage in the Country What human heart can but grapple with the immense

- joy (The Haridasa Kuta p 30) ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ಪು ೭೫
- 6 ಮೂಲ ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ The gentle message of their songs had
a direct appeal which no heart susceptible to noble
impulse could ever resist (The Journal of the Musico
Academy Madras Vol XIV P 48) ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ಪು ೭೫
- 7 ಕೆ ದಂಕಟರಾಮಪ್ಪನವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ನೋಡಿ ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೪
- 8 ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ನೋಡಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥ ಪು ೩೫೫
ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೫೫
- 9 ಅದೇ ಪು ೩೫೬
- 10 ಅಲ್ಲೇ
- 11 ಅದೇ
- 12 ಹುಳಗನಡ ನಿಘಂಟು ಸಂ ಎನ್ ಬಹದ್ದೂರಾಧ ಪು ೫೭೭ ೫೮
- 13 ಅದೇ ಪು ೫೭
- 14 ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಂ ೧೨
- 15 ಅದೇ ೨೧
- 16 ಪಂಪಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ ಪು ೫
- 17 ಅದೇ ಪು ೬೨
- 18 ನಾರ್ಡೋಜ ಪಂಪ ಪು ೨೩೮
- 19 ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ
- 20 ಸೂಕ್ತಿ ಸುಧಾರಣವ ೧೩೫
- 21 ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೆ ತಿಗಳ ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರ ಜರಾವ ಪು xx xxi
- 22 ಅದೇ ಪು ೮
- 23 ಅದೇ ಪು ೮
- 24 ಅದೇ ಪು ೯೪
- 25 ಅದೇ ಪು ೬೭
- 26 ಅದೇ ಪು ೧೧೫
- 27 ಅದೇ ಪು ೧೫೩
- 28 ಅದೇ ಪು ೪೦
- 29 ಅದೇ ಪು ೨೪೬
- 30 ಅದೇ ಪು ೧೬
- 31 ಅದೇ ಪು ೨೦೨
- 32 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೯೦
- 33 ಅಲ್ಲೇ
- 34 ಅದೇ ಪು ೯೦
- 35 ಅದೇ ಪು ೯೦

- 36 ಶ್ರೀ ಮದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ ೬ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ವು ೨೫೫
- 37 ಅಲ್ಲೇ
- 38 ಅದೇ ಪು ೧೦೦
- 39 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 40 ಅದೇ ಪು ೧ ೫
- 41 ಅದೇ ಪು ೧೬೫
- 42 ಅದೇ ಪು ೧ ೯ ೨೦
- 43 ಅದೇ ಪು ೬೩ ೪
- 44 ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ (ಭಾಗ ೨) ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಪ್ರಸಾದ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಡುಪಿ ೧೯೩೦ ಪು ೪೭
- 45 ಅದೇ ಪು ೫೫
- 46 ಅದೇ ಪು ೬೪ ೬೫
- 47 ಅದೇ ಪು ೬೦ ೬೧
- 48 ಅದೇ ಪು ೮
- 49 ಅದೇ ಪು ೯೩ ೧೪
- 50 ಅದೇ ಪು ೮೭
- 51 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೯ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತ
- 52 ಅದೇ ಪು ೧೨೦ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತ
- 54 ಅಲ್ಲೇ
- 55 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪ ಲಾಯ ರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ ೬ ಮದಿರಾಜರ ವ್ ಪು ೩೯೩
- 56 ಅದೇ ಪು ೨ ೨
- 57 ಅದೇ ಪು ೨೬
- 58 ಅದೇ ಪು ೩೩೬
- 59 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ ೬ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ವು ೧೦೨
- 60 ಅದೇ ಪು ೧೩೪
- 61 ಅದೇ ಪು ೪೫
- 62 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೬೬
- 63 ಅದೇ ಪು ೧೭೬
- 64 ಅದೇ ಪು ೨೩೯
- 65 ಅದೇ ಪು ೨೩೮
- 66 ಅದೇ ಪು ೩೦೮
- 67 ಅದೇ ಪು ೩೦೯
- 68 ಅದೇ ಪು ೩೧೫
- 69 ಅದೇ ಪು ೩೨೬

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬೆಂದಸ್ಸು

— ಡಾ|| ಕೆ. ಜಿ. ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ. ಶಿವಶರಣರ ನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಲುಕುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಒಂದಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸ ದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ದ ಮೆರೆದವರು ಕೆಲವು ವಂದಿ ಮಾತ್ರ. ಮಹೇಶ್ವರಿ ರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿರ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲಾಗಿದೆ.

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಇ ಕಾದಿಗಳು ವತ್ಸನಾಮಗಳು ಹರಿಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿದಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಗೇಯತಾ ಪ್ರಧಾನವ ದವು ತಾಳ ತಂಬೂರಿಗಳ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ರಚಿತವಾದವು. ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪರಪತರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಲೋ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೋ ಇವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ಯ ಮುಖಲಸೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒದಲಾಗಿ ಸಂಗೀತದ ಭ ದಸ್ಸಿನ ಮೇತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತದ ವ ಟ್ಪುಗಳಿಗೆ ತಲಬಾಗಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಿಲ್ಲಿವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತೋತರಣ ದೀರ್ಘೀಕರಣ ಮು ತಾದ ಭ ದಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಿವುಲವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಭಂದೋಬಂಧ (ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು) ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕೂಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಹೊಡುಕಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಂದೋಬಂಧವಾಗಲಿ ಅದರ ಛಾಯೆ ಯಾಗಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭ ದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರ ಔಚಿತ್ಯವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುವುದು ಸಹಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೂ ಇದೆ. ಅದರ

ಬಗ್ಗೆ ಅಥ ಯನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಂದಸ್ಥನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳುಬಹುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದು ಚೊತೆಗೆ ಈಗ ಇಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮಾಡರಿಗಳು ದೊರಕಿ ತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಈವರೆಗೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಭಂದೋಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳುಬಹುದು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಲಭ್ಯವಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಂದಸ್ಥನ ಮೂಲ ಅಂಶಗಳಾದ ಪ್ರಾಸ ಯ ತಿಮುತಾದವು ರೂಪರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ, ಮಾತ್ರಾಭಂಧ, ಅ ಶಬ್ದದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಂಧಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರಕೃತದ ಉದ್ದೇಶ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಎಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಅದು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಮೀರುವ ಕೆಲಸ ಪ್ರಕೃತದ ಪರಿಮಿತಿಯೊಂದಿಗೂ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಪ್ರವ ಖರ ಅನ ಕರಗಳೇ ಇತರರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರ ವುದರಿಂದ ಈ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ ರೀತಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿನ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಗರ ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯೇ ಸಾ ಗತ್ಯವೋ ವ ತ್ತೋದೋ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂಧ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವುದು ಒನಗತ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ ಹರಿಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಅದರ ಅವು ಪಟ್ಟಿನ ವೇಳೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಅದೇ ಮಾಡರಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆ

ಹಳೆಯ ಭಂದೋರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳಿಂದ ಆಳಿಯಬಹುದೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಅಗತ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಟ್ಟಿದಿಯ ಮೂರ ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳ ಅ ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸ್ತಂಭ ಗರು ವನ್ನು ವಂಡಿ ಯೆಂದು ಕರೆಯ ವುದು ಈ ಗರು ಅಗಲೂ ಇತ್ತು ಈಗಲೂ ಇದೆ ಇದನ್ನು ಅಗ ಅಂತ್ಯದ ಗರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಈಗ ಮುಡಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಆದ್ದರಿಂದ ಪಟ್ಟಿದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಮೂರು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಂಡಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕುಂದೇನೂ ಬರ ವುದಿಲ್ಲ ಆದರಿಂದಾಗಿ ಅದು ತಪ್ಪು ಅಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭಂದಸ್ಥನನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಈ ಉದ್ದೇಶ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನು ನೇರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬಹುದು

ಭಂಡಸ್ಥಿತಿ ಮೂಲ ಅಂಶಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಪಾಠ್ಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದಿಪ್ರಾಸವು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಮೂರುವುರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಉಗಾಭೋ ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸ ಉದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಮೂರುವಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚು ಅದಿಪ್ರಾಸ ಸಹಿತ ಮತ್ತು ಅದಿಪ್ರಾಸ ರಹಿತ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

- ೧ ಯತಿಪ್ರಾಸವಿರಬೇಕು ಗತಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು
ರಃಪತಿ ಪಿತನೋಳು ಅತಿಪ್ರೇಮ ವಿರಬೇಕು

[ಗ ರುಮಧ್ಯಪತಿವಿರಲ ತಾಳಬೆ ಕು ತಕ್ಕ ಮೆ ಳಬೆ ಕು]

- ೨ ಒಂದರಡರೆದರೆ ಬಹುರ ಚಿಯೆ ಬೆ
ಮೇಲರಡರೆದರೆ ಬಹುರ ರೆಂಬೆ
ಅದು ಎರಡರೆದರೆ ಅತಿಹಾರಂಬೆ

[ಪುರಂದರದ ಸರ (?) ವಹವ್ವಾರೇ ವೆ ನಸಿನಕಾಯಿ]

- ೩ ಪಾಪಾಟವಿಗೆ ದಾವಾನಲ
ಕಾಮಾನಲ ಕಾಲಾಂಬ ದ
ಮೋಹಾಂಬ ದ ರುಂರೂರಿ
ಕೋಪಾನಲ ಭುಂಂಗಮ
ತಿರಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಪದನೇವೆ ಭವಭ ಜಂಗಗರುದಾ

[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀದೇವಿ ಸುಳ ದಿ]

ಅದಿಪ್ರಾಸವು ಮೊದಲನೆಯ ದರಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅದರ ಉಳಿದರಡರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ವಡಿ ಇವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೂ

- ೧ ಪರತತ್ವಭಾವವ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು
ಹರಿಪರದೇವತೆಯಧೀನ ಇರಬೇಕು
ವರಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂದದಿ ದಯವಿರಬೇಕು
ಪುರಂದರವಿರಲ ಬೆ ಜ್ಞಬೇಕು

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣ ಇರಬೇಕು]

೨ ಗರುಡಶೇಷಾದಿಗಳು ಬಿಡದೆ ಪೊತ್ತಿಹ ಪಾದೆ
ಧರೆಯ ತರಡಿಮಾಡಿ ಅಳಿದ ಪಾದ
ಸಿರಿತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒತ್ತುವ ಪಾದ
ಪರಣಾಗಿಸಲೆಯಾದಿಕೆ ತವನ ಪಾದವನು
[ಕನಕದಾಸರು ಭಜಿಸಿ ಬದುಕಲೋ ವ ನುಜ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಹರಿಯು]

೩ ವೇದಲ್ಲ ವಾದಲ್ಲ ಭೆ ದಮೂಡುವದೆಲ್ಲ
ಸಾಧಕರಿಗೆ ತಾ ಸಿಲುಕಬೆ ಮೂ
ಒದಲ್ಲ ಶೋಧ್ಯ ಗಾದಿಯ ಮೂತಲ್ಲ
ಭೇದಿಸಿದರೆ ತಾನು ತಿಳುವದು ಮೂ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ವಿನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ಥಾನಂದ ಮಹಿಮೆಯು]

೪ ಜನಕತನುಜೆಯ ಮನವ ಹರ್ಷಿಸಿ
ವನವ ನೀ ಕಿತ್ತಾಡಿದೆ
ದನುಜರನು ಸದೆದು ಲಂಕೆಯ
ಅನಲಗಾಹುತಿ ಮಾಡಿದೆ
[ವ ದಿರಾಜರು ಅಂಜನೇಯನೆ ಅಮರ ವಂದಿತ]

೫ ಕಂಡಕಂಡೆಲ್ಲ ಕವ ಲನಾಪನ ಮೂರ್ತಿ
ಉಂಡು ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತಂಜಿ
ತಂಡತಂಡದ ವಾರ್ತೆ ವಾರಿಜಾಕ್ಷನ ಕೀರ್ತಿ
ಹಿಂಡು ಮೊತುಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ನಾಮ
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾಧನದ ಬಗೆಗಾಣೆನೆನ್ನಬಹ ದೆ]

ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ
ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೂ
ಒಂದೇ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿದೆ [adaa ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ
ಮೂರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [aa ಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯೂ
೨-೪ ಕ್ಯೂ ಇದೆ [aabb ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ೨-೪ ಕ್ಯೂ ಮಾತ್ರ ಇದೆ
[aabc ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯೂ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [abac ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ]
ಹೀಗೆಯೇ

೧ ನೀಲಾಂಬರವನುಟ್ಟು | ಸೆಳನಳಿಸುವ ಮಂಜ
ಸಾಲಿಗೆಯರಡುಳ್ಳು | ನೈಜಮಂಜ

ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕಲ್ಪದಿ | ತಪವ ಮಾಡಿದ ಮಂಚ
ಪ ಲವಂಸೂಪಲವ | ಪಿಡಿದಿಹ ವಂಚ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಒಲರಮ್ಮವಾಗಿಹ ದು ಹರಿಯಮಂಚ]

೨ ಹಸಿವಿಗಾರದೆ ಬೆಕ್ಕು | ಹತ್ತಿಯನು ಮದ್ದಂತೆ
ತೈಪಿವಿಗ ರದೆ ಕೂಪ | ತೊ ಡಿದಂತೆ
ಬಿಳಿಗಾರದೆ ಕೋತಿ | ಬುಡೆ ವೇಲೆ ಕೂತಂತೆ
ಈಸುವಿ ಯ ಹೊಲದೊಳಗೆ | ಕೆಳ್ಳ ಹೊಕ್ಕಂತೆ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾಷೆಗೆ ನರ ಸಂಗ ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗ]

ಎಂಬಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಡಿಯ ಪಾಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಆದರೆ
ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ವಡಿಯಾಗಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸದಂತೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಪಾಂಸಿಲ್ಲ
ವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯ ಮೆತ್ತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯೆ ತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಯೆ ತಿಯಂತಿಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ
ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿರ ವಂತೆ ಲಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ

ಲಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಲಯ ವೇ
ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾತ್ರಾಲಯ ಅಂತಲಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ
ಗುರ ತಿಳಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ

ಅಂತಲಯ ಸ್ತಂಭದಿ ನರಹರಿ ಎಂಬ ಭಾ ವದಿ ಬಂದು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಕಂಭಿ ಪತಿಪಹು ಸಂಭ್ರಮ ಗೊಳ ತಲಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಬ ರಯ್ಯ ದಯಮಾಡಿ ತ್ತರಿತದಿ ಬೇಗ]

ಮಾತ್ರಾಲಯ ಉತ್ಸಾಹ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯ ದಿಂದ ಗರುಡ ೩ ೩ ೩ ೩
ವಹನೆ ನ ಫ್ರ ಭಜಿಸಿ ಅನು ೩ ೩ ೩ ೩
ಗ್ರಹವ ಮಾಡು ಎಂದು ಬೇಡಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ಅಹಿಕ ಸುಖವ ಬಯಸು ವವನು ೩ ೩ ೩ ೩
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೆ ಇವನು ನಿ ಚನಲ್ಲವೆ]

ಮಂಜುನಿಲ ಸದ್ಗತಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರುವ ಆತನ ಸದ್ಗುರು
ಮೂರ್ತಿಯೆ ವಾ ಳ ಳ ಳ ಳ ಳ ಳ ಳ ಮೂ
[ಮೋಪತಿರಾಯರು ದೇಹದ ಒಳಗಿಹ ದೇವರ ತಿಳಿದಿಹ ಆತನ]

ಲಲಿತ ಎಳೆತೋಸಿ ವಸವನಾತಿ ಧರಿಸಿಕೊಳ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಭೃಂ(೩)ನೆ ಹರಿಯವೂ ಜಿಸುತ್ತಿರಲು ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಕಳಕಳನೆ ಏಕಮನ ಕರಗುತ್ತಿರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ನಳನನಾ ಭಸವಾದ ಪೂಗಳುತ್ತಿರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ಸುಖವ ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಕ ಡ್ಯ]

ಭಾವಿ ನಿ ಒಂದು ಅರಿಯದೆ ಮಂದ ವ ತಿನಾ ೩ ೪ ೩ ೪
 ನಿಂದು ನಿಮ್ಮನು ಮದಿ ಪೆ ೩ ೪ ೩ ಮು
 ಇಂದಿ ರೇತಕ ತಂದು ತೋರಿಸಿ ೩ ೪ ೩ ೪
 ತಂದೆ ಮಗಾದೆಲೊ ಸತ್ಯ ಪೆ ೩ ೪ ೩ ಮು
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಗುರುಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸಿಜ ನಂಬಿದೆ]

ಇಂದು ನಾವು ಗಣ ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಗ ರುತಿಸ ವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯ ಸಂಕುತನೂ
 ಕೂಡ ಹರಿದ ಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಹ ದಂ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧ ಜನನಿ ಜನಕ ರಂತೆ ಜನಾ
 ದೃವನನು ಸಲಹು ತಿರು ಬಿಟ್ಟು
 ಭನಿಕರಮನೆ ಮನೆಗೆ ಕಲ್ಲಿ ೩+೩>೪+೨
 ಶುನಕ ನಂತೆ ತಿರುಗು ವವನು
 [ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನ್ಯವೇ ಇವನು ನೀಚನ್ಯವೇ]

೨ ಪಾಲಾ ಹಲವನು ಪಾನವ ಮಾಡಿದ
 ಪಾಲ ಲೋಚನನೆ ಬಲ್ಲವ ನು ೪+೪>೪+೫
 [ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮ ರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ]

೩ ನಾರಾ ಯಣಪಾ ಪಾರ ನಿಂದೆ ಯುಗ ೪+೪>೩+೩+೨
 ಲಾರಾ ಧನೆಯೊಂ ದೇ
 ತ ರಿಸು ವದುಸಂ ಸಾರಶರಧಿಯುಗ ೪+೪>೩+೩+೨
 ತೋರ ವ ದೋಮುಂ ದೇ
 [ಜಗನಾಥದಾಸರು ಬಯಸದಿರಹಿಕ ಸುಖಗಳ ನಂದಿನ]

೪ ಕೊಂಡಾಡೆ ಶಬ್ದಪ್ರತಿ ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತಿದೆ ಭೂ ೫+೫>೩+೫+೨
 ಮಂಡಲಾ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ]

ಇದೇ ರೀತಿ ವಿಷಮ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮೊದಲಿಗೆ

- ೧ ಶ್ರೀ ಕಳತ್ರವಂಫ್ರಿಕವೆಂಬ
ವೇಕ ಚಿತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಮನೋ ೦-
ವಾಕು ಲಗಲ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖೋ ೦-
ದ್ರೇಕದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸ ದವನು

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೇ ಇವನು ನೀಚನಲ್ಲವೇ]

- ೨ ಬೋಧದ ಭಂಗೀ ಅಮೃತದ ಲಂಗೀ ಸಮಾನ ಗುಳಿಗೆಯ ನಿಟ್ಟಿ ೦-೦
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದಯೆ ನ್ನ ಭಕೀರನು ಸದ್ಗುರು]

- ೩ ತುಳಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಕೂಡಿದ ಪ್ರಭೆಯು ೦-೦
[ವ ಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಶ ವೃ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಸರ್ವರಿಗಿದು ಒಂದೆ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯಂತೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಲಯ
ಮಾತ್ರಾಒಯಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಒಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮೂಟಾ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು
ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- ೧ ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತುಂಗನಾ [ಸಿರಿ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಸದನನ್ನ ಕರಣ ತ ರಂಗನ್ನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
ಮದಮೋಹ ತಿವಿರಪ ತಂಗನ್ನಾ [ಪಯ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ವದನನ ಚರಣಾಬ್ಧ ಭೃಂಗನ್ನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಅರನ್ನಾ ಯೋಗ ಭ ರನ್ನಾ]

- ೨ ವಿಜಯ ವಿರಲ ನಾ [ಅಂಫ್ರ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಭಜನೆ ಮೂಳ್ ರಾ ೩ ೩ ಮು
ಕುಜನ ಭಜ ರಾ [ದಿ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಗ್ವಿಜಯ ರಾಯ ರಾ ೩ ೩ ಮು
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರಿ ಭಜಿಸಿರೋ ಬೀಕಾಚಾರ್ಯರಂಫ್ರಿಯಾ

ಪ್ರತ್ಯೇಕರಣ ದೀರ್ಘಕರಣಗಳಂತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ
ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನರಚನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು
ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಹೇಮು ವಿಚಿತ ಕಿ ರೀಟ ಕುಂಡಲ ಕಾಮಿ ತಫಲ ದಾಯ ಕ
ಅಮಿತ ಸೌಲಭ್ಯ ಪ್ರಬಲ ಶಾಸ್ತ್ರೋ ದ್ವಾಮ ವಿದ್ಯಾ ಶರಣ ಭ
[ವಿಜಯದಾಸರು "ಶರಣು ಗಜಮುಖಿ ಅಖಿವಾಹನ]

ಇಲ್ಲಿ ತಫು ಎಂಬುದನ್ನು ತ(ಃ)ಫು ಎ ದು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಿಯೂ ಸೌಭ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿಯೂ ಹೇಳ ಬೇಕು

ಹೀಗೆ ಭಂದಸ್ತನ ವಿವಿಧ ಮೂಲ ಲಂಠಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ ಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡ ಬಹುದು

ಅಂತಬಂಧಗಳು ಪಾದದ ಉದ್ದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವಂತೆ ಅಂತಬಂಧ ಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಕಿರಿಯದು [ವಿ ವಿ ರುಳಿ ಎಂಬುದು ಅದರ ರಚನಾ ಸೂತ್ರ] ಬಹಳ ಕಿರಿಯದೇಬ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ಬಂಧ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಅರ್ಥಸಮೂಹವೆಂಬ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಿ ರನು ಕಂಡರೆ ಮೂಳ ಗುತಿದೆ [ತನ್ನ ವಿ ವಿ ರು [ಪ್ರ
ಮೇರೆಯ ತೋರದೆ ಓಡುತಿದೆ ವಿ ವಿ ರು
ಧಾರಣೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲ ಅಳಿಯುತಿದೆ [ದೊಡ್ಡ ವಿ ವಿ ರು [ಪ್ರ
ಭೈರವಾ ಕಾರದಿ ಕೂಗುತಿದೆ ವಿ ವಿ ರು
[ಕನಕದಾಸರು ಮಗ ವಿನ ಮರುಳಿದು ಬಿಡದ್ದ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಮಾಟು ದೊರೆತು ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಮಾಟು ದೊರೆತು ಕಿರಿಯಕ ರದ ಏಕತಾನತೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿತವ ಗಿದೆ

ಇದರಲ್ಲೇ ರ ದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಸು (ಃ)ಧೀಂದ್ರ ಕರಕಂಜ ಜಾತ [ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಬಂಧಸಂಗ ಸತತಸ ಮೇತ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ವಿಧಿಪಿತ ಗುರುಜಗ ನ್ನಾಥ [ವಿರಲ ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಸಧಿಕನಂ ದೊರೆದವಿ ಖ್ಯಾತ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಗುರುಜಗನ್ನಾಥವಿರಲ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ]

ಇದರಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧ ವಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಹಂತಾದವರೆಲ್ಲಿ ಅಂತಹದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಬೆರಳ ಉಂ ಗಂರವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿದೆ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಕೊರಳಪ ದಕವೆಲ್ಲ ನೀಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ
ಸರಕೆಲ್ಲ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ [ಆ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ತರುಣವಂ ಹಿ (ಽ) ಮೆ ಹೀಂ ಗಾಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಏಲ್ಯಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ನೀ ಹೇಳಯ್ಯಾ]

ಇದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಚೌಪದಿಯು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ವರಾದರಿಗೆ

ಅಲಯ ದೊಳಗೆ ನೀ ನಾಡದೆ [ಚಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಪಾಸುಸ ಶೈರೆಯ ನೀ ನೋಡದೆ [ಚಕ್ಕೆ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲೆಯ ರೋಡನೆ ಕೂ ಡಾಡದೆ [ಮಂದ್ವಿ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲಯ್ಯ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮಂಂ ದಾಡದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಏಲ್ಯಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ]

ಹೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛವನು ತರದೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ರೂಪಿಸಿದ ಸಮಚೌಪದಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಈಸಂ ಪ ರಿಯಲಿನ ಗಿಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಆಶೆಪ್ಪಾ ರಿಸಿದನ ಗಿಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸ್ಕರ ಗಂರುವಾಗಿ ಬಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸಿಪಾ ಲಿಸಿದನ ಗಿಂದಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ನೀನೇ ಎಳಗಾಗಿ ಬಂದು ನೀನೆ ನೀನಾಗಿನಗಿಂದಂ] ಇದು ಕಿರಿಯ ಶೈರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮೀಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಅಂತೆಯೇ ದೊರೆಯಕ್ಕರದ ಆರ್ಥವಷ್ಟು ಇದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಕಿರಿಯಪಾದದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೂಡ ಇದೇ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಪಾದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಇಂತಹದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವಿಜಯದಾಸರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ವರಾದರಿಗೆ

ಅಶ್ರಿತ ಜನಕಲ್ಪ ಪೃಕ್ಷ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಅಶ್ರಯ ಸಿದೆ ಬಲು ದಕ್ಷ [ಗಂ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ರಾಶಿವಿ ರಾಗಪ್ರ ತೃಕ್ಷ [ವಾಗಿ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ

ಭಂದೋವತಂಸದ ಅರ್ಧದಷ್ಟಿರುವ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ ಗೆ

ಹರಿಹರಿ ಎಂದಂತೊಂ ದಾಡುಪ ಬನಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಹರಿಮಹಿ ಪತಿಗುರಂ ತಾಯಿತಂ ದೈನಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹರಿ ಹರಿ ಎನ್ನು ಸರಲೋಲ ಎನ್ನು]

ಸಾಲ್ಕಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದ ಮತ್ತು ಭಂದೋವತಂಸದ ಪಾದ ಇವುಗಳ
ಬೆಸುಗೆಯಿಂದ ವಿಳಯನು ಹೋಲ ವ ವಿಷಮದ್ವಿಪದಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸ
ಬಹುದು ಅಂತಹದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಹಾದರ್ಗಿ

ತುಂಗವಿ ಹುಂಗತು ರಂಗದ ಯಾಪಾಂಗ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ರಂಗವಿ ರಲಭವ ಭಂಗತ ಭಾಂಗ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ಗುಣವೃಂದ]
ಇದರ ಎರಡರಷ್ಟಿರುವ ಜೊಪದಿ ಕೂಡ ಉಂಟು ಮಹಾದರ್ಗಿ ೪

ಭವ ಜನ್ಮ ದಲಿ ಬಂದು ಒಹು ಬಳೆ ಲಿದೆ ನಾನು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಒೂವಿಧಿ ಬಲೆಯೊಳು ಸುಲಕಿ ಜೀ ವನವು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಅ(ಃ)ವಿಧ್ಯ ದಾಟಕಿ ಐವರಂ ಕೂಡಿತಾ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಜೀವನ ಮುಕ್ತಿಗಾ ಳಿಸಗೊಡ ದಿಹರಂ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕರುಣಸೊ ಗುರು ತಾರಿಸೊ

ಶುದ್ಧ ಭಂದೋವತಂಸವನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಖತಮಾತೆ ಸತಿಸುತ ರಗಲಿರ ಬೇಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಯತಿಯೂಗಿ ಅ(ಃ)ರಣ್ಯ ಚರಿಸು ಬೇಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ವ್ರತನೇಮ ಪ(ಃ)ಮಾಡಿ ದನೆಯಲು ಬೇಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸತಿಯಿಲ್ಲ ದಮಗೆ ದ ತಿಯಿಲ್ಲಾ ಮೂಢ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಸಾಕು ಮಂತ್ರಗೆ]

ಭಂದೋವತಂಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು
ಬರಹ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮಹಾದರ್ಗಿ

ಕಲಿಕಲ್ಮ ಪವಿತ್ರೂ ಕುಜನ ಕು ದಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ನಳಿನಾಕ್ಷ ವಿಮಲಶ್ರೀ ತುಳಸಿಯ ಹಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಗಳಸ ಶೋ ಭಿತಕಮಂ ಡಲದಂಡ ಧಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಅಲವಬೋ ಧರಮತ ಜಲಧಿವಿ ಹಾರ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಸುಲಲಿತ ಕರುಣಾಂಬು ಧೇಜಗಿ ನ್ನಾಥವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಟ ಲನೊಲಿ ಮೆಯ ಪಡೆ ದಿಳಿಯೊಳು ಮೆರೆವೆ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ನಿಮ್ಮ ಚ ರುಚರಣವ ಸಾರಿದೆ]

ಭಂದೋವತಂಸದ ವರ್ಗಕ್ಕೇ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧವನ್ನು ಪುರಂದರ
 ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ವಾದದರಿಗೆ

ಜಿತವಾಗಿ ಕೇಳೊ ಈ ಸೊಲ್ಲ [ಹರಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
 ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾ ಗಿರುಲೋಹ ಕಲ್ಲ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
 ಪ್ರತಿಮೆ ಪೂ ಜಿಸಿದರೇ ನಿಲ್ಲ [ಪರೀ ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
 ಕ್ಷಿತನೇಬೋ ರಾಯ ಈ ಮಹಿಮೆಯ ಬಲ್ಲ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮನವೇ ಮೆರೆವರೆ ನೊ ಹರಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ಪಟ್ಟಿದಿಗೆ ಬೇರೆ ರಚನೆಯ ಮೂರು
 ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ನವವದಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ
 ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಹೆಣ್ಣು ಮಾ ರಿ(೩) ಹೊನ್ನ ಕಟ್ಟಿದ ಮನುಜರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ಕಣ್ಣನೆ ಕಳಚಿಹಿಂ ಗಿನಪ್ಪಡಿ ಯನೆ ತುಂಬಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ಸುಣ್ಣದೊ ಳಗೆ ಹೂಳಿ ಜನ್ಮಕ ಳಿದು ಶಿರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ವಣ್ಣಕ ಳ್ಲನೆ ಅಡಿ ಇನ್ನು ಉ ಕ್ಕಿನ ಕಾದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
 ಎಣ್ಣೆಯ ಸ ರಿದು ನೀ ರನ್ನೆರಿದು ಸರವಣಂ ವಿ ವಿ ರು ವಿ
 ಉಣ್ಣೆಂದು ತಿುಸುವರೊ [ತಿತ್ತಿಯನಿಕ್ಕಿ ವಿ ರು [ಪ್ರ
 ಹಣ್ಣಣ್ಣು ಮಾಡುವರೊ [ಅಸುಪತ್ರ ವಿ ರು [ಪ್ರ
 ರಣ್ಣವ ಹೊಗಿಸುವರೊ [ಕ್ಷುಧೆಯೆನೆ ವಿ ರು [ಪ್ರ
 ವ ಣ್ಣಬಾ ಯ ಲಿ ತುಂಬಿ ಕುಟ್ಟಿಮೆ ಳ್ಲಿಸುವರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಚ್ಚರಿಕೆ ಮನವೆ ಇನ್ನು]

ಐದು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮದನವತಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟರ
 ಬಂಧವು ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ವಾದದರಿಗೆ

ಪಾವನ ನಮ್ಮನು ಒಲಿದುಕಾ ಯುವನಂತೆ ರಾಮರಾಮ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
 ವಾಮನ ನ(೩)ವೆಯೆಂದಿ ಭೂವೈಕುಂ ರವ ಕಂಡೆ ರಾಮರಾಮ ವಿ ರು ವಿ ವಿ ರು

[ವಿಜಯದಾಸರು ಕಾಶಿಯ ಹಾದಿಲಿ ಕೇಶವನಿದ್ದಾನೆ ರಾಮರಾಮ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ರುದ್ರವೃ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ಇಲ್ಲುತ್ತದೆ ದೀರ್ಘಕರಣತತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪಂಚಮಾತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೂಡ ತಿರುಗಿಸಬಹುದು

ಮದನವತಿಗೆ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮದದರಿಗೆ
ಮಂದರ ಭರಮಾ ಭವಶ್ರೀ ಹರಿಮು ಕಂದಬಾರೊ ವಿ ಬ್ರ ಬ್ರ ಬ್ರ ರು
ಸುಂದರ ವದನನೆ ನಂದಯ ಶೋದಯ ಕಂದಬ ರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಕಂದರ್ಪ ಕೋಟಿಲಾ ವಳ್ಳಿದ ಲೊಪ್ಪುವಾ ನಂದಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಮಂದಿತ ಶ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಇಂದಿರಾ ಪತಿ ದೀನ ಬಂಧು ಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ದೇವಾಧಿದೇವ ಶ್ರೀದೇವತೀಪಾಮನೆ ಬಾರೊಬಾರೊ]

[ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳಿಗೆ ಅದೇಶವಾಗಿ ಧ(ಃ)ರಮಾ ಧ(ಃ)ವಶ್ರೀ ಹ(ಃ)ರಿವಂ ಎಂದೂ ಎಳೆದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಬಹುದು] ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡರ ದ್ರವ್ಯ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ಎಡೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಮಾತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕರಣ ತತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಶಲಯ ಗಣ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿರದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಈ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯದ ರುದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮದದರಿಗೆ

ಅನುದಿನ ಪೊಕ್ಕು ನೀ ಸಾರಿಸು ಸಜ್ಜನ ರೆಡೆಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಮನೆಮನೆ ವಾರ್ತೆಯ ಬಿಟ್ಟುಧ್ಯಾ ನಿಸಿರಡಿ ಗಡಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕನಸಿನೊಳೆ ದರು ಪೊ ಗದಿ ರಥಮರ ಬಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಗುಣನಿಧಿ ಹಯವದ ನನಭಜೆ ಸಿರೊ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ವಾದಿರಾಜರು ಸಾಕು ಸಡಗರವ ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯ ನೆನೆ ಬೇಗ]

ಇದಕ್ಕೇ ಅಧಿಕಗಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಿಹಾಕಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಭೇದವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅಂತಹವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮದದರಿಗೆ

ಹೀತರೆ ಪುಟ್ಟರೆ ಮೇದಿನಿ ಪಾಲಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಬಂದನೊ ಹೆಚ್ಚಿ ವಿ ಬ್ರ
ಅತುಮ ಮೂರುತಿ ದಶರಥ ನಿಗೆ ಮಗ ನಾದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ರೀಲಾವಿ ನೋದ ವಿ ಬ್ರ

ದೋಷತಿಪ್ಪ ಕಾಶನು ಸಾಕೀತ ಪುರದರಿ ನರಿದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸ್ತುತಿಪರಿ ಗೂರಿದ ವಿ ಬ್ರ

ಭೂತಳ ದೊಳು ಜಾ ನತಿಗೆ ನಾ ಥ(ಃ)ನಾಗಿ ಮೆರೆದ ವಿ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕಾಯಿತ ಗರೆದ ವಿ ಬ್ರ

[ವಿಜಯದಾಸರು ರಂಗನ ನೋಡಿದ್ದು ಕರುಣಾಪಾಂಗನ ಪಾಡಿದ್ದು]

ಆರು ಗಣಗಳ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು Xಳ ರಚನೆಯ ಬಂಧವನು ನಮ್ಮ
ಲಾಕ್ಷ್ಮೀಕರು ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಅಂತಹದು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ
ಆದರೆ ಹರಿದಾಸರು ಆದಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಂ ಈ ಬಂಧ
ವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಧಳಧಳ ಸುವಿಬ್ರಹ್ಮ ರಂಧ್ರವೆ ಸುವಿವೆಂದೂ ವಲಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಬಲರವಿ ಶತಕೋಟಿ ಶಿಂತುಮಾ ರ(ಃ)ದಲ್ಲಿ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಕರಿಯೂಗ ದರಿಹರಿ ನಾಮದ ಅಮೃತವ ನಂಡವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಸುಲಭದಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲ ರಾಯನ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆ ತಿಳಿದವ]

ಸಾಂಗತ್ಯವು ಏಳುಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ
ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ ಎರಡು
ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬರು
ತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ ಅಂತೆಯೇ ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಾಬೇಶ [ಎಂದರೆ
ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವ ತ್ತೊಂದು ರಿ ತಿಯ ಗಣ ಬರುವುದು...ಉದಾ
ಹರಣಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೋ ರುದ್ರವೋ ಬರುವುದು] ಸಹಜವೆಂಬು
ದನ್ನು ಕೂಡ ಈ ರಚನಾವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು
ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲೇ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಹೀಪತಿದಾಸರು
ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಸೇವಲ್ಲ ಸೂತ್ರಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯನೋ ಟಿತಿ ಅಲ್ಲ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ
	ವ ಹಿವತಿ ನಿನ್ನೊಳು ತಿಳಿವದು ಮಾ	ವಿ	ವಿ	ರು	
	ಕೌತುಕ ವನುಕಂಡು ಮಹಗ ರು ಕೃಪೆಯಿಂದ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ
	ಸಾಯೋಜ್ಯ ಸದ ತಿ ಪಡೆವದು ಮಾ	ವಿ	ವಿ	ರು	
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ಥಾನದ ವಹಿಮೆಯು]					

ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಬಂದಿದೆ ರುದ್ರವು ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಳಾಗಿ ಒಡೆದರೆ ಇದೇ ಕಿರಿಸೀಸವಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

೨	ಪಾತಳ ಗಂಗೆಯ ಸ್ಥಾನವ ಮಾಡಲು	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ
	ಪಾತಕ ವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವು	ವಿ	ಬ್ರ	ರು	
	ಜ್ಯೋತಿ ಲಿಂಗನ ಧ್ಯಾನವ ಮಾಡಲು	ಬ್ರ	ಎ	ವಿ	ವಿ
	ದ್ಯೋತಗ ಇಲ್ಲ ಅನುದಿನವು	ವಿ	ಬ್ರ	ರು	

[ಪುರಂದರದಾಸರು ನೆನೆವೆನನ್ನರ ಕಾಣೆನು]

ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಹದಿಮೂರರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬದು ಬ್ರಹ್ಮವೂ [ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳಿಗೂ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ] ಏಳು ಹದಿನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದು ರುದ್ರವೂ ಬಂದಿದೆ

ಗಣಾದೇಶಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಇಡೀ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣ ಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ಸಮಜೌಪದಿಬಂಧವನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಾರದ ತಂಬೂರ ರೆಲ್ಲ ಗಾ ಯನದಲಿ ಮಾಡುವ ರಾನಂದ ಘೋಷ	
ಇರುಳು ಹ ಗಲೆ ನಿಮ್ಮ ಹೊರಳುವ ಹಾಸಿತಿ ದೋರುವ ಹರುಷತಾ ಶೇಷ	
ಸುರಮುನಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಚರಣ ಕ ಮಂ(೩)ಲಕೆ ಹಚ್ಚಿಹ ರು(೩)ನಿಜ ಧ್ಯಾನ	
ವರಣೆಸ ಲಾಗದು ಪರಿಪರಿ ಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಲೋಲ ನಿರಸ ವೇಶ	
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ದಯಗನಿಧಿ]	

ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ಎ	ಬ್ರ
ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ಬ್ರ
ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ಬ್ರ
ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ವಿ	ಬ್ರ	ಬ್ರ

ಇಂತಹ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಗಣಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಮಪಾದತ್ವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ತಿರಿಯಕ್ಕರದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕಪಾದಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾದರ ಮೂಲಕ ಪಟ್ಟಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಕೂಡ ರೂಪಿಸಬಹುದು ಇಂತಹ ಒಂದು ಬಂಧವನು ವಾದಿರಾಜರ ರಚನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ ಅದರ ಒಂದು ನುಡಿ

ಮಂದರ ಗಿರಿಯನು ಬೆನಲಿ ಪೊತ್ತಂಥ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ	
ಇಂದಿರೆ ಯರಸನೆ ಭಾಮೆ [ನಾ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ್ರ
ನಿಂದಿರೆ ಯ ರಸನೆ ಭಾಮೆ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	
ಇಂದು ನಿನ ಗಂತಹ ಭಾರಗ ಲ್ಲವು	ರು ವಿ ವಿ ವಿ	
ಸುಂಧ ವಿ ನೋ(ಃ)ಳುನೀ ಪೋಗೈ[ಕ್ಯಷ್ಟ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ್ರ
ಸುಂಧವಿ ನೋ(ಃ)ಳುನೀ ಪೋಗೈ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	
[ವಾದಿರಾಜರು ನಾಗಶಯನನು ನಾ ನಿನಗಾಗಿ ಬಂದಿಹೆ]		

ಇದನ್ನು ವರ್ಧಿತಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು

ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಅಂಶಬಂಧಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕುವ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಿದೆ ಇದು ಹೇಗೇ ಇದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಶ ಭಂಡಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಸ್ಫೂಲ ಪರಿಚಯವಾದರೂ ಇದರಿಂದ ಅಗುತ್ತದೆ

ಮಾತ್ರಾ ಬಂಧಗಳು ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಯ ತಯೇ ಮಾತ್ರಾಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹರಿದಾಸರು ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಕುಸುಮಚೌಪದಿ ದ್ವಿಪದಿ ಇವನು ಬಳಸಿದ ವ್ಯವಂತೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ಇವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವರು ಬಳಸಿದ ಇತರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಬಂಧಗಳ ಒಗ್ಗು ಈಗ ನೋಡ ಬಹುದು

ಮಾತ್ರಾಬಂಧದ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಗಣಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಗ ಗ ಮಂ [ಗ=ಗಣ ಮಂ=ಮಂಡಿ] - ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಣಗಳಿರುವುದು ಇವುಗಳ ಮೂಲರಚನೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳ ಕೊಂಡಿ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಚೌಪದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅದರ ರಚನೆ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ

ಗ	ಗ	ಮಂ	[ಪ್ರ
ಗ	ಗ	ಮಂ	
ಗ	ಗ	ಮಂ	[ಪ್ರ
ಗ	ಗ	ಮಂ	

ಇದರಲ್ಲೇ ವಿವಿಧ ಲಯಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಒಂಗೊತ್ತವೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಪಡದಾನಿಲ ಮೃತ್ಯು ಲಲಿತ ಈ ಮೂರು ಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಒಂಧಗಳು ಕಣಿಸುತ್ತವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಫಾಲ ಲೋಚನ ನ [ವಿಸುತ	೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
	ಮೂಲ ರಾಮ ನ	೩ ೩ ಮು
	ಶೀಲ ಸದ್ಗುಣ [ಸುಕಿಪ	೩ ೩ ವಂ [ಪ್ರ
	ಮೇಲು ಭಕ್ತನ ನ	೩ ೩ ಮು
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು ಪೊಂದಿ ಒದುಕಿರೋ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ]	

೨	ಸಮಂಜರ ಕಾಂಬುಜನ ನ [ನಿಗಮಾ	೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
	ಗಮತಕಿ ಗೋಚರನ ನ	೪ ೪ ಮು
	ಅಮಿತಪ ರಾತ್ರಮನ ನ [ರಕ್ತಿಪ	೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
	ರವಣ ರ ವೀಕ್ಷಣನ ನ	೪ ೪ ಮು
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು ಕಂಡ ಪಂಡಿರರಾಯನ]	

೩	ಪೈರಗ್ಯ ಪುಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ [ಘೋರಸಂ	೫ ೫ ಮು [ಪ್ರ
	ಸಾರದೊಳು ಮಗ್ನನಾದೆ	೫ ೫ ಮು
	ಸೂರಿಗಳ ವಧ್ಯದಲ್ಲಿ [ಬುಧನಂತೆ	೫ ೫ ಮು [ಪ್ರ
	ತೋರುತಿದೆ ನೋಳ್ಪಜನ ಕೆ	೫ ೫ ಮು
	[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶೇಷಪರ್ಮಕತಯನ]	

ಭಾವಿನೀಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದು ರಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟೆ ಆ ಲಯದ ಸಷ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ನಾಲ್ಕು ಗಳಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಇವೆ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದು ಮುಡಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣವನು ತಂದೂ, ಮುಡಿಗೆ ಬದಲು ಪದ್ಯಗಣವನ್ನು ತಂದರೆ ಇನೋಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬದರಿಕಾ ಪ್ರಮತಿ ನೀ ಪೋಗಿ [ಲಕ್ಷ್ಮೀ	೫ ೫ ಪ [ಪ್ರ
ಹೃದಯ ವಾ ಸನಪದಕೆ ಬಾಗಿ [ಭಾಷ್ಯ	೫ ೫ ಪ [ಪ್ರ

ಮುದದಿಂದ ಪೇಳ್ವೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ [ಎನಗೆ ೫ ೫ ಪ [ಪ್ರ
ಅದರ ಭಾ ವವ ತಿಳಿಸೋ ಯೋಗಿ ೫ ೫ ಪ
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶ್ರೀ ಮಾರುತಾತ್ಮಸಂಭೂತ ಹನುಮ]

ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರುಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಶರಾದಿ ಪಟ್ಟಿ
ಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆ

ಇಂದುಕುಲ ಪಾವನನ	೫ ೫
ಇಂದು ರವಿ ಲೋಚನನ	೫ ೫
ಇಂದ ನೀ ಕರತಾರೆ ಗಿಣಿಯೆ	೫ ೫ -
ಇಂದುಕೇ ಖಿರನುತನ	೫ ೫
ಇಂದಿರಾ ರಮಣನ (೨)	೫ ೫
ತಂದುಕೋ ರೇ ಮಂದ್ಯ ಗಿಣಿಯೇ	೫ ೫ ಪ

[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ ಕಮನಿ ಯ ಮೂರುತಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ರಗಳೆ
ಯದು ರಗಳೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಅಷ್ಟಪದಿ
ಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

೧ ಕನಲಿದ ಜನಪನ ಅನ ನಯ ದಲಿನಿ ೪ ೪ ೪ ೪
ನ್ನಣಗನ ಮಾಡಿದಿ ಘನತರ ಚರಿತಾ ೪ ೪ ೪ ೪
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾಜಿಕ ಗುಣಸಾಂದ್ರ]

೨ ರಾಜ ಸೂಯ ಯಾಗ ದಲ್ಲಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ರಾಜ ರಿರಲು ಧರ್ಮ ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ಸುತನು ಇವನೆ ಸಭಾ ೩ ೩ ೩ ೩
ಪೂಜೆ ಗರ್ಹ ತೆಂದಂ ಪೊಗಲ್ ೩ ೩ ೩ ೩
[ವಾದಿರಾಜರು ಲೋಕಭರಿತನೋ ಕೃಷ್ಣನೇಕಚರಿತನೋ]

೩ ನೂರಂ ಪರ್ವತ ವರುಷ ಬಿಡದಲಿ ೩ ೪ ೩ ೪
ಚಾರು ವೃಂದಾ ವನದ ಲೀವಿ ೩ ೪ ೩ ೪
ಸ್ವಾರ ಆರಾ ಧನೆಯು ತೊಲಗದೆ ೩ ೪ ೩ ೪
ವಾರ ವಾರಕೆ ಆಗು ತಿಪ್ಪುದು ೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರೆ ಕಾರು ಇಂದಲಿ ಲಕುಮಾ ೩ ೪ ೩ ೪

ನಾರ ಯಣಕಾ ಚಕ್ರ ರೂಪದಿ	೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರಿ ದವರಥ ಕಳೆದು ಇವರಿಗೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಕೀರು ತಿಯತಂ ದಿವ್ವು ದನುದಿನ	೩ ೪ ೩ ೪

[ವಿಜಯದಾಸರು ನೋಡಿದೆ ಗ ರುಗಳ ನೋಡಿದೆ]

ಇಂತಹ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಹಾಲ್ಕುನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಣವನು ತಂದಂ
ಕೂಡ ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿಗಳನ್ನೂ ರೂಪಿಸಿ ಬಳಸಿರುವುದುಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ದ್ವಿಪದಿ	ಸಾಧನ ಪಡೆವದು ಗುರುದಯ ಕರುಣ	೪ ೪ ೪ ಪ
	ಸದವುಲ ಸುಖಿಸು ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರಣ	೪ ೪ ೪ ಪ

[ಮಹೀಪತಿಯ ರು ಹರಿಹರಿಹರಿಹರಿ ಹರಿದೆ ಎಂದೆನ್ನಿ]

ಚೌಪದಿ	ವನಜಾರ್ಕ ವಸಾಧವ(೩) ವಸಂದೇವ ತನಯಂ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಸನಕಾದಿ ವಂಸಿವಂದ್ಯ ಸಾಧ ಜನ ಪ್ರೀಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಇನಕೋಟಿ ಶತತೇಜ ಮುನಿಕಲ್ಪ ಭೂಜ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಕನಕಾದ್ರಿ ನಿಲಯವೆಂ ಕಟರಾಯ ಜೇಯ	೫ ೫ ೫ ಪ

[ಕನಕದಾಸರು ಲಾಲಿ ಪಾವನ ಚರಣ ಲಾಲಿ ಅಘಹರಣ]

ಇದಂ ಮಾನೌಮಿ ಚೌಪದದ ಬಂಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಚತುರ್ವರ್ಗತ್ವಾಲಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು
ಬಳಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಅರ್ಧಸಮ ಚೌಪದಿಯನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ
ಮಾದರಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಅಂಡದ ತಂದಿಯ ಲಿ ನಮ್ಮೂರು	[೬ದು	೪ ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಕಂಡವ ರಿಣ್ಣಿವೊ ನಮ್ಮೂರು		೪ ೪ ೪ ಮು
ದಂಡಕಾಣದ (೩) ನಮ್ಮೂರು	[ನಡು	೪+೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಮಂಡೆ ಸ್ಥಳವೇ ನಮ್ಮೂರು		೪ ೪ ೪ ಮು

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಯಾರೂ ಅರಿಯರೊ ನಮ್ಮೂರು]

ಈ ಪೂರ್ಣ ಪಾದಗಳ ಸರಣಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಉಪಪಾದವನ್ನು ತರ ವುದನ್ನು
ಗೋವಿನ ಕಥೆಯ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದೇ ಮೂರು ರಚನೆಯ ಆಧಾರದ
ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಚತುರ್ವರ್ಗತ್ವಾಲಯದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು
ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಹಿಡಿವರೆ ಭ್ರಾಂತಿಯ ಜಡಿವರೆ ವ ಮತೆಯ	೪ ೪ ೪ ೪
ನುಡಿವರೆ ಪುಸಿಯು ಬಿಡುವರೆ ಸತ್ಯವ	೪ ೪ ೪ ೪
ಇಡ ವರೆ ದುರ್ಗುಣ ಸಿಡ ವರೆ ಬೋಧಕೆ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕೆಡುವರೆ ವರವಿರಿ ಮಡಿವರೆ ವ್ಯರ್ಥ	೪ ೪ ೪ ೪

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರ ಹೊಂದಿಸುಖಿಸು ಹರಿಯ ಪಾದ]

ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಗಳ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳನು ಬಿಂದು ಪಾದವಾಗಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದವಾಗಿಯೂ ರೂಪಿಸಿ ಅದೇ ರಚನೆಯನ್ನು ಪುರಾವೆಪಡಿಸಿದಾಗ - ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಾಗಿ ಬರೆದಾಗ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಅರ್ಧ ಸಮಚಿಸುಪ್ಪದಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಇಂತಹವನ್ನೂ ಇವುಗಳ ಎರಡರನ್ನುರುವ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನೂ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇವರು ನೋಡಬಹುದು

೦ ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ಸ್ಥಾನ ಸಂಧ್ಯೆ	೩ ೩ ೩ ೩
ಮೀನ ಗುರುತು ಆರಿಯ ನಾ	೩ ೩ ೩ ಮು
ನೂನ ಪೂರ್ಣ ನೋಡ ದನ್ನ	೩ ೩ ೩ ೩
ರಕ್ಷಿ ಸೋದ ಯಾನ ಧೇ	೩ ೩ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಯುಕ್ತಿಯ ದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿ ತಕ್ಕನಲ್ಲನಾ]

೨ ಅಂಜಿಕೆ ಯಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಸಾ ರಿದಕಪಿ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕುಂಜರ ರವಿಸುತ ಬಲ್ಲವ ನು	೪ ೪ ೪ ಮು
ಎಂಜಲ ಭವಗಳ ಹರಿಗ ಪಿಸಿದಾ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕಂಜಲೋಚನೆಯ ಕೀಳೆ ನು	೪+೪ ೪ ಮು

[ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ ಪ್ರೇಮದಿ ಸುಹಿತು

೩ ಏಕ ದಂತನೆ ಲೋಕ ಪೂತನೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಏಕ ವಾಕ್ಯವ್ರ ವೀಣ ನೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಏಕ ವಿಂಶತಿ ಪತ್ರ ಪೂಜಿತ	೩ ೪ ೩ ೪
ನೇಕ ವಿಘ್ನದಿ ನಾಯಕ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಶರಣ ಶರಣಾ]

೪ ಅಂತ ರಾತ್ನದ ತಂತು ವಿದಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಗ್ರಂಥ ಪರಣಗ ಕ್ಯಾತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಕಂತು ಪಿತನಾ ಚರ್ಚೆಯೊ ವರಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪

ತಂತ್ರ ವಂತ್ರಗಳ ಛಾತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಸಂತತ ಚಿಂತಾ ಯ ಕನ ನೆನೆಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ವಂತ್ರ ವಣತೆಗಳ ಛಾತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಪಂಥ ಪರಿಯದೆ ಪರಮ ಯೋಗದ	೩ ೪ ೩ ೪
ನಂತ ಪ್ರತವಿದು ವ್ಯಾತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಆದಿತತ್ವದ ಸಾರ ತಿಳಿಯದೆ ಫಿ ದಾಳಿ ದವಿದ್ಯಾತಕೆ]

[ಮೂರನೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿ ಕೃ ಎಂ.ಎದನ್ನು ಮುಂದೆ ಒತ್ತಕ್ಷರವಿದ್ದರೂ ಲಘುವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು ಪ್ರ ಶಿಥಿಲೋಚ್ಚಾರಕ್ಕೊಳಪಡಬೇಕು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉದಾ ಯ ಐದನೆಯ ಪಾದದ ಆದಿಯ ಗಣವನ್ನು ಪ್ರಮಾತ್ರಾಗಣಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೫ ತ್ರೇತೆಯ ಲಿ ದಘಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡ ಡುವೆ ನಂದಂ	೫ ೫ ೫ ೫
ವ ತಸುತ ಪನುವಂತ ನೆಂದೆನಿಸಿ ದ	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪೋತಛಾ ಪದಿ ತರಣಿ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ	೫ ೫ ೫ ೫
ಈತಗಲ್ ಯಾರು ಮೂ ಲೋಕದೊಳ ಗೆ	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜಯಜಯ ಚಗತ್ರಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸ ತ್ರಾಣ]

೬ ಸುರಿಸಕು ಪದವಿ ವ ಶ್ರೀಧರಂ ದೆನಲುತಾ	೫ ೫ ೫ ೫
ಹರುಷಗತಿ ನೀವ ಹೃಷಿ ಕೇಶನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಮ ಪಾ ತಕ ದೂರ ಪದ್ಮನಾ ಭಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ೫

ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಭಂಜನಾ ದಾ ಮೋದರೆನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಸುರಿಸು(೫)ವ ಆವೃತವ(೫) ಸಂಕ ರುಪ ಳೆಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ೫
ಹೊರವಧರೆ ಯೊಳು ವಾಸು ದೇವನೆನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಿಪರಿಯ ಸಲಸುವ(೫) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ನೆಂದೆನಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಅರಹುಗತಿ ನೀವ ಅನಿ ರ ದ್ವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಮಹೀಪತೀರಾಯರು ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಮ ರಹರನ ಸ್ಮರಿಸಲೆ

ಮನವೆ]

[ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದ ಭಂಜನದಾ ಎಂಬುದನ್ನು ದಾ ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತದಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪಂಚಮಾತ್ರಾಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು]

ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಪೂರ್ಣಪಾದಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮೂರು ಅಧವಾ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಉಪಪಾದಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಚೌಪದಿ ಪಂಚಪದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವೆಲ್ಲ [ಎನ್ನೊಳು ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಮಾಯೆ ತೆಂಬಿತೆಲ್ಲ ೪+೪ ಮು

ಪ್ರಾಯಮಪದಿಪರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೂಡಾದಿ ೪+೪ ೪ ೪
ಕಾಯಜ ಜನಕನ ಗಾಯನ ಮಾಡದೆ ೪ ೪ ೪ ೪

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ]

[ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪರಿವೃತ್ತಿ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಗಣವನ್ನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು]

೨ ಬಿಲ್ಲು ಹ ಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರು ಹಾ ಕ್ಷಿಯರಿಕ್ಷು ೫ ೫ ೫ ೫
ಬಿಲ್ಲೆನಂ ತ್ತವ ನಿ ನ ೫ ೫ ಮು
ಮಿಲ್ಲು ಆ ಕೂರವನಂ ಕಳುಹಿ ಕರೆ ಸಿದರಲ್ಲಿ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
ವ್ವುಭೆಯ ರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ರನುಮರೆವೆ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರಗೈದುವನಂತೆ]

೩ ಸಾರ ಪಚನ ಕೇಳಿ ಭಾಮೆ ೩ ೩ ೩ ೩
ಮೋರೆ ಕಳಗೆ ಮಾಡು ತಿರಲು ೩ ೩ ೩ ೩
ನಾರಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭಾಮೆ ಯ ರನು ೩ ೩ ೩ ೩
ವೀರ ಕರೆದ ನು [ತಾ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಸೆರಿ ಮರೆದ ನು ೩ ೩ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಂಜನೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ]

[ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೪ ಧೃತ ಸಮೂ ಹಗಲೇರಿ ನೀ ಪ್ರಕಾ ಶಿಪ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಸತಿಯರಾ ಪಣ್ಣಾತಿ ಶಯವಕೋ ಡಂವ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ ದಸುರರ ಉ ಪೇಕ್ಷೆ ವದಾ ಡುವಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫

೧ ೨ ೩ ೪ ೫ ೬ ೭ ೮ ೯ ೧೦
 ೧ ೨ ೩ ೪ ೫ ೬ ೭ ೮ ೯ ೧೦
 ೧ ೨ ೩ ೪ ೫ ೬ ೭ ೮ ೯ ೧೦
 ೧ ೨ ೩ ೪ ೫ ೬ ೭ ೮ ೯ ೧೦

ಭಾಷಾಪರಿಣಿತರು ದೀರ್ಘಪಾದಗಳಿಂದ ಇಂತಹವು ರಚಿತವಾದಂತೆ ತೋರಿಸಿ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ಅಂತ್ಯದ ಮಂಡಿಗೆ ಬದಲು ಪದ್ಯ
ಗಣ ತಂದಿರುವಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಕೃತ್ಯವೇ ಮಾದರಿಗೆ

ಈ ಪರಿ ವಾಡೀ ಬಯಲು ತೋರೀ ಕರವನು ನೆತ್ತಿಯ ಲಿಟ್ಟು
 ಭೂಪ ಪೈ ರೆಂದರೆ ವಿರಲ ರಾಯನು ತಿರಿಗಿಂ ದವುಣೆ ಕೊಟ್ಟಿ
 [ಪ್ರಬಂಧದವಾಸರು ಮಾಡಿದ ಯೆನು ಘಟೀರನು ಸದ್ಗುರು]

೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ೪
 ೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ೪

ಹೀಗೆ ಮಂಡಿಯೇ ಬಂದಿರಲು ಪದ್ಯಗಳೇ ಬಂದಿರಲಿ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ವರ್ಗದ
ದ್ವಿಪದಿಗಳನಂತೂ ಅಂತರಿಕಪ್ರಾಸದ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಸಮಾಪದಿ
ಯಾಗಿಯೇ ಒಡೆದಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ

ಬದು ಮತ್ತೂ ಬಳು ಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ
ಚೌಪದಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅನಘ ನಿನ ನೋಡಿ ಮೋಹಿ ಸಿ [ಅಂತ ರಾತ್ನ ೨ ೨ ೨ ೨ ಮುಂಪ್ರ
 ತನಂವು ಮನವು ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿ ಸಿ ೨ ೨ ೨ ೨ ಮು

ಜನನ ಮರಣ ದಿಂದ ಜನರು ದೇವ ರೇನೊ
 ಕಾಂತ ನಮ್ಮ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨

ಮನು ನಂತೆ ಒಲಿದು ಸಲಹೊ ಮನಜು ನಾಥ
 ವಿಜಯ ವಿರಲ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨ ೨

[ವಿಜಯದಾಸರು ನಿನ ಗಲಿ ಪೋಗಲಾರವೊ ನೀರಜಾಕ್ಷ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಚತುರ್ವರ್ಣಪಾದದ ಸಮಾಪದಿಯಾಗಿ ಕೂಡ
ಒಡೆದಿಡಲಹುದು ಅದಿಪ್ರಾಸ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಇಂತಹ ಪಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಮೊತಗೆ ಎಳೆ ತ್ರಿಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪಟ್ಟದಿಗಳಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾದ್ವ ಬಂಧಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಂತಹ ನೂತನ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದನು ಎಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ ನಮ್ಮ ಬಂದನಾತ್ಮಜ್ಞರ ವಿವೇಚನೆ ಇರುವಂತಹ ಬಂದಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ

ಶ್ರೀನಿನಾಸ ಉಡುಪ

ಮನದ ಭವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತವು ಒಂದು ಮಧ್ಯಮ ಭಾಷೆ. ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಗೀತ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೊರತೆ ಇದ್ದರೂ ನೇರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ಪದಯವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ನಾದಮೂಲವಾದ ಸಂಗೀತವ ತಾವಾಗಿಯೇ ಇತರ ಮೂಲಭೂತಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನಡಿಯ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧ್ವನಿ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಈ ವಿಧಾನ ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ.

ಭಾರತಿ ಯ ಸಂಗೀತವು ನಾದಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದಿದೆ. ನಾದಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವನ್ನು ಅರಿತವರು ಹಲವರು ನಾದಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಶುದ್ಧಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಸಾಕು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಸಾಧ್ಯ. ಕೇವಲ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗೀತವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಿದಾಗ ವೈಯಕ್ತಿಕತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ವಸ್ತು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನಷ್ಟು ರಮ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಂಗೀತ ತನ್ನ ಅಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಗೀತ ಇತಿಹಾಸ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಏಕನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂತಲೂ ಅನಂತರದ ಪುರಂದರದಾಸರವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಎಂತಲೂ ಪುರಂದರರ ಅನಂತರದ ಇಂದಿನವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಎಂತಲೂ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಮೊದ

ಲಿನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಂಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅನಂತರದ ಕಾಲ ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತದ ಕ ರೂಪ ಎಂದು "ಮೃಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕೇವಲ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಾಗಗಳ ಹೆಸರು ತಾಳಗಳ ಹೆಸರ ವೈವಿಧ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಮಗ್ಗಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ಒಟ್ಟು ಮಾರ್ಗಗಳು ಸಂಗೀತವು ಲಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾದುದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ರಾಗಗಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿತ್ತು? ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಿದರೂ ಇವುಗಳ ಗಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಉಪನೇಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗ ಕೇಳಾಗುತ್ತದೆ ಉಪನೇಗಳು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಪ್ರಯೋಗವಿದಾನಗಳನೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಮೂಡುತ್ತವೆಂದು ಸಹಜವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಲೇಪನವಿದ್ದಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವು ದೇಗುತಿ ಮಧ್ಯ ಕಾಲೀನ ಸಂಗೀತದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒದಗಿದೆ ರಾಗ ತಾಳ ವಿದೇಶಿತವಾದ ಆಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳ ಗಾನ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪರಂಪರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೂ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಆ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಊಹನೆಗಳೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರಂಪರೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವು ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೇದವೇ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವೇದವೇ ಮೂಲ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಆದುದರಿಂದ ಸಂಗೀತದ ಹೆಚ್ಚು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ಆದುದರಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾದಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಂಥದು - ಎಂದು ಸಂಗೀತಗಾರರ , ಸಂಗೀತಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ವಾದಿಸುವವರ ಸಂಗೀತಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೋಟ 150 ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಹಿಂದೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಷೇದದ ವಿಚಾರ ಆನಂದ ಭೈರವಿ ಸುರುಟಿ ನವರೋಜು ರಘುಜೂತಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಆದರೆ ಅವುಗಳನೂ ನಾವು ಇಂದು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಿಂದೆಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಪರ್ಥವೆನಿಸಿ? ವೇದ ಮೂಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯ ಕುರಿತು ಹೇಳುವವರೆಲ್ಲರ ಪರಂಪರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅಥವಾ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ದೀಕ್ಷಿತರ ಮತ್ತೂ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ಅವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿನವರ ಶೈಲಿ, ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕುರಿತಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚೇಕೆ? ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ

ಗಳೆಂದು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ರಾಗ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡಿ ಹಲ ವೊಮ್ಮೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳ ಅನುಕರಣೆಯನ್ನಾಡಿ ಹಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಪರಂಪರೆ ಎಸೆ ತ್ಯಾರೆ! ಧ್ವನಿ ಲೇಖನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಕಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಶ್ರಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೂ ಏಳು ವಾತನ ಗುರುಗಿನ ಲಭವಾ ಶಿಷ್ಟೋದರ ಆತನ ಗುರುವಿನ ಗುರುವಿನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹೋದಂತೆ ಕಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಹಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ಕೆಳುವೆ ಅಥವಾ ಗುರುಗಿನವನು ಗೀತರದ್ವೈತ ವೋ? ಗುರುವಿಗೆ ಅನುಗುಣ - ಗಿಯೇ ಇದೆ-ಎಂಬ ವಾತನಿ ದ್ವಾಂತವೆ ?

ಈ ರೀತಿಯ ಲಭವಾದ ಮಾತುಗಳು ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮಾತ್ರ ಹೋಲೆಯಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕಲೆಗೆ ಅದನ್ನು ಹಿಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು, ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಾಂಸೆ ಅವರದ್ದು ಎನೋ ಲಾ! ಆದರೆ ಸಂಗೀತಗಾರರಲ್ಲದವರು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರು ಎನಿಸುವರೂ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ

ಸಂಗೀತದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಸಂಗೀತ ಇತರ ಲಲಿತಕಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಕಲೆ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರ ವಾಗುವಂಥವುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಕಲಾವಿದರು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಶಿಲಾಫಲಕ ಗಳ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಾಲ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸರವಾಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗಾಢವಾಗಿದೆ ನಮಗೆ ಕಾಣಲು ದೊರೆತಾಗ ಅವುಗಳ ಒಗೆಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆದಿರಿಸಿದುದೂ ಲಭ್ಯ ವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೂಪು ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತ ಮಾತ್ರ ಹೀಗಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪ್ರಯೋಗವು ಕವಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವ ಧ್ವನಿವಾಗುವಂತಹದು ಕೇಳಿದಂ ದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತಿವಿರೂಪಿಸುವ ಆದರಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದನ ಮನೋಧರ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ಮೂಡದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರಾವ್ಯಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಲೆ ನಾಲ್ಕಾರು ತಲೆವಾರುಗಳನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಳೆದು ಕೊಂಡರೂ ಅಶ್ವರ್ಯವಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಕಾಣುವ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಸ್ತುತ ರೂಪವು ಪೂರ್ವ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋದಿರಬೇಡಿ-ಎನ್ನು ವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ಈಗ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ ಅದುದರಿಂದ ಈ ಶತಮಾನದ ಸಂಗೀತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿದ್ದಿತು

ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ ಆದರೆ ಇದು ವ್ಯಕ್ತ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಅತಿಪ್ರಾಚೀನ ಎಂದು ವೇರೋ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ನೂರ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಪದ್ಧತಿ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡುದು ಸುಮಾರು 14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ 1309-1315ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾದ ಹರಪಾಲ ಸಂಗೀತ ಸುಧಾಕರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೊದಲ ಮಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮ ರೋಗಗಳ ಆಳಿಕೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಈ ಬೆ ದವು ಮೂಡಿತು ಭಾರತದ ಸಂಗೀತದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನ ದೇಶಗಳ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವ-ಎಂದರೆ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅರೇಬಿಯನ್ ಸಂಗೀತಗಳ ಪ್ರಭಾವ-ಬಿಡು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು ಮೂಳಿಕೆಗೊಂಡಿತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಗೀತವು ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಸಂಗೀತ ಎನಿಸಿತು

ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಎಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆ ಕಾಲಾಂತರವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡರೆ-ಎಂದರೆ ಜನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾದರೆ-ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಜನ ಆದರೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಪಂಡಿತರು ತಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಮೂಹ ಆ ಹೊಸ ವದ್ಯತೆಯನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೇ ಬೇಕು ಆದರೆ, ಈಗ ನಾವು ಹಾಗೆನಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಈ ಮುಕನು ನಾವು ಇಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಆನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಈಗ ನಾವು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದೂ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಬಗೆಗಳು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮುಂದೆಂದು ದಿನ ಆ ಬಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎನಿಸಬ ರದಂದಿಲ್ಲ

ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಇವೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ನಾವು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ರೇಖೆಯನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಗಂಭೀರವಾದ ಕಾರ್ಯವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಆದರೆ ಕಾಲದೇಶ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜನಜೀವನದೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹರಿದುಬಂದ ಬಹುಷಃ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆಗೊಂಡು ಬಂದ ರೀತಿ ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅಲ್ಲ

ಹಿಂದೆ 12ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನು ಗಿರಿಗೋಟದ ರಚನೆಯಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸಂಗೀತಕ್ರಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಯದೇವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಪ್ಪವರಿಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರಲು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಹಿಂದೆ ಸಂಗೀತಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಕಾರಣ. 13-14ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಅನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ-ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ

ಧ್ವನಿ ಮೂಲವಾದ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಸಿರುವ ಸಂಗೀತ ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಎಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಗೆ ಗುಡಿಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆತಮೋಪಯೋಗಿಸಲು ನಾದದಷ್ಟು ಸಫಲವಾದ ಮಾಧ್ಯಮ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ನಾದತತ್ವಯತೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮರೆತು "ಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಮನಗಂಡ ಸಾಧಕರು ನಾದೋಪ ಸನ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಅಪಂಬಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮಾತು ಮೂಡಿಸಲಾಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಯು ಮೂಡಿಸಿದರೂ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ನುಡಿಗಳ ಜೋಡಣೆ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ತರದ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ವೈಚಾರಿಕ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯೋಡಗೊಡಿದೆ ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ಸಾಂತ್ಯದೊಡಗೊಡಿದೆ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇರಿದರೂ ಅದು ಮಗದಲಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದರಲ್ಲ. ಪಂಡಿತ ಹಾಗೂ ಸಂಪದ್ವರ್ಗದವರ ಅಸಕ್ತಿಯ ಕೆಲವೊಂದ ಸಂಗೀತದ ಭಾಷೆಯೂ ದೇವಭಾಷೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಒಗ್ಗುತ್ತ. ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಹಾಡು ಗೀತೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನ ಜಾನ ಪದ ಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ತಾಸ್ತೀಯ ಸಂಗೀತವೆಂಬಲ್ಲಿ ನಾಡುನಾಡಿಯ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ.

ದಾಸ ಪಂಥದ ಉಗಮ

ದಾಸ ಪಂಥದ ಆರಂಭ ಸುಮಾರು 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸ್ವಾಮೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ದಾಸಪಂಥದವರು ಅದ್ವೈತ ಪ್ರವರ್ತಕರು. 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಒಂಕು

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೈತಮತವು ಆರಂಭವಾದಕಾಲ ದಾಸರಲ್ಲಿರೂ ದ್ವೈತಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ದಾಸ ಪಂಥದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಾದುದು ವಿರಳ ದೊರೆತ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳ ಕಾಲನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ನಿಶಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ವೀರಶೈವ ಪಂಥದವರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಹತ್ತಿರದವರು ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣರವರಕಾಲದಿಂದ. ಕನಡದ ದಿನದಿನಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರಾಳ ಪ್ರವರ್ಧನೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. 15ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದವರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಘಟಪಂಥಗಳವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳೂ ಸಂಗೀತದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. 1450 ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗೀತೆಗಳ ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅವತೃಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಉಪಗೀತೆಗಳ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾದ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆತು ಎತ್ತುವ ಎಂದೂ ತಿಳಿದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಸಂಗೀತ ನೈಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಆ ತನಕ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಸೇವೆ ನರ್ತನ ಸೇವೆಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುದು ಅವರ ಕಾಲದಿಂದ. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಭ್ರಮರಗೀತ ವೇಣುಗೀತ ಗೋಪೀಗೀತ ಪೊದಲಾದುದುವುಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಲಾಲಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವರ ಕುಯೋ ಜನಯೋಂದಿಗೆ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅವರ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಾಂಧಗಳು ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಹಲವುಕನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಗಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಜರಾಗಲಿ ದಾಸರಲಿ ಧರ್ಮಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಪಂಥದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪದೇಶ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಸಂಗೀತ

ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನವರ್ಗವನು ತತ್ವೋಪದೇಶ ನೈತಿಕ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿಪಥದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬೇಕು ಎಂಬ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮ ಪುರಂದರನು ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಮಾಧ್ಯಮ ಕಾವ್ಯವೆ ದರೆ ಅದು ಪಂಡಿತರ ಸೊಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದೀತು ಮೂತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜನ ಪ್ರಿಯತೆ ಒದಗಿಸಿದರೂ ನಾಳೆಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗುವಂತಹ ಕ್ಷಣಿಕತೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದೀತು ಎಂದೂ ಭಾವಿ ದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೊ ದನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಗಿ ತ ಮಾಧ್ಯಮವನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡರು ತಾವು ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದೂ ತೋರಿದುದನ್ನು ಗೀತವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ರಾಗಲಯಬದ್ಧವಾದ ರಚನೆಗಳು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ವ ನ್ನಿನ ಗು ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥವುಗಳು ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂಥವುಗಳು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಪುರೂವರ್ತನೆಯ ಅರ್ಪಣೆ ಪಡೆಯುವಂಥವುಗಳು ಎಂದೂ ತಿಳಿದ ದಾಸರು ತಾವು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಹಾಡಿದರು ಅವರ ಗೀತಗಳ ಭಾಷೆ ಭಾವನೆ ತೈಲಿಗಳು ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಕರೀಣವಲ್ಲ ಮಾತಿನ ತೆ ನಿ ರ ವಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿ ಮರೆಯುವಂಥವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ ಪದಲಾಲಿತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಹಾಸ್ಯ ಉಪಮೆಗಳಿಲ್ಲ ಹೆ ರಳವಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನು ವಿಷಯ ವರ್ಧನೆಗಾಗಿ ವಿಫಲವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಸೆದುವು ಅವರನು ರಂಜಿಸಿದವು ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮನೆ ಪರಿಷ್ಕರಣೆ

ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಸಂಗೀತ ಮೊಗಲರ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೇಯ ರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾಗ ಹಿಂದೀನುಡಿ ಆ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಾಡನುಡಿಗೇ ಕನ ಚಕೆ, ಧಾರಳವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡುದು ಪುರಂದರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ದಾಸಪಂಥದವರಿಂದ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವಂತಿದ ರೆ ಸಾಕೆ ? ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಾಡಲು ಾಧ್ಯವಾಗಬೇಡದೆ ? ಆತನಕ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ರಮ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಅರಿವು ಮೂಡೀತೆ ? ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಎಂ ಸಿರಬೇಕು ಪುರಂದರರಿಗೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬದಲಿಸಿದರು

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸೇಕಾದ ದು ಸ್ವರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಪುರಂದರರ ಕಾಂಕ್ಷಿತ ಹಿಂದೆ ಅವು

ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಇನು ಕೆಲವರಿಗೆ " ತಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ " ಕೆಲವರಿಗೆ ಇತರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸ್ವರ ಜ್ಞಾನ ಕೈಗೂಡದೇ ಹೋಗಿಬಿಡುವುದು

ಈಗ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ತೊಡಗುವುದು ಸರಳವರಸೆಗಳೆ ಮತ್ತೆ ಜಂಟಿ ವರಸೆಗಳು ಎಂಬ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಜೋಡಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಳ ಬದ್ಧವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪುರಗಳಿಂದ ಈ ಸಪ್ರದಾಯ ಅರಂಭವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ಸ್ವರಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಯಾಸಾಹಿತ್ಯವೆಗಳೆ ರ ಗವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದವರೂ ಅವರೆ ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇದೆ ಸಂಗೀತ ದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಗಳು ಏಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರಸ್ವರ ಪಡ್ಡ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ವರ ಪಂಚಮ ಇವೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಐದು ಸ್ವರಗಳಾದ ಏ ಷಛ ಗಾಂಧಾರ ಮಧ್ಯಮ ಧೈವತ ಮತ್ತು ನವಾದಗಳು ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಎರಡೆರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಸ್ಥಾನಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಯಾಸಾಹಿತ್ಯವೆಗಳೆರಾಗ ಪಡಕ್ಕೆ ಸಮಿ ಪ್ತವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧ ಋಷಭವನ್ನೂ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ವರ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಅಂತರಗಾಂಧಾರವನ್ನೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸ್ತವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧ ಧೈವತವನ್ನೂ ಬೇರೊಂದು ತಾರಪಡ್ಡಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಶಾಕಲಿನಿಷಾದವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಹೀಗಾಗಿ ಈ ರಾಗದ ದ್ವಿನಿಶ್ರೇಣಿಯ ಸಪ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾಂಗವು ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಪಂಚಮವೂ ಶುದ್ಧ ಋಷಭಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಧೈವತವೂ ಅಂತರಗಾಂಧಾರಕ್ಕೆ ಶಾಕಲಿನಿಷಾದವೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ತರಪಡ್ಡವೂ ಸಂವಾದಿಗಳು ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರ ಪರಿಚಯವು ಈ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಲಾರದು ಎಂಬುದು ಪುರಂದರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರು ಆತನಕ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಳ ಒದಾನಗಳನ್ನೂ ಬದಲಿಸಿ ಸಂಲಭವಾಗಿಸಿದರು ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ತಾಳಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಂದರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಪ್ತತಾಳಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರು ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಎಂಬ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿದರು

ಇವುತಾಳಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನ ವು ಜಾನಪದ ಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಜಾನಪದ ತಾಳಗತಿಗಳು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಮತ್ತು ಏಳು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು

ರೀತಿಯ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಲಗತಿಗಳಿರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಬಾರು ಹಿಗ್ಗಿ ದಿಫ್ಫಾಗಿಸಿ ಪ್ರತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ತಿಳಿಗತಿಯನ್ನು ರೂಪಕತೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಚತುರಶ್ರಗತಿಯನ್ನು ಏಕತಾಳದಲ್ಲೂ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಪಿಂಚಗತಿಯ ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಝಂಪಿ ಮತ್ತು ವರತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಮಿಶ್ರಗತಿಯ ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತ್ರಿವೃತ್ತತಾಳ ಅಟತಾಳ ಧ್ರುವತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಗೀತೆಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಅಥವಾ ಪದ್ಯ ಎಂಬ ಅವಶ್ಯಕ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತಿಷ್ಟ ರೀತಿಯವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಹೆಸರಿದೆ. ಪಲ್ಲವ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ "ರಳವಾದ ಸಲಭವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಬಂಧಗಳು ಇವು ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸಿಗೆ ಅಷ್ಟರವರೆಗಿನ ಸ್ವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಳಿಕ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಾವಿ ನೈವನ್ಯ ಇವು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅಭ್ಯಾಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಗಾನಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇವು. ಅಷ್ಟರ ವರೆಗಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದ ಏಕತಾ ನತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆ ಗೀತೆಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅನುಪಲ್ಲವ ಅಥವಾ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ. ಆದರೆ ಹಿಂದೆಯೂ ಇದೇ ಪರಿಣಾಮವೇ? ಎಂಬುದು ಸಂಶಯದ ವಿಷಯವೆಂದು ಜಯದೇವನ ಗೀತೆಗೂ ವಿಂದದ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವಿಗಳನ್ನು ಚರಣಗಳ ಬಳಿಕ ಹಾಡುವುದು ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಕಾರವು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಾಡಿ "ಹಾಡು" ಸಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೀತಿಗೀತೆ ಸಂಧ್ಯಾರವಣಿ ಕರಣಾ ವಾಗವಿವರಣೆ	ಚರಣ ೧
ಒಂಟೋದರ ಲಲಿತಾಂಗಿ ಅಂಗಾಂಗ ಅಮರ ವಿಭೂತ	ಪಲ್ಲವ ೧
ಸುಧಾ ರಣ ಗಣಸೇವಿತ ಸುದ್ಧಿವಿನಾಯಕ ತೇನ ಮೋನಮೋ	ಚರಣ ೨
ಸಕಲವಿದಾ ದಿವ್ಯಾಪಿ ವೋಗ ಮ ತೇ ನಮೋನಮೋ	ಚರಣ ೩

ಇದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಮೊದಲಗೀತೆ. ಅತ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದವನೇ ಆಗಿರಲಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯ ನ್ನೇ ಅಡುತ್ತಿರಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿಯೆ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಚರಣ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು ಪಲ್ಲವಿ ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಚರಣಗಳು ಗೀತೆಯನ್ನು ಲರಂವಿಸುವುದು ಚರಣದಿಂದ ಆ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಕ್ರಮ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚರಣವೂ ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಎದ್ದು ತಿ

ಪುರಂದರರ ಎರಡನೆಯ ಗೀತೆ ಹೆ ಮಕೂಟ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿ ಶನಾದ ಹಂಬೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸ್ತುತಿ ಮೂರನೆಯ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನಾದಿ ದ ಲಭ್ಯ ವಾದುದನೆ ಲ್ಲ ಹರಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಬಿಲ್ಲಿ ವದವ ಪಡೆ ದಂತ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗೀತೆ ಪದ್ಮನಾಭನಾದ ಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಗೀತೆಗಳ ಗುಟ್ಟವನ್ನು ಗಣೇಶಗೀತೆಗೂ ಅಥವಾ ಏಳುಗುರಿ ಗೀತೆಗಳೂ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ನಾರ್ಪಟಕ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಭಾತಿ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯ ದಿದ್ದರೂ ಈ ಗೀತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರಂದರರು ತೋರಿಸಿದ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ನವ್ಯಮಾರ್ಗ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಯಿತು ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ಅಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗಿ ತದ ಆದಿಗುರುಗಳೆಂದೂ ಎತಾಮಹರೆಂದೂ ಕೆರೆಯ ಗೌರವಿಸಿ ದುದು ತೀರ ಉಚಿತ

ಸಂಗಿ ತ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅರಂಬಿಕ ಪಾಠಗಳ ದ ಸರಳವರಸೆ ಜಂಟಿ ವರಸೆ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತಾಳಲಯ ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು ವುದು ವದ್ದುತಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಗೀತೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಪುರಂದರರು ತಮ್ಮ ಕೊಡಲಿನ ಎರಡು ರೂಪಕತಾಳದ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಚರಣಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ? ಅಂತೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ತ್ರಿಪುಟತಾಳದ ಗೀತೆಗಳು ಎರಡು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತ ವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿನ ಗೀತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಒಳಿಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸ್ವರಗತಿ ಚಯವು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ದೊರೆತ ಬಳಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗಿ ತಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಸ ಗಮ ವಾಗುತ್ತದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಾಧ್ಯವಾಗು ತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸಂಬಂಧವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರಳವಾದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ನಾವಯಂಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಇವು ನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಂದಸ್ತು

ನಾವು ಇಂದು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವರ ನಾವ ಗಳು ಅಥವಾ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎ ದು ಗುರುತಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಭಂದಸ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಪದ್ಯಗಳ ಬಂದಸ್ತು ನಿಯಮ ಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ್ವನ ಪದ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಪೃತ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರಾಗಣ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರಗಣ ಅಂಶಗಳ ಗಳಿರುವ ಗಳಿಗೆ ಒಳಗಿ ಗುರುಂಧವುಗಳು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಸಾವತ್ಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರಾಗಣ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತುಗಳ ಅಥವಾ ಗುಡಿಗಳ ಸೂಚಿ ವಾದ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತಾಳಬದ್ಧ ವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆ ಈ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವ ಅಥವಾ ಕುಗ್ಗಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರನಿಗೆ ಇದೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಹ್ರಸ್ವ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಹಾಗೆಯೇ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಬದಲಿ ಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಅರ್ಧ ಅಕ್ಷರ ಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಸಂಗೀತ ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಾಕ್ಷರದ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಹೊರತು ಸ ಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಬಹಂ ದಾಗುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಥವಿರಿಯದೆ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಭಾಸಕ್ಕೆಡೆಯಾಗುವುದೂ ಉಂಟು

ಅಭಿನವ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಬಲ್ಲಿರೇ ರಾಮನಾಮ

ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 7 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಗಳ ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳದ ನಾಲ್ಕು ಅವರ್ತಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ 28 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ

ಅಭಿನವಪುಃ ರಂದರಾ ವಿಃರಾಜ ಭಲ್ಲರೇ ರಾಮನಾ ಮಃ

ಎಂದು ಕನ ಡೇತರರು ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಛಾಪುತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಛಾಪು ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ ತಾಳವನ್ನು ಖಂಡಛಾಪು ಎಂತಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ

ತಾಳವನು ಮಿಶ್ರಬಾಷ್ಪ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳ $3+3=6$ ಅಥವಾ $2+4=6$ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವಿರುವ ರೂಪಕ ತಾಳದ ಹಾಡುಗಳೂ ಸಾಲು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಏಕತಾಳ ಅಥವಾ ಆದಿ ತಾಳಗಳ ಹಾಡುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟತಾಳ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ ಹಾಗೆಯೇ ವಂದ್ಯತಾಳ ಮತ್ತು ಝಂಪೆ ತಾಳವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ಖಂಡ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೀಳುತ್ತೇವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಟ್ಟತಾಳದ 14 ಅಕ್ಷರಗಳು $7+7$ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ವಂದ್ಯತಾಳದ ಮತ್ತು ಝಂಪೆ ತಾಳದ 10 ಅಕ್ಷರಗಳು $5+5$ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಕಾರಣ ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಜಾನಪದ ಲಯವಾದ ಛಾಪುತಾಳಗಳಿಂದ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ಉದ್ಭವಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ತೆರದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾವಲಿಗಳನ್ನು ತಾಳಬುದ್ದವಾಗಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದ ದೇವತಾ ಸ್ತುತಿಯೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಮಾವಲಿ ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ವೂತ್ರ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕನಡ ತಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಅಷ್ಟೇ ದೇವಕಿ ನಂದನ ಮೂಕುಂದ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಭಜರೇ ಕನಮಂತಂ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು

ಹಾಡುಗಳ ಪಲ್ಲವಿಗಳು ದೇವತಾಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಗುಣಗಾನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಸಗಿದ ಸಾಹಸ ದುಷ್ಪರಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯರಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದ ವಿವರಣೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡವು ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು - ವಿವಿಧ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಅನುದಿನ ಮೂಳ್ವಗೆ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ ಎನ್ನಬಿಂಬ ಮೂರು ತಿಯ ಪುಡಿಹನು ನಾನು ; ಹೇಗೆ ಮೊಟ್ಟಸಲಿ ಅರ್ಚಿಸಲಿ ನಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ವರ್ಗದವುಗಳಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆ

ನೋಡದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹುಡುಗರು ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದವುಗಳು ಸನ್ಮಾನ್ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರವರ್ತನ ದ ರಮ್ಯಗಳ ಮೂರ್ತಿ ನ್ಯಾಯ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಶಿಲಸಂವರ್ಧನೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಡುಕುಗಳ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ ಮಡಿಗಳ ವಿಡಂಬನೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣ ಪರಿವಾಸಕಾರರಾದ ಜೀವನದ ಸಂಪನ್ಮಯ ಮೊದಲಾದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ವಿಷಯಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ ಕೊಡುವ ಕರ್ತವ್ಯ ಬೆರೆ ಇರಲು ಮನದಲಿ ಬಿಡು ಬಿಡು ಚಿಂತೆಯುಂಟು

ಈ ಗ್ರಾಮದಲಿ ವಾಸ ಇರ ವುದೇ ಪ್ರಯತ್ನವೆ ಮಾಡು ದಾಸ ಧರ್ಮ ಪರ ಉಪಕಾರವ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುಗಳಾಗದದರಿ ಕೊಡದಿರು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯರ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶೈಲಿ

ಸಂಸ್ಕಾರಾಹ ಲ್ಯದ ದೃಢ ಯಿಂದ ನಮಗಿಂದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಪ್ಪಲವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಅವು ಜನಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿರೂಪಗೊಂಡಿರುತ್ತದಾದರೂ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿರುತ್ತದಾದ ದರೂ ಅವು ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆದರೆ ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಮೂತ್ರ ಕೀರ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯು ಶೈಲಿ ತಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿದ್ದರೆ ಅದು ಗಣಿತಶೀಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಗುಲ ಹಾಡು ಉದಯರಾಗ ಮಂಗಳ ಗೀತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೇ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಮರ್ಗದ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಘಟಕರು ಹರಿದಾಸರು ದಾಸ ಪಂಥಾವಲಂಬಿಗಳ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿ ಶೈಲಿಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದು ಈ ಮೂರುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿ ಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ರಾಗತಾಳಗಳ ಲಿಖಿತನಾಮಕ್ಕೂ ವಿರೂಪಣ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ

ಕೃತಿಗಳು

ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೆಂಬ ರಚನೆಗಳು 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದವುಗಳು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ತ್ಯಾಗರಾಜ ದೀಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ

ಕಡವೆಂ ರಾಗದ ಸೊಬಗಂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶಾಸವಾಗುವಂತೆ ರಚನೆಗೆ ಹಾಡುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವರ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿದ ರೀತಿಯೇ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳೆನು ವ ದೈಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಗಲಾ-ಕೃತಿಕಾರನ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಧ್ವನಿವರ್ತಾಭ್ಯಮದ ಮೂಲಂ ಸಂಗೀತ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ-ಪರಿಸ್ಥಿತದ ಗಾಯಕನ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನೂ ಗಾನಾವಶಾತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುಂ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಲುವಿದೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಕೃತಿಗಳ ಕೃತಿಕಾರನ-ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರನ-ಉದ್ದೇಶ ಆದರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ದಾ- ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಇದ್ದು ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆ ತಾವು ಹೇಳಬಯಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ವೂತ್ರ ದಾಸರಂ "ಂಗೀತಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ ವೂತ್ರವು ಸ್ವಾಹಿವ ಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಸುವುದೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕೀವಲ ಧಾಟಿ ವೂತ್ರದ ಎಂದರೆ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯ-ನಿರೂಪಣದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶೋಭಿಸುವ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಹಾಡಿದಾಗ ಒದಗಿರುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಈ ವೂತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಬೇರೆ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲ ಹಾಡಲು ಬಳಸುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಾಡು ಗಾರಿಕೆಗೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದಂ ಕೀವಲ ತಾಳ ನಿಬದ್ದ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿಯೇ ಸಾಗು ತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ತೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕೀರ್ತನೆ ಕೃತಿ

ಇಂದಂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನಾವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದಂ ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಹುದೆ ? ಅದು ಸಮಂಜಸವೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿದೆ ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವೇದ ಪರಣವನ್ನೂ ಆಧುನಿಕ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸದವು ! ಅಂತೆಯೇ ಇಂದಂ ಕೂಡ ಎಂದಂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆನು ಸಂಗೀತ

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶೈಲಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಾಡುವುದು ಸರಿಯೇ ? ಅವಶ್ಯವೇ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಅಥವಾ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ತನ್ನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ರಚನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿದ್ದುವುದಾಗಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಾಗಲಿ ಸರಿಯೇ ? ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸವಗಿದೆಯೇ ? ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೂರಾಜರು ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇತರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಹಾಡಿದ ಶೈಲಿ ನಿರೂಪಣಾ ಶೈಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯಾದರೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿದೆ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಗಲಿ ಬೇರೆ ರಂಗ ತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿಯಾಗಲಿ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ ನಾವು ಹಾಗೆ ಪಲ್ಲಿ ಪುರಂದರರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರಗಳ ಶೈಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿ ಇಷ್ಟುಬಂದಂತೆ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕು ಅಳಿದುಳಿದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ನಮ್ಮ ಉಪನಾಬಲದಿಂದ ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಿಶೋಧನ ಗದಂತಹ ಶಿಲೆಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಎನಿಸಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶೈಲಿಯ ಬೊಟ್ಟನ್ನಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ಇರಿಸುವುದು ಸರಿಯಾಗದು ಅದ ದರಿಂದ ಇರಿಸಬಾರದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಾಗಗಳು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭವಾದ ಬೆಳೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಂದು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ರಾಗಗಳು ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದುವು ಎಂದು ವಾದಿಸಿದರೂ ದಾಸರು ಅಷ್ಟೊಂದು ರಾಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಾವು ಹಾಡಿದ ಹಾಡಗಳು ರಾಗ ಕ್ಷಿಪ್ರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮೀರಬಾರದು ಎಂದಿರಬಹುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ ರಾಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂದಿಗೂ ನೋಡಲು ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭೈರವಿ ಕಾಂಭೋಜಿ ಭೈರವಿ ವಂಖುರಿ ಧನ್ಯಾಸಿ ಕರಂಜಿ ನವರೋಜಿ ರಘಂಜುಟಿ ಮೊದಲಾದವು ಗಳು ಜಾನಪದ ಗಾನ ಶೈಲಿಯ ನು ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳವುಗಳು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬೇಕಾಗ ಕಾಫಿ ದ್ವಿಜಾವಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ರಾಗಗಳು ಅವರು ಅಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಈ ರಾಗಗಳ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಸ್ವರೂಪ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿತ್ತು ? ಎಂಬುದೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ರಾಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು

ಇಂದೂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ ವಾದ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯೇ ಎನಾ ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ರೀತಿಗಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಆ ರಾಗಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಳವಾದ ಸುಲಭವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸಂಚಾರಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ಇಂದು ನಾವು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಆಧುನಿಕ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ - ಎಂದರೆ ದಾಸರುಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಒಂದೇ ಹಾಡನ್ನು ಹತ್ತು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹತ್ತು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಹಳೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಹೊಸ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೃತಿಗಳೇ ಮೂಲಾಂಶವಾಗಿ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಸಂಗೀತ ಕಥೆ ರಿಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ಪುರೈಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಸರಿಯಾದಂತೆ ನಮ್ಮ ಹಳೆ ಹೊಸ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆ ಕನಡೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಥೆ ರಿಯ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕನಡೆ ಕೃತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅದ್ಭುತ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕನಡೆ ಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಿಗೆ ಕನಡೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರಚಿಸಿ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿಯ ಸಂಶೋಧನೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶೈಲಿ ಇದ್ದಿತ್ತು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಅದೂ ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬಹುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ರೀತಿಗಿಂತಲೂ ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವು ಕೇವಲ ನಿರೂಪಣಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅದ್ಭುತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನಸ್ಥಳವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಚನೆಗಳಿರಬೇಕು ಹೊರತು ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ

ಸಂಚಾರಗಳನ್ನಾ ಗಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾದರೂ ಸ ಲಭವಾದ ನೆ ರವಾದ ರಂಜಕವಾದ ಕೀಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹಾಡಲು ಚಪು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯ ಸ್ವರ ಂಯೋಜನೆಗಳಿರಬೇ ಕು ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಾವನಾಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವುಂ ಡಬೇ ಕು ದಾಸರ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಿಂದ ಹೆಳೆ ಪ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಬಹುಚರಣ ಸ್ತುತಿ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ಚರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹಾಡುವ ಅಥವಾ ಪ್ಲವಿ ಅತ ಪ್ಲವಿಗಳಂತೆಯೇ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹ ಡುವ ರೂಢಿ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ ಲಿಖಿತವಾದ ನಡೆಗಳ ವಕ್ರಗತಿಗಳಿಂದ ಲಯಗತಿಯೂ ತಾಳದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೊ ಗುವ ತಾಳಾಂಗ ವಿಭಜನೆಗಳ ಆವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತೊಡಕಾಗದಂತೆ ಹೇಳುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ರಮ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇವುಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾಗುವ ವಾದ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸಲಾರವು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿದ್ಯನಾಮ ಸಂಕಿರ್ತನೆ ಎಂಬ ವರ್ಗದವುಗಳೂ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೊ ಲುತ್ತದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದೇ ಪ್ರಧಾನಾಂಗ ಬಹುಚರಣಸ್ತುತಿ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಶ್ರು ಪುನರಾವರ್ತನ ಎಸಾರ ಪುನರಾವರ್ತನ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸರಳತೆ ಎಲ್ಲವೂ ದಾಸರ ಕಿರ್ತನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದಂಥವುಗಳು ಈ ದಿದ್ಯನಾಮ ಸಂಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ-ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸುಲಭವಾದ ರಂಜಕವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸುವ ರೀತಿ - ನಮಗೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ದೊರೆತಿದೆ ಈ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ಅವಶ್ಯಕ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಡನೆ ದಾಸರ ಕಿರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಾಯಕರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ ಮೂಹಿಕವಾಗಿ ವಿದ್ವಾನ್ಮಂಡಲಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಂಗೀತ ವಿಭಾಗಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗೀತ ಅಕಾಡೆಮಿ ಗಾನಸಭೆಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಹೀಗೆ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡ ಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಾಸಕ್ತರ ರಸಿಕರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯೋಗದ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇ ಕು ಅಲ್ಲಿ ಅವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಮುಂದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಡಬೇ ಕು ಅಂತೆಯೇ ಪರ ಹೆಳೆ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಗಾಯಕರು ತವಗೆ ತಾವೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಅಪರ ಪ್ರಬಂಧರಾಶಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಸಂಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಹೊಂದೀತು ಪರಂಪರಾಗತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿ

ಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತವಾದೀತು ಜನಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದೀತು

ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯವಾಗಿರುವ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ರಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇಡವೆ ? ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯ ನಾಡಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮಹತ್ವ ಇತರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬರಲಾರದು ನಿಜ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬೇರೆಯೇ ತೈಲಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಬೇಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲಾದ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ-ಎಂದರೆ ಇಂದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕು ಹೊರತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರು ಅವರ ಮತ್ತು ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದಾಕ್ಷೋಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿಗಳ ಪಡಿಯ ಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಗೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ

ಗೀತೆ ಎಂದೂ ಚ ನೃತ್ಯಂ ಚ ತ್ರಯಂ ಸ ಗೀತಮುಚ್ಯತೇ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಗೀತೆ ಎಂದೂ ಗೀತೆ ನೃತ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಗೀತದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಕಂಡರು ಎಂದರೆ ಗೀತೆಗಾನದಿಂದ ಮೂಡಿದ ಭಾವ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ನೃತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು ಮುಂದೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಗೀತ ವೆಂದೂ ಅಭಿನಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ನೃತ್ಯವೆಂದೂ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮ ವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳು ಎರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಲೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದವು ಆದರೆ ನೃತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾಗಿ ಸಂಗೀತವು ಬೆಳೆದರೂ ಸಂಗೀತ ವಿರಹಿತವಾದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗೀತ್ರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೃತಿ

ಗಳಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವ ಪ್ರಬಂಧ ಹೀಗೆ ಬದು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಪದಗತಿ ಚಲನಾ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ನೃತ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಕ್ಕೆ - ಎಂದರೆ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವೆಳ್ಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ನಾಟ್ಯಗಳಿರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ದೊರಕು ಅದು ನೃತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ

ಪದ ಕೀರ್ತನೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪದ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹಾಡು ಕೀರ್ತನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ- ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತ್ರೇವಿ ಆದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬಂತು ಆದರೆ ಪದ ಎಂಬುದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಚನೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಇದು ನೃತ್ಯ ಪಬಂಧವೂ ಹೌದು ಪದಗಳು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭವಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ

ಶೃಂಗಾರ ಭಾವವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಭಾವತಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ಶೃಂಗಾರ ರಸವೊಂದರಲ್ಲೇ ನವರಸಗಳೂ ಪ್ರತಿಭಲಿಸಿ ತ್ರೇವಿ ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು ನವವಧ ಭಕ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದಂತೆಯೇ ಪದರಸಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶೃಂಗಾರದ ಬಹುಮುಖಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನ ಡೆದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಗರಿ ಪದಗಳು ಅದೇ ಗುರಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರ ಭಾವದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸುತ್ತವೆ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯ ರ ಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದ ಆತ್ಮವು ರೀನವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದೂ ಪ್ರೇಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮ ಪೂಜನ ಪ್ರೇಮಚಿಂತನ ಪ್ರೇಮಕಾರಾಧನ ಪ್ರೇಮವಿಲನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಪದಗಳ ವಸ್ತು ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯತ ಪದೆಯ ವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ತಿಳಿದ ಪಂಥದವರಿಂದ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಪದಗಳ ಪರಂಪರೆ ಜಯದೇವನಿಂದ ಆರಂಭವ ದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಸಾರಾಯಣತಿ ಥ ವೊದಲಾದವರು ಪದ ರಚನೆಗೈದು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವರು

ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ

ದಾಸ ಪಂಥದವರ ಮಾರ್ಗವೂ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಈಶ್ವರನ ವಿಷಯ ಕವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭಾವನೆಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ತಳಹದಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನವನಿಗೂ ಪ್ರೇಮ ಪರಿಚಯ ಇದ್ದದ್ದೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಕಾಣುವ ಭಾವ ಆತನನ್ನು ಸೇಹಿತ ನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಭಾವ ತಂದೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗೌರವಾದರಗಳಿಂದ ಕಾಣುವ ಭಾವ ತನ್ನ ಸ್ವ ಸ್ವೀಯಾಗಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಪುರುಷನೂ ಗಿಯೂ ಭಾವಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವ ಭಾವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ಈ ಭಾವಗ ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೆಗೆದ ಕೊಂಡು ದಾಸರು ಅಸಂಖ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪದಗಳಿಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಹಲವೊಂದು ಭಾಗ ಗಳಲ್ಲಿ ಎಕೆ ಪವಾದ ಸಾಮ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ

ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯನೆಂದು ದಾಸರು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರು ಅನುಭಾವದ ಮಾರ್ಗವನೇ ಹಿಡಿದರು ಆತನ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ವಿಶ್ವವು ನಾದಲಯ ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿ ದಲೇ ಆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಪೂರಿಸಿದ ಅವರ ಮಾತುಗಳೂ ರಾಗ ಲಯ ಬದ್ಧವಾದ ಸಂದರ ಸಂಗಿ ತವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದರೆ ಆತ್ಮಯ ರ್ವಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವವು ಲಲಿತ ಪದ ಪುಂಜಗಳ ರೂಪ ತಾಳಿತು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೊಡಗೂಡಿ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು

ನೈತೃತ್ವೋದಗಮನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅನ ಪವ ವಾಗಿದ ಒಮ್ಮೆ ಒವರು ದಂಪತಿ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಾವು ಗೃಹ ಪಾಪಶೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಗ ದೊಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ ದೈವವೆಂದು ದೀನರಾಗಿ ಆಶ್ರಯ ಸಿದ್ಧಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗೆಳೆಯ ನೆಂದೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಡೆಯ ನೆಂದು ತಲೆಬಾಗಿಿದ್ದಾರೆ ಗರುವೆಂದು ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ಸೇವಕ ನೀನು ಯಜಮಾನ ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯ ನೀನು ಎಂದು ದೇವರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು

ನೆನಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತರಕ್ಷಕನೆಂದೂ ಒರ ದು ಹೊತ್ತು ನಿನಗೆ ನನ ನನ್ನ ಕಾಪಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿವೆ ? ಎಂದು ರೇಗಿದ್ದಾರೆ ನೀನು ಮನೆಯಲ್ಲದವನು ನೆಲೆಯಲ್ಲದವನು ಹಾವಿನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿದವನು ತಿರಿದು ಉಣ್ಣುವವನು ಪಾಪಿ ನನಗೇನು ನೀಡ ಬಲ್ಲಿ ? ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಲಿ ? ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೊರಗಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕಂಡು ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ ನನಗಿಂತ ಧನ್ಯರು ಬೇರಾರು ಈ ಧರೆಯೊಳಗೆ ? ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಮಾತುಗಳಷ್ಟೆ ಆಗಿ ದಾಸರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲಿಲ್ಲ ಕೃತಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ ಅವು ಭಾವದ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥ ಸ್ವರ ಒಳ ಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನದಿಂದ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹರಿದಿವೆ

ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ವ ಧುರಭಾವ, ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ದಾ ರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆ ಗೋಪಬಾಲರೊಡನೆ ಆತನ ಆಟ ಗೋಪಿಯಂ ರೊಡನೆ ಚಿತ್ತಾಟ ಯ ಶೋಧ ಬಾಲಕೃಷ್ಣರ ಮಧುರ ಸಲ್ಲಾಪ ರಾಧೆಯೊಡನೆ ಪ್ರೆ ಮಾಲಾಪ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ಮೈಕುಂಠವೈಭವ ದರ್ಶನ ಭವ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವೇಲೆ ಹಲವು ಹಾಡ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ರಿ ತಿ ನಿ ತಿ ಆಚಾರ ವಿಸಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಠ್ಠಾಂತಬಿಕ್ಕಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಿ ಡಿದ್ದಾರೆ

ಆದಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಎಂದಪ್ಪಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಗೋಪಿ ಹರಸಿದಳು ಕೊಳಲನೂದುವ ಚಂದರನ್ನಾರೆ ! ಎಲ್ಲಾಡಿ ಓಡಿ ಬಂದೆ ರಂಗಯ್ಯ ? ಪೋಗದಿರಲೋ ರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ನಂಬಿಸಿ ಪೋವ ರಂಗಯ್ಯ ನಿನ್ನ ನಗಲಿ ಪೋಗಲ ರೆವು ಸದ್ದು ಮಾಡಬೇಡ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದಂತಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾ ನೀ ಬೇಗನೆ ಬಾರೋ ಧನ್ಯನಾದೆ ಎರನು ಕಂಡು ಪರದೆ ಶಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು ನಾ ನಿಳ ಧ್ಯಾನದೊಳಿರು ಮಿಕ್ಕ ಮಾನವರೇನ ಮಾಡುವರೋ ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುದೇತಕೋ ? ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ಇತರ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವತೋದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ವಂದನೆ ಆರ ಧನೆ ಆದರೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಭ ವಪರವಶರ ಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಮರೆತು ಕೂಡಿದರು

ಆದ ದರಿಂದ ಪದಗತಿಗೆ ಈ ಹಾಡ ಗಳ ಲಯ ತಾಳಗಳು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ವಿಷಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸುವುದರ ಬದಲು ನಾಟ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಷ ಪವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮನಗಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾಟ್ಯದಿವರು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಗೀತ ಪಾದ್ಯಗಳ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರು ಆಗ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಾವ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸತತ್ವವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು ಪರಿಣಾಮ ಅಮೋಘವಾಯಿತು ದ ಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡವು ಹಾಗಾಗಿ ಈಗ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ನಾಟ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪಡಿಸಲಾರದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಅಂಗವೂ ಆಗಿವೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನೃತ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಅಪೂರ್ವ ಕೊಡ ಗೆಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿನೂರ್ಣ

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಧಾ

ಕೃಷ್ಣದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ವರೆಗಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭದಿಂದ ಅಂದರೆ ೨ ಶ 10ರಿಂದ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಅನಂತರದ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಚಿತವಾದ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಅರಂಭದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಪ್ರೇರಕವೂ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು.

ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ಮೂರು ಕ್ರಿ. ಶ 850 ರ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ 920 ರ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಕವಿರ ಒಮಾರ್ಗ ಕಾವ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹವಾದರೆ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನವಾದ ಕ್ರಿ. ಶ 450 ರ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ನಂತರದ ಎದಾವಿ ಶಾಸನ (ಕಪ್ಪಿ ಅಣಬಟ್ಟು) ಸಿರಿಗೊಂಡದ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ. ಶ 700ರ ಶ್ರೀಗಣಬೆಳಗೊಳ ಶಾಸನ-27 ಸೊದಲಾದ ಶಾಸನಗಳ ಉದ್ದೇಶವೂ ಧರ್ಮವನ ನಿರ್ಮಿಸುವುದೇ.

ಕ್ರಿ. ಶ 940ರಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಪಂಪ ಕನ್ನಡದ ಅದಿಕವಿ ಪಂಪ ಹಾಗೂ ಅವನ ನಂತರದ 1150ರವರೆಗಿನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಜೈನಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು. ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂದಿ ಚಂಪುಯೆಂಬುದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಚಂಪುಯೆಂಬುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಸಿ ಕೃತಿಗಳು ಅಂದರೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಥ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಭೆಗಾಗಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಚರಿತ್ರೆ ಸೊಳಗೇ ಕವಿ ಏನಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವೋಪಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮರೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಮೊಟಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಪನ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಪಂಪ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವನು ಏರಿದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಆದಿಪುರಾಣ

ದಲ್ಲಿ ವಿರಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದ ಎಲ ಸ ಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಈ ಮಾತು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಯೋಗದ ಶೈಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಕೃತಕ ಎನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದವಾದ ಅಷ್ಟೇ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಆಯಿತು. ಈ 1150 ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಈ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಿಕ ಹಾಗೂ ಭದ್ರವ್ಯನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉದಯಿಸಿದ್ದು. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆದಂವರೆಗೆ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲು ಕೀಳು ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ತೊಲಗಿಸಿ ಸರ್ವೋದಯದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿತು. ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಚಂಪೂಶೈಲಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಹ ವಚನ ರಗಳೆ ಹಟ್ಟಿದಿಗಳನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಷ ಪೌರಾಣ ಭಾವೆಯಿಂದ ಸರಳಗತನ ದಕ್ಕಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಮೂರ್ಗಶೈಲಿಗೆ ಬದಲು ದೇಸೀ ಶೈಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಪ್ರಾದಾನ್ಯ ದೊರಕಿತು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಂಡಲಿಯ ಸ್ವತ್ವಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನೂ ತಲುಪುವಂತಾಯಿತು. ಲಿಂಗಾನುಭವಿಗಳ ಸಂಗದಿಂದಾಣ ಕಣ್ಣಿರದೆನು ಎಂದು ಪ್ರಭುದೇವ ಎನಗೆ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗವಂ ದೇವರ ನೆನಪೆ ಚಿಂತೆ ಎನು ವ ಬಸವಣ್ಣ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರೈವರೂ ಎನ ಮನ ಎಂದು ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಶಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವಚನದ ರೂಪದಲಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈಶ್ವರಂಗಯ್ಯ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಮಾರಿದೆಂ ಎಂದು ರಗಳೆಯ ಕವಿ ಹರಿಹರ ಹಂಪಿಯೆರಗನ ಹೊಗಳುವ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಅನ್ಯ ದೈವವ ಭವಿಗಳಂ ಕೀರ್ತಿಸಿದನಾದೊಡೆ ಮನಸಿ ಜಾರಿಯಂ ಒಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹಟ್ಟಿದಿ ಜನಕ ರ ಘಂಟಾಂಕ ಈ ಕಾಲದ ಮಹತ್ವರ ಕವಿಗಳು ಮುಂದೆ 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಯಾವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರೋ ಆ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವದಾಸರ ಈ ದೀತಾ (ಹಾಡುಗಳು) ಪ್ರಕಾರವು ಮೂಲವೂ ಮೊದರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದವು.¹

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಉಗಮ

ಮಹಾಬಾರ್ತರ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಆದೂ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೇ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವೆದ್ದು ಮತವೂ ಕೂಡ ಈ

ದಿಶೆಯಲ್ಲೇ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದು ಬೌದ್ಧ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮಾಣದೊಂದು ವ ದಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹ ಟ್ಟಿ ಬಂದವು ಮಾದ್ಯ ಹ ಗೂ ರಾಮಾನ ಜ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವಂದ ಅವೇ ಬೆಳೆದು ಒಂದು ಪಂಥವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ದ ಹೆಸ ರನ್ನೂ ಪಡೆದವು ರಾಮಾನ ಜರು ನ ರ ಯ ಿನೇ ಸರೋತ್ತಮನೆಂದೂ ನಿಂಬಾರ್ಕನು ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆಯೆಂದೂ ಅನಂದತಿ ಧರು ವಿಷ್ಣುವೇ-ಹರಿಯೇ ಪರತರ ವಸ್ತುವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಸೆಲೆಯೊಡೆದು ದೇಶದ ನಾನಾ ಮೂಲೆ ಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪುಣೆ-ಉಪಾಸನೆ ವ್ಯಾಪಿ ಸಿತು * ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಸುಮಾರು 15 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸ ಸ ಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಚನ ಸ ಹಿತ್ಯ ಗಳ ನಡವೆ ಕೆಲವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿದ್ದರೂ ಮೂಂ ಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧರ್ಮ ಸಮಾಜ ಮೂಢಸಂಬಿಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಜನರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇಮರ್ಥ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ ಅದರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಧ್ವತತ್ತ್ವ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೇಲು ವರ್ಗದ ಜನರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಗಷ್ಟೇ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಿದೆ (ಕನಕದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಆಗಿ ಹೋದವರಾದರೂ ಅವರ ತತ್ತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿದ್ದು 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 13-14 ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಳೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಖಂಡನೆ ಮಂಡನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದವು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಕೃಷ್ಣಚರೆಯೆ ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೃತಿಯ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರ ಗಳೂ ಮಹತ್ವಾ ಗೋಚರಿಸಿರಬೇಕು ಹಾಗಾಗಿ ಒಪರು ಆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿರಬೇಕು

ಹೀಗೆ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳೆಂಬ ಶೌಸರು ಬಂತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಥವಾ ಪದ ಎಂಬ ದೆ ನೂ ಹೊಸ ದಲ್ಲ ವ ದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಅದು ಬಂದದ್ದೆಂಬುದು ದೂರದ ಮಾತು ಕನ ಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಡು ಮೆಲ್ಲಾಡು ಬಾಜನೆಗಟ್ಟುಗಳಿದ್ದವು ಆಮೇಲೆ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಅದೇ ಹರಿದಾಸರ ಬ ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಂದರೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಪರವ ದ ಹ ಡಾಯಿತು ಸಂಗಿ ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಿತು *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ

ದೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರ್ವಜಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಭಗವದ್ವಕ್ತಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣವೆಂದು ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ ರಚನೆಯಾದವಲ್ಲ ಅವೆಲ್ಲ ದೈನಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅಶು ಕವಿತೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಹಿತ ಕನಡೆ ಕೀರ್ತನೆಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿದರೆ ಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂ ಭಾವುಕರೂ ವಿಚಾರಿಗಳೂ ಆದ ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಚೋದನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಒದಗಿತು. ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಲಲಿತ ಮಂದಾನಿಲ ಉತ್ಸಾಹ ಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸದ ಶೈಫಿವಿದ್ದರೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಸಾಮಾನ್ಯ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಕೂಡ ಆಡುನುಡಿಗೆ ಸಮೀಪವಾದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಮುಖ್ಯರೂಪಗಳಲ್ಲಿವೆ ವಿಷಯಾನುಗುಣವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೂ ಭಾವಗೀತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾದ ಏಕವೇದ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದಲೂ ಭಾವಗೀತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿದೆ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ತಾಳ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ನಡಿಗಳ ಯೋಜನೆಯಿರುತ್ತದೆ ಕೊನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸನ ಅಂಕಿತವಿರುತ್ತದೆ ಮಾತೃಗಿಂತ ಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಎರಡೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹರಿಯೇ ಆರ ಧೈ ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮ ವ ಹತ್ವ ಹರಿದಾಸರ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗೆ ದಾಸರು ಹರಿಯನ್ನು ಹಾಡಿಹೋಗಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಂಡಿತ್ ವಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪರಿಯ ಸೊಡಗಾವ ದೇವರಲಿ ನಾ ಕಾಣೆ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ವ ತಾಂತ್ರಿಕ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನ್ನಗೂ ಆಣೆ ಎಂದು ಸವಾಣವಾಗಿ ಕಣಿವೆ ಸಖ್ಯೆ ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೊ ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಭೇದವೆ ದಾಸ್ಯ ಎತ್ತ ಪೋದನೆ ಗಳತಿ ಚಿತ್ತ ಬೋಧೆ ಬೆಲುವರಸ ಎನ್ನುವ ಮಧುರ ಪೋಷ್ಣ ಪೋಷಣೀ ಬ ರೊ ರಂಗ ಎನ್ನವಂತಹ ಯತೋದ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಇವೇ ಆ ಪಂಚಭಾವಗಳು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನೂರ ರು ಜನ ಹರಿದಾಸರು ಅಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳೂ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಈಗ ವಿಸಲಬ್ಧವಿರುವ ದಾಸ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾತೀಧಿಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನ ಕೂಡದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರ ಪರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ 13ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂತು ವರ ಛಾದೆ ನಾನಂತು ಮರುಛಾದೆ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರದೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತವದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ¹ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ರಘು ಪತಿ ಎಂದೂ ಎರಡನೇ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ನರಹರಿ ಎಂದೂ ಅಂಕಿತವಿದೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆ ತಿಳಿಕೋವಿನ್ನೋಳಿಗೆ ನೀನೆ ವರ ಕೆ ಹಾಗೂ ಎದುರಾರೋಗರ ವೆ ಸಮರಾರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಅವರದೇ ಎಂಬುದು ದಿ ಗೊರಬಾಳು ಹನುಮಂತರಾಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯ ರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಪುರುಷರೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ² ಅವಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಕಾರಣಗಳು

1 ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳಿರ ವುದರಿಂದ ಇದು ನರಹರಿ-ತೀರ್ಥರದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಅದು ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ತೆಲ ಗುಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳಿನ ತೇವಾರಂ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನ ಗೀತಗೋವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನ ತಾಲ್ಲಪಾಕಂ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಇತರರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

2 ಯಾವ ಹರಿದಾಸರೂ ಪೂರ್ವ ಲಭಾಯಾರನು ಸ್ಮರಿಸುವಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಲ್ಲ ನಂತರದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ

3 ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರೊಬ್ಬರು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾಮ್ರಾಟ್ನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿದ್ದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆಯೇ ವಿನಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ

4 ನರಪರಿ ತೀರ್ಥರೇ ಆದ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರ ವರೆಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಏಕೆ ಸ್ಥಿತಿಗತಿವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆದ ವಿವರದಾರರು ಕೆಲವರನ್ನು ಆದ್ಯರೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲಿನರೆ ಆಗಿರಬಹುದು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಅವರು ಆದ್ಯರು ಅಷ್ಟೆ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯ ಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರ ಪರ ದುತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು — ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1450

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸುಧಾರಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ರಾಜವರ್ಗವನ್ನೂ ನಿವೃತ್ತರಾದವರೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮಾಧ್ವ ಪಿಠ್ಯರಾದ ಯತಿಗಳ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯ ನಿತಿಬೋಧೆ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಅವರು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗೋಪೀ ಗೀತ ವೇಣುಗೀತ ಭ್ರಮರಗೀತಗಳನ್ನೂ (ಭ್ರವರ ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಭಿನಾ ಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಮದ್ವನಾಮ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೀರ್ತನೆ ದಂಡಕ ಸಳಾದಿ ಮೃತ್ಯು ನಾಮ ಇವು ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಾಡುವ ದೇವತೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಾಲಿ ಪದವೂ ಅವರದೇ.

ಕಂಗಳಿದ್ದಾತೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದ ಎಂದು ಹರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರಾಯರ ಭೂಷಣ ಕೀರ್ತನಾ ಇದಂ ಭೂಷಣ ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದಿಂದ ನಾಲಿಗೆ, ಹರಿಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಕಿವಿ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಅಂಗಗಳು ನಾಮ ರೂಪ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿಭಕ್ತರ ಬಗೆಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗಾಗಿ ಉತ್ತಮರ ಸಂಗ ಎನೆಗಿತ್ತು ಸಲಹೆ ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ವಾಸ ದೇವ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಸಲೆ ಎಂದು ಹರಿಗೇ ಸಮಾಲಿಸಿಯವ ಅವರು ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗ ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೂ ಎಂದಂ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾಗಿ ಹರಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ದೇವನ ವಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೊ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ವನಿಗೆ ಗೋವಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕಾಣದೆ ನಿಲಲಾರ ಕಮನೀಯ ಮೂರುತಿ ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನಾದುತ್ತ ನಂಬಿಸಿ ಪೋದನೆ

ಯವ್ವಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ ಧುರ ಭಾವ ಚೆನಾ ಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಧುರ ಗೆ ಹೋದ ವಿರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಉದ್ವವ ನನ್ನು ಅಕ್ಕೂರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ನಿಜವನ್ನು ಅರಿತು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾ ಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಬಿಯೊಂದು ಬರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಗೋಪಿಕೆಯರು ತಮ್ಮ ವಿರಹ ನೋವುಗಳನ್ನು ತೊಡೀಡುವ ಗಿ ತೆ

ಆಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟಿಕಡಬೇಡ ಕಾಳ ಬೆ ದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ ಕೆತ್ತಲು ಮುಂತಾದ ಗಿ ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯನ್ನು ಹೆ ಳ್ದರೂ ಬದುಕನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದವರಲ್ಲ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ಎಂದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯ ತ್ತೆ ಮುಖವಾಡಿ ವಣತೂ ಮನಸೂ ಒಂದಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅವರ ಹ ಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣ ಭಾವ ನಿರ್ಭರತೆ ಸರಳತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಭಾವಸ್ಪಂದನ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯವ ಯತೆ ಅದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹಾಗೂ ಕನಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ ವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾ ವು ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಹಿಮೆಯ ಅಚ್ಚು ಮೂಡಿದೆಯಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವು ಹಿಂದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು * ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ರು ಭಜನೆಯ ಸಲ ವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದು ಕಾರಣವಿರ ಬಹುದು ಅದರೂ ಪೂಜಾ ಕಾಂಕ್ಷೆ ಕನ್ನಡ ದೇವರಾಮ ಹಾಡ ವುದನ್ನು ಬಳಿಗೆ ತಂದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು — 1500

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಅವರಿಂದ ವಂಶಸ್ಥಮತದ ಸಾರವನು ತಿಳಿದು ಮರಸ್ಥರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ವುದರ ಮೂಲಕ ಮಹ ತ್ವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದರು ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕರ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವೈತ್ಯನಾಮ ವನ್ನು ಸರಳವ ದಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಂತೆಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅಂತರಂಗದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವನೇ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡನೂ ¹⁰ ಎಂದು ಬಾಹ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಬೆ ರೇನನ್ನೋ ಈಗ್ಗಿಸಿ ಆಲಿಸಿ ಘಾಣಿಸಿ, ಸ್ವಾದಿಸಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತವೆಂದು ಅವು ಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಬೇಡುವ ಅವರು ಸಂಸಾರಮಂದಂಬ

ಮಾರಿಗೆ ಸಿಲ ಕಿದೆ ಕಂಸಾರಿ ಕರುಣದಿಂದೆನ್ನ ನೋಡಯ್ಯ ಎಂದು ಆರ್ತರಾಗಿ ಕೇಳು ವಲ್ಲಿ ದಾಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯ ಪ್ಪೇ ಅಭಿಮಾನ ಹರಿದಾಸರ ಬಗೆಗೂ ಹಾಗಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗತ ಎಣೆಯೇಂಟಿ ನಿನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನ ದಾಸರೆ ಮಿಗಿಲೂ ಎಂದು ದಾಸರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನ ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಹಾಡಿ ಶೋಕಿರುವುದು ಕ್ರಿಷ್ಣಲೀಲೆ ಭಕ್ತನ ದೈನ್ಯ ವೆರಾಗ್ಯ ಸತ್ಯಮೃದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸರ್ವ ಸರ್ವ ಗ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಪ್ರವೇಶಯ ಬದ್ಧ ಹಂಪೂಜಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದೀಕ್ಷೆ ಶಿವಗಣೆ ಶಾದಿಗಳ ಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಶಂಸೆ 11 ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಾವು ಬರೆದಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂಥವರ ಸ್ವರೂಪ ಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅವರ ಮಹತ್ವರ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ

ಪುರಂದರ ದಾಸರು —1484-1564

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನ ಪಡೆದ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತೆ ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ

ಗುರುವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಮದೇಶಗೊಂಡೆ | ಎರಡೆರಡು ಲಕ್ಷದವ್ವತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ವರನಾಚಾರವಳಿ ಮಾಡಿ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದೆ ||

ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಹಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚವಿಖಿಯವರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ 12 ಅದರ ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮೃತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವಪ್ಪೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅಂದರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ಒಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೊಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ

ಸುತ್ತಣ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಈ ಎರಡು ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಹೊರಡುವ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿದೆ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ¹³

ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಹವ ಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಿತ್ವದೆ ಆಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ವಿತದಿಂದಲಿ ¹⁴ ಆಡಿ ದಳಿತೋದ ಹರಿ ಕುಣಿದ ಮೊದಲಾದ ವು ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಾದರೆ ಗುವ್ವನ ಕರೆಯ ದರೆ ಪೊ ಗದರಲೂ ರಂಗ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೊ ಗೊ ಎಂದ ಆಡ ಹೋದ್ದು ಮಕ್ಕಳು ಗೀತೆಗಳು ತ ಯ ಮಗುವಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತವೆ ದ ಸನ ಮಾಡಿಕೋ ಕಂಡು ಕಂಡು ನೀಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಡುವರೆ ತೇಲಿಸೊ ಇಲ್ಲ ಮ ಳಗಿಸೊ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯನು ಆರ್ತಿಯಿಂದ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೀನ್ಯಾಕೊ ನಿನ್ನ ಹಂಗಾಕೊ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನ್ನಗೂ ಆಣೆ ಎಂದೇ ಸದಾಲಸೆಯ ತ್ತಾರೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ ಅಚ್ಯುತನ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿಂತಿದೆ ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಂತಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ ದಾಯಿಕ ರೂಪವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂಸಾರದ ನಿಸ್ಸಾರತೆ ಏಕೆ ಹೊ ಗದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಸಾಕಷ್ಟುಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆರು ಹಿತವರು ಎನಗೆ ಆರೇನಂ ಮಾಡುವರು ಸಾಕು ಸಾಕೆನು ಸಂಸಾರ ಸುಖವು ಅನಾಗಾಲವು ಚಿಂತೆ ಯಾರ ಹಾರೈಸಿದರೇನುಂಟು ಎಂದು ಹೆ ಳಿದ್ದರೂ ಬದುಕಿಗೆ ವಿಮುಖರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ದವರಲ್ಲ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಅದನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡಬಿಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ನರಜನ್ಮ ಬಂದಾಗ ನಾಂಗೆ ಇರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಬದುಕ ಬೇಕು ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಎಂದು ಬೋಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅಂತಹ ದೂತರಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತು ದಯವಿಲ್ಲ ದ್ವರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಯಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿದ ಬಂದವ್ವೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯಪೊಂದಿರಿ ಎಂದು ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಮಾರ್ಗದ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದವರು ಪುರಂದರದಾಸರು

ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದೇತಕೂ ಏನು ಮಾಡಿದರೇನು ಭವ ಹಿಂಗದು ಬಿನ್ನಹೆಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಗಳನ್ನು ವೆ ಚೈನ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನ ದಿದೆ ಇಂತಹ ಅತ್ಮ ನಿವ ದನೆಯ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಂದ-ಹೊಯ್ಯಾಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತ ಡಿತ ಇದು ವಿಷಾದ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ

ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಡಾಂಭಿಕತೆಯನ್ನೂ ಟೀಕಿಸುವ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿಧಂ ನಗಯಂ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇತ್ತಲಾರದ ಕೈ ಎಂಜಲು ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೂನಚು ಭರ್ವಕ್ಕಿ ಕೈ ಬಾರದೀಕಾಲ ಸತ್ಯವಂತರಿಗಿದು ಕಾಲವಲ್ಲ. ಡೊಂಕು ಬಾವದ ನಾಯಕರೆ ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ್ದು. ಲೋಕದ ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನು ತಿದ್ದಲು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಮುಖ್ಯನ ಗಂಡನ ಒಲ್ಲೆನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನಾ ವೈದಿಕ ಕಂಡನ ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅನುಕಂಪ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೊಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗ ತ್ತದೆ.

ಹೊಲೆತನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅವರು ಒಂದು ಕಿರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಲೆಯ ಹೊರಗಿಹನೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ

ಹೊಲೆಯ ಬಂದನೆಂದು ಒಳಗೆ ದೇವರ ಮಾಡಿ

ಗಣಗಣ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವರಯ್ಯ

ತನುವಿನ ಕೋಪವು ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಪರಧನ ಪರಸತಿ ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೊರಗಿದ್ದ ಹೊಲೆಯನ ಒಳಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಟ್ಟರೆ

ಇದಕೇನು ಮದ್ದೋ ಪುರಂದರ ವಿರಲ||

ಎಂಬ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಡೆ ನುಡಿಯಿಂದ ಹೊಲೆತನ ಬರುವಂತಹುದೇ. ವಿನಾ ಪಂಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಿದವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹೊಲೆಯ ಎಂಬ ಕಡೆ ಅವರ ಗಮನವಿರಲೇ ವಿನಾ ಹೊಲೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಸಮಾಜದ ಹೊಲಸನ್ನು ತೊಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನೈತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರದು.

ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣರೇನೆ ಎನ್ನುವ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜನೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯರೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಂಡುಗಾಟ ಲಾಲಿಸಿದಳು ವಂಗನ ಯಶೋದೆ ಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಭಾವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದಿ ಕನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡುದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲ ಕೀಳುಗನ ಅನುಭವದ ಪದರವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಲ್ಲಿ ನಾ ಡೊಂಕಾದರೆ ಅಮ್ಮ ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಹರಿಕುಣಿದ ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರೆ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಪ್ರತಿಮಾನಿಷಿತೆ ಚಿತ್ರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಈ ಒಂದೊಂದೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳು. ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ಗೀತೆ ಗಿಳಿ ಹಾಗೂ ನಿವೇದನ ಅತ್ತೀಯ ಸಂಬಂಧವನು ಗಿಳಿಯ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಂಟಾದ ನೋವನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತ, ತನ ಅರ್ಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಭಾವವಿಡಿತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಢವಾದದ್ದು. ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯ ಕವನವಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ವಾಚ್ಯತೆಗೆ ವಿಡಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಯಕರ ಅಸೆಬ ರುಕತನ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿ ಒಬ್ಬತನ ತಜ್ಞತೆ ಹೆದಿತನ ವ್ಯರ್ಥ ಬದುಕನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅನ ಕಂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಒಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬೆರೆ ಹಾಡು ದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಎನ್ನುವ ವಣತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಹಣ್ಣು ಬಂದಿದೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಮತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ವಾಚ್ಯವಾಗ ವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಳ್ಳಿಗಾಣುತ್ತದೆ.

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಗುರ ವಿನಿಂದಲೇ ಹೋಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಂಗೀತ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನವಾಣಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮರತ್ವ ವನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಹಿರಿಯ ರಾದ ಶ್ರೀಖಾದರಾಯರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀದ್ವಾಸರಾಯರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಅತ್ಯುನ್ನತವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ವೈಭವವನ್ನೂ ವಿಶದಪಡಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಜನ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವ ತಂಬ ಅಸದೃಶವಾದದ್ದು. ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಮಾಧುರ್ಯವೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವೂ ಸರಿಸವ ವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದವು. ಅವರ ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ ಪುರಂದರದಾಸರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರು. ಗಾಯನ ನರ್ತನಗಳ ಮೋಹಕ ಗಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಗಿರಾಧಿಸಿದರು. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಗಹನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕನಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಕುಂದು ಕೊರತೆ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು

ಕಟೂಕ್ತಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ ತಿಳಿಪಡಿಸಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ನೈತಿಕ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು 17

ಕನಕದಾಸರು 1500

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಷ್ಟೇ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರೇ ಆಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವರು. ಕನಕದಾಸರು ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕವಿಯೂ ಆಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಆಗಿದ್ದವರು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ವಾದ ಕೃತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದ್ದು. ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿ ಕೀರ್ತನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದವರು.

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಯ ಧ್ವನಿ ರಾಮನಕತೆ. ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕಥೆ ಒಟ್ಟು ಟ್ಟಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತದ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವೈಷಮ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಳೇ ಇದೆ. ಅತೀವಾಳರು ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರನ ವಾದೆ. ರಾಗಿಯನ್ನು ಜರಿದರೆ ಹೇಣದ ಬಾಯಿಗೆ ತಂತು ನೀನಹೆ ಎಂದು ರಾಗಿ ಭತ್ತದ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಾಮ ತೆಲೆದೋರಿದಾಗ ಮನುಕುಲ ಬದುಕಲು ತಾನೇ ನೀಕೆಂಬಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಸ್ವಂತ ನೋವಿನ ತುಮಲದ ಆನ ಭವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯುಕ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ. ದೇವನಾದ ರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಡವ ಬಲ್ಲದ ಮೇಲೂ ಕೀಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೋದಯದ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಭಾಮಿನಿ ಸುಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಈ ಕಥೆಯ ನಂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ವೈಭವದಿಂದಿದ್ದ ನಳದೇವಿ ದಂವಿಪಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ರಾಜ್ಯ ಮಡದಿ ಮಕಳನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡು ಅನ್ಯರ ಮನೆಯ ಸೇವಕನಾಗಿ ಹರಿಯ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಎತ್ತುವನ್ನೂ ವರಳ ಪಡೆಯುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು. ವಿಧಿ ವಿರಾಸದವರು ಮನುಷ್ಯ ಎಷ್ಟರವನು ದೈವಾನುಗ್ರಹ ಸಂತ್ಯಪ್ತ ಬದುಕಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಧ್ವನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಹರಿಯ ನೆಲೆಗಡಿಸಿದನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷುಮನೆತ್ತಿಸಿದ ಸರ. ಸಿರುಹ ಭವತಾ ಶಿರವ ಹೋಗಾಡಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ || ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾಡೇನು ಎಂದು ವಿಧಿಯವಿರಾಸದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನೋಡುವನೆ ತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಕಾರರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇದು ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆ ಕೇಳಿದಾಗಿದ್ದು ತನಿ ಬೆಲ್ಲದಚ್ಚು ಎಂದು ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಣನೆಗಳ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುತ್ತದೆ ಕಾಮದ ಹನ ಉಷಾ ಅರರ ದ್ವರ ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗ ಹರಿಹರಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕೃತಿ ನಳದಮಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವಾಗ ಮೂಲ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಾನವರು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ದೈವ ಪ್ರರುಷರು ಮಾನವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಕಥಾನಕ ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವತೆಯ ಗಾಢ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲ ಸಾಂಗತ್ಯರಚನೆ ವರ್ಣನೆ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮೇಲ್ಮೆ ತೋರಿದೆ ¹⁸

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವು ಭಾವಿನಿಯ 110 ಪದ್ಯಗಳ ಹರಿನಾಮಸ್ತವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಇದು ಕವಿಯ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯ ಕೃತಿ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಸರಳತೆ ಆದ್ರ್ವತೆಗಳು ಈ ಕೃತಿಯ ಜೀವಾಳ

ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂದವರು ಕೆಳದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಮಶೃಂಗಿಯಾಗಬಲ್ಲವು ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ¹⁹ ಕನಕದಾಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಭಕ್ತಿಪದ್ಧತಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಕಾವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಭಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ²⁰

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಒಂದು ವರ್ಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಸಿದ್ಧಿ-ಸಾಧನೆಗಳು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಜೀವಂತಿಕೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ವಿಡಂಬನೆ ಖಾರವೂ ತೀವ್ರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ

ತ್ಸುಣಸದಿರು ಕಂಡ್ಕ ತಾಳು ಮನವೆ ²¹ ಗೀತೆಯ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆ ತನು ನಿಜ ದು ಜೀವನ ನಿಷ್ಕದು ಗೀತೆಯ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವ ಬಾಗಿ-ನು ತೆರೆದು ಸೇವೆಯ ನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಹಾಡಿನ ಭಗವಂತ ಮೊರೆ ಇಲೆಲ್ಲ ಅವರ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವ ದೈವಶ್ರದ್ಧೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ ಸಂಸಾರದ

ನಿಸ್ಸಾರತೆಯನ್ನು ಕರಿತು ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಸಂಸರ ದಿಂಬ ದೊಳಿರುವ ಪ್ರಾಣ ಕಂಬ ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಹಾಡುಗಳ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ ಕಣೆಯ ಹೆಳ ಬಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಕಲ್ಲನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಹಾಲೆರೆವರು ಕುಂಕುಮವೆನು ತಿಹರು ಮಂತ್ರಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಪೊಳು ನಂಬಿಕೆ ಕಂದಾಚಾರ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತನ್ನು ಕಟಿ ವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ತೀರ್ಥವನು ಪಿಡಿದವರಲ್ಲ ತಿರುನಾಮಧಾರಿಗಳಿ ಧಾಂಬಕತೆಯನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ಪದ್ಯ

ಕುಲಕುಲವೆನು ತಿಹರು
ಕಲವಾವುದು ಸತ್ಯ ಸ ಜನರಿಗೆ ?

ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲವೆ ದು ಸಾಧಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಮೊದಲು ತಾವರೆ ಹಾಲು ಮಂತ್ರಾದ ವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ನಂತರ ಪರಾಶರ ಮುಷ್ಠ ನಾರದರನ್ನು ಉದಹರಿಸಿ ಜಾತಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸವರ್ಥಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನಲೆ ಆದಿಕೇಶವನೊಲಿದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕುಲ ವಾವುದು ಕನಕದಾಸರು ಕೂಡ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಗೂ ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧವರಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಎಂಥವನು ಹೊಲೆಯ ಎನ್ನುವುದರ ಕಡೆಗಿದ್ದರೆ ಕನಕದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಡೆಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅವರವರು ನಂಬದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣವಾಗಿರ ಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರ ಕೆತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ದಾಸರ ವನೆಯ ದಾಸಿಯ ಮಗ ನಾನು ಎನ್ನುವಂತಹ ದೀನ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳು ಅಪರೂಪ ನೋಡು ನೋಡು ಗೋಪಿ ನಿನ ಮಗನ ಲುಟಿಯ ರೀತಿಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯೇ ಆದರೆ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿವೆ ದೊಂಬೆಯಾಟವನಾಡಿಸಿದೆ 'ಮುಟ್ಟಬಿಡೆ ಮುಟ್ಟಬಿಡೆ ಮರಹರನ ಭಕ್ತತರನು ಇಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು

ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ರೂಪಕ ಭಾವ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಂದಂತಹವು ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬೀಡವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ರೂಪಕವಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ್ವಾವರು ಬಂದರು ಬನಿರೆ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಿದ್ದು ಅದರ ಚಿತ್ರಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗೀತೆಯಾಗಿದೆ ಕನಕ ದಾಸರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಭಾವದ ತುಂಬು ಮೋರೆ

ಯಿಂದ ಕೆಲವು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಉಪವಿವರಣೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೇ ಒಂದು ಒಟ್ಟಾದ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಾದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗಿಳಿಯಂ ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ಹರಿ ಕೂದ ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಕದವಮು ಚೈದಳಿದಕೋ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿವಿರೋಧಿ ತೆಯಿಂದ ಅರ್ಥವಾದವನ್ನು ಆಕಾರಗಡದಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ **

ಕನಕದಾಸರು ಕನಕನ ಮುಂಡಿಗೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದೂ ಕಷ್ಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ

ವಾದಿರಾಜರು 1480

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ವಾದಿರಾಜರು ವರಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 16 ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ ಸ್ವಪ್ನಪದ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಹಯವದನೆ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಥೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ 113 ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತ್ವವನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ತತ್ತ್ವಪದಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವೈತ್ಯದತ್ತಿರುವ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಚರ್ವಾಕ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಅದ್ವೈತ ಮೀಮಾಂಸಕರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ತತ್ತ್ವವೇ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು ಪುರ ಪಾರ್ಥವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಪ್ನಪದ ಹರಿಪಾರಮ್ಯಗಳನ್ನು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ 388 ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಾರವನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಕೃತಿ ಕನಕದಾಸರಂತೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಮತದಾನ ತ ತತ್ತ್ವಸಾರವನು ಕನಕದಾಸರು ಬರೆದಿದ್ದು ಸಿರಿ ವಾದಿರಾಜವಂಶಿಯ ಬಿನ್ನವನೆಲ್ಲರು ಎಂದು ಉಪೋದ್ಯಾತದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ತಾತ್ಪರ್ಯಕತೆಯ ಕಡೆಗೇ ಮುಖಮಾಡಿದವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಡೆವಂತೆ ಸರಳವಾದ ಪ್ರೌಢ ಕನಕದಾಸರೊಡನೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವೆನ್ನಬಹುದು **

ಏ ವನ ಮಾಡುವುದು ನಾಮಮ ತರಸ ^೨ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ನಾಮ ಎಂಬ ರಸ ಹಣ್ಣು ಕೆನೆವಾಲುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ್ದು ಜೀನ ತುಸ್ಯದಂತೆ ಸವಿಯಾದ್ದು ಎಂದು ನಾಮದ ಸವಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಲೋಕ ಭರಿತನೂ ರಂಗ ಅನೆ ಕ ಬರಿತನೂ ಸೆ ವಕತನೂ ನಾನು ನಿನ್ನಯ ಪಾದಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು ಗೀತೆಗಳು ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತನ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಬಿಟ್ಟು ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಗ್ರಹ ಪಡೆದಾಗಿನ ಅವರ ಧನ್ಯಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಅವರ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಏಕು ಸುಕೃತವ ವೂಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ ಯಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಗೀತೆಗಳೂ ವೇದ ಮಾಧವನ ತೋರಿಸಿ ರಂಗ ನಾಕೆ ಬಾರ ತಂಗಿ ಯಂತಹ ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹ ಗೀತೆಗಳೂ ವಿರಳವಾಗಿ ಇವೆ ವಿಷಯಾಸೆ ಬಡಲೊಬ್ಬರೂ ದೇವ | ವಸ ದೆ ವ ಸ ತ ನನ ವತವಾಗೋ ತನಕ |

ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ದುಂಬಲ ಎನು ವಂತಹ ಕೆಂಪು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೀತೆಗಳೂ ಇವೆ ಈ ಹ ದಿನಲ್ಲಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿಹೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಹೆದಗಿಟ್ಟು ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗಣವೆನಿತು ಬಡ್ಡಿಸೆನಯ್ಯ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಎಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕಸತ್ಯ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪ್ಪು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತಂಪಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥದು ಇಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆ ಒಂದು ತಪ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನುಷ್ಯ ತಾಳ್ಮೆಗಡಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆಗಿಲ್ಲ ತಾಳ್ಮೆ ವಹಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದೂ ಜನನ ಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವ ಕೆಲವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ

ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ದಾಸಪರಂಪರೆ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷ ತಟ್ಟಿ ಸುಳಿವಾಗಿತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕಾಶದೊಂದಿಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನೂ ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರ ಜ್ಞೇವನ ವೂಡಿದ ಮಹಿಮರೆಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ ^೩ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಕೀರ್ತಕರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಒಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳ ತಿರಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಜೀವನಳಿಕೆಯಂತೆ ಇದ್ದರು ^೪ ಈ ಎರಡೂ ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಆಗಿ ಹೋದವರು ಮಹಿಮಾಪತಿ ದಾಸರು ತಟ್ಟಸುಕಾಲವೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನೆದಂತೆ ಕಣವು ದಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿವಾಸರು 17 ನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದವರು. ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರ ಪರೆಯ ಪೂರಂದರಾದ ದಾಸರಂತೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಹರೀಲೀ ಸುಸಾರದ ಸತ್ಪರತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ಕೋಲಾಟದಪದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶೋಭಾನ ಪದ ಜೋ ಜೋ ಕೊರವಂಜಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಮ ಸ ಚೇವನವು ಗರು ನಿಮ್ಮ ನಾಮಂ ಎಂದು ಹರಿಸಾಮವನ್ನು ನೆನೆದು ಪರಮ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಅಜವಿಳ ದ್ರಾವದಿ ಗಣೇಂದ್ರ ಸುಧಾಮ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ನೆನದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಹ ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ನಾನ ಗಂಗ ತುಂಗ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಗರುಪಾದ ಪದ್ಯ ನೋಡುವ ಈತನೀಗ ಕೃಷ್ಣನಾಥನು ಈ ಮಹಿಮೆಗೆ ಏನೆನಟುಹುದು ಎಂಬ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲದಲೆಯಮ್ಮಾಲಿ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೂಪವನು ದಶಾವ ತಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೂ ಆನಂದದೂಟವ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೋ ನೀಟ ಅನುಭವದೂಟ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಯ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಆನಂದವನು ಗಳಿಸಿದನು ಗಳಿಸಿದನು ಫಲಗಯೋಳಗೆ ಗುರುವಿನಧ್ಯಾನ ಧಾರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಯಂಜ್ಞ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಏನು ಸಾಧಿಸುವುದೇನೆಂದು ಹಾಡುವ ನೆಪ್ಪೆ ವಿದ್ಯೆ ಜ್ಞಾನ ಹಣ ಸಖ ಲಘಿ ಕಾರ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳನು ಸಲಭವಾಗಿ ಗಳಿಸಬಲ್ಲ ಅದರ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಒಡೆಯ ನ ಕೃತಿ ಪಡೆಯುವುದೇ ದರ್ಲಭ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಸುಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಬೇಕೆಂದು ನುಡಿದವರಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಅರ್ತಾರಿಯ್ಯದ್ದಾಂಗಿ ಇರಬೇಕು ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಸುಸಾರ ಸುಖ ದಲ್ಲಿಗೆ ಪದ್ಮ ಪ್ರತ್ಯವು ಜಲದೊಳಗಿದ್ದಾಂಗಿ ಎಂದು ಉಪಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏನಗಳಿಸಿದ್ಯೂ ಪ್ರಾಣಿ ! ಜ್ಞಾನತ ಮಾಡಿ ನೀ ಹಾನಿ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದು ಅಹಮತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದನಕೆ ಎನು ವಂತಹ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ಗೀತೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮನೇ ತಾವು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಎಂಥ ಮಗನೆ ನಿಮ್ಮ ಗೋಪಮ್ಯ ಇವ ನೊಡಮ್ಮ ನವನೀತಟೋರ ಎಂದು ಗೋಪಿಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಇನು ಕೆಲವು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪುರದರ ಹಾಗೂ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉದಾ : ಜೀವನಿನದೋ ಗುರುಭಾವ ನಿನ್ನದೋ ಎನ ಪರಧವೇನು ನಿನ್ನ ಸೂತ್ರಾಡಿಸಿದ್ದಾಂಗಿ ಆಡುವೆ ಸಕಲವೆನೆಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಬಾರೋ ಬಾರೋ ರಂಗ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ

ಮುಂತಾದುವು ಕೃತನದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆ ಮಂಡಿಗೆಯನು ರಚಿಸಿದವರು ಮಹಿಮತಿದಾಸರೂಬ್ಬರೇ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯೇಷ ವುದು ಕಷ್ಟ

ವಿಜಯದಾಸರು

18 ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರು ವರೆಗೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರು ಅವರು ತಾವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲ ದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವರ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಕಾರಣರಾದರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ನಂತರ ಅಷ್ಟೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಜನರ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿದದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉದಾ ಕೈಲಾಸವಾಸಗಿರೀಶ ಈತ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಮಾಡು ಶ್ರೀಹರಿ ಮುಂತಾದವು

ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ವರಾಡೋ ಸರ್ವೇಶಾ *7 ದುರಿತ ರಾಶಿಯ ಬಿಡಿಸು ದುಸ್ಸಂಗವನು ಕೆಡಿಸು ಎನು ವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದ ದಾಸರು ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ವಸವವೇ ಎನಗಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ದರುಶನಕೆ ಒಂದವನಲ್ಲವೊ ಭಕುತ ಜಗ ವಂದೆ ನೀನವರ ಹಿಂದೆ ಎನ್ನು ವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗಿಂತ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ಹರಿಭಕ್ತರ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮನ ನಲಿಸ ವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಜೀವ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಪಾಪವೆಂಬುದು ಹೊರಗಿಹುದೆ ತನ್ನ ಕೋಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೊಸತಾಗಿ ಒಂದು ಇವ್ವೆ ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೆ ರಿತಂತೆ ಅವರ ಒಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಗರು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಸರಸಜ ನಂಬಿದೆ ಎಂದಂ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಗಾಢವಾಗಿ ಆಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿರುವ ದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂಬ ಹಾಡು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೋಪಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಹಾಡನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರ ತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅದು ಪುರಂದರದಾಸರನೇ ಕುರಿತ ಹಾಡಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ ಹೊಲೆಯ ನಾವನೊ ಈ ಕಲಿಯುಗದೊಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಲತಿಯ ನ್ನು ಕುರಿತ ಸ ಇಾದಿ ಈ ಎರಡೂ ಪುರಂದರ ದಾ ರ ಹೊಲೆಯ ಉರೊಳಗಿಹನೆ ಎಂಬ ಗೀತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವಂಥವು ಆ ಗೀತೆಯಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನು ಪ್ರಶಿಸದೆ ಹೊಲೆಯ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಎಂಬ ಕಡೆಗೇ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಹೊಲೆತನ ಜಾತಿಯಿಂದ ಬರುವಂತಹದಲ್ಲ ನಡತೆಯಿಂದ ಬರ ವಂತಹ ದು ಎಂದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮದ್ದಮತ ಪೊಂದದವನ ಭಕುತಿಯಾತಕಿ ಉದ್ಧೃತ ಪುಂಡ್ರ ತಿದ್ದದವನ ಕರ್ಮ ವ್ಯಾತಕಿ ಎನು ಮತಹ ಮತ ಭಿಮಾನದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕೆಲವು ಇವೆ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೆ ಆದಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಣಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಶುದ್ಧ ಕನ ಡ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿದ್ದರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಿಗಿ ಯ ರುತ್ವದ ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳ ಉಚಿತ ಜೋಡಣೆ ಆದಿ ಆಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳ ನಿಯತತೆ ಉಚಿತ ಉಪಮೆಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಇಂದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಾಸರಿಗಿದೆ *.

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ವಿಜಯದಾಸರದು ದಾಸ ಸ ಹಿತ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹತ್ವರ ಸ್ಥಾನವುಂಟು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯ ಭೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಯೋವದೊಂದು ನಿ ತಿ ಬೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಭ ಗವತ ಸ್ತೋತ್ರಪರವಾದ ಹೀಗೆ ಯಾವ ವಿಚ ರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೂ ಆದರ ಕೂಲಂಕಷ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ-ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಸುಲಲಿತ ತಿಳಿಗನ ಡ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಬಹುತತ್ತ್ವ ಬೋಧಕವಾಗಿವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಧ ಫನ ಕರಣ ಮಾಡು ವಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸುವ ಇವರ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ * ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ವಸ್ತು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸುಭಗತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರು—1750

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲವಿಠ ಅಂಕಿತ ದೊಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಕಡೆ ವಾಲಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಪರ ವಾದ ಗೀತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಗ ರಂವಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿದ್ದು ಹಾಗಾಗಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುರ ಸಖ್ಯ ಭಾವಗಳಿಗಿಂತ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಭಾವಗಳದೇ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ.

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ * ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಎನೆಗೆ ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಗಳಯ್ಯ ಬರುವುದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಶ್ರೀಪರಿಯ ಕರಣ ಇರಲಿ ಬೋಗ ತೀರಿಸಿ ದಾಸನಾಗ ಮಾಡೋ ಮೊದಲಾದ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಗಾಢತೆಯಿದೆ ಮಡಿ ಮಾಡ ಬೇಕು ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆ ಕಲಿಯಬೇಕು ಎನು ಪಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ನುಡಿ ಯೇ

ವಡಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎದು ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಇರುವ ಅವರು ಚ್ಯುತ ರಹಿತ ವಾದಂಥ ಗತಿಯು ಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಅತ ಪ್ರಸಾಗದ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಪಶಿತ ಪಾವನ ಗೋಪಾಂ ವಿರೂಪಲ್ಲಿ ರತಿ ಉಳ್ಳವನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಜಂಜಾಲವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತನನು ಪಾರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುವ ರಚನೆಗಳೂ ಹಲವಿವೆ ಏನ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬೆಡದಂದಲಿ ಪಾರು ಮಾಡು ಸಾಕು ಸಾಕು ದುರ್ಮಿಷಯ ಕೈರಗಿಸದೆ ಅವರೊಗೆ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ಈ ಪರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಟ್ಟಿ ನಾನು ಮುಂತಾದವು ವಿಶ್ವತೋ ವಂಘಿ ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋ ಚಕ್ಷು ನೀನೆ ಎನು ಮತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ನೇರ ವಾಗಿ ಅನ ವಾದ್ಯಗೊಂಡಂತಹವು ಸಪ್ತಾಪರಣ ಶರೀರಕೆ ದತಸಪ್ತದ್ವಿಸಹಸ್ರ ನಾಡಿಯಲಿ ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ ವಾದವುಗಳು ಇತರ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಜಟಿಲತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚು ನಡೆದು ಬರಯ್ಯ ನೀನು ಮಂಕವರಾಯ ಎನು ಮತಹ ಸರಳ ಕನಡದ ರಚನೆ ಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇವೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1750ರ ನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ರತುನ ದೊರೆಕೆಲ್ಲ ಎಂದಿರುವ ಶಿಷ್ಯರು ಮೊದಲು 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಗಿ ವರ್ಣ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತ ರಾಗಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರ ವುದ ಗಿ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತತ್ತ್ವ ಸುವಾಲಿಗಳನ್ನು ದೆ ಸಿ ಭಂದಸ್ಸಾದ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ಫಾಷ್ ಭಾಗವತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ತಿರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧ ವಾವನ ಗರುಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕ ಪುರಾಣ ಗಳು ಯಂತ್ರವಲ್ಲಿಕಾ ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ ಸತ್ಯತ್ವರತ ಮಾಲೆ ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹರಿವಂಶ ಮೊದಲ ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸ ರವನ್ನು ಸರಳ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸುವಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ 1 ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಮರಣೆ ಎಂಬ ನೆ ಪುಷ್ಕರಣೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಹಿಮೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ ಕೃಷ್ಣನ 22 ದಲ್ಲಿ ಪರಿಯ ಸಾಂಪ್ರದ ಯಿಕ ರೂಪವನ್ನು ಪಾರಿಜಾನನು ಇವನ್ನಾರು ಹೇಳಮ್ಮ ಗಿ ತೆಯಲ್ಲಿ

ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ದಾಸರು ಪಾಹಿ ಪಂಕೇರುಹೇಕ್ಷಣ ಸರ್ವ ಕಾಮದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗತಿಯಾವುದೆನಗೆ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಬೇಳೊ ಏನು ವಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಕಾಯ ದಿರೆ ನಾನೊ
ಈ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹಾಳಾಗಿ ಬೆ ಎಂದಂ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಶ್ರೀ
ಮಂಕಟಾಚಲ ನಿವಾಸಾ ನಿನ ಸೇವಾನುಸೇವಕರ ದಾಸ ಎಂದಂ ದೀನವಾಗಿ ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಮೈವಿಧ್ಯ ಕಡಿಮೆ

ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ 32 ಸಂಧಿಗಳ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಭಾಮಿನೀ
ಷ್ವದಿಯ ಪದ್ಯವುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಮಧ್ಯಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಮ ಭಗವದ್ವಾಸ
ರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಂ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಡುಸಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸರಳ
ಶೈಲಿಯ ಪದ್ಯ ಇದಂ

ಮಲಗಿ ಪರಮಾದರದಿಪಾಡಲು

ಕುಳಿತು ಕೇಳುವ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು

ನಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವ ನಿಮಗಿಂಬ ||

ಎಲ್ಲರೊಳು ತಾನಿಪ್ಪ ತನ್ನೊಳಗೆಲ್ಲರನಂ ಧರಿಸಿಹನಂ ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆ
ಯನ್ನು ದಾಸರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೇ ಅಂತಹ ದೈವವನ್ನು ನೆನೆದವರಿಗೆ
ಈ ಭವದ ದುಃಖವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಅವಕುಲದವನಾದಡೇ ನಿ

ನಾ ವ ದೇಶದೊಳಿದ್ದರೇ ನಿ

ನಾ ವ ಕರ್ಮವ ಮಾಡಲೇನಿನ್ನಾವ ಕಾಲದಲಿ ||

ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವತ್ರರಲಿ ಸಂ

ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿಪ

ಕೋವಿದರಿಗುಂಟೇನು ಭವದುಃಖಾದಿ ದೋಷಗಳು || (೧೩, ೪)

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ
ಅರಿಯದವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಕವಿತಾ ರಚನೆಯ ಅಪೂರ್ವ
ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ವಿಷಯ ತಟ್ಟನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕು
ಬೋಧಿಸಿ ಮನ ತಿರುಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರ ವ ಕೃತಿಗಳೂ ಇವೆ *

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

17ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಗಿ ಹೋದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾಗಿ-ಕೋಟೆಯವರು ಅವರು ಆರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಲವು ಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಮಸ್ತ ನಾಮ ವರ್ಣಿಣ ಪಟ್ ಚರಣ ಪದ್ಯ ಮೂರಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಂತಹ 71 ನುಡಿಗಳ ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ವೇಷತಾಲ್ಪ ಚರಿತ್ರೆ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಣಿ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ 29 ನುಡಿಗಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅವನ ಭಾವ ಯರಿಗೂ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಅವನ ಭಾಮಿಯರ ಸಪತಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ ಗೋಪಿಯರು ಉದ್ವಿಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭ್ರಮ ರಗೀತೆ ಭಾಗವತದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ ದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ 40 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಭಾಗವತ ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಆಯ್ದ ಭಾಗ

ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನಪೆ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಖ್ಯವಿರಬೆ ಕು ಹರಿಭಕ್ತಜನಕಿ ವಾರ್ಧಕವಿನ ತಾರಾಬ್ಬದಲಿ ಎಂದು ದೇವನನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಈಗ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಬಾಲನ ಮೆಲೆ ನಿನ ಮೋಹವಮ್ಮ ಆರಬಾಲಕನೆ ಜಾರನಿವ ಗೀತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಮರೆಯದಿರು ಮನವೆ ವಾರ್ಧವನಾ ಚಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚಿತ ರನಾಗು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನಕ್ಕೆ ಬೋಧನೆ ನೀಡುತ್ತ ಮನಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಏನು ಗತಿಯೋ ರಂಗಾ ನಿನ ವ ನಾನಾಗಿ ಜ್ಞಾನದಂತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಿಣ್ಯವಿಲ್ಲ ಕರ್ಕಶವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ದಾಸರ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಿರಿದಾದ ವತ್ತು ನಯವಾದ ನುಡಿ ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತುಂಬ ಮಾತನಾಡುವ ಮೃದು ಭಾಷೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ *

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೆತಿ ರಚಿಸಿದ ವೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳೆ ಆಕೆ 18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ

ಬದುಕಿದ್ದವಳು ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿ ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ತನನ್ನೆ ವರಿಸ ಬೇಕೆಂದಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಕಣಿ ಹೇಳುವ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವಕಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಶಕ ನ ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಎರಡೂ ಪೌರಾಣಿಕ ಅವರಣವಿರುವ ಕಥೆಗಳು ಲವ ಕುಶರ ಕಾಳಗ ದಲ್ಲಿ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೊರವಂಜಿ ಯಾಗಿ ಬಂದು ಸೀತೆಯಿಂದ ರಾವಣನ ಪಟ ಬರೆಸಿ ಅವಳ ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುವ ನವೀನ ಶಂತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೀತಾ ರಾಮರ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ರಾಮನ ಅವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಮನ ಅವತಾರವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ವಿನಮ್ರತೆಗಳಿವೆ. ಕ ವ ನ ಗರ್ವವನ್ನು ಶಂಕರನು ಭಂಗಿಸಿದ್ದು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಹಾಡು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಂಕರನ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಕವಿಯು ಜೈಮಿನಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಪಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಯ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಕಾವ ಕೊಲ್ಲುವ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂ ವಲಯದೊಳು ಬೇರುಂಟೆ ಎಂಬುದು ಕೃತಿಯ ಆಶಯ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದಾಡಗಳ ಕಥೆಗಳಿವೆ ಆಕೆಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆಂದು ಹಲ ವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ಶ್ರೀರಂಗಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹಾಡುಗಳು ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೋಬ್ಬಳಿ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವಂಥವು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರು ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರು ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭಿ ಮವ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಜನ ಕಿರ್ತನಕಾರರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಕೊರಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಅವರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ೨೦೦ ದಾಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ದಿವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶುಷ್ಕವಾದ ಮತೀಯ ವಾಚ್ಯ ವೆಂದು ದೂರವಿಡು ವಂತಿಲ್ಲ. ಮತವನ್ನು ಮೀರಿದ ತತ್ತ್ವ ಸರ್ವಜನ ಹೃದಯಾನಂದಕರವಾದ ಕಾವ್ಯ ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸರ್ವಕಾಲಿ ಕ ಸರ್ವದೇಶಿಕ ತತ್ತ್ವ ನೀತಿ ಧರ್ಮ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನರಿತ ದಾಸರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವ ಒಂದು ಮತದ ಸ್ವತ್ವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿಸುವ

ಕಾವ್ಯ ಭಂಡಾರ ** ಈ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಅರಿತ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಚಾರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದರಿದರೇ ದಾಸವಾಚ್ಛಯವನು ನೋಡಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಗುಣಗಳು ಕಂಡ ಬರುವವು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭವದ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವ ಗಳನ್ನು ಸಹಜ ಮತ್ತು ಮನೋಹರ ರಿ ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡ ವ ದಾಸರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸ ವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಚಮತ್ಕಾರಿ ರೂಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸು ವಾಗ ದಾಸರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಕಲ್ಪಕತೆ ಕಿಂಕಿಂಪಾಗುವಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಶಬ್ದ ರಚನೆ ಈ ವಂಶದ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕುರ ಹುಗಳು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ **

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಅವುಗಳ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ—ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಒದ್ದೆಯ ನಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಈ ವರೆಗೆ ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಎಮರ್ಸನರು ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮನ್ನಣೆಯ ರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ದಾಸರೂ ತಮ್ಮನು ಕವಿಗಳೆಂದು ಸ್ತೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಅದ ರಿಂದಾಗಿ ಅಂತಹ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಾರ್ಯ ವಿಫಲವಾಗಿ ನಡೆದ ಹೊರತು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಎಲಿ ಬಕವರಾಜು—ಕವಿದಾಸ ಗೀತಂಜಲಿ ಪುಟ ೭೭
- 2 ಆರ್ ಎಸ್ ರಾಮರಾವ್—ಭ ರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚರ್ಚೆ ಸಂ ಅ ನ ಕೃ ಪುಟ 287
- 3 ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗುಳಿ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1871)
- 4 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂರ್ತಿ—ಕೀರ್ತನಕಾರರು (1975) ಪುಟ 21
- 5 ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗುಳಿ—ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1971) ಪುಟ 278
- 6 ಬೇಲೂರ ಕೀಶವದಾಸರು—ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ
- 7 ಜಿ ವರದರಾಜರ ಪ್—ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪೀಠಿಕೆ ಪಂಡಿತ ಆವೃತ್ತಿ
- 8 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಜಿ ವರದರಾಜರಾದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಆಧಾರ
- 9 ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗುಳಿ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1911) ಪುಟ 261

- 10 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರಾಕಟಣೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಆಧಾರ
- 11 ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವಾಣಿ ಬಾಬಾಯ್—ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು (1955) ಪುಟ 267
- 12 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ—ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1957) ಪುಟ 7
- 13 ಟಿ ಎ ಶಿವರಂಜಪ್ಪ—ಹರಿಶೀಲನ (1972) ಪುಟ 79
- 14 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಸುಪ್ರಸಂಗದ ರ ಮರಾಠಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (1964) ಕೆ 3 ಆಧಾರ
- 15 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇ ಮೂರ್ತಿ—ಕೆ 3 ಹರಿದಾಸರು ಪುಟ 89
- 16 ಟಿ ಪರದರಾಜರಾಜ—ಹರಿದಾಸ ಹ ದಯ (1961) ಪುಟ 148
- 17 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ—ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರು ಪುಟ 29-30
- 18 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ—ಕನ ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1961) ಪುಟ 271
- 19 ಟಿ ಎಸ್ ಶಿವರಂಜಪ್ಪ—ಹರಿಶೀಲನ (1972) ಪುಟ 96
- 20 ಅಲ್ಲೇ
- 21 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಟಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ದಾಖಲೆ ಎಂ ಕೆ ಪರಾಜಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕನಕದಾಸ ಕೀರ್ತಿಗಳು
- 22 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ—ಕೆ 3 ಹರಿದಾಸರು (1975) ಪುಟ 95
- 23 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ—ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಟ 157
- 24 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಟಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೆ 3ಗಳು ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿ ಕೆ 3 ಆಧಾರ
- 25 ಟಿ ಪರದರಾಜರಾಜ—ವಿಜಯದಾಸರು ದಾಖಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಶೆಯ ಪುಟ ದ ಸಾಧನೆ (1970) ಪುಟ 2
- 26 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ—ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1952) ಪುಟ 68
- 27 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಟಿ ಪರದರಾಜರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಆಧಾರ
- 28 ಎಸ್ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ—ಕೆ 3 ಸಾ ಪ ಪ ದಿ 1963 ಸಂ 48 ಸಂ 2 ಪುಟ 14
- 29 ಎಂ ರಾಮರಾಜ—ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು
- 30 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಟಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೆ 3ಗಳು ಜನಪ್ರಿಯ ಆವೃತ್ತಿ ಆಧಾರ
- 31 ದಾಖಲೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್—ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪೀಠಿಕೆ vii
- 32 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ದಾಖಲೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಆಧಾರ
- 33 ಅಲ್ಲೇ ಪುಟ 329
- 34 ಎಲ್ಲ ಕೆ 3ಗಳಿಗೂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಕೃತಿ ಆಧಾರ
- 35 ಬಾರ್ಲಿ ಬಿಂದುವಾಗಧವೆ—ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ದಿಂಟಿಂಗ ಬಳ್ಳಿ ಪುಟ 137
- 36 ಟಿ ಪರದರಾಜರಾಜ—ದಾಖಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಶೆಯ ಪುಟ ದ ಸಾಧನೆ
- 37 ರಂ ರಾ ದಿವಾಕರ—ಹರಿಶೀಲನ ಪುಟ 12

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

—ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ

ಈ ಜೀವದ ಮತ್ತು ಇರುವಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕ ಹೊರಹಿಡಿದು ಜೀವನ ವೆಂದರೇನು ಎತ್ತು ಈ ವಿಶ್ವದ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದಹುದು ಎಂಬ ಬಿಜ್ಜಾಸೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಬೌದ್ಧಿಕ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಿಜ್ಜಾಸುಗಳು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಇದು ಎ ಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಹಂತವೇ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದಯ

ಮೊದಲನೆಯದೇ ತತ್ವ ಬಿಜ್ಜಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳು ಭಾರತದಿಂದಲೇ ಶುರುವಾಗುತ್ತವೆ ಅವೈದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಈಶ್ವರನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಬದಲಿಗೆ ಒದುಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳತ್ತ ಬೆರಳು ಮೂಡಿದರೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೋಧಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ಸ್ತೂತಿಗಳ ಧರ್ಮ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ವಿಚಾರಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ತತ್ವಜ್ಞಾನವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಯಿತು ಪರರ ದಾಳಿಯಿಂದ ನಶಿಸುವ ಹಂತ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದ ಗ್ಗೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಬಂತು ಇನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಸಮಷ್ಟಿ ರೂಪದ್ದು ಈ ಧರ್ಮದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರಂಗದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೆಸರನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಬಾಹ್ಯರೂಪ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ

ಈ ಪ್ರಸಂಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಳಕ್ಕಿಳಿಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಎಮರ್ಸನ್ಗೆ ಅದು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳೂ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ

ದಾಸ ವಾಸ್ತವ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕ ಭಾಷೆ - ಜನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 16 17 18ರ ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರವನ್ನೇ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತಿಯೇ ಸ್ಥಾನ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ವೈಶ್ಣವ ಅದ್ವಯೀಕೃತ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂತರಿಕ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಸಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಈ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಶಾಸನಗಳ ನಾಣ್ಯಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಹಾಗೂ ಮಾಚ್ಚಿಯ ದಶೂ ಧನೆಯನೂ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ.

ವೈದಿಕ ದರ್ಶನದ ನೆಲೆಯಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿ ಪರಿಚಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಭಾಷೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಥಗಳು ನಾನಾ ಮೂಖವಾಗಿರಬಹುದು ಅಂತೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಹೊಸದಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮಕ್ಕಾದರೂ ಈ ಭಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ತಂಬು ಹಿಂದಿ ನಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ನಂದರ ಬಂದದ್ದು ತಿವಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಅವನಿಗೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯೇ ಕಾಣಬೇಕು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮೂರ್ತಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು ವೇದಕಾಲೀನ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಸೂರ್ಯ ಅಗ್ನಿ ಭೂಮಿ ವೇದ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಹರಪ್ಪಾ - ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಉತ್ಖನನದಿಂದಲೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಆಧಾರಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ 3ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಾಳಿಗುಂಫ ಶಾಸನವೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ೮- ರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ 4ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮೌರಾಸ್ಥಾನಿನಿಂದಲೂ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಪೂಜೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ. ಶ 5ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕ್ರೈಸ್ತರೂ ಅರಸನಾದ ದಪ್ಪಸೇನ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗುಪ್ತರಾಜರು ಭಾಗವತಪಂಥದವರಾಗಿದ್ದರು ವಲಭೀ ರಾಜರೂ ವೈಷ್ಣವರು ಕೆದಂಬ ಗಂಗ ಚಾಲುಕ್ಯ ರಾಜರ ಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು.

ಈ ಧರ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಘರ್ಷ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಅಂತರಿಕ ವಿಭೇದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಈ ಭೇದ ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂಬ ಸಂಭವ ವೇದಸಂಹಿತೆ ಹಾಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ನೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಧರ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ ಕ್ರಿ ಶ ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪರ್ಕವಾದಿ ಕ್ರಿ ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಕಧರ್ಮಗಳ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಸ ವರ್ತನ ನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿತು ಆ ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮವನ್ನು ವೈಷ್ಣವಜ್ಞೇವನಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಸಾಹಿತ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗು ತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನ್ಯಧರ್ಮ ದಾಳಿ ಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸೋಹಂ ಸದ್ಧಾಂತವನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಚಿಂತನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಪಾ ಪಿಸಿದ ರಾಮಾನುಜರ ಸೇವೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾದೇನಲ್ಲ

ಈ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಂತೊಂದೂ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದವರು ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಶುದ್ಧ ರೂಪದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಮಹತ್ತಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಜನಾದರನೇಯಗೊಳಿಸಲು ಆರೋಕ್ಷ ವಾಗಿ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ ಮತಗಳೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬೇಕು ಈ ಮತಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಗಳು ಹಲವು ಹತ್ತು ಬಗೆಯವು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ಪ್ರಚಲಿತ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವನು ಮಾಡಿದರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಈ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಪಲ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರ ಎರಡು ಅನ್ಯಮತ ಖಂಡನೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಮತ ಆನು ಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ ಯಾವ ಮತವೂ ಉಳಿಯದೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ ಮತ ಫೋಪಕರು ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಆ ಮತದ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲು ಪಾಮರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಬೇಕು ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಅಂದಿನ ಜನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಿಗಿ ಬಂಧಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮತಾಂತರವಾಗುವ ಗಂಡಾಂತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ನೆಲೆಸಿತ್ತು

ಶೈವ ವೈಷ್ಣವರ ಒಳಜಗಳಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪ ಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ತಾನು ತಳ ಉರುಂಪ ಅಪಾಯವನ್ನು ಗೊಂಪಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಜನ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದವರು ಆಚಾರ್ಯ ತ್ರಯರು ಬೌದ್ಧರ ಮುಳಿ ಜೈನರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು

ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ವೈದಿಕ ಬಾಳೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕವಾದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವುದು ಅವಿವಾಚ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಡಂಬಾಳೆಯಾಗಿ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜನ ಕಾಲದಲಿಯೂ ಬದಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರ ಶಾಸನಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಾಧನವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಜನಿತವಾದ ದೇಶ ಭಾಷೆ—ಕನ್ನಡ ಈ ಕನ್ನಡವನ್ನೂ ಜೈನರಂತೆ ನಾವು ಯಾಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೊದಲು ಹೊಳೆದದ್ದು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಪಾಸಕ್ಕೆ ತಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೊಸ ಪದವಾದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಹೊಸ ದರ್ಮ ವೈದಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನೆ—ಕಳೆದು ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತಗಳು ಏನು ಮಾಡಿದವೋ ಹಾಗೇ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಶೀಲಗಳಪ್ಪನೇ ಮೂವಿವಾಣಿ ಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಿಳಿಯಿತು. ವೈದಿಕ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ್ದ ಕಾಲವಿದು.

ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬೌದ್ಧ—ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಜನರನ್ನು ಕೈ ಮಾಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ವೀರಶೈವ ಮತವೂ ಕೈ ಬೀಸಿಕೊಡಗಿತು. ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸದನ್ನು ಕಾಣುವ ಅತುರದಲ್ಲಿ ಜನ ಈ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಲ್ಲ ಮತದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ಆಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಕಂಡು ಬಂತು. ಆ ಪ್ರಚಾರ ದೇಶ ಭಾಷೆ ಆದರೂ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ರಹಸ್ಯ ಇಳಿದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇ ಆದರೂ ಸಾಲದು. ಇದೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು. ಆತರಣೆಯೂ ಸುಖಭವಾಗಿರಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಗಣನ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿ ಆದರೆ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಾರ ಅರ್ಥವಾಗುವ ತಿಳಿ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಜನರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು. ಅದು ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾದರೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಸುಲಭ. ಮತಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿಸಿತು. ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲೂ ಹಚ್ಚಿತು. ಈ ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಶ್ರಾಂತಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆವರಿಸಿತು.

ಮತ—ಧರ್ಮಗಳು ಒನಪದದ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುವಂತಾದ ಈ ಕಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಜನ ಜೀವನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಅದ ಪರೇಗನೂ ಕಲಗಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದು ಬೆಂಮೋವರ್ಗವೂ ಬದಲಾಗಿ ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ರಗನಿಗಳ ಬೆಂದಸ್ಸುಗಳಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ರಚನೆಯಾಗತೊಡಗಿದುವು

ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ರಗಳೆ ತ್ರಿಪದಿಗಳನು ಬಳಸುಗದ್ದು ರೂಪದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರೆ (ಇವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು) ಹರಿದಾಸ ಪಂಥ ಮತ್ತೊಂದಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಜನರ ಕಿವಿಗೆ ಸಂಪಾಗಿ ಉಗಾ ಬೋಗಗಳಂಥ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಹೊಸ ಮುಖ್ಯಗಳನ್ನೇ ಶೋಧಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೃಪಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಹರಿದಾಸರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ತಿಷ್ಠರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿಲ್ಲದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪತ್ಯಗಳೇ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆ ದಾಸ ಶೈತಿಗಳ ಮೂಲಾಧಾರವೂ ಇದೇ

ಪರಪತ್ಯವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮ ಆಗುವೆವವನ್ನು ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ವದ್ಯ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿ ದಾಸರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಎನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ "ಮನ್ವಯಾಧಿಕರಣದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಾಷ್ಟವಿರ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ವ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಹಾ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ದಾಸರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೂತ್ರಗಳನೆ ಸಾಧಾರಣ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನು ಕಾಣಬಹುದು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ತೋರುವ ಂರ್ಥವೇ "ಸೂನಾಥ" ಈ ತತ್ತ್ವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ದಾಸರ ಮೂಲ ಶೈತಿಗಾಗಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಬಾರದಂತೆ ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ವ ವ ಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾದರು

ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿ ಪ ಕಟವಾಗಲು ಆರಾಧಿಗಳು ಮುಂದೆ ವಿಗ್ರಹ ಇರಬೇಕು ಪೊರಾಡಿಕೆರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಪ್ರಧಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಅಜ್ಞಾನಿ ವಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದೆಂತು ?

ಯಗ್ವೇದದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರವೈಯೇ ದೆ ವತಿಯೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ ಇದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂದನಾ ಅರ್ಚನಾ ಭಜನೆಗಳು ಭಕ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬ ಅಂಶ ವನ್ನು ದ ಸರು ಕ ಡಕೊಂಡರು ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಾರಗಳಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ

ರೀತಿ ಗ್ರಾಸರಿಗಾಗಲೀ ದಾಸರಿಗಾಗಲೀ ಸಾವಣ್ಯನಿಗಾಗಲೀ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತ ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತೂ ಸತ್ಯ. ದಾಸರು ತನ್ನ ಅತ್ಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಡ ಕೊಂಡ ಭಕ್ತಿಯೂ ಈ ವಿಧಿ ಗಾವಣ್ಯನ ಅತ್ಯು ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಇಂಬ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ ಪುರುಷನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅನಾದಿಕ ಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ. ವಿಷ್ಣು ನಾರಾಯಣ ವಾಸುದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯು ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೇ ಬಹುಶಃ ಮಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೂ ದೇವರು ಪುರೋಹಿತವಾಹಿನಿಯನ ಬಿಟ್ಟು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿರಬೇಕು. ಮೈರಾಣ ಒಲವರುಗಳೂ ಜರಿಯದ ಒೂರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಾಗಿದ ವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವ ರೆಲ್ಲ ಪಾತಂಜಲಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರಾದರು.

ಅವತಾರಗಳ ಕೃಷ್ಣ ನೂ ವ ಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣ ಗೂ ಒಬ್ಬನೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಎಂಬ ಒಂದು ವಾದವಿದೆ. ವಾದ ಏಕೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪೂರೊ ಹಿತರಿಗಷ್ಟೇ (ಕಾಣದಿದ್ದರೂ) ಇದ್ದಾನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ದೇವರನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ—ಧರ್ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಯೂಗ ಯುಗಗಳೆಲ್ಲೂ ಅವತರಿಸ ವ ಮಹಾಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣ ಜಗರ ಮಧ್ಯೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ನಾ ಯ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾಗಿದ್ದಾನೆ ದ್ವಾಪರದ ಜನಸಮ ದಾಯದ ವ ಸನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮೂಡಿಸಿ ಬಿಂಬವಾಗಿ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಉತ್ತಮ ಜೀವನಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನವಿಷಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಭೀತಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ ೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ ಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಅವನ ಅವತಾರ ಭೂಮಿಯಾದ ವ ಥುರಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಗುಜರಾತ ಗಾಹಿ ನಾಂ ಭಟ್ಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲೂ ಮಹಾ ಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣನ ನೆರಳೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೆ ಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದ.

ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಾಕ್ತ ಸಾಸಗಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣು ಗಾಸ ದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರುವ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾದ ಭಗವನ್ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಗೂ ವ ಂರ್ತಿಪೂಜೆಗಳೇ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವ ಗಿಡಲ ಕ ರಣವಾದ ಅಚರಣೆಗಳ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಿಗೂ ಭಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವೆ ಟ್ಟಿಲ ಗಳನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಕೆದಂಬ ಮತ್ತು

ಗಂಗರಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು-ಶೈವಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಒಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಶೈವಭಕ್ತಿಯೂ ರಾಜಭೋಜನೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿತು.

ಮೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಲು ಆವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹಾ ಪುರಾಣರು ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇದೇ ಕಾರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಶೈವ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮತಗಳ ಸಮರ್ಥದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ ಮತ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅದುವರೆವಿಗೂ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಏಕತೆಯು ಒಡೆದು ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳ ಸಾವ್ಯದಿಂದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಕ್ರಿ. ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಲ್ಲಿದ್ದ ಶೈವ ಸಂಘಗಳೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು ಈಗ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ದರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅನ್ಯ ದರ್ಮೀಯರ ದಾಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಲೇ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಉಪಾಸನೆಯ ಭಕ್ತಿ ಈಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಂಡಂವಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಶ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಂಟ್ರವ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದು ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟದವರು.

ಕ್ರಿ. ಶ 8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣೋಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಂದ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯ ವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಿಗೆ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು.

ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಆಳ್ವಾರರೂ ಅನಂತರ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮಣಾನಂಜಾಚಾರ್ಯರು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾರಣರಾದರು.

ಜೈನ ಮತಕ್ಕೂ ಶೈವ ಮತಗಳ ಮೇಲೆ ವಿರೋಧದ ವದ್ದೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥ ತನ್ನ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ವಿಷು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿತು.

ಆದರೆ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ತನ್ನ ತುದ್ಧ ರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಕ್ರಿ. ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನ

ದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಈ ಮತ ಗುಂಡೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಯಾವ ಅಡೆ-ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಪಕಗೊಟ-ದಾಸಕೊಟಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತತ್ವ ದರ್ಶನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂತು

ಶಾತವಾಹನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿದ ಮೇಲಂತೂ ಬೌದ್ಧಮತದ ವರ್ಚಿಸ್ಸು ಕಡಿವೆ ಯಾಗುತ್ತ ಒಂತು ಕದಂಬ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೂ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವೂ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ 13 ನೆ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುವ ಗಟ್ಟಿತನ ಯಾವ ದರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಈಗ ಮೊದಲನೆ ಗಲಗಳಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಮಘಾಚಾರ್ಯರು

ಮೇಲಿಂದ ವೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮೇಲೆಯ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೇಲೆ ಬೌದ್ಧರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಕ್ರೈನರು ಬೌದ್ಧ ಮತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ನಾವಣವಶೇಷಗೊಳಿಸಿದರು ನಂತರ ಜೈನಮತವೂ ಕ್ರಮೇಣ ತನ ಜನಾದರಣೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು ಆದರೂ ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ಜೈನಮತ ವೈಷ್ಣವ ವ ತ್ತು ಶೈವ ಮತಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ನಿಂತು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತಾದಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ ವರ್ಚಿಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಂ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ರಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಾರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ರಿ ಶ 11ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು ದಕ್ಷಿಣದ ಭಾವನಾ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಅಲ್ಲಾರ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರವಾವ ಬೀರಿದ ಉತ್ತರದ ತ ದ್ವೈತವು ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯೆತ್ತಿ ಪ್ರಧಾನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಪ್ರೇಮೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಣವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳನೂ ಜನಮೆಚ್ಚು ವಂತಾಯಿತು

ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರೂ ರ ಮಾನ ಚಾಚ ರ್ಯರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರ್ಚಿಸ್ಸನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮ ಈಗ ಶೈವ ವ ತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು

ದ್ರಾವಿಡದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೈನಧರ್ಮ ತನ ಇಳಿಗಾಂ ಎಂದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಸೆರಿತು ಮುಂದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಹೋಯಿತು 16 17ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ತನ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಜೈನಧರ್ಮದ ನಿರ್ಗಮದಿಂದ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಳಿದದ್ದು ಶೈವ ಮಧ್ಯ ಮೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳೆರಡೇ ಇತರರಲ್ಲೇ ಈಗ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇವೆರಡು ವ ತಗಳಲ್ಲೊಂದು ತಂತರಿಕ ಪ್ರಬೇದವಿದೆ ಉತ್ತರದಿಂದ ಬಂದ ಶೈವ ಪಂಥ ಕಳಚುರು ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಬಸವೇ ಶ್ವರರ ಹೊಸ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟಿತು ಎಲ್ಲ ಶೈವ ಮತಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಗೊಡಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಜಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಲಹೆ ವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸರಳಗನ ದದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ದೇಶದ ಜನ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಣ ಹೋದರು ಮತತತ್ವಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ವಾಗತೊಡಗಿದವು ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೊಡಗಿದ

ಎಂಟು ಪತ್ರಿಕೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರುಗಳು ಕೇಗೆ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಜಸಾಮಾನ್ಯರೂ ವಂಚ್ಯವ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಹಾಗೆ ಈಗ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸೇರ ಶೈವ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಳಗನ್ನಡವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದರು ತಮಿಳು ಗಾಡಿನಲ್ಲೂ ಶೈವ ಮತವಿತ್ತು ಒಲ್ಲಿಯ ಶಿವಭಕ್ತರೂ ಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುತ್ತ ಶೈವ ಮತ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು

ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತೂ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರೂ ಶೈವ ಮತವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದರು ಆಳ್ವಾರುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸರಳೀಕೃತಗೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರನ್ನು ಬೇಗ ಮುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂತಾದ ಶೈವ ಮೈಷ್ಣವ ವ ತ ಪ್ರಚಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈವಮತ ಪ್ರಚಾರ ವಾಯಿತು

ಮನೇ ಆದರೂ ಶೈವಮತ ಜನಾದರಣೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಶಾಶ್ವತ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಮೊದಲು ಸಾಮಾನ್ಯನ ಒಲವು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶೈವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶರಣತತ್ವ ನೀತಿ ಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳಾದ ಶೈವರು ಶಿವೋಪಾಸಕರು

ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಜನರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಯಾ ಮತಪ್ರಸಾರ ಒನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಭಕ್ತರು

ಪರಿಣತ ವ ಕ ರಿಯಾಗಿ ಸಾಡದಿದ್ದ ಮತಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿ ಯಲ್ಲಟ್ಟುಕೊಂಡ ವಾಡೂ ಕೊನೆಗೆ ಕು ಇಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದವರು ದಾಸಕೂಟದ ದಾಸರುಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲೂ ಬರೆ ವಂಥ ಕೀರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ದಾಸಕೂಟದ ಕ್ರಾಂತಿಯೊಂದೇ ಎ ದು ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ದೇವತಾ—ಅಕ ರ ಕಂ ನೆಯ ವೃದ್ಧಿಯ ಂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಾದಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಭಾರ ತೀಯ ತತ್ವದರ್ಶನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಸರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೂಢಾರ್ಥಗಳಡಗಿವೆ ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಪುರಾಣ ಸ್ಮೃತಿ ಶ್ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪುರಾಣ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾವವಿರೂ ವುದು ದಾಸರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು

ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ದೇವತಾಯೋಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವರು ವೈದಿಕ ಬಂಧು ಗಳು ಆದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭಕ್ತ ಮಾಡಿದ್ದೆ ಮ? ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡ ವ ಶರಣಾಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಭಕ್ತ — ಶರಣಾಗತ ನಾದ ಈ ಭಕ್ತನ ಬಕ್ತಿಯ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಮಂ ದೆ ಅವನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ದೇವಾ ಲಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಬಕ್ತಿಯು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ಮೊದ ಮೊದಲು ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಪರಂಪರಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಧರ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ

ಶಕ್ತ ಪಾಶುಪತ ಮತಗಳ ಬೇರೆ ಎರಡು ಹರಯೋಗದ ಪ್ರಭಾವವು ಪಾಮನಾಚರಣೆಗೆ ತಿರುಗಿದ್ದರಿಂದ ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧ್ಯಾನಗಾರರಲ್ಲಿ ಶೈವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಒಂದೂ ಹೊಸ ಪಂಥ ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು ಮಂ ದೆ ಮೀರಶೈವ ಮತವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇಂಥ ಅವೈದಿಕ ಮತ ತತ್ವಗಳೆನು ಮಂಡಿಸಿ ವೈದಿಕ ವ ತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪೆ ಗೊಳಿ ಸಿದ್ದು ದಾಸರಿಗೆ ದ್ವೈತವ ತ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾತಾವರಣವ ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಒಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅಬಾಧಿತವಾದ ವೈದಿಕ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ

ಯೆನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಯ ವ ತ್ತು ಶಾಶ್ವತ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ

ಪಂಡರಪುರ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಬಾಗವತ ಧರ್ಮದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ ವಿಷು ಭಕ್ತಿ ಉತ್ತರ ಒರಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ದೊರಕಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲೇ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಜೈನ ಪಾದ್ವ ಮತ್ತು ಶೈವ ಧರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವೂ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು

ವೈರಂದರದಾಸರೇ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ ನಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಎನ್ನೂ ವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಯ ಹುಟ್ಟು ತೀರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಇದ ರಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಇವುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವೈರಾಣೀತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಕ್ರಮಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದು ಅವಾಚೇನ ಸಂತೋ ದನೆಯನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸು ತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ನಿಜ

12 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಹ್ಮಣೇಶ ರರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ವಾಮನಸ್ಥಾನ ಭಾವ ತಂಟು ಆಗಿತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತಿನಾರ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನದೇ ಬಾಷೆಯಾದ ತಂಟುವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ತುಳುಬಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದರು ಅನ್ಯವಂತ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ವಿಹಾರಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದಾಸಕೂಟ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸರಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಸರ ಮನಗೂಟ್ಟುವಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವೈರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು

ಅನಂತರ ಬಂದ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರ ಸೇವೆಯೊಳಗಿಲೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾಯರು ಗುರು ಪ್ರಾಣೇಶರಾಯರು ಕದರ ಮಂಡಲಿಗೆ ದಾಸರಂಗನು ಇತ್ಯಾದಿ ದಾಸಕೂಟವೆಲ್ಲ ಮಹಾದಿವ ಸೇವೆ ಕಡಿಮೆಯ ದಲ್ಲ ಭಜ ದಾತೃವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಜ ಎಂದರೆ ಅಶ್ರಯಿಸು ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತವ ದ ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೂಟಕ್ಕೆ ದಾಸಕೂಟವೇ ದಿಂದು ಈಶಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವರೂಪ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನೂ ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾವವೇ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗು ತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನೂ ೬ ಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಕಂಡವರು ತೀರ ವಿರಳ ಕಾರಣ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡೆದ ಅನೇಕರು ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಬೇಕು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾದ್ಯಮ ರಜಸ್ಸುಮೋಗಂಗಳ ವಿಸರ್ಜನೆ ಆದ ಹೊರತು ಇತರ ಗುಣವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಹೊರತು ಬಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾತ್ವಿಕ ಬೀಜಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯಗುಣ ವಿರಲು ಸಾಧ್ಯ

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಬಕ್ತಿಯ ಒಂದೆತ್ತು ವಿಧಗಳೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನೆ, ಸ್ಮರಣ ಪದ ಸೇವೆ ಅರ್ಚನ ವಂದನ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮತ್ತು ನಿವೇದನ ಪದ್ಧತಿ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇವರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಬಿಂಬ ಅವನೇ ಈ ಸಮ-ಜಗನ್ ನಿಯಾಮಕ ಈ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯ ಅಸಾರ ಎಂದೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ದಾಸರು ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ಬಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವಿರಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದು ಇದಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂವನೋಭವವುಳ್ಳ ಪುರಂದರದಾಸರು

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯೊಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರಿನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾರಯಾ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಪ್ಪವ ಮುದದಿಂದ ಸಂಟ್ಟು

ಎಂದೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ಮನೋಷ್ಠನಾದರೇನು ? ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾಗಲಾರನೇ ? ಇತಿಹಾಸ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಒಂದೆಲ್ಲ ಒಂದೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಗೂ ವೇದಕಾಲೀನ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇದನ್ನೇ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು

ಸಂಧ್ಯಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಸ್ತುಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಿ ಪೂ 3250 ಅಂದರೆ 5000 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾತನ ವಸ್ತುಗಳ ಭೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಕ್ರಿ ಪೂ 4 5 ನೇ ಶತಮಾನದ ಈಚಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕುಟನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಆಯಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ವೇದ ಕಾಲೀನ ವಾಚ್ಯತೆಯ ಬೀರಿರುವ ಗ ಧವಾದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆ ಕೃತಿಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಅಪರಿಮೇಯವಾದ ಈ ವೇದ ವಾಚ್ಯತೆ ವಸ್ತು ತ್ವಿತ ತಾಣಾರ್ಯರುಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣ ತ್ತೇವೆ ವೇದ ವ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಧ್ವನಿ ಯೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಮತಧರ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಂಚ್ಚಿಸಲು ತತ್ಪೂರ್ವದೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಗಂತ್ಯದೆ ವೈದಿಕ ಮತದ ಕಟ್ಟು ಪಾಡು ಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುವ ಅದೇ ಜನ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತತ್ವಗಳ ಸರಳೀಕೃತ ರೂಪಗಳನ್ನು ತುಂಬು ಹೃದಯ ದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಈ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವಗಳ ಬಿಗಿ ಬಂಧವನ್ನು ಕಳಚಿ ಹೊರಬಂದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಮತಗಳು ಮಾಡಿದ್ದೂ ಇದನೇ ತನ್ನ ಮತಾನುಯಾಯಿ ಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ವೈದಿಕ ವ ತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿ ಪ್ರವಾಗಿಖಂಡಿಸಿ ವೈದಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾಯಿತು ವಾಮರರಿಗೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾನುಚರಣೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಬಾಷೆಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ಜನರಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಒಳಸೆಬೇಕಾಯಿತು ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸಿ ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಹೊರತು ಯಾವ ಕ ತಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಮಂಚ್ಚಿಲಾರ ದೆಂಬ ಸತ್ಯ ಕಂಡುಕೊಂಡರು

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತೊ ದಾಸಕೂಟದವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ರಚನೆಗಾಗಿ ಹೊಸ ಭಂದಸ್ತು ತಾಳಿ ಮಂಚ್ಚಿ ರಾಗಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದೂ ಕೂಡ

13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ವೇದಾಂತಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂಥಾಚಾರ್ಯರು ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಎತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೀರಶೈವ ಭಾವ ತಾಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರವಧಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಾಳ್ವೆಯೆಲ್ಲ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕವಾದ ಆ ಪರ

ಮಾನ್ಯವು ಪೂಜಾ ರೂಪವೆಂದು ಬಗೆಯಬೇಕೆಂದಂ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಕರ್ಮ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾದ ಈ ಉಪದೇಶದಿಂದಾಗಿ ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜನರ ವ ನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು ಯತಿಗಳು ದಾಸರು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಬೆಳ್ಳಿ ಮಂಥದ ಪ್ರಚಾರಕರಾಗಿ ಪಂಡರಾಪುರ ತಿರುಪತಿ ಕಂಠಕೋಣ ಮತ್ಸ್ಯ ಶ್ರಿ ರಂಗಗಳನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಆದ್ವೈತದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂತರು ಭಕ್ತ ಪಂಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಆಳ್ವಾರರು ಇದೇ ಪರ್ವಗವನ್ನು ಆಸ ಸರಿಸಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರು ನಿಜವಾದ ವೈದಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇಂದು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಬೇತನ ತಂದುದವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾಂಕ ರೂಪುರೇ

ಶ್ರಿ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತತ್ವ ವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಇವುಗಳಿಂದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಾದ ದಿಗ್ವರ್ತನ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಸೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಸ ಕೊಟದಿಂದ ತಿಳಿದ ದಾ ಕೊಟಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಪದಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ತಿರುಳನ್ನೇ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸರಳ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಗಹನಗೊಂಡ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಾಚ್ಛಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೌಠ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾಗವತ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ವೇದಾಂತಸಾರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮೇಯಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಒಳವ ಈಶ್ವರ ಮೋಕ್ಷ ಅದರ ಸಾಧನೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೊಳಪಡಿಸಿ ಬದುಕನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒರೋಗ್ಯಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅತ್ಮನಿಗೆ ತನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಧ್ಯೇಯವುಳ್ಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯೇ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೊಟಗಳ ಗುರಿ

ಭಾರತೀಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದದ್ದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಾಗತಿಕ ಮೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಅರವಿಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ದರ್ಶನದ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಭೌತಿಕ ಸತ್ಯಗಳ

ವಿಶಾಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗಂಭೀರ ಕಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲೀ ಒಬ್ಬ ಪೂರ್ಣ ಪರ್ವನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನತೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಂಶ ವೆಟಲದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಮೂರ್ತಾತ್ಮಕ ಲೀಲಾತತ್ವ ಭಗವಂತ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ತತ್ವಗಳು ವಿಕಾಂತ ಪ್ರಯತ್ನದ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಮರದೊಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕಾಂತಿ ಹೇಗೋ ಕುಟೀರವಾಸಿಯಾದ ಸಂತ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಂಶಜನಿಗೂ ಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿಗೂ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದವು ಎನು ವ ಮೂತಿನ ಮುಖಾರ್ಥವೇ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲೂ ಅಡಗಿರುವ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯವನು ಮನಗಾಣಬಹುದು ಇದೇ ದಾಸರು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವದರ್ಶನದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ

ಉಪನಿಷದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಯಂತ್ರಿ ಪುರಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಏಕದೇವತಾ ಮತ್ತು ಬಹುದೇವತಾ ವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಚೀನ ತತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ಅರವಿಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆ ಆಜ್ಞಾನಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಹ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣ ಬಲದಿಂದಾಗಿ ಬೇರಡೆಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರಿಗಿಂತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಗಣ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಸಹ ಅಂತರಿಕ ಸತ್ಯಗಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಮೀಪ ವಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಪರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಡೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬೇರೆ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಲೌಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ವಂತಾಯಿತು ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೂ ಇದೆ ಇವರು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಇವರು ದಾಸಕೂಟ ಮೂಲ ಪುರುಷರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾಗಿದ್ದಾರೆ ತತ್ವಚಿಂತನೆ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯರಗಳ ಪಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನಾಪದ್ಧತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದೇ ಯಜ್ಞಾತ್ರವಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅರಣ್ಯರಗಳ ರಚನೆಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯೆಗ್ಗೇದದ ಯೆಗ್ಗೇಳು ನಗರದಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಆಗಿನೂ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಡಾ|| ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದರ್ಶನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಎರಡು ಅಮೈದಿಕ ಮೂಲವುಳ್ಳ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಗಾಢ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯರಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದು ನಿಜ

ಕ್ರಿ ಪೂ ಸಂವತ್ಸಾರ ೬೦೧ನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧರ ಪತ್ತಿರದ ಮೋರಾಶಿಲಾ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋ ವ್ಯಖ್ಯೇಃ ಪಂಚಾ ವೀರಾಣಾಂ ಪ್ರತಿಮಾ ಎಂದಿದೆ

ಬೆಗವಾನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೆತ್ತು ಐದು ವೀರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೃತದ ಮೊದಲ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವೈಷ್ಣವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮಂಜೇಖಿತ್ಯ ನಂತ ಭವ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಕೃತದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಜಿಲ್ಲೆಯ ಚೀನ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ನಮೋ ಬೆಗವತೆ ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ವಾಸು ದೇವನನ್ನು ಭಗವಂತನೆಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಕೆಲವು ಗುಪ್ತ ರಾಜರೂ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಮೊಹಂಟೊದಾರೋ ಮತ್ತು ಹರಪ್ಪ ಅವಶೇಷಗಳಲ್ಲೂ ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ಬಯಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯವಹಾರ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದ್ಧತಿಯು ಕಾಣಿಸುವನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲ ಕ್ಕರ ಮತ ಮರ್ಘನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಾಸಾದಿತ ಭಗವಾನ ರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪ್ರೇಷ ವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಛಕ್ತರೇ ಭಾಗವತರೊಬ್ಬ ಆಂತ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂದಿಕೆಯೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಾನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಂಡರಾಪುರದ ವಿರಲ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ವಾಗಲೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಪಭ್ರಂಶ ರೂಪವೇ ವಿರ ಒನಾಗಿರಂ ವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸರಂಗಳೆಲ್ಲ ವಿರ ಲನನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದ್ದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೇ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರ ಮತ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿರ ಲ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಅದ್ವೈತ ಮತದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಭಂಗ ಒರುವುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ವನ್ನು ಶುದ್ಧ ದ್ವೈತವಾಗಿಸುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ತತ್ವ ಒಂತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಹುದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಉಪನಿಷತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ವಗಳಲ್ಲೇ ಸಕಲ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಾಗವತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿ.

ಆತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತಿಗಳು ಸಾರಿದವು. ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಮತ್ತೂ ಆತ್ಮದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಅದ್ವೈತ ತತ್ವವೇ ದ್ವೈತ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಸತ್ಯ ಉಪನಿಷದ್ ಉಪಾಸನೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಈ ವಿಶ್ವ ವಿಷಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಗುಹ್ಯವಾದ ತತ್ವವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು

ಅಜಾತಶತ್ರುಪುತ್ರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾನೆ ಇವು ತತ್ವದ ಅಧಿದೈವರೂಪಗಳು ಅಂತರ ತತ್ವದ ಅದ್ಭುತ ರೂಪಗಳಾದ ಬಾಯಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ

ಈ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಪ್ರಕೃತ್ಯತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೊಂದಕ್ಕೂ ಬಾಧಕ ಬಾಧಕವೆಂತೆ ಎನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಅಸಾ ಪ್ರದಾಯಿ ಕ ದರ್ಶನದ ಬದಲಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹೊಸ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ದಾಸರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ದಾಸಕೂಟದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾರಣವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲನನ್ನು ಅಧಿದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ದಾಸವರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ಭಕ್ತರ - ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡಿತು

ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಾದವು ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಯ ವಿಚಾರವು ಹೊಸ ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 14ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲವೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ತತ್ವವೇತ್ಯಗಳ ಉನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕದಾಟದ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೂ ಬಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ತಳಕ ಹಾಕಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದವರೆಂದರೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರವರ್ತಕಾಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದಿರುವುದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವೇ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವೇದದ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅತ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೇ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದ ಉಪದೇಶದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ ಮಹಾಭಾರತವೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅದ್ವೈತವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ಅದೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕೃಷ್ಣನು ಮುಂದೆ ದ್ವೈತ ಪಂಥಿಯರ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದಾನೆ ದೇವರು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬ ದ್ವೈತ ಭಾವದ ಬೀಜ ಬಿದ್ದು ಸಸಿಹುಟ್ಟಿ ವೃಕ್ಷವಾಗಲು ಹಲವಾರು ಸರ್ವಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು

ವೇದ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಆರಾದಿಸುವ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ ಯಜ್ಞಗಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಏಕದೇವತಾ ಭಾವನೆಯೇ ಬೆಜ್ಜಾಸುಗಳನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗಿದವೇಕೆ ಸಾಂಖ್ಯದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರಂಷಾತ್ಮಕ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಗ್ರಂಥ

ಗಳಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿದು ತತ್ವತಾತ್ಪದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಆ ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು ತತ್ವವೇತ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದಿರುವ ಮಾತಿನೂ ಮಾತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ತೋಚಿರು

ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ವಿವೃತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲೆಂದೇ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಒಂದು ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರ ಒಬಂಧವಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ತತ್ವವನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನ ಸ ಇಂದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಅದ್ವೈತಾತ್ಮಕವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಆತ್ಮ ತತ್ವ ಅಮೂರ್ತ ಇದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣ ಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮ ವಾಸನಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮುಂಡಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದೊಡನೆಯೇ ಹೃದಯ ಗ್ರಂಥಿ ನಾಶವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಶಯಗಳೂ ದೂರವಾಗಿ ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗೆ ಈ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸುಖ ದುಃಖಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹೊಂದಬೇಕಾದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತಃಕರಣ ನಿಯಮಿತವಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಲಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮನೆಯನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಆತ್ಮ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ವಡೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾದ್ರ ಕಾಮ ನೆಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಎಲ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಸಾರಿದರು

ಪ್ರಹೃಚರ್ಯಾಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಅನ್ಯಮತಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿನ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಅದೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಎಂಬ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು

ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದದ ಸೋಪಂ ಅನ್ನು ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸಿ ದಾಸೋಪಂ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ದ್ವಾದಶ ಸೋತ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿಯಾದರು

ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದವನಿಗೆ ದ್ಯೂತಾದಿ ಶ್ರೀಡ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥವನು ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕಾದಿ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ ಈ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ಧಾನ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ವ ತ್ತು ಅವರ ನಂತರದ ವ್ಯಾಸ ಕೂಟದ ಆಚಾರ್ಯ ರಂಗ
ಳಿಲ್ಲ ಈ ತತ್ವವನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರುಗಳಿಗೆ
ಅನ್ಯಜಾತಿಯವರಾದರೂ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಒಂದ
ಕರ್ಮ ಕಾಂಡ ಮತ್ತು ಒಂದು ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಅಂತ ಶರಣತಂದಿದ್ದು
ಯನು ಪಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಚ್ಛ ಜ್ಞಾನವನ್ನು
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ

ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವೇ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಯೋಗ ಪುರಾಣನು ಶರೀರ
ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ
ತತ್ವಗಳು ವೀರ್ಣ ಅಂದರೆ ಏನಾಶಯೊಂದಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೋ ಉಪಾಯಶಾಂತರ
ದಿಂದ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ಐತರೇಯೋಪ
ನಿಷತ್ತಿನ ಮಂತ್ರವನ ನೆಸರಿಸಿಯೂ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ
ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪದ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಧ್ಯರಗಳೆಲ್ಲ ಬಂದೋ ರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಮಹಿಮೆ
ಯನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸುಪರ್ಣವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಸ್ತುತಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯ 7 ಖಂಡ 4 ನಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ
ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸ್ತೂರ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದಾಸರುಗಳು ತಾವು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಗುರು
ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಅನ್ವೇಷಣ
ವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಲಕ್ಷಣವು ಹೀಗೆಯೇ
ಎಂದು ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು
ದೇವತಾ ತತ್ತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಮಂಖ್ಯ ಅಂಶವಾ
ಗಿದೆ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ ದೇವತಾ ತತ್ತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದೂ
ಅದ್ವೈತವಾದಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾದ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯಲ್ಲಿಯೂ
ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಂಶವಾಗಿರುವುದೂ ಸಹ ತತ್ತ್ವಾನ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ
ಸೋಪಾನವನು ಒಟವೊಡುವುದಾಗಿದೆ ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತ
ವಾಗುವ ತತ್ತ್ವಭಾವನೆಯ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು
ನೋಡಬಹುದು

ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ವ ಧಾನ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇನೂ ದ್ವೈತ
ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಆದರೆ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾರಿಗರ್ಥವಾಗ
ಬೇಕು? ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅರ್ಥ

ಸುತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತ ಬಂದರು ಹೀಗೆ ಬರೆದ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರೊಳಗಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಜಯತಿರ್ಥರು ಬರೆದ ಟೀಕೆಗಳಿಂದಲೇ ದ್ವೈತ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಾಯಿತು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಯತಿರ್ಥರು ಅಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆಯದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಯೆಂದೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಅಪಾರ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪುರಂದರದಾಸಾದಿ ದಾಸರ ಗಳು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾದ ಆಡು ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದುದು ಅಗತ್ಯವೇ?

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೂ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ತತ್ವ ವಿಮೇಷನೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳ ಸಿಗದಾಯಿತು.

ಅರವಿಂದರೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಬುದ್ಧನ ಮಹೋನ ತವಾದ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾದ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಬೋಧನೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲು ಬೇರರಿಗಿಂತಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ತುಕಾರಾಮನ ರಾಮ ಪ್ರಸಾದನ ಸುಖ ಗುರುಗಳ ಹಾಡುಗಳೂ ಉಪ್ಪು ಫೆಣ್ಣಿನಂತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗಣನವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತಮಿಳು ಅಲ್ಲಾರುಗಳ ಗೀತೆಗಳೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ದವಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನಪ್ರಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಬೇರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಈ ಪ್ರಬಲ ವ್ಯಾಪನೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಿಕಟ ಸಾವಿರಾರು ವಾಚನ ತತ್ವ ತತ್ವಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಜನಮನದ ಈ ಸಿದ್ಧತೆ ಯೇನಿಷ್ಟೊಂದಿರಬೇಕೆಂದೆ ನಡೆದು ಬಂದ ವಾಸ್ತವವಾದ ಹಾಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಪರಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆ ಸಲ್ವಾವರ ವಿಧ್ವಂಸಕೃತ್ಯ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೆಳೆದು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾರ್ಯ.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶರೀರವಷ್ಟೇ ದ್ವೈತ ಮಂದ್ರಿಯ ಮತೀಯ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮ ಮೂತ್ರ ವಿಶ್ವಮಾನವನದಂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೂಣಿ ಜಾಗತಿಕ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ದರ್ಶನ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಭಾರತಿ ಯ ಧರ್ಮ ನೆಲ ಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ.

ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರಣ್ಯಕ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತು ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಪರಿವಂಶ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದದಿದ್ದರೂ ನಷ್ಟದ್ವಿಧ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಸಾಕು ಈ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಜ್ಞಾನ

ವ್ಯುಚಾರಗುತ್ತದೆ ತತ್ತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ರಚಿಸಿದ್ದನೇ ದಾಸ ಕೂಟ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ವಾಚ್ಯ ಭಂಡಾರದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವುದೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚು.

ವಿವೇಕಾನಂದರ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅನಂತ ವೈವಿಧ್ಯವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲವೆನಿಸಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಒಂದೇ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲದು.

ಅರವಿಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗೋಪನ ದಾರ್ಶನಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗಾದರೋ ಅವು ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಭೀಕರವಾದ ರಕ್ತಕಲಂಕಿತವಾದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಮೆತ್ತಿವೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನಷ್ಟು ಉಚ್ಚವಾದ ಇನಷ್ಟು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬುದ್ಧಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ ದೃಷ್ಟಿ ಸದಾ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಜನಮನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಬುದ್ಧಿ ಕಾಕರ್ಪಗಳು ಅಪಾರ ವೈವಿಧ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅನಂತ ಬೇತನ ಗಾಢಾತ್ಮಾರಯತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮವು ಎದಾ ಭಾವಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೇ ಚೈನ ಬೌದ್ಧ ಶೈವ ಮತಗಳ ನಡುವಯಲ ನಡೆದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಂಕರ್ಯಗಳ ವದ್ಯಯೋ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಂತೆ ಒಂದು ಸ ಕೀರ್ಣ ಧರ್ಮ ಶತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಂತಹ ಮಹಾ ಚಾರ್ಯರ ಗಳ ಆವಕಾರವೇ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಸದಾಸಕೂಟಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಜೀವಂತವಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯೇ ಭಾರತದ ಅಂತರಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವಿಶಾಸ ಅದರ ಸಂತ ಪುರುಷ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಗುರುವಂಶದ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವ ಚೈತನ್ಯ — ಪಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆದ ಗುಣಾರ್ಣವ ವಿಶಾಸ ಎನಿಸಿ ಅರವಿಂದರ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯವೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತೆಯ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ಇತ್ತ ಜಾರಿತೆಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಂದು

ತುತ್ತು ಕೊಡೆ ವರ ಕ ನೆನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣ

ಇದು ಮನ ಕೆಲವದ ದೃಷ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಬಡತನದ ಹೊಸದೊ ಹಾಡು ಯಾವ ಜನ ರಿಂದಲ್ಲ ? ಯಾವ ಧರ್ಮದಲ್ಲ ? ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲ ? ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ?

ಸಂಸಾರ ಬದಲಿಸಲು ಪರಿಪೂರ್ಣಕ್ಕೊಯ್ಯುವ ನೈಜ ಬಂಧು ಆದರೆ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಉರಿ ಪರ್ವತ ಗರಳವ ಡು ಶೂಲ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಹಗ್ಗ ಗರಗಸ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಗಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ವ ಅನುಭವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಗೂ ಇದೆ ಆದರೆ ಈ ವರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಾರಿಕಾರ ಅದನೀ ದಾಸರು ತೋರಿಗುತ್ತಾರೆ ಬೇಸ ರದ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಿ ಕು ಆ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ

ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ

ಸಾರ ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಓದದೆ ಎಂದೂ

ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನ ಪುಟ್ಟದಂತೆ

ಇಲ್ಲಿ ವ ಭೈ ಶಬ್ದವೊಂದನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಿಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಿಂಬವನು ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಾಗ ಹೇಸಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಈ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣ ವ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಾಡಿ

ಸೋಮ ಸೂರ್ಯರಂಬ ಕಲತ ಹೂಡಿ

ನೇಮದಿ ಬೇದಗಳ ಸರಪಳಿ ಮಾಡಿ

ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ

ಸರ ಜೋಡ್ಯವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ

ಯಜ್ಞಾಗಿ ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ ಬರುತ್ತದೆ ಯಾವ ಒಗ್ಗಿರುವ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿತ್ತೋ ಈಗ ದಾಸರಿಗೆ ಅದೇ ಜಗತ್ತು ಚಿ ತನವಾಗಿ ಕಾಣಿ ಸಂತೋಷ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದು ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಾಗ ಮೂತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಸ ದಾಸ ಕೂಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹು ವಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ಕಡೆ

ಶ್ರುತಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂತಿದ್ದು ಇದ್ದು ದು

ರ್ಮತಿ ದುಷ್ಪಚರಿತೆಗೆ ಎಳೆಯುವಿದೆ ಎನ .

ಎಂನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮೂತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸತ್ಯವನು ಕಾಣಬೇಕು

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಯಾರಂ ಬರುವರಂ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ
ಬಾರೊಂದು ಯ ವಂಭಟಿರು ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಂತನತೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಸತ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವ ಮಾನವ-ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬಿ ಕಾದರೂ ಹಾಡುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ

ಈ ದೇಹ ಬಿಟ್ಟು ಬಳಿಕ ನಿನ್ನ ವರಂ
ಬೀದಿಯಲಿ ಒಂತು ಬೊಟ್ಟಿ ಹಾಕುವರು
ಬಾದಿಗೋಸ್ಕರ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿ ಸುಡುವರು
ಒೂದಿಯಂ ನೀರೊಳು ಬೆರಸಿ ಚೆಲ್ಲುವರು

ಜೀವನ ನತ್ಯರವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಆ ಜೀವನವನ್ನೇಕೆ ಅಪ್ಪಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಾಮೋಹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವಿಯನ್ನೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾನವ ಜನಾಂಗವನ್ನೇ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶನಾಗಬೇಕು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಸಂತನೂ ಮಾಡದೆ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಡಿದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂದ ಮಾಡಿದೆ

ಸಂಸಾರಿಗೆ ಮೌತ್ಯ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬಲ್ಲದು ಸಾಂಗಾರಿಕ ದುಃಖ ದರ್ಶನವೇ ಬೇಡ ವೆಂದು ದಾಸರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಕಡೆಯತನಕ ಅವರಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ವೃಥಾ ಜೀವನ ಹಾಳುಗಡವ ವೇಡ ಸಂಸಾರವೊಂದು ದುಃಖಸಾಗರ ಹೆದರಿ ದೂರನಿಲ್ಲಬೇಡ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ೮೪ ಬಿಟ್ಟು ಧುಮುಕು ಈಜಾಡು ಈಜಿ ದಡ ಸೇರು ಭವದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಡ ಸೇರಿದುಗ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡು

ಮನವ ನಿಲಿಸುವುದು ಒಹಂ ಕಷ್ಟ ಹರಿದಾಡುವಂಥ ಆ ನಿಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯುಂ ನೀನು ಗಳಿಸಿದೆಯಾದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ನೀನು ಧನ್ಯ

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರು ಜನನಿ ಜನಕರ ಸಂಣವು ಫಲಗ್ನಗೆ ತದಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದದ ಮೇಲೆ ಎಂಡವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಬೋಗು ವುದು ಬಂಹಿಗಳ ಸಂಣವು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಪ್ರವಚನದಿಂದ ಪರಿ ಹಾರವಾಗುವುದು ದೇವತಾ ಬಂಣವು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾರಿ ಬೋಗು ವುದು ಅನುಬಂಧಿಗಳ ಬಂಣವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿ ಬೋಜನದಿಂದ ನಾಶ ವಾಗುವುದು ಆದರೆ ಪರವಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಬಂಣವು ಯಾತರಿಂದಲೂ

ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಪರಾನ ದಂತೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬಾರದು ಎನು ೨ ಮಾತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇತರರ ಮುಂದೆ ಕೈಚಾಚಬೇಡ ಎನ ಅನ್ವೃತನು ನೀಗೇ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂಭಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಪೂಣಶ್ವನ ತೊಂದ ನಾಗಿ ಇದ್ದು ದುಡಿಯಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಬಿಂದೂ ಮಾತ್ರವೋ ಸುಖವು ದುಃಖ ವರ್ವತದಷ್ಟು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧ ಎಂದೆಂದು ಸುರಿಯರಸ ವಿಜಯ ವಿರಲನಂತ್ರ ಕುಂದದೆ ಹೃದಯದೊಳು ನೆನೆಕಂಡ ಮನವೆ ಎಂದೂ ಸುಖವನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಾಭಿವೃದ್ಧಿ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಆ ದೇವತಾಂತರ್ಯಾಸಿಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು

ಎನಾದರೇನು ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ವೇದ ಓದಿದರೇನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನೋಡಿದ ರೇನು ಕಾದಿ ಕಾದಾಡಿ ಗೆದ್ದರೇನು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಾಮ್ಮವ ವಿಜಯದಾಸರು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತ ಎಖ್ಯತೆಯನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಮಾನವ ಪರತಂತ್ರ ಯಾವುದೂ ಅವನ ಅದೀನವಲ್ಲ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ

ಹರಿಯೇ ನನ್ನಾಧೀನ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧಿ ೨ ಪಂಚಬೂತಾತ್ಮಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಮನಚಿತ್ತಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಸಕಲ ಚೇತನವು
ದೈವವೇ ಕುಣಿಸಿದರೆ ಕುಣಿವೆ ನಗಿಸಿದರೆ ನಗುವೆ
ಮಣಿಸಿದರೆ ಮಣಿವೆ ಅಳಿಸಿದರೆ ಅಳುವೆ

ಎನ್ನುವ ಸರ್ವ ಶರಣು ಭಾವದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತದಯ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ ?

ನಂತರ ಬರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರೌಢವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತತ್ವೋಪದೇಶಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತ ಭಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಅದಿ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಉಪನಿಷದ್ ಪ್ರಮೇಯಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಾಳಲಿ ? ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಬಿಡಾರವು ಬೀಳತೊಡಗಿದೆ ಕಟ್ಟುಗಳು ಸಡಿಲದವು ಒಳಿ ಮೊಳಿ ಕದಲಿದವು ನೆಚ್ಚು ಕಂಬಗಳು ಕುಸಿದವು

ತೊಟ್ಟ ಪದಸಾಲೆಗಳು ಬಟ್ಟ ಬಯಲಾದವು ಕೆಟ್ಟಹೊದ್ದಿ ಸಲಾರೇನೊ ಸ್ವಾವಿಣಾ
ಎಂದು ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನನಾ ಗಿ ಮಗಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾಗಾದಿ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ದುಷ್ಟಭೋಗಗಳಿಗೊಳವಾದವೋ |
ಸಾಗಿ ಬಾರವೋ ಹಿಂದಕ್ಕೆ—ಸರ್ವ ಶ ಯೋಗಿಗಳ ಒಡೆಯ ಕಾಯಂ |
ಆವಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಾವೊಂದಂ ಸುಖ ಕಾಣೆನೊ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆಳಲ ಸೇರಿದ ಅಬುವಿನ ತೆರನಾದೆನೊ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬದ ಕುವ ಇಲಿಯಂತೆ ಈ ಸಂಸಾರ
ಯಾವ ನೆಟ್ಟು ?

ತಾತ್ಪ್ರಿಕ ಗಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಆಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು
ತಾಮಸ ಗುಣಯುತಾದರೆ ಆಧಿಭೌತಿಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ ಎರಕ್ತಿ ಭಾವನೆ
ಯೊಂದರಲ್ಲೇ ಹಂ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು ಹಾಗಾಗಿ ಎರಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ
ಹುಟ್ಟಿದರೇನೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ
ಪೂಜೆ ! ಅರಿಯದವ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತರ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮಿತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು
ಸಾಮಾನ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಉಪಶಲ
ಸಾಧ್ಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹೊಸ
ಚೈತನ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ತುಂಬಿದರು ಪರಾಪರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ ಲಬವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಮನ ಒಲಿಸಿದರು ತತ್ವಜ್ಞಾನ—ಉಪಾಸನೆಗಳ ಹೃದಯ ರಂಗವು
ವಾದ ಎಂಗವಂಪನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನ ವಿಸಂಗತವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಒನರಿಗೆ ಇವೆರಡೂ
ಒಂದೇ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಹರಿದಾಸರದು

ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

- 1 The Foundations of Indian Culture and the Renaissance in India by Aurobindo
- 2 ತತ್ವಸಾಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನತ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ—ಡಾ|| ಎಸ್ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್
- 3 ಹರಿದಾಸ ಎಂತ್ಯ—ಕೆ.ಎ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂಪುಟ 33-34

ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ಡಾ|| ಅರಿಯೇಸ

ಗಾನರಸ ಶಿಶುವನು ಪತಂವನು ಫಣಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ರಂಜಿಸುವಂತಹದು ಹೃದಯಾನಂದದಾಯಕವಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲಸತ್ತ್ವವೆನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಸಂವಂಧುರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವಾಹಿಗೆ ಕನ ಡ ನಾಡಿನ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಚಿರಸ್ಥೂರಣಿ ಯವಾದುದು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಜನಮನಗಳನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಬೇರಿ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿರುಚಿಗಳಿಗೆ ಮನ ನೆಕೊಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸಗೊಂಡಿದೆ

ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಭ ಪೆಯ ಎಲ್ಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೃದಯವನ್ನು ಆದ್ರಗೊಳಿಸಿ ಬಲ್ಲ ಸಂಗೀತ ಬಾಷಾಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅತಿ ತವ ಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಛಾಪೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವ ತ್ತ್ವ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತವಾದುದು ಆದರೂ ಅದರ ಸಂಗೀತ ಮಾದ್ರಮ ಎಲ್ಲ ರೂಕರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೆದ್ದದಗಿಸಿಕೊ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಯಾಯಿತು ಕೆಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಬೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಹೃದಯ ಸಾವಣೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯೊಳ್ಳಿ ವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಅನೇಕ ಪ್ರದ ಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇರೆ ಬರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಇತರರ ಹಿರಿವ ಯನು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಜನ ಕಲಾನೈಪುಣ್ಯವನು ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಅಸಹನೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರನಿಂದ ಮೂಲಭೂತಗುಣಗಳಿಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಹನೀಯಗುಣಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವೆ

ದಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು ವ ತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ನಡುವಿನ ಕೊಳ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ

೧೩-೧೪ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ನರಹರಿಕೀರ್ತಕಂ ಕನ ಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ಭು ಕೃತಿಕಾರರೆನ ಲಾಗಿದೆ ೧೨-೧೩ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೃಷ್ಣವಣಚಾರ್ಯ ತೆಲುಗಿನ ಮೊದಲ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ರಾಗಯಂತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡತಕ್ಕ ವಚನಗಳು ರಗಳೆಗಳು ಹಾಡುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು ತೆಲುಗಿನಲೂ ಕೃಷ್ಣವಣಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಸ್ತು ಆಧಾರಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕ ರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಿಯನ್ನೂ ಬೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಅಂಧ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನೇ (15ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕನ ಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ದೇಶಿ ರಾಗಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಗ್ಗೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಸಂಕ್ಷರಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಮ್ಮ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗಳು ಒಗ್ಗೂಡಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಮರಬಹುದಾದ ಪ್ರೇರಣೆಯನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ

ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಗೀತಗೋವಿಂದಪವರೆಗೆ

ವೇದಕಾಲದ ಸಾಮಗಾನ ದಾಖಲೆಯಾದ ಮೊದಲ ಸಂಗೀತಯೋಗವೆನ ಬಹುದು ವೇದಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಗಾಥಾ ಸಾಮ ವಂಶತಾದವು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ವೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು ಭರತ ಮುನಿ ಯಂತಹವರು ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನು ಸ್ವರಬದ್ಧಮಾಡಿದ ಕಾಲವನು ಗಾಂಧರ್ವ ಯೋಗವೆನ ಬಹುದು ರಾವಣಾಯಣಾ ಮಹಾಬಾರತಾದಿ ಆಖ್ಯಾನಗಳು ರಚಿತ ವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನು ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗಾನಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಾನ ಮಾಡುವ ಕುಶೀಲವರಿದ್ದರು ದೇಶಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಗೀತ ರೀತಿಗಳನು ಲಕ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಿ ರಾಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮತಂಗನೆಂಬ ಮಹಾಶಯನ ಬೃಹದ್ದೇಶಿ ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತಗ್ರಂಥ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ದೇಶಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳನು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಧ್ರುವಾ

ಗಾನವೆಂಬ ಹೆ'ರಾ ಡಲಾಯಿತು ಶಾಖ್ಯಾದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏಲಾಪ್ರಬಂಧ ಕರಣ ಪ್ರಬಂಧ ವರ್ಣಪ್ರಬಂಧ ಆರಾಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಂಧ ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣ ವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ತನ ಅಭಿನವ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ರ ಗ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಗಮಕ ಕಲೆಯೆಂಬ ಹೋಲುವಂತಹದೊ ಗೀತಗೋವಿಂದಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಿತ್ತಿ ಶೃಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವಾಯಿತು ಜಯದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಚಿಸಿದ ಅಭಿಲಾಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದವರು ಯಾರೂ ದೇಶೀಯ ರೀತಿಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಾತನ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ಮತ್ತಿತರ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಪ್ರೇರಣೆ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಂದಾಸರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಗೀತೆಗಳು ರಚಿತ ವಾದುವು ಕವಿರಾಜವರ್ಣಗ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಟ್ಟುಗಳ ರಚನೆ ನಡೆಯಿತು ಬೆಂದೆ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಶೃಂಗಾರಾದಿ ರಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತೀ ಕರಣಕ್ಕೆ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾಡನ್ನೂ ಶಿವಶರಣರು ಬಳಸಿ ದರು ಶರಣರ ಅನುಭಾವ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬುನಾದಿ ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಜ ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳು ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಲೂ ಅನುವಾಗಿದೆ ಸಕಲೇಶ ವನಾದರಸರ ತಂಗಾಳಿಗಲಿರು ಮರನೆ ಎನ್ನಂಗದೊಳಿರ್ಪ ಶಿವಲಿಂಗವ ಮರನೆ ಎಂಬ ಶಂಕರಾಭರಣರಾಗದ ಕೃತಿ ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಸುದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ತ್ವ ಆ ಕೃತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು (ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ 1975 4) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಸಿದ್ಧರಾವು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮುಂತಾದವರು ಭಕ್ತಿಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ದರು ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ತಮಿಳು ನ ಯನ್ನಾರರ ತೇವಾರಂ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫುರಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಗಿ ತಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವೈಷ್ಣವ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಬ ಗರುಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹೊರಬರಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿರಬಹುದು. ವಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವಾದಶಸೂತ್ರದ ಮೂಲಪ್ರೇರಣೆ ಇದು ಎಂದು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತ ಮುಕ್ತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ವಚಾತ್ರಗಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜದ ಹಿತ ವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹರಿದಾಸರು ಛಾರತದ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ತ್ತಾರೆ.

ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನ ಪರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಪಷ್ಟವ ಗಳನ್ನು ಅನಂತರದ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರನ್ನು ಅದು ಹೀಗೆ ರೂಪಿಸಿದೆ ಎಂಬುದ ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ತೆಲುಗಿನ ಆದಿಕವಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ನನಯಂ (11 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಿಗಿತ ಮೊದಲೇ ಅನಿಬದ್ಧ ರೀತಿಯ ದೇಶಿ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆ ಇತ್ತೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ದ್ವಿಪದಿ ತರುಣೋಜ ಮಧ್ಯಾಕ್ಷರ ರಗಳೆ ಮುಂತಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ನನ್ನಯನಿ ಗಿತ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿ ತಾಸನ್ನು ಆಧಾರಗಳಿವೆ ನನ್ನೆಚೋಡ (12ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಉಯ್ಯಾಲೆಯ ಹಾಡು ಗೌಡಂ ಗೀತೆಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ದಾನೆ ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೂ ಮಣಾಥ (13 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಪರ್ವತ ಪದ ಅನಂದ ಪದ ಶಂಕರಪದ ನಿವಾಳಪದ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ ಪದ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನ ಯುಗ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾಕತೀಯ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕಾಲದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅವಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈತ ಬರೆದ ವಚನಗಳು ಕನಡ ವಚನಗಳಂತೆಯೇ ರಾಗಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹಾಡ ತಕ್ಕಂತಹವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ರಾಮ ನ ಮಗಳು ನೈಸಿಂಹ ನಾಮಗಳ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಈ ರಚನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಿನವಾಗುತ್ತವೆ.

ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾಳಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಹೋಬಿಲ ಮಠ ಸಂಪಾಚಲ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ 13-14 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಾಧಾರವಿದೆ. ಎಂಟು ಎಂಬವರು ಸಂವತ್ಸಾರ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಏಳು ಪದ ಮತ್ತು ಪಚನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಬಹುದು.

ಹರಿದಾಸರು-ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ನರಹರಿಕೀರ್ತನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕನ್ನಡಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪರಂಪರೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತ್ಯಾಗರಾಜರವರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಸಂಗೀತಗಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಪರಂಪರೆಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ ಪರವಾಗಿ ಅಳವಾಗಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಲು ಇದೊಂದು ಪೀಠಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಲ್ಲಿ ಪದಕವಿತಾ ಪಿತಾಮಹ ನೆಂಬ ಬಿರುದು ತಾಳ್ಮೆ ಪಾಕ ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ. ಇವರು ಕನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಎಂಬ ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಪರಂಪರೆ ಕನಡದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು.

ನರಹರಿಕೀರ್ತನರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತನರೇ ಮೊದಲಿಗರು. ಇವರ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ತಿರುವುದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರವರೆಗೂ ಇವರ ಪ್ರಭಾವ ಹಬ್ಬಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಯಾವ ಆಧಾರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ನಿಷಾ ವಂತ ಭಕ್ತಿಪ್ರಭಾವನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ನರಹರಿಕೀರ್ತನ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರೆತಿರಬಹುದು. ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿದೀತಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು. ಅವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಗೀತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೊಟ್ಟರು.

ಬಹುದೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂಪರ್ಕ ತಲುಗು ಸಂಗೀತಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಗೋಷ್ಠಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೂ ಆಪಾತಮಧುರವಾದ ತೆಲುಗು ಕವಿ ಪೋತನನ ಅಂಧ್ರವಂಶಾಭಾಗವತ ದನ್ನು ಕೇಳಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಮತ್ತೆ ಮೃತ್ತ ನಾಮ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ವೂಡಿದರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕರಣವಾದ ಹರಿ ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಬೋಧೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ ಚಿಂತನೆ ಸುವಣಜಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟ ಗಳ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೆನಿಸಿ ಕನಕ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತೀಂದ್ರರಾದುದರಿಂದ ಶೌಕಿಕರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೆನಿಸಿ ಸಾಧಿಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ವಿಜಯ ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಇವರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮಕಾಲೀನ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಆದಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನ ತೆಲುಗು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು

ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳೆಂಬ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉಗಮವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಶಿವಶರಣರ ಗೀತಪರಂಪರೆಯು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ನಿಜಗುಣರನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಇವರದು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ವಿರಕ್ತಿಯೇ ನಿಜಗುಣರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಯಿತು ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾದ ನಿಜಗುಣರ ಪಾಠಗಳು ತತ್ತ್ವದ ವಿದಗಳಿಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಪರವ ತ ಖಂಡನೆಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡದೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಅನುಭಾವ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತವಾದ ನಿಜಗುಣರು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ತಾತ್ಪರ್ಯಕರೀತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಾಲಲೀಲಾ ಮಹಾಂತ ಶಿವಯೋಗಿ ಘನ ಮರಾರ್ಯರು ಮಂಚಿನ ಪಟಪರಿ ಮೈಲಾರ ಬಸವಲಿಂಗ ಶರಣರು ಶಿಶುನಾಳ ಶರಣರು ಮುಂತಾದವರಿದ್ದಾರೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ

ಸೇರಿದ ಒನ ವ ಯ್ಯ ಅನೇಕ ಾಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು ಮುತ್ತು ಕನ್ನಡ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರ ರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು 15 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 16 ಶ ದ ಅರಂಭದ ದಶಾಬ್ದಿಯವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಅನ ಮಯ್ಯ ಸಾಪರಾರು ಸಂ ರ್ತನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ತಾಳ್ಮೆಪಾಕ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅನ್ನ ಮಯ್ಯ ಅನಂತರ ಕ ಲದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೆಷ್ಠ' ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ರಚನೆಯಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನನ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು ಇವರು ಸ ಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಎರಡ ಸಂಕ ಽನ ಽಕ್ಷಣ ವೆಂಬ ಸ್ತಂತ್ರ ಈಗ ಅಲಬ್ಬ ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಅ೨ ಮಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ ಚಿಕ್ಕ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯನು ತೆಲುಗಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಈ ಕತಿಯಿಂದ ಗೂಲ ಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಮತ್ತು ನಿಜಗ ಣರಿಂದ 'ಗ್ರೀರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ಬಹುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಪೋಷ್ಣಾಹವನಾ ಗಲ ಬಯಸಿ ದವರಲ್ಲ ಬೇವನವೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಸೇವೆಗೆ ಮಿಸಲಿರಿಸಿದ ಮಹಾಭಕ್ತ ಇವರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಾವಿರ ರು ಶೃಂಗಾರ ಸಂರರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಅಳುತ್ತಾರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಗನುಗ ಣವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಎಖ್ಯಾತಪಡಿಸಿದವರು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಅನಂತರ ವೇದಂ ತ ದೇಶಿಕರು ಶರಣೋಪಯಿತಿ ಅನ ಮಾಚ ರ್ಯರು ಮಂಕಟೇಶ್ವರನ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರ ದರು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಕ್ಷಸ್ಥ ಲದ ಕ್ಷೋಭವೇ ಶರಣೋಪಯಿತಿ ಆಯಿ ತೆಂದೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಗಡಿಯ ಗಂಟೆ ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೂ ರಮಣನ ಕ್ಷಿಯ ನಂದಕಾಂಶದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಜನಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತೆಲ್ಲ ಅಮೃತಕಾಪವಾಗಿ ಂಡಿದ ಪಾಡೆಲ್ಲ ಪರಮಗಾನವಾಯಿತು 16ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಂ ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಸ ವಾರು 70 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸ ಹಿತ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ ಈ ನಡುವೆ ಸಾಳ ವ ಸರಸಿಂಹರಾಯನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗಾದ ವಿರ ಗದ ಪ್ರಸಂಗ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೆಂದೆ ಸರಸಿಂಹರಾಯ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಕೀರ್ತನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ ನಂತೆ ಸರಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವ ನಾಲಗೆ ಪರರ ನುತಿಸದಂ ಮಂರಹರನ ಪದಗಳಿ ಗೆರಗಿದ ತಿರ ಪರರ ವಂದಿಸದಂ ಎಂದೂ ಅನ ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂಡ ಸರಸಿಂಹರಾಯ ಕವಿಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರರು 32 000 ಸಂಕಿ ತರ್ತನೆಗಳನ ರುತಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಇದುವರೆಗೆ 14 000 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ ಇವು ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾಮ್ರ ಪಟಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಭಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿರ ವುದು ವಿಶೇಷ ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿತ್ತಮು ಎಂಬ ತಾಳ ಪಾಕ ಚಿನ್ಹ ನ ನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅನ್ನವ ಯ್ಯನ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ

ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಅನವ ಯ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂಬುದು ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಳು ನರಸಿಂಹ ರಾಯನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದುದು ಅಪಾರವಾದ ವಿಷಯ ಆದರೆ ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ವಾಗ್ಗ ಯಕಾರರು ಫಿ ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲವೇ ತಿಳಿದ ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಬಹುಪಾಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶ್ರೀರಂಗಪಾಠವನಂ ಕುರಿತಂತಿವೆ ಅನವ ಯ್ಯನ ಇಷ್ಟ ದೈವ ತಿರ ಪತಿ ಎಂಕಟರಮಣ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಅನವ ಯ್ಯ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೆಯೇ ನರಂಪನ ಬಗ್ಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ಎರಡಿದ್ದಾರೆ ಅನವ ಯ್ಯನ ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಇಬ್ಬರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ ಆದರೂ ಅನವ ಯ್ಯ ಮೊದಲು ಸ್ವಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಿಯಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರೂ ಮೊದಲು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ರಮಣಿಯಾಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪರಿ ವಂಶ ಮುಂತಾದ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ನೆರವನು ಪಡೆದರು

ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಗೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಿಯರು ಬಂದು ವಿಧ ವಿಧವಾಗಿ ದೂರ ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಟ ಆಡಿಸುಂ ನಾನೇನಾದರೂ ದೊಡ್ಡವನೇ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೂಸಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಅಳ ತ್ತಾ—

ಗೊಲ್ಲಕಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಎನ್ನ ಮೇಲೆ
ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿ ಪುಟ್ಟಿಸಿ
ಕಳ್ಳನೆಂದು ದೂರಂತಾರೆ ಎನ್ನ
ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಬಗೆಯೆ ಎಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಇಂತಹ ಸಂವಾದ ಅನವಯಾನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಎಲ್ಲರೂ ದೇಶೀಪದರಯರ ಭವರಗೀತೆ ಕೂಡ ಇಂಬು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅನವಯಾನರೂ ಪ್ರವರಗೀತೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೂ ಮತ್ತು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರೂ ನೀಡಿದ ಕೂಡಗೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳ ವಿಭಾಗ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಅಂತನಾಮದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ನಾವು ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇಬ್ಬರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸೇವಾದಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ಕೀರ್ತನಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುದೀಪ್ಯತೆಯಾದ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಪ್ರಕೃತ ಅಂಶವಾದಕವಿತಾ ಸಿತಾಮಹ ನಾದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದರೂ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡವರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜನ್ಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿತ್ತು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನನ್ನ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಮಹನೀಯರೂ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾದ ಎಪ್ಪೆಯವನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ ಎನ್ನ ಬರೆದ ಈ ವಿಷಯ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಂದು ನಂಬಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಅವತಾರವೆಂದು ಜಾಗೃತರಾದರೂ ಅನವಯಾನ ಕನಡ ಸಂಕೀರ್ತನಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪುರಂದರವಿರಲಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವರು ಅನವಯ್ಯ ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನವರಿರಬೇಕು

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ನಂದಕಾಂಶದಿಂದ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು

ಒಬ್ಬಯನಗರದರಸರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಬೆಳ್ತರ ಗಿಡ್ಡದರಿಂದ ಕನ ಡಿಗರಲ್ಲೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯೆಂದಿಗೆ ಅನುಬಂಧವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನಿಗೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಉಂಟಾದ ಸಂಬಂಧವನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಮಾತಾರ್ ರೀತನೆಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಂಧೇಹವಿಲ್ಲ ಅನ ಮಯ್ಯ ಮತ್ತೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ರೀತನೆಗಳು ಭಾವದಲ್ಲಿ 'ವಿದವ್ರಯೋ'ದಲ್ಲಿ ರಚನಾವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ರೀತನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು (ಕೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ್ 1982 42)
1 ಮತ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳು 2 ವರ್ಣನಾ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳು 3 ರಚನಾ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳು
ಈ ಇಬ್ಬರೂ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರೂ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದವರೇ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊಸದರಲ್ಲ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪುರುಷೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಲಾಗಿ ನೋಡಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬನೆಂದು ದುರ್ಜನರಂ ಹೇಳುವರ ಬ್ರಹ್ಮ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದನು, ಶಿವನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ದರಿಸಿದನು ಎಂದು ಅನ್ನಮಾತಾ ರೈರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೂಡ ಮಾಯಾಮಾದಿ ಮತಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯ ಹಚ್ಚು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದೂ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಜನರ ಸಂಗಟೇಡ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪದ್ಧತಿ ಬಿಡಬೇಡ ಬಿಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಎಂದೂ ಘೋಷಿಸಿದರು

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಭಕ್ತನೆಂಬುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲಭಕ್ತರೆಂಬುದು ಗರ್ವಜನವೇದ ವಾದವೆಂದು ಅನ್ನಮಯ್ಯವಿರಲ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ವಿರಲನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ

ಶರಣು ನಿನೆಗೆ ಶರಣೆಂಬರಂ ವಿರಲ
ಕರಣವಾರಿಧಿ ಎನ್ನ ಕಾಯೋ ವಿರಲ
ಕಂಡೆ ನಾ ನಿನ್ನ ವೆಂಕಟನೆಂಬ ವಿರಲ

ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ವೈಷ್ಣವ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಅನಂತರ ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವೆಂಬ

ಭಾವನೆ ಹಲವೆದೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು
(ಕನ ಡಾನುವಾದ)

ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಆಚಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದೇ ಬುದ್ಧಿ
ಗುರುವಿರೂಪವನಿಗೆ ಕೊರತೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ
ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೇ ತೋರಿದರು
ಆಕಡೆಯ ಜನ್ಮಗಳ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚು

ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಅನ ಮಯ್ಯನಂತೆ ಗುರ ಭಕ್ತಿಯನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುವಿನ ಗುಲಾವನ ಗುವ ತನಕ ದೊರೆದಂದೆಲ್ಲ ಮುಂಕಿ
ಗುರುದೈವವರಿಯದ ಹಿರಿಯನಾದರೇನು
ರಾಮನಾಮವ ನಂದಿ ನಂದಿ ಗುರುಗಳ ಚರಣವ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣಲೀಲ ವರ್ಣನೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸಪೋಷಣೆ
ಜನಪದಗೀತ ಅನುಕರಣೆ ಮುಂತಾದವು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನೂ ಕಾಣುವ ದು
ಅನ್ನಮಯ್ಯನನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನುಕರಿಸಿದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಕೆಳಗಿನದು
ಮಾಳವಿರಾಗ ಶರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರ ಸನು ತ ಶರಣು ಶ್ರೀ ಸತಿವಲ್ಲಭಾ

ಶರಣು ರಾಕ್ಷಸಗರ್ವ ಸಂಹರ ಶರಣು ವೆಂಕಟ ನಾಯಕಾ
ಇದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನ ಸ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪಲ್ಲವಿ

ಮಾಳವಿರಾಗ ಶರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರಮಂದಿತ ಶರಣು ಶ್ರೀಪತಿ ಸೇವಿತ
ಶರಣು ಪಾರ್ವತೀತನಯ ಮೂರ ತಿ ಶರಣು ಸಿದ್ಧಿ ವಿಜಾಯಕ

ಇದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಲ್ಲವಿ (ರಜಗೀತಾಂತರಾವು, ಅಂಭ್ರವಾಗ್ಗೀಯಕಾರ
ಚರಿತ್ರಮು ಪು 114)

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀಸರಾದ ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ
ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದದ್ದೇ ಶ್ರೀರಂಗ ತಿರುಪತಿ ಉಡುಪಿ ಮುಂತಾದ
ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನವನು ಕೈಗೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರ ದೈವಗಳನು ಕಂಡಿ ಹಾಡು
ಗಳನ್ನೂ ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ
ಕಂಡು ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೆಲವರು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮೀಪದವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಮನೋಭಾವ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸು
ತ್ತದೆ ಉಪದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಭಾಷೆಯನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯ
ನಿಗೆ ಇವರನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮತ್ತು ವಾದಿರಾಜರ ಅಂತರ ಅಜ್ಞಾತಪರ್ವ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಜಯದಾಸರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ವರೆಗೂ ಹಿಂದಾಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಯಾಗ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತೆಲಗಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕರ್ತನಕಾರರೂ ಉತ್ತಮ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಕಂಚಿರೈ ಗೋಪೆನ್ನ (ಬದ್ರಾಚಲ ರಾಮದಾಸ) ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಣಾಚಾರ್ಯರು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ತೆಲುಗು ರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. 15 16 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತಾಳ್ಮಾಕಯ್ಯಾಗವೆ ಬಹುದು. 1620 ರಿಂದ 1680 ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ರಾಮದಾಸ ಭಜನೆ ರ್ತನಗಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಚಾರ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅಂಧ್ರದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಜ ದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹರಿಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ಮೂಲಕ ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಹೊಂದಿದೆ. ರಾಮದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆನಂದ ಭೈರವಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಬಳಸಿದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಇವರೇ ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಿಪ್ರಾಯ ಘೇದಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಮದಾಸರ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರ್ತನೆಗಳು ಆನಂದ ಭೈರವಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ.

ಪುನಕ ಬಂಗಾರಮಾಯನೆ ಕೋದಂಡಪಾಣಿ

ರಾಮನಾಮವೇ ಚಿಂತನಮು

ರಾಮನಿವಾರಮು ಮಾರ್ಗಮಿ ವಿಚಾರಮು

ಮುಂತಾದವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಬಹುದು.

ಇದ್ದುದೇ ಆಹಾರಿ ಭ್ರಾತೃ ಸಾದನವಾಗ್ರಯ ಶಕರಾಸರಣ ಮುಖಾರಿ, ಸಾವೇರಿ ನಿಲಾಂಬರಿ ನವರೋಜ್ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮದಾಸರು ಕರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರದ ರಾಗಗಳಾದ ಕಾಂ ಕಮಾಸು ದರ್ಬಾರು ಬೇಗಡ ಕಾನಡ ಯಮುನಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಕ್ತಿ ಘನವೆ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರನ್ನು ಹೊಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಇದೇ ಕಾಲದವರಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು. ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶೃಂಗಾರ ವತ್ಸು ಮೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಪದವೆಂಬ

ಹೆಸರಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಂಗಾರ ಸಂಕರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪದವೆಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕಶಬ್ದ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ಅದನಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ತಿರುಮಲ ಕೀರ್ತನಾ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಬಂದ ಹೆಸರು. 'ಕೊವ್ವ ಪರದಯ್ಯ' ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ರೈತರನ್ನಾಗಿಟ್ಟ ಪರದಯ್ಯ ಭಕ್ತಪರನಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಾಗಿ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅನೇಕ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶೃಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಅನಂತರ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಭವಾನುಗುಣವಾದ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸ ರಾಗಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳ ಜೋಡಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನುಮಾಣಾರ್ಹವಾಗಿ ಒಳಗಿನ ಅಹಿಂಸಾಂಶೋಚಿತ ಕೀರ್ತನಗಳ, ದನ್ಯಾಸಿ ಭೈರವಿ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿ ಮುಖಾರಿ ಪಂಚವಲಾಳಿ ಶಂಕರಾಭರಣ ಸ ವೇರಿ ಮುಂತಾದವನು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನವರೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಸಾವಿರಾರು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ನೂರು ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತಿವೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಪುರಾವು ಅವರ ಪುಸ್ತಕವಾದ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 334 ಪದಗಳು 39 ರಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಂಭೋಜಿರಾಗವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖಾರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಭೈರವಿ ಎಂಬ ರಾಗಗಳು ಅನಂತರದ ಸ್ಥಾನವೆಡೆದಿವೆ. ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಎಂದೂ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದೂ ರಜನೀಕಾಂತರಾವು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಚರಿತ್ರಮಂ ಪು. 210-232). ಆದರೆ ರಾಳ ಪಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಪೃಥಕರೂಪವೇ ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಮುಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಬಳಸಿದ ರಾಗತಳಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುರಂದರದಾಸರಿ ಪ್ರಾಚೀನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ಇವೆ. ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಇವು ಹಾಡಬಹುದು. ನನಗೆ ರಂಗಲಾದ ಶ್ರೀ ಬಿಡಾರಂ ಕೃಷ್ಣ ಪುನವರು ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಹಾಡಿದಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯಾದಿಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತಿ ಶೃಂಗಾರ ರೂಪ ಭವ ಭೇದ ಪೊಂದನು ಒಟ್ಟು ಹಾಡಿನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇತರ ದಾಸರಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟೇಕೆ ಅನ್ಯಮಯ್ಯನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ಇದೆ. (ಪರಿಚಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪು. 14). ಇದರಿಂದ ಅನುಮಾಣಾರ್ಹವು ಮಾತ್ರ.

ಪುರಂದರದಾಸರ "ರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಮ್ಯನವರೂ ವಂದುವರಿಂದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಇಜಯದಾಸರು ಮತ್ತು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯಪುನರುಚ್ಚೇವನ ಜಗನಾ ದಾಸ ಗೋಪಾ ದಾಸ "ಪೋಷನದಾ" ಮೊದಲಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಗರುಗಳಾಗಿ ವತ್ಸ ದಾಸ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂಚೆ ವರಿಯಲಾ ಕಾರಣರಾದವರು ವಿಷಯದಾ ರು ಪುರಂದರದಾಸರನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಮ ಗುರುಗಳೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಐಜಯದಾಸರು ಪದಗಳನು ಸುಳಿದಿಗಳನ್ನೂ ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಹಲವಾರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯು ನೀಡಿದರು ವಿಜಯದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನಾಥದಾಸರ ತಿರಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ತಿರುಪತಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡು ಮದುವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಪರಿಯು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಹೋಲುವ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಜಗನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿವೆ

ತ್ಯಾಗರಾಜರು (1767-1847) ಕರ್ಣಾಟ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾಯಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೂರು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕುರಿತ ಅತಲ್ಪ ಪರಿಷಯವರ ವರ್ಣಿಗೂ ತಾಳಗರಾಜರ ಹೆಸರು ಚಿರಪರಿಚಿತವೇ ಆಗಿ ತ್ಯಾಗರಾಜ ಶ್ಯಾಮಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತ ಮಂತ್ಯಾಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರನು ಸಂಗೀತಪ್ರಮಾಣಿಗಳೆಂದೂ ರತ್ನತ್ರಯವೆಂಬೂ ಕಿರಿಯಲಾಗಿದೆ ವೀರವರೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರವಾರೂರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೇ ಅರ್ಚುರ್ವ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಯಣವದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ರಚಿಸಿದವರಿವರು

ಅರ್ಚುರ್ವಧಾತು ಕಲಿಸಾ ಅತರ್ಮಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರು ತಂಜಾವೂರನು ಆಳು ತೆಲುಗು ರಜರು ಮುಂತಾದ ಹಾರಾಪ್ರಾಜರು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹು ಮಟ್ಟದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪೂರೈಸಿಗಳಿದ್ದರು ಧಾತು ವರ್ಣಗಳ ಸಮಾನ ಪಾಠ ನೈಗಿಂದ ಎದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಮ್ಯನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದೆ ವರಿಯತು ಶಹಜೀ ಗಿರಿದಾಸರವಿ ಎರಡು ವೀರ ಭದ್ರಯ್ಯ ಕ ಶಿವಾಥಯ್ಯ ಪಲ್ಲವಿ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ರ ಮಸ್ತಾಖ ದೀಕ್ಷಿತರು ಮುಂತಾದವರು ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟು ಶತಮತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು ಶಹಜೀ ಅಸ್ಥಾನ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರನಾದ ಗಿರಿದಾಸರವರು ಮೊಮ್ಮಗ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಎನಾದ ಕೆನ್ನ ಕುರಿತ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿದಾಸ ಸಂತ ತನಯಾ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ತಾತನವರನ್ನು

ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮ ತಂದೆ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮಮಠ. ಆ ರಾಮರನ್ನು ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ತೆಲುಗಿಗೆ ಸೀತಾರಾಮರೇ ತಾಯಿತಂದೆಯರನ್ನುವಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೀತಮ್ಮ ಮನೆಯಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮೇಗೌಡ ಮಗನುಂಡಿ (ಸೀತಮ್ಮ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮ ನಂ ನಮ್ಮ ತಂದೆ) ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ತೆಲುಗರಲ್ಲಿರೂ ಮೆಚಿದ್ದು.

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಇಷ್ಟದೈವ ಶ್ರೀರಾಮ ಮನೆಯ ಪೂಜಾಮಂದಿರದಲ್ಲೇ ಇವರು ಮೊದಲ ಸಂಗೀತ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು. ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಒಂದೇವನ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ದೇವರ ನಾವ ಗಳನು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಾಮದಾಸರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರಂತೆ. ಅನಂತರ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ತುಂಗಾ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಬಳಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಬಾಲಕನ ಕಮಯಾಚೀಲ ಸಜನಪರಿಪಾಲ ಭಸಾಭಸನೀಲ ನವಮಾಲಿಕಾ ಭರಣ ರಾಜೀವ ನೆತ್ರ ಜಲಧಿಗುಂಭಾರ ಅತಿಲಾವಣ್ಯ ಯೋಗಿಂದ್ರ ಸುಖದ್ವಾವಿತ ಎಂದು ಮಧುರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

ಅನುಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಯಾಗಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಧ್ಯ ಮೈರಾಗ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಸಂಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಾ ರಾಮದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಜನಕೀರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಮಾರ್ಥವನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಉನಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಲಭಿಸಿದ ಅಂತಃ ಮಧುರವಾದ ಫಲವೆಂದರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿ. ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ರಾಮನನು ಕುರಿತಂತಹವು. ಇವರು 72 ಮೇಳಕೀರ್ತ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತ ಲಕ್ಷಣಕರರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಕೈರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನು ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ನಿಧಿಗಳಾದವು.

ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ರಾಮದಾಸರನ್ನು ಅನುರಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಅವರ ಕೃತಿರಚನೆ ಪ್ರತಿಭಾವ್ಯತ್ಯೆತ್ತಿಗಳ ಫಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಾಡಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳ ಜೀನ ತೃ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಮಧ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಎಂದಂತಹದೂ ಮೂದ್ವೈಮತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಬಂದ ಅಂಕಿತನಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರರು ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ದೀಕ್ಷೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಲ್ಲ ಈಕಾರಣದಿಂದ ಶೃಂಗಾರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯೂ ಶೃಂಗಾರ ರಸಭರಿತವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ರಸ ಕಿತೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರದೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಮತಪ್ರಚಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿನೀತಿಗಳ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುವ ಹಂಪಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರದೂ ಇದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೊಳುಕೊಡುಗಳಿಗೆ ಮತ ದೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಡ ರಗಳು ಅಡ್ಡಿ ಆಗಿಲ್ಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯವಂತಿಕೆ ಮುಖ್ಯ ವೆಂಬ ಆದರ್ಶವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿದರು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ ದ್ವೈತವ ತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದಾಸಪಂಥದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತರಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿರಲನ ಅವತಾರ ವೆಂದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಸೌಜನ್ಯ ದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದರು ಎತ್ತರದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ವಿನಯವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಿಂದ ತಾವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ಪಾಠ ಇದೂ

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಅನಮಯ್ಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯಲು ಅನಮಯ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರು (ತೆಲುಗು) — ಡಾ ಕೆ ಸರೋಜಮ್ಮನವರ ಪರಿಚಿತ ಪ್ರಕಟಣೆ 1982
- 2 ಅಂಧ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಚರಿತ್ರಮು (ತೆಲುಗು) — ಬಿ ರಜನೀಕಾಂತರಾವು ವಿಶಾಖಾಂಧ್ರ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ 2ನೆಯ ವೇದ್ಯಾ 1975
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ — ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
- 4 ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಎಟಿ ಎಸ್ ಬೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ — ಇಮಾಸ್ಮನಿಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1975
- 5 ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದಸಾಹಿತ್ಯಂ (ತೆಲುಗು) — ಡಾ ಎಸ್ ಗಂಗಪ್ಪ ಶಶಿ ಪ್ರಕಟಣೆ 1974
- 6 ತೆಲುಗು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ — ಡಾ ಆರ್ಪಿಯಸ್ ಸಂಪದರಂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1982
- 7 ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯಮಯೋ ದೇಶಿಕವಿತೆ (ತೆಲುಗು) — ಆರ್ಪಿಯಸ್ ಸಂಪದರಂ ಮೂವನ ಸರೋವರ ಪ್ರಕಟಣೆ 1970
- 8 ರಾಜ ಪಲ್ಲಿ ಕೀರಿಕಲು (ತೆಲುಗು) — ರಾಜಪಳ್ಳಿ ಅನಂತರಾವ್ ಶರ್ಮ ರಾಜಪಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ 1972

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರೊ|| ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಭಕ್ತಿ, ಭಕ್ತಿ, ತತ್ವದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತುಹೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಭಜನವಾಯಲಂ ಎಂಬ ದಾತು ಪಾರದರ್ಶಿನ ಭಜ ದಾತುವಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಪ್ರಾ.ಯವು ಸೇರಿ ಭಕ್ತಿ ಪದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅನನ್ಯತ್ವ, ಅಹೇತುಕತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಸಮೂರ್ಪಣ ಭಾವದೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಯಲಕ್ಷಣ ನಿಷ್ಕಾಮವೂ ಅನನ್ಯವೂ ಆಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸರತಿಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ.

ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತ ಈ ಭಕ್ತಿ ಬೀಜವು ಕೀರ್ತನ (ಸ್ತುತಿ) ಮೊದಲಾದ ವಾಚಕ ಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಸ್ಮರಣ (ನೆನಪು) ಮುಂತಾದ ಮಾನಸಿಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ತಳೆದು ಸರ್ವಸಮೂರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಆತ್ಮ ನಿವೇದನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಉಗಮ

ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಆದರೂ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವೇದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಓಂ ತ್ವಂ ಹಿ ನಃ ಪಿತಾ ವಸೋ ತ್ವಂ ಮಾತಾ ಶತಕೃತೋ

(ಋ. ೮.೯೮-೧೧)

ಸಹೋತ ಇಂದ್ರ (ಋ. ೧.೧೧.೨) ಮುಂತಾದ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆಯೂ ತಾಯಿಯಂತೆಯೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಅಜ್ಞೇಷಾ ಸೋ ಅಕನಿಷಾ ಸಃ (ಋ. ೫.೬೦.೫) ದೈರ್ಘ್ಯ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ (ಋ. ೧-೧೬೪-೨೩) ನಿಖಿಲ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಪುಕ್ಕುತಿ (ಶ್ವಾ) ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ (ರದ್ರ)ರ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಅನಾದಿತಾಯ ತಂದೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ವೇದಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಕಾಂಡಗಳಿಗಿರುವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ.

ಅರ್ಜುನ ವೇದಗಳು ಕರ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ತೈಗುಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ ನಿ ನು ನಿನ್ನೈಗುಣ್ಯನಾಗಂ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗದ ಆಚೆಗಿನ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲವೆನ್ನು ಹಿಡಿ ಎಂದರೆ ವೇದದ ಅಂತ್ಯವೆನಿಸಿರುವ (ವೇದಾಂತ) ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅಪಲಂಬಿಸು ಎಂಬ ಆದೇಶ ಈ ಅಂತವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈಶಾದಿ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಂದೀಚಿನ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಭಕ್ತಿಪದವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತಿಯಾ ದಾದೇವೇ ತಪಾಗುರೌ || (ಶ್ಲೋ ೬. ೨೭) ಗುರು ಮತ್ತು ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ನಿ ದೇವೇಕು ಎಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಧ್ಯಾನ ಯೋಗಾದವೇಹಿ (ಶ್ವೆತಲ್ಯ ೧. ೨) ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿವೆ ವೇದಾಂತದ ಸಾರವೆನಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯೋಗವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಯಾರೂ ತಪಸ್ತುಗಳಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತರಲ್ಲವೂ ಅಂಥವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನೇ ಮಾಡಬಾರದು (೧೮-೬೬) ಎನ ಲಾಗಿದೆ ಅದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಗುಹ್ಯ ತಮ (ಅಧ್ಯಾಯ ೯) ರಾಜಗುಹ್ಯ ಮುಂತಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯು ವಿಧ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ಮತ್ತೂ ಪವಿತ್ರ ತಮ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆ (ನಂಬಿಕೆ)ಯೇ ತಳಹದಿ ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನನ್ನದು (೯. ೨೨) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದು ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಾಕು (೯-೨೬) ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನೀನು ಸೇವಿಸುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸು (೯. ೨೭) ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕವು

ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಗತ್ಯ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಅದಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತೂ ಕರ್ಮಫಲಶಾಸ್ತ್ರಗೊಳಪವಾದ ಭಕ್ತಿಗಳು ಕಾರಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿರತಾಂತಿ ಎಂದೂ ಗೀತೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ

ಮುಂದೆ ನಾರದ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮುನಿಗಳ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಪರಾಪುರಸ್ಕಾರ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ

ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲ ಆಗಮಗಳು

ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ವಿವ್ಧಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಿಶೇಷತಃ ಬೆಕ್ಕಿಯು ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ ವೇದಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನದೆನಿಸಿರುವ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆಗ್ರಸ್ಥಾನವಿತ್ತೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ

ಮೊಜೆಂಟೆ ದಾರೊ ಕಣವೆಯ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ವೇದಪೂರ್ವದವರೆನಿಸಿರುವ ಭಾರತನಿವಾಸಿಗಳು ಶಿವಾರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರು ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತರ ದಾ ನಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದ ರುದ್ರನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷಗಳ್ನು ತೃತೀಯ ನೇತ್ರ ಸಂಕೇತವಾದ ಮೃತ್ಯುಂಜಯರ್ದ ಸಿದ್ಧಿ ಗಾಗಿ ತಪೋಮುಗ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಕೀರ್ತಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮೊದಮೊದಲು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯ ಉಪಾಸಕರಾದ ಆರ್ಯರು ಭಕ್ತಿಗೆ ವಹಿವಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪಶುಹಿಂಸೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಆರ್ಯ-ದ್ರಾವಿಡ ಕದನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ವೇದಕಾಲಕ್ಕೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ಸಹಸ್ರಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಡೆತ ಈ ಶೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ಆರ್ಯರು ದ್ರಾವಿಡರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಯಜುರ್ವೇದ ತೃತ್ತೀಯಂಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ-ರುದ್ರೋಪಾಸನೆ ಬೆಳೆದು ಶ್ವೇತಾಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕೈವರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಂದಿ ರಚಿತವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಗಮಗಳ ನೂರಾರು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನ

ವೈದಿಕ ಮತಗಳ ನೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೂರಿಗಳು ಪರಮಾನಂದ

1 ಮೋಕ್ಷಕಾರಣ ಸಾಮಗ್ರ್ಯಂ ಭಕ್ತಿ ರೇವ ಗರೀಯಾಃ

ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೇ ಭಕ್ತಿ : ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೆ ಗಿ ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಹೊಣೆಯನ್ನೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬೆರಗುಳ್ಳವನು ತತ್ತ್ವವು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಎದ್ದಿರಲಾರದು. ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದರೆ ಉಪಾಸ್ಯವಾದ ಭಗವಂತನುಪಾಸಕನು ನಿರಂತರವೂ (ಮುಕ್ತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕವಲಗಳಂತಿರುವ ಶೈವ ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿ ರಾತ್ರ ವೈಖಾನಸ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಸಾರ ಆಗಮಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಅದಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿವೆ ವಿಶೇಷತಃ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿವಿಷ್ಟತೆಯೇ ಆಗಿದೆ ಅದು ಭಕ್ತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ನಿಜ ಅವದಾನ ಅನುಭವ ಅನಂದ ಮತ್ತು ಸಮರಸ ಎಂಬ ಆರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಪರಿವಿಷ್ಟ ಸಾಮರಸ್ಯ ರೂಪ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವತ್ರ ಭಕ್ತಿರೇಕೈವ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧನಂ (ಪಾರ ೧೯-೬೧)

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂತಾರಯೇತ್ಸರ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ಪಶಮಾತ್ಮನಃ |

ಭೀತ್ವಾ ಚರಾಚರಂ ವಿಶ್ವಂ ಶಿವೋ ಭೂತ್ವಾ ಸುಖೀ ಭವೇತ್ ||

(ಪಾರ ೧೯-೬೪)

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ದಡಗಾಣಿಸಬಹುದು ಅತ್ಮವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಚರಾಚರ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ಶಿವನೇ ಆಗಿ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಯಾವುದು ?

ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಭಗವಂತನ ವರ್ಣನವನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ನೆನೆಪುದು ಪಾದಸೇವೆ ಪೂಜೆ, ಮಂದನ ದಾಸ್ಯ ಗೆಳೆತನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (ಸರ್ವಾರ್ಪಣ) ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರು ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯೂ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೀಜಾಂಕುರ ಸಂಬಂಧವುಂಟು ನಟನಾದ ಭಕ್ತನ ಮನವಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಹಿಮೆಯ ವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತನ್ನ

1 ನಿರಂತರವಾದವ್ಯಯವನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನ ಸಕಲೇತರ ವೈಕಲ್ಯವತ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ :

2 ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನ ಶುಭೋಕ್ತಿ : " ದಾಸ ಪಾದಸೇವನಂ ಅರ್ಚನಂ ಪಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || (೫ ಶಿ ಮಠ ಪ ೯)

ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನದೇ ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವು ಅವ ಗೆ ಅಳವಡ್ತಿರುತ್ತದೆ ಬಸವಣ್ಣ ನವರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎನ್ನ ನಾಮಕ್ಷೇಮ ಮೃದಯ್ಯಾ
ಎನ್ನ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿ ನಿಮ್ಮ ದಯೆ
ಎನ್ನ ಮಾನಾಪವಣನ ನಿಮ್ಮ ದಯೆ
ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಯಿ ದಿವ್ಯಿತ್ತೆ ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ

ಎನ್ನತ್ತಾರೆ ಅವರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ-

ತಂದೆ ನೀನು ತಾಯಿ ನೀನು ಬಂಧು ನೀನು ಬಳಿಗೆ ನೀನು
ನೀನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ ! ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ ಹಾಬಲ್ಲದ್ದು
ನಿರಲ್ಲದ್ದು !

ಎಂಬ ಭಾವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಳವಡ್ತಿವೆ ಲೆ ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನಾತರ ಭಯ ! ಹರಿದಾಸರ ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ವಚನ ಪಾಣ್ಡುಯ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿರಟಿಸಂಬಂಧವಿದೆ ಇವೆರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಗುರಿ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಪನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಚುಲಿಸಿದ ವಿಷಯ ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿ ರಶೈವ ಶಿವಾಗಮ ಮೂಲದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಗಳು ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣ ಮೇದವು ಗೌಣ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ಮೈದಿಕ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ವೀರಶಿವದ ಮುಖ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ ಶಿವನಕ್ಕಿವೆ (ಶಕ್ತಿಪಾತ)ಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣದವರಾಗಲಿ ಆಶ್ರಮದವರಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಬಹುದು ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಆವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ಮೈದಿಕ ಮತಗಳ ಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆಧಾತವಾಯಿತು ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅವರು ಶರಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು ಬಸವಣ್ಣ ನವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮತ ಮಂಥಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಾಧಕರೂ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರಗೂ ಪಿ ಗಳನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಸವ ಚಿನ್ನ ಬಸವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮುಂತಾದ ಶರಣರು ಮತ್ತು ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ ಮಹಾದೇವಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಶಿವಶರಣೆಯರು ಉಪನಿಷತ್ಯಾ ಲದ ಗಾರ್ಗೀ ಮೈತ್ರೆಯ ಮುಂತಾದ ಋಷಿಪತಿ ಯರಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ

ಪರಿಣತಿಯೊಂದುಗೂಡಿದ್ದರು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ವೈದಿಕ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳು ಸಹ ವರ್ಣ ದರ್ವಾದ ಬೇಲಯಾನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕೆಡವಿ ಅಕಡೆ ಅಕಟಾತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗಾಗಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆತಂಕವೆ ಪೊಟ್ಟಿತ್ತು ಅನೇಕ ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಆಕರವಾಗಿದ್ದ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಢ್ಯ ಉಚ್ಚ ನೀಚಭಾವ ಅವನಂತ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಡಂಫಾಚಾರಗಳನು ಕಂಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವರನು ಕಿರಸ್ಕರದ ಪ್ಪಿಯಿಂದ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದರು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆನವನನ್ನಂಟುಮಾಡ ವ ಆಚಾರ್ಯ ವೈರುಪನೇಬ್ಬನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಇಂಥ ಪರ್ವತ ಎದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಜನ್ಮದಾರಣಮಾಡಿದರು

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪು ಹತ್ತಿರದ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬದ್ದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಮಧ್ಯಗೀಹಭಟ್ಟ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೌಕಿಕ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಬಾಲಕ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಗಳಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಹಾಮು ಧಾವಿಯಾದ ಈತ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿದ್ದ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆತನ ಯಂತ್ರಯಂತ್ರವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಏಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಆತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ದಿಗ್ವಿಂತಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಗೆದ್ದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸತ್ಯ ಬೇವರು ತತ್ತ್ವಶಃ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಹರಿಯು ಅನುಚರರು ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವಗಳುಂಟು ನೈಜ ಸಂಖಾನಂಭವದೇ ಮುಕ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳು

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಎದುರಿಸುವ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಬಹು ಬೇಗ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿತು ಭಗವಂತನ ಧರ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರೇ ಮಧ್ವರಲ್ಲಿನ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೂಲವೆನಿಸಿತು ಈ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ವತ್ ಗೋಪಿ ನ್ಯಾಸಕೂಟ

ವೆನ್ನಿಸಿತು. ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಜೀವನದ ಕಷ್ಟದವೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಯಿತು. ಇವರು ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿದಿ ವಂತ್ರು. ಉಗಾಭೋಗವೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳಿವೆ. ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವಯಂ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇ ಆನಂದಕೀರ್ತಿ ಪರಾಸಂದವರದ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಂತ ಪ್ರಚಾರಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನೂಂಟು ಮಾಡಲು ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಅಚಲಾನಂದವಾಸಿ (೧೫೫೭-೧೬೦೦) ಎಂಬವರು ಅಚಲಾನಂದವಿರಲ ಅಂಕಿತದ್ವಿತ್ ದಾಸವಾಚಾರ್ಯವನು ಅಧೀನದಿಂದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ.

ಕೀರ್ತನೆ-ಸುಳಾದಿ ಮತ್ತು ಉಗಾಭೋಗ ಸ್ವರೂಪಗಳು

ರಾಗ-ತಾಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುವಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ನುಡಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅಂಗಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾ ನಿಯಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಲಯಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತ. ಈ ಬಗೆಯ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಬಂದಾದಿ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದವು.¹

ಸುಳಾದಿಗಳು ಪೂಜಕನು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯಮರ್ತಿಯಾದ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸುಳಾದಿ ಎಂಬುದು ಸೂಡಾರಿ ಎಂಬುದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ. ಧ್ರುವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟ ತಾಳಗಳಿಗೆ ಸೂಡಾದಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿ ನರ್ತನ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಉಗಾಭೋಗವು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮತ್ತು ಆಭೋಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳ ಕೂಡು ನುಡಿ - ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮೇಲಾಪಕ ಧ್ರುವ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಆಭೋಗ ಎಂಬಿವುಗಳು ಉಗಾಭೋಗದ ಐದು (ಧಾತು) ಹಂತಗಳು. ಒಂದು ರಾಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಧ್ರುವಗೊಳಿಸಿ ಸಮೀಪ ರಾಗಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ರಾಗ ಸಮಾರೋಪಣ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದರೆ ಉಗಾ ಭೋಗ ವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿವಶರಣರ ಪಂಚನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ.

1 ಜನಪ್ರಿಯ ಕನಡೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (ಪುಟ ೪೦) ೧೯೭೪ ಪ್ರಕಟಣೆ. ಸಂ. ಶಿವಶರಣರು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ರಾಜಕೀಯರನ್ನು ವಿರಚಿಸಿ.

2 ಶಿವದಾ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಈ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕನೀಯ-ಸಂ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಪ್ರೀತಿಮಾಪ್ರೀತರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ೧೯೭೩.

ಹಿಂದಾಸವಾಜ್ಞೆಯ ಮತ್ತು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ಇರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೈತತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮುಖ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಸ ಕಷ್ಟ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿವಪಾರಮ್ಯ ವಿರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಿಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ ಎರಡೂ ಪಾಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕೆಲವು ಜೋಳಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಿದಾಸರ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನ ಲೂ ಕಾರುಣ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾಂತರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸೋಣ.

ದಾಸಕೂಟವು ಶ್ರೀರಂಗ ಮಠಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ರಹರಿತೀರ್ಥ ಈತನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯದ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಒರಿಸಾ ದ ಗಜಪತಿ ರಾಜ (ಕ್ರಿ. ಶ 1280) ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಯಾಗಿದ್ದ.

ಮಠಾಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಯಾಶ್ರಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈತನಿಗೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥ ಎಂಬ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಈತ ರಚಿಸಿದ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥನು ಕ್ರಿ. ಶ 1333 ರಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ ಅನಂತರ ಸು. ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಸುಳಿವು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಶ್ರೀಮಾದರಾಜರ ಕ್ರಿ. ಶ 1450 ಕಾಲದಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು.

ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಈತ ರಾಜನಂತೆ ವೈಭವ ಜೀವನ ನಡೆಯಿಸಿದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಶೇಷಗಿರಿ-ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಎಂಬವರು ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ಈತನ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಸರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದನಗಾಹಿಯಾಗಿದ್ದ ಈತ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವರ್ಣ ವರ್ಣತೀರ್ಥರಂಬ ಮಹಾತ್ಮರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಪುನೀತನಾದ ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣ (ಬೆಂಗಳೂರು ಬೆಲ್ಲೆ) ಸಮೀಪದ ಅಬ್ಬೂರು ಈತನ ಹೆಚ್ಚೂರು.

ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವವಹಿಸಿ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗುರಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಬಾಂ ಸಂನ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥನ ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನು ಮಾಡ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತ

ರ ದಿ ವ ರದ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥಕೀರ್ತನಂ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ನೆಂದು ಅಭಿಧ ನ ವಿತ್ತರಂ ಮುಂದೆ ಈತ ಸುಳುಬ ಗಿಲಿನ ಪದ್ಮನಾಭಕೀರ್ತನ ಮರಾಠಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೌಢ ವಿದ್ಯಾಕೀಂದ್ರವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿಜಯ ನಗರದ ಸಾಕುವ ನರಸಿಂಹನಿಂದ ಕನಕಾಭಿಷೇಕವನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರಂಗವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದನು 1486 ರಲ್ಲಿ ಈತ ಮಂಳ ಬಾಗಿಲಿನ ವ ರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ

ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಅಪರಾಧ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೂ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅದೂ ಪೂಜಾಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆತನ ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಕುರುಹು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಮತ್ತು ಗೋಪೀ ಗೀತೆ ಗಳಿಗೆ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯತೆ ಒಂದೆ ದಾಸ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಪರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಕೇವಲ ಕೀರ್ತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನರ್ತನವೂ ಸಹ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಭಾಗವತದ (೧೦ ಸ್ಕಂದ) ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿದೆ

ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ಸರ್ವ

ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮಂ ದ ಮುಕ್ತಿಯು ಬಯಸುವೆಗೆ ||ಪ||

ಎಂದೂ ಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗ ಮತಿವಂತಿಕೆ ಜಪದ ಜಾಣ್ಮೆ ತಪದ ನೇಮ ಸ ಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದ ಮೌನವ ದುಸ್ಸಂಗವನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಕಳೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದ್ದಾನೆ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—

ಭೃಂಗಾ ನಿವ ಟ್ವಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಮಧುರಲಿ ನಿಂದು

ಅಂಗಜಲುಬ್ಬಿಕೆ ಪೂಗೋಲಿಂಗಳ ತಡೆಯನಿಕ್ಕಿ

ಅಂಗನೇರೆಯೋ ಹುಲ್ಲೆವ್ಯುಗಂಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯೆಚ್ಚು

ಹಿಂಗಿಸುತ್ತೆಧಾನೆ ಅಸುವ ಹೇಕಿತವ !

||ಪ||

ಸಂವಾರು ಒಂಬತ್ತು ನಡೆಗಳ ಈ ಗೀತೆ ತುಂಬು ಮಂದಾಗಿದೆ

ಉತ್ಕಲ ಶ್ಯಾಮಲ ಮಂದವತ್ಯ ಭಾವನ್ನವದೀಡಿ

ಅತ್ಯಮಲ ಪೊನ್ನಂಬರ ಸುಪ್ತಿದ

ಮತ್ಯನೂಪುರ ರಘುತ್ಯಾರದಿ ಮಿಂಚಿಯೆಮ್ಮ

ಚಿತ್ತಪಿಲಿಗೆ ಕೀಯೂಮೊಕ್ಕ ಮೇಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನ

ಯನ್ನು ಚೆತ್ತತಾಯಿ ಅಪ್ಪಬಂಧು ಗೋತ್ರಗತಿನೇನೆ ಗಮ್ಮ
ಚಿತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ತನ ಹತ್ತಿಲಿ ಸಾರಿದವರ
ಒತ್ತಿತಾಂ ರಥವನೇರಿ ಸತ್ತರ ಬರುವನೆಂದು
ಮತ್ತಕ್ಕೂರನೊಡನೆದಿದ ಹೇ ಕಿತವಾ !

ಎಂಬ ನುಡಿಯಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಬಂಧುರತೆ ಸಹೃದಯರ ಚಿತ್ತಚಂಬಕವಾಗಿದೆ
ಅಕ್ಕಿಕ್ಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿಕೆಡಬೇಡ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ ರಂಗಯ್ಯ
ನಿ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೋ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ನೋಡದ ಮುಖಪಾದ ಕೈಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ
ಪಾದರಾಜನ ಭಕ್ತಿಪೈರಾಗ್ಯಗಳ ಆವೇಶವನ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂತೆ ಭಕ್ತಿರಸಾವೇಶದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಓರೆದ ಶಿವಶರಣ
ರಲ್ಲಿ ಮುಖ ನ ಪಡೆದ್ದರಿ (ಸು ೧೭೫೦) ವಿಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡ
ಪದ್ಯವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ—

ಎನಗೆ ಬೋಗಭಾಗ್ಯಬೇಡ ! ಎನಗೆ ಜಪಪು ತಪಪು ಬೇಡ !
ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಲೈ ||ಪ||
ಎನ ಕಂದಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ! ಎನ ಬಾಧಿಸುತ್ತ ಬಿಡದೆ !
ಎನ ನೊಂದು ನವಗಳಿಂದ ಕಾಡಿದವರಿಗೆ ||
ಎನ್ನಕೊಂದೊಡವರಿಗಲ್ಲ ! ಎನ ಎ ವೃಜಿಫಲಗಳಲ್ಲ !
ಉನ್ನತದೊಳಗವರಿಗಾಗಿ ಸುಖದಿಬಾಳಲಿ ||೨||

ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಬೈದವರು ಮುಂದೆ ಬೈಯುವವರು ಸಖಿಗಳಲ್ಲಿ
ಹೀಯಕ್ಕೊಡವರು ಇಂದಂಧರನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅಂದಣವನ್ನು ಏರುವ ಪದವಿ
ಅವರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಂತೆ ! ಇಷ್ಟು ಆದಮೇಲೆ ತನಗೆ ಶಿವನ ತೊತ್ತಸೇವ ನಿತ್ಯವಾಗ
ಲೆಂದು ಬೇಡುವ ಪೈರ ಗ್ಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು

ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರಂಗಳನು ! ಬೇಡಿ ಎಳಲಲೇಕೆ ಮನುವೆ !
ರೂಢಿಗೀಶನಮಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತೀ ||ಪ||

ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಶಿವಯೋಗಿ ಮೃಡಪೂಜಿಗೆ ಮಂಡುವಿನ ಆಗ್ನಿವಾಣಿಯಂಟು
ಕಾಡಪತ್ರ ಪುಷ್ಪಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಉಂಟು ಎನು ತ್ತಾನೆ ದುಡಿದರೆ ಒಡಲಿಗೆ ಅನ್ನ
ವುಂಟು ಶಯನಕ್ಕಿ ಗುಡಿಗಳು ಒಡೆಯರಂಗಳು ಬಿಸುಂಟು ಅರಿವೆಗಳು ಶೀತಕ್ಕಿ
ವುಂಟಂತೆ ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಿಗಿಲು ಮನೆಗಳೇಕೆ ನಮಗೆ ? ಎಂದೂ ಕೇಳುವ ಈ
ಷಡಕ್ಷರಿಯೋಗಿಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣತಕ್ಕವಾಗಿವೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ಶಿವಶರಣರ ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಜನರ ಗೀತಿಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೃತಕ ಕೃತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಗ ವಿದ್ಯಪತಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ವರದ್ಭಾವದಿಂದ ಎಂದೂ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ವಾಸರಾಯರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರು. ಇವರು ಮೈಸೂರು ಸಮೀಪದ ಬಗೂ ರಿನವರು. ಬಾಣ (ಬೆಲ್ಲಣ್ಣ) ಮತ್ತು ಸುದಂತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ ಇವರಿಗೆ ಯತಿರಾಜ ನಂದೇ ನಾಮಕರಣಕೂಡಲಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಎಳೆಗೂಸನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿ ಗಳಿಂದ ಪಡೆದು ದೇವರ ಒಳಿಮೇಕದ ಹಾಲಿನಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದರಂತೆ ! ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ಉಪನಯನ-ಸಂಪ್ಯಾಸ ದಿ ಕೈಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟ ವ್ಯಾಸರಾಯ ನೆಂಬ ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು.

ಇವರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಪ್ರಗಲ್ಭ ಪಾಂಡಿತ ವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ ವಾಸರಾಯರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತ ರನ್ನು ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಮರದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದರು.

ಏಜಯನಗರದ ಸುಳುವ ಸರಸಿಂಹನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಂಡವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸೂಚಿಸಿ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ನೂರಾರು ಕನಡೆ ತರ್ಕನೆಗಳನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ಅಂಕಿತ ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಎಂದು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಕೊಳಲನಾಡುವ ಚಿದುರನ ರೆ ಮೇಳವ್ವಯ್ಯ !

ತಳಿರಂದದಿ ತಾ ಪೊಳೆವ ಕರದಿ ಪಡಿದು

||ಪ||

ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಬೇರೆ ದ ಸ ರಂತೆ ಇವರೂ ಸಹ ಸಂಸಾರದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಹರಿಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೆದ್ದಾರಿಯೆಂದು ಅಕ್ಕನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರಿಯೆಂಬ ಮರಗೆ ಸುಲಕದ ಕಂಸಾರಿ ಕರಣದಿಂದನ್ನ ನೋಡಯ್ಯ ! ಎನ್ನು ತ್ತಾರೆ. ಕೀಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ ! ಮಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವತಾಪ! ಕಳಿದು ತಿಳಿದಿನೆಳೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗೆನ್ನ ಮನದೊಳು ||

ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪ ರಾಗಲು ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಗೆ ಕು ಭಗವಂತ ಭಕ್ತಾದಿ ೨ ಅಂಥ ಬಕ್ತರ ಸಂಗವಿದ್ದ ವೇ ಲೆ ಫಕ್ತವಾಗಿ ಯಾರ ಫಯ ?

ಕರಿಯ ಭಯವುಂಟೆ ಕೇರಿಯ ಇಕ್ಕೆಯೊಳಿದ್ದವಗೆ? ದುರಿತದ ಭಯವುಂಟೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನದಾಸರ ಸಂಗವಿರ ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಮುಖ್ಯನ ಪಡಕ್ಷರ ಶಿ ತಯೋಗಿಗಳವರ

“ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರುಗಳನು ಬೇಡಿ ಬಳಲಲೇಕೆ ಮನವೆ |

ರೂಡಿಗೀತ ನಮಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರ

ಎಂಬ ನುಡಿಯನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಆಶ್ರಯವಿವರವನು ಕುರಿತು ಸುರಧೇನುವಿರಲಾಗಿ ಶ್ವಾನನ ಪಾಂ ಕರೆದು ಕುಡಿಯಬೇಡವೋ ! ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುಲನಾಭನ ಪಾಡಿ ಪೋಗಳದ ಸಂಗೀತ ಗಾರ್ವಭರೋದನ ವಂತೆ!

ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವ ತ್ವ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ಸಂದಿದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವು ಒತ್ತರಣರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರವು ಹರಿದಾಸರಿಂದ ತುಂಬಿ ಬೆಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮೂರ್ಧನಗೊಡುತಿ ತ್ತು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ನೈಕುಂದದಾಸ ವಾದಿರಾಜ ಮಂತಾದವರು ಪರಿಗಣಾಮೃತ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಜನಜಿ ವನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ಪ್ಯಾರಾಬರನು ಗುರ ಶ್ರಿ ಪಾದರಾಜರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ಜಿಹ್ವೆಯೆ ಆದಿಶೇಷ ಶೇಷಾವೇಶಶ್ರಿಹೃದನವತಾರ ಎಂದು ಹೋಳಿದ್ದಾರೆ ಸಮಾರು 90 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ದಿಕ್ಕಿ ಬೀವನ ಗಡಿಸಿ ಜೈತನ್ಯ ಕೆಬೀರ ಮತ್ತು ತುಳಸೀದಾಸರಂತೆ ಧರ್ಮದಾಗ ತಿಗ್ಗಿದ ಮಹಾಸುಭಾವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಪುರಂದರದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1484 1564)

ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗಿದೆ ಅವರ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹೆಳಿರುವಂತೆ ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರೆಯ್ಯ ! ಎಂದ ಮಾತು ಎಣ ! ಅವರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದೂ ಹರಿದ ಸರ ಛಾವನೆ ಧರ್ಮಬೋಧೆಯೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಕಾಯಕ

ಎಸವಣ - ವರ ಜಿ ವರವು ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ಫ ಸಾವಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರ ಜಿ ವರದಿಯ ೧೮ನೇ ಕ ವಿಚಿತ್ರ ಫ ಸಾವಳಗಳ ಒಬ್ಬ ಉತ್ಪವಂ ಕ ೨೨ನೇ ಜನನದ ಋಷಿವಂಶ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರು ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರೆನ್ನಿಸಿದ್ದು ಜ್ಞಾನೋದಯ ವಾದೋದನೆಯೇ ಅದ್ವೈತವನ ತ್ಯಾದಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಜನತೆಯ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರಂಗಿ ಧರ್ಮಯೋಧೆ ಮಾಡಿ ಹಾಡಿ ಜನತೆಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ ಅರ್ಪಿ ಕೊಂಡರು

ಕಂದೆ ವರದಪ್ಪನಾದ ಕ ಕೋಟ್ಯಾಧಿಪ ಹುಟ್ಟು ಹೊಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಲೋಕ ಧಾರ್ಮಿಕಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಚೊತಗೆ ಸಂಗೀತದ್ವಂದ್ಯೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ಹೆಸರು ಸರಸ್ವತಿ

ಕಾಯಕ ರತ ಪಡಿಪ್ಪಾಪಾರ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಣ ದಾಸೆಯೂ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಕೈಲಿ ಕ ಗೆಯನೂ ಹೊಡೆಯದಿದ್ದು ವಷ್ಟು ಒಪ್ಪಣಾಗ್ರೇಸರ ಆಕರ್ಷಣೆ !

ಕ ವಿಂಗಾಧಿವಾಡು ಮೋಕ್ಷಗಾಯನಾಡು ಎಂಬ ವೇಮನ ರಾಧ್ಯರ ಉತ್ತಿ ಯಂತೆ ಲೋಭಿಯಾದವರು ಮಹಾದಾನಿಯಾಗಲಾರ ತ್ಯಾಗಿಯೂ ಆಗದು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಾದಕೆ ಅನೇಕ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳಿವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕನೇ ತಕ್ಕ ನಿರ್ದರ್ಶನ

ಒಮ್ಮೆ ಬದಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ವ ಗತ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಣಕೆಳ ಬಂದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಲಿದರೂ ನಾಯಕನಿಂದ ಒಂದು ಒಡಿಕಾಸೂ ಆಗಿನಿಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಅದರೂ ಆತ ಜಿಗಣೆಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಡತೊಡಗಿದ ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ನಾಯಕ ಅವನಿಗೊಂದು ಸವ ಕುಟುಂಬವಿತ್ತು ಆತ ಅವನನ್ನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೊಯ್ದು ಮತ್ತೆ ಹಣ ಯಾಚಿದ ಅದರ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಣವೆಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು ! ಅದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದೈನ್ಯದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತ ತನ ರವರೂ ಮನೆಯವರಿತ್ತು ವ ಗಗ ತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಅದನ್ನು ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೇ ದಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವ ಗಗತಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಎಂದು ಆ ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅದನ್ನು ನಾಯಕನ ಬಳಿಗೊಯ್ದು ವ ಗಗತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒದಲಾಗಿ ಹಣ ಕೊಡು ಎಂದು ನಾಯಕನು ಮಾಗುತಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೊಂದು ಗುರ್ತಿಸು ಅದನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಟ್ಟು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ವ ಗೆಗೆ ಬಂದು ವ ಗಗತಿ ಎಲ್ಲಿ ? ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬದಳು ! ದಿಕ್ಕು ತಿಳಿದ

ಅವಳು ಅದು ಒಳಗಿದೆ ! ಎಂದಳು ತರಲು ಆಚ್ಛ ಮೂಡಿದ ನಾಯಕ ! ಕೂಡಲೇ ಅವಳು ವಿಷಕುಡಿದಂ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲು ನಿರ್ಭರಿಸಿ ವಿಷದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಮುಗುಂತಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಸೋಬಿಗೊಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮೂಗುತಿ ತಂದಂ ಗಂಡನ ಕೈಗಿತ್ತುಳು ! ಕೂಡಲೇ ನಾಯಕ ಅಂಗಡಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಎಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಭದ್ರ ಪಡಿಸಿದ್ದ ಮೂಗುತಿ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹುಡುಕಿಸಲಂ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ !

ನಾಯಕ ಬೆಚ್ಚಿದ ! ಮನೆಗೆ ಬಂದಂ ನಡೆದಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳುಹಿಸಿದ ಮೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂತು ! ನಿಜದ ಅರಿವಾಯಿತು ! ತನ್ನೆಲ್ಲ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ದಿನದಲಿತರಿಗೆ ದಾಸ ಮಾಡಿದ ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳತೇ ಆಯಿತು ! ಮೌಢವನ್ಮಯಂ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ||ಪ||
ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ ಹಿಡಿದು ಎವುದಕ್ಕೆ ! ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ !
ಹೆಂಡತಿ ಕಂಠತಿ ಕಾವಿರವಾಗಲಿ ! ದಂದಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ ||೧||

ಮಂತ್ರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದ ನಾಯಕ ಈತನ ಪರಿಪಕ್ವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯಂ ನಾಯಕನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ಹರಿಸಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ ಪುರಂದರದಾಸ ರಂಜಿತರಾಯಂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಮೂಖದಿಂದ ಕವಿತಾ ಝರಿ ಬಗ್ಗಿಯೊಡೆದು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯ ತೊಡಗಿತು ಜನ ಹರಿ ಕರಾವೃತ್ತ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಿಗಿ ಭವ ಬೇಗಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಣಿಯಿತು !

ಸಾಲ ಮೂಡಬೇಡ ಸಾಲದನಬೇಡ ನ ಳಗಿಡಬೇಡ ಎಂಬ ಅರರ ಪದವು
ದೆ ವರದಾಸಿಮಾಯಾರ ಇಂದಿಗಂತು ನಾಳಿಗಂತಂತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ?
ತಂದಿಕ್ಕುವ ತಿವಂಗೆ ಬಡದನವೆ—ರಾಮನಾಥ !

ಎಂಬ ವಚನವು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಳ್ಳಿ ಭಕ್ತನ ನಿರ್ಧಾರವನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನು ಕಂಡು ಅನೂಯೆ ಪಡುವವರಂ ಅಂದೂ ಇದರು ಅವರ ಪದಗಳನ್ನು ಹೀಗಳಿವವರೂ ಇದ್ದರು ಅದನ್ನು ಅಂತ ವ್ಯಾಸರಾಯಂ ಅವರ ಪದಗಳನು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂದಂ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಅವರಂ ತಪ್ಪಗಾದರಂ !

ಅರಂದರದಾಸರ ಕಿ ರೆನೇಗಲ್ಲ ಒಂಟಿ ಟಿ ಕೆ ದಂಬಾಟಾರಗಳನು ಎಡಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ

ಉದರವೈರಾಗ್ಯವಿದು | ಪದವಾಗಾಢನಲ್ಲಿ ಲೇಶ ಭೇತಿ ಇಲ್ಲ ||ಪ||
 ಉದಯಕ ಂದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡ ಗಡುಗಂತ |
 ನದಿಯೊಳು ಹಿಂದೆವೆಂದೂ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಲಿ |
 ಮದಮತ್ತರ ಕೋರಥ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು |
 ಬದಿಯಲಿದ್ದ ವರಿಗಾಶ್ವರ್ಯತೋರುವ ||೧೫||

ಎಂಬ ಪದವು ಒಸವಣ್ಣನವರ

ತೊರೆಯಿ ವಿಶವಣ್ಣಗಳರಾ ತೊರೆಯಿ ವಿಶವ ಸ್ವಾಮಿಗಳರಾ |
 ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ |
 ಪರನಾರಿಯ ಸಂಗವ ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ |
 ಪರಧನದಾಮಿಪವ ತೊರೆಯಿಂ ಭೋ |
 ಇವ ತೊರೆಯ ದೆ ಹೋಗಿ ತೊರೆಯಿಂ ಎಂದರೆ
 ಒರು ತೊರೆ ಹೋಪುದು ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ |

ಎಂಬ ಪಟೆನಾಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ

ಅಂಥ ಒಂಟಾಟಿಕೆಯನು ನೋಡಿ ಪರಿದಾಸರು ಗೆಗಲಿಂ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯಾ ಎರ ತಿದೆ | ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಾತಿ ಸೂತಕದ ಬಗೆಗೆ ವಚನಕಾರರ ಮತ್ತು ಪರಿದಾಸರ ಧೋರಣೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಉಕ್ತಿಗಳು ನಿದರ್ಶನವ ಗಿವೆ

ಪೂನವನ ಶ್ರೀ ಇತಿ ಶುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಅದಂ ಅವನನ ಗುಣವರ್ಣಗಳಿಂದ ಎಂಬ ಬಗೆ ಹೊಲೆಯ ಊರಹೊರಗಿಹನೆ ಊರೊಳಗಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ ದ ಸರು ಹೊಲೆತನದ ಗುರ್ತಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸತಿವಶನಾಗಿ ಜನನ ಜನಕೆ | ಅತಿನಿಷಾರ ನೂಡಿವವ ಹೊಲೆಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಮುಮೂಕ್ಷುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೊಲಿಸಾದ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಸೂತಕದ ಮಧ್ಯೆ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಕಾವೇರಿಲಿ ವಿಂದರೆ ಮೈಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಚರ್ಮದ ತೊಳೆದರೆ ಕವ ಫವು ಹೊ ದೀತೆ ? ಮುಂತಾದ ಮೊತುಗಳು ಎಷ್ಟು ಮರ್ಯಾ ವೇದಕವಾಗಿವೆ |

ವೇದಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅಸಾರ ನಿಸ್ಸಾರ ಹೊಂತಾಗಿ ಹಿ ಗಳೆಯ ತ್ತಾರೆ ಮಾರವ ಜನ್ಮವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದನ್ನೂ ದಾಸರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ

ಈಸೆಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸೆಬೇಕು
ಹೇಸಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಶಲೇಶವಣದದ್ದಾಗಿ

ಎಂಬ ಅವರ ಪದವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾವಾದವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ ಮಾನವ
ಕರಣವ ದ ಭವತೋರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಾಗಿದೇಕೆ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ,
ಕಂಸಾರ ನೆನವೆಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ಎನ್ನಿಸುಂ | ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ

ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು ಇದು |
ಹಾವಿಮಾಡಲಿಬೇಡಿ ಹೆಚ್ಚುಪ್ಪಗಳಿರಾ |

ಎಂದು ದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಎಂದೆದ್ದಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನಗಾಯ
ವೊಂದಿರಲಿ | ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ
ವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲದ ಕರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ! ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ
ಮರದರೆ ಮಾನವ | ಅರಿತರೆ ಶರಣ ಎಂಬ ಮಾತು ದಾಸರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವೆ |

ಬನ್ನಹೆ ಬಾಯಿ ಲವಯ್ಯ | ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಗನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ |
ಮಾನವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿರಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗಿಂತ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ದೊಡ್ಡದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಎಂಥ ಪಾಪವೂ ಪುನೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ
ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಪಾಪಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಎಲವೋ ಎಲವೋ, ಬಹುತ್ಯವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆನ್ನೆಲವೋ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮ ಓಡ ಪುವು
ಸರ್ವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನ ಪರ್ವತಗಳೊಡ್ಡವು
ಒರ್ವಂಗಿ ಶರಣೆನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೂ ಗಂ ದೇವರಿಗೆ |

ಪುರಂದರದಾಸರು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಮಾನವೋತ್ತಮ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು
ಅವರಿಗೆ ಹರಿ ಹರ ಭೇದವಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಲಿಂಗವಂತರ ಅಂತರವಾಗಲಿ ಹಿಡಿಸು
ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯವುಂಟು | ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾರತಯಾತ್ರೆ
ಯನು ಮುಗಿಸಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಲಿಂಗವಂತರ ಕೂಪ
ನಡೆದಿತ್ತು ದಾಸರು ಜಂಗಮರು ನಾವು ಜಗದೊಳು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ
ಹಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಲಹವು ಉಪಶಮನವಾಯಿತಂತೆ | ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ನೆಂದು ಸಾರುವುದೇ ಸೈಷ್ಠ್ಯವ ಧರ್ಮ | ಮಹಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರ ದ್ರವೇವರು
ಹರಿಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಐದನೆಯವನು ವಿ ರಶ್ಮಿವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಿ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪನು

ಲಿಂಗವು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಮಯ ಪೀಠಿಯೇ ಶ್ರುತ ಅದು ವಿಷ್ಣುರೂಪ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆ ! ಮೋಹೋದ್ವರೂಪ ವಿಷ್ಣುವಿದಲ್ಲವೆ ? ಮೋಹೋ (ಕೇಶವ) ಶಿವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲ್ಲವೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕವೇತ್ಯತ್ತಿ ?* ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಲ್ಲವೆ ? ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಿಭಾಯನಮಃ ಪಂದೇ ವೇದಕಂದ ಪ್ರಿಯಂ ಹೃದಯಂ ಶಂಕರ-ನಾರಾಯಣ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನವನಂ ಭಕ್ತನಂ ಮಾಡಿದ ಗುರುಕಾರು ಹೆಚ್ಚು ? ಅವ್ವು ದೊಡ್ಡವಳೋ ಅಕ್ಕು ದೊಡ್ಡವನೋ ? ಎಂಬ ವಚನಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿ ಹರವ ದ ಸೋಪಗವನಿಸಂತ ದೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೀಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ವಿಮರ್ಶೆ ವಿಡಂಬನೆ ಸ್ತೂತಿ ನಿಂದೆ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಉಕ್ತಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಧುರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮುಂತಾದ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳ ರಸಾವೇಶವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉಪದೇಶಗಳು ಜಗಮನವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ಕವ್ಯದ ಕಳೆಯನ್ನು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸುವ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವ ಜೀವಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಕೀಳು ಸಂಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿ ತಾವು ಕೆಲವರಿಗೆ ತೊಡಗಿದರೆಯಾದನು ಕೀಳಿದರೆ ಎಂಥ ಕನ್ನಡಿಗನೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆಯದಿರಲಾರೀತೆ !

ಕನಕದಾಸರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೫೦೯-೧೬೦೭)

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಪುರಂದರರು ಹರಿದಾಸರಾನೆರೆ ಕನಕರು ಉತ್ತಮ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು ಇವರೂ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾಮಧ್ಯಾಚರಣೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹರಿಭಕ್ತಸಾರ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿದ್ದರು

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಡ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟೂರು ಬಿರಪ್ಪ ಮತ್ತೂ ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕವೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರು

ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪುಟ್ಟ ಪಾಳೆಯಗಾರ ನೀರ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದ ತಂದೆಯ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ಒಮ್ಮೆ ಈತನಿಗೆ ಅಪಾರದನ ಸಿಕ್ಕಿತು ಜನ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಕರ್ತನಾಯಕ ನೆಂದೂ ಕರೆಯು

1 ಶಿವಕೇಶವ ಉಭಯತಂತ್ರ ಕವಿಯೇ ಕಾಲ್ಪನಿಕರವಂ !

೨೫೦೦ ರೈಲಿಗಕೂರ್ಮಪುರಾಣ (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೩೭೪)

ತೊಡಗಿದರು ಮುಂದೆ ಅದು ಅಂಕಿತ ನಾಮವೂ ಆಯಿತು ಅದರಿಂದ ಆತ ಕಾನಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆದಿಕೇಶವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಯೌವನ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಗಳು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದವು.

ಪತಿ ೬ ಐಯೋಗದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಗುಪ್ಪೆಹೊಟ್ಟಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಮನಸ್ಸು ಗೊಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ದಾಹಕೂಟ ಸೇರಿದ ಕನಕನ ದೃಢ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಕನಕನಿಗೆ ತ್ತರು ಕನಕ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಬಹುಭಾಗವು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದಂ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ದಿವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾನಿಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿದನು.

ಕನಕದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಪಂಡಿತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳು ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅವರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಮಯೋಚಿತ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸ್ವಯಂ ಮಹಾನುಭಾವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವನು ಉಚ್ಚನೀಚತೆಯನ್ನು ಅವರು ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದರು ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ! ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಕನಕ ಅಪ್ಪಟ ದ್ವಿಜರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡು ಕುದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದು ಇದರು ಗಮನಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕನಕರ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ದ್ವಿಜೋ ತ್ತ ಮರ ಪಂಡಿತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಬಯಲಿಗಳೆಯಲು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.

೧ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಸಭೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಗುರುಗಳು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಾರು ಅರ್ಹರು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು ಪಂಡಿತರು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಕನಕನ ಸರಿದು ಬಂತು ಆತ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೊ ದೇನು ! ಎಂದ ಪಂಡಿಗಳು ಕಿರಳಿದರು ಏನು ಆಮೂತು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭೀಕಾರದ್ದು ಶೂದ್ರ ಕನಕನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೇ ? ಮುಂತಾಗಿ ಗದ್ದಲವೆಬ್ಬಿಸಿದರು ಕನಕ ಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನಾನು ಎಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಅಹಂಕಾರ ಮವ ಕಾರವಳಿದವರು ಅದು ಯಾರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಲ್ಲರು ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ತಣ್ಣಗಾದರು.

೨ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ತಟ್ಟೆಯೊಂದು ಇಲ್ಲದೆಡೆ ತಿಂದು ಬನ್ನಿ ಎಂದರು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಿಂದು ಬಂದರು ಕನಕ ಗಾತ್ರ ಹಣ್ಣು ತಿನ ದೆಯೇ ಹಿಂದಿರಾಗಿದ್ದ ಕೆಳದಿ ಕೈ ಆತ ಉತ್ತರಿಸಿದ—ಎಲ್ಲರದೊಂದು ದೇವರೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರ ಸದ್ವರ್ತನ.

೩ ಕನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋದ ಅರ್ಚಕರು ತಂದಾ, ಕನಕನಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಕನಕ ಗುಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಗ್ರಹ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಯಿತು ಹಿಂದಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿ ಬಿತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಕನಕನಕಂಡಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಹನತರಂಗಿಣಿ ೨೭೦೦ ಸಾಂಗತ್ಯ ಬಂದಸ್ಸಿನ ಬೃಹತ ಕಾವ್ಯ ಉಳಿದವು ಭಾಷಾನ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿವೆ ಕನಕದಾಸರ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ರಾಗಿ ಭತ್ತ ಪಂಚತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಖಂಡಕಾವ್ಯ

ಕನಕದಾಸರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಮಂದಗಳಲ್ಲ ಕುಲಮಂದವು ಒಂದು ಜಾತಿಯತ ಎಂಬುದು ಇದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ ಈ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಶಿವಶರಣರು ಜಾತಿ ಸೂತಕವನ್ನು ಕುರಿತು

ವ್ಯಾಸ ಬೋಯಂತಿಯ ಮಗ ವಶಿಷ್ಠೇಂದ್ರಯ ವಶತಂಗಿಯ ಮಗ
ಕುಲವನರಸದಿರಿ ಭೋ ಶ್ವಪೇತೋಪಯಾದರೇನು ?
ಶಿವಭಕ್ತನೇ ಕುಲಜನು

ಪಂಚತಾದ ಬಿಟ್ಟು ಮಾತಂಗಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವವನೇ ಮಾದಿಗ ಹೊಲಸು ತುಂಬು ವನೇ ಹೊಲೆಯ ಮಂಚತಾದ ಚಿಟ್ಟು ಮಾತಂಗಿಂದ ಸಮಾಜವನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ

ಕುಲ ಕುಲ ಕುಲವನು ತಿಹರು | ಕುಲ ಯಾವುದು
ಸುಖವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ || ||ವ||

ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ತಾವರೆ ಹಸುವಿನ ಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಹಾಲು ಮೃಗದ ಮೈಯ ಕೊಳೆ ಕನ್ನೂರಿ ಮಂಚತಾದವನ್ನೆಲ್ಲ ದ್ವಿಜರಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಅತ್ಯಯಾವ

ಕುಲ ? ಜೀವಿ ಯಾವ ಕುಲ ? ತತ್ತ್ವೋಂದ್ರಿಯಿಂಗಳ ಕೆಲ ವೇಳೆರಯ್ಯಾ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿ ಕುಲವಂದಕ್ಕೆ ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೈವ ವಿಶ್ವಾಸವನಿ ಟ್ಟಿ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವನದ ತ್ವಣುವೆಲ್ಲಿ ಯೆ ದು ! ಎಂಬುದನು ಕನಕದಾಸರ ಉಕ್ತಿಂ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಬೇಕು

ತ್ವಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ಕ ತಾಳು ವಂನ 3 ।

ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಇದಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ॥ ॥ಪ॥

ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿ ರೆದದವರು ಯಾರು ?
ಅಡವಿಯಲ್ಲಾಡುವ ಪೃಗಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಡಗಡಿಗೆ ಅಪಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?
ಕಲ್ಲೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಕೂಗುವ ಕವೈಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗಾಹಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?

ಎಂಬ ನಿರರ್ತಾಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲಿದನಾದ ಅದಿಕೇಶವರಾಯರು ಎಲ್ಲರನು ರಕ್ಷಿಪನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣವೆಂಬುದುಂಟ ದೀತೆ ?

ಕನಕದಾಸರ ಹಾಡಂಗಳ್ಳ ಉಕ್ತ ಮೈಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ ಸತ್ಯಂಗೆ ಮಾನವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದಂ ಹೇಳುವಾಗ -

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡ ಅಧಿಕ ಸೇ ಹುಕ್ಕೊಂತ

ಸಂಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡ ಜಗಳ ರೇಸ 1

ಎಂಬ ಅವರ ಮಾತಿನ ಮೋಡಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು
ಡಾಂಭಿಣಿಬಾರಿಗಳ ಒಗ್ಗಿ ಸರ್ಪಭಿಣಿಜಿಣಿ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು -

ಬಿಡು ಬಿಡುಬಿಡುಳು ಡಂಫವ 1 ಮಾನಸದೊಳ

ಗಡೆಬಿಡದಿರು ಶಂಭುವ

ಒಡಲೊಳು ಪಂಚಿಸಿ ಹೊರಗೆ ನೀ ಕೀರ್ತಿಯಂ

ಪಡೆದರೆ ಶಿವನಿನ್ನೊಲಿವನೆ ಮರುಳೆ ॥ಪ॥

ಜನಮೆಚ್ಚಿ ನಡೆಕೊಂಡರೇನುಂಟು ಲೋಕದಿ

ಮನಮೆಚ್ಚಿ ನಡೆಕೊಂಡುವುದೆ ಚಂದವು

ಜನರೇನು ಬಲ್ಲರು ಒಳಗಾಗೊ ಕೈತ್ತವ

ಮನವರಿಯದ ಕಳ ತನವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ 1 ॥ಪ॥

ಕನಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಅವರು ನಿನ್ನ ಕ್ಕೊಲಾಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲರೆ ಅವರು ಮೆಚ್ಚಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ನೆ ಶಿವನು ಬಿಟ್ಟಾನೆ ! ಇಲ್ಲಿ ಜನರಂ ನಿನ್ನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬಿನ್ನಯಂ ಶಿವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿಯದೆ ?

ವ ಬಂತಾಗಿ ಡಾಂಭಿಕ ವರ್ತನೆಯನ ವಿಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಾಸರು -

ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಜಂಗಮ ಬೋಗಿ ಜಟ್ಟಿ ಮೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೇಷಗುಣ್ಣಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಎಂದೂ ಬಿಚ್ಚಿ ಮಹಾನಿಂದ ಇನ್ನೂ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡಾರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳು ಸೇರಿವೆ ಇವು ಪಚ ಸಾರರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಅಜ್ಞಮಪ್ರಭುದಿನ ಮುಂಡಿಗೆ ಮಚನ ಗಳನ್ನೂ ಹೋಲುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನು ಕನಕನ ಮುಂಡಿಗೆ ಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ ಅವು ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಅವು ಅಸಂಬದ್ಧವೆನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆದಾಗ ಅವುಗಳ ರಮ್ಯತೆ ಬೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ನಾಳವು ಬೆಂದರಾವು

ತೆಂಬಿನಾಳ ತಂದಿ ತುಂಬ ಭಾನುಪ್ರಭೆ ಬಂದಮಾಮು

ಕಾಂಪ್ಲಿದವನು ಆ ವರೆ ಹತ್ತಿದ ಕೈಯಿಲ್ಲದವನು ಆ ಹಣ್ಣನು ಕೊಯ್ಯನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಆದಿಕೇಶವ ಬಲ್ಲ! ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವರೂಪಿಗಳ ಕಿ ರ್ವನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬರದಿಲ್ಲ

ಬೀಜವೊಂದನು ಹಿಡಿದು ಬೆಳೆದುವು ಮೂರ್ ಮೊಳಕೆಗಳು

ಬೀಜಕ್ಕೆ ನೆಲವಿಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿದಾತನೆ ಬಲ್ಲ ||ಪ||

ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಅಮೋಘವಾದದ್ದು ಬೇವಿಯು ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟ ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ ತಳೆದಿರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ -

ಹಲವು ಒನುಮಂದಿ ತಾಯಿ ಎನೆಗತ್ತ ಮೊಲೆ ಹಾಲು

ನೆಲಿದಂಬಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುದೂ ಕೂಡಿ

ಅಳಿಯ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗೆ ಇಮ್ಮಿಗಿಲಂ |

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಬಿಂಬಿಸುವ ವಿಜಗಂಠ ಶಿವರೂಪಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ - ಇದಿಯ ಪೃಥ್ವಿಯಿಲ್ಲವನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಅಣುಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟಾಗಬಹುದೋ ಅಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಈ ಬೇವನು ಕಡೆಗೆ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ! ಎಂಬ

ಅಥವಾ ಪದವನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಅಪರೋಕ್ಷಾಭಾವಿಗಳೆ ಮನನೀಕ
ಏಕತಾಗತೆಯು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಇದೆ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ದಾಸರು - ಮಗುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಅಪ್ಪ
ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಲವಣ ಸಮುದ್ರದ ಮೂರರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಆದರೆ ಜನ್ಮ
ಗಳಲ್ಲಿನ ದೇಹಗಳ ಗುಣಗಳಿಗೂ ರಾಶಿ ಮಾಡಿದರೆ ವೇರಂ ಪರ್ವತದ ನಾಲ್ಕು
ರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಏನು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಕೃತದಾಸರದು ! ರೂಪಕಗಳೂ ಕಣ್ಣೀರೂರಿಗೆ
ಕಂಡಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸು ಅ ರಾಧಾರಣ ಶ್ರೀ ಅವರದು

ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೆಂಬ ಮಂಚಗೆಯ ಹಾಕರಯ್ಯ
ಪಂಚಲಯಂ ಇಯ್ಯಂನೊ ಓಡಿಸರಯ್ಯ
ಉದಯಾಸ್ತಮಾನವೆಂಬ ರಾಡಂ ಕೊಳಗವ ಮಾಡಿ
ಆಯಂಪ್ಪದ ರಾಶಿಯೆನು ಆಳಿಯರಯ್ಯ !

ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ಸೊಡರಂ ಸಂಸಾರ ಹೇರೊಪ್ಪಿಸಿದ ವೇಲ ಸುಂಕವೇ ಮುಂತ ದ
ಲೋಕಾನ ಭವಗಳೆನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ವಿಮರ್ಶಕ ಮೂಕನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ವಾದಿರಾಜ

ವಾದಿರಾಜರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದವರ ! ಅವರದು ದ ಕ ಜಿಲ್ಲೆಯ
ಹೂವಿನಕೆರೆ ದೇವರರಾಮಭಟ್ಟಿ-ಗೌರೀದೇವಿಯರ ಪತ್ನಿರ್ರ ವಿಧ್ಯಾಗುರು ಉಡುಪಿ
ಅಪ್ಪಮರಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಸ್ವಾದಿವರದ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರಂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂನಾಸ್ಯ
ದೀಕ್ಷೆ ವಾದಿರಾಜನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಈತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಾಕ್ಯರೂಪಿಗಳೆನ್ನ ಕಂಡ
ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತಿದ್ದನಂತೆ !
ಇವರಂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ
ವರ್ಣನೆ ಸೃಷ್ಟಿಗದ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶೋಭಾನೆ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ
ಟೀಕೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳೆನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಇಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳೆನು
ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜರು ಹಯವದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳನ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಾದಿರಾಜರಂ ತಳು ಭಾವ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿದರನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ

ಹೇವೆ ನನ ರೂ ಗಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ
ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯ ಕೀರ್ತನೆ ವಾದಿರಾಜರದು ಒಳ್ಳೆ ಬರುವ ಬೇರೆಯಾಗದವರನ್ನು ಬೇರೆವೊಡಿಸುವ ಕುಲಗಿಟ್ಟಿವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಲಕಿ ಸೇರಿಸಿ ವ ಹೊಲಿಯೊನಾದರು ತಂದು ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಮಂಗಳನಂದರು ಅಂಗಂಗ ಸುವ ಕಂಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿ ಸುವ ಅರಿಯದ ಶಂರನ ಅರಿತವನೊಸುವ ಹೊದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಮೋಚಾದ ಮೂತುಗಳಿಂದ ರಚಿತವ ದ ಈ ಪದ ಜನಬನಿತ !

ವಾದಿರಾಜರು ಸ ಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೊಡಿಸುವ ಪರಿಶ್ರಮಕಿಂತ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ವೊಡಿಸುವ ಸ ಧಾರಣೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು-ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಐದರ್ಥೋಹಿತ ವವನು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವೊಡಿದ ಸುಧಾರಣೆ ವಾದಿರಾಜರದು

ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೂ ಕದಿರೆಯಿಂದ ತಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕಿರಿವು ವ ದಿರಾಜರದು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬೇವಿಸಿ ಐದು ವರ್ಷಾಯೋತ್ಸವಗಳನು ನಡೆದ ೪೯೯ ಇವರದು

ವೈಕುಂಠದಾಸ

ಈತನು ವಾದಿರಾಜರ ಸವಂಶೀನ ಬೇಲೂರು ಜನ್ಮಕೇಶವ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತ ಅಂಕಿತ ವೈಕುಂಠಕೇಶವ ಎಂಬುದು ಅತ ಒಮ್ಮೆ ದೇವರಾರ್ಧನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಎಂದ ಹುಯ ಲಿಚ್ಚಾಗ ದೇವಾಲಯದ ಕದ ತೆರೆಯಿತು !

ವೈಕುಂಠ ದಾಸರ ತರಂವಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತು ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿ ಗಳು ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ "ಅಲ್ಪರು ಮಕ್ಕಳೂ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನು ಮುಂದುವರಿ ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸಂ 1680)

ಸುಧೀಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಕುಂಭಕೋಣದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬವರಿಗೆ ವಂಶಜೀತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಇವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತರ್ಕ-ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿಸಿದರು ಸುಧಾ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಇವರು ಪರಿಮಳ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ಬರೆದರು

ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ವೇಗದಿದ್ದನು ಸುಧೀಂದ್ರರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಮಂತ್ರಾಲಯ ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಂಕಿತ

ಎಂಬ ಒಪ್ಪಾಯವಾಗಿರುವ - ಇಂಥಾ ಎಸೆಗೆ ಗೋವಿಂದ
ನನ್ನಯ ಪಾದಾರವಿಂದವ ತೋ ರೋ ಮುಕುಂದನೆ

||ಪ||

ಮಂದರೋದ್ಧಾರನೆ ನಂದ ಗೋಪನಕುಂದ |
ಇಂದಿರಾಪಾಣಿ ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಾನಂದ

||ಅ ಎ ||

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಸಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರ ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಎಂಬಾ ಸಹಜವ ಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರರಿಗಿರುವ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ ಅವರು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಎಂಬುದ
ಕ್ಕಿಂತ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ವ ಎತ್ತರ ಒಂದರಾದರೊಂದರೆ ಶ್ರೀ
ರಾಘವೇಂದ್ರರೇ ! ಅವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾತು ! ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಂವಿ ಹರಿ
ದಾಸರು ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಿದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ವಿಜಯ
ದಾಸ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ
ಮಂತಾದವರು

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ 15-16 ನೆ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಅರಂಭ
ವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮೊದಲ ಪುಟ್ಟವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪುಟ್ಟ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಕೀರ್ತನ
ಪರಂಪರೆಯೆಂದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ಈತನದು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ
ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾ ಪಿತೃವಿರೋಧ ತನ್ನ ಆತ್ಮಿಕಿಯ ಕಾಟ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋದ ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ
ಮೂಡಿ ಬಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ
ರಚಿಸಿದ

ಅರಿಗಳೇ ಸಖರಕ್ಕು ಅತಿವಿಷಾಮೃತವಕ್ಕು ಉರಗಪೂಮಾಲೆಯ ಕೃ
ಶರಘಾತ ಬೆಂಡಕ್ಕು ಸರಪರಿಯ ನಾಮವನು ನಂಬಿ ಭಜಿಸರಿಗೆ||

ಈತನು ಬಾಗವತದ 10 ನೇ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಹಾಡು ದ್ವಿಪದಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಗಳಾಗಿ
ಕನ ಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅತನ ಮಾಲ ಭಾಷೆ ಹೃದ್ಯ !

ಯಶೋದಯಮ್ಮನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ ಅಮ್ಮ | ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು
ಬಂದನೆ ನಾ

ರಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ (ನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ) ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು=ಹೊಟ್ಟೆ ಬಲು ಹಸು

ಬಂದೀನೆ=ಬಂದಿದ್ದೀನಿ ಎಂಬ ವಂದ್ವು ವಾತವ್ಯಗಳಲ್ಲ ಬತ್ತಿ ರಸವು ಸ್ವೋತಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ

೧೫ಯ ದಾಸರು—ಇವರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಮಾಜ ವೀನರು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದ ಹಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ-ಕೂಸಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮಂಕನಂತಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಉದಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಅವನು ಹಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಹಾಡಾಯಿತು ಇವನ ಅಂಕಿತ ಹಯವದನವಿರಲ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲಿ ವಾಸವಾಡೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದೂ ಅರಂಬಿಸಿ ೧೨ ನಾನು ಬಿಡುವೆನಲ್ಲ ಎನ್ನ ನಿ ನಂ ಎಡಲು ಸಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹ ಡನು ಮಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಂಘಾದಿ ರಚನೆಯಲ್ಲ ಈತ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೧೬೮೧)

ಬಿಜ ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುಯನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಿದವರು ರತ್ನೀ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರಖೇಡದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹೀಪತಿರ ಯ ರು ಇವರನ್ನೂ ಅವರವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನು ಸೂಚಿಸುವ ಅನ್ವಯಕವಾದ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರು ಗಳಿಂದ ಕರನ ವಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು ಅವು ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ರೋಗಿ ಚೋಗಿ ಯೋಗಿ ಬೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಾದರಲ್ಲಿ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತ್ಯಾಗಿ ಎಂಬುದು ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರ ಅಜ್ಜಂದಿರು ರಂಗಭಟ್ಟರು ಆರು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ಮಗ ಕೋನೇರಿರಾಯರು ಅವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಗುರುರಾಯ ಮತ್ತು ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಎಂದು ಇವರಿಗೆ ಉಪನಯನ ವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಮಹೀಪತಿಯ ಚಾತಕ ನೋಡಿ ಈತ ರಾಜಮನ್ಯನ ಗಿ ಕಡೆಗೆ ಯೋಗಿಯಣಗವನೆಂದು ಬವಿಷ್ಯ ನುಡಿದರು

ಕೃಷ್ಣವಾಚಾರ್ಯರ ಭವಿಷ್ಯ ಸಂಘ್ಯಾಗಲಿಲ್ಲ ತಂದೆ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದರು ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲ ಷಾನ ದಿವಾನನವರೆಗೆ ಮಂಚ್ಚಿತು ನವಾಬನ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಣಕನಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸಿ ದಿವಾನ್ ಪದವಿಗೇರಿದ

ಅವೇಳಿಗೆ ಮಹೀಪತಿಯ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಪೆಂಡತಿ ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಗ್ಯರಸ್ಸಾಮಿ ಎಂಬ ಅಪಧೂತರ

ದರ್ಶನವನು ಆಗಾಗ ಪಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಶಹಾನಂಗ ಎಂಬ ದಿವ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ವೇದಾಪತಿಯನು ಕರೆದು ನೀನು ಈ ತಿಂಗಳಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಇದಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆ! ಎಂದನು ಮಹಿಮೆ ಪಡೆಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರಿಂದ ಯೋಗ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತರು ತಮಗೆ ಆದ ಸ್ವಾನಂದ ಸುಖವನು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು

ಮುಂದೆ ಅವರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರವು ಶತ್ರು ವಶವಾಗುವುದೆಂದು ಅರಿತು ಶಹಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಖಂಡಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ದೇವರಾಯ ಕ್ಷುರ್ಗಿ ದೇಸಾಯರು ಸಿರಿವ ಬದಿರೆಯ ನವಾಬ ಅವನಿಗೊಂದು ಜಹಗೀರಿ ಕೊಟ್ಟು ಎರಡನೇ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆಯ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಹಾನಂಗರು ಮಹಿಮೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಅಬಿನಂದಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ಮಹಿಮೆಯರಾಯರು ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಸಿರಿ ಅಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತರಾದರು

ಗುರುಅನುಗ್ರಹ

ಮಹಿಮೆಯರಾಯರಿಗೆ ಗುರು ಅನುಗ್ರಹವಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದರು ಅವರ ಅಭಯ ಹಸ್ತ ಮಂತ್ರಕದ ಮೇಲೆ ಇಡುವುದೇ ತಡ ಅವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಸದ್ವಸ್ತುವಿನ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಇದನ್ನು

ಇಂದೆನ್ನು ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು |

ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಗುರು ನಿಮ್ಮ ಚರಣದರಶನದಿ || (ಕೀ ೮೮)

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಪಥಕಳಾದ ತಪ್ಪನೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೆವರಿಗೆ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಗುರು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಹಿಮೆಯರಾಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಮಹಿಮೆ ಅಂಕಿತದಿಂದಲೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿತನಾಗಿ ಮಹಿಮೆಯರಾಯನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಮಹಿಮೆಯರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಸು ೬೦೦ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಭ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದೆ ಡಾ. ಬಿ. ವಂದರಾಜರಾಯರು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಬರೆದು ವಿಚಾರ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಗುರುದರ್ಶನ ಅಂಕಿತಪ್ರಯೋಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಹರಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೭೨೧]

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು. ಊರು ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಸರಕ್ಕಲ್ಲು ಮಂರಾರಾಯ-ವೆಂಕಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಭಾಗಣ್ಣ ಸ್ವಾಮಿರು ತಮ್ಮಂದಿರು ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸುಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು.

ಸುಂಕಾಪುರದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಗಂಡಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಭಾಗಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಭಾಗಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಆಗ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂಬಾ ಬೇಡಿಕೆಯುಂಟಾಗಿ ಅವರ ಭವಿಷ್ಯವೂ ಖುಲಾಯಿಸಿತು.

ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ಭೂಪಾಲಿ ಭಾಗಣ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಭೂಮಿಶಾಣಿಗಳನ್ನು ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದ ಭಾಗಣ್ಣ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರು ಭಾಗಣ್ಣನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಭಾಗಣ್ಣ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು.

ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಹಂಪೆ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಪಂಡರಾಪುರ ಅಹೋಬಿಲ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ ತಿರುಪತಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಚರಿಸಿ ಚಿತ್ರಭಾಗು ಸಂ ದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಕೃಷ್ಣಾ ಪುಮಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವಾಧೀನರಾದರು.

ಕೃತಿರಚನೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುವು ೧೭೮ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೮೭ ಸುಳಾದಿ ೭೧ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ೨೦ ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಡಾ. ಟಿ. ಎಸ್. ನಾಗರತ್ನ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. (೧೯೭೭)

ಮೀರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗಳ ವಂಶತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಶೋಧನೆ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ, ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಉಪದೇಶಪಾಠ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸಂಪಾದರು ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು. ಹೇವಳಟ್ಟಿಗಿರಿಯಪ್ಪನೂ ಈ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರು.

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗಗಟ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹುಟ್ಟೂರು. ನರಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾಯಿಯವರು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನರಸಪ್ಪನು ನರಸಿಂಹವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಹರಿದಾಸನಾದ. ಈ ಹರಿದಾಸನ ಮಗನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಇವನ ಶಿಕ್ಷಣ ತಂದೆಯಿಂದ. ಈತ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಂಡಿತನಾದ. ದೈವದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು ಕವಿಶಕ್ತಿ. ವಂಶಪಾಲರ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳನ್ನೂ ಇವನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಒಂದಿತ್ತರು. ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನು. ಗಳಿಕೆ ವಿದ್ಯಾವದದಿಂದ. ಕೆಲವೆರಡು ವಾದಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಾರ್ಹಿ ಒಮ್ಮೆ ವಿಜಯದ ಸರಸು ಸಂಧಿ. ಅದರನು ಕೂಗಿ ಮಗ ದಾಸನವೆ ಪದಿಂದ ಜನುಗೆ ಮೊಗ ಮಾಡುವವ ಎಂದು ನಿದ್ರಿಸಿದ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಕೈಯರೋಗ ಸಂಘಟಿಸಿತು. ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಆತ ವಿಫಲ. ದಾಸರಿಗೆ ತರತಾದ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಅವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಹೋದ ಕೊನೆಯನು ಮಂತ್ರೀಕೊಟ್ಟರ. ಅದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಕಯರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಭವ ರೋಗವು ತೊಲಗಿತ್ತು. ದಾಸರ ವದಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತ ಪದವಾಗಲೆಂದ ನಂದಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ತಾನೂ ಹರಿದಾಸನಾಗಿ ಎ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು. ಅಂಕಿತ ವನ್ನ ಕೊಡಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕೆಳದಿ ಅವರು ವಿಲಲನೇ ಇನೆಗೆ ಅಂಗ್ರಾಸುವನೆಂದರು. ಪಂಡರಿಗೆ ತರಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಂಪ್ರನಾಗಾ ನದಿ ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗ ಒಗಟು ಥರಲ ಎಂದು ಕೆತ್ತಿ ಕಲ್ಲು ದೊರೆದು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ನೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದ.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನ ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹರಿಕಥಾವೈತ ಸಾರ ಆತನ ಸ್ತಿ ಸಂಧಿಗಳ ೧೦೦೦ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಬಂಧ. ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಅದೊಂದು ದ್ವೈತವಂತತತ್ವದ ವಿಶ್ವಕೋಶವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

ಭಗವಂತನು ಕರೆಣ ಮಯನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಪದ ತುಂಬಾ ಜನಾದರಣೆ ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಂಜಿ ಪರಮಾದರದಿ ಪಾಡಲು | ಕುಳಿತು ಕೆಳುವೆ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು
ಗಿಲುವ ನಿಂತರೆ ಗಲಿವೆ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವೆ ನಿಮಗೆಂಬ

ಸಂಬಂಧವೇ ಹೌದು ತನ ವರನರೆ ! ಘಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಗಲನೋ ರವಣಧವ
ನೋರಿಸಲರಿದದೆ ಬಳಲುವರಂ ಪಾ' ರಂ ಭವದೋಳಿಗೆ ||

ಎಂಬ ಬಾವವು ಅದೇನು ರಮ್ಯ ! ಬಗವಂತನನು ನೆನೆಯಲು ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳ
ನಿಯವ ವಿಲ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ನೆನಪು ಎಡಬಿಡದಿರಬೇಕು
ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸರ್ವಮಾನಸತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ
ಈ ಪದ್ಯವು ಗಮನಿಸಬೇಕು—

ಅವಕುಲದವನಾದೋನಿ ! ನಾ ವದೇಶದೊಳಿದ್ದೋನಿ !

ನ್ನಾವಕರವ ಮಡಲೇ ನಿನಾ ವ ಕಾಲದಲಿ

ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವತ್ರದಲಿ ಸಂ ! ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿಪ

ಕೋದಿದರಿಗುಂಟೇನೋ ಭವದುಃಖಾದಿ ದೋಷಗಳಂ ||

ಮುಂದೆಂದರೆ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸರ್ವದೇಶವು ಪುಣ್ಯದೇಶವು ! ಸರ್ವಕ ಲವು ಪುಣ್ಯಕಾಲವು

ಸರ್ವಜಿವರು ದ ನಮಾತ್ರರು ಮೂರ ಲೋಕದೊಳು !

ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ! ಸರ್ವಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು

ಸರ್ವಮದ್ಯನವಿಗುಲಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನವುಳ್ಳವಗೆ ||

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಉದಾರದೃಷ್ಟಿ ವಿಶ ಲಮನೋಭಾವಗಳು ಮಂಡು
ಗುತ್ತಿನಂತೆ ನೆನಪಾದ ಹೊಲಗೇರಿ ಶಿವ ಲಯಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಶರಣರ ಮಾರ್ಗಿಗೆ
ಸರ್ವದೇಶವು ಪುಣ್ಯದೇಶವು ಎಂಬ ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಕಾಲವು
ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಎಂಬ ಗುಡಿಗೆ ಶರಣರ ನಿಮ್ಮವರು ಬೆಗೊಂಡರೆ ಶುಭಲಗ್ನವೆನಿ
ರಯ್ಯ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗೆ ಕೆಲವೆಂದರೆ ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ಸರ್ವಕೆಲಸ
ಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯ ಶಂಕರರ ಸ್ತೋತ್ರಾಂಶ ಸರ್ವಾಗರಿ
ಯದ್ದುತ್ಸವ ಸ ಕರೋವಿ ತದ ದಖಿಲಂ ಶಂಭೋ ತವಾರಾಧನಂ ಎಂದಂತಿದೆ
ಯಲ್ಲದೆ ?

ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತಾನೇ ತಾನು ಗಿದ್ದಾನೆ—

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಡಲಿ ಕೇಳಿದ ! ರಲ್ಲಿ ಬಿಡಿದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ

ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿ ಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು

ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಖ ಸ ಪದಕ್ಷರಗಳ

ಸಕಲಕ್ಕೆಳ್ಳಿ ೧೬ನೆ ! ಅಕಳಂಕ ಗುರ ಮೆಂದು !

ನಿಖಿಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮೇಳಂತಿರಲರಿದನು

||ಪ||

ಮುಂದೆಂಬರಿದುಂ ಪಡಕ್ಷರಯೋಗಿಗಳ

ಅವರವರ ದರುಶನಕೆ | ಅವರವರ ವೇಷದಲಿ |
 ಅವರವಗೆಲ್ಲ ಗ ರ ನೀನೊಬ್ಬನೆ
 ಅವರವರ ಭಾವಕ್ಕೆ | ಅವರವರ ಪೂಜೆಗಂ |
 ಆದರವರಿಗೆಲ್ಲ ದೇವ ನೀನೊಬ್ಬನೆ ||
 ಹೋರಾಟವಿಕ್ಕಿಸಲು | ಬೇರಾದೆಯಲ್ಲದೆ |
 ಬೇರುಂಟಿ ಎಗದೊಳಗೆ ಎಲೆ ದೇವನೆ ||
 ಆರು ಆರಿಯರು ನೀನು | ಬೇರ ದ ಪರಿಗಳನು |
 ಮೂರಾರಿ ಶಿವಪಡಕ್ಕರಿ ಲಿಂಗವೆ

ಎಂಬ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿದಾಗ ಶಿವಪರಣ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಿರುಕಿದೆ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ | ಅವರವರ ಎಂಬಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಪೂಜೆಗೆ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೇನು ? ಹರಿ ಹರರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದೇವ ರಾಗಲಿ ಬೇದವಿಡಲಾರದೀತೆ |

ಜನರಲ್ಲಿ ಹೊರಾಟವಿಕ್ಕಿಸುವುದೂ ಅವನ ಗರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಬೇಕು ? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ ಹೆ ಗೇ ಆದರೂ ವಚನಕಾರರ ಹ ಗೂ ಹರಿದಾಸರ ಈ ಪುಣ್ಯನಿಧಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವುದು ನಾಡಿನ ಘಾಙ್ಕ |

ವೇದೋಪನಿಷದ್ವೈವಾದ ಶಿವಾಗಮಾನ ಗೃಹಿತವಾದ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವವನ್ನು ಈ ಅನ ಭಾವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬೇವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸ ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತ ನನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನಾಗಿರಿಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗೆಳೆಯನಂತೆ ನುಡಿದ್ದಾರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮನೆಗಳು ಗೀತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಹಿಂದೆ ಮುಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕರಣದ ಸ ಫಲವು ಮಹಾಕವಿಭಾವಿ ಗಳಾದ ಅವರು ಮಂತ್ರದೃಷ್ಟಾರಂ ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶೋದ ಕ್ಷಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಭುಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಹಾನು ಎವರ ನಂದಿಗಳು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ ಪಂಚ ಅವರ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರ ಗಳು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಅನುದಿನವೂ ಐ ರಾರ್ಯಮಾಡಿ ಅನ ಪೂಜನಮಾಡಿ ನಾಡುನಲಿಯಲಿ | ಪುನೀತವಾಗಲಿ | ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಲೋಲೀಬಾವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ |

ಆಳ್ವಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಪೊತ್ತವಾಗಿ ಹರಿದಾಸರುಂದಿರುವ ಭಕ್ತಿಯ ನಂ ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಇದಂ ಎಷ್ಟು ಸನಿಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಆರಾಧನಾಪ್ರೇಮೆ ಅನಂರ ಗರ್ವೂರಿತ ಆರಾಧನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡಬಹುದು ನರಳುತ್ತಿರ ವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಇದು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಎಂದೂ ವಿಫಲವ ಗುಣದಿಲ್ಲ ಒಂದೂ ಧರ್ಮದಲ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳಿವು - ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮ - ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಯೋಗಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದೊಂದು ಆಂತರಿಕ ಅನುಭವ ಇದರ ಉಗಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಾನವಿದೆ

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವರೂಣ ಸವಿತ್ಯ ಉಪಸ್ಥಿತ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡ ವ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನಂ ಕ ಉಬಹುದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮನಿಜ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ವಿಮುಚ್ಛ್ರಯಂ ರಶನಾಮಿವಾ
ಯಥಾಧ್ಯಾತೇ ವರೂಣ ಖಾವ್ಯಾತಸ್ಯ
ವಶಾತಸ್ಯಾಚ್ಚೇದಿ ವಯತೋ ಧಿಯಂ ವೇ
ವಶಾವನಾತ್ರಾ ಶಾರ್ವಾಪಃ ಪುರಯತೋಃ

(ಎಲೈ ವರೂಣೇ ನನ್ನನು ಈ ಪಾಪ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸು ನಿನ್ನ ಮತವನಂ ನಾನು ಪಡೆಯ ವಂತಾಗಲಿ ನಾನು ನೇಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ ನೂರು ಹರಿದ ದಿಲಿ ನಿಗದಿಗೂ ಮಂಚಿಯೇ ಕರ್ಮ ಸಾಧನವಾದ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಡ)

ವಿತ್ತೋ ಅಂಹೋಶ್ಚಿದಾದುರು
ಕ್ಷಯಣಯ ಗಾತಂ ವನತೇ
ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಹಿ ಪ್ರತೂರ್ವತಃ
ಸುಮತಿರಾಶಿ ವಿಧತಃ

(ಪ್ರತ್ಯಾತ್ತಾಪದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುಂ ಪಾಪಿಗೂ ಸಹ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವಾದ ಬೇವನ್ನಾರ್ಗವನ್ನು ಕರಣಿ ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಮಿತ್ರನ ದಯೆ ಪಾಪಿಯ ಮೇಲೂ ಇರುತ್ತದೆ)

ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಮದ ಅರಿವು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ಏಕ ಶೇಖರವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸದಿದ್ದರಾಗಲೀ ಬಾರದಂ ಆದರೆ ಯಾರೂ ಒದಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಮನಿವೇದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಂಬಲಿಸುವರೋ ಒಂತಹವರಿಗೆ ಅದರ ಅನೇಕವಾದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ

ನಾಯನಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ತು ವೇದಯಾ ನ ಬಹು ನಾ ಶ್ರುತೇನ |
ಯದೇವೈವ ವ್ಯಾಪ್ತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತುಶ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವ್ಯಾಪ್ತೇ ತನಂ ಸ್ವಾಮಿ ||

ದೇವನನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದೆಂದು ದರ್ಶನಗಳು ಧರ್ಮಗಳು ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಸುರುತ್ತವೆ ತರ್ಕ ವಾದಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಆತ ಎಟುಕಲಾರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಕರಾದ ತುಂಬಾ ಹೃದಯದ ಅನುರಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳಿಂದಷ್ಟೇ ಆ ನನು ಅರಿಯಬಹುದು ಮೈತ್ಸವ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ದೈವವತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿ ದೈವಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೈವಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮುನಿ ದೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ದೇವರಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಅನುರಾಗ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಒಕೆಯ ನೂ ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಲೌಕಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯಥೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರಿಸುವುದು ಒಂದು ವಿಧ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನಿಂದ ಬೋಧಿಸುತ್ತ ತೆರಳಲು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಎರಡನೆಯ ಹಂತ ದೈವಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನಿ ತೋರಿಸುವ ಭಕ್ತ ಸರಮೋಕ್ಷವಾದುದು ಇದು ಪರಮ ಭಕ್ತಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತೂ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗದೆ ಕಾಂಕ್ಷಾ ವಾಂಛಾ ಮಂಸನಾ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮೈದೋರುವ ಭಕ್ತ ಇಂತಹುದು ಅತ್ತೀಯ ರಸೂ ಒಂದುವರ್ಗದವರನೂ ಸಹ ನಾವು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಲವು ಅನುರಾಗಗಳಿವೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಅಂತಹದೇ ಎನ್ನಬಹುದಾದರೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಒಲವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕ ಸತ್ವದ ಪರಿವಿತ ದೈವವತ್ತಿಯ ಗುರಿ ಕಾಶ್ವತ ಒದಗಿತು ಅನಂತ

ಭಕ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿರಬಹುದು

ಯಾ ಪ್ರೀತಿಸುವೇಕಾನಾನಾಂ ವಿಷಯೇಸ್ವಸಮಾಯಿನೀ |

ತಾವನುಸ್ತುತತು ಸ ಮೇ ಹೃದಯಾತ್ ಮೂಪಸರ್ಪತು ||

ವಿವೇಚನಾಶೂನ್ಯರೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವಂತಹ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ

ವಾದ ಒಲವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಆತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಮೂಲನಾದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನೀಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಸಮರ್ಪಣಾಭಾವ. ಚಿಂತನೆ, ವೇದನೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹೆಜ್ಜೆಯಂತೆಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿದ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಚಿಂತನವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾಸನವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವೇದನೆ ಭಗವದನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಬೆಳೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮುಂದಿನದು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ. ಇದು ಕೇವಲ ವಿಧಿಯಲ್ಲ. ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನೋಭಾವ. ನಾವು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ —

ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಷಿ ಯಜ್ಞಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್
ಯತ್ಪ್ರಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್

ಎಂಬಂತಹ ಕ್ರಿಯೆ ಇದು ಭಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷು ಇದನ್ನೂ ಸಾಧನವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಇದನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದು ಆತ್ಮ ನಿವೇದನೆ, ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯೇ ಅನುಭಾವ ಎಂಬುದು. ಇದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಸಂಧಾನ. ಭಗವಂತನ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದೋದ್ರೇಕದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಭಕ್ತಿಯು ಹಾತೊರೆಯುವಿಕೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹರ್ಷೋನ್ಮಾದವು ಅನುಭಾವ. ಅದು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಉಜ್ವಲ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸವಾಜದ ನಡುವಣ ಕೃತಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತದೆ. ದೈವದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ದೈವಾನುಭವವೊಂದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಸ್ಸಿಗೆ (ತರ್ಕದೃಷ್ಟಿಗೆ ಎಟುಕುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಭಾವಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನ. ಆದರೆ ದೈವದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಲಭಿಸುವುದು ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ. ದೈವ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯಾವುದೇ ತರ್ಕ, ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅದರ ಅಳಿವನ್ನು ಅಳಿಯಲಾಗದು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದು ಮೀರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವಾನುಭವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗೀತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆಯೇ

ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಈ ದಿವಾ ಸುಬವವನ್ನು ಸವಿದು ತಮ್ಮ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಅಳ್ವಾರರು ಅಳ್ವಾರ್ ಎಂದರೆ ಭಗವದನುಬವ ದಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಮುಳುಗಿದವರು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಆ ಅನುಭವಾನಂದವನ್ನ ಅವರು ಗೀತೆರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಸಿದರು ಈ ಗೀತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿದೆ ಇವು ನಾಲು ಸಾವಿರ - ನಾಲಾಯಿರಪ್ಪ - ವೇದ ಗಳಿಗೆ ಮಾನವೆಂದು ಇವುಗಳನ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ದ್ರವಿಡ ವೇದ - ದ್ರವಿಡೋಪನಿಷತ್ತು - ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಂತೆ ಈ ಅಳ್ವಾರಗಳ ಕಾಲ ಕಲಿಯುಗಾರಂಭ - ೨ ಪೂ 4203 ರಿಂದ ೨ ಪೂ 2706 ರ ವರೆಗೆ ಆದರೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾದುದಲ್ಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ 7 ರಿಂದ 9 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆವಿಗೆ ಎಂಬುದು ಬಹುಪಾಸ್ವವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇವರು ಹಸಿ ರಡು ಮಂದಿ ಇವರನ್ನು ಭಾಗವತರೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಭಕ್ತಿ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಬಗವಂತನು ಕ ಪಾಮಯ ಪ್ರೇಮಮಯ ಯಾವ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಲಿಯುವವನು ಎಂಬುದು ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ನಂಬುಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಳ್ವಾರರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಬೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯ ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಾತ್ರ - ಮಧ ರಶ್ಮಿ ಪರಿಯಾಳ್ವಾರ ವ ತ್ತು ಕೊಂಡರಡಿಪ್ಪೊಡಿ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಬ್ಬರೆ ಅಂಡಾಳ್ - ಸ್ತೋತ್ರ, ಒಬ್ಬರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅರಸರು ಕುಲಶೇಖರರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿರು ಮಂಗೈ ಚತುರ್ದ ವರ್ಣದವರು ಗಮ್ಯಾಳ್ವಾರರು ವೆಳ್ಳಾಳರು ತಿರುಪ್ಪಾಣರು ಪಂಚಮರು ಇನ್ನುಳಿದ ನಾಲ್ವರ ಬಗೆಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿದವರಿಗಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚರೆಂದ ಪೂಜಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ದರ್ಶನದ ವಿವರಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಭಗವಂತನ ದಯೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿವರ್ಗ ಉತ್ತಮ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಭಿಪ್ರೇಶ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಕುಲೀನನಿಗೆ ಕುಲವನು ಬಡವನಿಗೆ ಸಿರಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಇವರು ಬೋಧಿಸಿದ ತತ್ವ

ಪೊಯ್ಕೈ ಪೂದತ್ತ ಮತ್ತು ಪೇಯರ್ ಇವರಗಳು ಮೊದಲ ಮೂವರು ಇವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವ ವಿವರಗಳೂ ತಿಳಿಯದು ಮೂವರೂ ವೈಷ್ಣ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಾಂಚೀಪುರದ ರಾಜೋಕ್ತಕಾರೀ ದೇವಾಲಯದ ಕೊಠಡಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಕಮಲ ದಲ್ಲಿ ಪೊಯ್ಕೈ ಅಳ್ವಾರರು ಜನಿಸಿದರು ಸಾರಯೋಗಿ ಎಂಬುದು ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿದಾನ ಮಹಾಬಲಿಪುರದ ಮೂಧವೀಪುಷ್ಪ (ಕುರುಕ್ಕತ್ತಿ) ದಲ್ಲಿ ಪೂದತ್ತರ

ಜನನ ಪೆ ಯಾಳ್ವಾರರು ಮೈಲಾವ್ವರೆದ ಕೊಳದ ಕೆಂದಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇವರ ಪಾಶ ರ ಬಿಡಿಪದ ಗಳಿಂದ ಇವರ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ಪರಿಚಯ ನವ ಗಾಗುತ್ತದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳೆಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದ ಅಂತಿಮ ಅಕ್ಷರ ಉಚ್ಚಾರ ಅಥವಾ ಪದ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಶೈಲಿಗೆ ಅಂತಾದಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇವು ವೆಣ್ಣಾ ಭಂಡಸ್ಸಿನಲ್ಲಿವೆ ಮೂವರು ಮೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಕ್ಕೋಯಿಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಪೂತ್ರ ಮಲಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾರು ಕುಳಿತ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಇಲ್ಲವೇ ಮೂವರು ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಕೊರಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ಬಂದಂ ನಿಂತ ಇವರಿಗೆ ಸಾಲ್ಮನೆಯವರೊಬ್ಬರು ಆಗೋಚರರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮನು ಒತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಈತನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬ ಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಪೂರಿಸಿತ್ತೂ ತಪ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಭ್ಯಾಸವತ್ತು ಪರಮ ಜ್ಞಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಆತನನ್ನು ಅಂತರ್ಯಾಹ್ನಿಯಿಂದ ಕಂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡರು ಫೊಯ್ಗೊ ಅಳ್ವಾರರು ಹಾಡಿದ ಮೊದಲ ಪಾಶಂರ ಹೀಗಿದೆ

ಮೈಯಂ ತಗಳಿಯಾವಾರ್ ಕಡಲೇ ನೆಯಕ್ಕಾಗ
ವಯ್ಯ ಕದಿರೊ ನ್ ವಿಳಕ್ಕಾಗ ಶೆಯ್ಯ
ಕುಂಡರಾಱಿಯಾನಡಿಕೈ ತೂಟ್ಟಿನೇನ್ ಶೊನ್‌ವಾಲ್ಕಿ
ಇಡರಾಱಿ ನೀಬ್ಬಾವೇ ಯೆನಂ

ಇದನ್ನು ಮೂಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯಂಗಾರ್ವರು (ಪ್ರೀನಿವಾಸ) ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನೆಲವೇ ಪಣತೆಯಾಗಿ ಹರಹಿದ ಕಡಲು ನೆಯಕ್ಕಾಗಿ
ಬಸುಗದಿರ ಸೂರ್ಯನೇ ಸೊಡರ ಕುಡಿಯಾಗರಲು
ಎಡರ ಕಡಲಾದ ಸಂಸಾರ ಅಳಿಯಲಿ ಎಂದಂ
ಸೊಡರಂತೆ ಚಕ್ರವನು ಹಿಡಿದವನ ಕನ್ನಡಿಗ
ನುಡಿಮಾಲೆಯಿಂದನು ತೊಡಿಸಿದನು

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೋಚರ ವಿಷಯದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ವಿಶ್ವವೇ ಒಂದಂ ಪಣತೆ ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಿಂತ ತುಪ್ಪವೆಂಬ ಕಡಲು ಬತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರ ಈ ಬತ್ತಿ ಯನ್ನು ಪಟ್ಟವಾತ ಆ ಪಣತೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಭೆ ಅತೀತನಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಇದಂ ಬಹಿರ್ಗೋಚರ ಆದರೆ ಪೂದತ್ತಾಳ್ವಾರರು ಅಂತಸ್ತತ್ವ ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಶಂರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ (ಇರಂಡಾಮ್) ತಿರುವಂದಾ ದಿಯ ಮೊದಲ ಪಾಶಂರ ಹೀಗಿದೆ

ಅನ್ಯ ತಗಲಯಕಾ ಆರ್ದಮೇ ನೆಯತ್ಯಾಗ
ಇನ್ಯರ ಗಿ ಶನ್ಯೆಯಂಡು ತಿರಿಯಾ ನನ್ಯರ ಗಿ
ಜ್ಞಾನಚ್ಚುಡರ್ ವಿಳಕೆ ತ್ರಿನೇನ್ ನಾರಣಪ್ಪ
ಚ್ಚಾನತ್ತಮಿರ್ ಪುರಿನ್ದ ನ ನ

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಭಕ್ತಿಯೇ ಹಣತೆ ಮನದಾಸೆಯೇ ನೆಯತ್ಯಾಗ
ಅನಂದ ಅರಂಗಿ ಭಾವವೆ ವರ್ತಿಯಾಗಿದೂ
ಬೆಳಗಿ ಹಚ್ಚಿದನರಿವಸೂಡರ ಆತಮಂಕರಗಿ
ತಿಳಿವೀವ ತಮಿಳರಿತ ನಾನು ನಾರಾಯಣಗಿ

ಇಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಹಣತೆಯನು ಆಳ್ವಾರರು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ ತನ್ನೂಲಕ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪ
ವನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ

ಪೇಯಕಾಳ್ವಾರರು ದಿವ ದೃಷ್ಟಿ ದಿವ್ಯಾನ ಭೂತಿ ಭಾವ ಅವರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಮೂದಿದೆ

ತಿರುಕ ಕ್ಷೇನ್ ಪೊನ್ ಮೇನಿ ಕಕ್ಷೇನ್ ತಿಗಟುಮ್
ಅರುಕ್ಕವನೊಂವಂ ಕ್ಷೇನ್ ಶೆರುಕ್ಕಿಳರುಮ್
ಪೊನಾ ಬ ಕ್ಷೇನ್ ಪುರಿತಕ್ಕುಣ್ಣು ಕಕ್ಷೇನ್
ಎನ್ನಾಟವಣ್ಣನ ಪಾಲಿನ್ದು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಸುರಿಯನು ಕಂಡನು ಹೊನ್ನೊಡಲ ಕಂಡನು
ತೊಳೆವ ಸೂರ್ಯನ ತೆರದ ಬೆಲ ಹೊಗರ ಕಂಡನು
ಕಣದ ಹೊಳೆಯಂವ ಹೊನ ಚಕ್ರ ಮೂರಿಶಂಖನನು
ಕಡಲ ಬಣ್ಣದ ನನ ಪರಿಯ ಬಳಿ ಕಂಡನು

ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ
ವಾಗಿರುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ದೇವರನು ಮಾನವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೈವತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಇದೆ

ಮೊದಲ ಮೂವರು ಆಳ್ವಾರರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಅನ್ಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲೂ
ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದವರೂ ಆದ ತಿರುಮಳಚೈ ಆಳ್ವಾರರು ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ತಿರು
ಮಳಸೈ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಪಡೆದವರಾದರೂ ಬಕ್ತಿಸಾರವೆಂಬುದು ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು
ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ಹೆಸರು ಗುರು ಪರಂಪರಾ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜನನದ ವಿವರ

ಗಳವೆಯಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಎಂಬುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ. ಭೈಗು ಮಾರ್ಕು ಹಾಗೂ ಕನಕಾಂಗಿ ಎಂಬ ಅವ್ವರೈ ಜನಿಸಿದ ಇವರನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದಾತ ತಿರುವಾಳನ್ ಎಂಬ ಬೇಡ ಮತ್ತು ಆತನ ಪತ್ನಿ ಪಂಗಯಚ್ಚಲ್ಲಿಯಾರ್. ಆಕೆಯ ಗರ್ಭಸಂಚಾರ ಕಣಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯ-ಸಖಿ. ಮೊದಲು ಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಶಿವಮಾತೃಯಾರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಈತ ಶ್ರೀಮೇಣ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಟ್ಟಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ. ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದೆ ಪರದೈವವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿದ ಈತ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮಿಸಿದ. ಈತನ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹಲವಾರು ಕತೆ ಗಳಿವೆ. ರಸತಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪರಿಣತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಅವುಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಬಲರ್ಹವಾದುವುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು.

ನಾನ್‌ಮುಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿ ಮತ್ತು ತಿರುಚ್ಚಂದಮರಾತ್ತಮ್ ಎಂದು ಕ್ರಮ ವಾಗಿ 96 ಮತ್ತು 120 ಪಾಶುರಗಳ ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಈತನಿಂದ ಹಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಾನ್‌ಮುಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ವೇದ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದೊಂದಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇದರ ಕೊನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನೇ ಪರದೈವವೆಂಬ ದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವರು ಆತನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬುದನ್ನೂ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ.

ಇನಿಯಲಿನ್ನೇನ್ ಈಶಚ್ಯುಂ ನಾನ್ಮುಗಚ್ಯುಂ ದೆಯ್ಯಮ್
ಇನಿಯಲಿನ್ನೇನ್ ಎಮ್ಮೆರುಮಾನ್ ಉನ್ನೈ ಇನಿಯಲಿನ್ನೇನ್
ಕಾರಣನ್ನೇ ಕತ್ತವೈನೀ ಕಟ್ಟವೈನೀ ನಲೈರಿತ್ತೈ
ನಾರಣನ್ನೇನನ್ನಲಿನ್ನೇನ್ ನಾನ್

ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು (ನಾರಾಯಣನನ್ನು) ಶಿವನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ದೇವಾಧಿದೇವನೆಂದು, ಜಗತ್ಪರಣಭೂತನೆಂದು, ನನಗಿದುವರೆವಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುವೆಂದೂ ಈಗ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅತಿಮಾನುಷ ಚೇಷ್ಟಿತನಾದ ಸರ್ವಸಾತ್ತ್ವರನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ನೆಂದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಈತ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಂ ದೈವಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಈತ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ. ಆಳ್ವಾರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಆಳ್ವಾರರೂ ಆದರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭೆಗಳನ್ನು ಅವತಾರಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಗಳ, ವಿಷ್ಣು

ಪುರಾಣ ಸುಂತಾದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ದರ್ಶನಗಳ ಗಾಢ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಅರುಚ್ಛಂದ ವಿರುತ್ತವೂ ಇವರೇ ಹಾಡಿದ ತಿರ ವಂದಾದಿಗಿಂತಲೂ ತಾತ್ಪ್ರಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಗದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆಸಿರುವುದೊಂದಂ ಮೈತಿಷ್ಠ

ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತದ ಮೊದಲ ವದ್ಯವೇ ಹೀಗಿದೆ

ಪುನಿಲಾಯಾವೆ ನ್ನುವಣಾಯ ಪುನಟ್ಟಣೆನ್ನನಾನ್ಮುವಣಾಯ್
ತಿನಿಲಾಯ ಮೂನ್ಮುವಣಾಯ್ ಚಿಣ್ಣ ಕಾಲಿರಣ್ಣ ವಣಾಯ್
ಮಿನಿಲಾಯದೊನ್ಮುವಣಾಯ್ ಮೆಯ್ಯಿನ್ನೋಡು ಪೊಯ್ಯುವಣಾಯ್
ಊಱ್‌ಡೋಶೈಯಣಾಯವೈನ್ಮವ್ ಆಯವಾಯಮಣಾಯಣೇ

(ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಐದಾಗಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯಿರ ಮೂರಾಗಿ ಬಲವಾದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡಾಗಿ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದ್ರವದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಆದರೂ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿನ ವಾದ ನಿನ ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಅರಿಯಬಲ್ಲರು?)

ಇಲ್ಲಿರುವ ತತ್ವ ವಿಚಾರಪೂರಿತವಾಗಿದೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಗುಣಗಳು ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಇದು ಜಲ ಅಗ್ನಿ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಂಧವಿಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ರಸಗಳಿಲ್ಲ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆರಡೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಶಬ್ದವಷ್ಟೇ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ದು ದೈವವೊಂದೇ

ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯೆಗವಂತನ್ನಲ್ಲೇ ಉದಿಸಿ ಎಗವಂತನ್ನಲ್ಲೇ ಮೂಳುಗುವುವು

ತನು ಳೆ ತಿರೈತ್ತೇಱುಮ್ ತರಒ ವೆಣ್ಣಡಒ ಡಲ್
ತನ್ನಳೆ ತಿರೈತ್ತೇಱುನ್ನು ಅಡಣ್ಣ ಹಿನ್ನತೆನ್ನೈಪೋಲ್
ನಿನ್ನುಳೇ ಎಣ್ಣಿಱುನ್ನು ನಿಣ್ಣವುಮ್ ತಿರಿವವುಮ್
ನಿನ್ನುಳೇಯಡಂಬ್ಗ ಓನಣ್ಣ ನೀರೈನಿನ್ನಣ್ಣದೇ

(ತನ್ನಲ್ಲೇ ಎದ್ದು ಹರಡಿ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವ ಅಲೆಗಳನ್ನೆಳ್ಳ ಬಿಳಿನೊರೆಯ ಕಡಲಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಉಳಿದ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವುವು)

ಇವರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ

ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪೊಡಿ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರುವಂಡಾಂಗುಡಿ ಗ್ರಾಮದ ವಿಪ್ರಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ

ಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಸೈಷಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವರು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಒಂದೆ
ವುಷ್ಟ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದರು ಶ್ರೀರಂಗ ದೇವಾಲಯದ
ತೋಟದಲ್ಲಿ ತಳೆಸಿಗಿಡಗಳನ್ನು ಇತರ ಸುಂಗಧ ನಯನಮನೋಹರ ವುಷ್ಟ
ಗಳನ್ನೂ ಪೊಷಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇವರದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲೀನ
ರಾಗಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲನ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ದೇವಾದೇವಿ ಮೋಹಿಸಿದಳು
ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಅಕಿ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಳು ದೇವ
ದಾಸರಾದ ತೊಂಡ ಈಗ ದೇವಾದೇವಿಯ ದಾಸನಾದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದನೆಲ್ಲ
ಮರೆತ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಆತನನ್ನು ಸುಲಿದ ನಂತರ
ದೇವ ದೇವ ಅವನನ್ನು ಮೆರೆಯಿಂದ ತೊಟ್ಟದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದಳು ಇಂತಹ
ದ ರುಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೇವನಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನೂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಆತನ
ಮೇಲೆ ಕುರಣಿ ತೋರಿದರು ನೌಕರನಂತೆ ವೇಷಧರಿಸಿದ ದೇವರು ದೇವಾಲಯದ
ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆಂದು
ಹೇಳಿ ದೇವಾದೇವಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ನೀಡಿದ್ದ
ದೂರನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ದೇವಾಲಯದ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಿಡಿಸಿದಾಗ ದೇವರ ಚಿನ್ನದ
ಬಟ್ಟಲು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮೂಲಕ ಲಭಿಸಿತೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಿಕೆಯ ಆಧಾರದ
ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ನಾರದನು ತಿರ್ಪನ್ನು ನೀಡುವ ಮೊದಲ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಡು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮನಸ್ಸು ಮೆಚ್ಚುಮೆ
ಚ್ಚಿನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ತಾನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹಪ್ಪಿ ಎಂಬುದನ್ನರಿತ
ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣರು ದೇವರ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಧಾಸ್ಯಲಾಗಿರಿಸಲು
ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ದೇವರ ಭಕ್ತರ ಪಾದದೂಳಿಯನ್ನು ತಾನು ವರಿಸಬೇಕು, ಭಕ್ತರ
ಭಕ್ತರಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈತನ ಬಯಕೆಯಾಯಿತು ತೊಂಡರಡಿಬೊಡಿ ಎಂಬ
ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪ ಭಕ್ತಾಂಪ್ರೀಣ ದೈವ ಕೃಪೆ ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗ ಉಂಟು
ಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಹೇಳಲಾಗದ ನಿರ್ದರಿಸಲಾಗದ ಅಂಶ ಮನಃಪ್ರಸನ್ನನ ರಕ್ಷಿಸು
ವುದು ಅದೊಂದೇ ಆತನ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ವಿಮೋಚನೆ ನೀಡುವಂತೆ
ಹುದು ಭಗವದನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಅದರಿಂದಂಟಾದ
ಪ್ರೇಮಾನುಭವವು ತಿರುಮಲೈ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಎಳುಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುಮಲೈ 45 ಪಾಶುರಗಳ ಹಾಡು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನ
ಮಹಿಮೆ ರಿನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ ರಂಗನೇ ದೈವ ಎಂದು ಬಗೆದು ಆತನನ್ನ
ಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ದೇವರನ್ನು ಈತ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಹೃದಯವನ್ನು
ಕಲಕುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ವೇದಾಂತದ ಸೊಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭ
ವಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ಆಳ್ವಾರರು ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ದೇವನ ನೆರವನ್ನೂ ಒತ್ತಾಸೆಯನ್ನೂ

ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಂ ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ಭವಂತರಾದ್ದರಿಂದ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ತಾನು ಒಂದು ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡುದನೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ತಾನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದುದು ಹೊರಗಿನದರನ್ನಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲದಾಗಿದ್ದವನ್ನೇ ಆತ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಅನೋಚನೆಗಳನ್ನೂ ಅರಿತಿದ್ದ ಅಂತಹವನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅದೆಷ್ಟು ಮೂರ್ಖತನ ತನ ಈ ಕವಿತೆಗಳವನು ಕಂಡು ತಾನೇ ಇತ್ತು ಈತ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ

ಉಳ್ಳತ್ತೇಯಂ ಹೃದಯಮ್ ಮಲೈ ಉಳ್ಳುವಾರ್ ಉಣರ್ಪೊಲ್ಲಾ
ಉಳ್ಳತ್ತೇನ ನಾನು ತೋರ್ಪಾಯ್ ತೋರ್ಪುಕ್ಕೇ ಕೊ ವಲಮ್ ಪೊಣ್ಣು
ಉಳ್ಳುವಾರ್ ಉಳ್ಳತ್ತಲಮ್ ಉಡನಿರುನ್ನು ಅರಿದಿಯನು
ಮೆಳೆಹಿಪ್ಪೋಯ್ ಎನ್ನುಕ್ಕೇಪಾನ್ ವಿಲವಣ್ಚಿಪ್ಪಿತ್ತಿಟ್ಟೇನೇ

(ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ನಾನು ಲೋಕದ ಜನರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದೂ ನಟ ಸತ್ಯಾ ಎನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಭಗವಂತನ ದಾಸನೆನಿಸಲು ಬೇಕಾದ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಾನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೂಡಲೇ ನನ ಯೋಚನೆಗಳ ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿಯುತ್ತಿರುವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ನನೂ ಈಗ ನಾನೇ ಲಕ್ಷಾನ್ವಿತನಾಗಿ ನನ ನ ಕಂಡ ಇತರರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಾಟಕಿಯಲ್ಲದೆ ನಟ್ಯವಿಟ್ಟಿ)

ಭಕ್ತನಾದವನು ನೀಚವೆನಿಸಿದ ಯಾವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪಾದ ಸೇವೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಯಾವ ಭೆ ದಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ದೈವವನ್ನು ಆಧಾರರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಅಡಿಮೈಯಿಲ್ ಕುಡಿಮೈಯಿಲ್ಲಾ ಅಯಿಲ್ ತುದುಪ್ಪೇದಿ ಮೂರಿಲ್
ಮುಡಿಮೈಯಿಲ್ ಕಡೆಮೈ ಪಟ್ಟ ಕ ಕೈರಿ ಲ ಪಿಟಪ್ಪೇರೇಲಮೆ
ಮುಡಿಯಿನಲ್ ತುಳುವಮ್ ಮೈತ್ತಾಯ ಮೊಯ್ಯಳೆಪನ್ನುಶೆಯ್ಯಮೆ
ಅಡಿಯಿರೇ ಉಪತ್ತಿಪೋಲಮ್ ಅರಂಗಮಾನಹರುಳಾನೇ

(ಶಿರದಲ್ಲಿ ತುಳುಕಿ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಾ ! ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪೂರಣಾರ್ಥವೆಂಬುದನ್ನರಿಯದವರಿಗಿಂತಲೂ ಪಂಚಮ ಕ ಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸರೇ ಮೇಲಿಲ್ಲವೇ ? ಅಂತಹ ನಿನ ದಾಸರು ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ?) ಇಲ್ಲಿ ಕ ಲ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಮನೋಭಾವ ಮುಖ್ಯ ದೇವರ ಮುಂದೆ ತಾರತಮ್ಯ ಸ್ಥಳದಂ

ಅಮರವೊ ರೊಕ್ಕ ಮೂಳುಮ ವೇದಮೋರ್ ಪಾನ್ಯಮೋದಿ
ತಮರ್ಪಳಿ ತಲೈವರಾಯ ತಾದಿಯಂದಣರ್ಪಳಿಲ ವೆ
ನುಮರ್ಪಳಿವೈ ಯೆಪ್ಪರಾಹಿಲ ನೋಡಿಪ್ಪರೋ ರಳವಿಲ್ ಆಚ್ಚಿ
ಅವರ್ಪಳಿ ತಾಮ ಪುಲೈಯರ ಪೋಲುಮ್ ಅರಣ್ಣ ಮೂನಹರುಳಾನೇ

(ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನು ಸುವಾಕಾಶವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಂ ಪರ್ಗದಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ ಅಂತಹವರು ನಿಜ ರಾದ ನಿನ್ನ ಬೆತ್ತರ ಕುಲಹೀನತೆಯನು ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಶಿಸಿದಾಗುವವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ ತಾವೇ ಚಂಡಾಲರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಓ ರಂಗನಾಥಾ ?)

ಇವರ ತಿರುಪ್ಪಳಿ ಎಳುಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 10 ಪಾತುರಗಳಿವೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಶಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರಾತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುವ ಸುಪ್ರಭಾತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವು ಸುಸಾರದ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾನವ ಕುಲವನ್ನು ವಂಚಿಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ವೇಲೆ ಕೃಪೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚಿತ್ತಿರುವ ದೈವವನ್ನೂ ಸುಪ್ರಸಾದ ಹಾಡಿ ಎಚ್ಚಿರಿಸಿ ವುದು ಮಹಾಪೃತ್ಯಾರೋಪಣೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಆರ್ಚಾ ರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿದೆ ಬೆತ್ತರ ಸೇವೆಯನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳು ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪಿಡಿಯಾದ ನಾನು ತುಳನೇ ವಣಲೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಗು ಅಲಂಕರಿಸಲು ಕಾತುರನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ಕೋರಿಯ ಬ ಶರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಕಡಿಮಲರ್ ಕೃಪೆ ಲಣ್ಣಿ ವೆಲನೈನ್ದನವಿವೈಯೋ
ಕದಿರವನ್ ಕನ್ನೈಕಡಲ ಮುಳೈತ್ತನನಿವನೋ
ತುಡಿಯಿಡೈಯಾರ ತುರಿಕುಟಲ ಪೀಠಿನ್ನದರಿ
ಕುಹಿಲುಡಿತ್ತೇಘನರ ಶೂಟ ಪುಪಲರಚ್ಚಾ
ತೊಡೈಯೊತ್ತ ತ ಕುಮಂಮ್ ಕೂಡೈಯೆಂವೊ ಪೊಲಿನ್ನ
ತೋನಿಣಯ ತೋಳ್ ತೋನ್ನಾರಡಿಪ್ಪಿಡಿಯೆನು ಮ್
ಅಡಿಯನೆ ಿ ಅಳಿಯನೆನಿಣರಂಳಿ ಉನ್ನಡಿಯಾಕ್ಕೊ
ಅಳ್ ಪಡುತಾಯ್ ಪಳ್ಳಿಯೆಂಬುನ್ನರುಳಾಯೇ

(ಸುಗಂಧ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿವೆ ಪೂರ್ವದ ಭೂ ಗರ್ಭೆಯೊಪ ಕಡಲಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ವೇಲೇರಿದ್ದಾನೆ ಕೃತನಡುವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನೆನೆದ ಕೂದಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹರಹಿ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನದೀ ತೀರದಿಂದಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪಿಡಿಯಾಗಿ ತುಳನೇವಣಲೆಯನ್ನು ಕೆರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ

ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಯೂ ಗೃಹೇಂದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾ ಕಾಮೇರಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಶ್ರೀರಂಗ ನಾಥನೇ ಎದ್ದೀಳು ಬತ್ತರನ್ನು ಅತೀರ್ಪದಿಸು)

ಈ ಹತ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳನು ಶ್ರೀಶೈಷ್ಣವ ದೇವ ಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಭಾತ ಮಾಗಿ ಈಗಲೂ ಹ ಡ ತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕ ಾಠದಂ ಭಕ್ತನ ಸಮರ್ಪಣಾ ವ ಿಕ ಭಾವ ತಿರುಮಾಲೈ ಅರುತೀರ್ ಅಡರಿಯ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಎಳುಚ್ಚಿಲ್ಲದ್ದಿ ಎಣ್ಣೀರ್ ಅಡರಿಯ ವೃತ್ತವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ನಂತರದವರು ಕ ಲಶೇಖರರು ಇವರು ಂಲಿಕಾಪಲ (ಕೋಲಿಯ ಅರಸ) ಕೂಡಲ ನಾಯ ಕರ್ (ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕ) ಕೋಲಿಕೋನ (ಉರೈಯೂರ ಅಧೀಶ್ವರ) ಎಂದಲ್ವಾ ಕರದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕೀರಳ ಪಾಂಡ್ಯ ಚೋಳದ ಕ ಳ (ಭಾಗಗಳು) ಮೇಲೆ ಪ್ರಭ ತ್ತ ಕಡೆದಿದ್ದ ಅರ ಸುವರು ಮುಖ ರಿಸ ತಿರುವಳ್ಳಾಕ್ಕೋಮ ಇವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆನ ಲು ಆಧಾರಗಳಾದ ತವಿಳು ಮು ಸಂ ಸ್ಥಿತಗಳೆರಡ್ಕಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಇವರ ಮೇರುಕೃತಿಗಳು ಪರಿಮಾಳ ತಿರುಮೋಟಿ (ತವಿಳು) ಮತ್ತು ವಂಕೊಂದಮಾಲಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ) ವೆರುಮಾಳ ತಿರುಮೋಟಿಯ 105 ಪಾತುರಗಳು ಆರು ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತ ಗಳಲ್ಲಿವೆ ಕುಲಶೇಖರರು ದೇವರೋಡನೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ನಿಷೇ ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಶಾಶ್ವತ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದವುಗಳೆಂಬುದನು ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ತಾಯಿಗೆ ಮಗುವಿನಂತೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪತಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಂತೆ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ತಾಯಿ ತನ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೂ ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹಗನೇ ಕೋರುವ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿನಂತೆ—

ಅರಶಿತ್ತಾಲೆ ಈನ್ನತಾಯೆ ಅಪತ್ತಿದಿನುಮ್ ಮತ್ತವಳ್ ತನ್
ಅರುಳ್ ನೀನೈನ್ನೇ ಅಟುಮ್ ಕುಟಿಯಂದವೇ ಪೋನ್ನಿರುತ್ತೇನೇ—

ಇತ್ಯುಲದ್ವ್ಯ ಜನಿಸಿದ ತರುಣಿಯೂ ಇತರ ಪುರುಷರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬೇರೋಬ್ಬಳನ್ನು ಮನದಲ್ಲೆ ನೆನೆಯದೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಾನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೂ ಇ ಸು ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ನಾನು ಎನ್ನನು ಕುರಿತು ಹಾಡುತ್ತೇನೆ ಅವರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಾತ್ರ ರಾಜನ ದಂಡವನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ—

ತನೂ ಕೌದು ಎತ್ತಯರಮ್ ಶೆಯ್ವಿಡಿನುಮ್ ತಾರ್ವೇನ್ನನ್
ಕೀ ರಲ್ನೋಕ್ಕಿ ವಾಯುಮ್ ಕುಡಿಪೊನ್ನಿರುತ್ತೇನೇ—

ವೈದ್ಯನೊಬ್ಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಸೊಜೆಯಿಂದ ತುಚ್ಛದರೂ ರೋಗಿಯು ಸಂಬುಗೆ ಇಡ ಬಂತೆ ಗೀರ್ಘಕಾಲ ಗತ ವಾಯು ದ ಗತ ದ ವಿವಸ್ತು ತುಟ್ಟಿಸಿದರೂ ನಿನ್ನ ದಿಯಾಳಾದ ನಾನ ನಿ ಕೈಂಕಯ್ಯಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಕ ಬೆಗಾಗಿ ಪಾತೋರಿಯುಕ್ತಿಯವನು—

ವಾಪಾಲಬ್ಧಿತು ಚ್ಯು ದಿನಂಮ್ ಮರುತ್ಯವ್ ಪಾಲ
ವಣ್ಣಾದ ಕಾದಲೆ ನೋಯಳನ್ ಪೋಲ್ ಮಯಿತ್ತಾಲೆ
ವಿಶಾಲಾತ್ಮಯಾರ್ ತಲನಂಮ ವಿಶ್ವದಕ್ಕೊಟ್ಟಮ್ಮಾ ನಿ
ಆಳಾವನದರಳಿ ಪಾರ್ವತಿಯೆ ನೇ—

ಎಂದೆನ್ನ ಪಾಡಿದಾರೆ

ಕುಲಶೇಖರರಿಗೆ ಅನಂತದ ಅರಿವು ತನ್ನ ನಿಯತ ಬೀವಕ್ಕೆ ಅದಂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದು ಪರಿಣಿತ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಾಲ ನಿಂತ ಅನಂತ ದೈವವೇ ಆರಾಧನೀಯ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಆನಂದಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲುದು ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬ ಕ್ಲೇಶ ಯಾತನೆಗಳಿಂದ ದೂರ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲೆಂಬುದು ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನೂ ಆ ದೈವದ ಸೋಂಕು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಪಾರಸಂಬುಗೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ ಗರ್ಜನ ರಕ್ಷಿತ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಗೋಪ್ಯತ್ವವರಣೆ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಅವಶ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬೆರಸುವ ಮೂರ್ತಿರೂಪವೂ ಮೊದಲ ಬದು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮೆ ಮೂನಿನಿಯರ ಸ ಗದಲ್ಲಿ ಸೋಪ ಅಶನಾಚ್ಛಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆ—ಇಂತಹ ಗಣಗಳೆಲ್ಲವರ ಸಂಗ ಎನಗೆ ಯೇಡ ಸರ್ವವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವೆಲ್ಲವರನ್ನು ನಾನು ಪುಟ್ಟರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಉನ್ನಾದಿ

ವೇದ ರೇ ಎಕ್ಕು ಯಾವರುಮ್ ಯಾವ ಮೋಲ್
ಪೇಯನೇ ಎವರ್ಯುಮ್ ಇದು ವೇಶಿಯಾರ್
ಆಯನೇ ಅರಬ್ಬಾ ಎನ್ನೊಕ್ಕೊಟ್ಟೆನ್ನೇನ್
ಪೇಯನಾಯೊಟ್ಟೇನ್ ಎದ್ದಿರಾರ್ ಕೇ—ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅರಸಿಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಾಯಕನು ನಾಯಕನ ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಕಾಕುರದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ನ ಯತೀ—ನಾಯಕ ಭಾವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಗಲಾದ ದು ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ—ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ ಪ್ರಲಾಪಗಳು ಮುಂಕಂವಳಲಾದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಆದರೆ ಪೆರು

ಮಾಳ್ ತಿರುಮೋಱಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ ಇಲ್ಲಿ ದೇವರೂ ಮಗೂ ವಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಏಳು-ಎಂಟನೆಯ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ ರಾಮಕವಾ ಎರೂಪಣೆಯ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡುಗಳಿಂದ ದೇವಗಿಂತಲೂ ಕೌಸಲ್ಯ ಅದ್ವೈತಶಾಲಿ ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಗನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಬಾಲ್ಯದ ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳ ಬಾಂಲೀಲೆಗಳ ಅನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವಳು ಆದರೆ ಆಕೆ ಜೋಗುಳದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವುದು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ರಾಮನ ಆಸಾಧಾರಣ ಸಾವನಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಇದ್ದರೂ ಆತನು ರಾಜ್ಯ ತೊರೆದು ದೂರವಿದಾಗ ಆತನೊಡನೆ ತಾನೂ ಇರಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವೇದನೆಯ ಬಾಯೆಯನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ತ್ತೇವೆ

ಮೆನ್ನು ಪುಣರ್ ಕ್ಯಾಸಲ್ಯದನ್ ಮಣಿಯಿಣುವಾಯ್ ತ್ತವನೇ
ತೆನ್ನಿಲಿಟ್ಟುಕ್ಕೋನ್ನುದಿಹಳ್ ಶಿನ್ದುವಿತ್ತಾಯ್ ತೆಮ್ಮಾನ್ ಶೇರ್
ಕನ್ನಿನನ್ಮಾಮದಿಳ್ ಪುಡೈತೂಟ್ ಕಣಪುರುತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯೆ
ಎನ್ನೊಡೈಯ ಇನ ಮುದೇ ಇರಾಘದನೆ ತಾಲೇಲೋ

x x x x

ಮಲೈಯದನಾಲಕ್ಕೈಕ್ಕಟ್ಟಿ ಮದಿಳಿಲಿಟ್ಟಿಯೆಬೆತ್ತವನೇ
ಅಲೈಕ್ಕಡಲೈಕ್ಕಟ್ಟಿನ್ದ ಅಮರಕುರ್ ಅಮಂದರಂಗಳ್ಚಿಯೆದವನೇ
ಕುಲೆ ಮವರ್ ತಾಮ್ ವ ಒಮ್ ಕಣಪುರುತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯೆ
ಶಿಲೈವಲವಾ ಶೇವಪನೇ ಶೀರಾವಣಾ ತಾಲೇಲೋ

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ಪುತ್ರರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾನೇ ದಶರಥನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಹಾತಿಗೆ ಮರಳಾಗಿ ಮಗನನ್ನು ತಾನೇ ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದುದನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಮಗನಾದರೂ ಗಂಜತವನು ! ಒಂದಂ ಕ್ಷಣವೂ ಮನಃ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳದೆ ರಾಗದುಕ್ಕೂಲಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತಿ ಮತ್ತು ಅನುಜರೊಡಗೂಡಿ ಹಿಂದಿರಗದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನಲ್ಲಾ ! ನಿಗಾಗಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ! ವನುಕುಲವ ಶೋಕ ಇದು ಪಾಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಶರಥನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಲಾಗದೆ ದೈವಸಂಕಲ್ಪದ ಮುಂದೆ ಮೂನಕದ ಬಗ್ಗೆ ಸತ್ಯಹೀನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸಹಾಯಕ ವಂಶೋಧಾವ-ತರಿಸಿನತ್ತ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ-ಇಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ತಾನು ಪಾಪಿ ಕೈಕೇಯಿ ತಗೊಂತಲೂ ಹಾಳು ! ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನು ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿಮಾತೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ತನಗಿನ್ನು ಈ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯ

ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ದಶರಥ ಸಾವನ್ನೂ ಅಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪಾಶುರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ :

ವರ್ತಾಳ್ಳಿಣೈವಣ್ಣ ಪಳನಪರಮ್ ತೋಟುದೇತ್ತ ಮುಪ್ಪನಾವಾನ್
ನಿರಾ ಯೈ ಅರಿಯಣೈ ಮೇಲಿರಂನಾಯೈ ಸೆಡುಣ್ಣನಮ್

ಪಡರವ್ವೋಠಂ

ಎನ್ನಾಳ್ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾಪೋ ಉನ್ನೈಪ್ಪಯವ್ವ ಕೈಕೇರಿ ದನ್ ಶೋಷ್ಕೀಟಿ
ನನ್ನಾಹ ನಾನಿಲ್ವತ್ತೈಯಾಳ್ವತ್ತೇನ್ ಉನ್ನೈ ನಾನೇ
ಪೆವ್ವಾಯೆನ್ ಪೆವ್ವತ್ತೈಕ್ಕೀಟಿ ಇರುನಿಲತ್ತೈ ವೇಣ್ಣಾದೇ ವಿರೈನ್ದವೆನ್ನಿ
ಮೈವಾಯಿ ಕಳಿಟುನ್ದ ತೇರೋಟಿ ನ್ನು ಮಾಪೋಟಿನ್ದ ನವಮೇ ಮೇವಿ
ನೆಯ್ ವಾಯಮೇಲ್ ನಡೆಣ್ಣಿಣ್ ನೇರಿಟೈಯಮ್ ಇಳಿಣ್ಣೋಮಮ್
ಓನ್ನರಪೋಹ
ಎವ್ವಾಣಿ ನಡನ್ದನೈ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾಪೋ ಎವ್ವೈರುಮಾನ್ ಎರ್ ಶೆಯ್
ಹೇನೇ

.....

ಪೋರುನ್ನಾರ್ ಕೈವೇಲ್ ನಂದಿಪೋಲ್ ಪರಲ್ಪಾಯ ವೆಲ್ಲಡಿಗಳ್ ಕುರುದಿ
ಶೋರ
ವಿರುವಣ್ಣದಕಾದ ಕಾನ್ ವಿರುಮ್ಮಿ ಮೆಯಿಲಂಟೈಪ್ಪ ವೆಮ್ಮಿ ಶೋಯ್
ಕೂರ ಇನ್ನು
ಪೆರುವಣ್ಣವಿಯೇನ್ ಮಹನೇ ಪೋಹಿನ್ರಾಯ್ ಕೇಕಯರ್ ಕೋನ್
ಮಹಳಾಯ್ಪೈತ್ತ
ಅರುವಣ್ಣವಿ ಶೋಷ್ಕೀಟಿ ಆರಂವಿನ್ನೆಯೇನ್ ಎರ್ ಶೆಯಹೇನ್
ಅನೋಯಣನೇ

.....

ತೇನಹುವಾಮಕ್ಕೂಪ್ಪಲ್ ಕಾಸಲ್ಪೆಯಮ್ ಸಮಿತ್ತೈಯಮ್ ಶಿನ್ದೈ
ನೋವ
ಕೊನುರುವಿನ್ ಕೊಡುನ್ನೊಟುತ್ತು ಶೋಷ್ಕೀಟಿ ಕೂಡಿಯವಳ್ ತನ್
ಶೋಷ್ಕೀಣ್ಣು ಇನ್ನು
ಕಾನಹಮೇ ವಿಮಿರುವು ನೀ ತುಣಿನ್ದ ವಳನಹರೈತ್ತುಟನ್ನು ನಾನುಮ್
ವಾನಹಮೇವಿಠಮಿದುಮ್ಮ ಪೋಹಿನ್ಣೇನ್ ಮನುಕುಲತ್ತಾರ್ ತಣ್ಣಳ್
ಕೋವೇ

ವೆಂಕಟಾಚಲಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಇವರ ದೈವಪ್ರೇಮ ಅಪೂರ್ವವಾದ

ರೂಪವನು ತಾಳದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರಲು ಆತನ ಪವಳತುಟಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸುತ್ತಿರಲು ತಾನು ಜಡವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ 'ಪ್ರಭುವೃಕ್ಷ'ವೊಂದು ಪೂಜೆ ಸದಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಪರಿತ್ರವಾದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೊಸತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂಬ ಛಾವನೆ ಆತನು 'ಪಾಶುರಗಲ್ಲ' ಸ್ವರಿಸಿದೆ

ಶಿಡಿಯೊಂದು ವಲ್ಲಿನೈಹು ಆಕ್ಕೊಮು ತಿರುಮಾಲಾ
ನೆಡಿಯೊನೇ ವೇಬ್ಬಡವಾ ನಿಸ್ ಕೋಯಿನ್ನಾಶಲ್
ಅಡಿಯಾರುಮ್ ಪಾನವರುಮ್ ಅರವ್ವೈಯ ರುಮ್ ಕಿಡ್ವು
ಯೆಬ್ಬವಾ

ಪಡಿಯೊಯ್ ಕಿಡವ್ವು ಉಸ್ ಪವಳೆನ ಯ್ ಕ ನೈನೆ

ಇವರ ಮುಕುಂದವಣಲಾದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ

ತಿರುಚಿನಾಪಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪದ ಉರೈಯೂರ್ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಾದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿಗಳು ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥನ ಘಟರು ದೈವದತ್ತವಾದ ಮಂದರದ್ವನಿಯಿಂದ ಆ ದೇವರ ಸ್ತೂತಿಗಳಿಗೆ ಸುತ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡಿ 'ನನ್ನೂಲಕ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆದರೆ ಪಂಚಮ ಕುಂದವರಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೇವರ ಅರ್ಚನಾ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣುವ ಭಗವದಿಲ್ಲ ಕಾರಣಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭವ್ಯವಾಗಿ ಗುಡಿಸಲೊಂದನು ನಿವೃತ್ತನೊಂದು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ದೇವಗಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತಪರವಶವಾದ ಆತನ ಸಂಗೀತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು ದೇವಾಲಯದ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಲ್ಲೂ ಬೃಹದ ಲೋಕಸಾರಂಗ ಮುನಿಗಳು ದಾರಿಗಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿದ್ದ ತಿರುಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಯುವಂತೆ ಎತ್ತರಿಸಿ ಕಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಎಸೆದರು ನೋಡಿನಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿ ಅವಲಾರ್ಗಾಯಂತೆಂದು ದೂರ ಸರಿದರೂ ಮುನಿಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗ ರಂಗನಾಥನ ಹೊಯ ಗಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು ತಾನು ತಿರುಪ್ಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿ ದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು ಆ ಬೆಟ್ಟದ ದೇವರ ಹಣೆಗೀತಾಕಿತ್ತು ' ತನ್ನಿಂದಾದ ಅಪಟ ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಆ ಬಕ್ತನನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ದೇವರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ರಂಗನಾಥನ ಕೈತ್ತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಾಣ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವೆಂದು ಆತ ವಾಹಿನಿದಾಗ ಮನಗಳು ಆತನನ್ನು ಹಿಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ರಂಗನಾಥನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಹೀಗೆ ಆತ ವಂದನಾಹಾರ್ತೆ ದ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಿದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡದ್ದು ರಂಗನಾಥನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿವಂತೆ ಆ ದೇವದೇವನ ಪಾದಾದಿಕೇಶವರ್ಯಂತ ಹತ್ತ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಆಳ್ವಾರರು ಕಾಡಿ ಆ ದೇವನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾದರು ಒಬ್ಬರ ಪಾಶುರಗಳು ಅಮಲನಾದಿರಾನ್

ಎಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಹೊರತು ಆತರು ಹಾಡಿದ ಹತ್ತು ಮಾತುರ
ಗಳ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಈ ದೈವವನು ಕಂಡ ಕಗು ಇಳು ಅವ್ಯ ದೈವಗಳನು
ಕಾಣುವು

ಕೋಣ್ಣಲ್ ವಣ್ಣನ್ನೆ ಕೋವಲನಾಯ ವಣ್ಣೆ
ಯುಣ್ಣಪಾಯಕ್ ಎರುಳ್ಳಮ ಕವಣ್ಣನ್ನೆ
ಅಣ್ಣರ್ ಕೋನ ಅಣೆಯರಬ ನ್ ಎನ ಮುದಿನೇ
ಕಣ್ಣ ಕಣ್ಗಳ ಮತ್ತೊಂದಿ ನೈಯ್ಯಣಾವೇ

ಈದೇವ ಅಮಲ ಅದ್ವಿರಾನ ವಿಮಲ ನಿಮಲ ನಿವಳಲ ನೀತಿವಾನ್
ಎಂದೂ ಮೊದಲ ಪಾಶ ರದ್ವು ಜೇಳಿದೆ ದೆ ವನ ಪಾದಕಮುಗಳು ಈತನ ಕಣ್ಣ
ನೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕವು ದೆ ವರು ನಿಷ್ಕಾರ್ಥಿ ನನ ನು ನನ್ನ ಕೈಕರ್ಯವನು ತನಗೆ
ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕಿಕೊಳ ದೆ ತನ್ನ ದಾಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಆಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ನನ್ನನು
ಗುರುತಿಸಿದ ವಿವ ೭ ಆತ ಆತ ತಿರುವೇಂಗಡದ ಅಧಿಪತಿಯೂ ಹೌದು ಅಲ್ಲಿನ
ತೋಪುಗಳು ಸ ಗಂಧಪೂರಿತವಾದವುಗಳು ಆತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ—ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರಿಗೂ—
ಸುಲಬ ಲಭ್ಯ ಈ ಮೊದಲ ಪಾತುರ ಹೀಗಿದೆ

ಅಮೃತನಾದಿ ಪಿರಾನ್ ಅಡಿಯಾರ್ಕ್ಕಿನೆ ಆಪ್ಪಿಡುತ್ತು
ವಿಮೃತನ ವಿಣ್ಣವರ್ ಕೊ ನ್ ವಿರೈಯಾರ್ ಪೊಬ ೭ ವೇಣ ಡವನ್
ನಿಮಸಲ ನಿಮ್ಮಲಿನ ನೀಡಿವಾನವ್ ನೀಣ್ಣದಿಳ್ ಅರಬ್ಬಿತಮ್ಮಾನ್ ತಿರು
ಕ್ಕವ ಲ ಪಾದಮ ವನ್ನೂ ಎನ ಕಣ್ಣಿನ ಳ ಪೊಕ್ಕಿನ ದೇ

ಅನುಭಾವಿಗಳಾದ ಅಲ್ಲಾರರುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಾವನಾಶೀಲನಾದವನು ರಂಜಕ
ನಾದವನು ತಿರುವಂಗೆ ಈತ ತನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾದ ಪಾಯಾತ್ಮ ಕಳ್ಳರ ಕುಲದ
ಈತನು ವೈಶ್ವತಃ ದರೋಡೆಕಾರ ತನ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸೇನಾಸಾಯಕನಿಸಿದ
ಈತನಿಗೆ ನಂತರ ಪರಕ ಲ ಕಲಿಧ್ಯಂ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಬಂದುವು ಕುಮುದ
ವಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸುವರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಆತ ಹಾಕಿದ ನಿಯಮದಂತೆ ವಿಷ್ಣು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ
ಪ್ರತಿಧಿವ 10008 ರಂತೆ ಒ ದು ಸಹ-ಕಾರ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಪಾರದಾನ ಮಾಡುವ ಕೆಟ್ಟು
ಪಾಡಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡಂ ನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸ
ದಾದ ಸರಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯೊಂದನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು
ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳೆಂದು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬಂಧವಂಕ್ತನಾದರೂ ತನ್ನ ನಿಯಮದ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ
ದರೋಡೆಗೆ ಇಳಿ ಇವನನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಭಗವಂತ
ಸ್ವತಃ ಮದುವೆಯ ದಿಬ್ಬಣವೊಂದರ ನೇತಾರನಾಗಿ ಇವನ ದ ದರೋಡೆಗೊಳಪಟ್ಟು
ತನ್ನ ನಿಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಈತನಿಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೊರುವ

ದಂತಿರಲಿ ಅಲಂಕಾರವಾದುದು ಅವನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೊದುವೇಗ ಮಂತ್ರವಾದಿ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಅವನು ಹಾಕಿರಬಹುದಾದ ಮಂತ್ರವನು ತನಗೂ ಹೇಳಿಕೊಡ ಬೇಕೆಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ತಿರುಮಂಗೈನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಲೆ ಬಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ತಲೆಬಾಗಲು ತಿರಸ್ಕರಿದ ಕಳ್ಳ ಕತ್ತಿ ಹಿರಿದ ಆಗ ಮದುವಣಗನ ರೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವನೇ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರ ಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಆ ಕೂಡಲೇ ಗಂಟು ಹಗುರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತ ನಾರಾಯಣನು ಗರುಡವಾಹನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು ಆಗ ಅವನಲ್ಲಾದ ಅನುಭವದ ಸಂಖ್ಯೆ ದ ಮೊಂದೆ ಪ್ರಾಸಂಚಿಕ ಭೋಗಗಳು ತ್ಯಜ ಸಮಾನವೆನಿಸಿದವು ಬಹಿ ಪಾರವತ್ಯದಿಂದ ಈ ಅಲ್ಪಾರ್ ಹಾಡ ತೊಡಗಿದ

ಈತನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಆರಂ ಪರಿಯ ತಿರುಮೌಲ ತಿರುಕ್ಕುಲಾನ್ತಾಂಡಗಮ್ ತಿರುನೆಮುನ್ತಾಂಡಗಮ್ ತಿರುಕೇಳಕ್ಕೂಟ್ಟುರಂಕ್ಕೈ ತಿರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮತ್ತು ಪರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮಂಡಲ್ ಎಂಬುದು ತಮಿಳಿನ ಅಕಮ್ ಪದ್ಯದ ಒಂದು ವಂಶಿ— ಪ್ರೇಮಗೀತೆ ಎನಿಸುವಂತಹುದು ಉನ್ನತನಾದ ಪ್ರೇಮಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಿ ಸಿ ಒಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮೊಂದೆ ತನ ಪ್ರೇಮವನು ಸಾರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಂಡಲ್ ಎಂದು ಹೆಸರು ತಾಳಿ ಎಲೆಯ ಗರಿಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಯಾಕಾರವೊಂದನ್ನು ಹೆಣೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರೇಮಿ ಕೂತಿದ್ದು ಇವನನ್ನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಥದಂತೆ ಎಳೆಯಲಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಹರಿತ ವಾದ ಗರಿಗಳು ಈತನನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತ ವೇ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಈತನ ಬಗೆಗೆ ಬೆಗುಪ್ಪೆ ಅಥವಾ ಅನುಕಂಪದ ಭಾವ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಆದಂಪರಿವಿಗೂ ಇವನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಂದಿಸದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಈಗ ಈತನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಿದರೆ ಅತ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ ನರಾಕರಿಸಿದರೆ ಸ ಯಾತ್ಮಾನೆ ಒಪ್ಪಿನ ಅಂತರಂಗಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಸೂಳಿಸಲಾಗದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವೆನ ಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಏಕಮುಖಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳೂ ಇದೆ ಪ್ರೇಮ ಹೇಗೂ ಕುರುಡು ಆರದಲ್ಲಿ ತರ್ಕವಾಗಲೀ ಸಭ್ಯತೆ ಯಾಗಲೀ ಔಚಿತ್ಯವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಮಂಡಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವುದು ಬೆದರಿಕೆಯೆ ಎಂದರೆ ಹೌದು ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ವಿಷಯಾತಿ ತ ಸಾವಿತ್ರಾಜ್ಞದಿಂದ ಬಕ್ಷನು ಆರ್ಪಿಸುವ ಕಾಮಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಜಲಾವಣಿಗೆ ತಂದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸಂವಾದಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ತಿರುಮಂಗೈ ಅಲ್ಪಾರರು ಕುಮಾರವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದರು ಅದು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭವದನಂತರ ಆ ಪ್ರೇಮ ದೇವರತ್ತ ತಿರಗಿತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮಂಡಲ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಪ್ರೇಮಿ ರೂಪಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಯಸಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ತಿರುವಂಕೈ ಅಲ್ಪಾರರ ಮಂಡಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಪ್ರೇಮಸಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೊಂ ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇದೊಂದಂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇದನು ಶರಣಾಗತಿ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಲಿಸಬಹುದು

ತಿರಿಯ (ಚಿಕ್ಕ) ತಿರುವಂಡಲ್‌ನಲ್ಲಿ 155 ಸಾಲ ಗಳ ಪದ್ಯವಿದ್ದರೆ ತಿರಿಯ (ದೊಡ್ಡ) ಮಂಡಲ್‌ನಲ್ಲಿ 297 ಸಾಲುಗಳ ಪದ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ವೇದಗಳು ಸಾರುವ ನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊ ಕ್ಕೆಂವೊಂದು ದೇಹ ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಂತರ ಸಿಗುತ್ತದೆನು ತ್ತಾರೆ ಈ ಮೀಡಂ ಪಡೆದವನೊಯಾರು ಹೇಗೆ ಪಡೆದರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೆಂಬ ಕಿರುಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋದವರಾದೂ ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಕುರಿತ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಧರ್ಮ ಎಂಬ ದಂ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಅದರೆ ಬಾಳಿಕೆ ಬಾರದ ಸುಖಗಳು ! ಅವಗಳು ಲಭಿಸುವುದು ಸಹ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಗಳಿಂದಲೇ ಅದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೈರೈವಿದೆ ಹಾಗೆ ಗಳಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ವೈಯಸಿದ ಕೂಡಲೇ ನಾಸ್ತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥವಂತೂ ಅಶಾಶ್ವತ ಅದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ ಅದುದರಿಂದ ಕಾಮವೇ ಮನವು ಪ್ರಯತ್ನದ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು ತಾನು ಬಯಸಿದುದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತಿ ಸಂವದರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಇಂಪಿಗೆ ಕರಗದವರು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಬಲಿಗುಟ್ಟಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ನೆನೆಯದವರು ಭೌತವಾದಿಗಳು ಪುಸ್ತಕಪರ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸಹಸಗಳನ್ನು ಮಂಡಿದು ಮಲಗಿದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರೇಮಯಾತನೆಗೊಳಗಾಗದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇಮಿಸಬಲ್ಲವರಲ್ಲ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಲಕ್ಷಣ ಅದ ಮಂಡಲಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ನಾವು ಈಗ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ ಎ ಬಿವು ಈ ತಿರುವಂಡಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ತಿರುಕು ಟುಗ್ಗಾಂಡೆಗಮ್ ಮತ್ತೊ ನೆಂಡುನ್ಪಾಂಡೆಗಮ್‌ಗಳು ದಂಡಕಗಳು ದಂಡ ಎಂದರೆ ಊರುಗೋಲು ಮಂಡಲ್ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಪಾರರು ಈಗ ದೈವಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಊರುಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ "ವೈಣಾತ್ಕಪ್ಪನಾ" ದೇವರು ಅಂಬುಸುಬುದಾದ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಊರುಗೋಲಿನಂತೆ ಪ್ರೇಮ ಪಕ್ವರಾದಾಗ ದೇವನನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ ದೇವರ ದಾಸನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ ಈಗ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನನ್ನು ಗಾನು ಬಿಡಲರೆ ಹವಳದ ಕಂಭದಂತೆ ಅವನೊಂದಂ ನಿಧಿ ಆತನನ್ನು ನೆನೆಯುವವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರವಣ ಸಾಧಿತವಾಗಬಹುದಾದ ಗುರಿ ಕಂಸನೊ ಕೊಂದ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೇ ಅರಸ ತನ ಭಕ್ತರನೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ

ಆತ ನನ ಬಿತ್ತ ಅಪಂಕಾರ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಆತನನು ಸ್ತೋತ್ರವಾಡಲೆಂಬ
ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನ ಮೇಲೆ ಒಳಿತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಬೇರಾ
ವುದೂ ನನ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲ

ನಿದಿಯನ್ನೆಪ್ಪವಳಕ್ಕೂಣ್ಣ ನೆಣುಮೆಯಾಲ್ ನೈಯವಲ್ಲಾರ್
ಕದಿಯನ್ನೆ ಕಣ್ಣಮಳಕ್ಕೂಣ್ಣಮುನ್ ಅಣ್ಣಮಳಕ್ಕೂ
ಮದಿಯನ್ನೆ ಮಾಲೆ ಮಲಕ್ಕೂಣ್ಣ ಎನ್ ಮನತ್ತವನ್
ವಿದಿಯನ್ನೆ ಕಣ್ಣಕ್ಕೂಣ್ಣ ತೂಣ್ಣನೇನ್ ವಿದಿಹಲೇನೇ

ತಿರುಮಳಕ್ಕೂಣ್ಣ ರುಕ್ಕು ಕುಂಬಕ್ಕೋಣದ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿ ಪದ್ಯ 47
ಸಾಲುಗಳು ಆಶಿರಯಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನನ ರಥಬಂಧವೆನಿಸಿದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರ
ಸೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಶಕ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದ್ದು ತತ್ವ ಹಿತ ಹಾಗೂ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನವಿದೆ

ಈ ಆಳ್ವಾರರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಕೈಕೊಂಡು ಹಲವಾರು ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ
ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ 108 ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 86
ಇವರ ವರ್ಣನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಉತ್ತರದ ಬದರೀನಾಥದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ
ತಿರುಕ್ಕುರುಂಗುಡಿಯ ವರೆವಿಗೂ ಹರಡಿವೆ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ನಂತರ ಸುದೀರ್ಘ
ವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕುಂಬಕ್ಕೋಣದ ಸಮೀಪದ ನಾಡ್ವಿಯಾರ್ ಕೋವಿಲಿನ
ಹಾಗೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಕ್ಕೂಣ್ಣಪುರಮ ನ ವರ್ಣನೆಗೆ ನೂರು ನೂರು
ಶ್ಲೋಕಗಳು ವಿಶಾಸಾಗುವೆ ಜೆರಿಯ ತಿರುಮೋಟಿಯ ಈ ಮಾತರಗಳಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಜೆಸರಿನಿಂದ ನಾನು ಉದ್ಭವವಾದೆ
ಅದುವರೆವಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಸುಖವನೆ ಅಶಿಸಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ
ಹಿಡಿದೆ ಅದರಿಂದ ಬಾಡಿ ಮನಗ ರುಗಿದೆ ಎಂಬ ಶೂ ಕಪೂರಿತ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ
ನಾನು ಕಳ್ಳ ಕೆಡುಕು ಮಾಡಿದ್ದೆನೆ ಅದರ ಈಗ ನನಗೆ ಅರಿವುಂಟಾಗಿದೆ ದೇವರ
ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವೆನು
ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಮೈಷ್ಣವರ ನಿತ್ಯಾನುಸಂಧಾನದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು
ಸೇರಿವೆ

ವಾಡಿನೇನ್ ವಾಡಿವರುನ್ನಿನೇನ್ ಮನತ್ತಾಲ್
ನೆರುನ್ದಯಿರುದುಮೈಯಿಲ್ ಒಣುನ್ದು
ಕೂಡಿನೇನ್ ಕೂಡಿ ಯಿಳ್ಳೆಯವರ್ ತಮೋಡು
ಅವರ ತರುಮ್ ಕಲವಿಯೇ ಕರ ದಿ

ಓಡಿನೇನ ಓಡಿ ಉಯ್ಯದೋರ್ ಪೊರುಳಾಲ್
 ಉಳರ್ವೇಮ್ ಪರೆಯ್ವುದಮ್ ತಿರಿನ್ಬು
 ನಾಡಿನೆ ನ ನಾಡಿ ನಾನ್ ಕಣಿ ಕೊಣ್ಣೇನ್
 ನಾರಾಯಣಾನ್ಮಮ ನಾಮಮ್

ಕಳ್ಳನೆ ನಾನೇನ್ ಪಡಿಪು ಶೆಯ್ದಿರಂಪ್ಪೆ ನ್
 ಕಣ್ಣವಾ ತಿರಿತನ್ನೇನೇವಮ್
 ತೆಳ್ಳಯೇ ನಾನೇನ್ ಶಲ್ ಗತಿಕ್ಕಮೈವ್ವೇನ್
 ತಿಕ್ಕಿನ ತ್ತಿರಂಪರುಳ್ ಪೆಣ್ಣೇನ್
 ಉಳ್ಳಿರಾಮಂರೂ ಕೃರಲ್ ತಟುಕ್ಕೊಟು-ನೆ ನ್
 ಉಡಮೈಲ್ಲಾಮ್ ಕಣ್ಣನಿ ರ ತೋರ
 ನಳ್ಳಿರುಳವಮ್ ಪಹರಮ್ ನಾನ ಅಘೈಪ್ಪೇನ್
 ನಾರ ಯಣಾವನು ವ್ ನಾಮಮ್

ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುತಕ್ಕೂರು ರಾಮನಾಥಪುರಮ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಇಲ್ಲಿನ ವಟಪತ್ರ ಶಾಯಿ ದೇವಾಲಯದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಮಣಲೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಂಕರ್ಯ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತ ನದಂ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದ ಈತನಿಗೆ ದೇವರನು ಕಂಡಾಗಲಿಲ್ಲಾ ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಣುವಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ಈತ ಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲ ಭಕ್ತ ಸಮಾಜೀನ ಪಾಂಡ್ಯರ ದೂರೆ ದೇವರಂಗಳ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣತಂಬಿದ ಗಂಟನು ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ವಿಜೇತನಾಗಿ ಅರಸನಿಂದ ಭಟ್ಟರ್ ಪಿರಾನ್ (ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನು ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶುವೇ ಮುಂದೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಒಲಿದು ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಆ ದೇವರಿಗೇ ತ್ವತ್ತರನಾದ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇವನದು ವಗುವಿನ ಮೇಲಿನ ಮೊಹದಂತೆ ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಹಿರಿಯರು ಪರಿಯ ಅಳ್ವಾರರು ಈ ಹೆಸರು ಬರಲು ವೈಷ್ಣವಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿ ನವರಾಗಲೀ ಇವರ ನಂತರ ಬಂದವರಾಗಲೀ ಯಾರೂ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ ಹಾಡಿಲ್ಲ ದೇವರ ಸಾವಶ್ರಾಷ್ಟ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮರಾರ ವರ್ಷಗಳು ಬಾಳಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವ ಆಶೀರ್ವಚನದಂತಹ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ ಹಾಡುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಅನ್ಯರರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜರು ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು

ಅನೆಯ ಮುಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ವೈಭವದಿಂದ ಮಧುರೆಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರುವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಸಿದರು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಂದ ಈ ಗೌರವವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣಲು ವಿಷ್ಣು ಗರುಡಾಸೀನನಾಗಿ ಬಂದು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಿಗೆ ದರ್ಶನವೀಡಿದ ತನ್ನ ಸ್ವಾವಿಯ ಈ ಔದಾರ್ಯ ಪಾರವಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತ ಅತನಿಗೆ ದಕ್ಷಿ (ಕಣ್ಣೆಚ್ಚಿಲ್) ತಾಗ ಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಅತನಿಗೆ ಒಳಿತಾಗಲಿ ಎಂದು ಸುಂಗುಳಾಶಾಸನ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಾಥನಿಗೆ ಅಂಡಾಳ್ ಮಂಡಿದ ಮಣಲೆಯನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುವುದೂ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ಇವರು ಮಹತ್ತರರಾದರೆ — ಪೆರಿಯಾಲ್ವಾರ್ ಎನಿಸಿದರು

ಇವರು ಹಾಡಿದ ತಿರುಮೋಟಿಯ ಮೊದಲ ಭಾಗ ಈ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಂ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ತಿರುವೆಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಭಿನ್ನ ವೈಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 462 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ರಕ್ಷಕನೇ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಹಾಡಿದ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಿನಲ್ಲಿ 12 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ತಿರುಮೂಲಿಯ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಯಶೋದೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿನ ಆಳ್ವಾರರು ದಿವ್ಯಬಾಲಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಭಾವೋದ್ರೇಕಗೊಂಡ ಯಶೋದೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾರೂಪೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೂ ಮುಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಯಾಮಯನಾದ ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಸಮಂಜಸ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮೃದುವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನೋ ಕೇಣಿಂತು ತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಪನಿಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಳ್ಳಿಕೋಳ್ಳಿ ಪಟಪವಿಟ್ಟು ಓಡಿವನ್ನೇನ್
ಮಕ್ಕಡಿಲಿಲ್ ಮುಟವಲ್ಲ ಮುಯಮುಣಾಳನವಿಟ್ಟು
ತನಿಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಟ್ಟುಡರೇ ತನಿಯೊಲಹೇಯೆನ್ನೆನ್ನೂ
ಉನಕ್ಕಿಡಮಾಯಿರುಕ್ಕು ಎನ್ನೆಲ್ಲ ಉನಕ್ಕು ಉರಿತ್ತಾಕ್ಕುಪೈಯೇ

ತಾನು ಭಂಜಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸ ಉಪವಾಸದ ದಿವಸವಲ್ಲ ಏಕೆ ಯೆಂಬ ಸಾಮವೇದಗಳಿಂದ ಆಯ್ದು ಪೈಪ್ಪಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸಗಳು ಪಟ್ಟಿನಿಯ (ಉಪವಾಸ) ದಿನಗಳು

ಕಣ್ಣಾ ನಾನ್ಮಹನೇ ಪ್ಪಡೈತ್ತಾನೇ ಕಾರಣಾ ಕರಿಯಾಯ್ ಅಡಿಯೇನ್
ನಾನ್
ಉಣ್ಣಾನಾಳ್ ಪಶಿಯಣವರೊನ್ನಿಲ್ಲೆಲ್ಲ ಓ ಮಾರ್ದೇನಲೋ ನಾರಣಾವೆನ್ನೂ

ಎಣ್ಣಾನಾಳುವಂ ಇರುಕ್ಕಿಶ ಚ್ಚಾವ ವೇದ ನಾಣ್ಕುಲರ್ ಕೊಂಡಂ ಉನ್
ಪಾದವಾನ್

ನಣ್ಣಾನಾಳಾ ಅದೈತತ್ತುಱುವಂ ಹಿಲ್ ಅನ್ನೆ ನಕ್ಕವ್ವ ಪಟ್ಟಿನಿನಾಳೇ

ದೇವರ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳನು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರಾಗಿದೆ ಆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ
ಕರೆಯುವಾಗ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ
ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕಾಶುವಂ ಕಿಱ್ಕಿಯುಡೈಕ್ಕೊಱ್ಕುಕ್ಕುಮ್ ಅಱ್ಕೋರ ಕಱ್ ಕುಕ್ಕುಮ್
ಆಶೈಯಿನಾಲ್ ಅಱ್ಕ ವತ್ತಪ್ಪೇರಿಡಂಮ್ ಅದರ್ಹಾಳ್
ಕೇಶವ್ ಪೇರಿಟ್ಟು ನೀಣ್ ತೇನಿತ್ತಿರುಮಿನೋ
ನಾಯಕನ್ ನಾರಾಣನ ತಮ್ಮನೆ ನರಕಮ್ ಪುಹಾಳ್

x x x x x x x x

ನಮ್ಮಿಪಿಮ್ಮಿ ಎನ್ನು ನಾಟ್ಟು ಪತಾನಿಡಪ್ಪೇರಿಟ್ಟಾಲ್
ನಮ್ಮುಮ್ ಪಿಮ್ಮುಮಲ್ಲಾಮ ನಾಲನಾಳಿಲಿಪ್ಪೋಮ್
ಶೆಮ್ಮುರನ್ನಾವ ರೈಕ್ಕಣ್ ಪೇರಿಟ್ಟಿಟ್ಟುಕ್ಕಾಳ
ನಮ್ಮಿಹಾಳ್ ನಾರಣನ್ ನರಕಮ್ ಪುಹಾಳ್

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನಲ್ಲಿ ಈತನದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂರ್ವನೆ ಅಂತ್ಯ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ ನು ಕ ರಿತು ಮಾತಾಡಲಂ ನಿನೆಯಲೂ ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರ
ದೇನೋ, ಅದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಂ ನನ ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಇಗೋ
ಈಗಲೇ ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ಇನ್ನಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಣವಿಸುತ್ತಿದೆ ನೆ ಎಂಬ
ಭಾವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಶಿಞ್ಕಿಲ್ ವಱ್ಪೈರಾಳಾಹಿ ನಿನ್ನ ದೇವರ್ಹಳ್ ನಾಯಕನೇ

ಎವ್ವಾನೇ

ಎಳ್ಳಾಲಿನೂ ಡೈ ಇನಂ ಮಂದೇ ವಿಱುಲಕಂವೊಡೈಯೆತಾಯ್ ಎನ ಪ್ಪಾ
ವಳ್ಳಾಪ್ಪರಂವಿನ್ ನವನ್ ತಮರ್ಹಳ್ ವಲಿನ್ಬ ನಲಿನ್ನೆನ್ನೈಪ್ಪುಱುಮ್

ಪೋದು

ಅಳ್ಳಾಲವೆನ್ನು ಎನೆ ಕಾಕ್ಕವೀಣ್ಣುಮ್ ಅರಱ್ಕತ್ತರವಣೈಪ್ಪಳ್ಳಿಯೆತಾನೇ

ಮಂಗಳ ಶಾಸನದ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ದೇವರಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಹಾಡಿರಿ ಎನ್ನುವಾಗ ಕೆಲವು ಪರತ್ಯುಗಳನ್ನೂ ಮುಂದೂಡಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸುಖಾನುರೂಪವಾದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸುರುವು

ದಾದರೆ ತಡವೂಡದೆ ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಅಂಕುರಾರ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಣ್ಣುಹೊರಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯವನು ಅನಂತರದ ಕಲ್ಯಾಣೋತ್ಸವಗಳ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಿರಿ ಕೂಳಿಗೆ ಅಡಿಯಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತಿರುವವರನ್ನು ಇಮ್ಮು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡೆತು (ಬಕಿಂದರೆ) ನಾವು ಹಿಂದೆ ಏಳು ಈಗ ಏಳು ಮುಂದೆ ಒಳು ಎಂಬ ಒಟ್ಟು ಇವುಗಳಿಂದ ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದವ ರಾಗಿದ್ದೇವೆ (ನಾವು) ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಒಂಕಿಯು ಜನರನ್ನಿಡದೆ ಹಾಳಾಗುವ ಹಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧವೂಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವವರಲ್ಲವೇ ! (ಬಿ ಎ ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ ಭಾಷಾಂತರ)

ವಾಳಾಳ್ ಪಟ್ಟಿನಿನ್ನೀರ್ ಉಳ್ಳೀರೇಲ್ ವಂದು ವ ಳ್ಳೆಂ ಮಣಮುಂ
ಕೋಳ್ ಅಳ್ಳಟ್ಟು ನಿನ್ನೀರ್ಪಳ್ಳಿ ಎಂಗಳ್ ಕ ಳವಿನಿನ್ ಪುಹುದಲೊಟ್ಟೋಂ
ಎಳಾಟ್ಮಾಲಂ ಪಳಿಪ್ಪಿಲೋಂ ನಂಗಳ್ ಇರಾಕ್ಕದರ್ ವಾಳ್ ಇಲಂಗೈ
ತಾಲಾಳಾಪ್ಪಡೈ ವೆರುದಾನಾಳುಪ್ಪಲಾಂಡಂ ಕೂರುದುಮೇ

ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುದನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವ ದಾಸರು ನಾವು ನೀನು ನಡೆವಿನಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟು ಕಳಚಿದ ಪಿ ತಾಂಬರವನ್ನೂ ಉಡುವ ನೀನು ಉಂಡಂ ಮಿಕ್ಕು ದನು ಉಣ್ಣುವ ನಿನಗೆ ಮಡಿಸಿ ಕಳಚಿದ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸುವ ದಾಸ ರಾದ ನಾವು ನಿಗೆ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ ವಿಶಾಲವಾದ ನಾಗಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳು ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ತಪ್ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ

ಉಡುತ್ತು ಕಳೆನ್ದ ನಿನ್ ಪೀತಗವಾಡೈ ಯಂಡುತ್ತು ಕಲತ್ತುದುಣ್ಣು
ತೊಡುತ್ತುತುಲಾಯ್ ಮಲರ್ ಶೂಡಕ್ಕೈನ್ದನ ಶೂಡುಮಿಕ್ಕೊಣ್ಣರ ಗ
ಮಿಡೆತ್ತುದಿಕ್ಕಿಕ್ಕುರುವುಂದಿರುತಿ ತ್ತಿರುವೋಣತ್ತಿರುವಿಬುಲರ್
ಪಡುತ್ತುಪ್ಪುನ್ನಾಗಣೈಕ್ಕೊಣ್ಣನ ಕುಪ್ಪಲ್ಲಾಣ್ಣ ಕೂಡುಡುಮೇ

ಮಂಗಳಾಶಾಸನದ ನಂತರದ ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಇದು ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಒಂದೊಂದೂ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿ ರುವಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಾ ತಿರುಗೋಪಿ ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಕೃಷ್ಣಾ ವತಾರವನ್ನೂ ಕಾಣುಂ

ಓಡುವಾರ್ ವಿಟುವಾರಂಕೆನ್ನಾಲಿಪ್ಪಾರ
 ನಾಡ ವಾರ ನಮ್ಮಿರಾನೆಬ್ಬತಾನೆನ್ನಾರ್
 ಪಾಡುವಾರ್ ಕಳುವ ಪಲ ಪಟ್ಟಿಕ್ಕೊಟ್ಟುನಿಪ್ಪುಣ
 ಆಡುವಾರ್ ಕಳುಮಾರು ತಾಯ್ ಪ್ಪಾಡಿಯೆ

ಆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಓಡುತ್ತಾರೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಲ್ಲಿದ್ದವೆಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ಒಹ ವಿಷವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಯಶೋದೆ "ಕುಗುವಿನ ಕೈಕಾಲುಗಳನು ನಿ ವಿ ಕಡಾರದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಕುದ್ದುಗೊಳಿ" ಎಂದು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಶೋಕಗಳನೆ ಕಂಡಳು

ಕೈಯುಮ್ ಕಾಲುಮ್ ನಿವಿ ತ್ತೂಕ್ಕಡಾರನೀರ
 ಪೈಯೆವ ಚೈಪ್ಪಕುಮ್ ಶಿಣುವ ಇಳ್ಳಳಾಲ್
 ಐಯನಾವ ತ್ತಾಳುಕ್ಕಬ್ಬನ್ನಿದ
 ವೈಯವೇಟು ಮ ಕಣ್ಣಳ್ ಪಿಳ್ಳೈವಾಯಿ ಕೇ

ಈ ಕೃಷ್ಣ ಪುಟ್ಟಿದಾಗಲಿಂದಲೂ ಶೋಕದ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ದವಳಿ ಅಲ್ಲ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ತಾಯಿ ಆತನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಂದು ಲೋಕ ದೂಷಿದರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಕ್ಕೂಡ ಆದ್ದು ಬಹು ರಂಗ ಪಡಿಸಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನೇ "ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಾ ಎಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳು ಸಹ ಅವನಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾತು ಸೂಚಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಕಣ್ವನಣ್ಣುಲ ನ್ನಯಿರ ಮ ಕಡೈನ್ನರಿವೇಲ್‌ವೈತ್ತವಣ್ಣಯ
 ಏಣ್ಣುದುವೇ ಮೊದಲಾಗವೆಣ್ಣು ಯೇ ನಮ್ಮಿರಾನೇ
 ಶಿಣ್ಣನಣ್ಣುಲರ್‌ತ್ತಾಪ್ಪಮೆನ್ನದನಾಲ ಪಿರರ್‌ಮುನ್ನೇ
 ಮಣ್ಣು ಮರೈಯಣ್ಣಡಮಣ್ಣಿನ ಮಣ್ಣುಮಣ್ಣಡ ನೀವಾರಾಯ

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟು ಅಟವಾಡುವಾಗ ಧೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಿನ್ನ ಶರೀರ ವನ್ನೂ ನೋಡಲು ನನಗೇನೋ ಆಸೆಯೇ ಆದರೆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೇ ನಕ್ಕಿನ್ನೈದೇವಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವುದಿಲ್ಲವೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಿಕ್ಕವೇ ಮಣಿಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಾರಯ್ಯ

ಪೋಷೆತ್ತೊಬ್ಬನಿಬಿಟ್ಟು ಕೃಪ್ಪುಬಾದಿಯಲ್ಲೆನ್ನ ಪೋನ ವೇನಿ
ಕಾಣಪ್ಪರಿಂದಂ ಮುಗಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಉಮ್ ಕಣ್ಣಾರ್ ತೆಲ ಪುರ್
ನಾಣೆತ್ತನ್ನೆಯಮಿಲಾದಾಯ್ ನಪ್ಪಿನ್ನೆ ಕಾಣೆತ್ತಿರಿಕ್ಕುಮ್
ವಣಾಣಕ್ಕುಮೇ ಎನ್ ಮಣೆಯೇ ಮುಳ್ಳುನಮಾಡವನೀವಾರಾಯ

ಜೋಗಂಗಳ ಪಾಶಂಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ಅವುಗಳನ್ನು
ಬ್ರಹ್ಮ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮುಂದಾದವರಂ ಕೈಂಕರ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾ
ರಂದಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಷ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂ ಮಧುವಿಂದ
ಕೂಡಿದ ತುಳಸಿದಳುಗಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮೂಲೆಗಳನ್ನು
ತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದಂ ಹೇಳುವ ಪಾಶಂರದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ (ಕಂಡನ್ನೆ) ಪವಡಿಸಿ
ರಂವ ದೇವರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಇದೆ

ಕಾನಾಣ್ ನಟುನ್ನು ಬಾಯ್ ಕೈಶೆಯ್ ಕಣ್ಣೆಯ ಮರ್
ವಾನ ಹಿಶಿಮುಲುಳ್ಳೋಲೈಕ್ಕುಕ್ಕುಕ್ಕತ್ತಿನ್ ವಾಶಿಕ್ಕೆಯಂಮರ್
ತೇನಾಣ್ ಮಲರೈಲ್ ತಿರುಮಣ್ಣಿ ಪೋತ್ತನ್ನಾಳ್
ಕೋನೇಯಬೇಲಬಿಲ್ ತಾಲೇಲೋ ಕುಡನ್ನೈಕ್ಕುಡನ್ನೇನೇ ತಾಲೇಲೋ

ಶಿವಿಯೋಣ್ಣ ಎಂಬ ಬದನೆಯ ನೂರವಾಲ್ಪನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂಪು ಸ್ವಭಾವದ
ಕ್ಷಿರಾಬ್ಧಿ ಶಯನವನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಮ ದ್ರವದಲ್ಲಿ ನಿಲಿ ನಿಂತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವಲ್ಲಭನೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಪರಮಪದ ಮುಂತಾದ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ
ಸ್ಥಳಗಳಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನೀನು ವಾಸ
ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದಂ ದೈವ ಕೃಪೆ

ಪನಿಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಳಕ್ಕೋಳ್ಳೆಪ್ಪಟಗವಿಟ್ಟೋಡಿವನ್ನೇನ್
ಮನಕ್ಕಡಲಿಲ್ ವಾಟ ಮಲ್ಲಮಾಯಂಮಣಾಳನವಿಟ್ಟು
ತನಿಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಟ್ಟುಡರೇ ತನಿಯಿಟುಗೇ ಯೆನ್ನನ್ನು
ಉನಕ್ಕಡಮಾಯಿರಂಕ್ಕುವೆನ್ನೈ ಯಂನಕ್ಕುರಿತ್ತಾಕ್ಕಿನ್ನೆಯೇ

ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಸಾಕು ಪುತ್ರಿ ಗೋದಾದೇವಿ ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುತ್ತೂರಿನ ದೇವರಿಗೆ ನನ್ನ
ತಂದೆ ಬೆಳೆಸಿದ ತೋಟದಿಂದ ತಂದ ಹೂಮೂಲೆಯನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ
ವನು ಕಂಡವಳು ಆ ಮಟಪತ್ರ ತಾಯಿಗೆ ಮನಸೋತು ಆತನನ್ನೇ ಪರಿಸುವ
ನಿಶ್ಚಯವೂಡಿ ಆ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಆರ್ಪಿಸುವ ಮೇನ ಅದು ತನ್ನ ಇನಿಯನಿಗೆ
ತೋರಿಕುಂಪದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲು ಅದನ್ನು ತಾನೇ ಮಂಡಿದಂ
ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಮ್ಮೆ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಪರಿಯಾಳ್ವಾರರಂ ಕುಪಿತರಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ

ತಡೆಯೊಡ್ಡಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಾಲೆಯ ನಂ ದೇವನಿರ್ಬಹುದರೂ ಆದರೆ ಆತನೂ ಗೋದಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮ ಯೇ ಇದಂ ಬೇಡ ಗೋದೆಮೂಡಿದ ಮಾಲೆಯೇ ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದ ಹೀಗೆ ಗೋದೆ ಅಂದಿನಿಂದ ತೂಡಿಕೊಂಡಂತ್ರಿನಾಚ್ಚಿಯಾರ್ ಎನಿಸಿದಳು ರಂಗನನೇ ಒಲಿದಳು

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಈಕೆಗೆ ರಂಗನಾಥನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಈಕೆಯೆನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಗರ್ಭಗೃಹಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಅಂತರ್ದಾಸನಳಾದಳು ಇದು ಈಕೆಯ ಕತೆ ಈಕೆ ಹಾಡಿದುದು ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಮತ್ತು ನಾಚ್ಚಿಯಾರ ತಿರುಮೋಱಿ ಎರಡೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವಂದನ ಭಾವದ ಜಾನಪದವೆನಿಸಬಹುದಾದ ಗೀತೆಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಒಂದರ್ಥದಂತೆ ದೈವಿಕ ಸ್ತ್ರೀ ಈ ಮಾತು ಗೋ ದೆಯ ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನು ವ ದುವೆಯಾದ ಈಕೆ ಅಂಡಾಳ ರ ನೆ ಯಜವರಾಢಿ ಸ್ವಾಮಿನಿ ಎನಿಸಿದಳು ಐ ವೈ ಎಂದರೆ ಪ್ರತ ತಿರುಪ್ಪಾವೈಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆಚರಿ ಸುವ ಪ್ರತವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ ಇದು ಮಾರ್ಗಗತಿರ ಮಾರ್ಗಒ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರತ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಗೋಮ ಪ್ರೇಮಂ ಆ ಮಾಯವನ್ ತನ ಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳುಮಾಡಿದ ಗೋದೆ ಗೋಮ ಯಾಗಿ ತನ ಸಖಿಯ ರೊಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ನಿದ್ರಾ ಸುಂದರನನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆ ಎಂತಹದು ?

ಶಿತ್ತಂಶಿರುಕ್ಕಾಲೇವನ್ಮನೆ ಸ್ವಚ್ಛೇವಿವ್ವ ಉನ್
ಪೊತ್ತಿಮರೈಯಡಿಯೇ ಪೋತ್ತಂ ಪೊರುಳ ಕೀಳಾಯ್
ಮೆತ್ತಂ ಮೇಯ್ಕೊಣ್ಣಂ ಕುಲತ್ತಿಲ್ ಶಿರನ್ಮ ನೀ
ಕುತ್ತೇವಲಿಂಗಳೈ ಕೊಳ್ಳಾವಲ ಪೋಪಾದು
ಇತ್ತೈಪರೈ ಕೊಳ್ಳಾನನ್ಮರಾಣ್ ಗೋವಿಂದಾ
ಎತ್ತೈಕ್ಕುಮೇಳೇಳ್ ಶಿರವಿಕ್ಕುಂ ಉನ್ಮನ್ನೋ
ಡಂತೋಮೇಯಣಪೋಮ್ ಉನಕ್ಕುನಾವಣ್ಣಿಯೋಮ್
ಮತ್ತೈನಂಕಾಂವಂಗಳ್ ಮತ್ತೈಲೋರಂಬಾವಾಯ

ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ದೂ ನಿನ ಅಡಿದಾಪರೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಾದರೂ ಏಕೆ ? ಗೊಲ್ಲರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಹೋಗಕೂಡದು ಇದು ಈ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನೀವಿತವಲ್ಲ ಏಳೇಳು ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನೊಡನಿದ್ದೂ ನಿನಗೇ ದಾಸರಾಗಿರುವೆವು ನಮ್ಮ ಇತರ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸು

ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಸಲ್ಪ ಗೋಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಷ್ಟು? ಗೊಲ್ಲವಾದಿಯ ಎಲ್ಲ ತರುಣರುರನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸ ತ್ತಾಳೆ ಆ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪರ್ಮೆ - ಎಂದರೆ ಆತನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಪ್ರೇಮದ ಗಂಕಿತವಾದ ಹರೆ ಎಂಬ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ ವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗೋಪಿಯ ರ ನಿಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ ಒಳಸೂವ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಣಗಳು ರೂಪಕಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಕೃಷ್ಣ ನಂದ ಗೊ ಪನ ಕುವರನ್ ವಿರಾರ್ತ್ವ ಕಣ್ಣಿ ಯ ತೊ ದೈ ಇಳಂ ಸಂಗಂ ನಂದಗೋಪನ ಮಗ ಚೆಲುನ್ದ ತ ಂಬಿದ ಕಣ್ಣಿನ ಯತೊ ದೆಯೊ ಸಿಂಹದ ಮರಿ! ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಂಬಿದ ಓಂಗೆ ಉಲಬಳನ್ತ ಉತ್ತಮ ನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಡಿ ಸಮ್ಮ ಪ್ರತಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಾಟವಾದಿದರೆ ನಾಡಿನಲೆಲ್ಲಾ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ವಳೆ ಹೊಂ ಟ್ತು ಸಿರಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಪ್ರಸ್ಮಿತಿಯ ಪರ್ಣನೆಯೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ ಭಾರದ್ವಾಂ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೀಚ್ ಕಿ ಚ ಎಂದೂ ಮಾಡಿದ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ? ಕಡೆಗೋಲಿನಿಂದ ಕಡೆದ ನೊಸರನ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಸಂಪ್ರಭಾತವಾಯಿತೆಂದೂ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಲು ಹೊರಟವು (ಎರಮ್ಮ ಶಿರ ವೀಡು ವೇ ಯೊನ್ ಪವಸ್ತನಹಾಣ್) ಎಳೆಕರಂಗಳು ಆರಚಿದ ಗ ಮರುಗಿದ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಸಡಿಲಬಿಟ್ಟ ಮೊಲೆಪಾಲು ನೋರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾ ರಡೆ ಕಿಸರಾಗಿದೆ (ಕನ್ನೆತ್ತಿಳಂಕತ್ತೆರುಮ್ಮೆ ಕನ್ನುಕಿರುಂಗಿ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಮುಲೈವಳಿಯೇ ನಿನ್ನುಪಾಲ ಶೋರ ನನ್ನೆತ್ತೆಲ್ಲಾಂ ತೇರಾಕ್ಕುಂ) ಇವೆಲ್ಲಾ ಸುಪ್ರಭಾತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯ ಬಹಿರಂಗ ನೋಟಗಳವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕ ರಣ ಆಕೆಯ ಅನುಭವದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೀಮಿತ ಆದರೆ ಆಕೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಸ್ವಾದ ಓಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೊಬಗು ವ ಚ್ಚುವಂತಹದಂ

ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ ಇನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಿಯಾರ್ ಕಿರುಮೇಟ ಬದು ಭನ್ನ ವೃತ್ತಗಳ್ಳು 143 ಪಾತುರಗಳ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ದೆ ವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಬಕ್ತೆವಾಗುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾವೋದ್ರೇಕವನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿ ದ್ದಾಳೆ ತನ್ನ ಪ್ರ ಮ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಮನ್ಮಥನ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಳು

ಕೈಯೊರಂ ಕಿಚ್ಚಳುವರ್ ತಟ್ಟಿವಿಳಕ್ಕಿತ್ತಣಮಣ್ಣುಲಮಿಟ್ಟು ಮೂತಿಮಂಣ್ಣಳ್
 ಬಯ್ಯನಣ ಮಣ್ಣಿಕ್ಕೊಣ್ಣ ತೆರುವಣಿನ್ನು ಅಟಹನಕ್ಕು ಅಲಬ್ಬರಿತ್ತನಣ್ಣ
 ದೇವಾ
 ಉಯ್ಯವ್ವಮ್ ಆಹ್ನುಲೋಸೆನಟ ತೊಲ್ಲಿ ಉನ್ನೆಯುವರ್ ಉಮ್ಮಿಯ್ಯ
 ಯುಮ್ ತೊಲುುದೇನ್

ವಯ್ಯದೋರ್ ತಟಲುಮಿಂಟ್ ಶಕ್ಕರಕ್ಕಿ ವೇಣ್ಣ ದವಣ್ಣು ಎನ್ನೆ ಎದಿಕ್ಕಿತ್ತಿಯೇ

ತಾನೂ ಪೂಜಿಸಬಹುದಾದ ತನ್ನ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ದೇವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಇಡದೆ ತನ್ನ ವಿವಾಹದ ಸ್ವಪ್ನವು ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಮೇಲೆ ಪೂಜಕನಿಂದ ದರ್ಶನವು ಆಗಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಕೆ ಸುತ್ತುವರಿದ ಹೊಸ ಮಂಡಲ ಮತ್ತೆಗಜದಂತೆ ಎಲೆಕಾಲಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನು ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೊಸ ಮಕುಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನ ಕಂಡ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಸಮಗ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ

ವಾರ್ಯನಲ್ಲಾರ ನ್ನಮುಖ್ಯಯೋದಿ ಮನ್ನಿರತ್ತಾಲ್
ಪಾಶಿಲೇನಾಣ್ಣಡುತ್ತುಪ್ಪರಿದಿ ಸ್ವತ್ತು
ಕಾರ್ಯಶಿಸಮಾಕಳಿಣ್ಣನು ನನ್ನ ಕೈಪುಣ್ಣ
ತೇವಲ್ಯಾ ಯಕ್ಕಿ ನಾಕ್ಕೋನ ತೊಬಿ ನಾ

ಆದರೆ ಇದು ಸ್ವಪ್ನದಷ್ಟೆ, ಹತಾಶಳಾದ ಆಕೆ ವ್ಯಥಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ ಅವಳ ಯಶ ಗಳು ಫಲಿಸದಿದ್ದಾಗ ಮೇವಿ ಯಗು ಹಿ ಯಾಳಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆತ ಸುಳ್ಳಾಗಾರ ಧರ್ಮವನ ರಿಯದ ಕುಟೋದ್ಯಗಾರ

ತರುವು ಮಣಿಯಾ ಕ ಉಮ್ಮನೆ ತ್ತ ಕೈ ಚ್ಚುರ್ಚ್ಚಮದುಮೇಪೋಲ್
ಪುರುವವಟ್ಟುಮುಟಿಯ ಪೊರುತ್ತವಿ ಲಿಯೈಕ್ಕೋರೇ

ಹೊರಗೆ ತೋರುವಂತೆಯೇ ಒಳಗೂ ಕರಿಯ ಪಾಮಲಮೋದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಟಂಗ ತನದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು —

ಪೊರುತ್ತಮುಡೈಯ ನಮ್ಮಿಯೈಪ್ಪುಟಮ್ ಪೋಲುಳ್ಳಮ ಕರಿಯಾಕ್ಕಿ
ಕರುತ್ತೈಪ್ಪುಪ್ಪುತ್ತು ಎನ್ನ ಅಕ್ಕರುಮಾಕುಟೈಕ್ಕೋರೇ —

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಜರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಶ್ರಂಗಾರ ಸುಹೃದ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇವಿಷ್ಟರು ಆಳ್ವಾರರು ಮಧುರಕವಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಆಳ್ವಾರರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತರೂ ಆದವರು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರು ಮಾರನ್ ಎಂಬುದು ಹೆತ್ತವರು ಕೊಟ್ಟ ಹೆಸರಾದರೆ ಶಂಗೋಪನ್ ಗುರು ನೀಡಿದ ಹೆಸರು ತಿರುನೆಲ್ಲೇಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಗ ಆಳ್ವಾರ್ ತಿರುನೆಗರಿ ಎನಿಸಿ ಕುರುಗೂರು ಇವರ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದಲೇ ಯೋಗಿಗಳು ಮನೆ ತ್ಯಜಿ ಹೋಗುವ ರವೊಂದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದರು ಮಧುರಕವಿ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಕ್ಕೋಳೂರು

ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶೀರ್ಷಯಾತ್ಮಕವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗಿದ್ದು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಒಂದು ದಿವ ಜ್ಯೋತಿ ಇವರನು ಆಕರ್ಷಿತನು ಅವನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಕುರುಗೊರಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದಾನು ಕಂಡರು ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಸಫಲರಾಗಿ ಅವರು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಅಚೇತನ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಚೇತನವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಏನನ್ನು ತಿಳಿದು ಎಲ್ಲಿರುವುದು ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು ಆದರೆ ತಿಳಿದು ಇಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಉತ್ತರ ಇದರ ತತ್ವವೇನೇ ಇರಲಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಮಧುರಕವಿಗಳೂ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಧುರಕವಿ ಎಂಬುದೊಂದು ಬಿರುದಾಗಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಹೆಸರಾಗಿರಲಾರದು ಅವರು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದೆಲ್ಲಾ 11 ಪಾಠಂಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದು ಕಣ್ಣೆನ್ನ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾಂಜಲಿ ಎಂದು ಅರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಆ ಪ್ರಬಂಧದ ಹೆಸರಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಸ್ತುತಿ ಇದಿಷ್ಟೇ ಅವರ ಕೃತಿ ಎಂದರೂ ಇವು ಅವರ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಗುರುವಿನ ಗುಲುವಿನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಗುರುವಿಗೆ ವರದಾದರೂ ಅವರಲ್ಲೇ ವಿಶ್ವವನ್ನೂ ಕಂಡರೂ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ ಇದು ಅನನ್ಯ ಗುರುಭಕ್ತಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆ ಮೊಸರಂ ಕಡೆಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಾಯಿ ನೋಡಿದಳು ಮೊಸರಂ ಕಡೆಯಿಂದ ಗಂಟುಗಂಟುವಾದ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಹಗ್ಗದಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು ಆ ಕೃಷ್ಣನೇನೋ ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಆದರೆ ಆ ಸರ್ವೋತ್ತರನಿಗಿಂತಲೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಕುರುಗೊರಿಗೆ ನಿರ್ವಾಹಕ (ನಂಬಿ) ನಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ನಾಮಸ್ತುರಣಿಯೇ ನನಗೆ ಅಮೃತಪ್ರಾಯ ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿ ಊರೂತ್ತಿರುತ್ತದೆ

ಕಣ್ಣೆನ್ನಂ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾಂಜಲಿನಾಲ್

ಕಟ್ಟುಣ್ಣು ಪುಣ್ಣೆಯಂ ಪೆರುಮಾಯನ್ ಎನ ಪ್ಪನ್ನಿನ್

ನಣ್ಣೆತ್ತೆನ್ನಂ ರುಗೂರ್ ನಮ್ಮಿಯೆನಣ ಕ್ಕಾಲ್

ಅಣ್ಣಕ್ಕುವು ಮಂದೂಣುಂಎನಾ ವುಕ್ಕೇ

ಹಾಗೆ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿರಂತರವೂಪದವಾಗಿದೆ ಆ ಆಳ್ವಾರರ ಶ್ರೀಪಾದಗಳನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ ಅದರನ್ನು ತಪ್ಪಿದರೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಅರಿವಿಲ್ಲ ಅವರು ಪಾಡಿದ ಪಾಠಂಗಳನು (ತಿರುಪಾಯ್ಮೊಳಿಯನ್ನು) ವರದರವಾಗಿ ಪಾಡುತ್ತಾ ಅಲೆಯುತ್ತೇನೆ

ನಾವಿನಾಲ್ ಪವಿತ್ರ ಇನ್ನಮೇಯ್ನಿನೇನ
ಮೇವಿನೇನ ಅವನ್ನೋಡಿಮಯ್ವೊಯೇ
ತೇವುಮುಣ ರಿಯೆ ನ್ ಕುರುಗೂರ್ನಂಬಿ
ಪಾವಿನಿನಿ ಶೈ ಪಾಡಿ ತಿರಿವಿನೇ

ಇದುವರೆವಿಗೂ ವಿವಿಧವಾದ ಆತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ನನ ದೆಂದೂ ನಂಬಿದ್ದೆ. ಇತಿವೃತ್ತ
ಯರಾದ ಪರಶ್ವೇಯರಗು ನಂಬಿದ್ದೆ. ಈಗ ತಿರುನಗರಿಯಲ್ಲನ ಈ ಕುರುಗೂರಂ
ಸಮ್ಪ್ರಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ವೆ ದಗಳ ಸಾರವನೆಲ್ಲಾ
ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಹಾಡಿ ನನ್ನ ಮುಗ್ಧನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಪ್ರಯೋಜಕನಾದ
ಅನುಕೂಲರಹಿತನಾದ ನನ ನ್ನು ಬಿನ್ನಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತಾಚಾರ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಪರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಂಕೇನ್‌ಪಿಱರ್ ಇವ್ವಾರುಳ್ ತನ್ನೊಯ ಮ್
ಸಂಜೇಗೇನ್ ಮಡವಾರ್ಚೆಯಂಬು ನ್ನಲ್ಲಾಮ್
ಶಿಂಬೊನ್ನಾಡತ್ತಿರುಕ್ಕುರುಗೂರ ಸಮ್ಪ್ರಿ
ಕೈನ್ನನಾಮ್ ಅಡಿಯೇನ್ ಪದಿರ್ದೇವಿನೇ

x x x x x x

ಮಿಕ್ಕವೇದಿಯ ರ್ ವೇದತ್ತಿನೊಟ್ಟಾರುಳ್
ನಿಱ್ಪಾಪ್ಪಾಡಿ ಯೆನೆ ಇಲ್ ಅ ನಿಱ್ಪಾತ್ತಿನಾನ್

x x x x x x

ಪಯನನ್ನಾಗಿ ಉಮರ್ ಪಾಪ್ಪಾರಾಗಿ ಉಮರ್
ಶಿಯಲ ನನ್ನಾಗತ್ತಿರುತ್ತಿವ್ವಣಿಕೊಳ್ಳಾವ್

ಈ 11 ಪಾಠಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನೂ ಇವರು ಬರೆಯ ಲಿಲ್ಲವೇನೋ
ಬರೆಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಇವರ ಗ ರು ಪರಗೋಪರದಂ ದಿವ್ಯ
ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಕಾಣಿಕೆ ತಿರುವಿರುತ್ತಮ್ ತಿರುಮಾಶಿರಿಯಮ್ ತಿರುವಾ
ಯ್ಮೂಟ್ ಇಂತು ಪರಿಯ ತಿರುವಂದಾದಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಇವು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗ
ಳಿಗೆ ಸಮವೆಂದೂ ಭಾವಿಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕೇವಲ ಸಂಖ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಷ್ಟೆ.

ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಪಡೆದ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ ಮೂಲಕ ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಂತ
ವನ್ನು ಸಾರ ವ ಮನೋಭಾವ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ್‌ನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾ
ರರು ನಾಯ ಕಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವ ಧರಣಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸು
ತ್ತಾರೆ. ದೈವದ ಪರಮಾಕರ್ಷಕ ಸ್ವಭಾವ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆತನತ್ತ ಸೆಳೆಯಂ

ತ್ವವೆ ಬೇರಾವ ಸಹವಾಸವೂ ಆಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವುದಿಂ ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ ಭಕ್ತನನು ಸೆಳೆದು ಕರೆಗೊ ತನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು ತ್ವದೆ ಅವತಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಧರಣಿಳಿದು ಬಂದ ದೈವವನ್ನೂ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡ ಅತ್ಮ ತನ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಅಡತಡೆಗಳೆನು ನಿವಾರಿಸಲು ದೈವವನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ತ್ವದೆ

ಎನ್ನಿತ ಯೋನಿಯುಮಾಯ್ ಎರಂದಾಯ್ ಇವೈಯೋರ್ ತಲೈ
ವಾಮೆಯ್
ನಿನ್ನು ಕೇಟ್ಟಿರ ಳಾರ್ ಅಡಿಯೇನ ತಿಯ್ಯಂವಿಣ್ಣಪ್ಪವೇ

ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ನಾಯಕಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಈ ಯಾತನೆ ತಿ ಪ್ರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ನಾಯಕಿಗೆ ನಾಯಕನ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳಿ ನಿರೂಪ ಧಿಕವಾದ ದಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ ಕೊನೆ ಗೊಮ್ಮೆ ಈ ವೆ ದನೆ ನಾಯ ಕ ನಾಯಕಿಯರ ಸಮಾಗಮದಿ ಪೂರ್ಣವಾಗ ತ್ವದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ

ತಿರುವಾತಿಯವ ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಏಳು ಪಾತುರಗಳಿವೆ ನಾವು ಬಯಸುವುದೂ ದಾಸತ್ವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡ ವ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳಂತಹ ಅಲೆ ಗಳನ್ನೆಳ್ಳ ಸಮುದ್ರವನು ಮುಳಿಸಿದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ದಾಸರಾದ ಶ್ರೀ ಪೈಷ್ಟವರಿಗೆ ನಾವು ದಾಸರಾಗುವ ಸಂಬವವಿದೆಯೇ ಎಂದು ಒಂದು ಪಾತುರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕರುಪ್ಪಿಲಕ್ಕೊಂಡು ನೆರಿಪ್ಪಡ ಉಲಹಂ
ಮೂನುಡನ್ ದಣಂಗು ತೋನುಪುಡಲ್ ಅಣೈ
ಯೈಪೆರನಡಾಯ ತೆಯ್ವಮ ಮೂವರಿನ್
ಮೊದ್ವನಾಂ ಶುಡರ್ ವಿಳುಗು ಆಲ್ತತ್ತು
ವರೈವುರೈ ತಿರೈಪೊರು ಪೆರುವರೈವೆರುಪ್ಪರ
ಉರಮುರಲ್ ಒಲಿಮಲಿಸುರ ಕಡಲ್ ಪಡಂ ಅರವು
ಅರಶು ಉಡಲ್ ಕಡವರೈ ಶೂಟಿಯ ತನಿವಣ
ತೈಯ್ವತ್ತಡಿಯವಕ್ಕು ಇನಿ ನಾನ್ ಅಳಾಹವೇ
ಇಶೈಯಂಗೊಲ್ ಉಣ್ಣತೋರೂಟ ಓವಾದೇ

87 ಪಾತುರಗಳ ಪೆರಿಯ ತಿರುವಕ್ಕಾದಿಯಲಿ ದೇವರ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದೇವರ ಹಿರಿವ ಯನ್ನೂ ಅರಿಯುವುದರ

ಮೂಲಕ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ತಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಾಸನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಷಯ ದೈವದ ಅಸಂತೃಪ್ತವನೂ ಆತ್ಮಾರ್ಥದಿಂದ ಮೆಚ್ಚುವ ಅನ ರಾಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಶಕ್ತಿಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಸುಖಾನುಭವದ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮಾರ್ಕಲೂ ಕದಲಿಯೇ ದಿವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯ ನಿರಂತರ ಸುಖವೆ ಒವಸಾಧ್ಯ ಹೂವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ದೇವರ ಕೈಕರ್ಯ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಇವು ಇಂತಹವು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಯಗಳು ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆ ಇವರ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ಇದನ್ನೂ ಭಗವದ್ವಿಷಯವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ 1102 ಪಾಶುರಗಳ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೈವಸ್ವಾತ್ಮಾರದ ಅನುಭವದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ದೇವರೊಬ್ಬನೇ ಅದು ಇದು ನಡುವಿನದು ಅವನು ಇವನು ನಡುವಿನ ವನು ಅವಳು ಇವಳು ನಡುವಿನವಳು ಇಂದು ನಿನೆ ನಾಳೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೇ

ನಾವೆ ಆವನಿವನುವನ ವಿಳವಳುವಳಿವಳಿ
ತಾವು ಅವರಿವರವರದುವಿದುವುದುವೆದು
ವೀವು ಅವೈಯಿದೈಯುವೈಯೆನಲಿನ್ನೀಣ ವೈ
ಅಮವೈಯಾಯಾವೈಯಾಯನಿನ್ನವವರೇ

ಸಕಲ ವಿಷಯ ಸಂಗಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಆತ್ಮನಾರ್ಥನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ವಿ ಡುವಿನ ಮುಟ್ಟುವುವು ವೀಡುಶೆಯ್ವು ಉಮಯಾರ್
ವೀಡುಡೈಯಾರುಡೈ ವಿ ಡು ಶಯ್ಯನೇ

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವುಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಆತ್ಮರನು ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಶ್ರೀ ಪಾದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ

ಎಣ್ಣೆರುಕ್ಕನ ಲತ್ತು ಒಣ್ಣೆರುಳೇಟ ಲ
ವಣ್ಣುಗಲುನಾರಣನ್ ಸಣ್ಣುಲಲ್ ಶೀರೇ

ಇವಿಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಒಂದುಮು ಆಳ್ವಾರರೂ ಆಗಿಹೋದ ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳನಂತರ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಉಪದೇಶ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಕ್ತರಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರವ ಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದು

ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯ ಅದರೆ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಹರಿದಾಸರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು ಇವುಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದೂ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ

ಮೊದಲ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಸಹ ದೇವರನ್ನು ಅಂತ ಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ನೋಡೋ ಪರಿಯಂ ಒಳಗಣ್ಣಿನೊಳಗೆ ನೋಡೋ
ಹಂಸ ನಿನ ಲಿ ನೀ ನೋಡೋ ಭವ ಪಾಶಮಂತ್ರನಾಗಿ ಪರಿಯಂನೊ
ಕೂಡೋ

ಇದನೆ : ವಿಜಯದಾಸರಂ

ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತು ಇನ್ನೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳಗಿನ
ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಕಂಡೆ ಎಂದೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುವಾಳಶೈ ಅಷ್ಟಾರ ತಿರುಚ್ಚೆನ್ನವಿರುತ್ತದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆವೆ ವಾಯಂದೇವನ ಅವತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ದಾಸಪ್ಪದಾಸರ ಈ ಹಾಡು ನೋಡಿ

ಐದನೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೈಸಿದೆ ಐದುವರುಷದವನು ಮುಂದಾಹ
ಶುಭಚರಿತೆ ಆ

ಐದರೊಳಗೊಂದರ ತನಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಂ ಎದರೊಳಗೊಂದಂ ಮಾರ್ಗ
ವನೆ ಪಿಡಿದಂ

ಐದರೊಳಗೊಂದಂ ರಾತಿಯ ಪಾರಿ ರಕ್ಕಸರ ಐದರಡಂ ವರುಷಗಳ
ಮೃಗನ ಮಾಡಿದನೆಂದಂ

ಐದಂಬಾಣನ ಗೆಲಿದ ಆಶ್ರಮವಕ್ಕೈಕೊಂಡಂ ಐದೊಂದಂ ಅರಿಗಳನಂ
ಮಂದಿದಂಮೆಟ್ಟಿ

ಐದಂ ಪ್ರಾಣರಿಗೆ ಗುರಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲನ ಐದರಡಂ ನಾವಂಗಳಿಂದ
ಭಜಿಸುವೆನಂ

ತೊಂಡರಡಿವೈದಿಗಳು ತಾನು ದೈವಭಕ್ತನೆಂಬ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ದೈವಕ್ಕೇ ಮೋಸವಾಡಲಂ ಯಶಿಸಿ ವಿಫಲರಾಗಿ ನನಗೆ ನಾನೇ ನಕ್ಕಿ ಎಂದಂ

ಹಾಡಿದವರಲ್ಲವೇ? ಪುರಂದರದಾಸರ ಇಂತಹುದೇ ಹೀಯಾಳಿಕೆಯ ಧಾಟಿ ಅವರ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ

ನಗೆಯೂ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯೂ ಬರುತ್ತಿದೆ
ಪರರವನಿತ್ತಯ್ಯಾಲೂಮೆಗೊಲಿದು ಹರುಷದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರಿದು
ಹರಿವನೀರಿನೊಳಗೆ ಮಂಳುಗಿ ಬೆರಳನೆಣಿಸುವವರ ಕಂಡು

ತಿರುಪ್ಪಾಣಾಳ್ವಾರರು ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥನ ಪಾದಾದಿಶೇಷಪರ್ಯಂತದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದರು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲೂ ಪಾದಾದಿ ಅವಯವಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವರ್ಣನಾ ವೈಖರಿ ಹೀಗಿದೆ

ಇಕ್ಕೋ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕ ಪಾದವ
ಸಿಕ್ಕತೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ದಿವ್ಯ ಪಾದವ
ಲಂನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತದಿ ನಲಿಯುವ ಪಾದವ
ಜಲಜಾನನಫೀಷ್ಪವೆಲ್ಲವಲಿವ ಪಾದವ
ಮಲ್ಲರಗಲಿದು ಕಂಸಾಸುರನಕೊಂದ ಪಾದವ
ಬಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಪಾದವ

ಜಗನಾಥದಾಸರು

ವಾರಿಜಾನನೆ ಇವನಾರು ಪೇಳಮ್ಮ
ಮಾರಜನಕ ಮುರಾರಿ ಕಾಣಮ್ಮ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಲ್ಲಾರರು ಕಂಡಂತೆ ದಾಸರು ವಿವಿಧಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗು ತಾಯಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿದಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ಶಿಶು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟ ತರನಂತೆ
ಕಂಗೆಟ್ಟು ಸೊರಗಿದನಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ಏನಾಳ ಸಖಿ
ಅದಿಕೇಶವನೇ ಉಡುಪಯಂವಾಸ
ಸಾಕಿಸಲಹೈ ಎನ್ನ ಕೃಷ್ಣಾ

ಯತೋದೆ ಬಾಹ್ಯಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾದಿರಾಜರು ಹೀಗೆ ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ಸುಕೃತವ ಮಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ
 ಶ್ರೀ ನಿಧಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಕರದೆತ್ತಿ ಮಂದ್ರಿಪಳಂತೆ
 x x x x
 ಜಗವನೆತ್ತಿದವನ ಮಗುವೆಂದೆತ್ತುವಳಂತೆ
 ನಿಗವ ಗೋಚರನ ಈಕ್ಷಿಸುವಳಂತೆ
 ಅಗಣಿತಸದ್ಗುಣನ ಹಗ್ಗದಿ ಕೆಟ್ಟುವಳಂತೆ
 ನಿತ್ಯತ್ಯಗ್ಗೆ ಪಾಲನ್ನರವಳಂತೆ

ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಬಾಲಕನನ್ನು ತೋಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ತಗ್ಗುವುದು ಭಕ್ತಿ ಪಾರವಶ್ಯದ ಉನ್ನತಹಂತ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯೆಂದು ಹಾಡಿರುವ ಜೋಗುಳ

ಭೂವಿಯನೆ ಚಿನ್ನದ ತೋಟ್ಟಿಲವಾಡಿ
 ಸೋಮಸೂರ್ಯರೊಂಬ ಕಳಶವಹಾಡಿ
 ನೇಮದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿಯೆ ವಾಡಿ
 ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ
 ಸರಸೋದ್ಭವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ
 ಗರುಡಶೇಷರುದ್ರವಿವರಸತಿಯರು
 ಸ ರರು ಕಿನ್ನರರು ಕಿಂಞ್ಕರೂಪನಾರದರು
 ಪರಿಪರಿ ನೀತೆ ನುತಿಸಿ ಹಾಡಿದರು

ದೀನನಾದ ಭಕ್ತ ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ದೈವ ದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಗೆ ಇದೆ ಆತ ಕೈ ಒಡಲ ರನೆಂಬ ಭರವಸೆ ಇದೆ ಕನಕದಾಸರು ಹಾಡಿದಂತೆ

ತಲ್ಲಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ ತಾಳಂ ವನವೇ
 ಎಲ್ಲರನೂ ಸಲಹುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ಈ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಲೇಖನ ನೀಡಿದವರು

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ ದಾರ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಎಟಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕಿ ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತೆರನು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಎಸ್ ರಮಾಮಣಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ನವ್ಯತ, ಕನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಸುದರ್ಶನ
12ನೆಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆ ಜಯನಗರ ಮೈಸೂರು-೧೪

ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕುಂಡಿ ನಿವೃತ್ತ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ
ಬೆಂಗಳೂರು-೨೧

ಪಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾಲಿ ಜಂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಎಂ ಜಯಂತಿ ದಾಯಿ ಸಹಾಯಕ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರು ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು
ಪಠ್ಯವ್ಯಸಕ್ತ ವಿಭಾಗ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ವೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ ಸಹಾಯಕ ಸಂಶೋಧಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಕೃಷ್ಣ ವೇಣಿ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಜಯಂತ ಕೆ ವೆಂಕಟರಾಯಣಚಾರ್ಯ ವಿಧ್ವಾನ್ ಸಂರತ್ನಲ್ಲಿ ೧೭೪೨ ೭೧ರ
ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು -೬

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಕೆ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸಿ ಪಿ ಕೆ ಡಾ|| ಸಿ ಪಿ ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಕನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಬಿ: ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಆರ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ರೀಡರ್ ಭಾಷಾಂತರ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಕೆ ಜಿ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹೈದರಾಬಾದು ೫೦೦ ೦೦೭

ಪ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪಿ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾನ್ ಲತಾಕಂಜ ಕೊಂಡಾಡಿ ಸೇಂಟ್
ಮೇರಿ ಹಿಲ್ ಮಂಗಳೂರು-೮

ಚಂಪ್ರಮತ್ತಿ ಸೋಂಪಾ ಲೇಖಕಿ ಉದಯಗಿರಿ ಮೈಸೂರು

ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯನೂರ್ತಿ ಲೇಖಕಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ನಿಲಯ ೫೦/೬೮ ಮಡುರಿ
ಮನೆ ರಸ್ತೆ ಬಸವನಗುಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು-೪

ಡಾ|| ಅರಿಯೇಸ್ ಡಾ|| ಆರ್ ವಿ ಎಸ್ ಸುಂದರಂ ತೆಲಂಗಾಡಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಪ್ರೊ ಎಂ ಜಿ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ ಮೈಸೂರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ್ ರೀಡರ್ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಹನಸಂಗ್ರಹೀತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ಎಚ್. ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್. ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಕಾಂ. ಪದವಿ ಧರಿಸು ಒರಿಸಿ ಗಾಂಧಿರಾಗಿ ಸೆ ಮಾರು ಹಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವ ಎಮರ್ಜೆ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಖುಧ ಹರಣಿ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ದಾಸಕೃಷ್ಣಾಸ್ತ್ರ, ಮತ್ಸ್ಯ, ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಮುಂತಾದ ಸಾಸಾ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ರೀಖನ ಗಳ ರಚನೆ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಬಹುವಾಸನ ಪಡೆದಿದ ಕಾದೇಖು ಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿವೆ

1980 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬಹುಪಗನ ವಿಜೇತರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸಂಪಾದಕ ರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶಯ-ವಿಧೇಯತೆಗಳ ಸಾಕಾರ ರೂಪಿ ನಿಗದಿ ಇವರ ಈ ತುದ್ಯಾಂತರೀಕ್ಷೆ, ಮೂರು ಹೋಗಿಯೇ ನಿಷ್ಕರೂ ಮಿತ್ರರೂ ಸೇರಿ ಅರವತ್ತು ತುಂಬಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಬೋಧಕರಾಗಿ ಅಯ್ಯ ಬರಹಗಳ ಸಂಕಲನ ಪೊಂದಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

—ಪ್ರಕಾಶಕರು